

GRÁGÁS

KONUNGSBÓK

Genoptrykt efter
Vilhjálmur Finsens udgave 1852

ODENSE UNIVERSITETSFORLAG

1974

ANDELSBOGTRYKKERIET I ODENSE
ISBN 87 7492 111 8

Dette genoptryk udsendes som en hilsen til Island i 1100-året for landets bebyggelse. Initiativet til udgivelsen udgik fra professor Peter Foote, University College London, og professor Hans Bekker-Nielsen, Odense Universitet, og Odense Universitetsforlag påtog sig opgaven med aktiv støtte af konsul Arne Nielsen og overbibliotekar Torkil Olsen.

Filologer, retshistorikere og andre lærde med interesse for den islandske fristats ret har længe følt, at Vilhjálmur Finsens udgaver af *Grágás* burde genoptrykkes. Odense Universitetsforlag takker nedenævnte, der har bidraget til, at ønsket kunne blive til virkelighed.

A/S ALBANI BRYGGERIERNE, ODENSE
ANDELSBOGTRYKKERIET I ODENSE
DEN DANSKE PROVINSBANK A/S, ODENSE
FYENS ANDELS-FODERSTOFFORRETNING,
SVENDBORG
FYENS STIFTSBOGTRYKKERI, ODENSE
HANDELSBANKEN, ODENSE
KIJAFU-FONDEN, ODENSE
ELIAS B. MUUS ODENSE A/S
SPAREKASSEN FYN, ODENSE
UNIVERSITETSCENTERFORENINGEN FOR
FYNS STIFT
LÆGE LEIF UJARAQ VAAG, MESINGE

GRÁGÁS - bidrag til en bibliografi

FAKSIMILEUDGAVER findes i serien *Corpus codicum Islandicorum medii aevi (CCI): The Codex Regius of Grágás ...* With an introduction by Páll Eggert Ólason. Copenhagen, 1932. (CCI, III.) - *Staðarhólsbók. The Ancient Lawbooks Grágás and Járnsíða ...* With an introduction by Ólafur Lárusson. Copenhagen, 1936. (CCI, IX.)

OVERSÆTTELSER - Latin: *Hin forna lögbók Íslendinga sem nefnist Grágás. Codex juris Islandorum antiqvissimus, qvi nominatur Grágás ...* I-II. Havniæ, 1829. [Teksten overvejende fra *Staðarhólsbók*.] - Dansk: *Grágás. Islændernes Lovbog i Fristatens Tid*, udgivet ... og oversat af Vilhjálmur Finsen ... III-IV. Kjøbenhavn, 1870. [*Codex Regius*.] - Tysk: *Isländisches Recht. Die Graugans*. Übersetzt von Andreas Heusler. *Germanenrechte*, IX. Weimar, 1937. [*Codex Regius*.] - Engelsk: *Grágás ...* an English translation prepared by Andrew Dennis, Peter Foote and Richard Perkins. (University of Manitoba Icelandic Studies. II.) Winnipeg. [Under udgivelse. *Codex Regius* med tilføjelser fra *Staðarhólsbók*.]

LITTERATURHENVISNINGER til afhandlinger om *Grágás* og islandsk ret i middelalderen findes samlet i *Islandica*, IV: Halldór Hermannsson, *The Ancient Laws of Norway and Iceland* (Ithaca, N.Y., 1911). Et (endnu ikke udgivet) tillæg til denne specialbibliografi er J. A. B. Townsend, *The Ancient Laws of Norway and Iceland*. A bibliographical supplement to ... *Islandica*, Volume IV, fra 1961, der findes i University College Library, London. - Nyere afhandlinger registreres løbende i *Bibliography of Old Norse-Icelandic Studies*, edited by Hans Bekker-Nielsen for The Royal Library, Copenhagen, som udkommer hvert år.

EN ORDBOG til *Grágás (Codex Regius)* er under udgivelse ved Universitæt des Saarlandes, Saarbrücken. Udgiverne er H. Beck, H. Fix, H. Peltonen og C. Simon.

GRÁGÁS

ISLÆNDERNES LOVBOG I FRISTATENS TID,

udgivet efter

det kongelige Bibliotheks Haandskrift

og oversat

af

VILHJÁLMUR FINSEN,

for

det nordiske Literatur-Sámfund.

Förste Del.

Text I.

KJØBENHAVN.

TRYKT I BRØDRENE BERLINGS BOGTRYKKERI.

1852.

Forord.

Nærværende Udgave af Graagaasen er besørget efter Haandskriftet paa det store kongelige Bibliothek, gl. kgl. Saml. 1157, fol., der er den ene af de to Hovedmembraner, hvori denne, den nordiske Oldtids omfangsrigeste og udentvivel mest interessante Lovbog er os overleveret, og hvilke tillige ere at betragte som tvende, saavel i Henseende til Indholdet, som navnlig i Henseende til Antallet og Ordenen af de enkelte Bestemmelser indbyrdes temmelig forskellige Bearbejdelser¹. Bemeldte Haandskrift, der bestaaer af 93 Blade, hvert med to Columner paa Siden, er skrevet med to forskellige Hænder, hvoraf den første ender med det 13. Blad. Det er i det hele kommet ubeskadiget til os, med Undtagelse af, at der efter det 37. Blad findes en Lacune af 2 Blade, samt at et Stykke er bortrevet af den øverste Del af første Blad, hvis første Side derhos tildels er meget vanskelig at læse; herved kommer imidlertid en ældre Papirafskrift af første og endel af anden Side, der findes indbunden i Haandskriftet foran Texten, til god Nytte. Ved Udgivelsen af denne gamle og i enhver Henseende fortrinlige Skindbog, hvoraf en nøiere Skildring vil, i Forbindelse med en nærmere Udvikling af de ved Udgivelsen fulgte Regler, finde sin Plads i en Fortale til den hele Udgave, der vil blive meddelt i sidste Hefte, have vi valgt den Fremgangsmaade, at aftrykke Texten uforandret og med Bibeholdelse af Haandskriftets hele Skrivemaade, forsaavidt saadant ved Anvendelse af de almindelige Skriftegn kunde lade sig gjøre. I Overensstemmelse med denne Regel ere navnlig Forkortelserne, ved hvis-Opløsning vi have fulgt den

¹) Med Hensyn til Forholdet mellem de tvende Recensioner og det dermed i Forbindelse stauende Spørgsmaal om Udviklingsmaaden af den islandske Ret, sefr. Indledningen til en Afhandl. af nærværende Udgiver om den islandske Familieret efter Grågas i *Annaler for nordisk Oldkyndighed*, 1849, S. 156 ff.

af hver af Afskriverne i det hele anvendte Retskrivning, andydede ved Cursivskrift. Ikkun aabenbare Feil, der kunne tilregnes Afskriveren, ere blevne rettede, hvorom altid er gjort Bemærkning i Noterne under Texten. Forsaavidt de enkelte Steder angaaer, hvoraf kun Begyndelsen og undertiden tillige Slutningen ere anførte i vort Haandskrift, men som findes fuldstændige i det andet foran nævnte Membranhaandskrift af Graagaasen, nemlig Skindbogen i den arnamagnæanske Samling 334, fol., have vi anseet det for rettest at indføre de Steder af nysnævnte Membran, der saaledes kunne tjene til Supplering, i Texten, imellem Klammer, ikkun med Forandring i Skrivemaaden i Overensstemmelse med det til Grund lagte Haandskrift.

Capitelinddelingen er tilføiet, hvorhos der i Noter under Texten er gjort Henvisning til de tidligere Udgaver, nemlig af Kristenretten, der er bleven betragtet som et særskilt hele, under Titlen „Jus ecclesiasticum vetus, sive Thorlaco-Ketilianum, Havnæ et Lipsiæ 1776, 8., og af de øvrige Dele af Lovbogen under Titlen: Hin forna lögbók Islendinga, sem nefnist Grágás, Havnæ, 1829, 4., for hvilke Udgaver det arnamagnæanske Haandskrift har tjent som Grundlag i de Afsnit, der er fælles for begge Bearbejdelser. Endvidere er Skindbogens Side- og Columnetal angivet i Parenthes i Texten, hvorved dog bemærkes, at det i Skindbogen anbragte Sidetal først begynder med anden Side, og at vi derfor have maattet betegne det første Blads fire Columner med S. 1, a, b, c, d.

I Oversættelsen have vi søgt dels at bevare Originalens Tone, dels fornemmelig, hvad der her maatte være det væsentligste, at gjengive Meningen af den ofte særdeles vanskelige Text.

GRÁGÁS.

Kristinna laga Þáttur. ¹

1.

(S. 1, a.) ^a **Þ**at er upphaf laga vara, at allir menn scolo kristnir vera a landi her. oc trva a ein *Guþ* foður oc son oc *helgan anda*. Barn huert *scal* færa til skirnar er alit er sva sem fyrst ma með hverigri scepno sem er. Ef skaporfone barns er i hia, oc *scal hann* barn færa til skirnar. oc sa *maþr* er *hann* biþr til. Ef eigi er skaporfone barns i hia, oc *scal* hvandi sa er vist veitir kono þeirri er lettari er orðin. færa barn til skirnar oc sa *maþr* er *hann* biðr til. Ef hvargi þeirra er ihia, oc scolo þeir men færa barn til skirnar er þar ero lögfastir innan hús. Ef eigi ero þeir til. eþa hafa þeir eigi lip til. oc scolo þa þeir er næstir ero. færa eþa veta lið. Ef sa *maþr* hefer eigi syslo a at færa barn til skirnar er scyldr er til. eþa sa syniar er beþinn er til fararinnar oc *varþar* *fiorbavgs garþ* oc a sa sök er vill. sva varþar hvarvmtveggia þeirra oc *scal* sok

a) = Den arnamagnæanske Udgave, Cap. 1.

1) Overskriften er tilføjet. Til det bortrevne Stykke af Membranens første Blad (jfr. Fortalen) har hørt den øverste Del af den store, afblegede Initial, hvormed Texten begynder, samt af de sex mellemste Bogstaver af Ordene i første Linie: upphaf laga.

þeirri stefna heiman oc qveðia til heimilis bva ix. a þingi þess mǫnz er sottr er. Bvandi er scyldr at ala þa menn er barn færa til skirnar iij. menn fvlftþa oc barn enn .iiij. mann oc hros eþa eyk ef þeim fylgir. Ef hann a fe minna en hann eigi þingfarar kavpi at gegna oc a hann at veita þeim hvsrvm oc selia þeim mat oc hey. sva sem bvar virþa. Golldit scal a xiiij. nottom matar verð oc heyss. Ef bvandi syniar þeim vistar eþa þess beina er til er mæltr oc verþr hann vtlagr iij. morkom. oc a sa sok er vistar er syniat. Stefna scal þvi mali heiman oc qveþia til heimilis bva v. a þingi þess er¹ sottr er. ^a Þeir menn er barn færa til scirnar scolo fara til logheimilis prestz. nema þeir fini hann fyr. oc biþia at hann skíri barn. Ef hann varnar þess. oc varþar þat fiorbavgs garþ oc eigo þeir sok er barn færðo til skirnar. oc scal stefna heiman oc qveþia til (s. 1, b.) [ix. heimilis bva a þingi. Ef þeir hitta prestinn a fornvm vegi. oc lætr hann]² rett scirn vppi at hann lati at [logheimili]³ sinv. ef hann hefír eigi lengr verit heiman en dagstvnd. Ef prestr hefír vm nott verit heiman eþa lengr oc hitta menn hann á fornvm vegi oc biðia hann skira barn oc lætr hann rett skirn uppi at hann lati at kirkiv bæ envm næsta. ef barn er eigi sivkt. Ef sott er á barne. oc scal þar skira er vatne naer fyrst. Prestr scal eigi sva fara heiman vm nott eþa lengr at hann hafi eigi þa-reiðo alla meþ ser er hann megi barn skira. Ef hann hefír eigi oc verþr hann secr vm þat .iiij. morcvm. ef hann kemr i avngva ravn vm þat. EN ef hann kemr i ravn

a) = A. M., c. 2.

1) Dette Ord er tilføjet, som udeladt ved Skrifteil.

2 & 3) De indklamrede Ord, samt den øverste Del af de tre næstsidste Bogstaver i Ordene lati at have hørt til det bortrevne Stykke af Membranen.

vm þat mal oc stendr þat fyrir skirninni at hann hefir
eigi reido til oc varþar honvm þat fiorbavgs garþ oc
eigo þeir sokina er barnit færþv til skirnar oc scal heiman
stefna oc queþia til ix. heimilis bva a þingi. ^a Pat
er mælt ef barn elsk i vt eyivm ef erfingi er i hia barns
þess oc er hann skyldr at færa til skirnar barn oc byþo
navtar hans oc þeir menn allir er a meginlandi ero skyldir
at færa barn til skirnar. Sa er skyldr at lia skips er beþ-
inn er oc fara scal oc hverr er beiddr er sva sem fyrst
ma fyrir veþrs sakir. Bvandi er skyldr at ala þa menn
v: er vtan ero komnir ¹ oc barn enn vi. mann. þeir scolo
feria þa menn aptr er barn færþo til scirnar er vtan ferdø.
Ef kona verþr lettari a fornvm vegi. oc ero foronavtar
hennar skyldir at færa barn til scirnar. eþa þeir er fyrst
ero til beðnir. Ef sa maþr færir eigi barn til skirnar er
skyldr er til eþa syniar honvm farar eþa skips eþa cykiar
at navðsynia lavso oc varþar fiorbavgs garþ oc scal sokom
þeim heiman stefna oc queþia heimilis bva ix. a þingi
þess manz er sottr er. Ef barn er sva sivct. at við bana
er hætt oc nair eigi prestz fvndi. (s. 1, c.) oc [a olærþr maþr
þa at skira barnit. ef þat er at] ² bvanda husi. oc scal
tak[a vatn i kerald] ³. Ef barn verðr sivct á förn[vm vegi.
oc scal skira] ⁴ þar er vatni nair næst. eþa síá. ef eigi
nair vatni. hann scal sva mæla. ek vígi þic vatn. i nafni
foþur oc gera kross avatninv. með þendi sinni enni hægri.
oc sonar oc gera annan kross a vatninv. oc anda heilags.
oc gera inn þriþia kross avatninv. i kros scal bregða þvmal

a) = A. M, c. 3.

1) Ordene: Pat er mælt ef — komnir hører til den Del af Membranen første Side, der er vanskeligst at læse (jfr. Fortalen).

2, 3 & 4) Det indkleanrede har hørt til det bortreende Stykke af Membranen.

fingrinvm. víþ orþit hvert þeirra þrigia. Hann scal gefa nafn barninv. sem þat scal heita. oc sva mæla. ec skíre þic scal hann qveða. oc nefna barnit. i nafni foður. oc drepa i vatnit barninv. oc sonar. óc drepa í i annat sin. oc anda heifags. oc drepa þvi i eno þriðia sinni. sva at þa verþi alvátt. Þo er rett at vm sin se idrepit. eþa helt vatni á eþa avsit. ef eigi verðr raðrvm at oþro. Nv naer eigi vatninv eþa sió. getr snió. hann scal gera krosa a snénvm. oc qveða slik orð yfir sem hann skyldi a vatninv. hann scal drepa barninv i snæinn. oc lata fylgia þav orð. avll sem þa at hann drépi þvi i vatnit. hann scal bræða snæinn með hondvm ser. oc riða á sva. at þat verði. alvátt. Eigi scal hann sva drepa barni i snæinn. at þat sæki kvþi. sva at þvi sé við bana hætt. heldr scal hann riða snænvmt á með hóndvm ser. Karlmaþr á skírn at veita barninv. enn ef hann kan eigi orð til eþa atferli. oc er rett at kona kenni honvm. Þvi at eins scal faðir barns veita scírn barne ef eigi ero aþrir menn til. EN ef faþir scírir sialfr barn sitt sivct. oc scal hann skilia séing við konv sina. Ef hann skilr eigi séing við hana oc varðar honvm. *fiorbavgs garþ*. sva scal fara vm qvanfang hans sem (s. 1. d.) byscop lofar. Sa¹ maþr er barn hefir skirt: scal fara til fvndar við prest². oc qveþa orð þav fyrir honvm sem hann hafði i barn skírn. oc segia til at ferla hver fylgt hafa. Nv þyckir prestí eigi rætt at skírn farit. hvart sem skorta orð eþa at ferli. þa varþar *fiorbavgs garþ* kurlom oc konvm. xij. vetra gomlvmt. Ef prestí þyccir rétt sv scírn. oc andazk barn. oc scal þat grafa at kirkiv. oc syngva lík song yfir. En ef barn lifnar. þa scal

¹) Den øverste Del af Bogstaverne r Sa kører til det bortrevne Stykke af Membranen.

²) Rettel for prestz i codex.

prestr veita því alla reiðo. þa er vpp er fra því er ivatn er drepit. Eigi skal scíra barn i annat sin. ef fyrr var rétt at skirn farit. Ef þat hefir scírt verit i nafni foþvr oc sonar. oc anda heilags. þa skal eigi scíra i annat sinn. þott. eigi se vatn vigt. eþa einv sinni i drepit. Ef presti þyccir eigi aðr með fvlly rett at scírn farit. hvart sem skorta orð eþa avnnvr atferli. oc andazk barnit. oc skal þat eigi grafa at kirkio. enn ef barn lifnar. oc skal prestr veita því fvlla scírn. sem aðr hafi ecci verit yfir svngit. Ef barn andazk primsigt. oc hefir eigi verit scírt. oc skal þat grafa við kirkiv garð vt. þar er mætisk vigð oc ö vigð. oc syngva eigi liksong yfir. Ef barn elsc sva nær paschom. eþa hvita dogvm. oc vill maþr fresta scírn til lavgar dags fyrir pascha. eþa hvita daga. oc verðr honvm þat rétt ef barn er eigi sivkt. scíra skal þegar lata ef sivct er. Ef hann vill þvatdags at scírn biða. oc skal maþr fara til fvndar við prest. oc skal prestr ráða hvart hann vill skíra barn fyrr. eþa vill hann biða þvatdags at. Karlmanne hverivm er skylt. fvlltiða. at kvna orð þav at skíra barn. oc þav at ferli er þar fylgia. ef hann kann eigi fyrir öræktar sakar. oc. varþar honvm fíorbavgs garþ. (s. 2, a.) oc á byscop at raþa fyrir sök þeirri. Manne hveriom er hyciandi hefir til. karlmanni oc kono er skylt at kvna. pater noster. oc credo indomínm. Ef hann vill. eigi kvna. oc hafi hann vit til oc varþar honvm þat fíorbavgs garþ. oc á byscop at raþa fyrir sök þeirri hverr sækia skal.

2. vm lík ferslor.

^a Lík hvert skal til kirkio fara þat er at kirkio a lægt sva sem menn verþa bynir fyrst til. Ef arstoko maþr er

a) = A. M., c. 4.

hia. ens andaða. oc á hann at færa lik til kirkio. oc sa maþr er hann biþr til. Ef eigi er erfingi hia. eþa hann er eigi fvlltípi. oc scal bvandi sa færa til kirkio er vist veitti envm andaða siþarst. Ef hvargi er hia. erfingi ne bvandi. oc scoIo þeir lögfastir menn. þa færa lik til kirkiv. er þar ero næstir. oc taka af fe þvi er inn andaði átti. lereft eþa vaþmal. oc bva vm lik. ef sa atti eigi fe til. oc er hinn scyldr at fa til at bva vm lik er til¹ kirkio færir. Lóg helga daga alla er monnom rett. at bva vm lik. oc gera kistv at. oc meþ at fara oc grafa. nema tvá a xij. manoðom. pascha dag inn fyrsta oc iola dag enn fyrsta. Með a at fara fostodag enn langa enn eigi a iorð at opna til þess at grafa niðr lik. Til þeirrar kirkio scal lik færa² er byskop lofar groft at. Bvandi er skyldr at ala þann mann er lik færir til kirkio. meþ fimta mann. oc hros eþa eýk. ef þeim fylgir. ef hann syniar þeim. oc er hann þa vtlagr. iij. morkom. oc a sa sok er vistar er syniat. Stéfna scal heiman oc qvedia til bva v. a þingi. Sa maþr er kirkio varþveitir a gravpt uppi at lata. oc scal þar grafa sem hann ræðr. oc prestr sa er þar er. Lik scal eigi bera i kirkio. bert eþa bloþvct. eigi scql þess (s. 2. b.) manz lik i kircio bera er eigi atti kircio genkt. meþan hann lifpi. Ef maþr berr þess manz lik i kircio. er fra er skilþr. oc scal hann beta lavstinn kircionni. xij. avrom. ef³ vill eigi gialda þat fé. oc verþr hann vtlagr vm þat .iij. morkvm. oc a þo at inna kircionni sitt fé. Lik scal ecci grafa aþr kólnat er. Ef

1) Dette Ord er tilføiet, da' dets Udeladelse maa unsees at hidrøre fra en Skrifteil.

2) Ordet færa er tilføie', som nødvendigt.

3) Her er muligen ved en Skrifteil udeladt hann.

maþr grefr lík aþr kalt er. oc verþr hann sekr vm þat .iij. morkom. oc a sa sök er vill. Ef men hrapa sva grefte at qvíþr ber þat. at avnd væri í briosi manni. þa er hann var niðr grafenn. oc verþr þat at morþe þa. ^a leg scolo eil vera íafn dýr. hvarl sem ero nær kirkio eþa fir. í kirkio garþe. xij. alnvm scal kavpa leg vndir mann. nema barn se tannlayst. þar scal kavpa halfo ödyra. vi. alnar scal prestr hafa fyrir líksöng. Sa scal gialda legkavp. oc líksöngs kavp. er lík færir til kirkio. Hann scal þar gialda. a kirkio bæ þeim er lík var grafit. enn v. dag viko. þa er .iiij. vikor ero af svmri. þar itvni fyrir karldvrom. Sa maþr er kirkio varð veitir oc prestr. a hvár þeirra at nefna vatta at vm sitt fe ef eigi kómr framm. oc er rétt þar at stefna vm. oc telia hinn sekian .iij. morkvm vm haldit. Hinn svarar rettv fyrir sik. þa er hann færþi lík til kirkio. ef hann bavð þeim at hannsala þat fé. ef þeir attv gialldaga saman. oc eíndaga þar oc scolo þeir taka þav hannsol. Sa er lík færði til kirkio. þa á¹ at hafa af fe ins andaþa sina avra. eþa heimta at erfingvm. ef hittzig var eigi til. Ef hvargi atti til inn andaþi eþa erfingi hans. oc tekrat þar fe er eigi er til. þa scal veita leg oc líksöng. nv víþr til svms enn eigi til allz. til þess scal fyrst hafa fe at bva vm lík. oc þa at kavpa líksöng. legkavp scal síþarst vinna. (s. 3, a.) ^b Ef gavngo maþr andazk inni at mannz. oc scal bvandi færa lík hans til kirkio. Ef sa maþr hafði fe a ser. enn andaþi. oc scal þar taka af til þvrtar honvm. Ef hann hafþi þar meira fe eþa atti í øðrvm stoðom. oc a bvandi at taka

a) = A. M., c. 5.

b) = A. M., c. 6.

1) Muligen er her, ved Skrivefeil, udeladt hann.

þat fe sa er honvm veitti vist er hann andapizk. nema honvm véri tekin vist. at lögfordögvm sv er honvm væri vért við. oc gengi hann at sinv raði abravt. enn eigi frænda. oc á bvangi at taka þat fe. er sa maþr hafði þangat haft. er þar andapizk. oc eigi meira. Pat fe eigo frændr ins andapa er hann hafði ált i oþrvm stoþom. Ef lik er fœrt or þingvm prestz. þa er hann skylldr at fylgia þvi til grafar. ef honvm ero aþr orð ger. enda se þat innan hreps. oc scal hann þa hafa liksongs kavp. oc sva ef honvm ero eigi orð ger þott hann fari hvergi. Eigi er prestr skylldr at fylgia liki or hrepp. ef þar er noccor graftar kirkia. EN ef hann vill eigi fylgia sem nv var tínt. þa a sa lik songs kavp er yfir sýngr. Ef prestr er sva farinn or þingom sinvm at hann hefir engi fengit í stað sinn. þa a hann eigi at hafa liksöngs kavp. þott menn andask þar. ^a Ef maþr andazk i vt eýiom. oc ero þeir menn skyldir at fœra lik til kirkio. er a megin lande atti til at fœra eþa bvpō navtar. ef hann andazk ifiski skala. Sa a skips at liá er beðinn. er. ef til á. Ef maþr varnar skips eþa farar sa er bændr er. oc verþr hann vtlagr vm þat. iij. morkvm. Ef maþr andazk a þingom eþa leipom oc scolo bvpō navtar hans fœra lik til kirkio. Ef maþr andazk a þingvelli eþa leipar velli eptir er menn ero abravt farnir. oc ása maþr lik hans til kirkio at fœra er næst býr. þeirra manna er .ij. hvskarla á oc vm sialfvm ser. Ef maþr andazk a þingvelli eptir er menn ero abravt farnir af þingi. oc scal bvangi sa fœra lik til kirkio. er her býr a þingvelli. Ef maþr andazk í far maNa (S. 3, b.) bvpōm oc scolo bvdō navtar fœra lik til kirkio. Ef maþr andazk

a) = A. M., c. 7.

aförnum vegi. oc scolo foronavtar hans. færa lik til kirkio. ef siór eþa vatn kastar likom á land. oc skal land eigandi færa lik þav til kirkio. Ef fe rekr aland með likvm. oc scal þar taka af til þvrfsta þeim. ef meira fe er oc a landeigandi at halda þvi til dóms. Ef finnz lik gavngv manz i haga vti. oc scal land eigandi færa lik hans til kirkio. oc eignaz fé þat er þinn hafpi a sér. Ef hann atti meira fe inn andaði. oc eigo frændr hans at taka þat fe. Ef lik finnz i landi manz. eþa i vt hýsvm. oc a land eigandi at færa þat til kirkio. oc varþveita fe ef hin hafpi a ser. til handa frændom. Ef lik finz a fiollvm þeim er vatnföll deila merki. oc scal sa maþr færa lik til kirkio. er næst býr vötnvm þeim i heraði. er næst sprettr vpp likinv a fiallinv. enda eigi hann .ij. hýskarla. oc vm sialfom ser. Þangat scal til heraðs færa sem vavtn falla. Ef lik finnz i af réttom. eþa i almenningvm. oc a sa lik þat at færa til kirkio. er næst býr. þeirra manna er á .ij. hýskarla oc vm sialfom sér. Ef maþr færir eigi lik þat til kirkio. er hann er skyldr til. at lavgvm at færa. oc verþr hann vtlagr vm þat .iiij. morkvm. oc a sa sok er vill. oc scal¹ stefna heiman. oc qveðia til heimilis bva .v. a þingi þess er sottr er. Ef maþr er sótt vm þat at hann færþi eigi lik til kirkio. oc versk hann mali ef hann getr þann quid. at hann hygði at sa maþr ætti eigi kirkio légt. oc fellr þa vtlegð niþr við hann. EN dómr a at dæma a hendr honvm. at hafa til fært a .xiiij. nottom enom næstvm eptir vapna tak. Ef maþr færir lik þat til kirkio er eigi atti at kirkio légt. oc varþar þat fiorbavgs garþ. nema hann geti þann quid. at hann hygði at sa maþr ætti kirkio légt. oc scal hann fra hafa fært á (s. 4, a.) xiiij. nottom envm næstvm eptir þing lávsn. oc bæta lavst-

1) Dette Ord er tilføjet, som uidentivt udeladt ved Skrifteft.

inn kirkionni xij. avrum. Fiogur ero lík þav er eigi scal at kirkio grafa. þat er lík eitt. ef maþr andazk öskirþr. annat er skogar manz lík. þess er ö æll er. oc öferiandi. þat scal oc eigi at kirkio grafa. nema byskop sa lofi er yfir fiorþvngi þeim er. EN ef byskop lofar. oc scal þa til kirkio færa. Þat er lík it þriþia er eigi scal at kirkio grafa. ef maþr viþr a ser verk þav er honum verþa at bana. sva at hann vildi vnnit hafa. nema hann fæe iþrvn siþan. oc gangi til scriptar við prest. oc scal þa grafa hann at kirkio. Þott eigi nae prest fvndi oc. segi hann öläerþvm manne til at hann iþraz. oc sva þott hann megi eigi mæla. oc geri hann þer iartegnir at menn finni at hann iþriz i hvginvm. þott hann komi eigi tungvnni til. oc scal þo grafa hann at kirkio. Pat er lík it .iiij. er eigi scal at kirkio grafa ef byskop vill bannat hafa at grafa at kirkio. þat lík er eigi a at kirkio lægt. þat scal þar grafa er fir se tyn garþi manz. enn i avrskotz helgi við. oc hvartki se akr ne eng. oc eigi falli vötn af til bölstapa. oc syngva eigi liksong yfir.

3.

^a Kirkia hver scal standa i sama stað sem vigð er. ef þat ma fyrir skriþvm. eþa vatna gangi. eþa eldz gangi. eþa ofviþri. eþa heroð eyþi at. or af dolvm. eþa vt ströndom. þat er rett at færa kirkio ef þeir atþvriþir verþa. þat er rett at færa kirkio ef byskop lofar. Ef kirkia er vpp tekin manape fyrir vetr. eþa lestizk hon. sva at hon er önýt. oc scolo lík oc þein ferd a bravt þaðan fyrir vetr nætr. enar næsto. Til þeirrar kirkio scal færa lík oc þein

^a) = A. M., c. 8

sem *byskop* lofar. gröft at. þar er *maþr* vill bein færa. oc *scal* land eigande qveþia til bva. ix oc hvskarla þeirra sva sem til skips dráttar. at færa bein.-(s. 4, b.) Þeir *scolo* hafa með *ser* pala oc rekr. *hann scal* sialfr fá hvþir til at bera bein i. oc eyki at færa. þa bva *scal hann* qveþia er næstir ero. stað þeim er bein *scal* vpp grafa. oc hafa qvatt .vij. nottom fyr. enn til þarf at koma. æþa meira mæli. þeir *scolo* koma til i miþian morgin. Bvande *scal* fara oc huscarlar þeir er heilinde hafa til. allir nema smala *maþr*. Þeir *scolo* hefja groft vpp i kirkio garþi vtan verþom. oc leita sva beina sem þeir myndi fiár ef ván væri i garþinvm. Prestr er scyldr at fara til at vigia vatn. oc syngva yfir beinvm. sa er bændr er til. Til þeirrar kirkio *scal* bein færa sem *byskop* lofar groft at. þar er rett hvartz vill at gera eina grof at beinvm eþa fleiri. Vm þav avð æfi øll er kircio þeirre hafa fylgt. er vpp voro tekin bein. hvartz þat var iløndum eþa lavsvm avrm. eþa kirkio bvnapi þat *scal* fara til kirkio þeirrar alt es bein ero færd til. Ef land eigandi letr eigi færa bein sva sem mælt er. eþa fara menn eigi til þeir er qvaddir ero. oc verðr hverr þeirra sekr iij. morkvm. oc a land eigandi sok við þa. er qvaddir ero. enn sa við *hann* er vill. Stefna *scal*¹ heiman sökvm þeim. oc qveþia .v. bva a þingi þess er sottr er. enda *scal* dómr déma a hendr þeim beina férslo. at hafa fært til kirkio. xiiij. nottom eptir vapna tak.

4.

“ Ef kirkia brennr vpp. eþa lestiz sva at gera þarf

a) = A. M. c. 9.

1) Dette Ord er tilføjet, som udentrikt udeladt ved Uagtisomhed.

apra. oc *scal þar kirkio gera* ¹ er *byskop* vill. oc sva mikla sem *hann* vill. oc þar kirkio kalla er *hann* vill. land eigandi er skyldr at *lata gera kirkio*. a þø *sinvm*. hvergi er fyr let *gera*. *Hann scal sva hefia smiþ vpp*. at gø se a xij. manoðom *envm næstvm*. þaþan fra er kirkia lestiz sva at tíþir megi vefta. ef *hann* (s. 5, a.) of forlar. Land eigandi a at leggja fe til kirkio. sva at *byskop* vili vigia *kirkio fyrir þeim sökvm*. þa *scal byskop* til fara at vigia þa kirkiv. hvandi er skyldr sa er þar býr at halda *kirkio* dag. þann at iafnlengð hverre *vm sin* a hveriom .xij. manoþom. oc hið *hans* oc gestir. þeir er þar ero *vm* nottina apr. oc þeir menn allir er tivnd *sina* leggja sva þangat at *byskop* vill at þeir haldi þar kirkio dag. þar *scal* hverr halda *kirkio* dag er *byskop* vill. Sva *scal* kirkio dag halda at helgi. sem paskha dag. oc ferr *hann* sem aprir messo dagar. þangat *scal* leggja hverr logtivnd *sina* halfa. til þeirrar kirkio sem *byskop* qveþr at. oc *scal byskop* skipta þvi heraði til þes. at af hverivngi þø til *hverrar* kirkio. hverr *scal* gialda tiund *sina*. hvergi er a landi býr. Sa er tivnd *scal* inna af hondom. *hann* *scal* gialda þar i tñni fyrir karldvrom. a kirkio þøvm. enn .v. dag vikv. er iiij. vicvr erv af svMRI. *hann* *scal* gialda þat fe. i vaþmalom eþa varar feldom. eþa igvlli eþa ibrendv silfri. *Hann* *scal* gialda halfan þann hlut. ef *hann* vill. er *hann* geldr þangat. þat er fiorþvngv tivndar *hans* allrar. þann *scal* *hann* gialda ² ef honvm þickir þat betra. i vaxi eþa viði eþa tiorv. Kost a *hann* at gialda alt ivaðmalum ef *hann* vill. Ef eigi kemr fe þat

1) Dette Ord er tilføjet, som uidentivt udeladt ved Skrifteil.

2) Rettelse for gjald, der er en aabenbar Skrifteil.

framm *sva* sem mælt er. oc er þeim manni rett er kirkio varþveitir. at nefna vatta at. at fe þat kemr eigi framm. oc stefna þar *vm* itýni heima. fyrir karldvrum at sín. *vm* tivndar hald. oc telia hinn sekian *vm* .vi. morkvm. oc gjalda þann hlvt tivndar er eptir stóð. tvennvm gioldvm sem hvar virþa. Honvm er rett at stefna sinni stefnv *vm* hvarr fiorþvngin. enda er rett at stefna einni stefnv *vm* baþa fiorþungana. af því at einn er aðili at baþom (s. s. b.) oc heimta sem aðra tiund. ^a þar er maþr leggr fe til kirkio. hvartz þat er i londom eþa bv fe. eþa lausom avrom. eþa er þat i tivndvm. af þeim hölstavþvm. er heraðs men *scolo* þangat inna. þat scal sa maþr er kirkio varþveitir. lata gera þann maldaga allan a skrá. hvat hann hefir gefit þangat fiár eþa aðrir. heraðs menn til þeirrar kircio. Þann maldaga er þeim rett. at bera til þings. oc lysa at lavgbergi. eþa i lavgretto. eþa a varþingi því er hann heyr. hvat þar liggir til fiar til þeirrar kirkio. Hann scal lata raþa scrá. oc lysa þann maldaga heima at kirkionni. *vm* sinn a .xij. manovm hverivm þa er menn hafa tíþa sök þangat flestir. Ef maþr tekr þat fe er til kirkio er laget. oc geldr a bravt eþa gefr. eþa selr savlom oþrvum manni. oc varþar þat *fiorbavgs garþ* þeim er selr. oc *sva* hinvm er kavpir. vís vitandi. oc a sa sok er kirkio varþveitir. ef hann vill sott hafa. enn sa er vill. ef hann vill eigi sott hafa. EN ef sa maþr lógar fe fra kirkio. er hana varþveitir. eþa sa er til hefir gefit oc varþar þeim. *fiorbavgs garþ*. sem avþrom manni. at fra taki. oc a sok við þa hverr er vill. oc scal þeirri sok stefna heiman. oc lata varþa. *fiorbavgs garþ*. oc qveþia til heimilis bva ix. aðingi þes er sótt er. oc a þann at dæma *fiorbavgs* mann. ef qviþr berr a hann fe

a) = A. M., c. 10.

tokv fra kirkívnni. enn gripinn a aprt at déma til kirkionnar. þann er abravt var tekinn. ef ö lógat er. enn ef lógat er. þa scal dema iafn marga avra til kirkionnar sem bvar virða. at þat var vert er abravt var tekit. Þeim manni scal stefna til gialda vm fe þat er hann¹ seldi fra kirkiavnni. eþa keypti er enn þickir fé vænligrá. enn iafn micít (s. 6, a.) varþar hvarvmtveggia. ^a Bvandi sa er a kirkiv bæ býr. a at bera eld til kirkiv. oc hringia klvccvm. eþa sa maþr er hann qveþr til. Presti er oc rett at bera eld til kirkio. oc qveykva. kerti. oc hringia klvccom. oc þeim manni er hann qveþr til. Ef kirkio verþr geigr af eldi. af meþ ferð þeirra manna er nv erv talþir. eþa lestiz klvcca oc halda þeir eigi abyrgð. hvarvetna þess. er þeir geta þann quíð. at þeir féri sva með sem þa at þeir ætti. sialfir oc vildi vel meþ fara. Ef maþr hleypr til öbepinn at bera eld til kirkio. eþa ringia klvckv. oc a býrgiz þa þa kirkio oc klvckv er meþ fer. ^b Sa er a kirkio landi býr. er skyldr at fæþa prest tva misseri. ef hann a þar logheimili. oc syngr hann þar messo loghelga daga alla. navð synia lavst. Ef prestr syngr þar sialdnar. oc er sa bvandi er a graftar kirkio bæ býr. skyldr at ala prest at dagverþi. oc nattverþi. þa er hann syngr þar messo vm daginn. oc ros eþa mann ef honvm fylgir. Ef fleiri bva a kirkio bæ. enn einn bvandi. oc scal at þeim hlvtá ala prest hvarr þeirra sem þeir hafa af landi mikit til. hvartz þeir

a) = A. M., c. 11.

b) = A. M., c. 12.

1) Imellem Ordene hann og seldi er et lille Mellemrum; da Ordene seldi fra ere noget uklart skrevne, er Anledningen maaskee den, at der istedenfor hine Ord først er blevet skrevet noget andet, der har optaget længere Plads, hvilket derefter er blevet udraderet af Afskriveren.

ero land eigendr. eða leigendingar. *vílagr* er sa *vm þat* er syniar. Ef leigendingr býr a kirkio bæ. oc rénar kirkia sva at eigi megi tíþir veita. i hverio vepri. oc *scal hann* gera orð land eiganda. at koma til. at bæta at kirkio. Landeigandi¹ a sva til at koma. at at se gort at kirkio a halfom manafi. *envm næsta þaþan fra.* er *honvm voro* orð ger. sva at veita megi tíþir í. Sekr er *hann vm .iij.* morkvm ef eigi er sva gort. Ef leigendingr náir eigi fvndi land eiganda. er *hann farinn* af landi. eða ór fiörþvngi. oc er *hann þa* scyldr at gera² (s. 6, b.) at kirkionni. oc heimta til kostnvð³ at land eiganda. *enn ef* qviþr ber *þat.* at þo mvndi tíþir mega veita i kirkionni. at eigi væri at gort. oc erat landeigandi skyldr at gialda fe fyrir *þat.* gvþs þock hefir hinn fýrir erfíþi sitt. Ef yngri menn eiga kirkiv bölstað *enn .xvi.* vetra gamlir. karlar. eða konvr yngri *enn .xx.* oc asá maþr at hálða kirciv vp. er lograþandi er fiar enna vngv manna. *hann scal* taka iafn marga avra af fe enna vngo manna. sem bvar virþa. at *hann hefir* lagt til kirkio þvrfta. ^a *Þat* er manne rétt. at lata læra prestling. til kirkiv sinnar. *hann scal* gera maldaga við sveininn sialfan. ef *hann* er .xvi. vetra. *enn ef* *hann* er yngri. þa *scal hann* gera við lograþanda⁴ hans. Sa maldagi a at haldaz allr. er þeir gera meþ ser. Nv gera þeir eigi annan maldaga. *enn maþr* tekr prestling til kirkiv sinnar. at logmali. *hann scal* fa *honvm* kenzlv. oc

a) = A. M., c. 13.

1) Rettelse, istedenfor Membranens aabenbart feilskrevne landeigandi.

2) Rettelse for ga, der maa antages at være en Feilskrift.

3) Istedenfor n i Midten af dette Ord synes først ved Forskrivning at være blevet sat et andet Bogstav, maaskee v.

4) Rettelse for logranda i Membranen, hvilket er en aabenbar Feilskrift.

fóstr. oc lata sva ráða honum at þat se sveininum ö vegs lavst oc frændom. oc sva við gera sem hans barn væri. Nv vill sveinn eigi nema, oc leiðiz honum bök. þa scal föra hann til annarra verka, oc ráða honum sva til, at hvartki verþi honum við illt ne við örkyml. enn halda til sem rikazt at ollv annars. Nv vill hann hverfa til námsins. oc scal þar honum þa til halda, vnz hann hefir vigslv tekit. oc er prestr. Sa er honum fær kenzlo. oc er sa skyldr at fa honum messv föt oc bokr. þer er byskopi syniz sva. at veita megi með fyllv allar .xij. manaða típir af. Prestr scal fara til kirkio þeirrar. er hann var vigðr til. oc syngva þar dag hvern loghelgan. at meinlavsv. messo oc öttv söng. oc aptansong. oc vm langafostv. oc iola fostv. oc ymbro daga alla. hann scal lysa maldaga. (s. 7, a.) at logbergi þann er við prest er ger. eða i lógretto. honum er rett at veria lyriti. inni hafnir hans. at logbergi ef hann vill. Ef prestr flér kirkio þa er hann er til lærþr. eða firriz sva at hann veitir eigi típir at. sem melt er. oc varþar þeim manni skogangr er við honum tekr. eða típer þiggr at honum. eða samvistum er við hann. Jafnt varþar samvista við hann sem við skogar mann. lengr er lyriti er varit. at logbergi. oc er þat fimtardoms sök. oc scal sok þa lysa at logbergi. oc heimta hann sem apra mans menn. Sva scal prestr leysazk fra kirkio. at læra annan til istað sinn. þann er byskopi þycki fyll hlit. þeim byskopi er þar á yfir sokn. Ef prestr verþr sivkr. oc scal sa maþr ráða er kirkionni reþr. hve lengi hann vill varþveita hann. Sa maþr a kost er kirkio varþveitir ef honum þickir sótt hans lengiazk. at föra prest a hendr frændum. enn ef honum batnar a lengr. oc er hann lavs þa fra kirkionni. EN ef kirkiv prestr andazk fra stað þeim er hann var til lærþr. oc atti hann fe eptir. oc scal

kirkia taka. oc sa maþr er hana varþveitir. iij. hvndroð .vi. alna avra. Ef hann atti meira fé. oc scolo þat taka frændr.

5. Vm byscopa.

* Byskopa scolum ver hafa tvá alandi her. Scal annar byskop vera at stoli i skala holti. enn annar at hölvum ihiallta dali. oc scal sa hafa yfir fór vm norþlendinga fiórþvng. er ihiallta dali er. vm sin a .xij. manþvm. EN sa byskop er i skala holti er. scal hafa yfir fór vm fiórþvnga .iij. fara sitt svmar yfir hvern. avstfirþinga fiórþvng. oc rangæinga fiórþvng. oc vestfirþinga fiórþvng. Byskop er við þat skyldr. þa er hann ferr vm fiórþvnga. at¹ koma i lag hrepp hvern. sva at men næ fvnði hans. (s. 7, b.) oc vígia kirkivr. oc savng hús oc bæna hús. oc byskopa born. oc veita maunnom skripta² gongo. Þar er byskop vígir kirciv. : a hann at taka .xij. avra. enn þat fe gefr byskop til kirkio þeirrar er hann vígþi þar. Þar er hann vígir song hús. eþa bæna hús. scal hann taka .vj. avra hvart sem hann vígir. Bvandi sa er vist veitir byskopi á at fá honvm reip skióta. þann dag er hann ferr a bravt. Hvskarl- ar hans oc bvar ero skyldir at lia hrossa byskopi þeir er hann biþr til. Sekr er sa .iij. morkvm er syniar. ef hross a til. Byskop scal til þess lata segia i herapi hverio. at kirkiv sökn. hverivm i hond. scal inna fe þat er menn scolo gialda byskopi. Hver maþr er skyldr at lata þangat koma fiórþvng tivndar sinnar. til .þess bvanda er byskop qveþr á. Þar verþr gialldagi aþvi fe. inn .v. dag vikv er .iiij. vikur ero af svMRI. Ef eigi kemr fram feit sva sem mælt er. oc er þeim manne rett er byskvp hefir vm boþit. at nefna vatta at. at eigi ferr gialld fram. honvm er rett at stefna

a) = A M., c. 14.

1) Rettelse for a i codex.

2) Rettelse for det aabenbart feilskrevne skripta i Membranen.

þar *vm.* oc heimta sem *apra* tivnd. enda er rett at *hann* lysi til *fiarins* a þingi. oc ero in *sæmv* við *lóg*¹. Þar er *maþr* *scal* gialda tíund byskopi. *hann* *scal* gialda i *gvlli* *épa* i *brendv* *silfri* *épa* *vaþmalvm.* *épa* i *varar* *felldom.* Þar er *maþr* *tekr* við fe byskops. at *hans* *rapi.* oc hverfi fe *þat.* *épa* *glatizk* *annan* *veg.* oc heldr sa *eigi* *abyrgð* er við *tok.* ef *hann* *getr* *qvið* þann. at *hann* *færi* *sva* með *sem* *hann* *atti.* Ef fe *þat* *verþr* *þióf* *stolit* er byskop *atti.* oc er sa *apili* *þeirrar* *sakar.* er fe *þat* *hafþi* at *varþveita.* enda er rett at sa *søki* *vm* er byskop *vill.* Rett er *manni* at heimta fe byskops. þar er *hann* *byþr* *vm.* þott *hann* *seli* *eigi* *sok* i *hond* *mani.* (s. 8, a.) *Eigi* þarf þar vatt orð til *nema* *vili.* *hvergi* a fe at *taka* *fra* *kirchio* þott *tíþir* *se* *fra* *teknar.* *nema* þar er byskvp *lofar.* oc *land* *eigandi.* oc sa er til *gaf.* *épa* *erfingi* *hans.* þar a *bravt* at *taka* ef *þeir* *verþa* a *sattir.* *enn* *hvergi* *annars* *stapar.*

6. presta þattr

^a Prestar *eigv* at *taka* *ser* *logheimili* at *fardogvm.* enda er þeim *rett* at *þeir* *taki* *siparr* *allt* til *logleiþar.* *þeirrar* er *verþr* *drottins* *dagið.* er þvát daginn næsta *apri* *liða* *viiij.* *vikvr* *svmars.* *Prestr* sa er þing *hefir.* a at *segia* til *logheimilis* *sins* a *leið.* ef *hann* *segir* *eigi* til *logheimilis* *sins* *aleið.* oc er *hann* *skyldr* at *segia* *heimilis* *buum* *sinum* *.v.* til. Ef *hann* *segir* *eigi* til. *épa* *tekr* *hann* *ser* *eigi* *logheimili.* at *.viiij.* *vicvm* *sumars.* oc *verþr* *hann* *vlagr* *vm* *þat* *iiij.* *morkvm.* enda er rett at *stefna* *honvm* at *þess* *bvanda.* er *hinn* *vill* er *sækir.* *þeirra* er *hann* *hefir* *kirchio* *haft* i þingvm þav *misseri.* Sa a *sok* er *vill.* *Prestar*

a) = A. M., c. 15.

1) Efter disse Ord findes i Slutningen af Linien og i Begyndelsen af den følgende Linie et ubeskrevet Rum, svarende til omtrent 11 à 13 Bogstaver. Ved at sammenholde Stedet med andre Haandskrifter, synes imidlertid intet at fattes.

eiga at selia tíðir sínar. oc meta eigi dyrra enn at xij. morkvm alþinga a milli. vi. merkr *scal hann* taka. vi. alna avra. enn aprar .vi. slíkar sem þar ganga a skvllða möti. þvi sem þar eigv herafs. menn. er prestur hefir ser fengit vistar með. þat fe *scal presti* gialda i vaurv eða bv fe. eða logavrvm öllvm. Ef prestur metr dyrra tíðir sínar enn at lavgvm. eða selr. oc verþr *hann* sekr vm þat .iij. morkvm. enda erat hinn skyldr. at gialda *honvm* meira enn logkavp. þott *hann* hafi dyrra keypt. Þar er land er sva illt yfir farar. eða til farar. oc a byskvp at avka fe tokv prestz ef *hann* vill. þott þat se meira enn lógkavp. Prestur a eigi at syngva fleiri messvr enn tvér. Prestur a avngva at syngva natt messvr. nema iola nótt ena (s. 8, b.) fyrsty. vtlagr er *hann* ef *hann* gerir eigi sva. enda *scal* eigi kaupa þa messvr at *honvm*. Prestar eigv at vera hlyþnir byskvpi. oc syna *honvm* bökr sínar oc messvr fót. Sa prestur *scal* syngva messvr er byskvp vill. enn sa eigi er *hann* bannar þa þionostv. Prestar *scolo* eigi fara með svndr gerþir. þér er *byskop* bannar. oc lata af havgva kampa sína oc skeg. oc lata gera krvnv sína vm sinn a manafi. oc hlýða byskvpi at öllv. Ef prestur vill eigi hafa þat er byskvp býþr. oc verþr *hann* sekr vm þat .iij. morkvm. oc a *byskop* sök þa. oc *scal* sok þa sækia at presta dómi a alþingi. oc nefna presta .xij. i dóm þann. oc segia þar sok sína framm a hendr *honvm*. oc *scal* byskvp bera sialfr quíð vm þat mal. oc prestar .ij. með *honvm*. oc *scal* eiplavst sækia þa sok. Ef prestur verþr sannr at savk. oc a dómur at dæma á hond. *honvm* .iij. merkr. at giallda byskvpi. miþvikv dag i mitt þing. á þingi. íbvanda kirkiv garþi. annat sumarit eptir. ef eigi kemr fe framm. oc *scal* sekia sem annat dom rof. Ef prestar koma vt hingat til landz. þeir er fyrr hafa vt her verit. oc byskvp lofaþi þeim at veita tíðir. oc er mavnm

rett. at kavpa tíðir at þeim. lengr er þeir hafa synt byskopi. bækr sínar oc messv fót, eða þeim presti er *byskop* byþr *vm*. Ef vtlendir prestar koma vt hingat. þeir er eigi hafa her fyr verit. oc *scal* eigi tíðir at þeim kaupa. oc eigi *scolo* þeir skira born. nema sva se sívkt at ölarþir mēn ætti at skira. heldr *scolo* þeir scira enn ölarþir menn. ef eigi nair avþrvm presti. þa er rett at kavpa tíðir at þeim. ef þeir hafa rit oc innsigli byskvps. oc vitni .ij. manna þeirra er hia voro vígslv hans. oc segia orð byskvps. þav at rett se mavnvm. at (s. 9. s.) þigia alla þionostv at honum. Ef byskvpar koma vt hingat til landz eða prestar. þeir er eigi erv lærþir. a latinu tungv. huartz þeir erv hermskir eða girskir. oc er mavnvm rett at hlyða tíðvm hans ef menn vilia. Eigi *scal* kavpa tíðir at þeim. oc aungva þionostv at þeim þigia. Ef maþr létr þann *byskop* vigia kirkiv eða byskopa born. er eigi ero latinu lærþir. oc verþr hann sekr vm þat .iij. morkvm. við þena *byskop* er her er aþr. enda *scal* sia taka vigslo kavpit. Sva *scal* kirkivr vigia. oc byskopa born. sem ecci se aþr at gort. þott þeir hafi yfir sungit. er eigi erv a latinu tungu lærþir.

7.

^a Menn *scolo* trva a einn evð oc ahelga men hans. oc blota eigi heiþnar vættir. þa blötar hann heiþnar vættir. ef hann signir fe sitt oprvm enn evþi. eða helgvvm mavnvm hans. Ef maþr blotar heiþnar vættir. oc uarþar þat *fiorbavgs garþ*. Ef maþr ferr með galldra eða gurningar. eða fiolkýngi. þa ferr hann með fiolkýngi. ef hann queðr þat eða kennir. eða lætr queða. at ser eða at fe sinu. þat varþar honvm *fiorbavgs garþ*.

a) = A. M., c. 16.

oc *scal honvm* heiman stefna, oc sækia við .xij.^{tar} qvið. Ef *maþr* ferr með fordæs skap, þat varþar *scoggang*. þat ero fordæs skapir, ef *maþr* gérir i orðvm sinvm, eþa fiolkyngi sott eþa bana, fe eþa mavnnvm, þat *scal* sekia við .xij.^{tar} qvið. Menn *scolo* eigi fara með steina, eþa magna þa til þess at binda á menn eþa a fé manna. Ef men trva a steina til heilindis ser, eþa fé, oc varþar *fiorbavgs garþ*. *Scalat maþr* eiga fé öborit, ef *maþr* a fe oborit, oc letr omerkt ganga, til þess at *hann* trvir aþat heldr enn a annat fe, eþa ferr með hindr vitni neccvers kyns, oc varþar *honvm fiorbavgs garþ*. (s. 9, b.) Ef *maþr* gengr berserks gang, oc varþar *honvm þat fiorbavgs garþ*, oc *sva* varþar kavrlvm þeim er hia ero staddir, nema þeir hefti *hann* at, þa varþar aungvm þeirra, ef þeir vinna heftan *hann* at, enn ef optar kemr at, varþar *fiorbavgs garþ*.

8. vm drottins daga hald

^a Uær skolvvm halda drottins dag, inn .vij. hvern, *sva* at þa *scal* ecci vinna, nema þat er nv mvn ek telia. Menn eigv at reka bv fe sitt heim oc heiman, oc eigo konur at heimta nyt af því, oc bera heim hvart sem *scal*, at menn beri heim, eþa feria a skipi, eþa a hrrossi, ef votn ganga a millvm bæiar oc stopols, oc eigv konur at gera til nyt þa. Þat er mællt ef eldr kemr i hvs manz, eþa í andvirki hvertki sem er, eþa ganga véttn at eþa skriþvr, eþa of viðri, ahveriga lund er þeir hlvtir vilia meiþa fe manz, oc *scal hann* *sva* biarga allri biorg við skapa sem þa at rvmheilagt sé. Ef fe manz verþr sívct, i haga, úti, oc er *honvm* rett, at reiþa heim ef þat hefir þa helldr líf, enda

a) = A. M., c. 17.

er honum rett af at lata þat fé. oc gerá til sem þa at rvmheilagt væri. Maþr á at fara forvm sinvm drottins dag. oc a hvérr þeirra at hafa halfa vett sinna fata. oc a engi þeirra oprvm at veita. þott annar hafi meiri fot enn annar minni. þeim er rett at bera a sialfvm ser. eþa fara a skipi. eþa bera a hrossi. Maðr a oc at fara með gavngv manna fót drottins dag. þott þat vegi meira. enn halfa vétt. Maþr á oc at fara með þing fot sin. oc með mat. þott meira vegi enn halfa vett. þat er hann skal a alþingi hafa. Rett er at hafa halfa vett uarnings vm fram ef hann vill. (s. 10, a.) Ef maþr hefir meiri klyfiar. enda kemr hann þvált dag. oc er bvangi skylldr. at ala þa vm helgina. Sva scolo þeir til skipa. at maþr hafi at varþveita klyfia hros eitt. eþa .ij. menñ .ij. ef sva gegnir heldr. Bvangi er skýlldr at ala þing men iafn marga hivm. þa er fyrstir koma. oc fara til avndverz þings. oc at þing lavsnvm af þingi. Vtlagr er bvangi ef hann syniar. ij. morkvm. oc a sa sok er vistar er syniat. oc er rett þa at stefna þegar. oc queþia bva .v. a þingi. Mani er rett. at fara þott drottins dagr se til sels. með byttvr. eþa með sleþa. eþa með andvirki sitt. þott þat vegi meira enn halfa vett. hvertki er er. þess er hann þarf igeñ at hafa skrvþi þvi er hann vill or selinv færa. eptir helgīna. Manni er rett at fara þott drottins dagr se. á reka strandir. eþa í skoga ef hann a með andviri sitt. þat er hann þarf igeñ at hafa vipi eþa kolvm. þeim sem hann vill heim færa eptir helgina. Sva scolo þeir til ætla at þeir hafi eigi fleiri hross. enn maðr hafi eitt itogi. Eigi varþar at hestar renni eptir lavsír. Fót er rett at. þvrka vti. þott drottins dagr sé. eþa vorv. ef men ero navð staddir at. ber er oc rett at lesa. oc heim at hafa. eigi meira enn men hafi i hondvm ser. Þar er maðr færir by sitt i fardogvm drottins dag. þa er honum

rett. at reka malnýtv sína. til þess þeiar er hann scal bva a þav misseri. eigi scal þa feria yfir vötn eða reiða. Ef maþr sifr savð i rett vm havst. oc er honvm rett at fara heim með. hvartz (s. 10, b.) hann vill. at reiða. eða fara annan veg með. Ef maþr kavpir gelld fe a havst. oc er honvm rett at reka heim. oc með fara. þott drottins dagr se. hann scal eigi feria vm votn. eða reiða. Ef men koma af hasi. oc erv men sva staddir. at mavnm se haski eða fe þeirra. eða þott men feri farma her fyrir land framm. oc er rett. at hriþa skip oc bera farm af. þott drottins dagr se ef þeim þyckir fe eða skip i haska noccorvm. Hverr maþr þeirra er þar var. scal hafa gefit a .vij. nottom envm næstvm. fra því er þeir rvddv skipit. öln vapmals. eða vllar reyfi. þeirra er .vi. geri hespv. gefa þeim monvm er sva litit fe eigv. at eigi gialda þingfarar kavp. Sekr er maþr vm .iiij. morkum. ef hann gefr eigi. sa a sok er vill. Maþr a oc at fiskia drottins dag. eða messv dag. eða veiða anat ef hann vill. Hann scal hafa messv vm morginiþ apr. oc lata eigi ueiþina standa fyrir tíþa sócnini. Ef hann hagar annan veg. oc verþr hann vtlagr vm þat .iiij. morkvm. Ef maþr sifr reka tre af skipi. oc er honvm rett upp at læggia. Ef tre er meira. en hann meg i vpp legia. oc scal hann eigi høgva isvndr. Rett er honvm at flytia at landi. oc gefa af inn .v.^a hlvt. Ef maþr sifr reka tre a fiörv sinni. oc a hann vpp at velta þott drottins dagr se. ör fleþar mali. Ef hann ma eigi vpp koma. oc a hann þa at marka tre. Eigi scal hann isvndr havgva. hann eignaz hvargi er a land kemr. ef hann hefir log mark a lagt. Þat er mellit vm drottins daga (s. 11, a.) veiþi alla. oc messv daga veiþi. þar scal gefa af¹ inn .v.² hlvt. oc hafa gefit a .vij. nottvm envm næstvm.

1) I Haandskriftet: gefa af gefa. Det sidste gefa er udeladt som overflødig.

2) Tilføiet, som nødvendigt, i Overensstemmelse med andre analoge Bestemmelser.

fra því er veitt er. þat skal gefa innan hreps maunvm. þeim er eigi gegna þingsfarar kaupi. Ef maþr gefr eigi sva, oc verþr hann sekr vm þat .iij. morkvm. sa a sok er vill. Ef maðr fer for sinni. drottins dag. oc kemr hann at þar er lögklið er aptr bœtt. oc a hann at briota vpp þott heilagt se. Hiñ er vtlagr er blið bœtti.

9. laugar daga halld

Uer scolom hallda laugar dag in .vij. hvern nón helgan sa er næst drottins degi fyrir. þa skal ecki vinna vpp fra eykt. nema þat er nv mvn oc telia. Þat a at uinna allt er drottins dag a at vina. þa er eykt er vt svðrs ætt er deilld i þriþunga. oc hefir solin gengna¹ .ij. hlvti. enn ein ö gengin. Ef men lata fe af þvatt dag. oc skal borit af skinni fyrir eykt. þa eigv men at saxa vm aptanin. oc skera mör. oc gera mat til. þan er vm helgina þarf at hafa. þott sva se til ællat at noccot gangi af oc varþar þat eigi við lög. Ef men vina a eykt þvatt dag. oc verþa þeir vtlagir .iij. morkvm. oc skal bvanda fyrst sekia ef hann hefir i verki verit. Ef grip men hafa i verki verit. oc skulldar men. eþa þrælar. oc a frelsinga fyrst at sækia. Ef þeir hafa vnit a eykt. oc verþa þeir sottir vm. oc veriaz þeir mali ef þeir geta þan quið. at eigi sæi söl. oc þeir myndi skemr vina ef söl sæi. þat er oc biarg quiðr ef þat berr at atfærsla þeirra veri sva litil at þeir þerði eigi heim at ganga. fyrir of riki bvandans. oc verþr bvandi þar vtlagr enn eigi þeir. Ef maþr ber (s. 11, b.) klyfiar þvatt dag. oc vill hann heim þreyta. oc a hann at bera til þess vnz sol er skaft ha. Ef hann ma eigi

a) = A. M., c. 18.

¹) I Haandskriftet, ved en Skrivefeil, gegna.

heim þreyta. oc *scal hann* tekit *hafa ser* gisting apr söl er i vestri. oc ovan lagðar klyfiar. *vtlagr* er bvandi ef *hann* syniar uistar. *Hinn scal* bera klyfiar til ins næsta þeiar aleiþis. oc biðia *ser* vistar. *vtlagr* er bvandi ef *hann* syniar. *Hinn scal* fara til ins .iij. þeiar. oc legia ovan klyfiar þar. oc biðia *ser* vistar oc fata hirðzlv. Ef bvandi syniar *honvm* vistar. oc verðr *hann* *vtlagr* vm þat. enda. abyrgiz *hann* klyfiarnar þott hinn lati eptir licia þar. itvíni er atti. Bera a maðr klyfiar af fialli. ef *honvm* hefir seinna fariz en *hann* ætlaþi. þott dægr se lög heilvg.

10. lavgar daga halld

BRVÐ MEN eigv at bera klyfiar lavgar dag. vnz söl er scaft há. Bvandi er skyldr at ala þa með .v. man. ef brvð gvmi er ifor eþa brvþr. enn með .iij. man elligar. *vtlagr* er bvandi ef *hann* syniar þeim vistar. Far men eigv at bera klyfiar lavgar dag. vnz söl er scaft há. Bvandi er skyldr at ala þa. með .v. man. ef styri maþr er i fór. ella með .iij. man. *vtlagr* er bvandi .iij. *morkvm*. ef *hann* syniar þeim vistar. oc eigv þeir sok er vistar er syniat. oc *scal* stefna heiman oc *queþia* til *bva* .v. aþingi. Þeir bvendrerv við manna elþi skyldir. er gegna eiga þingfarar kavpi. en eigi þeir er mina fe eigv. Þeim manni er rett. er með goð orð ferr. til várþings. þott meir se en eykt. at bera klyfiar. eþa fara a skipi. oc sva þing heyiundum ollvm. þeim er til avndverz þings fara. fot sín oc tiolld oc mat eigv þeir at *hafa*. *hafa* a maþr halfa vétt varnings. vm fram ef *hann* vill. Bvandi er skyldr at ala þa men vm nott er til varþings fara (s. 12, a.) oc ala halfv-færi enn hiv. þa er þingheyindr coma. Gopi *scal* eigi siparr koma til varþings. enn *hann* hafi tialldat bvð sina lavgar dag fyrr en söl se scaft há. oc er buinn at ganga til þing helgi.

vtlagr er hann ef hann vinnr lengr. Þá er skapt há söl. ef maðr stendr ífiörv. þar er mætiz siór. oc land at half follnvm sá. oc mætti hann sia íhaf vt þa er sol gengr at uatni. enda syniz honvm sva. ef spiót væri sett vndir sölna. þat er maðr mætti taka hendi til fals. at oddrin tæki vndir solna. enn spiozt skaptz halin a sió niðr. ef i heipi mætti sia. Ef maðr vifr drottins dag. eþa lavgar dag eptir eykt. eþa lög helgan dag. fleira en nv er til talit. oc verðr hann vtlagr vm þat .iij. morkvm. oc a sa sok er vill. Sok þeirri scal stefna heiman. oc queþia til heimilis þva .v. aþingi þess manz er sottr er. Sva scal nottina halda fyrir lög helgan dag sem dagin eptir. Ef rumheilagt er eptir helgan dag. oc er honvm rett at fara til syslv sinnar enn efra hlut nætr.

11. vm jola halld

^a Jola helgi eigvm ver at halda. alande her. þat erv dagar .xiiij. þar scal haldā iola dag inn fyrsta. oc enn .viij. oc inn .xiiij. sem paska dag. inn fyrsta. oc annan dag iola oc enn .iij. oc in .iiij. þa scal halda sem drottins dag. at öllv annars nema at þvi. þa er rett at moka undan fe sinv. en .iij. dag iola oc inn .iiij. hvarn sem vill. En meþal daga alla vm iól. er rett at moka vndan fe oc reiþa a voll. þan lvta vallar er nerr er fiosi. ef hann hefir eyki til. oc vellta þar af. Ef maðr dregr myki vt. oc hefir eigi eyk til. oc scal þa fœra i havg. þat eigv men oc at vina meþals daga vm iól. at slatra oc lata (s. 12, b.) af fe þat er vm iol þarf at hafa. oc heita mvngát oc reiða anduirki. hey þat er skylt er. Ef honvm þyccir þat hagligra at gefa en hitt er aþr er heima. enda hafi þeir eigi eyki til

a) = A. M. c. 19.

fengit fyrir iol. Eigi a hann meira for verk at reiða heýs enn vel vinni vm iol.

12. vm pacha helgi

^a PASKA helgi eigvm ver at hallda. þat erv dagar .iiij. pascha dag inn fyrsta. hann scolom ver hallda sem iola dag in fyrsta. EN annan dag pascha oc in .iiij. oc mið vikv dag. þa scolom ver hallda sem drottins dag. EN fra pascha deginvm fyrsta scolo vera vikvr .v. til drottins dags þess er gangdaga vika hefzk vpp eptir. Annan dag vikv i gangdogom. oc inn .iiij. oc miðvikv dag. scolom ver halda sem lavgar dag. EN fasta ein mælt. þeir men til þess erv talpir. Rett er at hafa hvitan mat vm nott ef vill. Ef berr á annan dag vikv. eða in .iiij. i gangdogvm. philippvs messv oc iacobs. eða crucis meso. eða kirkiv dag. oc er rett at eta tvi mællt oc eigi kiot. Ef berr a miðvikv dag i gangdogvm messv dagana. oc scal fasta sem apr. EN .v. dagr vikv i gangdogvm er vppstigningar dagr. hann scolom ver hallda sem pascha dag. Fra pascha deginum fyrsta. scolo vera vikvr .vij. til drottins dags ihvita dogvm. þar er vika heil a millum oc gangdaga vikv. Lavgar dag fyrir huita daga er monvm skylt at fasta dag fostv. ^b Drottins dag i hvita dogom. scal halda sem pascha dag. annan dag vikv oc .iiij. dag. scolom ver halda sem drottins dag. Miðvikv dag er monvm rett at bera klyfiar. ef men færa by sín oc feria farma. oc vorv sina til skips. reka fe sitt iafrétt. oc klippra savði.

a) == A. M., c. 20.

b) == A. M., c. 21.

13.

(s. 13, a.) ^a Messv daga eigum ver at halda logtekna, þa er nv mvn ec telia. Fra envm .xiiij. degi iola erv nætr .vij. til ins .viiij. dags. fra envm .xiiij. Þa erv .viiij. nætr til agnes messv. þa erv .iiij. nætr til pals messv. oc er þar eigi fasta fyrir. Þaðan ero .vij. nætr til brigidar messv. þar er eigi fasta fyrir. þa er ein nótt til mariv messv. þa erv .xx. nætr til pettars messv. oc eigi fasta fyrir. þa erv .ij. nétr til mathias messo. oc fasta fyrir dag oc nott. Þa erv .xvi. til gregorivs messv. xvij. ef hlavp ár er. ix. nætr til benedictus messv. iiij. til mariv messo. þa er einni nott. miþr en .xxx. til johannes messo. þa erv .ij. nætr til gangdags ins eina. Hann scolom ver halda sem þvatt dag. oc fasta. nema hann beri a pascha vikv. eþa kirkiv dag. þa er rett at hafa tvimællt oc eigi kiot. enn ef a pascha vikv berr. þa er rétt at eta kiot. ef vill. þaðan erv .vi. nætr til philippus messv. oc iacobs. þar er eigi fasta fyrir. þa erv .ij. nætr til crvcis messo. oc eigi fasta fyrir. vij. nætr ins fiorþa tigár til kolvmba messo. oc eigi fasta fyrir. xv. nætr til iohannes messo. oc fasta fyrir .ij. dégr. v. nætr til pettars messo. oc fasta fyrir .ij. dégr. ix. nætr til selia manna messo oc eigi fasta fyrir. xvij. nætr til iacobs messv oc fasta fyrir dag oc nótt. iiij. nætr til olafs messv oc fasta fyrir dag oc nott. xij. nætr til laurentivs messv oc fasta fyrir dag oc nott. v. nætr til mariv messo oc fasta fyrir dag oc nott. ix. nætr til bartholomeus messo. oc fasta fyrir dag oc nott. xv. nætr til mariv messo oc eigi fasta fyrir. vi. nætr til crvcis messo. oc eigi fasta fyrir. vij. nætr til mathevs messo oc fasta fyrir dag oc nott. viij. nætr til michials messo oc fasta

a) = A. M., c. 22.

fyrir dag oc nott. eini nott miþr en .xxx. til simons messo oc ivdas. oc fasta fyrir dag oc nott. (s. 13, b.) iiij. nætr til allra heilagra messo. oc fasta fyrir dag oc nott. nema a anan dag uikv beri. þa scal fasta fostv nott ena nestv aþr. oc scal bvangi gefa nattverð hiona sina. þeirra er til log fostv erv skyld. innan hreps maunvm. þeim er eigi gegna þingfarar kaupi. oc imbro natta verð tuegia. Huer buandi er skyldr at gefa .iij. natta uerð hiona sina. oc gefa eigi fiska nattverð. oc scolo hreps men. skipta matgíofum þeim a haustit a samquamum. Fra allra heilagra messo ero netr. x. til marteins messo oc eigi fasta fyrir. xi. nætr til cecilio messo oc er þar dag fasta fyrir. ef hon stendr a fostv degi. i. nott til clemens messo oc eigi fasta fyrir. vij. nætr til andreas messo. oc fasta fyrir dag oc nott. vi. nætr til nicholas messo oc fasta fyrir dag oc nott. i. nott til ambrosius messo. iiij. nætr til magnus messo. viij. nætr til thomas messo oc fasta fyrir dag oc nott. þaþan erv .ij. nætr til thorlaks messo oc vatn fasta fyrir dag oc nott. hon verþr eini nott fyrir iol.

14. vm hatíða halld

^a Fimtan ero þeir dagar a .xij. manþvm. er men scolo eigi fleira ueiþa en ¹ nv mvn ek telia. Hvita biorn eigv men at taka. oc gera heiman for til. oc á sa biorn er fyrstr kemr a bana sari. hvergi er land á. nema þrælær ueiþi eþa skvldar men. þa a sa er fe atti at þeim maunvm. Rösuhval ² eigv men at veiþa. oc a halfan. sa er ueiþir.

a) = A. M., c. 23.

1) Istedensfor dette Ord synes først at være blevet skrevet at, hvilket derefter er blevet forandret.

2) Bogstaverne hv i dette Ord ere skrevne over Linien, muligens med en yngre Haandskrift.

enn halfan hinn er land a. Reka hval eigv men at flytia. oc festa. oc skera ef eigi vm festir. Ef landgangr verþr at fiskvm. oc scolo men taka. Pa er landgangr at. ef men havgva havgiarnvm eþa taka hondvm. Eigi scal net hafa við ne avngla. Fogla eigv men at veiþa (s. 14 a.) siapr sára ef hondvm ma taka. Gefa scal af in fimta lvt sem af annari drottins daga veiþi. Jola dag in fyrsta eigv men sva at veiþa sem nv er talit. oc eigi fleira. oc in .viij. oc in .xij. oc pascha dag in fyrsta. vppstigningar dag. oc hvítz svnv dag. mariv mesvr .iiij. oc allraheilagra messo oc iohannes messo. pettars messo oc pals. vm sumar oc kirkiv dag oc thorlaks messo. EN drottins daga alla apra oc messv daga. oc verþr eitt hald a ollum oþrvm.

15. langafösto halld

^a Langa fostv eigvm ver at hallda. þat erv .vij. vicvr. drottins dag þan scolo ver ganga i fostv. sem vpp er sagt a þingvm oc a leiþvm. Pa er maþr gengr ifostv. þa scal eta kiot fyrir miþia nott. en þa scal eigi eta kiot. a þeim vikvm .vij. fyrr en sol renr a fioll¹ pascha dag. ANAN dag vikv in fyrsta i langa fostv. oc in .iiij. er rett at hafa tvi mælt. oc eigi kiot. en alla daga apra þapan fra. til pascha nema drottins daga þa scal fasta. xj. erv nætr þær. er logskylldar erv at fasta i langa fostv. Fostv nœtr .vij. oc miþvikv nott in fyrsta. oc in efsta. oc miþvikv nott i ymbro dogvm. oc þvált nött. ^b Jola fostv eigvm ver at hallda. ver scolom taka til annan dag vikv² at varna við kiötv. þan

a) = A. M., c. 27.

b) = A. M., c. 28.

1) Skrevet viðll.

2) Ordene annan dag vikv ere først udglemtē men derefter skreone ovenfor Linien.

er drottins dagar verþa .iiij. á millvm oc iola. dags ins fyrsta. þa *scal* eigi eta kiot a þeirri stvndav. nema drottins daga oc messv daga logtekna. Fostv daga eigvm ver at fasta i iola *fostv.* oc næternar. oc in næsta dag iolv *fyrir.* dag *fostv.* oc *fyrir* in .xiiij. dag. ^a Jmbro daga eigvm ver at hallda .xij. at favstv a .xij. manofvm. (s. 14, b.) oc næternar. Jmbrv daga *scolo ver* hallda á anari vikv *fostv.* oc a hvita daga vikv. Rett er at *hafa* hvitan mat þvatt nott i imbro dogvm þeim a hvita dogvm verþa. Sva *scolom ver* hallda imbro dogvm *fyrir* iol. oc *fyrir* michials messv. sem upp er sagt a þingi oc a leipum.

16. vm fösto tíðir

^b Um langa *fostv* oc vm imbro daga oc favstv daga alla oc þvatt dag *fyrir* hvita daga. þa varþar mani *fiorbavgs carþ.* ef kiot etr. en vm allar *fostv* tíþir aþrar. oc verþr maþr *vtagr* .iiij. morkvm. þott *hann* eti kiot. oc a sa sakar þær er vill. *Vtagr* verþr a valt sa maþr er til *fostv* er taliðr ef *hann* hefir hvitan mat. þa er logfasta er annan en kiot. oc *scal* stefna heiman oc queðia til heimilis bva a þingi þess manz er sottr er. ix. til *fiorbavgs* sakana. en .v. til *vtagar* sakana. ^c Ef maþr verþr sva staddr. i ýt eyivm vm langa *fostv.* at *hann* hefir engi annan mat en kiot. oc *scal* *hann* helldr ¹ eta en fara aundv sini. *fyrir* mat leysi. *hann* *scal* eigi eta imbro daga kiot. eþa *fostav* daga. Sva *scal* *hann* eta at *hann* ali avnd sina við. en eigi *scal* *hann* hylðazk á. Gengit *scal* *hann* *hafa* til skriptar við kenni man a .vij. nottvm envm nestvm. er *hann* kemr vr eýivni. Þat er

a) = A. M., c. 29.

b) = A. M., c. 30.

c) = A. M., c. 31.

1) Rettelse for heild.

kiot er men lata af navt eða fær sauði. oc geitr. oc svín. Ef svín kemr a ros kiot oc *scal hann* ala .iij. manvþr oc fella holld af. en feita þra. iij. Ef svín kemr a manz hræ. oc *scal* ala .vi. manvþr.¹ oc fella holld af. (s. 15, a.) ef hylldz hefir á. en feita þra .vi. manvðr þa er rett at nýta svín. Biorn eigv men at veiþa oc nýta hvart sem er viðbiorn eða hvitabiorn. oc ravð dýre. hiort oc hrein. þat *scal* eta þa er kiot ætt er. Rosm hval oc sel *scal* eta a þeim tíðum at eins er kiot ætt er. Fogla eigv men at æta. þa er a vatni fliota. Klö fogla *scolo* men eigi nýta. þa er hræ klo er á. Örnv oc hrafna eða vali. eða smyrta. rett er at eta hœsn oc riúpur. þar ero eg æt vndan þeim fvglvum er foglar ero ætir. A þeim tíþvm *scal* eg eta er men eta hvitan mat. ^a kvikfe eigv men at nyta. þat er sialfir lata af. þo er rett at nyta þott eigi lati sialfir af. ef *maþr* veit hvat verþr. hvart sem fersk i vavtnvm. eða drepa skriþvr. eða hriþir. eða hvatki er þvi verþr. þes er *maþr* veit. þa *scal* þat fe nýta nema svidda verþi. oc gefa af in .v. lvt af ollv fe nema *maþr* sæfi. Hafa gefit a .vij. nottvm envm næstvm. þaþan fra er fe fór af. innan hrepsmavnvm þeim er eigi eigv þingfarar² kavpi at gegna. Sekr er *hann* vm .iij. morkvm ef *hann* gefr eigi sva. Kalf *scal* ala .iij. netr. þo er rett at nýta *hann*. þott *hann* se fyrr skorinn. ef *honvm* er matr gefinn. oc gefa af inn .v. lvt. þat fe er eigi ætt. er *maþr* veit at manz bani verþr. Ros eigv men eigi at eta oc hvnda. oc melracca. oc kottv. oc en engi kló dýr. oc eigi hræ fogla. Ef *maþr* etr þav dýr. er fra erv skild.

a) = A. M., c. 32.

1) Synes først at være blevet skrevet manvþr, men derefter med samme Haand forandret.

2) Rettelse for þingfar.

oc varþar honum þat fiorbavgs garþ. (s. 15, b.) ^a Þeim manni er skylt, at fasta lavgfavstør er hann er .xii. vetra gamall at svmar malum aþr. eigi *scal* honum vetr telia ef hann er sva alin at næccver nott er af vetri, Maþr a at halda logfostv sinni. vnz hann er siavtavgr. heill maþr a at fasta log fostv. enn eigi sa er sivkr er. Yngri maþr en .xii. vetra. en ellri en siav togr. era skylldr at fasta nema vili. konv þeirri er eigi skylt at fasta. er. barn hefir kvikt iquþi. kona sv er eigi til faustv talit. er barn hefir abriosti. ena fyrstv langa favstv. hafa a hon barn a briosti til ennar .iij. langa fostv. eigi *scal* þat lengr standa fyrir logfavstv þeirra. en eina föstv. Jafn skylt er þeim mavnum at varna við kiotvi a fostv tíþvm. sem hinum er til fostv erv talþir.¹ Sa maþr er varðveitir inn vnga man eþa inn øvitra. oc létr hann eta kiot a faustv tíþvm. eþa ö æti. þott eigi se fostv tíþir. oc varþar honum sva við log sem hann æti sialfr. en ecci hinum er etr. ef hann atti eigi vit til at sia við. Ef maþr berr i mat manz. þat er eigi er ætt. oc vill hann gera til hafungar honum. oc varþar honum fiorbavgs garþ. en ecci hinum er etr.

17. vm föstu tíþer

^b Seto mavnum er skylt at fasta vm engi verk. oc eigi verk mavnum. þeim er i engi verki erv. oc eigi þeim mani er smala rekr heim. oc eigi þeim er avnungs verc víþr. fyrir bve manz. Þat erv avnungs verk. ef maþr víþr hvern dag þat er hvandi vill. Eigi *scal* setv maðr lavpa til verks ef hann skylldi fasta. til þess. (s. 16, a) at hann scyli þa heldr matazk en aþr. Saman kemr lavgfasta með

b) = A. M., c. 33.

b) = A. W., c. 34.

1) *Rettelse for Membranens:* er eigi erv til fostv talþir, hvilken Læsemaade vilde forstyrre Sætningens Mening, og derfor uidentificerbør tilskrives en Afskriverfeil.

ollvm monvm. þa er imbro daga uika hefzk vpp a havst. vnz liþr pettars messo a sumar. Sa maþr er hann scal fasta. hann scal hafa etit mat sin fyrir miþia nott. þa er hann fastar vm daginn eptir. oc mataz eigi aþr liðr nön. Sva scal oc næternar varna við kiotvi. þer er log skylt er at fasta sem vm dagin. þa scal nott vera a haust. oc a vetr er eigi ma sia dag. oc veri hann þar. er hann mætti sia í haf vt i veþri skylavsv. þa scal nott vera a sumar er sol gengr vm norþr ætt. þat er norþr ætt. er sol er komin i begia ætt norðrs oc vt norþrs. oc til þess vnz hon er komin i begia ætt nordrs oc lannorþrs. Þa er maþr fastar vm nott scal hann hafa þurran¹ mat. þat er þvr matr. gras oc alldin. oc iarþar avoxtr allr. þat a maþr oc at eta. ef hann fastar. fiska allz kyns. oc hvala. aþra en rosmal oc sel. þat scal eta þa er kiot ætt er. Ros hval scal eigi eta. oc ná hval. oc ravþ keming. ^a Þat er mælt vm sakar þer allar er nv erv talþar i kristina laga þétti at þeim sokvm scal stefna heiman. oc queþia til heimilis bva ix. a þingi þess manz er sottr er. vm skoggangs sakar. oc fiorhavgs sakar. nema maþr hafi stefnt vm fiolkyngi. þar scal queþia til .xij. quipar. goþa þann er sa er i þingi með er sottr er. en vm .iij. marka sakir oc vtlegðir. þar scal queþia til heimilis bva .v. þess manz er sottr er. Sva settv þeir ketill byskop. oc thorlakr byskop. at raþi ozorar erkibyskops. oc sæmundar oc margra keni (s. 16, b.) mana anarra kristina laga þatt sem nv var tínt oc vpp sagt.

18. nymæli kuanfang manna

^b Þat var nymeli gort þa er magnvs gizarar son var byskvp orþin. at nv er logskyllt at fasta. nætr þer .viij. er

a) = A. M., c. 35.

b) = A. M., c. 44.

*) Afskriveren synes først at have skrevet hvítan, men derefter forandret dette.

þr voro eigi log skyllðar. ein er iola nott. onnvr pascha nott. iij. fyrir vppstigningar dag. iiij. fyrir huitz sunnv dag. oc miþuikv nætr .iiij. vm langafostv. þer er eigi voro þr logteknar. Þat var annat nymæli. at iafna ætt *scal* bygia. sifiar oc frændsemi. at .v. mani hvartvegia. þar sem hiúskapar raþvm *scal* raþa. oc *scal* þar er frendsemi er at .v. mani giallda ena meiri tiund. en þar er frendsemi er at .v. mani oc .vi. *scal* gialda .c. alna. EN þar er at .vi. mani er hvart tvegia. *scal* gialda .x. avra. þa ligr ecki fe gialld a þapan fra. þott hivskapar raþvm se raþit. þat var fornt laugmal þar er .iij. bræþra er með monvm at frendsemi. at þar skyllði til ömegðar legia .x. avra. EN NV er þat af tekit.

19. misseris tal.

^a EN fimti dagr vikv *scal vera* fyrstr i svmri. þapan *scal* telia .iij. manvðr .xxx. náttu. oc nætr .iiij. til mið sumars. EN fra miþiv svmri *scal* .iij. manvþr. xxx. natta. til vetrar. Lavgar dagr *scal* fyrstr vera i vetri. enn þapan fra *scolo vera* .vi. manvðr .xxx. natta. til sumars. EN .x. vikvr *scolo vera* af svmri er MEN koma til alþingis. Dagr *scal* fyr koma allz misseris tals EN nott. Lög oll *scolo vera* sogð vpp a þrimr sumrum. *scal* þa logsogv maþr af hendi bioþa lavgsogvna. Nymæli ecci *scal vera* lengr raþit EN .iij. sumur. oc *scal* at logbergi. (s. 17, a.) it fyrsta sumar vpp segia. a uarþingum helgoðvm eþa leiþum. Lavv erv öll nymæli ef eigi uerþa vpp sogð it .iij. huert sumar.

a) = A. M., c. 45.

Þing skapa þattr.

20.

^a Þ AT ER mællt i logvm vorvm. at *ver scolom .iiij. eiga* fiorþvngs doma. *scal* goði hver nefna man i dóm. er fornt goþorð hefir oc fvlt. EN þav erv fvll goþorð oc forn. er þing voro .iiij. i fiorþvngi hverivm. EN goþar .iiij. i þingi hveriv þa voro þing öslitin. Ef goþorð erv smæra deilld. oc *scolo þeir sva til* skipta er hlvt *hafa* af fornvm goðorþvm. at *sva se* nefnt sem nv er talit. þa erv fiorþvngs domar fvllir. Þat er mælt at domar *scolo* i dag *vera* nefndir eþa raþnir. *scal* goði *hverr* nefna sin þriþivngs man i dóm. nema *hann* hafi logrettv mana lof til anars. Scal karl man .xij. vetra gamlan. *eþa* ellra nefna i dóm. þan er *fyrir* orði eþa eiþi kan at raþa. frialsan man oc heimilis fastan. Þan man *scal* eigi nefna i dóm. er soknar apili er. eþa varnar apili. eþa *hann* hefir sok handselda. eþa vorn handselda. sva at nv se bvin til þings. Þan man *scal* eigi i dom nefna. er eigi hefir mal nvmit. i barn æskv. a danska tvngv. aþr *hann* hefir verit .iiij. vetr a íslandi. eþa lengr. Ef sa *maþr* lætr i dóm nefnaz er nv *var* fra skiliðr. *eþa* selr *hann* avðrvm mani sokina. af þvi at *hann* vill lata í dóm nefnaz. oc verðr *hann* vtlagr vm þat (s. 17, b.) iij. morkvm oc o nyt mal hans. söknilr eþa varnilr. ef *hann* atti. nema *hann* geti þan quið.

a) = A. M., Þingscaga-þ., c. 1.

at hann visi eigi at sakar voro bvnar a hond honvm. Ef gopi nefnir þan man i dóm er fra var skiliþ. eþa nefnir i annan dom en hann hafi hlotit. oc er hann vtlagr vm þat hvarttvegia iij. morkvm oc or goporþi. nema hann geti þann quiþ. at hann vissi eigi at hinn hefði sok. eþa vorn handsellda. eþa hann veri sökna apili. eþa varnar. At logbergi scal stefna goðanvm. oc queþia heimilis bva hans oc a hverr at sekia þa sok er vill. Gopi scal ganga i hamra skarð. oc setia niþr þar domanda sin. ef hann vill dóm nefna. oc nefna ser vatta .ij. eþa fleiri. nefni ec i þat vætti. at ec nefni þena þegn i dóm. oc nefna hin a nafn. at døma vm sakar þær allar er her koma i dom þena. oc log skylda hann til vm at døma. oc byð ec til sakar søkianda. oc sakar verianda. at ryþia dom þena. oc an ec honvm i setv i dómi. nema logrengð rett komi til. þa fœ ek anan rettan i stað hans. ef hann er or numin at lavgvm. oc queþa a ihvern dóm hann nefnir. oc nefni ec logdóm. Domar scolo vt fara þvatt dag oc vera vti til hryþningar. vnz sol kemr a þing voll. drottins dag. Ef þa ma eigi ganga þvrt i holmin. ¹

21. vm lysingar

^a MEN scolo i dag oc a morgin. lysa sakar þer allar. er til fiorþvngs doms scal. enda er jafn rett at lysa annan dag uikv ef men vilia þat i þingskopvm hafa. Oc sva ef men uilia. lysa vm tiundar mal. þeir men er til þeirrar

a) = A. M., c. 2.

1) Da Ordene Ef — holmin neppe give nogen god Mening ved at forbindes med den foregauende Sætning maae samme uidentivol antages at være Bestemmelse, hvis Slutning Afskriveren har udeladt, saaledes som vi ville finde hyppige Exempler paa i det følgende.

soknar ero teknir. (s. 18, a.) eþa aðilia erv. eþa þeir er af þeim hafa tekit. þa scolo þeir men eigi hafa síðar lyst en nv er talit. EN aðrir men eigv at lysa. vm tívndar mal vnz dómar fara vt. Ef maþr vill lysa sok a hond manni. hann scal nefna ser vatta .iij. eþa fleiri. nefni ec i þat vætti. at ec lysi soc a hond honvm. oc nefna hin a nafn. oc qveða a sokina. oc sva hvat hann telr honvm varþa. hann scal lysa at logbergi sva at meiri lutr manna se hia. oc logsogv maþr. oc lysa loglysing. oc handselda sok ef sva er. oc lysa til fiorþvngs doms. geta scal þess. ef sv er savk er hann lysti fyrra sumar.

22. at spyria at þingfesti manna.

^a MEN eigv at spyria at þingfesti manna. þeirra er men uilia sækia her a þingi. oc spyria i dag. eþa a morgin ef men uilia dom ryþia. enda er rett at spyria. vnz domar fara vt til soknar. Sa maþr er hann vill vita þingvist annars. hann scal nefna ser vatta. nefni ec i þat vetti scal hann queþa. at ec spyr bændr alla i heyranda hliopi at laugbergi. hverr log grið hafi handsalat N. N. er mic þat undir frett þeirri. at ek vil vita hveria bua ec scal queþia til sakar þeirrar er ec hefi hóþat a hond honvm. spyr ec log spurning. Hann scal nefna vatta at svorvm. þeim er verþá. Ef maþr gengr við heimilis fangi þess manz er hann spurði at. oc sva þott engi gangi við. Hann scal en nefna vatta. i þat vetti. at ec spyr goþa alla. i heyranda hliopi at logbergi. hverr ser keni N. N. at þing manne eþa þriþiungs manne. (s. 18, b.) er mic þat vndir frett þesi. at ek vil vita i hvern fiorþvngs dom ek scal sekia soc a hond honvm spyr ec logspurning. Hann scal

a) = A. M., c. 3.

nefna vatta at svörvm þeim er verða. EN ef maþr gengr við þing festi þess manz. er at var spvrt. þa a hann at segia i þan dom sok sina. er sa goði er i fiorþvngi. er i gegn geck þingfesti hans. Hann a þan goða at queþia .xij. quidar. ef sv sok er. er .xij. quiþr kemr til. þo er rett at hann spyri hann sialfan at griðfangi sinv. oc þing vist sini. oc verþr þat jafn fullt. sem þa er goði gengr við þingfesti hans. Rett er at goði gangi við þingfesti hans. meþan eigi erv hlutapar framsögvr saka. enda se eigi apr qvatt .xij. quiþar. enda er jafn rett at ganga við þing festi manz með vatta. þott eigi se at logbergi ef hann siþr hin sialfan. Ef maþr hefir spvrt man heimilis fangs. oc þingvistar i heraði. oc þarb eigi sa spyria a þingi. þess manz þinguistar er hann spurði vel lavst i heraði. Ef maþr hefir stefnt man i fyrir fardaga. þeirri sok er .xij. quiþr fylgir. oc hafi hann eigi spurt hann þing uistar i heraði. enda se stefnt at heimili hans. þa scal hann spyria þing uistar hans a þingi. vm þann fiorþvng. er sa atti heimili þa er hann stefnði. oc spyria goða alla at logbergi. hverr ser kendi þan man fyrir fardaga. at þing man i eða þriþivngs manne. er mik þat vndir frett þeirri. at ec vil vita. hvern goða ec scal queþia .xij. qviþar. vm sok þa er ec hefi stefnt honvm. spyr ec logspurning. (S. 19, a.) Hvarvetna þess er maþr spyr logspurningar annan. eða sva þo at hann spyri fleiri. þa scal maþr nefna ser vatta. at spurningv. oc at suorvnm oc sva þo at öngv se svarat. Vm sakar þer er men lystv. fyrra sumar hingat til sökna. eða stefndu fyrir fardaga sva at þeir vissv eigi heimili. þar scal at þvi spyria. hverr ser kendi þan man fyra sumar at þingmani. nema hann spyri þa. Þar er eigi er við gengit þingfesti manz. scal sokina segia i þan fiorþvngs dóm. sem aþilin er i fiorþ-

vnginvm. Ef eigi er gengit við heimilis fangi manz þess er bva *quiþr* fylgir sökini. þa *scal queþia* til heimilis bva þess er aðili var frvmsakarinar¹. oc sva þar er eigi er gengit við þingvist manz. *eþa* heimilis fangi. *eþa* sva ef *maþr* svarar eigi þar er *maþr* er sialfr spurþr. *eþa* sva þo at *hann* svari loguillv. en þat er logvilla. ef *maþr* svarar oþrv en er. *eþa* þegir *hann* við. Ef *maþr* er spurþr þingvistar. oc svarar *hann* oþro en er. oc varþar þat vtlegþ. enda er rett at *queþia* þan man .xij. *quiþar*. er *hann* lætzk vera iþingi með. enda *scal* dōma sva. sem a *hann* se borin *quiþrin*. ef hin heldr. hvartz hin fiþr við. at *hann* se eigi þar i þingi. *eþa* lætzk *hann* eigi hafa goð orð. Þar at² eins er þavrf at spyria i anat sin. at þingfesti manz. ef *hann* hefir spvrt *hann* fyrir þing. enda komi sa eigi til þings. er *hann* quaz vera iþingi með. *eþa* igeign gecc ef *hann* spurði it fyrra sumar. þa a *hann* at spyria. hverr með goþ orð þat fari. Ef men hafa eigi gengit við þingfesti þess manz er at var spvrt. fyrr en domar fari vt. *eþa* við heimilis fangi. *eþa* sva ef (s. 19, b.) maðr svarar einvgi. þar er *hann* er spvrðr sialfr. *eþa* sva þott *hann* svari loguillv. enda uili *hann* þat hafa til varnar fyrir sik. en hinn segi i annan dom sokina en koma eigi. *eþa* annar goþi beri .xij. quid um *hann*. en sa er i þingi með. *eþa* eigi hafi *hans* heimilis buar borit vm *hann*. Ef sa atti til at koma. þa *scal* søkiandin lata bera vetti þat i dóm þan er sökin er i sott. er *hann* spurði at þingfesti *hans*. *eþa* at heimilis fangi. enn þav aunvr er *hann* nefndi. at eigi var við gengit. *eþa* sva ef *hann* hefþi nefnt at loguilloni. Ef *maþr*

1) I Haandskriftet frvmsakarinar.

2) Rettelsè for er.

spvrþi at því hvar hann er i þingi. oc veit hann eigi. oc svarar hann sva rett. at hann svari at ec em a vist með honvm oc nefna bvaðan. Ef maþr er spurþr at því hvar hann er i þingi. oc eigv fleiri men goþorþ þat. er hann fylgir. en ein. oc svarar hann þo rett. at hann svari sva. at ec em i þingi með þeim¹ þeirra sem goð orð hefir. oc nefna þa er lut eigv i því goðorði. Ef goþi gengr við þingfesti hans. þa er hann er spurþr. en hin se eigi i þingi með honvm. oc er hann vm þat vtlagr .iij. morkvm oc or goðorþinv. nema hann geti þan quid. at hann hefði þar verit i þingi. oc væri sva farin abravt at hann visi eigi. þa versk hann sokinni. Ef goþi dylsk við þingfesti þess manz er i þingi er með honvm. oc verþr hann vtlagr vm þat .iij. morkvm. oc or goð orþi sinv. nema hann geti þan quid. at hin hafði sva farit i þing at goþin uissi eigi. Lysa scal til framfærslu o maga meðan domar erv vti.

23. hverso goðar scolo koma til þings.

^a Goþar allir scolo koma til þings .v. dag vikv er .x. uikur erv af sumri apr sol. (s. 20, a.) gangi af þinguelli. en ef þeir koma eigi sva. þa erv þeir vtlagir. oc af goðorþi sinv nema navpsyniar beri til. ef þeir koma eigi. Samþings goþar eigv at raþa því hvern með goþ orð scal fara. oc vpp taka þriþiungs mana. þess goþa er heima sitr.

c) = A. M., c. 4.

¹) Dette Ord er tilføjet, som nødvendigt.

Þingheyindr *scolo* koma en .v. dag vikv til þings. oc fara til bþar með þeim gopu er þeir erv iþingi með. oc *scal* hverr þeirra hafa tialld. vm þvera bvd. Þa *scal* hverr þeirra taka þing farar kavp. enn gialda eigi. enda er hverr þeirra þing heyandi. bæpi vm sin mal oc anara manna. Gopin er þa skyldr at fa honvm bvdar rvm. ef hann fær honvm eigi. oc varþar þing maninvm eigi við log. at hann fari til annarar bþar. oc a hann þo at heimta þingfarar kavpit. Nv kemr maþr eigi til aunduerz þings. enda komi hann drottinsdagin fyrri i þingi. oc er sa þo þingheyandi. bæpi vm sin mal oc annara manna. oc *scal* hann eigi giallda þingfarar kavp. enda *scal* hann eigi taka. oc *scal* hann eigi fara af þingi fyrir þinglausnir. nema lofat se. ef hann fer. oc varþar honvm *fiorbavgsgarþ*. Rett er at hann taki þingfarar kavp ef hann gengr i doma. eþa berr quþv. Rett er at nefna þa men i dom er til þings koma. *fyr* en domar se nefndir. Þeir men allir er sakar hafa at sekia. eþa veria. eþa men ero qvaddir þingfarar. at þeir *scolo* koma drottins dag in fyrri i þingi. Ef þeir koma eigi *sva*. þa erv ö nytar sakar þeirra. oc *sva* varnir. þær er þeir bera fram. enda uirþaz einskis vætti þav er þeir bera. ef þeir voro heiman qvaddir. Ef maþr kemr siþarr en drottins dag in fyrri i þingi. (s. 20, b.) oc er sa eigi þingheyandi. hvartki vm sin mal ne anara manna. oc *scal* hann riþa af þingi þa er hann vill. oc *scal* hann giallda þingfarar kavp. en eigi taka. Men *scolo* *sva* gialda þingfarar kavp sem þeir erv a sattir i þriþivngi hveriom við gopun. Þingheyindr *scolo* eigi vera vm nött af þingi eþa lengr. Þa erv þeir af þingi. er þeir {erv or þingmarki. Fara eigv men vm daga. at leita hrosa sina. *sva* at eigi dveli þat gogn fyrir manvm. eþa dom nefnv fyrir gopum.

ef hann vill þa i dóm nefna. *eþa* hafa þa i noccorvm logskilvm með *ser*. EN ef þeir fara oc er þat þings afglopvn. oc *varþar* *fiorbavgsгарþ*. Bendr erv þingheyindr. oc goþar. oc þeir *men* er þingfarar. oc gagna erv heiman quaddir. Ef þing heyindr fara eigi til *bvþar* með goþa þeim er þeir erv i þingi með. oc vill goþin sækia þa *vm*. oc *scal* hann stefna *honvm* at logbergi. oc lata varþa .iiij. marka vtleggþ. oc stefna þar til doms. Ef hin reþr at blavpa or þriþiungi goþans fyrir þat er hann var sottr. þa *varþar* *honvm* .iiij. marka sech við goþan. oc *scal* þeirri sok stefna heiman. oc *queþia* *heimilis* *bva* .v. a þingi þess manz er sottr er. hvart sem hann færi af þvi abraut. *eþa* eigi.

24. *vm* lögbergs¹ göngo

^a VER scolom fara til logbergs a morgin. oc færa doma vt. til hryþningar *sva* it siþarsta at sol se a gia hamri. envm vestra. or logsogv manz *rými* til at siá. a logbergi. Laugsogv *maþr* *scal* fyrstr vt ganga. ef hann hefir heilindi til. þa eigv goþar at ganga með domendr sina. ef þeim er meina laust. ella *scal* hverr þeirra. geta man fyrir sik. þa *scal* goþi setia niþr domanda sin. oc *scal* hvers þeirra forrað iafn rett er þa er til tekin. Logsogv *maþr* (s: 21, a.) *scal* raþa oc at *queþa*. hvar hvergi domr *scal* sitia. oc *scal* logsogv *maþr* lata bringia til doma út færslv. þeim er rett sakar at sækia. oc veria. er her erv komnir drottins

a) = A. M., c. 5.

1) Rettelse for lögbergs.

dag in fyrri i þingi. en öngum þeim er síðar kemr. nema þeir atburðir verði. at sakar gerðiz sva síðarlíga. eða upp quemi. at þeir mætti eigi komaz fyrr til þings. en eptir drottins dagen. oc verða þeir men þo saka sökiendr. oc þingheyendr vm þav mal oll er þeir hófðu með at fara. ef þeir quomu sva snemma. at ganga metti fyr til queþia enn domar feru vt. þeir eigv eigi doma at ryðia vm sin mal.

25. dom ruðning

* SA maðr er hann vill dom ryðia. hann scal ganga þar at. er sa maðr sitr i dómi er hann vill vr ryðia. oc mela sva at hann heyrði. eða góði sa er hann nefndi idomin. en ef hvargi þeirra er þar. oc er honum þo rett at mela ryðningar malvm. þars hann bygr at sa maðr hafi setit. er hann vill or domi ryðia. oc verður honum þo rett at fara því mali. þott hann kynni varla. þar at iafnt er rvm hins hafði verit. Saka sökiendr oc veriendr saka scolo dom ryðia ef þeir vilia. oc vina eipa at. Ef maðr vill dom ryðia. oc scal hann nefna ser vatta. Nefni ec i þat vætti. at ec vin eið at krossi log eið oc segi þat guði. at ec mun sva rengia man or domi. sem ec hygg sanast oc rettast oc hellzt at logvm. Ef hann (S. 21, b.) vill ¹ eigi optar eid vinna. þa scal hann þat lata fylgia. at ec mun sva sakar sökia scal hann queða. oc ueria. oc uitni. oc uætti bera. oc aull logmæt skil af hendi leysa. þav er undir mic koma. meðan ec em a þuisa þingi. Maðr scal

a) = A. M, c. 6.

1) Tilfölet.

hefia frændsemis tolv at breþrvm ¹. eþa at systkinvm. eþa at systrum. oc scal telia kne rvnm. unz þar kemr. er sa maþr er. er i dömi sitr. oc sa maþr er þar er aðili er soknar. eþa uarnar. Ef sa maþr talþi frændsemi. er firnari er aðilia sakar. eþa uarnar aðilia. en næsta brøþra. þa þarf hann eigi anara manna. at leggja vndir þegnskap sin. at sana frændsemis tolv. Ef maþr telr sva at hann var ein. eþa anar. oc er hin eigi þa skylldr at risa or domi. Ef maþr telr rangt. eþa ber liuguitni a alþingi. oc varþar þat scógang. Við þa scal ryþia er sakar aðilia ero. Rett er at huer er vill queþi biargquiþa þeim manne. er fyrir socum er hafþr ef sa er eigi a þingi. oc hafi sa aungum manni selda vorn. fyrir sik. Eigi scal maþr ² dom ryþia sa er eigi hefir vorn tekna af þeim er sottr er. en ryþia scal hann quiþv alla sem hann vill. Jafna ravþning eigv hvarirtvegio. þeir er ³ sekia oc hinir er veria. Næsta brøþra eigv upp at risa or domi. oc nanari men at frændsemi. oc at socum. oc ná mágar .iij. ef maþr a dottvr manz. eþa systur. eþa moþur. hvár sem annars frændkonv á. sa maþr er í domi sitr. eþa aðili. Gupsifia .iij. eigv or domi at risa. ef annarrtvegi. (s. 22, a.) hefir halldit auþrvm undir primsignvn. eþa undir vatn. eþa undir byskups hond. eigv scal ryþia at gupsifium við sialfan sik. Men scolo nefna ser vatta. at því vetti. at ec leg þat undir þegnschap min. at su er frændsemis tala. son oc rett með þeim. oc nefna þa baþa er or domi scal ryþia. oc aðilia. Ef hann ryþr at mægðum. at ec leg þat undir þegnschap min. at su er ⁴ megð með þeim. at hann a þa konv

1) Rettelse for breþvm.

2) Orðene scal maþr ere tilföiede.

3 & 4) Disse Ord ere tilföiede.

eða atti. er ec vissa. þa uerþr honvm þo þegn scapar lagning rett. at hin se skiliþr við konuna. enda erat honvm þa scyllt at risa or döminum. Þar er maþr uill ryðia dom at gupsifium. oc *scal hann þat þar undir þegnscap sin leggia*. hveriar gupsifiar með þeim erv. aðilia. oc domanda. oc nefna huarn þeirra. Ef at sokvm *scal dóm ryþia. hann scal telia frændsemi með þeim* er i domi sitr. oc með veganda. oc með aðilia. oc hinum vegna. oc legia þat vndir þegnscap sin. at sv er frændsemis tala¹ son. oc rett. með þeim huarumtuegvm. er nv er talit. en þær sakar með þeim. aðilia. oc hinvm er idómi sitr. oc nefna hvarntvegia þeirra a nafn. Við þan man *scal at sokum ryþia*. er kerið er til veganda at laugum. en eigi við fleiri men þott at uigi hafi verit. Ef sa er eigi retrr teliandi. er undir þegnscapin lagði. þa *scal hann hafa .ij. men aðra* er þat legði vndir þegnscap sin. at su er frændsemis tala son oc rett. er hin talði. oc nefna hann. Sannaþar men *scolo eipa uina*. þa er þegnskapar lagning (s. 22, b.) eigv at fylgia *scal sua sannaþar men vanda at frændsemi við aðilia*. at þeir se firnari en næsta brøþra. hann a at nefna vatta. at ec nem þik or domi. oc nefna hann. af því at nv er laugrengð rett til komin. oc queþa a huart hann nemr hann or sinu or nami. eþa annars manz. Ef hann uill eigi or domi risa. oc uill þo sitia kyr. oc er þat þings af glopun oc varþar þat *fiorbavgsgarþ*. Þa *scal hann veria honvm lyriti isetuna*. Ef hann gvþin hefir eigi sialfr a heyrta a hrvþning hans. ne sa er or er ruddr. þa *scal ganga til buþar goþans oc segia honvm þat at hann hefir rengþan þriþiungs man hans or domi*. oc queþa a domin. oc nefna hin a nafn. oc nefna soþur hans. eþa moþur. Ef goþin uill eigi trva. at hann hafi hann rett rengþan. þa er

1) Tilfölet.

ryþiandinn skyldr at mæla þeim malum ollum fyrir góðanum. er hann melti þa er hann ruddi hin or domi, nema hann þurfi eigi eið at vina. Ef hann nair, eigi at ganga i buð in, þa scal hann mela fyrir buðar durum, sva at hinir heyri in. Ruðningar malum scal mela, þar er þeir koma framarst, ef þeir na eigi at ganga til buðar. Ef þeir ganga i buð in, oc eigu men uíð þa lyrit nemar sacar, þeir er þar eru hvðfastir, þa eigv þeir ut at ganga, oc sa fyrstr er efstr gecc in. Ef góðin lofar ryþiandanum, at mela eigi ruþningar malum, i anat sin, þa scal ryþiandinn, nefna uatta, at lofinv, enda er góðin skyldr, at nefna annan idómen þegar, sva at ryþiandinn siai ef hann vill, vorð hallda til. (S. 23, a.) Ef ryþiandinn sa eigi huern góðin nefndi¹ i dóm, i anat sin, oc er góðin skyldr at segia ryþiandanum, huern hann nefndi i dóm, ef hann spyr, oc nefna domandan, oc sva forþvur hans, eþa moþvur ef þav voro islendzk. Ef góðin vill eigi segia, þa scal ryþiandinn nefna ser vatta, i þat vætti scal hann queþa, at ec beiþi þic, oc nefna góðan, at segia huern þv nefndir i dóm, oc queþa a domin, beiþi ec þic laugbeiþing. Ef góðin gerr eigi segia, oc verþr hann vtlagr, oc or góðorþi sinv. Ef hann siþr eigi góðan, þa scal hann beiþa at rumi hans oc segia hvar hann er i buð. Ef góðin forþazk fund hans til þess at hin verþi eigi viss, huern hann hefir i dom nefndan, eþa dvelr dom nefnv til þess, at þa uerþi færi² ruddir, þa varþar honum vtleggþ, oc or góðorþi sinv. Þar er men ryþia doma, oc er sa þo skyldr at risa or domi: er or er nvmín, ef ruþningar malum er mællt, at

1) Rettelse for nefði.

2) I Membranen: at þa uerþi færi verþa.

logum. þott rangt se undir þegnscap folgit. nema þar er men legia magseml þa undir þegnscap sin. er sa er scilibr við konvna er i dominvm sitr. þa scal goðin ganga vt oc nefna mann i dom. oc scal hafa nefnðan apr sol er komin a þingvoll. ef rap rým er at því. Ef goþin hefir eigi þriþiungs man til. at nefna i dóm. oc ganga rvþningar sva at þa scal hann beiþa goþa. þa er goþorð hafa ipvi þingi. at fa honvm þriþiungs man sin. oc nefna i domin. hann er skyldr (s. 23, b.) at fa honvm ef hann hefir til. Ef annar þeirra hefir til. en annar eigi. þa er sa skyldr til. at fa honvm er til hefir. oc ero þeir scyldir at ganga i dom. sva sem sa goþi nefnði hann í. er hann er i þriðiungi með. en ef hann ger eigi i ganga. þa varþar honvm þat fiorbavgsгарþ. en ef hann er idöminum. þa scal hann þangat taka þingmenn. með þeim goþa. er hann nefndi i dóm. EN ef goþarnir metazk þat við. hvar þeirra scal fa honvm. oc scolo þeir luta með ser. oc scal sa þeirra fa honvm er hlýtr. ef hann hefir manna til. Ef annar hefir til. oc er sa skyldr at fa honvm. en ef hann uill eigi fa. þa er hann vtlagr oc or goþorþi sinv. Ef goðin viþr eigi dóm fullan. apr sol komi a þinguoll. þa er hann vtlagr. oc ór goþorþi. oc sva ef hann nefnir annan i dóm en hann eigi. þa a domr at dæma vm sakar allar sem fullr se domrin. Eigi scal dom ryþia lengr en sol kome a þingvoll. Sa scal sækia goþan er sott vill hafa til fvltra laga. þeirra mana er sakar hafa i dom þan. en ef þeir bregþazk vm. þa scolo þeir luta með ser oc scal sa sækia er lytr.

26. vm váttorð.

^a MAÐR *scal* quatt *hafa* vatt orða allra oc frum quipa þeirra er sok *hans* eigv at fylgia. apr dómr fari ut. rett er at *queþia* xij^{ar}. quipa apr dómr fari ut. oc *sva* at döme. Þa er rett qvatt ef *hann* heyrir sialfr á. *eþa* at rumi *hans*. ella *sva* at buþvnavtar *hans* heyri. Þar er *maþr* vill *queþia* xij. quipar. *hann* *scal* nefna *ser* vatta. at þvi vetti *scal* *hann* *queþa*. at ec *spyr* þic at þvi. oc nefna goþan. ef þv hefir goþorð fvllt. at þv nefnir doma (s. 24, a.) fulla með oc ber .xij. quidv *spyr* ec logspurning. Ef *hann* lætzk *hafa* oc *scal* *hann* nefna vatta at suorum *hans*. ðc at þvi vetti *scal* *hann* *queþa*. at ec *queð* þik .xij. quipar. oc nefna goþan. oc *queða* a hvat *hann* *queðr* *hann*. oc bera með þriþiungs men þina .xi. en þu *ser* sialfr in .xij. *queð* ec log qvøð.

27. bua quaðer

^b ÞAR er maðr uill *queþia* bua quipar. *hann* *scal* ganga þangat til buþar er sa maþr er i er *hann* uill quaddan *hafa*. oc er *honvm* rett at *queþia* þar er hin heyrir sialfr a. enda er *honvm* rett at *queðia* at rumi hins er *hann* uill quaddan *hafa*. *sva* at þar heyri buþvnavtar. Ef maþr veit eigi hvart hin er buandi. *eþa* grið maþr. er *hann* vill quaddan *hafa*. oc a *hann* at *spyrja* hin með vatta. hvart *hann* se buandi. *eþa* grið maþr. oc *segja* hvat *honvm* er undir frettini. oc *spyrja* logspurning.

a) = A. M., c. 7.

b) = A. M., c. 8.

oc nefna vatta at svorum. þeim er verða. Ef hann uill þan man quæðia er þingheyandi er. fyrir hv annars manz. oc a hann at spyria með vatta. ef hann ueit eigi apr. huart hann eigi þar laugheimili. eða eigi. eða se hann þingheyandi fyrir hv þess manz. oc nefna buandan. hann scal sva gera vm quop við hann sem hin suarar honvm er spurðr er. EN ef sa uill ecci til segia er spvðr er. eða lýgr hann til. oc uerþr hann sekr um þat .iij. morkvm. oc a sa sok við hann er hann spurði. eða bue sa er quaddr er istað hans. ef hin uill eigi soc hafa. Sok þeirre scal stefna at logbergi. oc queþia til heimilis bua hins. .v. er sottr er. Ef maþr queþr gripmen. oc (s. 24, b.) hugþi hann at buandi ueri. eða queþr hann þan gripman fyrir annars manz bu. er eigi atti þar laugheimili. oc uerþr honvm rett sv quod þott men uili a leita við hann. hvarvetna þess er hann getr þan quid. at hann quaddi þa er hann hugði. at rettastir veri. enda atti hann eigi kost at spyria. Ef maþr queþr grip men bua quiþar. eða þan fyrir hv manz er eigi er þingheyandi. oc quæð¹ hann sva at þeir heyri a sialfir a quod hans. oc eigi hann kost at spyria laugfrettar ef hann uill. oc o nytir hann þa malit fyrir ser. þar bergsk hann við biargquiþin. er hann quaddi þa sva. at þeir heyrþo eigi a.

28. doma ut færslor

^a Domar scolo fara ut þan dag er men quæða á. oc eigi sidar en sol kœmr a gia backa in hæra fra logbergi. or logsogv manz rumi. at sia. þa er logsogu maþr oc

a) ⇐ A. M., c. c

1) Rettelse for quæðia.

goðar allir skyldir til at ganga ut með domendr sina. oc sva þeir men er með sakar fara. Sa maþr er með soc fer. þa verþr hann vtlagr. ef hann gengr með fleiri men en .x. til doms.

29. vm hlvt föll.

^a Ef .vi. domendr erv vt komnir eþa fleiri. at þat er rett þeim manne er með sakar fer at bioþa til hlutfalla at domi. þeim maunvm ollvm er sakar hafa i dóm þan. oc queða a stað þan er þeir scolo luta fram sogvr með ser. Hverr maþr þeirra er sauk hefir með at fara i döm. þa scal lut bera iskavt .i. þott hann hafi fleiri sakar idom þan. Hverr maðr scal merkia lut sin. oc bera alla saman i skavt. oc scal maðr taka .iiij. luti sen vpp. Ef sa maðr kemr (s. 25, a.) eigi ut er sok hefir at sokia. þa er sol .er komin a giá bacca in uestra. or logsogu manz rumi at sia. oc uerþr hann secr um þat .iiij. morcum. oc a sa soc er hann hefir mal a hondum. Scal soc þeirri stefna at logbergi. oc queðia heimilis bva .v. þess manz er sottr er. ef hann getr þann quið at hann mundi fyrr ut koma ef sol vm sái. oc uersk hann þa söcini. Þeir scolo fyrst segia sakar sinar framm sem liota. sua hverr at öprum sem lotit hafa. Nv koma sumir eigi til lutfallzins. þa scolo þeir siparst fram segia. Þat er oc rett at annar maðr beri lut hans i skaut. oc scal þa at þeirra luton fram segia. þer sakar scal eigi luta er eigi varð fyrra sumar vm dæmt. ef þær erv eigi fleiri en .iiij. enda eigi færi. Þa scolo þeir luta með ser sakarnar. ef þær erv fleiri en .iiij. Þer sakar scal allar fyrstar segia fram. en þer sakar

a) = A. M., c. 10.

næst er her *hafa* gorz a þingi. Ef sa verþr eigi buin til er *fyrstr* hefir lotit þa *scal* sa biþia lofs til. er siþar hefir lotit. at segia sok sina fyrri fram. en *hann scal* lofa *honvm.* en ef *hann* lofar *honvm* eigi. þa er *honvm* rett. at segia soc sina fram. ef hinn er eigi til buin ef domendr lofa.

30. biöða at hlyða til eiðspiallz

^a SA madr *scal* nefna *ser* vatta er sok sina vill fram segia. nefni ec i þat vetti at ek byð þeim mani er ec uil her sokvm sekia, at lyþa til eiðspiallz mins. oc til framsogo sakar. eþa þeim mani er vorn hefir *fyrir* *hann.* oc goða þeim er .xij. (s. 25, b.) quið *scal* bera vm þa men er *hann* hefir sok a hendi.

31. vm framsögo sakar

^b HAN *scal* uinna eið at því at *hann* segi sok sina fram. oc queða a þat huerium *hann* stefnði eþa um huat *hann* stefnði, eþa hvat *hann* let *honvm* uarða. oc queða a til huers þings *hann* stefnði. oc *hann* stefnði logstefnv oc *hann* segir sua skapaþa sok sina fram. i dom yfir hoðdi n. n. sem *hann* stefnði *honvm.* Þa *scal* ein hverr þeirra telia vetti fram oc *hafa* þav orð oll i vættis burð *sinvm.* sem hin hafði i stefnv. en þeir *scolo* aþrir gialda sam-queði sitt at uitnis burð þeim er *hann* hefir þar borit. enda er þeim rett at scynda meirr at uitnis burð *sinum.* þeir *scolo* queða a þat huerium *hann* stefnði. oc huat *hann* talþi *honvm* varþa. oc *hann* hafði fram þav orð oll sem *hann* hafði i fram sogv sacar sinar. oc *hann* stefnði

a) = A. M., c. 11.

b) = A. M., c. 12.

logstefnv. oc þat er vætti vart allra scolo þeir queþa oc berum sva skapat vetti fram i dóm. EN ef þeir uerþa eigi a sattir þa scolo þeir luta með ser hverr þeir casrl vætt fram bera. oc scal sa þeirra fram telia sem lotit hefir. Ef maþr segir sok sina sva fram, at hann hafi eigi unnit eið at, oc er sva sem hann hafi osagða sok sina fram. oc scal hann eið uinna oc segia fram sokina i anat sin. oc lata stefnv. vætti bera. oc verþrat honvm þat at sacar spelli ef hann fer sva at. enda scalat honvm þat uerþa optarr EN VM SIN. Ef vetti er sva borit at eigi se eiðr unnin at, þa er sva sem oborit se. oc scolo þeir eiða uinna. (S. 26, a.) ¹ oc bera stefno vætte alengr. oc verðrat honom at sacar spelle ef eigi verðr þeim optar EN VM SIN. Ef hann segir sva sök sina fram at hann hefir eigi boðit at hlyða til eiðspiallz sins eþa til fram sogo sacar oc er sva sem þa se osavgð søken fram. Hann scal segia i anat sin fram sökena oc fara sua öllo male um sem hann hafe adr ecki vm mælt. EN hann bergr þeim coste sökine. ef eigi hafa avnor gögn fram farit þar amepal. Ef maðr segir söc þa fram er xii. quidr á at fylgia. oc byðr hann eigi goðanom til at lyða oc er hann scylldr sökena fram at segia i anat sin. í .xii.^{tar} quiden nema goðin lofi honom anat.

32. ef vattar sitia heima.

^a Ef stefno váttar hans coma eigi til þings sva sem ilögom er mælt. oc scal hann þa stefna þeim vm heima setona at logbergi oc lata þeim varða fiorbavgs card. honom er rétt at stefna hvart sem vill anan dag vico inn

a) = A. M., c. 13.

1) Her begynder den anden Haandskrift i Membranen.

fyra þingi eða þa ella er hann scal til þeirra taca. hann scal söc sina fram segia i þann dom sem frum sökin atte i at coma. hann scal vætti þat láta bera þar er hann quadde hann heiman þing farar. Hann scal quæðia heimilis bva hans .v. er hann sökír hvart hann væri her comin drottens dag enn fyra i þingi eða eigi. en ef þeir bera þat at hann væri eigi comin her drottins dag en fyra þingi. þa verðr hann fíorbavgs maðr vm þat. nema hann fáe lögvörn fyrir sic. at hann se eigi þing fær. fyrir veilende söcom. enn þat eigo. at bera heimilis bvar hans .v. en sa scal þess quíðar quæðia er vorn hefir fyrir hann. enda er hann varðr sökine ef hann fær þan biarg quíð nequern er til þess er taliðr. Ef stefno vátrr er .i. a þingi þa scal sa þo bera stefno vette. ef quaðar vattar hans ero comnir þeir er hann quadde stefno vatta sina. en .v. menn scolo styðia vetti hans. oc legia þat undir þegn scap sinn. at þeir voro. i þat vetti nefndir er heima sitia er hann bar. Þeir menn scolo vetten styðia er rettír (s. 26, b.) væri sacar aðilia istefno vætte. Ef stefno vattar hans sitia heima allír. eða sva ef þeir hallda vætte. enda se þeir quaddir oc vardar fíorbavgs card. þa scal hann quæðia heimilis bva sina .v. at hlyða fram sogo sini oc bera quíþ vm þat hvart hann nefnde vatta sina i þat vætti. þa er hann stefndi er hann nefnde þa er hann sagðe söc sina fram. oc hvart hann hefðe sva scapaðri söc sinni stefnt sem hann sagði fram i dom. Ef maðr misír quaðar vatta. oc verðr honom þat eigi at sacar spelli hvervetna þess er hann lofar þeim eigi heima seto. oc beri þat quíðr at hann hefði þa quapar vatta er hann hygði at fara mundi til þings. oc heita þeir trvnaðar vattar. hann scal quæðia heimilis bva sina .v. istaðin quaðar vattana ef þeir ero eigi til þings comnir at bera vm þat hvart hann hafðe sva quatt heiman

þann er heima sitr. oc nefna hann, sem hann segir eða hefði hann eigi. Enir sömo þvar scolo vm þat scilia sem þat báro at hin væri eigi drottins dag a þingi er quaddr var. Söc huerrri er fram er sögd þa scal næst fylgia stefno vætte. en þa sciptir eigi mále hver gögn þa fara alengr. Ef maðr hefir þa söc at sökia er vattorð fylgir. oc a hann at beiða rettingar at oc framburþar. váttar scolo vina eida aðr oc bera vetti siþan. Þa bera þeir rétt vætte ef þeir bera þav orð öll er þeir voro at nefndir. þot þeir bere þav orð rett er þeir voro at nefndir. en láta sum ligia þav er male eigo at scripta. oc er þat liúgvitni. Þot maðr bere þav orð öll rétt er hann var at nefndr. enda avki hann þvi orde nockoro er hann var eigi at nefndr þvi orde er mále sciptir. oc er þat liugvitne. Þot maðr quædi eigi sva at öllom orðom sem hann var at nefndr oc scipti eigi male. oc er þo rett borit þott sva se. Lengr er þeir ero asáttir scal ein fram telia vætte. en aðrir giallda á samquæþi sit. Nv verþa þeir eigi allir a eitt sáttir oc scolo þeir hafa sitt mál er fleire ero saman. oc scal maðr vætte telia fram (s. 27, a.), or þeirra flocke. hinir scolo giallda samquæði sitt á er lið hava mina af þvi at þeir hafa eigi afl til anars. enn þeir scolo þat mæla þa er þat vætte er borit at þeir mundi anat vætte bera ef þeir hefði afl til. oc quæða a huert vætte þeir mundi bera. oc verðr þeim eigi at liug vætte þott hinir se sottir vm. Nv verða þeir iasfn margir hvarir tuegio er sitt vilia bera hvarir. oc scolo þeir hafa sitt mal er lengra vætte bera þeim orðum er mali scipti með þeim. nema þat verðe at liug vætte. Nu bera þeir iasfn langt vætte hvarirtuegio enda ero þeir iasfn margir. oc scal sva meta þa sem þeim se ihagborit er vettis quadde. Ef maðr er quaddr þess vettis er hann hygiz eigi i vera. hann scal

þó fara til þings oc beraz or at domi oc vna eið aðr. oc nefna ser vatta oc queda sva at orde. at ec bervmz or því vætti oc queda á hvert þat er. bervmz af því or at ec var eigi inefndr. oc vardar honom þat sva sem hann hafi liug vætte borit. ef hann hefir i verit. enda beresc hann or. þeim vardar fiorbavgs garð er hann hefir quaddan ef hann hefir eigi verit i vætte enda quaddi hann eigi af því at hann ætlade hann i hafa verit. Sa a' cost er vættis er heiman quaddr at stefna þeirri söc at lögbergi oc sökia et sama sumar enda er costr at sökia sidar. Huergi scolo færi menn hia ef maðr 'stefnir at lögbergi. eða lysir sacar en .xx. nema omaga sacir. þar er vattar ero quaddir. oc er þeim eigi scyllt at bera þar er hann nálgaz oc hann man nema þeir hafi því iátt þa er þeir voro nefndir. at þeir mundi þó bera at þeir væri .ii. þa scolo þeir þó bera. Vattum er scyllt at bera vætte þav öll er þeir hafa verit inefndir. ef þeir ero sva quaddir sem i lögom er mælt. Maðr scal hafa quatt vatta sina eþa bva heiman et sidarsta xiiii. nottom fyrir þing. EN ef vattr manz verðr siver eða sár. þa scal hann gera orð þeim er hann quaddi. þingfarar at coma til fundar við hann þar er hann quedr á eða til heimilis ens siuca ef hann þickiz eigi fær vera. hann scal gera orð vm þeim. er hann hefir quadda þingfarar. oc scolo þeir fara til fundar við hin oc scal¹ (s. 27, b.) hin siuki retta vettit fyrir þeim oc eið vna aðr þeir hafi rett vættet. sva scal hann retta vettit sem þeir verða asattir oc sva öllom þeim malom mæla sem at domi. scolo þar .ii. menn taca við vætte hans. en ef vattarnir verða .ii. siukir þa er rétt at .iii. tace við vætte þeirra .ii.^a oc verðr þat þa iafn rétt

1) Ordene oc skal ere ved Uagtsomhed skreene to Gange, nemlig baade nederst paa første og øverst paa anden Columne.

er þeir bera sem hinir bæri er frumvátтар voro. Ef sa maðr kóm til scips með vöro sina er hann er vettis quaddr oc þingfarar. oc se vara hans comin aflightande furo. oc scal hann sva fara með málom sinom sem hann se síver. EN hann scal fara til fundar við hin. er quaddan hefir hann. ef hann vill eigi til þings hafa farit. oc biöda honom at fara til fundar við vatta oc retta vettit.

33. at quæðia igegn.

^a Ef ¹ sa maðr er vættis quaddr er hann er eigi þingheiyande þess vættis er hann atti eigi or at segiaz enda vissi hann eigi at þingför mundi af geraz. honom er þat rétt at quæðia i gegn hestz oc matar. oc quæða á hvar coma scal með þan man er hann quadde ² honom er rett at quæðia þar er hann heyrir sialfr a quod hans eða at heimile hans. honom er eigi scylt at fara til þings nema honom se hestr förðr sa er honom er för til þings með öðrom monnom EN hann scal ³ þeim manne fylgia til þings oc til buðar ⁴ er quaddan hefir hann. ef sa vill þat. en þa scal hann er þeir coma til þings. beiða hann með vatta matar þess er hann quadde hann. EN ef hin ⁵ lætr honom eigi uppi mat þan. þa scal hann stefna honom vm oc láta honom varða utlegð. enda a hann þo at giallda honom maten EN þo

a) — A. M., c. 14.

1) *Begyndelsesbogstavet E er betydeligt mindre end de sædvanlige Capitelinitialer.*

2) *Efter Ordet quaddæ findes i Slutningen af Linién et ubeskrevet Rum, svarende til tre Fjerdedele af en Linie. Om noget fattes, maa lades uafgjort.*

3) *Efter dette Ord har Afskriveren først skrevet með, men derefter underpriket det.*

4) *Ordene oc til buðar ere skrevne to Gange.*

5) *Efter dette Ord er først skrevet quadd men derefter overstregel.*

scal hann a þingi vera þoat hin haldi matenom fyrir honom til þess er hann hefir þeim málom mælt er hann var quaddr heiman. Maðr scal meira luta vatta sina hafa quatt heiman þeirra er hann man at nefna, nema þeir hafi því iátt þa er þeir voro nefndir i vætte at þeir mundi þo bera þat vætte. þoat þeir væri eigi fleire en .ii. oc hlyþir honom þa þoat hann hafe mina lut quatt vatta sina. þeir ero þa scylldir at bera þat vætte þoat þeir se quaddir .ii. En þar er bæði fylgír eini sök vætte oc quidr. þa scal vætte fara fyr fram en quidr. (S. 28, a.) Ef stefno vattar manz anndaz allir eða verða omála. oc scal hann þa quedia heimilis bva sina .v. oc scolo þeir þa sana stefno vætte hans sva sem vattar siti heima þeir er quaddir ero stefno vettis.

34. ef buar sitia heima

^a Ef buar sitia heima þeir er quaddir ero heiman. þa er honom rétt at stefna eptir drottens dag inn fyra iþingi at lögbergi. oc láta honom slíct varða sem frum sök ætti at metaz. sön oc ospillt. Þat er iafn rétt at stefna sva fremmi honom er hann misir hans. þa er quidarens þarf. hann scal lata sök þá fara a hendr honom fyrst alengr er frumsöken er fram sögd oc haðar i ein dom. oc quedia heimilis bva .v. þess manz er sottr er. at bera vm þat hvart hin væri a þingi drottins dag enn fyra i þingi eða eigi. hann scal lata bera þar idom vætte þat er hann quaddi hann heiman oc honom er þat rétt at quedia anan fyrir til frum sacar. Sa maðr abiarg quidar at beiða honom er vill heimilis bva .v. þess manz er sottr er hvart hann hafe at nauðsyniom þeim heima

a) = A. M., c. 15.

setlit er til ero mæltar i logom eða hafi hann eigi. Ef maðr er quidar quaddr heiman eða vættis er hann ma eigi fullom dag leiðom fara hvartke veilende er hann fær þess er hann er eigi scylldr þingfarar. oc er þat logvörn. eða er hann rang quaddr sva at hann ætti eigi at fara fyrir þeim söcom nema hann vilde hvartki þess er þrytr at rétttri quodeni er hann er eigi scylldr þing reidarinar fyrir þeim söcom. enda er onýt söken sv er hann hefir vm quatt. hvarz hann hefir farit til þess eða eigi sa er quaddr var. en þa er quidr hefir borit a þan vm heima setona. þa scal hann quedia axan istaðin. þann bva er næstr býr þar sem hann quaddi vm. þeirra manna er rétttr sé iquidnom oc er a þingi. Ef hann fær eigi þan biarg quid at hann siti fyrir þeim navð syniom heima er til ero mæltar. at þa vardar honom slíct sem áðan talda æc. oc scal þa sökena fyrst sökia síþan er frumsöken er fram sögd. oc stefno vætte borit. oc scolo baðar í ein dom.

35. at ryðia quid.

^a Þar er quidur eigo at scilia mal manna. at þa scal hann er hann hefir quid þan saman settan ganga til doms. oc biöða þeim manne er hann hefir söc ahende með vatta. oc nefna hann. (s. 28, b.) oc biöða honom at fara til at ryðia quid þan. er hann hefir sáman settan oc queþa ahvar þat er. oc nefna bva alla. oc mæla sva at meire luti domanda heyri ef þeir vilia hlýtt hafa. enn sa maðr scal ganga þangat er ryðia vill quid þan. Hann scal eid vina adr hann take quid at ryðia. síþan scal hann nefna

a) = A. M., c. 16

vatta. Þæt vatte at ec leg þat vndir þegnschap min. at sa sitr næri er oquaddr er. oc nefna hann oc segia hvar hann er ibúð. **EN** ef hann ryðr at frændsemi quid. oc scolo næsta brøþra up risa oc nanare menn. oc ná mágar þeir .iii. ef maðr a modur anars eða dottur eða systur. hann scal ryðia við sialfan sec at frændsemi oc at mægðum. hann scal ryðia at guðsifiom þeim þrimr er maðr hefir halldit avðrom vndir vatn eða undir primsignon eða undir byskops hönd. scalat maðr ryðia við sialfan sec at guðsifiom. **Ef** sa maðr er quaddr er sva er van heill at honom væri eigi þing för scylld þott hann væri quaddr. oc er honom rétt at ryðia hann up. Ef sa maðr er quaddr er hann a fe mina enn gegne þingfarar caþpi. eþa einvirke. oc er honom rétt at ryðia þann up. hann scal ryðia við sócnar aðilia eða varnar hvergi er með sök fer. Þa er hann ryðr quid at guðsifiom eða at frændsemi eða at mægðum scal hafa sanaðar mem ii^a. nema sa teli er rétt væri iquidnom. at hærom scolo sanaðar menn firnari aðilia sócnar eða varnar en næsta brødra. Þar er hann ryðr quid at leiðar lengð oc scal hann þar legia með iii.^a man vndir þegnschap þot hann se rétt teliande. Ef sva ganga rudningar at. at meire lute verðe rang quaddr þeirra bra er heiman ero quaddir oc verðr honom eigi at sacar spelli ef hann vidr eid at þvi at hann quaddi þa er hann hugde at réttastir væri. en secr verðr hann vm .iii. morcom við þan er hann hefir mal a höndom. Sva scal mæla rudningar málom at meiri lutr heyri þing heyianda. Hann scal nefna vatta siþan at þvi at hann nemr hann or quidnom. oc (s. 29, a.) queda a hvart hann nemr hann or sino or nami eða anars manz. Ef bvar ero þar allir rang quaddir. þa a hann cost at nema þa up alla sen oc hafa til sanaðar menn .ii^a. þeir scolo þat legia undir

þegnscap sín at þeir se allir neri þeim stað er bua ætti fra at quæðia. oc nefna þa alla til oc segia hvar þeir ero ibúð. hann scal þa quæðia istaðen sem sa nefnir til er ruddi quiden. oc verðra honom þat at sacar spelli vñ þan bva quid er hann hefir aþingi quatt. þo at hann hali alla rang quadda at násæti ef hann hefir rétt at quod farit. Ef sa grið maðr er quaddr. er þing há maðr er rétr fyrir bv hans. oc er honom rett at ryðia at því. ef hin er eigi þar vist¹ fastr. Nv vill hann eigi ryðia oc hafa þat til sacar spellz at þar hafi sa grið maðr quod up borna er eigi er retr í. oc vill honom þat láta verða at sacar spelli. oc verðr² honom þat at sacar spelli nema vatt orð comi þat fram at hann hafi því svarat aþr hann var quaddr at hann var þar heimilis fastr er hann var rétr i quidom. eða heimilis bvar hans .v. bera þat at hann hugði þat þa er hann quaddi hann at hann væri þar heimilis fastr er hann væri rétr³ þing há maðr. oc retr quido at bera. Ef hann fan hann eigi þa er hann quaddi hann. enda matti hann eigi spyria hann. Hvervetna þess er sa maðr fer til þings fyrir bónda er þing há maðr er rétr fyrir bv manz. þa er bónden scylldr at fá honom bæþi hest oc mat. þan hest er þing fær se. enda scal bóndi eigi giallda þingfarar capv. en hin scal taca sem adrir þingheyindr er fer til þingsens. Sokiandi scal nefna vatta at því at hin hefir lokit ruðningo eða hann lætz eigi vilia ryðia quid þan. þa scal hann beiða fram bvrðar at þeim alengr. Þat er mælt adr quidr se borin at þeir scolo eida vina allir adr at domi. þeir scolo allir fella

1) Ordet vist er skrevet to Gange, men paa det første Sted igjen udstreget.

2) Rettelse for verðrat (bliver ikke), der efter det følgende ikke synes at kunne være andet end en Skrivefeil.

3) Efter dette Ord er først skrevet i quidum, men derefter igjen udstreget.

saman orð sin at þeir væri allir á eitt sattir. þeir scolo luta með ser hverr þeirra scal quíð fram telia. en sa þeirra scal fram telia er (s. 29, b.) hlýtr. nema þeir verði a anat sattir oc þurfo þeir eigi þa at luta. þeir scolo aðrir giallda samqueþi sitt á. Ef þeir verþa eigi asáttir hvern quíð þeir scolo bera. þa eigo þeir at ráða er fleire ero saman. Enda eigo þeir fram at telia þan quíð. enn þeir eigo allir samqueþi á at gialda. en þeir scolo þat segia at domi at þeir mundi anan bera ef þeir hefði afl til. oc queþa a þat hvern þeir mundi bera. EN ef sa verðr at liug quíð. þa varðar þeim þat ecki við lög er anat villo bera. er þeir hafa þeim orðom mælt at domi. Ef hvar ero vm þat sottir at quíðr se sidar borin en i logom se mælt. oc er i því talet sem quíð se haldet. þeir eigo at beida ser biarg quíðar vm þat ef afl þat hefir staðit fyrir quíð þeirra at þeir matto eigi fyrir því bera. eða þeir voro i frum quíðum avðrom sva fastir. at þeir gáto eigi fyrir þeim söcom borit quíð þan sem mælt er ilogom. þa ero þeir varþir mále ef þeir fa þan biarg quíð. Ef hvar ero þeir svmir er eigi ero sva ilogscilom avðrom fastir¹. þa scolo þeir ganga til doms oc nefna ser vatta. at því at þeir ero búnir at leysa quíð þan af hendi. þegar er þeir hafa neyti at. Ef quíðar er sva sið beitt eða boðit til ruðningar at þeir geta fyrir þeim söcum eigi borin quíð þan sva snemma sem mælt er. þa varðar quíð monnom ecki en onyt er soc hins. Enda varðar honom fiorbavgs garð oc er þat þings af glöpon. Ef sa dylr er til ruðningar er boðit. eða færir sva seint fram ruðningar eða þav scil er hann vill fram hafa fert. at² af

1) Skrevet fastir avðrom, men Afskriveren har derefter ved Henviisningstegn tilkjendegivet at Ordene skulle staae i omvendt Orden.

2) Skrevet ovenfor Linien.

þvi verðr *eigi quidr* borin rétt *sva snemma sem mælt er*. þa *varðar þeim monnom fiorbavgs garð*. er þvi gera þings afglöpon. EN *quid monnom varðar ecki*. enda *scal slict þa metaz quidr þeirra sem þa at i mál yrði borin quidrin*. Ef *bvar hallda frum quid til þess er sol kœmr aþing vœll*. þa a *eigi at meta quidburð þeirra*, ef *þeir bera eigi á*. er *þeir bera siþar* enda er þa *eigi scyllt at sœkia þa vm haldit*. ef *þeir bera á*. þoat *þeir hafe eigi borit aðr sol kœmr aþing vœll*. EN *hvervetna þess er haldit er quid er eigi scyllt at sœkia fleiri* (s. 30, a.) *bva EN ein nema vili*. Ef *code er quaddr .xii*. *quidar þar er bva quidr kœmr til eða bvar ero quaddir bva quidar vm þa sœc er .xii*. *quidr kœmr til*. oc *scolo þeir ganga til dœms oc nefna vatta*. at þvi at *þeir lata þat standa fyrir quidburð sinom at þeir ero þess quidar quaddir er þeir eigo eigi vm at scilia*. Ef *maðr þarf biargquido þar er bva quidr hefir borit aðr a hann*. þa *scal hann quedia .v*. *bva i þan quid er aðr hefir borit a hann þot þa hafi ix*. *bvar borit a hann sœcnar quiden*. *honom er rétt at quedia þa þar er þeir ero allir saman*. *Hann scal biþa þeim manne er soc hefir a hende homom at hryðia quidinn oc segia homom hvar þeir sitia*. EN *hann á at þvi at hryðia ef þeir ero næri er oquaddir ero þeirra manna er i frum quidvm voro*. EN ef *hann þarf fleire biarg quido til þess máls þa scal hann þa beiða framburþa at quidom þeim öllom at domi*. EN *þeir ero scylldir til at bera quido þa alla er þeir éro beiddir at lögom er male eigo at scipta með þeim*. Ef *haldit er varnar quidum þeim er quatt er at logom oc male eigo at scipta oc varðar þat fiorbavgs garð oc aþa sva at meta sem ihag se borin quidrin*. Ef *maðr quedr quidar þess hvárt er hann fylgir sœcn eða vorn*. er *eigi a male at scipta með þeim oc verðr þa onytt mal hans*. oc *calla menn þat egningar quid*. Þar

er xii. quíðr ber a man ef hann þarf biarg quíðar. þa scal hann *quedía heimilis bva sína* .v. til. Maðr scal biða til hruðningar vm frum quíðo alla. hvarz ero til sócnar eða til varnar. oc þurfot þeir þat optar at gera en vm sín. Allir menn þeir er logscil nocor scolo mæla at domom a alþingi. hvart er þeir scolo sækia sacir eða veria eða bera vetti eða quíðo oc scolo þeir vlna eíða aðr þeir mæli þeim malom sva at domendr heyri. Huar þess er maðr hefír þan eíð vnin er hann hefír fleira undir scilit oc verðe hann tortrygðr vm eíðin þa er hann scal þav fleire gögn af hende leysa er eíðar eigo at fylgia. þa (S. 30, b.) scal hann þar lata bera vætte þat er hann nefnde at þa er hann van eíðin eða vlna ella eíð i anat sín. Hvarvetna þess er menn halda gögnom a alþingi. oc vardar þat *fiorbavgs garð* oc scal i þan dom sækia sem frumsökín er i sótt. Enn menn scolo sacir hafa framfört allar aðr sól se undir þær er til ero búnar aðr domar fare vt til sócnar. en ef eigi erq fram sagðar. þa er þat vörn. en frumgögn scolo borin aðr sol komi a þingvöll. in næsta dag eptir þav er þeim söcom eigo at fylgia. Ef maðr hefír sacir ífleire doma en í ein. oc er honom eigi at heldr scyllt optar at vlna eíð en vm sín. en ef tortrygt þickir vm eíð uning hans. þa scal hann vætte þat lata bera at dome avðrom er hann nefndi þa at er hann van eíð.

36. Vm quíð burðe.

^a Ef maðr hefír xii. quíðar quatt oc scal godi nefna þriþiungs menn sína til quíðar þess með ser. oc er honom

a) = A. M., c. 17.

rett hvarz þeir ero bændr eða gríð menn. hann scal xi. menn nefna aðra en sic. Godi scal ganga til doms oc biða¹ þeim manne til hrudningar er quadde hann xii. quidar. oc nefna hann² oc segia honom hvar hann hefir saman settan quidín. oc hann a sva at bryðia xii. quid sem dom. Ef þeir verða eigi asáttir hvern quid þeir scolo bera. þa scolo þeir raða er fleire ero saman. en ef þeir ero iafu margir þa scolo þeir þan bera er godinn vill. Ef su söc kömr ahendr goda er xii. quidr kömr til. Nu a hann at nefna quid vm sialfan sec. en sökiandi scal beiða samþings goda hans þan þeirra sem hann vill ef þeir ero þapir iafu rettir at tengdom. en þan þeirra ella er rettari er at bera quid fram. enn þeir scolo ganga til doms oc vina þar eid. en godi scal fram telia þan quid er þeir xi. verða a sattir. Ef godi hefir þa söc a hond þridiungs manne sinom er xii. quidr á vm at scilia. hann scal þar þriþiungs menn sina xi. til quedia at retta quid þan. en þeir scolo til ganga xi. at rétta quid þan með ser oc scolo þeir raða er fleiri ero saman. ef ideilir með (s. 31. a.) þeim. en godi scal fram telia quid þan er þeir urdo asáttir. aðrir en hann. Ef godi helldr xii. quid þa verðr godi vtlagr vm þat oc or godorde sino. en hin á cost þess hvarz hann vill goda sökia eða eigi en sva a þat at metaz er hann helldr quidnom sem a se borin nema hann fái biarg quid þan at godi mundi quid þan bera eigi ahann oc helldu hann af því quidnom at hann vilde færa honom oc scolo heimilis bvar hans v. scilia þat. hvart hann helldu til fárs honom oc þeir mundo af bera ef þeir bære.

1) Synes først at være skrevet beiða, men derefter i underprikket og forandret til o og et i skrevet over Linien foran dette Bogstav.

2) I Haandskriftet: oc N oc segia.

37. *vm vat orð imote quíð.*

“*Sócn scal fara fyr fram huers máls en vörn. nema þat se allt eitt. oc se þat anars mals vorn er anars er sócn.*¹ *þar er quíða er quatt til sócnar en sa hefír vatta til þess er veria scal. þa scal þar vætte fara fyr fram en quíðr. þott þat fylgi vörn.*² *scalat hann þat sva dvelia at eigi se quíþrin þa borin er sol kömr aþingvöll. ef eigi verðr allt eitt þat er bvar vilia borit hafa oc vattar enda eigi þeir um ein lut at scilia*³. *þa scal segia at hann hefír vatorð til þess máls sem þeir ero vm quaddir. en síþan scal hann veria þeim lyriti quíð burðin. nu bera þeir þo quíðen þoat lyrite se þeim varit fyr en vættet quæmi fram. þa a þan quíð encis meta enda vardar utlegð öllom. en þa scal þo lata bera vættet. Nu ef eigi verðr at liug vetti. þa er costr at sokia hina vm þat at þeir hafe borit liug quíð. Scolot menn andvitni bera oc her a þingi en ef menn bera vardar þat vtlegð. enda aþat encis at meta. en þat er andvitni er menn bera igegn þvi sem adr er borit. vætte igegn quíð eða quíðr igegn vætte. sva at eigi ma hvartvegia rett vera. En ef hvartuegia verþr andvitni. þa vardar scog gang liug vitne en fiorbavgs garð andvitnit.*

38. *vm vörn.*

^b *Adr maðr færir vörn fram oc scal hann spyria þan man með vatta er söc hefír ahendi honom ef hann*

a) * = A. M., c. 18.

b) = A. M., c. 19.

1) *Punctum er tilfötet.*

2) *Punctum er tilfötet.*

3) *Rettelse for scila.*

hafi sócn *sva fram* förða a hond *honom sem hann* hygr *eða* hafe *hann eigi*. þá ahin þvi at suara at *hann* hafi fram (s: 31, b.) færþa sócn *sem hann* hygr nema nokot geriz i vörn hins þess er *hann* vili þa til sochnar hafa tekit. þa er rett til varnar at taca er þeim orðom er mælt. Rett er at *hann* föri þo fram vörn þot hin gere eigi svara þessom orðum ef domendr lofa oc litiz þeim *sva at hann* vili vörn hans glepia iþvi oc er þat þings afglöpon ef sa duell vörn. Hin scal taca til varnar¹ þegar er *hann* vill. en .v. *bvar scolo scilia vm* biarg quido alla heimilis *bvar þess manz er sottr er nema hann* se sottr við ix. *bva quid þa scal hann þadan quedia v.* af þeim *bvom* ix. til biarg quidar ser þa er næstir ero vetvang þeim er fra var quatt. Ef hvi verðr siucr i quid. oc scolo þeir er i quid ero með *honom* sekia orð hans til budar. *hann* a eid at vina hvar *hann* gelldr samquædi á. Þeir scolo vatta nefna at orðom hans oc telia quid fram at domi. Ef maðr verðr davðr or quid *eða* omale. þa scal quedia anan istaðin fyrir. þat a raða vm mal hans hvart þa er er þeir spyria hann. Sa maðr er vörn vill fram föra *hann* scal ganga til doms oc nefna ser vatta. Þat vätte at hann² byðr *honom* oc nefna *hann* þeim manne er söc hefir fram förða ahendr *honom* at³ hlyða til eid spiallz sins ef *hann* hefir eigi fyr unit eid oc til varnar þeirrar er *hann* mvn þar fram föra. En siþun scal *hann* fram föra vörn fyrir sic hvarz *hann* hefir til þess quidv *eða* vätte. þa er varnar gögn ero fram comin þa scal sökiandin spyria með vatta. ef *hann* hafi vörn *sva fram*

1) Rettelse for sócnar, der efter hele Sammenhængen neppe synes at kunne været andet end en Skrivefeil.

2) Tilføiet.

3) Rettelse for oc; jefr. c. 30.

förða fyrir soc þa sem han hygr en hin a því at svara at hann hafi þa fram förða vorn sem hann hygr þegar er þat er. EN þegar er hann hefir nokor varnar gögn fram förð. þa þarf at hann biða til þess er hin hefir vorn sva fram förða sem hann hygr. þa a hvartuegi þeirra at föra fram sócn oc vorn alengr sva sem þeir ero hunir til.

39.

^a Þar scal hefia up við arftoco man omaga. þa söc scal lysa at lögbergi ahönd arf toco manne til fram ferslo oc varðveizlo omagans. oc nefna hvarntvegia omaganu oc þan er ahönd ¹ er lyst oc queþa á til (s. 32, a.) hvers doms hann lysir oc lysa löglysing. Sa maðr er sökir scal quedia heimilis bva v. þess er sottr. er at hera vm þat hvart hann eigi arf at taca at þan omaga eða hvart hans omagi se eða eigi oc nefna hvarntvegia. Ef þat ber quidr at þes omagi se oc scal honom dæma omagan. Sa er veria vill scal quedia ena sömo v. heimilis bva at bera vm þat hvart hann eigi fe eða föri til at föra þan omaga fram eða eigi. Ef þar ber avðn oc er þa rétt at lysa þeim a hendr er vill. oc nánastr er þeirra manna er fe eða föri eigi til at föra þan omaga fram. Þar scal telia frændsemi með omaganom oc þeim er ahond er lyst. oc legia þat undir þegnscap sinn með .iii. man. at su er frændsemis tala rett oc sön með þeim N. N. oc N. N. Þá á þeim manne at dæma ahönd omaganu nema lögvorn come fram. Cost a sa er omaga vill lysa. at lysa þegar ahendr þeim er nánastr er þeirra manna er fe eða föri hefir til. þott hann lysi eigi ahond arf toco manne adr.

a) = A. M., c. 20.

1) *Reitise for ahön.*

40. v*m* reifing

^a Lengr er menn hafa sócn fram fərða oc vorn, sem vilia idom þan. þa scal hver maðr hafa er sócn hefır idom þan eða vörn reifingar man at male sino hvart sem hann þarf at søcn eða vorn. þan er honom rett at hafa. er honom vill veitt hafa þeirra manna er iþan dom ero¹ nefndir. Ef þeir veita honom eigi þat at reifa mál hans. þa scal hann beiða þá með vatta at reifa mal hans. þeir eigo at luta með ser hverr reifa scal mál hans. oc scal sa þeirra reifa mál hans er hlýtr. Ef þeir gera eigi luta með ser oc varðar þeim þat fiorbavgs carð öllom er i þeim domi ero. en þat er þings afglöpon er þeir gera er þeir taca eigi við mále hans. Þat er oc at sa a soc þa at søkia er með þat mal ferr er domendr gera eigi við at taca. Ef söc kómr ahendr þeim manne er i dom er nefndr at honom er rétt hvart sem hann vill at veria söc þá eða selia avðrom vorn fyrir sec. Ef söc kömr iþan dom þa scal hann² þo eiga dom sétt. enda scal hann giallda samquæþi sitt adom þan er þeir segia vp. þat er oc ef hann a söc (s. 32, b.) at søkia. þa er sidar gerðiz en hann væri i dom nefndr. þa er honom rétt hvárt sem hann vill at søkia sealfom eða selia avðrom. Ef su söc kömr iþan dom er hann er í. oc scal hann þo eiga dom sétt³. scolot mál hans standaz v*m* þa söc. enda scalat hann til vefangs ganga v*m* þat mál. hann scal oc samquæþi sitt giallda a þan dom er þeir segia aðrir vp.

a) — A. M., c. 21.

1) Dette Ord er skrevet to Gange

2) Tilføiet.

3) Punctum er tilføiet.

41. *vm domendr.*

^a Þat er oc aðr þeir tace adomi sínom. at þeir scolo eið vīna aðr nema þeir hafe uninn aðr. þeir scolo nefna ser vatta. Nefni ec iþat vætti at ec vīn eið at *crossi* lög eið. oc seg þat guði at ec mvn þan dom dōma sem ec hyg log vera. Þat er oc at þeir scolo reifa mal þeirra. þav fyrst er fyrst ero fram comin¹. þeir scolo sócn reifa hvers máls fyr en vorn. Sa maðr er reifir sócn eða vorn. hann scal tina þat er reifir hver gögn fram hafa comit. oc segia hveim ahendr var hvart sem er til sócnar eða varnar. en sócn scal fyr reifa hvers máls en vorn vm hina sömo söc. Sa maðr er vorn scal reifa. hann scal tina gögn þav öll er til varnar hafa fram farit. Ef domendonom þickia menn ganga of mioc at doni. þeir scolo beiða er i dominom sitia goða þa .iii. er i þeim fiorþungi ero er domrin er við kendr. oc beiða þa með vatta. at fá þeim menn .iii. til dom vörzlo en goðar ero utlagir. ef þeir gera eigi sva at fá menn til domvörzlo. oc or godordí sino oc eigo domendr söc þa við gvðana. Þeir scolo sva scripta með ser² at þeir scolo man fa or þingi hverio eno forna. þeir menn er til dom vörzlo ero tecnir. þeir scolo rista reito .ii.^a fyrir utan þat er domendr sitia. en ef men ganga yfir in oc eigo þeir at nefna vatta at þvi er þeir ero gengnir yfir inn. nv hleypr hann ut apr oc er hann eigi þa utlagr. en ef hann hīrir við oc verþr hann þa utlagr. oc eigo domvörzlo menn soc há at söcia. þeir scolo ganga til lögbergs oc stefna þa söc þeirre oc a

a) = A. M., c. 22.

1) *Punctum er tilfötet.*

2) *I Haandskriftet: Þeir scolo sva scripta með ser at þeir scolo sva scripta með ser. at þeir scolo man o. s. v.*

í þan dom söc sv at coma sem domvorzlo men (s. 33, a.) þeir ero or fiorðvngi. at þeir scolo með vatorð þa söc sökia. oc eigo domvorzlo menn halfa utlegð þa. en domendr halfa. Ef maðr er ilögscilum fastr sa er i domi sitr þeim er i anan dom eigo at coma. hann a þat at mæla aðr hann gangi ibrott at hann segir¹ sátt sína a þan dom er þeir verþa sattir á. meðan hann er abrott. þær sacir scal fyrst dōma er fyra sumar varð eigi vm dömt ef þær ero. EN vm þær sacir næst er her hafa gerzc a þingi ef þær ero í þeim domi sottar. þa scal vm þær dōma er fyrst voro reifþar nema þat se at þær horfi til vefangs. þa scal vm þær sidarst dōma ef þær horfa til vefanga. þeir scolo hafa mantal at domr þeirra se fullr. oc scolo þeir at fullom domi segia dom sin vp ef þeir eigo þess cost. Ef maðr verðr sívcr eða sár er í dom er nefndr sva at hann ma eigi uti vera. þa scolo þeir ganga til budar þangat er in sívki er oc scal hann vīna eid fyrir þeim slican sem hann scylde vīna at domi. hann scal samqueþi sitt giallda aþan dom er þeir verða sattir á. þa verðr þeim þat rett at dōma vm sacir allar nema til vefangs horfi. Ef sa maðr andaz eða verðr omále er i dom er nefndr. þeim er þa iasfn rett at dōma sem fullr se domr þeirra. þeir eigo at dōma eptir gognom þeim er þar hafa fram farit idom. þar til sócna oc til varna. Þeir eigo at dōma soc hveria anattvegia mæta eða omæta. Ef a gögn þav verðr quedit er idom þan ero comin. er mali sciptir með þeim. þa scolo þeir vm aðrar sacir r dōma at gognom þeim er fram ero comin. Nu hygr sa þat er sökir at veriande queþi af því agogn at hann villde dom iduelia en eigi af því at hann villde reyna ísmtar domi. þa á hann at stefna honom vm

1) Tilföiet.

þings afglöpon at logbergi oc lata honom varða fiorbavgs gard. oc quedia til heimilis bva ix. oc láta fara iþan dom málit sem frum (s. 33, b.) søken er i. Ef quidr ber a hin vm þings afglöpon oc verðr hann þa fiorbavys maðr. En þa scal døma vm frum sökna sem eigi væri a gögnin queþit. Ef domendr gera eigi døma vm sacir manna. þa scal ganga til lögbergs oc beida domendr at ganga¹ vt at døma vm sacir þær er þeir hafa eigi lok a felld. oc sva goda þa er þa menn nefndo i dom at færa domendr sína ut. Ef domendr ganga þa ut er þeir ero beiddir at døma um mal hans þa ero þeir varþir male. Nu vilia² domendr sumir døma enn sumir eigi þa vardar þeim fiorbavys gard er eigi vilia vm döma. enda er rett at stefna honom vm þings af glöpon. þegar at logbergi oc sökia þat sumar i en sama dom þegar er vi. domendr ero vt comnir isetor sinar eða fleire. enda verðr iæfn fullr þá domr þeirra sem þeir dømi allir. Ef þeir gera eigi døma vm mál hans oc er rétt at sökia hvart sem vill et sama sumar eða anat við ix. bva quid. þeir scolo iþeim stað døma sem þeir hafa niðr setz ef þeir ná fyrir ofriki manna of sacir þær allar er iþeim domi ero. Ef þeir vm sitia eigi fyrir ofriki manna þa er þeim rett at sitia þar er þeir þickiz hellzt mega lúca domi sinom oc verðr domr þeirra sa rétt. Ef þeir vm sitia eigi fyrir ofriki þa scal sa er sócn hefir reifða. queþa a hvar þeir scolo at finaz at þeir vm luki hellzt domi sinom. Þeir eigo þangat at ganga oc luca þar domi sinom ef þeir mego. Nu vilia þeir eigi allir þangat til ganga þa verðr domr þeirra fullr þoat þeir dømi eigi fleire vm þar en .vi. en hinom vardar þat fiorbavys gard er eigi coma til

1) Skrevet gāgā.

2) Tilføiet.

þangat oc er þat þings afglöpon. Nu hvarvetna þess er domendr gera þings afglöpon. sumir þa at þeir vilia¹ eigi döma vm mal þav er þeir eigo vm at döma. þa á iafnt domr þeirra at standaz er vm vilia dömt hafa ef þeir ero .vi. menn eða fleire sem domrin se fullr. Sa scal dom up segia er mal reifðe þan sem þeir ro asáttir oc scal sa up segia er vorn reifðe ef þeir vilia döma (S. 34. a.) vmæta sökenu. EN sa er sócn reifðe ef þeir vilia afall döma. EN sa er dom segir upp hann scal sva² mæla. Læt ec at þa dæmi ver lög dom ef ver þan dæmom oc queþa a hvat hann vill döma. er sa domr var allra scal hann queda. þeir eigo oc allir at giallda samquæþi sitt a þan dom er þeir ero asáttir oc svara at sa se domr þeirra allra. Ef nokor þegir við oc vill eigi samquæþi giallda a þan dom er þeir verþa a sáttir oc er þat þings afglöpon. oc þegir hann sic þa³ i fiorbavgs gard.

42. vm veföng.

^a Ef þær sacir ero nokorar er þeir verða eigi asáttir adom sin. oc scolo þeir þa vefengia. scolot þeir færi til vefangs ganga EN .vi. þeir scolo rúmum þa sciptaz við. hverngi ueg er þeir hafa adr setit oc scolo þeir þa sitia allir saman. er saman ero at vefangi. Þeir scolo sva nær sitiaz at huarirtuegio nemi orð anara. þeir scolo huarirtuegio beida adra samneytis oc nefna vatta at því at þeir biöða samneyti sitt at því sem þeir vilia döma.

a) = A. M., c. 23.

1) Først skrevet þo at þeir villi, men derefter rettet, som det synes af seloes Afskriveren.

2) Herefter er først skrevet döma, men dette derefter overstregel.

3) Skrevet over Linien.

oc queda ahvern dom þeir vilja dōma. þeim malom scolo þeir mæla hvarirtvegio. Ef nokor þeirra er sva sívcr er idom þan er nefndr at eigi vm ves uti oc má hann þo mæla. þeir scolo fara hvarirtvegio til fundar við hann oc segia honom hvat þeir muno hvarir til vefangs bera. hann scal vīna vefangs eið oc queþa a þat með huarom hann mvn vera at vefangi. Þeir scolo ganga til ruma sina. Þa scolo þeir domendrner síþan er sócn fylgia biōða þeim til lutfallz at þeir luti hvarir þeirra scolo fyri mæla vefangs málom. scolo þeir fyri mæla vefangs malom er hliota. Þeir scolo biōða hvarirtvegio avðrom með vatta at hlyða til er þeir vīna vefangs eið eða sva til anara vefangs mala er þeir scolo fram föra oc biōþa þeim samneyti. oc beiða þa samneytis at þvi er þeir vilja dömt hafa oc segia hvat þat er.¹ sva scolo (s. 34, h.) þeir mæla hvarir við aðra. Síþan scolo þeir vīna vefangs eið er saman ero at vefangi. Þeir scolo taca cros ihönd ser eða boc þa er meire se en háls boc. oc nefna vatta iþat vætti. At ec vīn eið at crossi eða at bók vefangs eið oc segi ec þat guði at ec mvn þat vefengia er ec hyc log vera. oc queþa a þat hvat hann ber til vefangs. oc queþa a af hui hann ber þat til vefangs. þeir scolo slican eið vīna hvarirtvegio. Síþan scolo þeir hvarirtvegio segia vpp dom þan er þeir vilja dömt hafa. Sva scal sa mæla er sócn reifðe.² þat berom ver til vefangs oc þan dom dōmom ver oc segivm upp at ver dōmum afall honom oc nefna hann oc queþa a hvert afall þat er. þeir scolo giallda samquæþi sitt á er at vefangi voro með honom. Sva scal sa mæla er vorn reifðe. at þat berom ver til

1) Punctum er tilföiet.

2) Punctum er tilfoiet.

vefangs oc þan dom dæmom ver oc¹ segiom up at ver dæmvm hann² sycnan af því at os þickir logvorn fram comin. þeir scolo giallda samquæþi sitt á er at vefangi voro með honom. Sacar sökiande oc sacar veriaunde scolo ganga til logbergs. oc nefna ser vatta. Þpat vætti. at ec lysi soc ahendr þeim vm þat at þeir hafa dæmt o lög oc queda³ a vm hvat þeir hafa dæmt. Þeir scolo lysa til rofs dominom. oc lata þeim varða utlegð. oc lysa til v.^{tar} doms. þat eigo hvarirtuegio at mæla við anars domendr.

43. vm fimtar dom

^a Uer scolom eiga dom in v.^{ta} en sa heitir v.^{tar} domr. Man scal nefna idom þan fyrir godorð hvert et forna. ix. menn or fiordvngi hveriom. Godar þeir er in nyio godorð hafa þeir scolo nefna eina .xii.ena idomin. þa verþa fernar tylptirnar. oc ero þa menn xii. or fiordvngi hveriom með þeim. en v.^{tar} domr scal þa radin er fiordvngs domar ero nefndir. oc scolo allir sen fara yt til sócnar. nema lög retto menn verþi a anat sattir. EN v.^{tar} dom scal setia i lögrétto.

44.

(s. 35, a.) ^b Þær sacir scolo coma i v.^{tar} dom liug quidir þeir er her ero bornir a þingi eða liug vatte eða

a) = A. M., c. 24.

b) = A. M., c. 25.

1) Tilfoiet.

2) I Haandskriftet: dæmvm ñ hann. Da enten ñ eller hann maa vere overfødt, er det første udeladt.

3) I Skindbogen ved Feilskrift ñ ð a.

þat ef maðr legr rangt undír þegnscap sín. enda vefavng þav er her verþa eða fe boð þav er her verþa oc fe tókor þær her verþa eða sva ef menn mæla ser fe her oc vm liugvitni þav öll er her verða a alþingi oc vm scogar manna biargír þeirra er her er sagt til secþar at vellavso. oc til þes ero talþír oc vm ini hafnir sculdar manna oc vm þræla þeirra er til sculdfestis er sagt her a alþingi oc sva þat er menn þigia verc at þeim monnom. oc vm inhafnir kirkío presta eða sva vm samvistor við þa þegar er þeir fara anan veg en ilogom er mælt. Þær sacír allar er nv ero ¹ talðar scal lysa idag oc amorgen. enda er rett anan dag vico ² oc in þriðia ef þeir ero rumhelgír. Ef maðr lysír til v.^{tar} doms vm biargír manna. oc scal a queða á sökena oc veita honom i því lavg mæta biorg. engi scal ifa söc vera.

45. vm domnefnor

^a Godar scolo allír ganga til lögretto oc scal hverr þeirra setia niðr domanda sín. Godi scal nefna ser vatta. At því vætti. scal hann queða at ec nefni þegn i .v.^{or} dom. oc nefna hann at dæma vm sacír þær allar er her coma idom þena. oc log scylda heldr til at dæma vm oc an ec honom iseto nema hann se ³ numin or. nefni ec log dom. Hann scal nefna vatta. At því vætti. scal hann queða. at ec vin eið at bok. v.^{tar} doms eið. hialpi sva mer guð i þvisa líosi oc avðro sem ec hyg þat at ec hava þan man

a) = A. M., c. 26.

1) I Haandskriftet: er nv hefi ero. Afskriveren har først tænkt sig Loresigemanden talende i første Person.

2) Rettelse for vic.

3) Tilføjet.

idom nefndan er eigi vili anar maðr betr raða fyrir lögom
 órvm eða landz því en sia maðr. oc nefna hann. þeirra
 manna er ec eiga cost iminom þriðivngi her a þingi.
 Slícan eið skal goði hver vana er menn nefnir i v.^{tar} dom.

46. at biöða til lutfalla.

^a Þeir menn er sacir eigo i v.^{ar} domi. oc scolo þeir
 ganga til doms oc skal ein hvert þeirra nefna ser vatta
 oc biöða þeim monnom ollom er sacir hafa i v.^{ar} domi.
 til lutfalla (s. 35, b.) oc queþa á hvert til skal ganga. oc
 bera þar luti i scavt¹. oc fara sva at lutfalli því sem at
 siordungs domi. Þær sacir skal eigi luta er vm vefong
 er sótt. þær skal fyrstar sokia nema þær se fleire en .iiii^{ar}.
 En ef þær ero fleire. þa skal þær luta. Hann skal ganga
 til doms oc biöða þeim monnom at lyða til eiðspjallz sins
 er hann hefir soc ahendi eða þeim manne er vörn hefir
 fyrir hann oc biðia hann lyða til fram sögo sacar sinar.
 oc nefna söcna. en hann skal taca bók ihond ser meire
 enn háls bók. oc nefna ser vatta. Jpat vætti. at ec vin
 eið at bók .v.^{tar} doms eið. hialpi mer sva guð i þvissa liosi
 oc avdro skal hann queda. sem ec mvn sva sokia soc
 mina a hendr honom oc nefna þann sem ec hyg sanaz
 oc réttaz oc hellzt at lögom. oc ec hyg hann sanan at
 söc þeirre er ec hefir ahendi honom. oc queþa a söcna.
 oc ec hefca fe boðit i dom þena til liðs mer vm soc
 þessa. oc ec munca biöða. hefca ec fundit. oc munca ec
 fina. hvarki til laga ne til olaga. Sanaðar menn ii.
 scolo honom fylgia. skal hann sva vanda þa sem

a) = A. M., c. 27.

1) Rettelse for scavp.

stefno vatta. Þeir scolo taca boc i hond ser. meiri en hals bók. oc nefna ser vatta. Þat vætti. at ec vinn eið at boc v^{tar} doms eið. hialpi sva mer guð scal hann quepa. i þvisa liosi oc avðro sem ec hyg þat at N. N. myni sva sokia söc sina a hendr N. N. sem hann hygr sanazt oc rettaz oc hellzt at lögom. oc hann hygr hann sanan at söc þeirre oc queda a söcena er hann hefir abendi honom. oc heferat hann¹ fe boðit idom þena til liðs ser vm söc þessa. oc mynat hann biöða. oc hefirat hann fundit oc munat hann fina hvarki til laga ne til olaga. Slican eið scolo sanadar menn hans fina. siþan scal hann² segia fram söc sina ahönd honom sva scapaða sem hann lysti. Men scolo at boc vina eiða þa alla at v.^{tar} domi þeirre er heilog orð ero aritin oc meire en háls bók.

47.

(S. 36, a.) ^a Sa maðr er hann hefir söc at veria hann scal nefna ser vatta oc biöða þeim manne er söc hefir a hendi honom at lyða til eiðs³ þess er hann myn vina at vorn þeirri. oc til varnar þeirrar er hann myn fram föra fyrir soc þa er hann hefir a hendi N. N. En siþan scal hann taca bók i hond ser. oc nefna ser vatta. J þat vætti. scal hann queda at ec vin eið at bók .v.^{ar} doms eið⁴. hialpi mer sva guð iþvisa liosi oc avðro at ec myn sva veria soc þa fyrir mec oc queda a sökena er

a) = A. M., c. 28, der, udentviol efter et af Papirshaandskrifterne, overskrives: Um varnir.

1) Tilføiet.

2) Skrevet over Linien.

3) Slutningsbogstavet s synes at være tilføiet med en yngre Haand.

4) Først skrevet lög eið men derefter rettet, muligens med en yngre Haand.

hann hefir ahendi mer. oc nefna hann a nafn. sem ec veit réttaz oc sanaz oc helldz at logom oc ec em eigi sanr at soc þeirre ef þess ero efne. oc queda a hvat hann hefir til varnar. oc ec hyg at þat se log vorn. oc ec hefca fe boðit idom þena til liðs mer vm þessa soc. oc ec¹ munca fina hvarki til laga ne til olaga. Þar scolo oc sanadar menn .ii. fylgia honom at vorn enda scal vanda þa iafnt² sem stefno vatta. EN þeir scolo taca bók i hönd ser meire en háls bók. oc nefna ser vatta. J þat vætti. at ec vin eið at boc v.^{or} doms eið. hialpi mer sva guð í þvísu líóse oc avðro at ec hyg þat at hann mvn sva veria söc fyrir sec sem hann hygr sanaz oc rettaz oc hellzt at logom. oc nefna hvarntvegia þeirra. oc ec hyg at hann se eigi sanr at söc þeirri er hann hefir á hendi honom oc queda a sökena. oc hefirat hann fe borit i dom þena til liðs ser oc munat hann bida. oc hefirat hann fundit oc munat hann fina hvarki til laga ne til olaga. Hann scal nefna ser vatta. at þvi vætte. scal hann queda. at ec færi vorn fram fyrir³ mic her i dom þena. oc queda a hvat hann hefir⁴ til varna oc hver vorn su er. oc calla ec þat lög vorn. Slikan eið scal hvartuegi sanadar manna hans vina sem nu hefi ec tint. Ef maðr hefir fleire sacir i v.^{or} dom en eina. hvart sem hann (s. 36, b.) hefir einom manne ahendr eða fleirom. oc scal hann slícan eið vina at sökeni hverri⁵ sem aðan tinda ec. oc scolo sva sanadar menn fylgia söc hverre sem aðan var tint. oc sva eida vina. Sa er söc hefir at veria i v.^{or} dome hvárt sem hann hefir eina eða fleire. þa

1 og 2) Skrevet over Linien.

3) Herefter er først skrevet søc, men dette derefter overstreget.

4) Læsemaaden heyrir i den arnamagn. Udg. har ikke Medhold i Skindbogen.

5) Skrevet over Linien.

scal hann slican eið vina varnar eið at sokeni huerre sem aðan tinda ec oc sva sanaðar menn hans. Sa maðr er hann hefir söc at sökia i v.^{ar} dom hann scal taca vi. menn or domi oc nefna vatta at. oc nefna þa alla. oc ec nem yðr or domi oc an ec yðr eigi i seto vm söc þá. oc queda a sökina. EN þeir scolo or rísa dominom. EN ef þeir vilia eigi or rísa dominom þa ero þeir utlagir. enda omæt orð þeirra. Sa maðr er hann hefir soc at veria i v.^{ar} domi. hann scal oc taca aðra .vi. menn or domi oc nefna þa alla a nafn. AN ec yðr eigi iseto vm soc þessa er hann sagði a hond mer. oc nefna hin anafn er sökena hefir a hendi honom oc queda a sökena. EN þeir eigo at rísa or dominom. oc sitia í dom hring innan meþan vm söc þa er dømt. eigi scolo þeir abrott ganga nema navðsynia örende se. EN ef þeir vilia eigi rísa ór dominom. þa varðar þeim vtlegð. enda onýt orð þeirra. Ef hann vill þa eigi or taca dominom. þa scal søcnaren taca þa ór hvaratvegio. EN ef socnarin vill þa eigi or taca dominom þa er onýt söc hans. Þeir ero þo rettir til at reifa mál þeirra er or dominom ero numnir. EN eigi eigo þeir vm døma. Domendr allir aðr þeir tace at døma scolo vina eið v.^{ar} doms eið vm þat at þeir muno þan dom döma er þeir hygja lög vera. Domandi scal nefna ser vatta. at því vætie. at ec vin eið at boc .v. doms eið. hialpe sva mer guð i þvísu líosi oc öðro sem ec mvn þan dom döma er ec hyg lög vera. (s. 37. a.) oc ec hefca fe mælt mer idom þena oc mvnca ec mæla. oc hefca ec tekit oc munca ec taca. hvarki til laga ne til u laga. Þeir scolo reifa mal manna bæði til sócnar oc til varnar iafnt sem i fiorþungs domi. EN þeir ero réttir at reifa mal manna er or ero numnir dominom. Þa er vm er dømt eina söc at þa eigo þeir aptr at ganga idomen EN þeir

eigo xii, menn at nema or *dominom* at huerri sökene, en þeir eigo cost at nema or *domi* hvar sem þeir vilia ena sömo eða aðra. Þeir *scolo* döma *vm* sacir þær allar er i v.^{tar} dom coma, *vm* þa fyrst er fyrst er fram sögd enda er væl ef þeir verða væl ásáttir. Nu verða þeir eigi a sáttir þa *scal* in meire lutr ráða domanda en ef þeir verða allir iafn margir þa eigo þeir at döma afall, en þar er veföng ero þa eigo þeir at luta, en ef þeir ero allir iafn margir í öllom stodom þeim er domendr hafa vefengt oc hafa huarirtuegio farit rett at vefangi, oc a þeirra domr at rofna er síðr hafa at logom dömt. EN ef aðrir hafa farit rett at vefangi en aðrir rangt, þa á þeirra domr at standaz er rett foro at vefangi þótt aðrir hafa mála efni betri fyrir ondverðo. EN ef hvarigir hafa farit rétt at vefangi þa á þeirra domr at rofna sem fir hafa farit því at vefangi sem log ero, oc á sa domr at rofna er þeim hefir þótt fir lögum dömdr. Vm sacir þær allar er her hafa gerz a þingi þa *scal*¹ beiða doms vt meþan osagt er misseris tal up. EN ef domendr vilia eigi döma *vm* sacar þa vardar þeim *fiorbavgs* gard.

Engi máðr dræpr fyr enn sva sem domr dömir hann eptir vapna tac.

48. Vm ferans dom

(s. 37, b.)^a Ferans domr *scal* vera eptir hvern man þeirra er secr er ordin þa er xiiii, nætr ero liðnar fra því þingi er hann varð secr á. Dom þan *scal* eiga þar er heimile hans var þa er söc var hófðut a hönd honom adr hann

a) = A. M., c. 29. *Capitlets Begyndelsesbogstav er noget større end de sædvanlige Capitelinitialer.*

1) Tilføjet.

yrðe secr. Nu veit sa *eigi* er hann secpí hvar þat er þa *scal vera* at heimeli goða þess er sa er i þingi með er hin *gerði* sekian. Nu hefir hann hansalaða secpí sina heima iheraðe *éða verðr* hann at sátt secr þa *scal ferans* doms *quedia* a alþingi eno næsta eptir þat er hann var secr gÖR. Sa maðr er hann secpí *scal spyria* at lögbergi at heimilis fangi hans. oc sva at þingfesti hans ef hann veit *eigi* adr. Nu gengr engi við heimilis fangi hans. EN godi gengr við þingfesti hans. þa *scal* at þess goða eiga *ferans* domin oc beiða hann at nefna. Nu er við hvarigo gengit. þa *scal* at þess goða eiga *ferans* dom sem hann er siálfr i þingi með oc beiða hann at nefna¹. Hann *scal* eptir doma beiða at lögbergi *éða þar* er godi heyre siálfr á.² ef hann var *eigi* at lögbergi þa *scal* hann segia honom til. EN ef hann beiðir i ødrom stad. þa *scal* hann segia til at lögbergi. Sa maðr er *ferans* doms vill beiða þa *scal* hann *nefna vatta*. Þpat vætte. at ec *qued* oc beiðe N. N. at nefna *ferans* dom eptir N. N. xiiii. nóttom eptir vápna tac. hann *scal* *queda* astap oc biðia hann þar coma sva at dómr se *nefnr fyrir* miðian dag. Dom þan *scal* nefna vtan garðz þar er hvarki se acr ne engi. oc *eigi* fir garðe EN i örscotz hælgi við garðin. oc þangat fra garðe er sa aheimile er sótti ef þar má væl vera. Scyldir ero menn at fylgia goða til *ferans* doms. allir þeir er næstir ero ef hann vill þa quatt hafa hvárz þeir ero hans þing menn *éða eigi*. Prigia marka utlegð varðar þeim er synia ef hann viðr domin fullan EN *fiorbavgs* garð ella. Hann *scal* þar coma fyrir miðian dag oc nefna sva domin. oc sva *scolo* þeir menn coma er þar *scolo* lögscil af hendi leysa. þar *scal* vera

1) Ordene Nu er við hvarigo — nefna erð udeglemte i den arnamagn. Udg.

2) Punctum er tilföiet.

xii. þegna domr. Dom þan scal ryðia sem (S, 38, a.) xii. quíð. Sa er doms beiþír scal þangat hafa quatt bva v. iii. 'nottom fyr eða meira meli. þa er næstir bva því er domrin scal vera. Ero þeir skyllðir at bera quíðo þá alla er þar þarf hvergi er þa beiþír. Hann scal oc hafa quatt doms vþ sogo vatta eða sáttar gerðar vatta þa er nefndir voro. ef hann varð at sátt secr. Þeir menn er fe áttó at hinom þa er hann varð secr scolo quatt hafa vatta sina eþa bva ef þeir hafa eigi vatta til oc scal til queðia gagna þeirra allra er þar þarf xiiii. nottom fyr eða meira mele.

49. vm socn.

^a Sa maðr er ferans doms beidde scal ser nefna vatta. íþat vætte. at ec vin log eið at bók oc segi ec þat guði at ec mvn sva færa möl öll fram her at ferans domi þessom ahendr N. N. sem ec veit réttazt oc sánazt oc hellzt at lögom. J dom scal bera doms upsögo vætte eða sáttar vætte er hann var secr gör. þa er domr er ruddr scal láta bera þar vætte þat hve fyrir secþ hans var mælt eða fyrir hvat hann varð secr eða hvar hann varð secr. Þa scolo menn luta hve þar scolo sacir fram föra. Jafnt scal þangat bva fe mál öll sem til scyllda doms. oc sva of¹ lanzvirðingar oc sva dæma cono sitt fe ef hon átti eða veð mála ef voro. oc hveriom sina avra fulla ef sva má. en ella iafnt skerþa sem at sculda domi. Rett scal dæma or feno ef rettar söc er. en fóla giolld ef þiofsöc er. EN ef fe vinz betr þa scal dæma goða þeim

a) = A. M., c. 30.

1) Rettelse for at; jfr. nedenfor c. 61.

er *domin* nefnde ku *eda* uxa .iiii. *vetra* gamlan. EN ef fe er meira þa *scal* doma hálfst þeim er hin seþi. EN hálfst fiordungs monnom ef *hann* varð a alþingi secr. en þingo- navtom ef *hann* varð a várþingi secr. þeim er i því þingi ero er *ferans* domr er í átr. Þeim *scal* dæma varðveizlo fiár þess er hin seþi er fiordungs menn *scolo* hafa. EN því *scal* *scripta* a varþingi eno næsta. *honom* *scal* oc dæma varðveizlo þótt þingonávtar eigi. EN *hann* *scal* hafa þat til leiðar enar næsto þeirrar er *hann* heyr sialfr. Ef þeir ero samþinga þa *scal* allt fe þat er *hann* hefir þa heimt *scripta* þar við þa. (S. 38, b.) EN þat er *hann* hefir þa eigi heimt at viðtekum *eda* at handsölom þa *scal* því *scripta* avárðingi. EN ef sa er utan þings maðr er hin seþi. þa *scal* *scripta* a alþingi eno næsta. *Scripta* *scal* því öllo at *ferans* domi. er ma oc selia i hendr *Godá* þeim er *dominn* nefndi. Fe þat er þingo navtar eigo *scolo* þeir hafa til omaga biargar þess er secr er orðen sem vinz ef *hann* átte omaga. EN ellegar *scal* hafa til þurptar þeim omogom oðrom er þar eigo at fara i því þingi *eda* *vin* þav þing. *Fiorbavgs* garð *vardar* ef maðr leynir seþar fe. oc *scal* *quæðia* til heimilis *bva* ix. a þingi þess er sottr er.

50.

^a Ef omagar coma til *ferans* doms. þa *scal* beiða til xii.^{tar} quidar hvart þeir se omagar ens sekia *eda* eigi. EN þa á hans omaga at dæma er *hann* a arf eptir at taca. oc þá aðra er *bvar* bera at *hann* hafe fe með *tecit* sva at þat væri iafn mæli. Ef fleire menn ero iafn scyldir omaga. þa eigo *bvar* þeir v. er til *ferans* doms ero *comnir* at *scripta* því oc *scal* dæma för öllom at þeim luta

a) = A. M., c. 31, *bror* *Óverskriften* Um doma ikke har *Medhold* i *Skindbogen*.

er honom byriar til handa um fiórþvng þan er ferans domr er í attr. ef hann varð a alþingi secr. Ef fiórðungs menn hafa script fiórðungi til omaga framferslo. þa a þat at halda allt er þeir urþo a sáttir. Nu ero þing .ii. a einom þing velli. þa scolo þeirra omagar fara um þav þing bæði er i því öðro þingi urðo secir enda sva áttir ferans domr at. Þat er mælt at eigi er scylt til ferans doms at föra barn þat er maðr varð secr um faderne. ne quedia gagna til oc a því för at döma. Nu gera þeir menn eigi omaga föra til ferans doms er scylldir ero til at lögom. þa raða þeir ser a hendr omaga ef þeir visso at ferans domr scylði vera oc máttu til comaz fyrir navðsyniom. Nu fela menn fyrir þeim omaga oc raða þeir ser ahendr omaga. en eigi ero¹ erfingiar þeirra scylldir til. Nu verða menn eigi varir við at ferans domr scylde vera eða máttu þeir eigi til comaz með omaga. þa scal lýsa et næsta svmar (s. 39, a.) eptir a hendr þeim fiórðungs monnom eða þingo-navtom er sa goði er i þingi er nefna let ferans dominn. oc quedia hann til xii. quidaþ hvar t n. n. væri omagi ens sekia manz eða eigi. En heimilis bva sina .v. at scilia um þat hvar t hann mætti comaz til ferans domsins eþa eigi fyrir navðsyniom. Ef quipir þeir ganga ihag sökianda oc coma eigi lögvarnir fram. þa scal döma for omogom i alþingis domi. iafnt sem ferans domr átte at döma ef þeir hefði þar til comit.

51. um ferans dom.

^a Iafnt scal eiga ferans dom eptir fiórþavgs man sem eptir scógar man oc gogn öll til fera. oc sva scolo

a) = A. M., c. 32.

1) Tilföiet.

menn fe sín þar heimta þeir er átt hafa at honom. oc sva scal döma for omogom þeim er hann átte. Nu varð maðr secr vm dom rof eða vm fe þa scal fe þat allt gialdaz at ferans dominom sva micít sem gögn baro til. EN ef fe þat gelldz eigi þar. þa verðr hann secr scogar maðr oferlande. Nv verðr hann secr vm spell virki oc gialdaz eigi scaða bötr at ferans domi. þa verðr hann oc scogar maðr o elli. Þar scal gialdaz morc lögavra at ferans domi goða þeim er ferans domin nefndi.¹ þat fe heitir fiorbavgr. en ein eyrir þess fiar heitir alaðs festr. Ef þat fe gelldz eigi þa verðr hann scogar maðr o elli. Nu gelldz þar fiorbavgr oc alaðs festr þa scal sva döma sectar fe sem scogar manz fe. Þar a goði oc at hafa kú eða oxa iiii. vetra gamlan. oc á þa fiorbavgr at fara sem anat sectar fe. ellegar eignaz goði þa morc. þat er rett at gialda mörc þa þar at ferans domi. enda er rétt at maðr handsale at gialda a xiiii. natta fresti. at heimile goða. oc scal þa eindagi a þvi fe. Kostr er at gialda igripom sva sem lögmetendr virþa til logávra.

52. Heimili fiorbavgs manz.

^a Þa er ferans domr er átttr at fiorbavgs man. þa scal segia til heimila hans. Hann scal eiga þriú heimili.² þeirra scal eigi lengra imiðlom vera en fara megi vm dag (s. 39, b.) a anan veg. Hann scal heilagr vera at þeim heimilom oc i örscotz hælgi við a alla vega. oc a götoni a millom heimilana ef hann fer eigi optar en vm sin a manaðe. oc i örscotz helgi við götona. Nv fara menn a

a) — A. M., c. 33, hvor Skindbogens Overskrift Heimil' r. 1° er blevet læst heimilisfangsbuar.

1 og 2) Punctum er tilføjet.

moti honom þa scal hann fara af götoni sva at þeir vm take eigi spióta oddom til hans. O heilagr verðr *fiorbavgs maðr* ef eigi er sagt til heimila hans at *ferans domi*. þar scal nefna vatta at *fiorbavgr* galdz eða anat þat fe er hann yrði secr *scogar maðr* ef eigi *quæmi fram*. Ef *ferans domr* er átrr at þan man er secr er ordin *scogar maðr ferlande* þa scal nefna vatta þar at allri secp þeirre er gögn baro at honom væri mælt. oc a sv öll at halda. En ef hann er iafn vandhæfr oc *fiorbavgs maðr*. þa a þar at *ferans domi* at kiosa honom heimile iii. iafnt sem *fiorbavgs manne*. Ef *fiorbavgs maðr* gerir *fiorbavgs soc* oc *vardar* honom *scog gang*. En engi maðr scal bana for *fiorbavgs manne* eða *scogar manne ferlanda þótt fé eigi* at þeim.

53. Beiða fars *fiorbavgs manni*.¹

^a Sa maðr er *fiorbavgs manne* fylgir til scips scal beiða fars með vatta at þeir tace við honom oc lata bera vættis vætte þav er nefnd voro at *ferans domi*. hve fyrir sect hans var mælt. oc sva þav er *fiorbavgr* galdz ef hann var *fiorbavgs maðr* eða þav fe onor er ham yrði *scogar maðr* ef eigi gyldiz. Ef vættes vætte þav coma fram þa *vardar* þeim utlegð iii. marca bæde styre manne oc hásetom ef þeir toco eigi við honom. Ella er viti lavst þeim. Hann er iafn heilagr a goto er hann fer til scips sem hann² fare a millom heimila. Honom scal beiða fars at scipi öðro oc láta bera vætte þat er hineg

a) = A. M., c. 34.

1) I *Huandskriftet*: Beið fars f.

2) Ordene sem hann ere skreene to Gange.

var nefnt. Ef honom er syniat þar þa skal beiða at enom sama hætti a et .iii.^a scip. enda er eigi scyllt þá at beiða a fleire scip. a því sumri. þot þeir syni. en þeim varðar iafnt öllum synionen. þa ero þeir oc eigi utlagir ef þeir hafa tekit við iii. fiorbavgs monnom eða scogar monnom apr þeir hafa beiddir verit. þoat þeir syni þessom. Hann skal þa fara til vista sina ena somo.¹ hann er oc iafn heilagr i þeirre for til þess er hann kömr apr til heimila (s. 40, a.) sina. oc sva agistingom ef hann fer fullom dag leidom. EN anat sumar skal hann oc sva et sama við för leita. oc sva verða þeir EN utlagir er þa synia. EN et iii. sumarit varðar fiorbavgs garð öllum þeim er þa synia. enda helpr honom þat ecki at vetri ef hann er her staddr. Ef þeir taca við honom oc er hann at scipi meþan þeir hafa býðir aland þa er hann heilagr í örscotz hælgi a alla vega a land við búðena. EN þo at scip licí fir búð EN sva. oc er hann þo heilagr þar amilli. EN alengr er þeir hafa buðir a scipi þa er hann heilagr í örscotz hælgi a land upp a² alla vega þaðan fra fióro er scemst er. til landz fra scipi. enda skal sva hvargi er þeir licia við island a því sumre. eða við þær eyiar er bygðar ero. EN avallt er þeir licia ibrygio lægi. við island þa er hann heilagr í örscotz hælgi fra brygio sporðe a alla vega. Ef þeir verða apr reka eða hallda þeim veðr i enne savmo höfn. oc comaz þeir eigi abrott. oc skal hann eigi ganga fyr af scipino en scip er brotit sva at eigi er i for buanda á því sumre eða eytt sva ella at þeir hafa eigi lið til bröt at hallda. Ef þeir verða apr reka oc coma þeir til þeirrar hafnar er þeir vilia scipi til hlunz raða. þa er slíc helgi hans mælt þar at

1) Punctum er tilföiet.

2) Tilfoiet; Ordene land upp ere (maaskee senere) tilföiede orenfor Linien.

scipi sem þa er hann com til scips meðan buðir halldaz at scipi. oc stýri menn vero þar enda er hann avalt iafn heilagr at scipi. enda scal hann iafnt leita við brott forna þeirra þricia. enda er huert sumar fra öðro slíc hælgi hans mælt. En þegar er hann leitar nöckort sumar eigi sva við brott forna sem mælt er. þa er hann havst þat secr¹ maðr at vetri dræpr oc o öll. Ef hann verðr apr reka þa scal hann til vista sina fara ena savmo ef hann kœmr samsfiordvngs við þær. Nu kœmr hann eigi íþan fiordung þa scal hann² taka ser vist þar er hann vill. aþeim hálfum manade er þeir verða land fastir. enda er hann iafn heilagr aþeirre göto oc a gistingom sem þa er hann for til scips. Cost a hann at fara til ena sömo vista sina ef hann vill þat. enda er iöfn hælgi hans meðan hann ferr sva með ser sem mælt er. hvárt er hann ferr fullom dagleiðom þa er slíc hælgi hans. (S. 40, b.) en et iii.^a sumar verðr hann scogar³ maðr at vetri ef han kœmz eigi abrott þa. Ef hann komr fyr ut hingat en hann hafi .iii. vetr abrott verit oc verðr hann scogar maðr. Nu fær hann xii. quid þan at hann varð sæ havi ut hingat oc hann villdi til anars landz farit hafa. þa scal hann sva við brott for leita sem þat sumar yrði hann fiorbavgs maðr. Ef hann comr út hingat þa er hann hefir iii.^a vetr abrott verit. þa er hann sva sycn sem aldriqi quæmi su secp ahendr honom. Hann scal þa taka erfþir allar slícar sem þa ber til handa honom. oc sva scal hann taka við omogom þeim er at ferans domi voro fyrir hans sacir aför dœmþir. oc sva við þeim er þa berr til handa honom. oc sva giallda sculdir sínar

1) Maaskee burde her læses scogar.

2) Tilfoiet.

3) Først skrevet secr, men derefter rettet saaledes.

ef vanlocnar voro er hann for heþan ef hann hefir fe til. Rofnar sect *fiorbavgs manz* ef *eigi verþr*¹ at *lögom átr eptir hann ferans domr. oc scal sökia þa vm oc gera þa sana at því er*² *ferans dom scyldo eiga oc a hverr at sökia þa söc er vill. enda rofnar sect fiorbavgs manz hvergi er þa sökir.*

54. ef *eigi* er átr *ferans domr.*

“Ef menn eigo *eigi ferans dom* eptir þa menn er þeir hafa secta eða eigo þeir *eigi* at logom þa *vardar fiorbavgs gard* hvatci er þess þrytr at því er *eigi verðr* at *lögom ferans domr* átr er honom licr ahendi. en þeir menn eigo söc þa er til omagana standa þeirra er för atte at döma at *ferans domi* ef átr væri. Nu vilia þeir *eigi* þa eigo þeir er fe áttu at honom þa er hann varð secr. En ef þeir vilia *eigi* þa a huerr er vill. Ef goðin ger *eigi* nefna *ferans dom*. enda se hann at *lögom* beiddr eða hverigar vanlycpir er þær coma af³ *godans* hendi. at *eigi* sé átr *ferans domr* at logom. þa *vardar godanom fiorbavgs gard* oc a sa söc er *ferans doms* beiddi. *Goða* er rett at selia öðrom manne íhönd at nefna *ferans dom*. ef fleiri menn hafa beiddan hann en ein. oc sinom þriðvngs⁴ manne. enda *vardar þeim oc fiorbavgs gard* er *godinn* seldi at nefna *ferans dom*. ef af hans völdom verðr *eigi* átr at *lögom ferans domrinn*. *Goðin* secz ef hann getr engi til at nefna *ferans dom*

a) = A. M., c. 35.

1) Skrevet over Linien.

2) Rettelse for et.

3) Rettelse for a.

4) Rettelse for þriðvngs, istedetfor hvilket Ord først synes at være blevet skrevet fiorðvngs.

(S. 41, a.) oc abyrgiz hann þott fleire menn hafe quaddan hann en .i. Ef sa maðr verðr sótt er hin hafðe sectan vm þat at eigi hafe verit ferans domr átttr at lögom at þan man er hann secþi. þa scal hann þat hafa til varnar fyrir sic at secia goðann vm oc gera hann sanan at völddonom þess er ferans domr varð eigi attr at lögom. Ef goðinn er vm sótttr enda hafe han üðrom manne i hönd sellt at lögom at nefna ferans dominn. þa scal hann oc sokia þan vm oc veria sva fyrir sic. Sa þeirra secz vm er volldin beraz ahendr. Þat ero stefno sacir oc scal quedia ix. heimilis hva a þingi þess er sottr er. Of þa menn er fe þat hafa at varðveita er sa maðr hafðe átttr er secr er orðin. Nv ef þeir fregna hvar hin hafðe bciðt ferans doms. þa ero þeir scylldir at coma þangat oc segia þar til þess hvarz þar tecz ferans domr eða eigi. Nv verþr þar engi manna fundr eða fregn hann eigi hvar ferans domr scal vera eða mátti hann eigi til comaz fyrir navðsyniom. þa scal hann segia til aleið þeirri er hann heyr. hvat hann hefir þess fiár at varðveita oc sva a vár þingi. oc sva a alþingi eptir vm svmarit. enda er rétt at hann segi til a alþingi þat sumar er hann veit. at hin varð secr sva at þat heyri meire luti manna oc þing heyianda. Þat er mælt vm þa menn er þeir átttr er fe at þeim er secr er orðin scogar maðr. enda se eigi átttr ferans domr at þa scolo þeir stefna þeim monnom er þeir vito at féen hafa þav er sa átte in seki til alþingis oc til þess fiordungs doms þeim öllom er hin varð secr í. enda er rétt at lýsa at logbergi oc sokia et sama sumar vian fiordungs monnom eða þeim er sva síð fregna at eigi vm stefnir.¹ scolo þeir menn allir föra þangat gögn sín er fe hofðo átttr at honom iafnt sem til

¹) Punctum er tilföið.

ferans domsens. enda scal sva dōma fiordungs domr þeim öllom sina avra sem ferans domr ætte at dōma ef átr væri at lōgon. Ef sa maðr leypz abrott af lande er secr er ordin með fe þat er hann átte eða er hann avstr þa er secð kōmr ahendr honom með þat fe er hann á oc sect ætti at verða her at ferans domi. Nv cōmr hann v̄t með fe þat eða þat er hann hef̄ir af þvi øxt enda verði (s. 41, b.) þat tēkit af honom her hvarz hann verðr drep̄in eða eigi. oc a sá heimting til þess fiar er hann hef̄ir sectan. Þeir menn er sva verða sek̄ir görv̄ir at eigi er sect seit þeirra. þa eigo erfingiar at taca arfin ef þeir andaz meþan þeir hafa eigi farit sycno sinni. þeirri er¹ þeim var mælt. EN hin a heimting fiarens allz er hin secti þegars hann hef̄ir sycnoni þeirri sinni farit er honom var mælt aðr hann yrði secr scogar maðr o öll oc o ferlande oc scal þat þa fara sem sectar fe anat.

55.²

^a Þat er mælt vm þa menn er sec̄ir verða scogar menn at eigi komr or alþingis domi sect þeirra vpp full. þa scal stefna vm biorg þeirra oc lata varða fiorbavgs gard oc stefna til fiordungs doms oc quēdia til .xii. quid̄ar goda þan er sa er iþingi með er sottr er. Enda scal þar lata bera idom vættis vætle. þav er nefnd voro at ferans domi. hue fyrir sect hans var mælt. Nv hef̄ir

a) = A. M., c. 36.

1) Efter er har Afskriveren skrevet þeir hafa, men derefter igjen overstreget disse Ord.

2) I Capitlets første Linie er en Plads bestemt for Overskriften, men Afskriveren har senere glemt at tilføie denne, hvilkel ligeledes er Tilfældet med Capitlets Begyndelsesbogstav.

eigi áttur verit ferans domr þa scal lata bera vætte þav ifiordungs domi sem i ferans domi scyllde ef attr væri. Nu alengr er nockor maðr er sóttur vm biorgina þess scogar manz apessa lund sem nu er talit oc vætte þav hafa fram farit iferans¹ domIN. þa varðar þeim monnom öllom scog gang er þa biarga þeim scogar manne siþan. oc scal þa menn secia i v.^{2r} dom. en in sama sócn er³ við þa er fyr hafa borgit honom. sem aðr var tint. Þeir scogar menn er farning er mælt enda verðr eigi áttur ferans domr eptir þa scal kiósa þeim heimile eítt oc segia byvm .v. þeim er næstir bva heimilino. enda verðr hann þar heilagr alengr at því heimile sem þa at kerit væri. at ferans domi. oc sva scal a goto til scips þadan fra því heimili. enda scal hann lata bera þav vætte fram er honom er fars beiðt sem i ferans domIN scyldi ef áttur væri nema honom væri hælgi meire mælt en fiorbavqs manne. oc þarf eigi þa at kiósa honom heimilit. Þeir menn er sycna er³ lofuð at logréttu oc upp sögd siþan sva at lögbergi at þeir scyli vera feriandi. þa scal þeim sva beida fars sem fiorbavqs manne eða þeim scogar manne er at satt verþa secir oc lata bera þav vætte til er nefnd voro at up sögvni hver sycna honom var lofuð. Ef þeir menn fara sycno sinni þeirre er þeim var lofvð. þa scal sva sökia vm biorg þeirra oc láta slict varða biorg (s. 42, a.) þeirra⁴ sem scogar manna er at sátt verða secir. Ef monnom er sycno lofs hedit at logréttu scogar monnom eða fiorbavqs

1) Skrevet lt.; denne Forkortelse er ved en senere Tilføining ovenfor Linien opløst til ifiordungs, hvilket vi ikke kunne give Medhold.

2) Tilføiet.

3) Efter er er først skrevet talit, men dette Ord derefter overstreges.

4) Ordene oc lata — þeirra ere udeglemt i den arnæmagn. Udgave.

monnom oc a þat þviat eiñs standaz ef allir lögrétto menn leyfa enda veri engi maðr lyriti fyrir utan lögrétto sva at þeir menn heyre er ilögrétto sitia. EN ekki eigo anara manna orð at standaz þott i gegn mæli EN lögrétto manna ef eigi veria lyriti. Þeir menn er secir fara utan heðan feriande menn þa ero þeir hægir erlendis sem engi sect se ahende þeim her fyrir þeim söcom. Ef þeir menn er her ero görvir scoyar menn o elir oc oferiande. þa ero. þeir iafnt dræpir oc o hægir erlendis sem her fyrir orvm löndom.

56.

a) Ver scolom eiga varðing alandi voro. scolo goðar iii. eiga þing saman. þeir scolo eigi eiga þing lengra en viko þing. oc eigi scemra en iiii. natta þing nema lofs se at beðit ilögrétto. Várþing scolo þeir eigi eiga siðar en vi. vicor se af sumri er lokit er sócnar þingi. Varþing scal eigi fyr vera EN iiii. se af sumri er þeir coma til. Eigi scal nær stefna várþingi EN ii. vicor se til þes varðings er sökine er til stefnt en gagna scal til quatt vera vico fyrir þing eða meira mele. nema siþar comi upp söken þa scal stefna sva nær varþingi sem vill. nema heiman quod se til. þa scal stefnt et siðarsta viko fyrir þing oc quatt gagnana. þeim socom scal stefna til várþings er menn ero samþinga. Mane er rétt at stefna i þat þing er hann er sialfr í. Enda er rett at stefna til þess þings er sa er i er hann hefir sacir ahende. Goðar þeir

a) = A. M., c. 37.

1) Afskriveren har glempt at tilföie Overskriften samt Capitlets Begyndelsesbogstav.

allir¹ er i því þingi ero. scðlo coma til þings ondverðz. Godi sa er þing hælgi a þat hann scal þar þing hælga enn fyrsta aptan' er þeir coma til þings. scal réttir manz hálfo avkaz meþan a því þingi er i orðom oc i öllom a unom verkom. EN godi scal queda aþingmörc hver ero. oc scal hann sva þing hælga sem alþingi oc scal hann queþa a hue þing heitir. Ef godar coma eigi til þings ondverðz þa vardar þeim þat vtlegð oc or godorðe sino. nema (s. 42, b.) sacar se til þings. þa vardar fiorbavgs gard. Ef sacir ero til þingsens oc sva þott þar geriz. oc eigo þeir menn sacir þar at sokia er sacir hafa búnar til þings þess. Nv vilia þeir eigi. þa eigo samþingis godar hans. sa þeirra er helldr vill sótt hafa oc aþingi er ef eigi ero háþir. Nv vilia þeir eigi þa eigo inan þings menn fyrst. EN þa hverr er vill. Várþingom öllom scal nafn gefa. enn þingheiyendr scolo eigi sidar² coma til varþings EN nótt se af þingi. oc sva þeir menn er með sacir fara. oc sva³ scolo þeir menn eigi sidar coma til þings er gagna ero heiman quaddir. enn nv hefi ec talit. EN ef þeir menn coma sidar er sacir hafa til þings eða sacir vilia veria. oc verða onytar sacir þeirra oc sva varnir ef þeir coma sidar til varþings' EN nott se af. Rétt er at várþing se scemra EN iiiii.^a náttu þing ef þingonaftar ero allir asáttir. oc se lokit söcom öllom þeim er búnar voro til þings þess. Ensicis eigo vattar at quedia igegn til várþings. Nefna scal þa menn alla idom er fyr coma til þings EN dom scal nefna. Ef söc kömr upp sidar EN ii. vicor ero til várþings. enda se heiman quatt

1) Ordene þeir allir ere skreene i omvendt Orden, men dette er derefter rettet ved Henviisningstegn.

2) Skreret to Gunge.

3) Skreret over Linien.

til. þa skal stefnt vico fyrir þing oc sva quatt gagna til. Nu cömr siðar vp socin en vica se til þings. þa skal *quedia* bva til a þingi. Rétt er bonda at senda man til þings at heyia þing fyrir sec. þan man er samþingi er við hann. Enda ef sacir ero bvnar til várþings. þa vardar goða fiorbavys garð ef hann kœmr eigi til ondverz þings. oc sva þoat þar geriz. Stefna skal vm eindagat fe vm eua hælgo vico ef hon er vm þing til alþingis ef maðr vill. Ef þeir menn coma siðar til þings en nótt se af þingino er logscila ero heiman quaddir. oc verða onýt lögscil þeirra manna ef þeir vilia fram föra. Ef þingheyindr coma siðar til varþings en nott sé af þingino eða coma eigi til varþings oc verða þeir vtlagir vm þat við godann. Rett er at böndi fáe grið man sin fyrir sec. oc verðr sa iafn rétt þingheyiande sem böndin. Hann skal segia goða at hann mvn þing heyia fyrir þriðings man hans oc nefna þan anan.

57.

(S. 43, a.) ^a Godar scolo þar dom nefna. oc skal hverr þeirra .xii. menn nefna idom at døma vm sacir þær allar er þar coma í dom þan er þa scyllda lög til. Hann skal bioða til sacar søkianda oc sacar verianda at rengia þa menn or domi. oc emc buin anan í at nefna ef þeir verða or rengðir at logom. Þat er oc rétt. at þeir hafi þing scavp þav er þingheyindr verða asáttir hvervetna þess er þeir taca eigi af alþingis male. en þeir eigo cost at

a) = A. M., c. 37, S. 103^b. Vi antage, at der her bør begyndes et nyt Capitæl, da den næst forudgaaende Linie ikke er skrevet helt ud, og da Begyndelsesbogstavet G, saaledes som oftere er Tilfældet med Capitæliniitælerne i Skindbogen, er udeglemt.

avca er þeir vilia. Meire lutr *goda* scal ráða hve nær domr scal ut fara. Of sacir þær allar er samþingis menn eigo saman þa eigo þeir cost at vīna hvarz sem þeir vilia at hafa sacir til alþingis eða til varþings nema þar er utlegðir fara einar saman. en þær scolo fara til varþings. en utlegðar sacir scolo eigi standa vm varþing þar er þær fara einar saman. ef þær coma vp fyrir stefno daga. Þat er mælt vm omaga sacir at þær scal vīna hvarz er vill at lysa til framförslo omaganom a varþingi eða stefna heiman ella. Þviat eins er rétt at lysa omaga a hond manne á varþingi ef sa er siálfr a þingi er áhond er lyst. oc scal segia honom siálfom með vatta. ef hann heyrir eigi alysing. En ef menn vilia bva vigsacir eða legorðz sacir til varþings. þa er rétt hvarz sem vill at stefna heiman eða lysa iþingbrecco. Ef lysa scal sacir. þa scal quedia bva hálfom manade fyrir þing eða meira meli. Þat er oc mælt at quatt scal quida allra oc frumgagna aðr domr fari ut sem á alþingi.

58. vm doma utförslor

^a Domar scolo fara út sva at sacir comi í allar fyr en sol se vndir. En menn scolo sva sacir luta iafnt sem a alþingi.¹ oc sva eida vīna oc fara at söcom öllom oc sva at vörnom sem a alþingi. Ef menn halda gögnom þa vardar þeim slīct sem a alþingi halde þeir. en þeim² a þar at stefna vm iþingbrecco til doms. Ef

a) = A. M., c. 38.

1) Herefter har Afskriveren først skrevet: Ef menn halda gögnom, men derefter igjen overstreget disse Ord.

2) Først skrevet þeir, men derefter saaledes forandret.

menn¹ ero þva quíðar quaddir þar er xii. quíðr átte til at coma. þa eigo þeir þat² at lata standa fyrir quíðbvrð sinom at þeir (s. 43, b.) ero þess quíðar quaddir er þeir ero eigi réttir vm at scilia. Ef godi er quaddr .xii. quíðar þar er þva quíðr a vm at scilia oc scal hann lata standa fyrir quíðbvrð sinom ef hann er eigi rettr vm at scilia. Ef maðr helldr gögnom sa er utan þings maðr er. oc ahin cost hvarz hann vill stefna honom þar idom eða til alþingis. Ef þing heyiandi fer þaðan abrott or þingmarke. oc er abrott vm nótt eða lengr. oc vardar þat fiorbavgs gard oc er rett at stefna þeirri sök íþingbrecco. oc þar til doms.³ scal quedia til heimilis þva ix. aþingi þess er sottr er. Öll þings afglopon sv er menn gera þar. oc vardar slict þar sem menn göre á alþingi. oc sva scal sokia at öllo vm varþings afglöpon sem á alþingi væri gert. Ef varþing verðr sva af glapat at eigi mego mál lúkaz þar fyrir þeim söcom. þa scal sa er þær sacir átte at sokia stefna þeim er valda vm þings afglöponina oc lata varda fiorbavgs gard. Nv ef quíðr berr a þá. þa má hann sokia þær sacir á alþingi. oc íþan fiordungs dom sem þing var í. oc eigo þær sva þar at metaz sem þær voro til býnar. enda ero gogn þav öll siálfquodd til alþingis er þar verða eigi af hendi leyst. oc aðr var til quatt oc sva gagna gögn. Ef þing ber a ena hælgo vico. at þat a eigi fyrir þeim málom at standa er þar þarf at hafa a þingi. hvarki fyrir eidom ne fyrir stefnom. en eigi scal þa stefna til alþingis nema vm eindagat fe. Ef inan þings menn bera anattvegia liug quíðo

1) Tilföiet.

2) Afskriveren synes først at have skrevet þar, men derefter ved en Streg over þ at have rettet det til þat.

3) Punctum er tilföiet.

*eða livg vætti. oc scal þeim stefna þar i dom oc láta þeim
 varða þat fiorbávgs garð oc quedia til xii.^{ar} quidar
 goða þan er sa er i þingi með er sottr er. Ef sa maðr
 ber livg quido eða liug vætte er utan þings maðr er.
 oc er rétt hvárt sem hann vill at stefna honom þar idom
 eða til alþingis ella oc scal quedia goða þan er sa er i
 þingi með er sökir a varþingi. Hvervetna þess er agogn
 er quedit oc er stefnt til alþingis. oc a sva domr at
 dæma sem rétt borin se gögnen. Ef agögn er quedit a
 varþingi þav gogn er male þiccir scipta með monnom þa
 scal domr dæma sva sem gögn se rétt borin. Þa scal
 dome stefna til rofs (s. 44, a.) sa er agögnin quedr oc adomr
 at rofna. ef at livgvitni verðr ef domrin rofnar. Þa scal
 sva fara at reifingom oc at öllo sem at alþingis domi.
 en þeir scolo dæma vm sacir manna oc er þa væl ef
 þeir verða sam dæma. En ef þeir verða eigi sandoma.
 þa scolo þeir vefengia. oc ganga til vefangs eigi færi en
 .vi. oc fara sva at vefangi sem i alþingis domi. Þar scal
 stefna monnom a þingi eptir dæma vm vefong oc lata
 þeim varða utlegð. oc stefna til þess fiordungs doms er
 þingit er í fiordungi oc stefna¹ til rofs domi þeirra. enda
 er rett at stefna þeim vm vefavng heima i heraðe at
 heimile hvers þeirra. Þav mál er menn hafa vefengð a
 varþingi þa scolo þav lúcaz ifiordvngs domi. þeim sem
 þingit er ifiordungi ef þar mego lucaz. En ef þar verðr
 enn vefengt². þa scal lukaz ifimtar domi. Vætte þav
 scal lata bera öll ifiordungs dom er þeir nefndo at hue
 þeir fóro at vefangi hvarirtvegio. Eigi scal stefna inan
 þings monnom þeim stefnom er eigi scal sökia þar a*

1) Skrevet stefna.

2) Rettelse for eigt vefengt.

þingi meðan sócnar þing er fast¹. enda er rétt at stefna inan þings monnom til alþingis lengr er sócnar þing er laúst. þoat sculda þing se fast. honom scal sva stefna at hann heyri a siálfr. enda er rétt at stefna honom at búð ef þeir fina hann þar at máli. enda er rétt at stefna² ef hann heyrir uphaf er vattar ero nefndir. þo at hann rene vndan enda er rétt at stefna utan þings monnom a varþingi þo at sócnar þing se fast. oc sva utan þings monnom³ er rétt at stefna inan þings monnom þoat sócnar þing se fast. Ef vtan þings manne er stefnt til varþings oc eigo domendr at døma vm þá söc ef eigi kœmr lyrit fyrir þa söc. En honom er þat rétt hvart sem hann vill at lata lyrit⁴ coma fyrir söc þá er honom er a hendi eða stefna domi til rofs. þat er honom rétt hvart sem hann vill at stefna einom eða fleirom. oc stefna vm þat at þeir hafe dömt vm utan þings man oc scal stefna til rofs dominom. þa scal hann quedia ser biarg quidar heimilis bva sina v. (S. 44, b.) at bera vm þat hvart hann var þa þar iþingi eða eigi með goða þeim er hann quedr a. þa er honom var stefnt. En ef hann fær þan quid at hann væri þar iþingi þa er honom var stefnt⁵ þa rofnar domrin. oc verðr onyt sökin. Ef hann spyr sva sið at hann getr eigi stefnt a stefno dogom. þa er honom rétt hvart sem hann vill at stefna sva nær alþingi sem hann vill eða lysa at logbergi til

1) Først skrevet laúst, men derefter af Afskriveren saaledes rettet, ved at forandre l til f og underprikke v. I den arnamagnæanske Udgave læses desuagtet laust, en Løsemaude, hvortmod ogsaa Sammenhængen taler.

2) Skrevet stēfna.

3) Efter dette Ord har Afskriveren først skrevet a varþingi, men derefter igjen overstreget disse Ord.

4) Rettelse for lyrit.

5) Ordene En — stefnt ere skrevne to Gange, men paa det første Sted igjen overstregede.

sócnar et sama sumar. Nu cœmr hann eigi til þings. þa er rett at sa taci til er vill at veria fyrir hann sva sem sa se réttur apile ef hann hefir eigi adr spurt. Mane er rétt at lata lyrit coma fyrir söc þá er honom er a hendi. Hann scal fara til fundar við goda þan er hann er iþingi með. enda er rett at anær maðr take lyritin af godanom. Hann scal nefna ser vatta. Þpat vætte. at ec spyr þic eptir oc nefna godann. hvart þv hefir godorð þitt þat er þv nefnir doma með eða ber xii. quidu eða hafir eigi. En godi scal svara honom. En hin scal nefna vatta at suorom þeim er verða. oc godinn svarar honom. En ef godi svarar þvi at hann hafe godorð þat. þa scal hin nefna ser vatta. Þpat vætti. at hann tegr lyritit af godanom en godinn selr honom goda lyrit lög lyrit fullan at veria domendom at døma vm soc þa oc nefna sökina. oc nefna man þan er honom hefir stefnt. oc sva gögn öll fram at fœra þav er lyrit á fyrir at coma. EN ef sa maðr tegr lyritinn er eigi a söcen ahendi at vera fyrir hin er sökin er ahendi. oc scal þa nefna þan anafn er sökin er ahendi. oc fara þvi male alengr sem adr var tint. Nu uill godi eigi selia lyritit fyrir þriðjungs man sin oc a hin þa at beiða hann með vatta logbeiding. oc vardar honom þa fiorbavys garð oc scal sökia við vattorð. þat er han var beiddr. Godinn a at beiða ser biarg quidar bva sina v. hvart hann vissi at sa maðr væri þar¹ þriðjungs maðr er socen var ahendi. eða vissi hann eigi. Nu ef þat ber quidr at hann vissi eigi. oc hann mundi selia lyritin ef hann (s. 45, a.) vissi vist at sa maðr væri þar i þriðjungi oc versc hann þa sökini. Hann scal fara til þings er lyritin hefir

¹) Efter dette Ord har Afskriveren først skrevet i, men derefter igjen underprikket dette.

tekin af *goða*. en hann scal ganga þangat til er domrin er seltr en hann þar at veria lyriti þat er domendr heyra a. Hann scal föra fram hvart sem hann vill aðr söc se fram sögd a hendr honom eða síþan. hann scal nefna ser vatta aðr hann föri lyrit fram. J þat vætte. at ec ver lyriti *goða* lyriti lög lyriti fullom. domendom at döma vm soc þá oc queda a söcna. þá er hann hefir ahendi honom eða mer. oc nefna *godann* oc sva þan man er sökin er ahendi. ef hann ver fyrir anan man. Enda scal hann sva veria quid monnom lyriti. at bera quido vm hann ef hann vill. oc sva öll gögn nema stefno vætte. nema fleire gögn se fram comin aðr, Ef menn bera þa ofliðe oc lata þa eigi ganga til doms þa eigo þeir at nefna ser vatta oc beida þa at þeir gangi til doms. enn ef þeir ná eigi at ganga til doms. þa scolo þeir þar veria lyriti er þeir coma framast. oc mæla þar þeim malom öllom sem at domi. Þat vætte scal láta bera ef hinn toc af *godanom* lyritinn. en þeir scolo hafa öll orð slíc i vættis burð sinom sem þeir voro at nefndir. þa er hin toc lyritin af *godanom*. Þeir scolo eida vina aðr þeir bere vætte iafnt sem a alþingi. Ef *godí* ferir lyrit sinn siálfr fram hvart sem hann ferir fyrir sec eða fyrir anan þridiungs man sin. oc scolo þar engi töco vætte fylgia. Hann scal nefna ser vatta. i þat vætte. at ec ver lyriti minom löglyriti domendom at döma vm söc þá. þar þurfo engi töco vætte at fylgia ne eidar.

59. vm domendr.

^a Domendr scolo nefna ser vatta oc lata þat standa fyrir domi sinom at *goða* lyrit er komit fyrir söc þá oc

a) = A. M., c. 39.

nefna sökina *oc* *sva* ef fleire ero. Ef quipar er quatt til sacar þeirrar. *oc* eigo þeir at nefna ser vatta. Þpat vætte. at þeir láta þat standa fyrir quidburþ sinom ef þeim var varit at bera quidín at goda lyritr¹ er comín fyrir soc þa.² Ef vætte fylgir sökine. þa eigo þeir þat at lata standa fyrir vættis burð sinom at goda lyritr er comín (S. 45, b.) fyrir sök þa. Sa maðr er lyrit hefír fram ferdan. hann scal nefna vatta at því huer gögn ero fram comín til varnar *oc* tina þav *oc* nefna hin er sökin er ahendi. EN sa maðr er sokina hefír at sökia. hann scal nefna ser vatta. Þpat vætte. hver gogn ero fram comín til socnar.³ hann scal þat vætte lata bera ialþingis domi. Of sacir þær allar er lyritr kómr fyrir a varþingi. þær scolo fara til alþingis *oc* i þan fiordungs dom er þingit er ifiordungi *oc* gögn þav öll er oborin verða a varþingi. þa e o þav siálf quodd til alþingis *oc* *sva* gagna gögn. Ef godi selr lyrit fyrir anars þridiungs man. *oc* er hann utlagr um þat. *oc* or godorde sino. Ef maðr förir lyrit fram anan enn goda lyrit. *oc* vardar þat fiorbavgs gard hvarom tvegia *oc* er þat stefno sök hvarvegia *oc* scal quedia til heimilis bva ix. a þingi. þess er sottr er at bera vm þat hvart hann toc lyrit at goda eða eigi. þá a hann at beiða ser biarg quidar bva sina v. hvart hann hugði at sa maðr föri með godord er honom selldi lyrit. En ef sa quidr verðr borin a godann at hann hefði eigi godord þa með at fara er hann selldi lyritin *oc* secz hann þa. Ef godi er sótt vm þat at hann hafi lyrit sin latið coma fyrir anars goda þridiungs man. *oc* a hann ser biarg quidar at

1) I den arnamagn. Udg., udentrirel ved en Trykfelt, lyriti.

2) Punctum er tilfoiet.

3) Først skrevet varnar, men derefter rettet saledes; Punctum er tilfoiet.

beiða *bva sína* v. at bera *vm þat* hvart *hann* var þar þa í þingi eða *eigi* er *honom* var stefnt. EN ef þat ber quíðr at *hann* var þar þa í þingi. þa *versc* *hann* sökini. Ef *maðr* er spurðr með *vatta*¹ hvar *hann* var í þingi eða í þriðjungi. Nv svarar *hann* því at *hann* var þar í þingi sem *honom* var stefnt til. Ef *maðr* ferir fyrir fyrir sök þá. oc a sa lyretr *eigi* at standaz er vætte þav comv idom fram. þar er sa var spurðr þingvistar er sótr er. Ef *maðr* spyr man með *vatta* hvar *hann* er í þingi enda hittir *hann* .i. *hann* ihaga víti. oc er *honom* rett þat at *hann* svare því at þeir gangi til huss oc *hann* muni þar svara *honom* er *hann* hevir *vatta* við. Ef *hann* vill *eigi* þeim váttom hlíta er hinir hafa. Ef *maðr* svarar einogi er *hann* er spurðr með *vatta*. hvar *hann* er í þingi oc varðar *honom* þat vtlegð. enda *scal* *hann* til þess þings stefna *honom* er *hann* er sialfr í. (S. 46, a.) er með sökina fer. oc a *eigi* lyritr fyrir þa sök at coma. Ef þeir eigo fleire godorð þat saman er *hann* hefir þriþjungs vist með. oc er *honom* rétt at *hann* svare því. með þeim þeirra em ec er með godorð þat fer. oc nefna þa. Ef *maðr* stefnir avðrom í þat þing er hvargi þeirra er í. oc verðr *hann* utlagr vm þat oc onýt soc hans. Böanda er rétt at senda anan man til at heyia þing fyrir sec þan man er samþinga se við *hann*. enn *hann* *scal* fara enn fyrsta aptan er *hann* komr til þings at fina godann oc segia *honom* at boandin hefir *hann* sendan þangat at heyia þing fyrir *hann*. oc verðr sa rétrr at nefna í dom oc sva xii. quíðo at bera með godanom. EN godi a þess cost hvart. sem *hann* vill at sokia bondann vm heima setona eða ella heimta þingfarar cavp at *honom* hálfan

1) Tilfötet.

eyri. ef hann sendir engi man til at heyia þing fyrir sic. Ef bondin gengr or þingi godans fyrir þær sacir at hann var sóttur vm heima setona oc vardar honom þat iii. marca seþ oc a godinu þa söc at sökia. Ef þingheyiendr ero vm nótt af varþingi eða sva at þat standi fyrir gognom. þa vardar þeim fiorbavgs gard. oc quedia scal¹ bva ix. aþingi hvara sem hann vill. heimilis bva þess er sottr er. eþa hina er næstir bva þingvellinom. en hverr á at sökia þá söc er vill. Ef maðr er quaddr vat orða til þinga tvegia. þa scal hann fara til þess þings er hann er í. en hann scal retta vættit. þat er til hins þingsens scal. Ef hann er bva quidar quaddr til anars þings en til anars þings vattorðz. oc scal hann retta vættit oc fara til þess þings er hann er bva quidar quaddr. Ef hann er quaddr bva quidar til tvegia þinga. oc scal hann til þes þings fara er hann er fyr quaddr. Godin a þat at göra ef hann vill at ganga iþingbrecco a varþingi oc nefna ser vatta. iþat vætte. at hann scal beida alla þingheyiendr er þar ero iþriþungi með honom. at þeir scolo fara með honom til alþingis oc þeir scolo luta eða scripta anan veg með ser ella. en fara scal inn niundi hverr þing manna hans oc þingheyianda. Þing scal lavst segia at midiom degi þan dag er menn hafa iii. nætr verit en eigi fyr nema (s. 46, b.) þingonavtar verþi allir a eitt sáttir enda se settar sacir þær allar eða demþar er þar voro búnar til þess þings. Þing scolo² standa sva öll sem nv ero sett varþing. En ef menn vilia mvna varþingi oc scolo samþingis godar þat handsalaz oc segia til þriþingis monnom sinom aleið. þess eigo þeir

1) Ordene quedia scal ere udentvöl med en yngre Haand med arabiske Chiffre numererede i omvendt Orden.

2) Slutningsbogstavet o er tilfötet ved at skrives over Linten.

oc cost ef þeir vilia at slita sva þingi at þeir föri tvav saman ef þo væri aðr slitin oc verþi þeir allir a þat sáttir þeir goðar er i þeim þingom ero. Enn þeir scolo biðia lofs at ilögretto oc segia vpp at lögbergi. oc scolo þeir nafn gefa þingino oc queþa a þing morken. Ef menn verða secir a varþingi oc scal quedia ferans doms dag þann er sócnar þing er lavst goða þan er sa er i þingi með er secr er orðin. at eiga a¹ xiiii. náttu fresti at heimzli þess er secr er orðin oc fara sva at ferans domi þeim sem þa at hann yrði secr í alþingis domi. Ef menn verða secir avarþingi oc ero þeir menn alnir þar a milli er ferans domr er áttir at þeim oc til secþar þeirra er sagt at lögbergi oc varðar þat fiorbavgs garð. en þeirre söc scal stefna heiman oc quedia til xii. quidar goða þan er sa er i þingi með er sottr er. En þeim einom monnom varðar elði þeirra manna er sekir verða a varþingi er fregna. Of liug gögn þav oll er borin verða a varþingi eða a heraðs dómom-heima i heraðe. þegnscapar lagning eða quid burði eða vetti² þat varðar fiorbavgs garð. Þat ero stefno sacir oc scal quedia til xii. quidar goða þan er sa er i þingi með er sottr er.

60.³

^a Ef maðr verðr secr at sátt. En þa verðr maðr secr at satt er hann handsalar sect sina eða sva handsalar hann at hin scal gera sect hans ef hann vill. Þat er mælt at eigi gorir ein maðr sect manz nema a se

a) = A. M., c. 40.

1) Tilføiel.

2) Først skrevet vettis, men derefter er s underprikket.

3) Afskriveren har i Capitlets første Linie ladet en Plads staae aaben til Overskriften, men senere glemt at tilføie denne.

quedit asectina þa er hann handsalar secpina oc scili þeir þa fyrir þegar. Ef hann hefir sva handsalat at hann scyli gera secp hans ef hann vill. þa má hann eigi vm gera secp hans anan veg en nefna til xi. menn en hann se siálfr in tólpti. En ef a var quedit a sect hans. þa er secpen var handsoloð. oc mego þeir (s. 47. s.) eigi gera aðra secp hans þa. en til var scilit fyrir vöttom. En bera scal vätte þat aðr sätten se uppsogð sva at sáttar menn heyre. er at var nefnt þa er hann handsalaðe secpena. Ef anar maðr handsalaðe sect hans en hann siálfr. þa scal vätte þat láta bera þar aðr sattin se vp sogð er hann hafðe honom ihond sectar handsalit sellt. Þeir scolo eida aðr vina. oc sva vina eida oc vätte bera at sættar menn heyre. Ef maðr handsalar manne sátt slíka sem hann vill gerva hafa. Vsque infinem. oc aþat at halda¹. Ef maðr handsalar manne aqueðna secp sina scyrt þa þarf eigi at døma.² segia scal þa til at lögbergi. Eigi vm gørir sect munz ella nema a se quedit asecpina þa er hann handsalar sáttena. en hann vm gørir eigi ella secpina nema hann geri með xii. man. en þat vätte scal lata bera aðr anar³ maðr handsale secp hans. þeir scolo sva⁴ eida vina oc vätte bera at sattar menn heyri. Þær ero logsecpir .iii. a lande voro ef maðr er gor scogar maðr oferiande eða fior bavgs maðr. en su en þriþia at avka sva fiorbavgs secp at hann scyli eigi eiga fört vt hingat. Ef menn verða ii. aðilia at eini söc oc vill anar bva til varþings en anar til alþingis oc a sa at raða er til alþingis vill bva. En ef hin hefir

1) Dette Sted læses fuldstændig i det følgende, Skindb., S. 51, a, (sefr. A. M., Kaupab., c. 75).

2) Punctum er tilföiet.

3) I den arnamagn. Udgave læses annars.

4) Tilföiet.

bvít til varþings sokena þa a hin cost hvart sem hann vill hafa til alþingis oc¹ lata lyrit coma fyrir sökena eða stefna ella dominom til rofs. Ef fiorbavgs sacir ero .ii. ahendi manne einom. oc ieinom domi oc scal þa döma hann scogar man ef ein er aðili at bádom. Ef þær sacir ero ii. ahendi manne fiorbavgs söc oc scog gangs söc i einom domi. þa scal döma eptir scog gangs söcini. oc a sa ferans domi upp at hallda. EN ef scog gangs sacir ero .ii. ahendi einom manne². oc hafa .ii. menn þær sacir með at fara oc scolo þeir luta með ser hvar þeirra scal ferans domi up hallda EN hvartuegi þeirra scal föra gogn sin til ferans doms oc lata þat bera hve mælt er fyrir secp hans. EN þeir (S: 47, b.) eigo baþir iafnt secpa fe. oc sva at sökia vm biorg hans. EN ef ii. menn hafa sacir a hendi einom manne oc scolo þeir luta með ser hvar þeirra scal vp halda ferans domi.³ Nv huerigi van lycþir er hann atte secr vm at verða við baða. þa scolo þeir sva scripta með ser sem þeir havi báþir gervan scogar man. EN ef við anan þeirra verðr muna vant þa er sem⁴ hann hafe ein secpa hann EN scripta scolo þeir secpa fe at⁵ öllo avðro með ser sem adr. Hvartz vant er meire bota eða mini a secp hans þa⁶ at hann se scogar madr oferlande enda comi scog gangs söc a hendr honom þa scal sökia hann sem sycnan man oc sökia hann⁷ fullri

1) Gising for at.

2) De to sidste Ord ere skrevne i den omvendte Orden manne einom, men dette er derefter rettet ved Henvisningstegn.

3) Punctum er tilføiet.

4) Tilføiet. Med en nyere Haand findes her skrevet over Linien: s e m s a, hvorhos hann er overstreget.

5) Over dette Ord er med en yngre Haand skrevet oc, hvilken Læsemaade er optaget i den arnam. Udgave.

6) I den arnam. Udgave, uidentrøbt ved en Trykfeil, þo.

7) Herefter har Afskriveren først skrevet sem, men derefter igjen overstreget dette Ord.

secþ. Ef maðr verðr *fiorbavgs* maðr oc eigo menn honom eigi farar at bana, enda a eigi secþ hans at avkaz nema hann göre þær sacir at hann verþe *scogar* maðr vm at vera. Huaritz sem maðr verðr secr at salt eða avarþingi oc standa sacir ahendi honom anat tuggia *fiorbavgs* soc eða scog gangs söc. oc scal sa maðr er þær sacir a at sökia stefna hinom er secþan hefir hann oc lata honom varða¹ *fiorbavgs* garð þat er hann secþi hann bréc secþ. oc hann villdi hans mal i því eyða, oc hann mundi eigi sökia hann ef eigi stödi sv soc² a hendi honom, oc scal hann *quedja* til heimilis bva ix. þess er sottr er at bera um þat hvart hann mundi sökia hann til sectar þeirri söc eða eigi oc hann villdi i því eyða þa söc er hann fer með. Ef þat ber quidr at hann villdi i því hans söc eyða, oc varðar þeim þat *fiorbavgs* garð er secþan hefir hann, oc heitir þit þa brek secþ. enda adomrin þa at rofna.

61. leiðar mal

^a Uer scolem leiðir eiga oc scolo godar þeir eiga leið saman er þing eigo saman, oc scal þar leið þeirra vera sem þingstod þeirra er, nema þeir fae lof til anars. Leið scal eigi vera sidar en drottins dag þan er lavgur dagin aðr lifa viii. vicor sumars enda scal eigi leið vera fyr en xiiii. nætr ero fra alþingi. En leið scal engi³ vera scemr en dagstundar leið. oc eigi lengr en ii.^a nátta leið. En

a) = A. M., c. 41.

1) Tilfbiet.

2) Først skrevet seeþ, men e er derefter underprikket og rettet til o, hvorimod Afskriveren har glemt at underprikke Slutningsbogsstaret þ.

3) I den arnamagnæanske Udgave læses eigi.

leið *scal* *sva* hælga iamt *sem* þing. enda *eycz* (s. 48, a.) *rettr* *manz* þar a leið helgaðri *sem* a þingi. Þar *scal* *ny* *mæli* *oll* *up* *segia* *aleið* *oc* *miseris* *tal.* *oc* *imbrodaga* *halld.* *oc* *langafösto* *i* *gang* *oc* *sva* *ef* *hlavp* *ár* *er* *eða* *ef* *við* *sumar* *er* *lagt.* *oc* *sva* *ef* *menn* *scolo* *fyr* *coma* *a* *alþingi* *en* *x.* *vicor* *ero* *af* *sumri.* EN *sa* *goði* *scal* þat tína *er* þinghælgi á. *nema* þeir *hafa* þvi *scipt* *anan* *veg* *með* *ser.* Þing *menn* *allir* *eigo* *at* *gera* *ser* *búðir* þar *er* þeir *ero* *í* þingi *ef* þeir *vilia.* þeir *eigo* *hross* *sin* þar *at* *hafa* *meþan* þeir *ero* *aleið* *eða* *þingi* *eða* *búþir* *gera* *ser.* *Ef* þeir *eigo* *búþir* *er* *farnir* *ero* *or* þingi þaðan þa *scolo* þeir *eigi* *optar* þar *gera* *búðir.* EN þeir *eigo* *bot* *sama* *vm* þær *búþir* *ef* þeir *vilia.* EN *ef* þeir¹ *gera* þar *búþir* þa *ero* *búþirnar* *utlagar* *við* þan *er* *landit* *a* *undir* *hvert* *sem* þar a þing *maðr* *eða* *ánar.* EN *hann* *secz* *agerðini.* *Ef* *búþir* *manna* *falla* *anatveggia* *a* *alþingi* *eða* *a* *varþingi.* *oc* *falla* *til* *iarþar* *oc* *licia* *nidri* *sva* *iii.* *sumor* þa a *hverr*² *at* *gera* *ser* þar *búþir* *er* *vill.*

62. ferans domr

^a Þat *er* *mælt* *at* *huerr* þeirra *manna* *er* *secr* *er* *orðin* þa *scal* *eiga* *ferans* *dom* *eptir.* *enda* *scal* *quedia* *ferans* *doms* *at* þinglavsnom *goða* þan *er* *sa* *er* *i* þingi *með* *er* *secr* *er* *orðinn.* *oc* *eiga* .xiii. *nóttom* *eptir* *vapna* *tac* *at* *heimili* þess *er* *secr* *er* *orðin.* *i* *orvarscótz* *hælgi* þar *er* *hvarki* *se* *acr* *ne* *engi.* EN *ef* *hann* *veit* *eigi* *heimile* *ens* *sekia* *manz.* þa *scal* *hann* *eiga* *ferans* *domin*

a) = A. M., c. 42.

1) Herefter skrevet v, men dette Bogstav derefter underprikket.

2) Rettelse for hverra.

at heimili goda þess er sa er iþingi með er hin secþi. Enda a sva at fara þa ef hann veit eigi þing vist hans sem þá at hann viti eigi heimili hans. at hann scal *quedia* til dóms upsogo vátta iii. nótton fyrir ferans domen eða meira meli ef hin verðr idomi secr. En ellegar þat vætte er var nefnt þa er hin var isátt secr gör. oc scal laða bera vættes vætte þat er at þvi var nefnt er hinn handsalaðe sect sina. Þeir menn er fe eigo at þeim manne er secr er orðin. þeir scolo *quodo* vatta sina hafa til en þeir bva er eigi hafa vatta til iiii. nottom fyrr eða meira mele. (s. 48, b.) Sa a bva at *quedia* til er secþi hin iii. nottom fyr eða meira mele at scilia *vm* þat hvat þar er secþar fiár.¹ ero þeir bvar iafn scyldir at scilia *vm* allra þeirra mál er fe hafa átt at þeim er secr er orðin oc eigi hafa vatta til. Ef omagar coma til ferans domsens oc scal beiða xii. quidar at bera *vm* þat hvart þeir voro hans omagar eða eigi ens sekia manz. þat a hans omaga at bera er hann á arf eptir at taca eða þeir aðrir er bvar hafa þat borit at hann hafe þa omaga með fe tecna sva at þat hafe iafn mæli verit. En ef þeir ero fleire iafn scyldir omaganom. oc eigo þeir bvar at scipta með þeim. scal at þeim lut for døma sem hans verðr or omaganom² þeim. Barn þat er eigi scylyt at föra til ferans doms er maðr verðr secr *vm* faderné. En ef þeir menn föra eigi omaga til ferans doms er scylydir ero til at föra þa raða þeir ser ahond omagana en eigi erfingiom sinom. Ef maðr leynir secþar feno. oc vardar honom þat *fiorbavgs* garð. oc scal stefna heiman þeirri süc. oc *quedia* til heimilis bva ix. aþingi þess er sottr er. hvart hann hafe þvi fe leynt eða eigi

1) *Punctum* er tilföiet.

2) Herefter skrevet oc eigo, men disse Ord derefter overstregede.

er hin hefír vm stefnt. Scal þar sin eyri hveriom dōma ef sva vinz fe til. EN dōma scal rett or feno ef rettar sōc er. EN þa fola giōlld ef þiof sōc er. Ef fe vinz betr til þa scal dōma goða þeim er dom nefndi ku eða uxa iiii. vetra gamlan. Ef avrar vinaz eigi til. þa scal scerþa iafnt alla avra. Ef sa maðr átte cono er secr er orðin. oc scal sva dōma vm fe hennar sem at scullda domi. Jafnt scal þangat öll fe mal til bva sem til scullda doms oc sva vm landz virðingar oc vm veð mala ef menn eigo oc at öllom fe malom fara sem at sculda domi.¹ þeim er menn ótto aðr fe at hōnom. aðr hann yrði secr. oc scal eigi heimanfylgio² hennar scerþa. oc eigi mundin ef hann átte þa sialfr avra til mundar. EN ef hann atte eigi sialfr fe til mundar. þa scal scerþa mund iafnt sem aðra avra. (s. 49, a.) Ef þav hava sva gert sculldir at begia þeirra rað hafi at verit. þa scal at þeim lut hvart þeirra giallda þær sculldir sem þav hofðo nytiar af því fe. Ef þat fe er þar nokot er menn hafa veð mælt. oc scal sa þeirra hafa veð mala sin er hann hefír at lōgom at farit. EN ef ii. menn hava EN sama lut veð mæltan. oc scal sa maðr hafa þan grip er fyr hefír veðmæltan nema sa fare at olōgom at. EN ef hin hefír at lōgom at farit er sidar veðmælti. þa scal hann hafa þat fe en hin eigi er at ologom fór at. En þa er at lōgom³ at farit er synt er váttom veð mále enda er þo rétt ef þeim er sva kunt þat fe er veð mælt er at þeir hafa sét. en lysa scal veðmala

1) *Punctum er tilfóiet.*

2) *Gisning; i Haandskriftet: oc scal eigi honom fylgio dōma, men disse 3 sidste Ord, der nu have en Farve, som om de vare skrevne med bruntigt Blæk, synes at være blevne udmaculerede af selve Afskriveren, der uden tvivl er bleven opmærksom paa sin Feiltæsning af det ham foreliggende Haandskrift, sefr. iðvrigt med Hensyn til vor Læsemaade Capitlet om skuldadóm, Skindb., S. 157, a.*

3) *Efter lōgom er skrevet or, men dette Ord derefter igjen underprikket.*

fyrir þvóm v. þess manz þvóm er fe sitt let veð mæla. Ef aðrir ávrar ero scerþir. oc scal hann eigi hafa meira fe en hann átti at honom fyrir ondverþo. þoat hann hafe meira veðmælt. Þeir menn allir scolo eida vana er þar scolo lögscil mæla iafnt sem at þinga domi. En þeir eigo at dæma þeim manne varðveizlo siar þess til alþingis ens næsta. er seþi. En þeir eigo helming at dæma¹ aðilia en hælming siordvngs monnom. Þeir eigo at dæma för omogom þeim er þar coma til ferans doms. er sa átte er secr er orðin vm þat þing sem ferans domrinu er átttr. Nv ero þar þing .ii. a einom þingvelli. oc scolo þeir þa fara vm þav þing bæði. Ef fe vinnz bætr en nv var talit. þa scal þat fe dæma halft þingonávtom þeim sem ferans domrin er i átttr oc omagarner eigo at fara ef ero. en hált þeim er seþi. Þeim scal dæma varðveizlo siar þess er seþi. er þingonavtar scolo hafa. En hann scal hafa fe þat til leiðar þeirrar er hann heyr ef þeir ero samþinga er hann hefir heimt þa oc scripta þar við þá. EN þvi er hann hefir þa eigi heimt at vidtöcom eða at handsölom. þa scal hann scripta við þa a varþingi. EN ef (s. 49, b.) sa er utan þings maðr er seþi. þa scal hann scripta á alþingi eno næsta. Scripta scal þvi öllo at ferans domenom. er þar ma oc selia i hond þeim goða er ferans domen nefnde. 'Þat fe er þingo navtar hlióta þat scal til þes hafa at stadfesta omaga með ef ero meðan þat vinz til. EN ef fe er meira þa scal hafa til þurpta þeim omogom öðrom er þar eigo at fara i þvi þingi. Ef hann a eigi ferans domin sva sem mælt er ilogom oc vardar honom þat siorbavys gard. oc a sa maðr þa söc at sökia er til omaga varðveizlo þeirrar stendr er þar scylldi

1) Ved Afskrikerens Uugtsomhed døme þeim manne, men de to sidste Ord ere derefter overstregede.

for dæma ella. EN ef sa maðr atte *eigi* omaga er secr er orðin oc a sa maðr sækna er feit atte at honom. EN ef hann átte engar sculdír þa ahuerr þa söc er vill oc scal stefna þeirri söc heiman oc *quedia* til *heimilis* bva ix. aþingi þess er sottr er. EN menn scolo sva coma til domsens at nefndr se fyrir miðian dag oc scal sva gogn öll. oc sva þeir menn allir er þar eigo fe at heimta. oc sva þeir menn allir er omaga eigo þangat til at föra með þa omaga. Ef menn verða *eigi* sva viðr varir at þeir megi til ferans domsens comaz með omaga. hann scal lysa et næsta sumar til framferslo þess omaga at logbergi ahendr þeim þingonavtom er sa godi er i þingi er nefna let ferans domín oc *quedia* til xii. quidrar hvart þat voro¹ hans omagar eða *eigi* þess manz er secr varð. EN *heimilis* bva sina .v. at bera vm þat hvart hann matte til ferans doms comaz fyrir navðsyniom eða *eigi*². EN omagar scolo fara.

63. vm spellvirki.

“ Þar er maðr er dæmþr *fiorbavgs* maðr vm spellvirki. at hinom er sótte scolo gialldaz scaða botr at ferans domi slícar sem bvar v. virða við bót. Nu gialdaz honom *eigi* scaða botr sem mælt er at ferans domi. þa verðr hann iafn secr þegar er ferans domi er lokit sem hann verði dæmþr scogar maðr i alþingis domi o ell oc oferiandi.

a) = A. M., c. 43.

1) I Haandskriftel ^r.

2) Tilføiel.

64. Vm Goða.

^a Ef *godí* kemr *eigi*¹ til varþings ondverz. þa verðr hann um þat utlagr oc er hann or god orde sino. oc eigo þeir menn soc þá er sacir hafa þangat hafðar. til þings þess. Nu vilia þeir *eigi* þa eigo samþingis godar hins (s. 50, a.) sa þeirra er helldr vill sótt hafa. oc a þingi er ef eigi ero baþir. Nu vilia þeir *eigi* þa eigo inan þings menn fyrst en þa hvert er vill. Ef sv söc kömr upp er heimanquod fylgir þa *scal* þviat eins til varþings bva ef quaddir ero bvar vico fyrir þing eða meira mele oc sva stefnt. Ef maðr sökir után þings man a varþingi vm þat at hann hafi borit liug quid. þa *scal* *quedja* goda þan er hann er sialfr í þingi með. Ef maðr geriz illvirki sa at hann spillir fe manna sva at hann gorir ipvi kugilldis scada eða meira oc varðar þat scog gang. *scal* *quedja* til ix. bva aþingi þaðan fra vm þan stad er illvirkit var gert. EN þat er illvirki er maðr vill spilla fe manna fyrir önnkost oc fyrir illgirnis sacir. Þa söc *scal* lysa at lögbergi vm illvirki oc sökia² et sama sumar.

65. vm vtlegðir.

^b Ef utlegðir fara einar saman. þa *scal* dema gialld þess fiar þar a þingstöðini sem þingonavtar verða a sáttir xiiii. nóttom eptir socnar þing. utlegðir halfar allar oc

a) = A. M., c. 44.

b) = A. M., c. 45.

1) Ordene kemr eigi ere skrevne io Gange men overstregede paa det sidste Sted.

2) Rettelse for søka.

sva seþþar fe þav er á varþingom verða dæmþ þa eigo þingonavtar hælming en hælming sa er sökir.

66.

^a Ef maðr handsalar seþþ sina heima iheraðe. eða verðr hann at sátt secr gøR. þa¹ scal quæðia ferans doms a alþingi eno næsta eplir þat er hann var² secr gøR. Hann scal spyria at logbergi ef³ hann veit eigi aðr at heimilis fangi hans oc sva at þing festi. Nu gengr engi við heimilis fangi hans en goði gengr við þingfesti hans. þa scal at þes goða eiga ferans dom oc beiða hann þa at eiga domin. Nu er við hvarogi gengit. þa scal hann at þess goða eiga er hann er iþingi með sialfr. oc beiða hann þa at nefna domen.

67. ef eigi kómR fe fram.

^b Ef þat fe komr eigi fram at ferans domi er þar scal gialdaz þa verðr hann secr o öll oc oferiande. Nu gelldz þar fior bavgr oc alaðs festr. þa scal dæma sva seþþar fe hans sem scogar manz. Þat scal oc dæma or seþþar fe hans ef sva vinz ku eða oxa. iiii. vetra goða þeim er domin nefndi oc scal þa sva fara fior bavgr. en þat er mörc sem anat seþþar fe. (S. 50, b.) en ellegar eignaz godinn þa mörc eina. Rett er at giallda mörc þa at ferans domi. enda er rett at maðr handsale at gialda a xiiii. natta fresti at heimile goða oc scal þar log

a) = A. M., c. 45, S. 131¹². Vi begynde her et nyt Capitel, da Sætingens Begyndelsesbogstav er som de sædvanlige Capitelinitialer.

b) = A. M., c. 46.

1) I den arnamagn. Udg. sa, hvilket ikke har Medhold i Skindbogen.

2) Skrevet varð, men ð er derefter af Afskriveren underprikket.

3) f er tilføjet orer Linien.

eindagi a þei fe. *scal* giallda igripom ef maðr vill. *oc* *scal* taca til sin lögmetanda hvar. Þa er *ferans* domr er átrr at *sior* *bavys* manne þa *scal* segia til heimila hans. hann *scal* eiga iii. heimile.¹ þeirra *scal* eigi lengra a mille vera en fara megi anan veg vm dag.² hann *scal* heilagr at þeim heimilom oc í orscotz hælgi a alla vega fra. Hann er *oc* heilagr a þeirre goto *oc* í orscotz hælgi við þa göto ef hann fer eigi optar en vm sin a manafi. Nu fara menn amoti honom. þa *scal* hann fara af gavgone sva at þeir take eigi spiozt oddom til hans. han verðr eigi heilagr ef eigi var sagt til heimila hans at *ferans* domi. *oc* eigi verðr hann heilagr ef eigi gelldz fe þat er þar scylldi gialldaz.

68.

^a Grid menn eigo at *quedia* igegn hestz *oc* matar *oc* allrar reiðo þeirrar er hann *scal* hafa a þingi. Slict *scolo* *oc* bændr allir þeir er o avðgare ero en þingfarar cavpe eigo at gegna. Þes *scolo* þeir *oc* *queþia*³ at hestr comi til heimilis hans. Hestr *scal* coma til heimilis þess er quaddr er sa er vel se þingsør. Þa eigo þeir i gegn at *quedia* ef þeir ero i þat vætte nefndir er þeir visso eigi von þingfarar sinar. þa er þeir voro nefndir.⁴ af þeim sökum. eða þeir ætti eigi or at segiaz. *quedia* *scal* igegn sem fyrst má sva at sa heyri er quaddr er eða at heimile hans. Jafn rétt er at *queþia* hvarn er vill þan er *quedr* eða þan er honom selde quodena. Þar at eins *scal*

a) = A. N., c. 47.

1 og 2) Punctum, er tilfötet.

3) Rettelse for queþa.

4) Punctum er tilfötet.

quedia xii. *quidar* er arf toco *maðr* er erlendis þes omaga er ahendr er lyst. Ef þeim manne er lyst ahendr er her alandi er *scal quedia* v. *heimilis* þva þess er ahond er lyst. hvart hann se arftoco *maðr* hans eða *eigi eða* hann se hans erfða omagi.

69. beiða ferans doms.

“Eptir doma *scal* beiða ferans doms *goða* at lögbergi. oc segia *goða* ef hann er *eigi* hiá eða þár er hann heyri. (s. 51, a.) þa *scal*¹ segia til at lögbergi at hann hefir beiddan *goðann* at nefna ferans dom. oc segia hvar vera *scal*. Sa *maðr* er ferans doms vill beiða hann *scal* nefna ser vatta. Þpat vætte. at ec *qued* þic N. N. eða beiði at nefna ferans dom eptir N. N. a xiiii. natta fresti oc² biðia hann coma sua at nefndr se fyrir midian dag. Þar *scal* xii. menn nefna i þan dom oc *scal* ryðia sem³ xii. *quid*. Sa *maðr* er ferans doms beidde *scal* nefna ser vatta. i þat vætte. at ec vin eið at þoc log eið oc seg þat guði. at ec *mvn* sva föra mál öll fram her at ferans domi a⁴ hond N. N. sem ec veit rettaz oc sanazt oc hellzt at lögom. J dom *scal* hera doms upsögo vætte eða sáttar vætte þat er fyrir secp hans var mælt oc fyrir hvat hann varð secr oc hvar hann varð⁵ secr. þa *scolo* menn luta með ser hue þar *scolo* sacir fram föra.

a) = A. M., c. 48.

1) Dette Ord, ligesom ogsaa Punctum efter heyri, ere tilføiede; jvfr. ovenfor c. 48.

2) Gising for at.

3) Tilføiet.

4) Rettelse for at.

5) Saaledes.

70. v*m* scogar menn

^a Ef menn feria¹ þan man ut hingat er sama sumar varð secr scoggangs maðr, oc vardar þat scog gang. ef þeir visso eigi at hann var secr oc varþar þeim þa eigi. nema þeir hafe hann iii. nætr síþan er þeir spurþo. oc vardar þa scog gang. Nv feria menn ut hingat þan man² er fyr varð secr scogar maðr anat sumar. þa scolo þeir gera anattuegia at drepa hann eða at færa hann þeim er hann seþi a þeim hálfom manaðe er þeir spyria at hann varð secr. Nv vilia þeir³ hvarki þeirra þa vardar þeim scog gang.

71. v*m* handsol

^b Ef maðr handsalar manne sáttt slíca sem hann vill gerva⁴ hafa oc scilia þeir þat mál eigi gør en sva. Þa ma hann eigi gera seþ hans ne eina oc a enga a hann at queda gripe hans ef þat var eigi scilit. til ihandsale þeirra. Fe sáttt scál hann gera slíca er hann vill. oc queda á avra hue marga hann scál giallda eða hue stora eða hue margir avrar scolo i gripum eða hue margir fríðir. Ef maðr gørir a anan veg þa sáttt er sva er fyrir mælt en nv er tint. hvart sem hann gørir seþ hans eða þat at hann scyli land (S. 51, b.) sitt giallda eða godorð eða quedr hann a gripe hans noekora oc

a) = A. M., c. 49.

b) = A. M., c. 50 = (det arnam. Haandskr.) Kaupab., c. 75; jvf. ovenf. c. 60, S. 109.

1) Rettelse for fera.

2) I Haandskriftet: No feria menn þa menn ut hingat þan man.

3) Tilfötet.

4) Afskrireren synes først at have villet skrive gera.

scal þat enugi hallda. þat a allt isattar gerð at hafa er þeir scilðo fyrir váttom til.¹ ef hann vill oc a þat allt at hallda.

72. vm stefnor.

^a Ef manne er stefnt fyrir fardaga at logheimile sino. vm þat lögheimile scal quedia bua þott vm alþingi se quatt. oc þa menn er þa bua næstir þeim stad er vm er quatt. Ef sa bui ber quid en annan dag viko kemr til varþings. þa verðr þat at sacar spelli.

73. vm scogar manz biorg.

^b Þat sagði ulfhedin lög ef maðr vill sokia vm scogar manz biorg eða fiorbavgs manz er farning er mælt. ef þeir leita eigi við brott fór sem mælt er ilögom. heiman scal stefna manne vm biorg þeirra til alþingis oc til fiordungs doms.² telia fiorbavgs garð varða. Söc scal fram segia sva scapada sem stefnt var. oc bera stefno vætte. þat vætte scal næst er nefnt var at ferans domi. er domr dæmþi hann scogangs man feriana oc sva vandhæfan sem fiorbavgs man. oc eiga³ eigi utquæmt ef sva var mælt. Ef maðr sökir vm fiorbavgs manz biorg þa scal fylgia stefno vætte söc en þvi næst þat vætte er at vættino var nefnt i ferans domi. hver seþ hans var dæmþ. i domi þeim er hann varð fiorbavgs maðr. þat scal et þridia vætte er sagt var til seþar hans at lögbergi vel lavst oc breclavst slicrar sem hann var dæmþr eða

a) = A. M., c. 51.

b) = A. M., c. 52.

1 og 2) Punctum er tilföiet.

3) Tilföiet.

slicrar sem sáttar maðr gerði a hond honom. þa¹ scal þat vætte bera er at því var nefnt at ferans domr var attr eptir hann. Vlfheðin sagði þat lög at ferans domr scyli² dæma afall seþar þeirrar sem honom var dæmþ eða gðr. Tolptar quidar³ scal quædia goda þan er sa er i þingi er sottr er. hvart sa maðr hafðe verit samvistom við scogar man eða eigi oc i því biorg veitta. Sva morg vætte scal bera sem þeir voro at nefndir.

74. vm quido

^a Sva scal meta sem af se borin quidr. ef sa duelt er quadde vnz sol kœmr aþingvöll. Ef menn leifa nokot orð i quidvm eða i vettom þat er mále sciptir. oc er þa sem haldit se quidnom eða vettom.

75.

(s. 52, a.) ^b Ef maðr fer með fe söc handselda oc andaz hann i þingfor eða a þingi. þa scal aþile taca til sacar sinar oc sökia et sama sumar. Nv er hann eigi aþingi þa scal hann sökia et næsta sumar. eptir. Ef hin hefir fram sagða sökena aðr hann fell fra oc scal þat aðile oc taca þar til er hin hvarf fra oc sva at öllo fara sem aðr fyrir þat utan at hann scal segia fram sökena. Ef hin hefir dæma látet feet aðr hann fell fra. þa scal hans erfingi stefna vm dom rof. Ef aðile fe⁴ sacar afe töko.

a) = A. M., c. 53.

b) = A. M., c. 53, S. 138²⁰. Vi antage, at der her bør begyndes et nyt Capitel, da Initialen, der skulde begynde Linien, er udeglemt.

1) Rettelse for þat.

2) Først skrevet scylldi.

3) Tilføjet.

4) Med en yngre Tilføining over Linien forandret til frum.

sliet *scal* fara *vm* *scog gang*s *sacir* at *sa* *scal* *sökia* *vm* *scogar manz* *biargir* er *secpi* *man* *eða* *hans* *erfingi* ef *hin* er *fra* *fallin*. EN *adile* *frumsacarinar* *eða* *hans* *erfingi* a *fetoköna* er *hin* *tecr* fe *til* *sycno* *honom*. SA *maðr* *scal* *réttr* *vera* at *sitia* i *fimtar* *domi* þott *hann* *hafa* *sacir* *jfiorðungs* *domi*. Ef *alþingis* *domr* *dæmir* *rangt* þa *scal* *stefna* *domenom* *til* *rofs* *oc* *sökia* i *v.^{tar}* *dom* et *sama* *sumar*. EN ef *sa* er *eigi* þar þa *scal* *sökia* *anat* *sumar*.

76. *vm* *abyrgd* *hross*.

^a Þar er *menn* *selia* *hros* *sin* *til* *gözlo* a *alþingi* at *lögmaie*. *scal* *sa* er *við* *hefir* *tekit* at *engo* *neyta* *nema* þvi er *hann* *rekr* *til* *gözlo* *hross* *eða* *fra* *til* *þingvallar* *oc* at *cavpa* *gætzlo* *oc* *riða* *eigi* *meir* en *þat* *stande* *eigi* *fyrir* *holldom*. *Hann* *scal* *syna* at *þinglavsnom* *eiganda* *hros* *sitt* *kuict* *eða* *daótt*. *Enda* *abyrgiz* *sa* *eigi* er *við* *tóc* ef *eigi* *verðr* af *hans* *handvömmom* *daótt*. Ef *hann* *synir* *eigi* at *þinglavsnom*. *hvar*ki *kuict* *ne* *daótt*. þa *scal* *eigande* *lysa* *söc* at *þinglavsnom* *til* *giallda* *vm* *hrosset* *ahond* *þeim* er *við* *tóc* *til* *socnar* *anat* *sumar*.

77.

^b Gode a at *handsala* *fyrir* *þriþiungs* *man* *sin* *omaga* *eða* *fulgor* *eða* *hueregi* *handsöl* er *þarf* *oc* *sva* *sem* *hann* *má* *minzto* *við* *koma* *fyrir* þa *söc* er *hann* *hygr* *sana* *vera*. EN *hann* a. *heimting* *til* *þeirra* *avra* er *hann* *handsalar* at *hinom* EN *eindagi* *verðr* a þvi fe a *varþingi* þvi er *goði* *sa* *heyr* .ii. *dag* *vico* *þingbrecco* *oc*

a) = A. M., c. 54.

b) = A. M., c. 55.

scal þar stefna vm. oc quedia til heimilis þva v. þess er sottr er. hvart hann handsala- (S. 52, b.) de fe fyrir hann eða eigi sva at hann matte minzto við coma oc fyrir þa söc er hann hugði hann sanan at vera. EN því at eins verðr eindagi a því fe ef sagt er þeim er¹ feet er at aleið þeirre er sa heyr er feet á. EN ef sa verðr þa eigi var við þa scal hann vita at sumar málom et sidarsta. EN af fer eindagi ef hann spyr eigi þa eða fyr oc verðr þa rétt at lysa at þinglavsnom. oc til sócnar anat sumar. Enda hyg ec at rett se at stefna þar til doms at avarþingi ef sa spyr er sótr er handsolen enda se þeir samþinga. Aprir menn eigo at biöða goða fyrst at hann handsale fyrir þriþiungs man sin. Ef hann vill eigi oc eigo aðrir menn at handsala ef vilia. oc a slica sócn huerr maðr til sins fiár sem goðin á.

Þar er maðr tecr sócn eða vörn fyrir anan þa verðr þo fullt þott þeir nefne eigi menn til saca ef þeir vito eigi þa.

Miðvico dag scolo ferans domar vera eptir varþing hvert þeirra er miðvico dag var þingit lavst. ferans domr scal sitia til nons ef menn vito van at omagar se okomnir til eða gögn.

Allz huergi scal söc coma undir en þriþia man. nema maðr verðe siucr eða sar i þingför eða a alþingi. þar á maðr at selia handselda söc oc huergi ellegar. Ef maðr tecr söc af manne. oc vill hann eigi sokia oc vill onyta sva fyrir hinom. oc varðar honom fiorbavys gard við aðilia. Ef sa maðr andaz er söc hefir sellda eða² til búna þa er hann er aþile. oc þa huerr mal þat undir hans erfingia. EN er hann hefir at engo mal

1) Ordene þeim er ere tilföiede.

2) Dette Ord er udeglemt i den arnam. Udg.

höfðat þa er hann andaz. þa er sem¹ hann hafe at engo aðile mals orðit.

Réttir ero þeir menn a² þingi at quæðia ef þeir ero þar staddir ef heiman ero réttir i quod fyrir oförs manz bú þott hin se heill er heima sitr. en engi maðr ma þan quid af hendi leysa fyrir anan er hann er heiman quaddr nema sapir fyrir son eða sonr fyrir favðor. Þa menn scal quæðia fyrir þess manz hv er or lögsci- (s. 53, a.) lom hefir sagz. er rétt er at quæðia fyrir oförs manz bú. Vanda scal bva i þinga quod oc seþar sacir at fiar eign slíct sem i heiman quod. Rett er at stefna söcom öllom er eigi fylgir heiman quod til alþingis allz til þess er liðr fimta dag vico þa er vii. vicor ero af sumre. en eigi er rett at stefna lengr nema sidar geriz sacir.

Maðr a at quæðia bva nonhælgan dag til nat máls ef hann hefir ardegis upp hafða quodna enda fae hann eigi lokit fyrir non. ef hann quæðr hvern at avðrom.

³Ef menn bua saman oc tecr anar þeirra við scogar manne. en anar vill eigi. þa scal sa er eigi vill nefna⁴ vatta at því at hann vill eigi. oc þat er at osát hans oc segia til .v. bvom sinom siþan þa varðar honom eigi við lög samvista við scoq gangs man. ef hann veitir honom i engo aðro biorg. Slíct er mælt vm hiú at öllu en vm xii. mánaðr stendr þeirra mál en iii. nætr ovisa elde. hvarz þær ero allar saman eða ser huer.

Föðor sin eða broðor eða son scal engi maðr istefno vätte hafa ef hann er sialfr málsens aðile. scalat aðilia

1) Tilfoiet.

2) Retteise for at.

3) I Slutningen af Linten er her en Plads bestemt til en Overskrift.

4) I Skindbogen : vnefna.

i stefno *vætte* hafa *handselldrar* *sacar* ne son *hans* ne *foðor* *eða* *broðor*.¹ omætt er *vætte þeirra*. erat þat *sacar* spell ef *aðrir vattar* ero .ii. *eða* fleire enda *bera þeir vætte fram*. Feðgar ii. *eða* brøðr ero sem ein *maðr* se ihuerio mále *eða* vitne *þeirra* er ein *maðr* nefnir þá at. Réttir ero *þeir* i þeim *vættom öllom* er ii. *menn* nefna þa at.

Hruðningar allar *ym* bua *eða* *dømendr scolo* við *sacar* *aðilia* *eða* *varnar* *aðilia vera* en *eigi* við þan er *soc* *søkir* *eða* *ver* ef *hann* er *eigi* *aðile*.

Ef *anar maðr* *søkir* *retta fars* *söc* en *aðile* er. af því at *ham* þickiz *aðile vera*. en *aðile* gefr af því *eigi* *gavm* at at² *hann* *hycr* *anan* *aðilia vera* en *sec*. Oc *scal* þa *þile* *eignaz* þriá (S. 53. b.) *luti* *sáttar* enn *hin* *fiordungin* er *sótti*. Nu þarf *hann* at *legia* fe *til* *sócnar* *eða* *gefa* *til* *liðs* oc *scal* þar af *sátt* *til* *taca*. en *þeir* *scripta* *avðro* *með* *sér*. Nu *veit* sa er *søkir* at *hann* er *eigi* *aðile* þa á *hin* *heimting* *til* *allrar* *sáttar* *slicrar* sem *gør* var.

Eigi *varðar* *monnom* við *lög* þott *hingat* *til* *landz* *flyti* *scog* *gangs* *menn* ef *þeir* *vito* *eigi* *secþ* *þeirra* *fyr* en *þeir* ero *lengr* *saman* en .iii. *nætr* þaðan *fra* er *þeir* ero *land* *fastir*³ *orðnir*. Ef *maðr* *veit* *eigi* *secþ* *manz* oc *bergr* *hann* *honom* af því at *hinn* er *siucr* *eða* *sár* *eða* *vanheill* *fyrir* *elle* *eða* *veiti* *hann* *honom* af því at *hann* *gørir* þat *til* *saló* *bótar* *ser* oc *secz* *hann* *eigi* af því *ovisa* *elðe* þott *langt* se. *Eigi* *scal* af *lande* *feria* *hann*.

A þeim *bæ* *scal* *mann* *queþia* sem *hann* *byr* þa er viii. *vicor* ero af *sumre*. oc *scal* *hann* *fyrir* þat *by* *vera* þingheyandi þav *missere* *nema* *hann* *fae* *anar* *rettan*⁴

1) Punctum er tilföiet.

2) Tilföiet.

3) Herefter skrevet saman, men dette Ord er derefter overstregel.

4) Rettelse for scitan.

fyrir sec oc scal hann quæðia fyrir buet ef hann helldr heilso sva at hann er quæðande, oc slíct þott hann se af lande abrott. En sa scal þing heyiande retrr fyrir hann er við bue hefir tekit, oc sa heimilis maðr hans er hann segir aleið þar er upp er sagt eða v. hvom sinom siðar at lögscilom scal up hallda fyrir hann. Rettr er einvirki iquod ef hann á fe sva at sculda hiona hans¹ huert hlioti ii. kugillde. Ef lið er gort i mót þeim monnom er bva scolo quæðia oc nae þeir eigi fyrir ofriki anara at quæðia. þa er rétt at stefna söc þeirre er quoden com til þar sem þeir coma framarst þess er þeir mego fram coma stefnoni, oc lysa stefno ef þeir heyra eigi á er á mót standa. oc quæðia ix. bva a þingi oc scal sem engi bue se quaddr ef eigi naer alla heiman at quæðia. Ef maðr vill fara af lande abrot. þa scal hann selia socn oc vorn ef hann vill oc sva varðveizlo fiar sins þess er hann a her eptir. þav² handsol scolo standa iii. vetr. en siþan eigo erfingiar at varðveita.

78. vm heimilis föng

(S. 54, a.)^a Fardaga scolo ver eiga .iiii. a landi her. fyrstr er þeirra en .v. dagr viko sa er vi. vicor ero af sumri. þann dag a maðr cost at færa heimili sitt ar degis. ANAR er fústo dagr. iii. er þvattdagr.³ iiii. er drottins dagr. ÞAN dag segia lög man at apne af griðe þvi er hann hefir

a) = A. M., c. 56 = (det arnam. Haandskr) Kaupab., c. 53-55. Begyndelsesbogstavet er omtrent af samme Størrelse, som de sædsunlige Balkinitialer.

1) Ordene hiona hans ere skrerner over Linien, maaskee med en yngre Haandskrift, men bør ialfald ei savnes.

2) Herefter skrevet scolo standa, men disse Ord ere derefter overstregede.

3) Punctum er tilføjet.

aðr haft. Ef maðr hefir eigi ser grip þan drottins dag at apne eða ardegis þan dag er næstr er oc varðar þat utlegð. Ef maðr a kono oc scal hann fengit hafa henne grip oc sagt henne til en v.^{ta} dag vico þan er vii. vicor ero af sumri et siðarsta. Ef þa er henne ofengin staðr sva at hon viti oc er rétt þa at hon tace ser grip þar er hon vill. oc scal hon þan stað hafa þa .xii. manodr. Ef maðr hefir eigi stað þeim monnom er hann scal fyrir hycia en efsta fardag oc varðar þat utlegð. vm huern þeirra oc a sa söc er sökia vill. Maðr scal coma til griðs sva sem hann er sattr á við boandan anattvegia at fardogom eða at miðio sumre. Karl maðr xvi. vetra gamall scal¹ raða sialfr heimilis fangi sino eða ellre. Mær .xx. eða ellre scal oc siálf raða heimilis fangi sino. þess a maðr cost at coma til griðs at miðio sumre oc iðna anat þangat til ef hann vill. Ef hann viðr bu verc. oc scal hann eigi taca meira kavn en halfa mörc vi. alna avra til miðsumars. en fra miðio sumre scal hann vina böanda allt til vetrar slict er hann vill fyrir smala for utan. Hann scal ganga afiall vm sin oc slátra oc fara heiman farar með husbönda. oc slæða vm vár oc beta tún-garð.² þat scal hann vina til mat lávna. Þat er oc vitis lávst at grið menn taci .ii.^a avra til allra heilagra messo fra vetr nottom at cavpe. Omaga menn þeir er eigi hafa fe til at færa omaga sina fram scolo meira taca ef þeir vilia. Ef maðr gætir navta oc scal öln cavpa gæzlo á ku eða oxa iiiii. vetra gamlan. en .ii. navt við kv (s. 54, b.) ef yngri ero.³ vi. alnom a xxx. gamla savðe en a xl. lamba eyri. brytion fyrir x. menn vi. alnar vadmals.⁴ þat

1) Tilfötet.

2, 3 og 4) Punctum er tilfötet.

er log eyrir.¹ eða þangat se virt til ellegar. þess a hann oc cost at gefa honom vm fram. Nu verðr honom stefnt vm þat. oc verðr eigi gíof ef þat ber at þat voro undír mál. Nu cavnir maðr dyra en mælt er oc bergsc hann² ef þat ber quíðr at hann naðe honom eigi ellegar. enda gialde hann eigi meira en logcavn. Nv vill hann ollo hallda oc a hin heimting til allz þa. þrim morcom verðr maðr secr ef hann ferr eigi til vistar sinar. þar scal stefna til alþingis eða til varþings eða til ens þripia þings. Sva vm verca cavn ef hann hafðe reítt honom. Sa verðr oc secr .iii. morcom er við honom tecr ef hann yeit at hann hafðe vist tekit i avðrom stað við þan boanda er hin hafðe vist tekit. Tekin er vist þegar er bvar bera at þeir voro asáttir. Nu bregðr hann male við fleire menn oc eigo íafna söc allír við þan er bregðr. Sliça sócn eigo gríð menn við bændr ef þeir bregða við þá. Þa er maðr abröt heitin ef honom er eigi deilldr matr at málom þott eitt mál se haldit fyrir honom. Ef maðr metz dyra en nu var talet aðr oc sva ef hann selse dyrra a leigo. þat vardar hvaromtvegia iii. marca secp. Ef boande cavnir dyra en nv er talit oc vardar honom þat iii. marca secp. Smiðar þeir er hvs gera or avstrénom viðe eða bruar vm ar þær eða votn er net næmír fiscar ganga í. eða gera buðír a alþingi. þeir eigo cost at taca daga cavn vm engi verk. þeir scolo tekit hafa þo ser log gríð afar dögom. þott þeir hirði eigi þat. Anartvegi þeirra boandans scal sagt hafa til hvvm at sa maðr hefír þar gríð þott hann se af lande faren eða sliça lute iðne hann sem nv voro talþir oc verðr hann þa með þeim boandanom vistfastr. oc þar

1) Punctum er tilfölet.

2) Først skrevet berse þat, men derefter rettet saaledes.

íþingi með þeim góða sem bondin er sa er hann hefir log grið með. Ef maðr tekr grið (S. 55, a.) með manne. oc verðr þar log grið hans meðan hann er af lande meðan. Ef hann lætzc eða kómr aptr et sama sumar oc er rett. at hann tace ser anat grið ef hann vill. enda er rett at stefna honom at því heimili eða at festar holum ellegar. Ef at festar holum er stefnt oc scal eigi quido at því heimili¹ ryðia oc eigi at því heimile er hann toc síðar. nema þeir have sagt aþingi eða aleið eða buum at hann hefir þar logheimile. Ef maðr tekr grið með manne sa er ifisci fer oc varðveitir þat ecki oc vituz þeir þat við mala munda þan eða sva þott hann iðne anat nokot. oc varðar iii. marca secþ huarom þeirra. Ef maðr veit eigi logheimile manz eða hvar honom er lög grið hand-salat enda væri hann or oðrom fiordungi abrott eða veit hann eigi festar hæla þótt samfiordungs se oc er honom rett at stefna þar er hann visse lögheimile hans síðarst.

79.

^a Ef maðr kómr a land or för oc er rett at stefna honom at scipe meðan hann hefir budir þar at scipi. oc scal hann tekit hafa ser grið a hálfom manaðe. þeim er hann kómr fra scipe ef hann vill í þeim fiordungi verit hafa. Ef hann vill ser fa heimile i avðrom fiordungi. oc scal hann fengit hafa ser grið ahálfom manaðe þeim er hann kómr í þan fiordung. Ef maðr a ser kono oc verðr hann eigi asáttir við bonda þan er konan er i vist með aðr at þav se þar bæde oc a hann cost at taca þeim vist

^a) = A. M., c. 56, S. 150²¹ = Kaupa-b., c. 56, 57. Vi begynde her et nyt Capitel, da Begyndelsesbogstavel er som de sædranlige Capitelinitialer.

¹) Tilføiet i Opreensstemmelse med A. M., Kaupab., c. 55.

i öðrom stað bæþi *ser* oc kono *sinni*. oc varþar henne ecke við lög brott fören EN virða *scal* *verc* *hennar* oc fulgor.

Ef *maðr* *fiscar* til miðsumars oc fer þa i grid, oc verðr hann þar þingfastr ef hann hefir lög grid oc er þat rétt at stefna honom at því heimile. en meþan hann er i fisci scalonom oc er rett at stefna þar vm þat er hann gorir þar eða hann hefir aðr gert. Ef *maðr* *fiskar* vm *anir* oc gengr i grid at vetri oc er rett at stefna honom at því heimile vm þær sakir allar er hann gorir (s. 55, b.) siþan er hann kömr a gridit. Stefna *scal* honom at fisci scáлом vm þær sacir allar er hann gorir aðr hann comi a gridit. EN þingfesti hans verðr þar er sa *maðr* er iþingi er land þat á er hann fische af.

80. vm heimilis föng presta.

^a **P**restar *scolo* hava *ser* logheimile at viii. vicom sumars eða fyr oc segia til heimilis sins. En ef prestr segir eigi til heimilis sins¹ oc er rett at stefna honom at þess böanda er *maðr* vill þeirra manna er hann hevir lögtipir haft at kirkio boandans. Ef prestr kömr a land siðar EN at tuimanaðe oc *scal* hann fengit hafa *ser* heimile a hálfom manaðe þeim er hann kömr fra scipe ef hann vill samsfiordungs vera EN ellegar apeim hálfom manaðe er hann kömr i þan fiordung er hann vill verit hafa. **Ef** *maðr* *tecr* ii. *missera* *vist* oc er hann aþvi gripi .ii. *vicor* *fyrir* alþingi oc vm þing oc .ii. *vicor* *eptir* oc þott hann fare a brott af *vistine* oc er þar log-

a) = A. M., c. 57 = *Kaupab.*, c. 58–62.

1) Ordene EN ef — heimilis sins ere, som nödvendige, tilføiede i Örebroens-stemmelse med A. M., *Kaupab.*, c. 58, jefr. *orensf.* c. 6. S. 20.

heimile hans oc þingfesti at þess boanda er hann var þær vicor vi. oc er rett þar at stefna honom. Ef maðr fer með daga kavp oc er rett at stefna honom þar er hann er halfan manað vm anir eða lengr. EN ef hann er huergi hálfan manað i einom stað vm anir. oc er rétt at stefna honom þar er hann var .iii. nætr eða lengr vm anir.¹ ef hann var hvergi sva. oc er rett at stefna þar er hann vissi nát stað hans siðarst. **J** öllom stödom þeim er maðr veit eigi lögheimili manz enda a hann eigi cost at coma logspurningo við hann. þa er rett at stefna þar er maðr vissi log heimili þess manz siðarst.² hann scal quedia heimilis bva sina .v. hvart hann vissi þar lögheimile hans siðarst eða eigi eða hvart hann átte cost at spyria hann logspurningana eða eigi. **Þ**uiat eins er manne scyllt at spyria man heimilis fangs til stefno staðar ef hann finnr þan man sva at mále at hann kenir hann oc hann hefir vatta til a því mele er hann spurði söcna. oc hann vill stefna honom. Ef maðr vill eigi fara til griðs þess er hann toc eða hann fer a brott af vist sini foratta lavst oc varðar honom þat (s. 56, a.) iii. marca secp oc a bonden at sino heimile at stefna þar vm cavp ef hann hefir reitt. Ef boande bregðr við grið man oc varðar honom iii. marca secp. Ef sa maðr deyr er grip hevir handsalat manne fyrir fardaga. oc ef erfingi býr þar því bvi eno sama oc er föst þa grip taca þess manz. Cost a hann at bregða því ef hann vill. Ef hann byr þar oc varðar iii. marca secp hvarom þeirra sem bregðr við anan. Ef boandinn deyr a eni vii. vico oc a erfingin cost hvarz hann vill at bva þar eða at bregða því ef hann vill oc fa slican stað oc maldaga þeim grip

¹ og ²) Punctum er tilföiet.

monnom er aðr voro tecnir sem þeir álto ser mæltan. Ef erfingi vill hvarki þeirra gera oc vardar honom .iii. marca sech við hvern þeirra. Ef bonden deyr þa er vii. vicor ero af sumre eða sidar oc scal erfingin þa bva. Ef griþ maðr ligr af vercom sinom. oc scal boandenn hafa hann hálfan manað ef hann þarf eigi gæzlo. ef hann þarf gæzlo. oc hevîr eigi vitfiring þa er rétt at færa hann þeim manne er fram förslo hans á. Ef hann hefîr vitfiring oc scal þa færa bõnda þeim er scyllztr er þeirra boanda er eigi þarf at avka hiú til at gæta hans. þa þarf eigi at avca hiu til at gæta hans ef hann hefîr hiona lið til at gæta hans ef hann getr af þeim. Ef bonde a eigi framförslo hans at logom oc ása til at fara at gæta hans er arf hans a at taca ef bõnde kan þess þavrf. Ef maðr ger eigi til fara oc er hann secr þa .iii. morcom en sa scal ina fulgor boandanom er fram förslo á ens oða manz slícar sem bvar meta enda a hann við at taca enom óða manne at fardögom. Ef grið maðr ligr af vercom oc a bõnden cost lengr er hin hefîr legit hálfan manað hvart hann vill færa hann þeim manne er framförslo hans á eða vill hann hafa hann til fardaga oc heimta fulgo.¹ Sa er fram förslo á. oc a hann cost at hafa hann helldr heim (s. 56, b.) til sin en siuka man ef hann vill helldr þat en fela abrott. Hvarz maðr ligr af vercom langa stund eða scamma. oc scolo bvar virða fulgo eða verc þav er hann van eða hin er o unin ero. at þvi scal virða sem maldagar voro með þeim. Ef sa maðr andaz a griði er verc scylldi vina oc scolo bvar meta hvart meira se vert verc þaðan fra er hann lagðiz

1) Her tilføier den arnamagn. Skindbog følgende (Kaupa-b., c. 62): Nu liggr maðr oc elgi fra vercom þa scal bondi annaz hann til fardaga oc heimta fulgo.

eða fúlga.¹ Ef sa maðr andaz er folgin var ini oc scolo hvar telia til hvers hann hafðe neytt eða hvers oneytt i vistine. eða hvi hann var þa verre at hafa er hann var siucr en þa er hann toc ser vistina. Ef griþ maðr ligr vm engi verc .iii. daga hvar sem hann ligr samfast sva eða eigi oc scalat boandanom tígla þat. en ef hann ligr lengr þa á bonden cost at láta virða alla leigona saman. Ef grið maðr quángaz oc á isinom stað hvar þeirra heima. oc scal i þeim stað hvar þeirra vera sem þav eigo heimile ef þav ero i vercom föst. Ef þav ero eigi i vercom föst oc scolo þav vera a hans vist at tveim lutom en at þriþiungi ahennar vist. Ef maðr mælir við grið man anan fullrétt eða gorir hálfretti oc scal hann fara af vistine oc hafa ecce vetr vistar. Of sacar þær allar ef hann hafðe aðr gervar aðr hann føre af griðeno oc sva vm þa söc er hann for ibrott fyrir. oc er þær rétt at stefna þeim söcom at því heimile. oc verðr hann þar þingfastr vm þær sacir. Hann scal fengit hafa ser lög grið a enom næsta hálfom manaðe er hann for brott oc verþr þær rétt at stefna vm þær sacir er hann gorir siþan at því heimile oc verðr hann þar þingfastr vm þær sacir. Ef quangaðr maðr fer af vist vm sacir oc ef konan fer ibrott. oc vardar henne ecke brott foren. oc a han heimting til hennar vetr vistar. sva oc ef konan fer vm sacir abrott en bónde hennar fylgir henne oc er þa heimting til hans vetr vistar. Ef bónden (s. 57, a.) lætr þan a brott fara er van lute er. oc a hann heimting til vetr vistar. oc scalat hann gialda fyrir þat at þav verc se vanunin er hann scylde vina. Ef grið maðr gorir full rétte við bóanda. oc a grið maðr abrott at fara oc hafa

¹) Punctum er tilföiet.

ecce vetr vistar. *oc* a þo boanden sócn við hann. Ef grið maðr mælir half rétte við boandan *oc* scal grið maðr abrott fara. *nv* fer hann *eigi* *oc* verðr þá at full-rétte þat mal. *oc* varðar honom þat fiorbavgs gard. Þetta eitt er hálfretti í orðom er *nv* var talet *sva* at sokia ma *vm*. Þat er *en* *vm* fullrette þav er grip maðr gorir eða mælir við hvanda eða við hvsfreyio. *oc* ef *eigi* ger hann abrott fara *oc* eýcz rétrr þeirra hálf. Ef boandi hæitr grið man sin af vist for atta lavst *oc* varðar boanda þat iii. marca seþ *oc* a grið maðr heimting til vistar við bóandann ef hann beiðir vistarinar við vatta bóndan. *oc* lætr hann honom *eigi* þa uppi. Ef vigsacir görað með monnom lyrit næmar *oc* scal frænde vegandans abrott fara *oc* hafa vetr vistar sinar slict sem býar virða. Þat ero lyrit næmar sacir er eyris bót kemr til eða meire i havga tale. þat er við þriðia brødra *oc* nanare menn.

81.

^a Maðr sa er hv gerir *vm* vár scal segia sic iþing þar er hann vill. Þat er hv er maðr hefir málnytan smala. þo scal hann segia sic i þing þótt hann hafe *eigi* mal nyto ef hann er landeigande. Ef hann erat landeigande *oc* hefírat málnyto *oc* verðr hann þar i þingi er sa boande er¹ er hann felr sec iní *vm*. Ef hann er ifisci scáлом *oc* verðr hann þar iþingi er sa maðr er. er land þat á er hann býr á. Maðr scal segia sic iþing a alþingi eða a varþingi ef hann vill. við þan goða er hann

a) = A. M., c. 58 (hvor Overskriften: Um þingfesti, ikke finder Medhold i Skindbogen) = Kaupa-b., c. 63, 64.

1) Tilfoiet.

vill. *hann* a cost at selia avðrom manne þat mal at lata segia sic i þing a alþingi eða a varþingi. *hann* scal mælt hafa við *godann* at *hann* vill i þing þar fara aðr *vm* varit. ef *hann* lætr sic segia (S. 57; b.) a alþingi. Ef *hann* hevır eigi sic i þing sagðan oc verþr *hann* spurðr hvar *hann* er iþingi oc scal *hann* nefna til þan *goda* er *hann* vill i þingi með vera oc verðr *hann* þar þingfastr ef *godí* vill. Ef *maðr* hevır eigi sec i þing sagðan a varþingi oc scal *hann* sagt hafa a alþingi aðr til doma se gengit. Maðr scal segiaz iþing með *goda* þeim er *hann* vill. *scolo* þeir nefna ser vatta baþir *hann* oc *godinn*. At þvi vætte. at *hann* segz þar iþing oc hiu *hans* oc bu. oc fe. en hinn tecr við. Ef *anar* maðr fer með godorð en sa er á oc hefir *goden* iátt *honom* þing uist. en sa vill eigi við *honom* taca er með godorðit fer oc scal *hann* þar þo i þing segiaz¹ oc verðr *hann* þar þingfastr. Ef maðr segir man i þing með avðrom *goda* en *hann* bavð *vm*. oc verðr *hann* þar þing fastr er *hann* er sagðr ef *hann* vill. En ef *hann* vill eigi þar hafa þingvist. oc scal *hann* þar segia *bvum* þegar er *hann* fregn at *hann* vill hitzi iþingi vera er *hann* bað sic i þing segia. Sa maðr er *hann* sagði i *anar* þing en *han* villde verit hafa verðr utlagr iii. morcom við huern þeirra þricia *godana* ii. enda þan er sagði iþing. Ecki varðar *goda* at *hann* gange við þingfesti *hans* þeim er *hann* var i þing sagðr. *hinom* varðar oc eigi at *hann* gangi eigi við. Ef *godí* þigr gríð með þriþiungs manne *sinom* oc verðr *hann* þar iþingi með ser. Ef *godí* þigr með *anars* manz þriþiungs manne. oc scal *hann* segia *vm* varit a varþingi i þeim stad er menn mæla malom *sinom*. *sva* at

1) Tilfóiel i Överensstemmelse med A. M., Kaupa-b., c. 63.

meire hlutr heyre þingheyianda. at hann abú með þeim manne þott hann gegni eigi tillögom oc verðr hann þar i þingi með ser. Ef hann legr ecci¹ í oc verðr hann þar i þingi er hann hevır vist. Ef goði hevır vist með þeim² boanda er eigi er með honom iþingi oc verðr hann utlagr vm þat iii. morcom oc or goðorðe sino ef hann fer sialfr með oc asá söc er vill. Ef maðr gærır bv eftır alþingi oc er rétt at hann segiz iþing aleið helgaðre. Ef maðr kavnır bv manz grið maðr³ oc verðr hann þar þingfastr sem buet var aðr oc þar heimile hans vm þær sacır er siþan geraz. Ef menn⁴ (s. 58, a.) legia gør bv saman oc verðr þar hvar þeirra iþingi sem aðr var nema þeir vile eina þing vist hava. baþır. oc scal þa segia or þingi anat bv. Ef maðr fer miņa bve i meira. þa scal hann lata segia sic or þingi þar er hann var aðr. oc segia sic i þing þar sem sa er iþingi er hann abv við oc fyrır hæða doma. Ef maðr a bv .ii. i einom fiordungi oc scal hann þaðan gegna logscilom fra eno meira bueno. oc ef bæde ero iafn micil. þa scal hann segia til a varþingi fra⁵ hváro hann vill gegna lögscilom. Ef maðr mælır eeci vm. þa scal hann gegna fra hvaro tvegia. Ef menn legia bv saman þeir er isinom fiordungi er hvar aðr. oc scolo þeir segia hvvm til hverır hvars grip menn ero. Ef þeir segia eeci til oc verða þeir huars grið menn sem þeir hafa hannsalat. Ef þeir hafa eigi handsalat. oc er rett at sokia biú þeirra i hvart þing sem vill. þeirra er höndrnır ero í. Ef maðr a bv i .ii. fiordungom oc scal ifiordungi

1) Her tilføier det arnam, Haandskrift (Kaupa-b. c. 63): orð.

2) Herefter skrevet manne, men delle Ord er derefter overstreget.

3) Gising for man, jofr. A. M., Kaupa-b., c. 63.

4) Ordene Ef menn ere skrevne to Gange, nemlig nederst paa S. 57 og överst paa S. 58.

5) Udeglemt i den arnamagn Udg. (Þingsk.-þ, c. 58).

hvarom segia bvit íþing. oc scal þar lögheimile hvara hiónana sem þav ero til bús tekin. Ef hiú fara a midil bva oc scal boandin sagt hafa vm varit hver hiú æro at hvaro hveno heimilis föst. Ef ecki er til sagt oc er rélt at stefna i hvart þing sem vill. oc sva honom sem hium hans. **Ef** boande tecr þa cono er bv á. oc a hann cost at kiosa at eigin orðe sina þingfesti oc heimilis fang þangat er hon abv eða hennar heimili oc þingfesti til bus sins oc þeirra manna er þav eigo varða orð oc verc firir. Ef maðr kys ecki vm oc verðr þar hvars þeirra þingfesti sem adr. Ef grið maðr tecr kono þá er bv á. oc a hann cost at kíosa heimilis fang sítt oc þingfesti til hennar bús. Ef grið maðr tecr þa cono er grið þigr. oc er þar hvart þeirra íþingi er adr var enda a hann cost at þrullavpeno at kiosa hennar þingvist þangat er hann er adr íþingi. **En** ef bonde tecr bv lavsa cono oc feriz hennar þingfeste þa til hans bús. **Ef** sa maðr andaz er býr oc er rett at cona sv er (s. 58, b.) hann atte kíose þingfesti sina fyrir .v. bvom þangat með loğraðanda sinom ef hon vill a xiiii, nottom þaðan fra er bonde hennar andadiz oc sva þeirra manna er hon a varþa orð oc verc fyrir. Ef quangaðr maðr scilz við cono sína oc segia log þingfesti hennar abrott með loğraðanda sinom. Nv ero þeir fleire en ein. oc á hon cost at kíosa með þeim er hon vill.

82.

^b Ef maðr fer vaflonar förvm halfan manað. eða lengr inan fiordungs oc vardar þat utlegð. oc sva ef

^a) = A. M., c. 59, (hvor Overskriften: Vm gúngomenn ikke har Medhold i Skindbogen) = Kaupa-b, c. 63, 66.

hann fer allz manað oc or fiordungi enskis orendis nema hlifa buc sino eða gríðe. Ef maðr fer oc þigr olmošo gíafír hálfan manað eða lengr eða hefír gistingar þar er hann getr oc er sa göngo maðr. Ef maðr göriz hvs-gangs maðr heill oc sva hraúst at han mætte fa ser .ii. missera vist ef hann villdi vína sem hann mætti oc varðar þat scoq gang oc er rétt at stefna þar er hann vissi natt stað hans sidarst. oc quedia til .ix. hva a þingi fra stefno stödom. Ef maðr vill fora þingfesti sina oc scal hann þo sitia vm scap þing .iii. kyr varþing oc alþingi oc leið.

83.

^a *Ef maðr vill segiaz or þingi. oc er rett at hann segiz or avarþingi¹ ef hann fer i þess goda þing, er samþingis gode er við hin. sva oc ef hann fer við þan goda iþing er þing á ieno sama þingmarke. Rett er at hann segize or þriþiungi goda a alþingi at hádom domum at lögbergi ef godi heyrir. Ef godi heyrir eigi oc scal hann segia honom til enda er rétt at hann segize brott með vatta fyrir honom siálfom. en in sama dag scal hann segia sic iþing við anan goda. Ef maðr segr² þa menn or þingi manz er honom hafa eigi vm boðit oc verðr þat rétt ef þeir vilia þat. ef þeir vilia eigi oc scolo þeir segia hvom .v. sinom at þeir vilia i sama stað hafa þingfestina. en hinom varðar utlegð við huern þeirra. Ef maðr fer bvi sino³ or fiord-*

a) = A. M., c. 60 = Kaupa-b., c. 66-68.

1) *Bogstaverne avar ere skrevne over Linten.*

2) *Saaledes.*

3) *Da Slutningsbogstavel o er mindre tydeligt, har den arnam. Udg. læst sva.*

ungi oc i anan. oc segia log man þa abrott nema ihruta firði þótt hann fare þar (s. 39, a.) vm fiord þveran. Oc ma hann hafa þá ena sömo þingfesti. þviat einu er rett at hafa þingfesti i avðrom fiordungi helldr en maðr býr. Ef goða er þat lofat þeim at logbergi at taca þriþiungs man vtan fiordungs. Ef goði vill segia þing man sin abrott or þingi við sic. oc scal hann segia honom xiiii. nóttom fyrir varþing eða meira meli. enda er rett at hann segi honom avarþingi.

84. ef goðe ferr brott af lanði.

^a Nu vill goði fara abrott af lande. oc er rett at hann segi vm varþing huerr með goðorð hans scal fara. Ef hann fer manað or fiordungi þan eptir pasca oc scal hann segia asamquamo aðr huerr með goðorð hans scal fara meþan. Ef þeir eigo .ii. goðorð saman oc scal hin same með fara iii. þing varþing alþingi oc leið. þa scolo þeir scripta a leið háðre. Þa er leið háid er upp er sagt. Nu er oc rett at menn seliz a þingi goð orð at hádom dómom. Nu vill sa eigi selia með för goðorðz er með fer. þa scal hin stefna honom til scila vm oc telia hann af sinom lut goðorðzens oc utlagan iii. morcom. En siþan scolo þeir reyna dom vm. Sinom þriþiungs manne scal með for goðorzens selia en eigi anars. Ef goði þigr grid með anars goða þriþiungs manne oc scal hann eigi við taca aþr hann er abrott þaðan. Nu vill hvargi goðinn með goðorð fara. þa scal sa er með fer biöða hinom með för goðorðzens. Sa er af sinom luta goðorzens oc vtlagr .iii. morcom ef hann ger eigi þa við

a) = A. M., c. 61.

taca EN sa scal þa með fara iii. þing. Þriðjungs menn eigo goð orð avallt þar er goði verðr utlagr oc or goð-orðeno.¹ Þeir scolo luta með ser. Ef maðr hefír keypt goðorð eða var honom gefit oc scal þat at erfðom fara. Nu verþr goði secr. oc eigo þriðjungs menn þa goðorðit. EN virða scal þat at ferans domi. Ef goði verðr vanheill. oc er rett at hann seli þa með for goðorzens. Nv andaz hann oc er þar eptir sonr xii. vetra gamall (s. 59, b.) oc er rett at hann fare með ef menn lofa þat. Nu tecz cona þar arf oc scal hon selia þar goðorð nokorom þeim manne er i þeim þriðjungi er. Nv andaz goði fyrir einmanað þa scolo þeir luta oc hafa fund at hver með scal fara goðorðit scera crossa oc láta fara a alla vega. Nu andaz hann eptir einmanað þa scolo þeir coma nót fyrir til varþings en aðrir menn. oc luta hverr með scal fara. Nv andaz hann nær alþingi eða andaz hann iþingför oc scal sa með fara er scyllztr er a alþingi. Nv er þar engi til þa scolo þeir raða er þing átto við hann huerr með scal fara. oc hafa raðit fyrir dom. Ef sacar ero til varþings þa varðar goða fiorbavgs garð ef hann kómr eigi til þings öndverz oc sva þott þar gerize.

85. vm hvat buar ero scylldir at bera.

^a Eigi ero bvar scylldir at bera vm huetvetna. vm engi mal eigo þeir at scilia þav er erlendis hava gerz eða firir avstan mitt haf þott her se sótt. Eigi eigo bvar EN at bera vm þat hvat log ero alandi her. Ef bvar ero quaddir vm þat er nv var talit oc þeir atto eigi vm

a) = A. M., c. 62.

1) Punctum er tilföiet.

at scilia þa scolo þeir ganga til doms oc nefna ser vaita. at þvi at þeir lata þat standa fyrir quidburð sinom at þeir ero vm þat mal quaddir er þeir¹ eigo eigi vm at scilia. oc sva ef þar ero ix. bvar quaddir er v. bvar atto at vera. Eða² sva v. bvar þar er .ix. ætti eða eigi .xii. quidr³ at scilia þat mal er bvar ero vm quaddir. þa scolo bvar ganga til doms oc nefna ser vatta. at þvi at þeir láta þat standa fyrir quidburði sinom. at þeir ero ix. quaddir til þess er .v. eigo at scilia. eða þar v. er ix. ætti at vera. eða ero þeir vm þat mal quaddir er xii. quidr kœmr til. Ef goði er quaddr xii. quidar vm þat er hann á eigi at scilia. þa scal hann ganga til doms oc nefna ser vatta. at þvi at hann er um þat mal quaddr goða quidar er bva quidr eða vattorð átti at scilia. Hvervetna þess er manne verðr sva mioc mistekit til gagna sem nv var tint. þa varðar ecki þótt gögnom se haldit enda er onytt málit hvart sem þat er sócn eða vörn.

1) Ordene ero vm þat — þeir ere udeglemti i den arnamagn. Udgave.

2) I den arnam. Udgave, aabenbart ved en Trykfeil, þa.

3) Udeglemt i A. M.

her hefr vpp víg sloða¹.

86.

(S. 60, a.) ^a **P**at er mælt þar er menn finaz aförnom vegi. oc hleypr maðr til manz logmæto frumhlappe oc varðar þat fiorbavgs gard. EN þessi ero v. lög mæt frum lapp. ef maðr högr til manz eða legr eða scytr eða verpr eða drepr. EN þat er hlávp er maðr reipir fram oc ber þat quidr at hann vilde a man lata coma enda se hann sva nær at á mætti coma fyrir þeim söcom ef eigi væri stoðvat agange. eða hann mætti hæva eða sva huigi er hann scytr eða verpr at hann mundi coma mega því til hans sva at á mætti coma fyrir þeim söcom ef ekki stoðvaðe eða hann vm hefðe. ^b Þa er hlapp stoðvat a gange ef menn taca við eða kómr avapn eða a völl² eða a váþir þa er fram var réitt. ^c Þat er et vi. lögmætt lapp³ ef maðr fellir man oc varðar þat scoq gang. EN þa er fall ef maðr styðr niðr kné eða hendi eða allra hellzt ef hann fellr meik. Þat er et .vii. ef maðr ryscír man

a) = A. M., Vigslopi, c. 1.

b) = A. M., c. 2.

c) = A. M., c. 3.

1) Overskriften staaer nederst paa S. 59, b.

2) Skrevet a völl eða avapn, men derefter er Ordenen ved Henvisningstegn forandret.

3) Først skrevet frum lapp, men Bogstaverne frum ere derefter underprikkede.

oc varðar þat scog gang. Þat er et .viii. ef maðr rænir man handráne. þat varðar scog gang. Þat er et ix.^{da} ef maðr kyrkir man. þat varðar scog gang. ^a Sa maðr hleypr til ohælgis ser er frumlavpe logmæto hleypr. til manz oc sva þeim monnom öllum er þat visso með honom a þeim vetvangi nema hin hefðe aðr til ohælgis ser verkat. þat er mælt. ef maðr hleypr or avðrom flocki igegn til þess manz er eigi vissi með hinom oc er þa frumhlavp ibaða flocka. ^b Þat er oc mælt. ef maðr særir man at þat varðar scog gang. ^c Þat er mælt. ef maðr¹ hleypr logmæto frumhlavpe til manz a þeim vetvangi er a uniz verc verða með monnom oc varðar þat scog gang. Þat er ef menn verða ihvarntuecia flocc sárir eða vegnir oc verða allz sárir iii. eða fleire a þeim vetvangi oc a þa i þan flocc frum hlavp at bera er fyr var or hlavpit. ^d Ef maðr vegr man. oc varðar þat scog gang. Sa maðr er o elli til doms er vegr man eða veitir manne holundar sár eða heilundar eða mergundar. þat er heilund er ravf verðr ahavse hvarz var havs högvinn eða rifnaðr.² hol und er ef (s. 60, b.) blod ma falla ahol or sáre. Merg und er ef bein er isundr til mergiar. þat er mergr er ipot brotit se. ^e Hvar þess er menn fara með þan hug at a monnom vilia vina. oc varðar þat scog gang. ef fram kemr. enda verþa þeir ohelgir við öllum avercom er fyre coma afor með þan hug til þess

a) = A. M., c. 5, S. 109.

b) = A. M., c. 6.

c) = A. M., c. 5.

d) = A. M., c. 7.

e) = A. M., c. 8.

1) Herestler først skrevet særir, men dette Ord er derefter overstregel.

2) Punctum er tilføiet.

fundar er aunin vere verða með monnom. þótt aðrir hlavpe fyrir. ^a Þat er mælt. er maðr stendr fyrir þeim manne eða veitir lið er man hefir vegin eða særðan. a þeim vetvangi oc varðar þat scog gang. enda verðr sa oheilagr fyrir a vercom þeirra manna allra er hinom vilia veita lið. a þeim vetvangi nema hann vilde scilia þa réttom scilnaðe oc verðe hinom at því lið oc varðar honom su veizla ecki. En þa scilr hann þa rétt ef hann fær þan quíð at hann mundi sva þo scilia þá þot sa ix sárce hefði slíc averc veitt hinom. sem þa hafðe hann tekin a ser fyrir honom.

^b Ef menn forða síorvi frum hlavps manz¹. [þess er a verk lét fylgia sva at þeir veri hann oddi eða ecio oc varðar þat síor bavgs garð ef² eigi er á vett vangi. Nu leypr a verka maðr icinstigi. oc standa menn fyrir honom þar. þa eigo þeir er eptir sokia at beiða hina fra gongo eða³ framsavlo at honom. Þa varþar sva fyrir stada sem nu var tínt. ef nokor maðr sokir sa eptir er sin a at hefna þar at lögum eða anars manz. en þeygi verþa þeir ohelgir fyrir a verkum er fyrir standa ef eigi er a vetvangi. Vm þav a verk varðar fyrir stada fyrir utan vetvang. er lyst verða annat tvegia aðr eða síþan sva at biargir varða. Vm þa firir stöðo alla er eigi er avét vangi. oc ero þat allt stefno sakir. oc scal quedia til ix. bva aþingi þadan fra er söc gerþiz].

a) = A. M., c. 9.

b) = Suppletet efter A. M., c. 9, S. 13²⁰ (= c. 73).

1) Forandring for manna, for at bringe Stedet til at passe til det optagne Sted af det arnamagn. Haandskrift.

2) A. M., uidentivyl ved Trykfeil, er.

3) A. M. oc, hvilket ikke stemmer med Haandskriftet.

a Þat er ef maðr drepr man sva at bein brotna. oc metz þat sem en meire sár.¹ hvígi er maðr drepr man oc vardar þat scoy gang. þat er drep ef maðr lyst anan með oxar hamri oc sva huerngi víg vól er maðr hefír. þat er drep þótt maðr legi til eða casti ef a kömr. Sliet er þótt klæði verði a millom eða brynja eða hiálmr ef á² hann mundi coma ef eigi yði þat fyrir. Drep er þótt maðr spyrni fœti a avðrom eða huáte hnefa. Drep er þótt maðr reide þan vigvol fra manne er hann veit at þa mvni hlavpa at honom siálfst er hann lætr lavst. Sva oc ef maðr fellir aman þat er hann fecc havg af. *b* Þótt eigi verðe fleire menn sárir eða vegnir eða lostnir sva at blátt se eða raftt eptir. en .ii. oc or sinom flocki hvar. oc ero huarir tuegio öllir³ til doms ef þeir bregðaz frum hlavponi við hvegi er vm hlavp bersc. *c* Þat er mælt. at maðr a sin at hefna ef hann vill sa er á verþr unit til þess alþingis er hann er scylldr at sokia of averkin oc sva þeir menn allir er vigs eigo. at hefna. En þeir eigo vigs at hefna er vigsacar ero aðilia. (s. 61, a.) Sa maðr fellr o heilagr fyrir honom er a honom van oc sva firir þeim monnom öllom er honom fylgia. enda er rétt at aðrir menn hefne hans ef vilia. til iafulengðar anars dægrz. *d* Þessi averk metaz sem in meire sár. Ef maðr scer tungo or hofde manne eða stingr avgo or höfde manz

a) = A. M., c. 10.

b) = A. M., c. 9, S. 1315.

c) = A. M., c. 13.

d) = A. M., c. 7, S. 1122.

1) *Punctum er tilfoiet.*

2) *Efter a er först skreret kumr, men dette Ord derefter overstreget.*

3) *Rettelse for o öllir, i Overeensstemmelse med det tilsvarende Sted i det arcam. Haandskr., jfr. A. M., c. 12, S. 17.*

eða brytr ten or höfde manz. *eða* scer¹ af manne nef *eða* eyro.² en þa er scorit er nemr briósc *eða* bein. *eða* gelldir man *eða* hœgr klam hœg vm þio þuer. ^a *Þat* er *mælt*. at *maðr* er o elli til doms af voðva sáre eino saman ef *hann* er með *vatta* ini staðen. ^b Þo er rett at *sokia* vm frumhlávp manz. þott *hann* nefne heldr *vatta* at frumhlavpeno en lyse. *Eigi* er sócn til þess ef þat fer eitt saman nema menn gœre anattvegia. ^c *Þat* er *mælt*. ef *maðr* lygz sare á. *eða* *særir* sic sialfr eþa ræðr anan man til. at særa sic hvatki er honom gengr til þess oc varðar þat *fiorbavys* garð. Enda er *hann* *eigi* þa helldr elli til doms en aðr. en sa *maðr* a söc þa er *hann* *kenir* saret. *eða* sa er vill. þeirra manna er igegn honom váro.

^d Þott *maðr* se lostin mille herþa. [*eða* a nasir. sva at blöð rióti or mune *eða* navsum. oc er þat *eigi* sár. ef *eigi* bløþir þar sem a kom].

^e Þa *særir* *maðr* anan ef þar bløþir er a com. hvatke er *maðr* gœrir þess at *maðr*³ fær af þvi sár. þa *scal* lya sár a hond honom en ben ef at vigi gœriz. ^f *Þat* er vet vangr er *maðr* ma sciota oro a alla vega or þeim stað er et fyrsta frumhlavp varð hvartz þat var vti *eða* ini. Sa *scal* vetvangr vera þoat þeir fare viðara. til þess er þeir ero scilþir. en þa ero þeir scilþir ef þeir ero aðrirtvegio lengra abrott farnir en orðrag or þeim stað er þeir hliopuz sidarst til.

a) = A. M., c. 13, S. 1817.

b) Jvfr. A. M., c. 2, S. 812.

c) = A. M., c. 13, S. 1819.

d) *Suppleret* efter A. M., c. 6, S. 116.

e) = A. M., c. 13, S. 1813, Jvfr. c. 6.

f) = A. M., c. 14.

1) Herefter har *Afskrivøren* skrevet har, men igjen overstreget delle Ord.

2) Herefter skrevet søa at, men disse Ord derefter igjen overstregede.

3) Først skrevet manne.

a Maðr a þess cost ef hann er drepin at sökia vm hlavp til fiorbavgs garðs þoat hann söki eigi vm drepit. En ef hin vænize þvi at hann hafe drepin hann. oc verðrat honom þat at sacar vörn enda varðar honom þat fiorbavgs garð oc scal sökia sem anat ill mæli. *b* Priu ero drepr¹ oc varða öll scog gang oc scal sökia oll við xii. quid. þat er eitt er sva litt komr a at eigi verðr asynt eptir. þess dreps scal hefua a enom sama (s. 61, b.) vetvangi oc eigi lengr en sva. Pat er drep anat er averc heitir. ef maðr lyst mann sva at blátt eða rátt verðr eptir eða þrútnar horund manz eptir. eða stockr hölld vndan. eða hrytr blöð or muni eða návson eða undan navglom. þess dreps a maðr at hefua iafu lengi sem sára oc sva þeir menn er honom fylgia til. Slict er þótt hnefa hög sé eða spyrt². ef asynt verðr. *c* Pat er oc averca drep ef heyrn eða syn meidiz af. sva oc ef maðr verðr lostin i avnguit fyrir bringspolom eða aböll. þott eigi verðe asynt oc sva er a vallt. er maðr er lostin isuima. þar er costr at lysa ser hvært frumhlavp oc drep. *oc* verða ii. sacir. oc scal a queða hver averc þav hafa fylgt drepino er nv voro³ tind. Pat er drep hit þridia er bein brotna oc verþr sa o öll til doms er drepit hefir⁴ oc a sa eigi þingreidt Sva scal sökia sem vm sár hin meire ef lyst verðr oc scal aqueða ef maðr lysir þav drep er bein brot hafa fylgt. *d* Rétt er at lysa sár oc

a) = A. M., c. 13, S. 136.

b) = A. M., c. 11.

c) = A. M., c. 12.

d) = A. M., c. 16, S. 24²¹.

1) Saaledes.

2) Herefter skrevet verðr, men dette Ord derefter igjen overstregt.

3) Tilføiet.

4) Begyndelsesbogstavet h er skrevet ovenfor Linien.

frum hlavp *vm* nott *sem vm* dag *oc sva* ahælgom tíðom *oc á* langa fosto. *oc lysa fyrir v. bvvv.* ^a At *engo* *scal* *bva* vanda til lysingar nema at leiðar lengð *oc* at því at þeim se *eigi* a *verc* kend ne laga lestir. ^b Þar er *menn* *scolo* lysa frum hlavp *eða* *averc.* þa er rétt at lysa þaðan fra er atburðr gerðiz þan in sama dag *oc* þa not eptir. *oc*¹ þa .ii. daga þaðan fra *oc* tvær nætr. þa er lyst fyrir ena þriðio sol *sem* at *quedr*² i vpsogo ef þat er rett scilit er þar *quedr* at.

^c Ef *eigi* *verðr* lyst frumhlavp þat er sar fylgðe. [*oc* *verða* þeir þa elir til doms er *averc* hafa veitt *oc* eiga þingreitt].

87.³

^d Laga losto þessa alla er her ero talþir *vm* vig *oc vm* sár *oc* drep *oc vm* frum hlavp *oll* *scal* lysa fyrir v. *bvom* þeim er allir se rettir at leiðar lengð i .ix. *bva* *quid* fra vetvangi. *oc* *scal* lyst fyrir þriðio sol þaðan fra er þeir scildumz. ^e Þat er *mælt.* *vm* frumhlavp þav *oll vm* handrán *oc* (s. 62, s.) felling *oc* ryscing *oc* kyrking. þav er *eigi* scylt at lysa ef þav fara einsaman *oc* gerize

a) *Hertil findes neppe noget ganske tilsvarende i A. M.; jvf. c. 10, S. 241°.*

b) = A. M., c. 21, S. 36²⁷.

c) *Suppleret efter A. M., c. 16, S. 251.*

d) = A. M., c. 16.

e) = A. M., c. 4.

1) *I Skindbogen: in sama dag oc þa not eptir. oc þa nott eptir oc oc.*

2) *I Haandskriftet: quedr er, det sidste Ord ovenfor Linien. Maaskee burde der læses quedit er. I A. M. læses quedr.*

3) *I Capitlets første Linie er en Pluds bestemt til Overskrift; men Afskriveren har senere glemt at tilføje saavel denne som ogsaa Capitlets Begyhdelsesbegstav.*

ecki fleira af a þeim vetvangi en heiman *scal quedia* til vetvangs *bva ix*. EN ef fleira geriz af þa *scal* lysa sem ONOR frumhlavp oc metz þa til o hælgi. Lysa *scal maðr* frumhlavp öll ONOR ef hann vill sœcia *vm*. ^a Pat er rett at maðr lysi frumhlavp ef hann vill ahond öllom þeim monnom er i anscota flocki voro þeim er til er hlavpit. ef hann þickiz *eigi* vist vita hver hlióp. Ef maðr er eino sære sár oc *scal* einom manne þat sár ahendr lysa. EN ef hann er tueim sarom sár oc er rett at hann lyse þa .ii. monnom a hönd enda er rétt at hann lysi iii. monnom a hendr ef hann er iii. sárom sár. EN *eigi* fleirom monnom þott hann se fleirom sárom sár EN .iii. sva at þingfarar stodve. Rétt er at maðr sele ihond ödrom manne ef hann villat lysa sár sit eða sœr ef fleire ero EN eitt. Pat er mælt ef sár maðr er *eigi* at fær at lysa enda lysi sá rangt er til er fengin oc ahin cost at lysa í anat sin oc *scal*¹ hann sva at lysingo þeirre fara² at hann *scal* up hefia for sína a þeim hálfom manade er hann er fær oc *scal* lyst hafa fyrir þripio sol. þaðan tra er hann komr til at lysa. enda er slict et sama ef hann hefir engi man til fengit fyrir ondverðo at lysa. ^b Pat er mælt. ef maðr er omale oc *scal* sa maðr lysa er adile væri vigscarinar ef hin væri vegin ef sa er þar. oc *scal* hann nefna vatta at því aðr at hin ma *eigi* mæla eða sva ef hann mælir *eigi* af viti. EN ef sa er *eigi* þar oc er rett at lyse sa er vill.³ Pat er mælt. ef honom

a) = A. M., c. 16, S. 255.

b) = A. M., c. 11.

1) Rettelse for sva; sefr. A. M

2) De to sidste Ord ere skrevne i den omvendte Orden, men dette er derefter rettet ved Hensivningstegn.

3) Herefter er skrevet: Ef sa er eigi þar, men disse Ord derefter igjen overstregede.

batnar. *öc a hann cost hvarz hann vill at hafa þa lysingina. eða lysa sialfr ianat sin oc fara sva at lysingum sem aðr var tint. ef hann selde lysing. ^a Þat er mælt. ef maðr verðr vegin oc se þar sacar aðili. þa scal hann lysa vigi oc hafa lyst fyrir .iii. sól. hann a cost at lysa ahönd i. manne ef hann vill enda er rétt (S. 62, b.) at lysa iafn mörgom monnom ahendr þeim er at voro sem beniar voro a enom davða. hann a at nefna vatta at beniom oc syna þeim beniar.¹ eigi eigo þeir þat at bera hve margar voro. scal sva vanda benia vatta at rettir være i bva quid at tengdom við sacar aðilia. En ef eigi verða vattar nefndir at beniom. oc eigo bvarnir þa at scilia hvarvegia huerir saxir ero at beniom. eða hve margar beniar ero. ^b Þat er mælt. þar er þav avere finaz a davdom manne ef metaz mætte sem in meire sár oc scal þar ben lysa. Þat er mælt. ef aðili verðr eigi hia staddr oc er rétt at aðrir menn nefne vatta at beniom oc lysi. Þat er mælt. at aðile a cost at hafa þat er aðrir men hafa vatta nefnda at beniom eða lyst ef hann vill. enda er costr at hann hefe up för sina a enom næsta hálfom manade þaðan fra er hann spyr. hann a cost at lysa avdrom monnom ahönd ef hann vill. oc sva nefna aðra menn til benia. hann scal lyst hafa oc nefnt vatta at beniom ef ograsit er lic fyrir þriþio sól. þaðan fra er hann kömr til at lysa. En² bva quidr a at scilia hve margar beniar ero ef grasit er lik aðr enda er rétt at hann nyte þat af því öllo er aðrir menn hafa til buet*

a) = A. M., c. 18.

b) = A. M., c. 19.

1) Punctum er tilföiet.

2) Gising for Ef.

er hann vill. allt eða sumt.¹ Þat er. ef rett lyst er eno meira sáre ahond manne oc geriz þat at vígi síðar þott eigi verðe vigino lyst a hond þeim enom sama manne þa er iofn soen til vm biorg hans sem adr. ^a Þat er mælt. ef maðr lysir et meira sár þars et mina er. oc verþr þo rett lyst et mina sáret. en þat sciptir vm elþi sem sáret reyniz. Þat er. ef maðr lysir et mina sár þars et meira er oc scal sva sækia vm biorgina sem et mina hafe verit. en iafn micit metz at öllo anars sem adr. ^b Þat er mælt. þar er menn vinaz á at manfundom þeim er boendr verða við staddir. ix. eða fleire oc er rétt at lysa firir (s. 63, a.) þeim ix. hvom öllom saman ef þeim ero eigi a verc kend þot þeir verþe eigi vetvangs bvar enda er rett at lysa firir þeim vetvangs hvom v. er næstir bva vetvanginom. þótt þeir se við nema þeim se averc kend. Þat er mælt. ef menn finaz á fiöllom eða a fiordom þa scal lyst fyrir þridio sol þaðan fra er þeir coma af. Sva scal at lysingo fara sem nv var tint. hvar þess er lögsegiendr eða lög siaendr ganga fra a hvarntvegia veg. En þat ero lög segiendr eða lögsiaendr karlar þeir er fyrir eide kvno at hycia xii. vetra gamlir eða ellre. Þat er mælt. þar er menn ganga anan veg ein fra vígi þa scal vegandin lysa vígi sam dögrið ahond ser. nema hann se afialle eða firðe þa scal hann samdögrið er hann kömr af. Hann scal ganga til böiar þess er næstr er þeirra er hann hyci ohætt fiorve sino af þeim söcom oc segia lögfostom manne eihom eþa fleirom oc queda a þessa lund at. Fundr occar var scal hann queda oc

a) = A. M., c. 16, S. 25¹⁰.

b) = A. M., c. 20.

1) Punctum er tilföiet.

nefna hin *oc* segia hvar var. Ec lysi sár þav mer ahond, *oc* þan a verka allan er a honom er unín.¹ ec lysi sár ef at sárom geriz. en vig ef at² vigi geriz. Hann scal hylia hræ ef hann gengr fra manne davðom. sva at hvarke æte fuglar no dýr. hann scal segia hvar þat er. Þat er mælt. ef hann hylr eigi sva hræ at þat vardar *fiorbavys garð* oc er þat stefno soc. oc scal quedia ix. bva aþingi. þa er næstir ero hrævm. Þat er mælt. ef hin sare maðr gengr siþan or drag eða lengra oc segir sialfr fra fundi þeirra öðrom monnom oc era hin þa scylldr at lysi. Nu ma en sare eigi fina logfasta menn sva at hann mæli við þótt hann gangi ör drag eða lengra. þa scal sá er sár hefír veitt honom lysi samðegris er hann spyk davða hins *fyrir* bvom þeim v. er þa verða honom næstir er hann fregn davða hins. Þat er mælt ef hann lysi anan veg en nv er talt oc metz þa sem morð. at þvi (s. 63, b.) at hin fellr þa eigi oheilagr hvatki er hann hefír aðr til saca gørt enda eigo eigi varnir at metaz.

88. vm morð

^a Þat er mælt. ef maðr myrþir man oc vardar þat *scoy gang*. en þa er morð ef maðr leynir eða hylr hræ eða gengr eigi i gegn. ^b Þat er mælt. ef³ maðr verðr lostin sva at eigi verðr lyst eða er hann samvistom við þan er hann lavst. oc deilir við hann svefn oc mat eða

a) = A. M., c. 49.

b) = A. M., c. 20, s. 33¹³.

1) Punctum er tilföiet.

2) Synes først at være blevet skrevet af.

3) f er skrevet ovenfor Linien.

verc. sva at hann væri fær abrott. oc a hann þa eigi at
 taka rett or fe hins. þat ero viii. avrar ens fimtategar
 lögavra EN iofn er lög soen til. at avðro sem adr nema
 sa maðr se er eigi a sialfr forrad saca sina. hvatki er
 til þess gengr. ^a Þat er mælt. ef maðr lysir siálfr sár
 sin oc verþr þat at vígi siðar oc a sacar aðile at lysa
 þo vígi ef hann vill oc nefna vatta at beniom. oc lysa
 öðrom monnom ahendr ef hann vill. EN adr se lýst. ^b Ef
 maðr eltir hross undir manne sva at hann fellr ofan.
 slíct er oc ef hann elltir klyfia hross eða fælir smala
 eða huerngi veg er hann fer þess at er hin fellr ofan
 af þvi oc varðar siorbavgs garð ef hann kömr stand-
 andi niðr oc scal stefna heiman oc quedia ix. bva a
 þingi. Ef maðr lystir hross undir manne oc varðar
 þat siorbavgs garð ef quidr þer þat at hax villde manin
 drepa þott hann haldiz abaci. oc scal quedia bva heiman
 oc metz sem¹ frumhlavp. Ef hross þav færa man af baci
 er ANAR maðr ferr með hvartz þav ero undir klyfiom eða eigi
 eða fellr hann fyrir þott hann standi adr eða gangi oc
 varðar þat siorbavgs garð þeim er með hross ferr. EN
 scog gang ef honom bløþir eða lemse hann oc scal
 quedia ix. bva a þingi. EN ef maðr fær bana af þa
 scal quedia bva heiman. ^c Ef maðr fælir hross at manne
 eða naýt eða avnor kyquinde til þess at hann verþi
 undir sótom eða stangadr eða drepin oc varðar sior-
 bavgs garð ef maðr fellr eða verðr blátt eða raýt

a) = A. M., c. 19, S. 30²².

b) = A. M., c. 69.

c) = A. M.; c. 75, S. 118¹⁵.

1) Tilföiet; jfr. A. M.: metz sem onnor frumhlavp.

eptir *eða* bløpir oc *scal* *quedja* vetvangs *bva* ix. heiman.
^a Ef *maðr* visar at *manne* *olmom* hunde *eða* *alebirne* oc
vardar *fiorbavys* *garð* ef ecki *verðr* *mein* at. EN *scoy*
gang *vardar* ef *asýnt* *verðr* *eða* *fellr* *hann* oc *scal* *fra*
vetvangi *bva* *quedja* EN *þaðan* (s. 64, a.) er *dýri* *var*
visat ef *eigi* *verðr* *mein* at. Nv fær *maðr* *hin* *meire* *sár*
af *eða* *bana* *eða* *orkumbl* af *dyrom* *hvergi* er *ero* *hvarz*
hross *eða* *naýt* *hundr* *eða* *biorn*. þa *vardar* þeim *slicet*
er *tíl* *meins* *styrðe* *sem* *hann* *sjalfr* *hefðe* a *vnit*. oc *sva*
scal at *öllo* *sokia* *enda* *verþr* *hann* o *heilagr* oc o *ell* *tíl*
doms þegar er *lyst* er. ^b Þat er *mælt* ef *manne* er *sva* *banat*
at *eigi* er *asýnt* a *honom* oc er *eigi* *ben* a *honom*. *verðe*
hann *eltr* *avatn* *eða* *fyrir* *biorg* *eða* *kyrcr* *ihel* *eða*
barðr. *eða* *hueriumgi* *davða* er þeir *deyða* *hann* þess er
hann *fær* af þeirra *völldom* *bana*. *enda* *verðe* *honom* *eigi*
asýnt. þa a *eigi* *fleirom* *monnom* *ahendr* *lysa* EN .iii. þvi
vigi *sva* at þingfarar *stöðve* þott *fleire* *hafa* at *verit*. ^c Þat
er *mælt*. at *sa* *maðr* er *lysir* *frumhlavp* *ahond* *manne*
eða *sár* *eða* *drep* *eða* *víg*. *hann* *scal* *nefna* *ser* *vatta* ii.
eða *fleire* i þat *vætte*. at ec *lyse* *lög* *mæt* *frumhlavp* *ahond*
N. N. oc *nefna* þan er *hann* *hliop* *tíl*. oc *sva* þan er *hann*
lysir *fyrir*. oc ec *lyse* *löglysing*. oc a *hann* *cost* þess ef
hann *vill* at *hafa* *íeini* *lysing* *hvertuecia* *frumhlavp* oc
þan *averca* er af þvi *frumhlavpi* *geriz* oc *queda* *ahverr*
*averki*¹ fylgt *hefir* *hvarz* *verit* *hefir* *drep* *eða* *sár* oc *scal*
þa *eina* *sökena* or *gera* ef *hann* *vill* *lysingina* þa *nyta*.
enda er *costr* at *lysa* *ser* *hvárt* *frumhlavp* oc þan *averka*

a) = A. M., c. 75, S. 1183.

b) = A. M., c. 20, S. 341.

c) = A. M., c. 21.

1) Tilföiet; jöfr. A. M.: hver *averk* fylgt *hafa*.

er ipvi frumhlaúpe gerize oc scolo þa ii. sacirnar. **Sa** maðr er lysir sár eða drep. scal nefna vatta ii. eða fleire at hann lysir sár eða drep löglysing. oc queda á hver averc ero hvarz er heilvnd eða holund. eða mergund. eða þa er hann særðe hann því sære er at þen gerðiz þa er hann fecc¹ bana. hann scal nefna hvarntuegia þan er a var unit oc sva þan er hann lysir fyrir. oc lysa löglysing. Rett er oc at hann lyse fyrir öllom bvvum saman þeim er hann nair fundenom i einom stað oc hann vill fyrir hafa lyst. enda er rétt at hann lyse fyrir ser hueriom.

89. vm mala til bunað.

^a Um sacir þær allar er her ero talðar vm sár oc vm vig oc þá laga lösto alla er a þeim vetvangi goraz er a unin vere verþa með monnom bæðe í (s. 64, b.) raðom oc til för oc at vist oc fyrir stöðo. þar scal queda til vetvangs bva ix. heiman. **H**uar þess er maðr drepr man oc er þat stefno sūc oc scal queda til xii. quidar þan goða er sa er ipingi með er sottr er oc queda aþingi nema alt være a einom vetvangi drep oc sár. þa scolo vetvangs bvar scilia hvartuegia. **E**f maðr hefnir drep dreds a enom sama vetvangi oc bregðaz þeir frumhlaupe við oc eigo vetvangs bvar .ix. at scilia hvar fyre hliop. enn xii. quidir eigo at scilia vm drepin. **E**f maðr hefnir drep dreds a öðrom vetvangi oc eigo xii. quidir at scilia vm drepin en hann scal queda heimilis bva sina .v. til biarg quidar ser hvart fyra var drepit. **Þ**ar er maðr

a) = A. M., c. 22.

1) Tilfoiet.

hefnir vigi dreps *eda* sárom a oðrom vetvangi. þa *scolo* vetvangs *bvar* scilia *vm* vigit *eda* *vm* sáren en .xii. quidr *vm* drep. Þat er *mælt.* at vegande *scal* *quedia* ser biarg quidar *bva* v. or þeim ix. vetvangs *bv* *vm* er ahann báro vigit *eda* sáren hvart¹ fyr var at hann fecc drep *eda* hann var a enom vegna *eda* enom sára. Nio vetvangs *bva* *scal* *quedia* *vm* *averc* öll þav er her ero tind. Þat er *mælt.* at þa *scal* *quedia* *bva* er réttir ero at tengdom við þa alla er *averc* ero kend *oc* við *sacar* aðilia. ^a Bvar ero iquoð rangir þeir er ero næsta brødra *sacar* aðilia *eda* nanare *eda* sva hinom er söc er ahendi. Ná mágar iii. ero *oc* rangir ef maðr a moðor manz *eda* dottor *eda* systor. Guðzifnar iii. sa er helldr manne vndir prim sígning *eda* vndir vatn *eda* vndir byscops hond. enda *scolo* sva hvarir at socom réttir sem at frændsemi. ^b þar er vegnar *sacar* ero. [oc *scal* við þan man ein at sökum ryðia er kosinn er til veganda at lögom. en eigi við fleiri menn þott at vigi hafe verit. Sa maðr er rangr i quidom er kosin er til veganda iafnan síðan við *sacar* aðilia *oc* frændr hans. *oc* mægar hans iii. sva nánir hvarirtvegio sem aðr var tínt. En sva *scal* at hërom² fara við þa menn. at telia *scal* frændsemi með þeim er quaddr er *oc* veganda. *oc* með aðilia *oc* enom vegna. *oc* *scal* legia þat undir þegn scap síþan at su er frændsemis tala savn

a) = A. M., c. 24.

b) Suppleret efter A. M., l. c., S. 414 og (fra Maðr scal) S. 401^b. I Skindbogen: þar er vegnar *sacar* ero. (her følger en Character, der kunde læses an = anar — a og n slyngede sammen — men uidentrivi blot er en vilkaarlig Betegnelse). *scal* eigi ryðia o. s. v. Det har forekommet os naturligt at antage, at disse Ord kun ere Begyndelsen og Slutningen af et Sted, hvis Supplering uden Trang frembyder sig i de anførte Steder i A. M.

1) Rettelse for hvar.

2) I den arnam. Udgave læses: at (hvörom) (ruþningi) fara.

oc rétt er þa er talit. með hvarom tuegiom. EN þær sakir ero með þeim er quaddr er oc adilia oc scal nefna þa báða. Maðr scal quid ryðia vð siálfan sec at frændsemi oc at mægðum]. scal eigi ryðia at guðsifiom við sic siálfan. **B**uar ero iquod réttir þott þeir hafe a vetvangi verit ef þeim ero eigi lestir kendir aþeim vetvangi. Ef maðr býr söc ahond manne firir því at hann vill hann or quidom raða. en eigi af því at hann hygi hann at söc sanan. (s. 63, a.) oc vardar þat fiorbavgs garð oc a sa maðr soc þa er með fer með frumsökena þa er sia geriz af. Þat er stefno söc oc scal quedia til heimilis hva ix. aþingi þes er sótt er.

^a Þat er mælt. at þa scal hva quedia er fe eigo sva at þeir eigo¹ at giallda þingfarar capv. En þeir eigo at gialda þingfarar capv er sculda hiona hvert hefir havfot kú sculda lávsa eða ku gilde eða net eða scip oc búsboluli alla þa er þat bu ma eigi² þermlaz. Sculda hion hans ero þeir menn allir er hann afram at færa oc þeir verc menn er þar þurfo fyrir at vîna. ^b Einvirke er réttir iquod ef hann a sva fe at sculda hiona hvert hliote .ii. kv gillde. Sa er eigi einvirke er hann tekr man at fardögom til ii. missera vistar. oc hefir vm alþingi karlman xii. vetra gamlan eða ellfa sva hravstan at se matlavne eða betr. Of quapir þær allar er queþia scal fyrir fardaga oc er hann því at eius einvirke ef hann hefir haft et fyra sumar svein þan. er þa se með honom .xii. vetra gamall eða ellre.

a) = A. M., c. 25.

b) = A. M., c. 26.

1) Ordene sva at þeir eigo ere skreone to Gange.

2) Tilföiet.

Ef .ii. menn¹ bva i eíno húse *oc* er rétt at *quedia* þa baða ef þarf. EN þAN er nær er ef *eigi* þarf baða. Nv ef þeir hafa ein smala man bápír *oc eigi* fleire menn þa er einvirke hvarrtvegi þeirra. En ef ANAR ein sþpír han þa er sa réltr iquidom. Ef ii. menn eigo bv saman. *oc* er ANAR landeigande EN ANAR leigo *maðr*. þa *scal quedia* landeiganda. Ef ii. landeigendr eigo bv. saman. eða .ii. leigo *menn*. þeir er *rettir* ero i quod. *hann scal* þAN *quedia* er meira a i bve. EN ef þeir eigo *iafn micit* ibue. þa *scal quedia* þAN er *hann* vill af hvaromtvegiom. þot þeir hafe engi huscarl. Ef ii. *menn* eigo bv saman þeir er gialda eigo þingfarar *cavp oc* hafe *eigi* huscarl *oc* se ANAR þeirra iquod réltr. þa *scal* hin gegna *costnade þeim* öllom er til þarf at þeim luta (s. 65, b.) *sem hann* a i bue. ef *hann* er mat lavne eða betr. ÞAN man *scal eigi* *queþia* er *eigi* er þingfær. Sa *maðr* er þingfær er *hann* má riða *fullom* dagleiðom *oc* *taca* hross sítt a áe fangi hept *oc* feta leið ein saman þar er *honom* er kunt. Þat er. at þa er *eigi* *rett* at *quedia* *hann* ef *hann* hefir þat velende er *eigi* þickir þess bata at ván a því mele at *hann* megi þingfær verða. ^a Fyr bu oförs *manz* er *rett* at *quedia* þessa *menn* fíora. ef þeir ero *heimilis fastir með* *honom*. Ein er *sonr manz*. ² ii. *stiup sonr*. iii. *námágr* sa er *adottor* *hans*. en EN .iiii. *lögfostre* sa er *boanden* hefir *søddan*. því at eins ero þeir *rettir* ef þeir ero *sva* til³ *alldr* *comnir oc* *sva* *hygiande* *bornir* at þeir se *réttir* þing heyiendr *fyrir* þeim *socom* enda *scolo* þeir *hvarirtvegio*

a) = A. M., c. 27.

1) Skrevet menn .ii., men Ordenen derefter forandret ved Hencisningstegn.

2) Punctum er tilføiet.

3) Tilføiet.

réttir at tengdom oc at socom boandin oc sa þeirra er þeir quedia. Þat er lögfostr er maðr tecr við manne .viii. vetra gömlom eða yngra oc sode til þes er hann er xvi. vetra gamall. Þeir menn ero oc réttir enir sūmo at queþia fyrir kono bv sem fyrir ofers manz, enda er rétt boande hennar en v.¹ ef hann er þar heimilis fastr með henne. Þat er mælt, þar er býr ofær maðr eða kona vm þat þeirra er hefir grip man vm alþingi er quoden tecr til, þan er til ii. missera var tekin, oc se hann mat lafne eða betr, en þa comi ut nockor þeirra manna er þingheyiande er fyrir bu þess þeirra er quedi þarf oc er rett at quedia þan ef hann komr fyr út en quoden se up hafð, enda, se hann þar heimilis fastr. Ef maðr ifar vm hvart maðr se rétt iquidom eða eigi, þa scal hann nefna ser vatta ii. eða fleiré ipat vatte, at ec spyr þic oc nefna hann hvart þv ser rettr þingheyiande eða eigi, eða hvart hann eigi at gegna logscilom fyrir bv sitt, eða fyrir ofers manz bv eða kono hv, ef þess þarf helldr at spyria, spyria¹ logspurning. Honom er þa oc rett at scipa quodeni sem hin svarar, en sa verðr utlagr iii. morcom hvártz er at hann lýgr eða suarar engo oc (s. 66. a.) a sa þa söcena at sökia er hann spurþi,² ef sa vill eigi sökia, þa abuin sa söcena er quaddr er istað hans, en ef hann vill eigi þa scal sa sökia er sott vill hafa hvana, oc scal quedia til v. heimilis bu a þingi þes er sottr er. Huar þess er menn quedia bua heiman oc sitia feðgar fyrir oc þott anar ein eigi ibue þa er rétt at quedia hvarn er vill þa er réttir ero bapir, oc quedia en ellzta sona hans ef þeir ero fleire en ein.

1) Gising for spyrning.

2) Punctum er tilföiet.

rétt er þótt sa leyse quiddin af hende er til þings kómr. þoat hin hafe quaddr verit er heima sitr. EN þAN scal sokia VM heima setona er quaddr var. ef hvargi þeirra fen EN við þAN þeirra er sócnen er afér kómr hvatke er at bilar sípan. Þat er mælt. at quod scal up hesia VM morginen oc quedia huern at ávðrom til þess er quaddir ero allir. scal hann a einom degi quedia alla ef því ma orka. Maðr a at quedia bva nio. Þar er menn bregðaz frumhlavpom við. oc scolo þeir ena sömo bva quedia er síðar hesia upp quodena enda eigo þeir hrudningar. Ef menn bregðaz við bva quod. oc fara at sinom enda huárir at oc hittaz þeir þa ero hvarir tvegio scyldir at segia hveria þeir quoddo oc sva þat hveria þeir ætla en at queþia. Þat er mælt at þeir eigo eina bva allir at quedia enda eigo þeir hvarirtvegio rudningar VM þa bva er þeir quoddo er síðar quoddo. Ef þeir hittaz oc verða þeir eigi a sáttir hveriom bvnóm scal við avka þeim er hvarigir hafa aðr quadda. oc eigo þeir firir quod at ráða er fyre hófo vpp quodna. oc eigo þeir at ráða er fleire hófðo bva quadda. þa er þeir fundvz. EN ef þeir hafa iafn marga bva quadda enda scilir þa a hvarir fyre tóco til. oc eigo þeir ix. vetvangs bvar at scilia er rettastir verða VM frumsekena iquidnom hvarir fyre hófo up quodna. oc verða þeirra mál ónyt er quiddin ber-ivanhag. Ef þeir hittaz þa er sva mioc hafa þeir hvarirtvegio framat quodine at fleire verða quaddir allz VM þAN vetvang EN ix. ef þeir quedia hvarir eptir avðrom sem mælt er. þa scolo hinir (s. 66, b.) er síðr átto fyrir quodini at ráða þa er þeir funduzc fara til huss at þeirra bvana er þeir hafa einir quadda oc nefna ser vatta. at þeir nema af þeim quod þa. af því at þeir ero fleire heiman quaddir EN ix. VM þAN vetvang. oc mæla sva at logfastir menn heyre.

oc fara sva með þvi male sem með quodeni. Ef þeir gera eigi nema¹ quopena af búnom þa verða onýt mal þeirra öll þav er þeir hafa vm quatt. enda vardar bunom ecki heima setan ef quidrin ber þeim vanhag at þeir hofe sidar quodna vpp. enda þo at hinir nemi quodna af sinom buum er eigi væri scýldir til nema villde. þa verða þó malin hina ónyt er quidrin ber vanhag lengr er þeir gerþo eigi nema quodna af sinom² buum. fyrir iii. sol þaðan fra er þeir voro quaddir. Ef þeir verða asattir hvarir quodna eigo at taca af búnom. þa eigo þeir at rada af hueriom þeir scolo taca quodna eða hueria hinir scolo queþia. Þar er þeir verða a sáttir hvarir quodna scolo taca af bunom oc verðr þeim eigi at sacar spelli þott þeir quedi fleire bva fyrst en ix. ef þeir geta þo numna af þeim quodna er vm fram ero fyrir iii. sol. ^a Söciendr verða vtlagir iii. morcom ef þeir leyna quodine. eða liuga til ef þeir ero spurþir. enda verða onýt mal þeirra öll þav er þeir hafa vm quatt. Bvum vardar fiorbavgs card ef þeir segia eigi hvart þeir ero quaddir eða eigi oc sva ef þeir liuga til. en þeir er sidar queþia ef þeir vito eigi hveria hinir quoddo. oc er þeim rett at quedia þa er þeir hyggia rettasta. Ef maðr duelr quod sina eða hrapar meir til þess dags er hann veit at aprir menn vilja þan dag bva quedia fyrir þess sacir at hann vill glepia i þvi sacar þeirra en hann spillir sök þeirre er hann queþr vm. oc vardar honom þat fiorbavgs card. þat er stefno soc oc scal quedia til ix. heimilis bva a þingi þes er sottr er.

a) — A. M., c. 28, S. 529.

1) Først skrevet nēna, men derefter er n underprikket.

2) Gising, i Ovrrensstemmelse med A. M., for hlaomi.

^a *Pat er mælt.* þars maðr vill *quedia* bva vm sár.

^b Ef maðr *queþr* bva heiman vm fardaga. [eða fyr. oc scal hann þa bva *quedia* er um alþingi hafa buit a þeim höium er hann *quedr* ef þeir lifa oc ero samlendir. Hann scal þa a þeim höium *queþia*. þoat þeir se a brott farnir oc scal lysa quod firir þrimr].

^c Ef lið er gert amot þeim monnom.

90.

(S. 67, a.) ^d Sex ero konor þær er maðr avigt vm. Ein er kona manz.¹ ii. dóttir manz. iii. modir manz.² iiiii. er systir.³ v. er fostra su er maðr hefir fœdda.⁴ vi. er fostra su er man hefir fœddan. *Pat er mælt.* ef maðr kemr at þar er anar maðr brytr kono þa til svefnis er hann a vigt vm. þar a þeim vetvangi oc hafe hann fellda hana oc látet afallaz oc a hann þa vigt vm þar a þeim vetvangi eða sva ef hann siðr hann i sama sæing konone sva at þav huile bæde saman af því at hann villde misrædo við hana drygia. oc a maðr þar vigt vm ihvaromtvegia stað þott misrþan hafe eigi tekiz. Þar er maðr vegr vm þa cono eða viðr a manne er eigi hefir tekiz misræðan oc var til stýrt þar eigo einir vetvangs bvar at scilia hvar-vegia vm vigit eða vm þav a verc sem ero oc sva vm

a) Dette Sted har neppe noget fuldkomment tilsvarende i A. M., hvorefter det kunde suppleres (jvfr. A. M., c. 23, der begynder med Ordene: Et maðr vill bva *quedia* oc scal hann nefna ser vatta o. s. v.)

b) Suppleret efter A. M., c. 84, S. 126²⁰; jvfr. iøvrigt c. 81.

c) Det her antydede Sted, hvortil noget tilsvarende ikke synes at findes i det arnamagn. Haandskr., er uden tvivl det samme, som læses fuldstændig i det foregaaende, c. 77, S. 128⁸.

d) = A. M., c. 31.

þat er hann vill til ohælge enom vegna lata færa. En þar er misrøðan tócz. oc eigo vigs vetvangs þvar at scilia vm vig eða vm a verc. þav er ero en aðrir vetvangs þvar vm leg orð. þeir er þar ero næstir nema alt hafe a einom vetvange verit oc scolo þa enir sömo þvar scilia hvartvegja vm helgi manz oc ohelgi. Þat er mælt. at þar er maðr vegr man vm þa cono er maðr a vigt vm en anar maðr er leg orðz sacarenar aðile oc vill sa eigi sökja söcna þa er rett at sa bvi til socina¹ er vigit hefir vegit oc söke þat mál eða sele avðrom manne sva sem² hann se rétrr aðili at. Þeir menn er veria socna scolo fyrir þa menn er at vigi hafa verit með veganda eða fyr hann sjalfan. Þa scolo þeir quedia til biarg quida allra v. vetvangs þva þa³ er næstir voro vetvangi ipan söcna quidix er aber vigit eða sáren vm þat sem þeir vilia honom til ohelge lata færa eða til varna hafa. Ef maðr hefir vegit man vm kono er hann avigt vm. oc scal hann stefna enom davða manne oc mæla sva. Nefne ec ipat vætti. at ec stefni honom vm þat sem hann ræðr a at queþa.⁴ tel ec sect fe hans allt. tel ec hann ohelgan hafa fal- (S. 67, b.) lit oc eiga, eigi kirkio lægt af hann vill sva at queþa. oc queþa á hvar hann stefnir til þings. hann a oc at stefna honom til scogar ef hann vill þat. oc telia oheilög sár hans ef hann er lifs.

1) Ordene þa er rett — socina ere tilföiede i Overensstemmelse med A. M.

2) Ordene sva sem ere tilföiede efter A. M.

3) I Skindbogen: quedia biarg quidar alla vetvangs þva o. s. v., heiliken Læsemaade, der upatvireleligt maa ansees corrumperet, vi have rettet i Overensstemmelse med A. M.

4) Punctum er tilföiet.

91.

^a Þat er mælt.¹ ef yngri maðr veqr man en xii. vetra gamall oc verþr hann² eigi lögsecr vm vígit en frændr hans scolo hann gialda niðgiolldom. Ef yngri maðr viðr a manne en xii. vetra gamall þa á maðr at föra hann ór hofðe³ ser sem þa mundi hann ef hann være fostri hans eða faðir. oc scal hann eigi orkumbl at honom gera. EN ef en vaxne maðr veitir honom orkumbl verðr hin vngi maðr eigi oheilagr.

92. Vm vaða verk

^b Þat er mælt. at engi scolo verða vaða verc. Eigi sécz sa maðr er avapne heldr. ef hann heldr kyro þo at anar hrape avapn hans oc sceíniz. hvar þess er þat ber quiðr at hann vilde eigi at hin sceindiz á. Hvarge⁴ er maðr hefír comit vapne síno þa secz hann eigi þot anar maðr sceiniz á. oc hafe hann eigi sialfr ahaldit ef þat ber quiðr at hann vilde eigi scaða hans af⁵ oc⁶ hann hafðe þar comit. vapneno er hann vette engom manne scaða af. EN þa biarg quiðo alla scal taca or þeim sócnar quið er hann er við sótr. oc taca v. bva or. **Ef maðr**

a) = A. M., c. 32.

b) = A. M., c. 34.

1) Ved Feilskrift i Skindbogen m̄ (=maðr), men r er derefter overstreget.

2) Tilføiet.

3) Læsemaaden haubl i A. M. er uidentiel en Trykfeil for havtdl, der, overensstemmende med vort Haandskrift, læses i den arnam. Skindbog.

4) Imellem g og e i dette Ord staaer en Figur over Linien, der ligner s.

5) Herefter skrevet: oc hann hafðe hann eigi sialfr a haldit ef þat ber quiðr at han vilde eigi scaða hans af, men disse Ord ere derefter igjen overstregede.

6) Tilføiet.

festir vapn sitt þar er sialft fellr ofan, oc fae maðr scaða af *oc* abyrgiz sa er up feste. ^a Hvar þess er maðr gengr¹ til fangs at vilia sinom eða leics oc se hann eigi lengr at en hann vill, þa scal hann sialfr sic abyrgiaz ef hin vill honom eigi mein gera nema hann fae orkumbl eða bana *oc* metz þa sem engi leicr se.

93. vm ora verk.

^b Þat er mælt, ef ðr maðr viðr a manne *oc* scal þat þviat eins ora *verc* meta ef hann hesir unit aðr a sialfom ser þav *averc* er hætt voro við bana eða orkumblom *oc* verþr þo þviat eins óra *verc* ef bvar vilia sva borit hafa. Þat er mælt, þar er ora *verc* berse *oc* er sa maðr o eill² til doms en hann verðr þa iafn secr *vm* a *verc* sem o ðr maðr at öðro. (s. 93, a.) en þar eigo menn at sæltaz á fyrir lof fram.

94. aðilþír

^c Sonr manz er aðile vig sacar xvi. *vetra* gamall. eða ellre frials borenn *oc* arfgengr sva hygin at hann kune fyrir³ raða. Ef eigi er sonr til eþa er ðre en sva þa a faþir þar næst, þa á bróþir samfedre þar næst. Þa abropir sammøðri þar næst. Ef brøðr ero fleire samfedra

a) Til dette Sted, der udentvøl er Kilden til den norske nyere Landslov IV, 13, og Jónsb. Mannh. 13, jvfr. Chr. V. L. 6—11—6, synes intet tilsvarende at findes i det arnam. Haandskrift.

b) = A. M., c. 33.

c) = A. M., c. 35.

1) Skrevet ovenfor Linien.

2) Istedetfor o eill læses i det arnam Haandskrift eít.

3) Det arnam. Haandskrift tilføier erfð.

oc eigo þeir allir iöfnom höndom þat er þeir á taka. Ef sumir vilja sökia en sumir sættaz á oc a sa at raða er sökia vill til fullra laga. Þat er mælt at rett er at þeir því allir mal til oc þarf engi þeirra avðrom at selia. En ef þeir vilja allir til fullra laga sökia. oc a vm ens ellzta söc at dæma þeirra er til fullra laga vilja sökia. En ef in ellre broþir selr söcna öðrom manne en in øre fer sialfr með¹ oc a vm þess söc þa at dæma er siálfr fer með. þot maðr hafe handselda söc af iafn nánom manne tecna sem sa anar aðilin er sættaz vill á. oc scal vm hans söc þa dæma ef hann vill heldr til fullra laga sökia en aðiliarnir þeir er sialfir fara með. Þesir menn ero til aðilþar talþir. Eftir brøþr er sonr lavngetin aðile. þa broþir lavngetin samfedre. þa broðir lavngetinn sammødrí. Ef eigi ero þesir menn til. þa a söcina en nánasti niðr frialsborena oc affgengra oc samlendra. Ef fleire menn ero iafn nánir þa scal sa raða er sökia vill. til laga. eigi ræðr alldr með iafn nánom monnom nema brødrom. Vig söc oc sva bøtr hverfa sva ikne runa sem erfð þott .i. maðr se or avðrom en fleire or odrom knerune. Rett er at sonr söke vigsöc xii. vetra gamall oc øre en xvi. vetra. ef aðili lofar. en eigi þarf hann at taca þa söc af avðrom.

^a **E**ckia asialf eða mær xx.

^b **E**f sacar aðile vill eigi sökia retta fars söc. þa er in ungi maðr a. en xvi. vetra gamall. þa scal honom

a) *Det her antydede Sted (= A. M., c. 66) læses fuldstændig lige nedenfor, S. 170.*

b) = A. M., Festa-þ. c. 55, I, S. 381²⁴.

1) *Ordene sialfr með ere først blevne skrevne i omvendt Orden, hvilket der- efter er blevet rettet ved Henvisningstegn.*

rét enom unga manne er hann er xvi. vetra (s. 68, b.)
 eða ellre at taca up söc oc scal hann sva til bua sem
 þa hafi hann ny spurða ef hann veit at hin hefir afglapat
 soc fyrir honom. Rett er at hann seli þá söc ef hann
 vill avðrom. ^a Ef maðr er eigi fulltíði enda geriz söc sv er
 hann er aðili at ef hann eigi alldr til. þa asa karl maðr
 soc er nanastr er fulltíði. Ef sa hefir huarke söcna sótt
 ne sellda ne til búna en v.^{ta} dag vico er fyrstr er isumre
 þa er en ungi maðr er orðin xvi. vetra gamall. þa a en
 ungi maðr soc sina at sökia oc at sættaz á. ^b Ef utlendr
 maðr nóron verðr vegin.

^c Ef víg geraz a alþingi.

^d Ef unit er a yngra manne en xvi. vetra gömlom.
 þa er sa maðr aðile er víg sacar væri ef en ungi maðr
 væri vegin. Rett er at en ungi maðr söki sialfr söc þa
 ef aðili lofar oc þarf hann eigi at taca söc af avðrom manne.
^e Ef sa maðr verðr vegin er eigi er comin i ætt at logom
 þótt hann se kendr nokorom manne at syne. þa eigo
 moðor frændr vigsocna oc sva bœtr enda fer sva erfð.
^f Ef unit er a þeim manne. er fulltíði er at aldri¹ er sva
 er o hygin. at hann a eigi forað fiar sins. oc a sa söc
 er réltr er mælande máls hans. Sua scal fara vm þær
 sacir allar er við hann ero gervar sem nv var tint vm

a) = A. M., c. 70, S. 112²².

b) Det her antydede Sted er uidentviel det samme, som læses fuldstændigt lige
 nedenfor, S. 170⁴.

c) Om dette Sted muligen har sit tilsvarende nedenfor S. 178¹ (= A. M., c. 52,
 S. 92²¹, hvor Redactionen er mere udførlig) jøfr. S. 170⁹, maa lades uafgjort.

d) = A. M., c. 70.

e) = A. M., c. 71.

f) = A. M., c. 70, S. 112⁷.

1) Skrevet þeim manne er sva er o hygin. er fulltíði er at aldri, men
 Ordenen af disse Ord er derefter forandret ved Henvisningstegn.

averkin.¹ ^a Eekia asialf oc mær tuitög eða ellre at raða fyrir söcom sinom ef hlavpit er til þeirra eða veit sör en mini hvart sem þær vilia selia eða sættaz á.² taca eigi mína en lögrétt. ^b Ef utlendr maðr norön eða or noregs konungs veldi her quangaðr alandi verðr vegin. þa eigo þeir menn vig söc eptir hann er ætti eptir konona ef hon væri vegin.

^c Þridia brødra eða nanare menn.

^d Ef maðr verðr³ vegin eða omale.

95.

^c Ef kona manz verðr vegin su er hann a born með til arfs alen oc verðr boanden kononar (s. 69, a.) vigsacar þeirrar aðile. Ef kona su a sono til arfs alna oc se þeir fulltíde oc verþa þeir vig sacar þeirrar aðilia iafut sem boande kononar enda eigo þeir hálfar botr huárir við aðra. Ef eigi er sonr oc lifir faðir kononar eða broþir samfedre. oc verðr anar þeirra þa vigsacar þeirrar aðilin at helminge. við boanda kononar. Ef þessir menn ero eigi til þa a boandin kononar socna. en ef anar maðr þeirra lifir er sva scylldr er kononi at til arfs væri taledr ilögom oc asa bötr halfar við boanda kononar. Eigi a maðr at vega at kono þeirre er kúict barn hefir iquide

a) = A. M., c. 66.

b) Hertil findes intet tilsvarende i A. M.

c) Til det her anlydede Sted kan neppe med Sikkerhed noget tilsvarende paa-vises; jfr. maaskee nedenfor S. 173²⁸ (A. M., c. 37, S. 76.)

d) Dette Sted er uden tvivl det samme som læses nedenfor S. 178¹ (A. M., c. 52, S. 92).

e) = A. M., c. 35, S. 68¹⁸.

¹ og ²) Punctum er tilføjet.

³) Skrevet to Gange, men overstreges paa det sidste Sted.

þóat hon hafi ser til ohælgí unit eða hon se sek oc fellr hon þa eigi cheilög. **E**f kœna su er með barne quiko er vegin er. þa ero tuær vig sacarnar oc scal su sœc vm barns vigit sva fara sem aðrar vig sacar. ^a **B**œtr allar vm vigsacar eigo arftoco menn hvart sem þeir ero karlar eða konor huergi er sœc sœcír eða huergi sem aðile er. oc er sa réttir seliande er réttir er sœkiande. ^b **M**opír aþriðiung af vigs bótom eptír born sin scirborin við brœðr samsœðra ens vegna. oc sva ahon þriþiung rétta fars vm dœtr sínar við brœðr samsœðra. ^c **E**f anar maðr sœkir retta fars sœc en aðile af því at hann þicciz aðile vera. en aðile gefr því engi gavn at. at hann hygr anan aðilia vera en¹ sic. oc scal þa aðili eignaz þriá lute sattar en hin fiordung er sótte. nv þarf hann at legia fe til sócnar eða til liðs oc scal þær af satt til taca en þeir scripta avðro með ser. Nv veit sa er sœcír at hann er eigi aðile. þa ahin heimting til allrar sáttar slicrar sem gœr var.

96.²

^d **Þ**at er mælt at hvar þess er logsculdar maðr er arftoco maðr ens vegna oc scalat hann með sœc fara. en hann a sva micít fe af bótom sem hann er sculldfastr. Ef lögsculdar maðr verðr vegin (s. 69, b.) þa eigo frœndr sœc þa. þeir scolo biðða þeim manne er fe hafðe átt at honom iafn micít fe sem hann væri sculd fastr. EN ef

a) Hertil findes intet tilsvarende i A. M.; jvfr. A. M., c. 54.

b) = A. M., c. 54, S. 94¹³; jvfr. Festa-þ., c. 20, S. 333¹³.

c) Til dette Sted (= ovenfor c. 77, S. 127¹⁰) findes intet tilsvarende i A. M.

d) = A. M., c. 36.

1) Synes først at være blevet skrevet al.

2) I Enden af de to første Linier er en Plads bestemt til Overskrift.

þeir bióða eigi. þa a söcna sa¹ er feet atte at enom vegna. Þat er ef leysingr verðr vegin. þa söc a sonr hans frials borin, en ellegar frialsgiafin. EN ef frialsgiafin vegr leysingia sin. oc er leysingrin son lavs. þa a goðe soc þa. sa er in vegne er iþingi með. EN ef sa er allr ein oc eigo þa samþingis goðar hans. EN ef þa scilir á oc scolo þeir þa luta með ser. Ef leysingr leysingsens verðr vegin oc aþar en ødre leysingr sökена.

97. vm utlendra manna vig.

^a Ef utlendir menn verða veginir her a lande danscir. eða sønscir eða norønir. þa eigo frændr hans söc ef þeir ero her alande vm þav iii. konunga vellde er or tunga er. EN vígsacar vm vig utlendra manna af öllom londom öðrom en af þeim tungom. er ec talða nu. þa á her engi maðr at söcía þa söc af frændsemis söcom nema faðir eða sonr. eða broþir. oc þo þviat eins þeir. ef þeir hafa her við kanatz adr. Ef maðr verðr vegin at scipe er engi afrænda her a landi oc a felage hans söc. Sa er felagi at logom er en okerscare þeirra legr allt sitt fe til lags. EN ef eigi er felagi til eða vegr felagin at honom. þa a mavtonavtr hans söc þa sa er optaz a mat við hann. Nu ero mötonavtar fleire þeir er iafn opt atto mat við hann. þa scolo þeir luta söc en hafa iafnt allir betr. EN² ef eigi ero mavtonavtar³ til þa eigo styre menn söc. oc a sa þeirra er mest a i scipi. EN ef þeir

a) = A. M., c. 37.

1) Tilfoiet.

2) Først skrevet ef.

3) Rettelse for mavtar.

eigo *iafn* micit iscipi þa *scolo* þeir luta með *ser* hver með söc *scal* fara. EN *iafnt* eigo þeir allir betr. Ef styri maþr *vegr* man enda a *hann* hvarki felaga ne mötonavt. oc eigo þeir söc er scip eigo með *honom*. *iafnt* eigo þeir allar betr. sa a söc er mest a iscipi. *scolo* þeir luta með *ser* ef þeir eigo *iafn* micit iscipi. Ef styre maþr verðr vegin sa er ein er imoto neyti. eþa se (s. 70, a.) ein styri maþr *oc* vegi sa at *honom*. þa a godi sa söcna er sa maþr er i þingi með er land þat á er þeir bva á. Ef *hann* verðr vegin þa er *hann* fca fra scipi til *vistar* *oc* *scal* et sama *vm* soc þa sem at *hann* væri at scipi vegin. Ef *hann* verðr vegin þa er *hann* er ivist með bóanda. þa aboandin sokina. EN ef boandin *vegr* *hann*. þa a godi sa er *hann* er i þingi með. EN ef sa er allr ein þa eigo samþingis goðar *hans* sökena. Ef *hann* er ivist með kono *oc* verðr *hann* þar vegin. Nv ef sa er nockor i vist með *henne* er þingheyiande se réttir fyrir by *hennar* *oc* asa socena¹ þá. EN hon betrnar. EN ef sa er engi þar til eða *vegr* sa *hann*. þa a godi sa er hon er i þingi með. Sua *scal* *oc* soc fara sem *hann* væri ivistini vegin til þess er *hann* kemr til scips alfare. EN þa *scal* at scipi fara *sva* sem talit var et fyra sumar. Ef utlendr maþr býr frænd lavs *oc* verðr *hann* vegin. *oc* a godi sa söc er *hann* er i þingi með. EN ef godi sa *vegr* *hann*. þa eigo samþingis goðar *hans* nema hin vegne eigi hörn frialsboren *oc* huerfr söc þa undir þan karl man er nánastr er börnonom fulltíðra *manna* *oc* þeirra er fyrir kan raða. Sva *scal* fara *vm* vig sacir utlendra *manna* sem her er tínt. nema her se alande or varre tungo frændr ena vegno *manna*. þat ero þridia bróðrar

1) De sidste tre Bogstaver af dette Ord ere skrevne over *Linien*.

eða nanare menn. Þeir eigo vígsacír at sækia her oc bœtr at taca. ef þeir coma síðar vlt oc eigo þo allar bœtr vígsacar vaxta lavsar ut at ganga.

98.

^a Of víg öll þav er nu hefi ec talið oc sva vm en meire sör *scolo* menn eigi sættaz á fyrir alþingis lof. *fiorbavgs garð varðar* ef menn sættaz a þav mal er eigi a at sættaz á. fyrir lof fram. Frændr inir nánösto eigo fyrst at sækia þar er menn sættaz a víg soc fyrir lof fram. en ef þeir. vilia eigi þa á (s. 70, b.) sa er sækia vill til fullra laga. *Pat er stefno sœc oc scal quedia bva ix. a þingi.*

^b *Fiorbavgs garð varðar* biorg þeirra manna. [ef rétt lyst er a hönd víg eða sar in meire eða hernað hafa drygðan eða brenda menn ine. sva at hinir havfðo bana af eða orkumbl. eða hvatki sem þeir hafa þess gert at monnom er þeir verða scylldir til at lavgum. at giallda hin apr niðgiöldum. þat ero allt stefno sakir oc scal quedia til xii.^{tar} quiðar goða þann er sa er i þingi með er sottr er.]

^c *Eigi varðar* biorg þess manz lengr.

^d *Eigi varðar* elde þeirra manna. [er a ohelgum monnum hafa unit. oc sva þoat þeir fare a þing helgoð.]

99.

^e *Pat er mælt.* at þeir menn eigo eigi þingreitt er sár eða ben ero ahönd rett lýst. en ef þeir fara a þing

a) = A. M., c. 38.

b) Suppleret efter A. M., c. 40.

c) Hertil synes intet tilsvarende med Bestemthed at kunne paarises.

d) Suppleret efter A. M., c. 40. S. 80¹⁴.

e) = A. M., c. 39.

hælgat oc vardar fiorbavgs gard oc verða ónytar sacar allar. oc sva varnir þær er hann er apili at a því þingi. Sva oc þær sacir allar oc varnir er sa maðr hefir til býnar. a því þingi. þoat handselldar se ef hann fer með. EN ef þeir menn fara a alþingi oc scal þeirre söc stefna at lögbergi. EN ef þeir fara a ONOR þing hælgut. oc scal þeirre söc stefna heiman oc *quedia til heimilis* bva ix. a þingi þes er soltr er. hvart hann hafe comit a hælgat þing sidan er sör eða ben voro lyst ahönd honom. nema søken se til þess þings búen. þa scal stefna þar til doms ef vill. sva scal oc *quedia* vm alþingis reid. En *fiorbavgs gard vardar* þeim monnom öllum er rida af því með honom at þeir vilia eða hann til þingreidar. **Ef** þeir menn fara aþing er eigi eigo þingreitit eða ero þeir ahælgodo þingi oc verða þeir þa ohelgir fyrir a vercom. oc sva þeir menn allir ef af því ero i þeirra flokki þar. at þeim vilia lið veita. Þar er maðr hittir man þan a hælgodo þingi er eigi ætti þingsfört. oc er costr at hann nefne vatta at því at han hefir hittan hann ahælgodo þingi oc scal hann sokia við þat valt orðit. Ef quidr ber a man þingreidna oc á hann at *quedia* ser biarg quidar v. *heimilis* bva sina hvart hin maðr lyste a hond honom sár eða ben af því at hann villde glepia þingsförl hans. en eigi af því at hann hygði hann at söc sanan. oc ef hann getr þan quid. at hinom hefir þat til gengit oc versc hann þa málino. því vm þing forna. ^a Sacar þessar allar er her ero talþar vm *averc scolo* coma i þan fiordungs dom sem *averc* hafa verit ifiordungi. EN ef menn beriaz at fiordunga (s. 71, a.) moti oc scolo¹ þær coma iþan fiordungs dom sem bvar ero fleire or fiordungi quaddir.

a) = A. M., c, 42.

1) Tilföie.

100.

^a A varþingom hælgoðom eða a leidom scolo menn lysa sör i þingbrecko. eða i þeim stað er menn ero vanir at hafa upsogo. A engi sör eigo menn at sættaz þav er þar verða fyrir lof fram. Ef þeir menn lavpa þar ibúþir in er a monnom hafa unit oc varðar fiorbavgs gard þeim monnom er fyrir þeim standa ef eigi er a vetvangi. EN ef a vetvangi er þa varðar scoy gang. En ef þeir¹ menn standa fyrir þeim er buð eigo þar. oc verðr buðen oheilog þeirra manna við brote ef þeir ero beiddir með vatta fra gongo adr. EN þa scal bva quedia er næstir bva vetvangi þeirra manna er eigi se averc kend.

101.²

^b Þat er mælt þar er menn vinaz á a alþingi. oc scal þar quedia bvða³ quidar ipær búþir iii. er næstar ero þeirra er iii. menn se réttir or huerre at tengðum. eigi scal quedia isutara buþir. ne suerþ scriþa búþir. EN þa menn scal fyrst quedia er⁴ buðir eigo ef þeir ero réttir i quod. oc scal þa fyrst quedia er mest eigo ibuð ef eigi þarf alla.⁵ þa scal boendr adra quedia ef eigendr ero eigi réttir eða sva ef fleiri⁶ þarf. EN ef eigi

a) = A. M., c. 43.

b) = A. M., c. 45.

1) *Abbrevieret ved en Streg over den øverste Deel af þ (ellers = þ a t).*

2) *I Capitlets første Linie er en Plads ledig for en Overskrift.*

3) *Skrevet b. (sædvanlig = bva), men derefter er dette blevet underprikket og bvða skrevet ovenover, maaskee dog med en yngre Huandskrift.*

4) *Herefter skrevet mest eigo i, men disse Ord derefter overstregede.*

5) *Punctum er tilføjet.*

6) *De to første Bogstaver ere skrevne over Linien.*

viðr ella þa *scal quædia grið menn.* ^a *Vm averc oll oc vm frumhlavp oc vm röð. oc þa laga lösto alla er menn gera* a¹ *alþingi aþeim vetvangi er menn fa þar sör oc scal þar buða quidr vm scilia. en frumhlavp oc averc þav er verða með monnom a alþingi scal at logbergi lysa. Þa er menn verða quaddir buða quidar a alþingi oc hafe eigi af hendi leystan. oc ero þeir scyldir et næsta sumar eptir at fara til alþingis. iafnt sem þeir se heiman quaddir. Ef maðr deyr or þeim sárom er hann fecc þar. oc er costr at lysa fyrir bвом v. þeim er næstir bva þar er hann andaz.*

^b *Ef maðr drepr man eða særir a þingom.* [*æða aleidum helgaðum. oc varðar þat scog gang enda eykz þar réttir manz hálfó. Nu vill maðr hefna sin en hin er a honom hevir unit er lavpin i búð in oc standa menn þar fyrir honom. þa scolo þeir er eptir sökia beiða þess at þeir megi ganga in i buðina. Nu vilia hinir þat eigi oc standa fyrir oc varðar þat fior bavgz garð ef eigi er a vétvangi. en scog gang ella enda er búðin oheillog nema þeir villdi sva scilia þa at sa hafðe lavpit er þa er vanlute. Þa scal bva quædia er þar bua næstir þingino ef eigi ero þeim averk kend. Nu drepaz menn eða særæz eða vegaz a alþingi. oc eykz þa hálfó réttir þeirra manna er a er unit enda varðar eigi at menn stande þar fyrir monnom].*

^c *Nv verða þa averc með monnom a alþingi er ny mæli ero upsögð. oc er eigi þa scyllt at föra doma ut oc scal bva þa quædia til vm þat mál er næstir bva þing (S. 71, b.) velli þeirra er rettir se at sculdleicom. oc at*

a) = A. M., c. 46.

b) *Suppleret efter* A. M., c. 52, S. 92³.

c) = A. M., c. 52, S. 93².

1) *Tilføiet.*

hreyrom. ^a *Ef maðr verðr vegin eða verðr hann omale eða ovite af a vercom a alþingi. oc er sa sochnar aðile er a þingi er scyllzír karl manna.*

102.

^b *Ef maðr verðr secr vm vig þat er hann vegr a alþingi þa er sa maðr gilldr iii. morcom lögavra. Sa maðr er oc ANAR sva gilldr er hann brenir menn ine. En inn þride þræll sa er vegr at drottne sinom eða at drottningo eða born þeirra eða fostr. iiii. er morð vargr. EN aðrir scogar menn allir þa ero gilldir viii. avrom.*
^c *Þar er menn verða secir vm vig þa scal søkiande kiosa man til veganda at domi eða at sütt fyrir sattar monnom. þan er hann vill þeirra manna er at vige voro. oc scal hann ipes átt telia til sac bóta oc sva a hann við þan man hruðningar. en ef hann gør eigi kiosa. oc of telrat hann til sac bóta þa ne til hruðninga.*

103.

^d *Þat er mælt. at maðr scal stefna vm morð oc quedia til xii. quidar goda þan er sa er iþingi með er sótt er. Costr er at quedia heimilis bva ix. heiman. þess manz er sottr er oc lysa söcena aþingi því er hann quaddi bva til. Sa er ix iii. costr at hrævm fundnom at quedia bva fra hræum oc lysa söc a þingi.* ^e *Sacar þessar allar er her ero talþar þær scal lysa aþingi en*

a) = A. M., c. 52, S. 9221.

b) = A. M., c. 47.

c) = A. M., c. 48.

d) = A. M., c. 49, S. 8717.

e) = A. M., c. 62.

quedia bva heiman enda er rétt at lysa þær sacir allar er heiman ero quaddir bvar vm. enda er rett at stefna hvar þess er rétt er at lysa.

104.¹

^a *Sacar þessar allar er adilin hefir spurt þa er iiii. vicor ero af sumri eða fyr oc scal hann stefnt hafa miðvico dag þan et sidarsta er vi. vicor ero af sumre en næsta dag eptir. en bvar scolo quaddir vera lavgar dagin þan eptir á eni vii.^o vico. ^b EN ef hann spyr sidar söcena adilen eða gerezc honom sidar en sva oc fyrir far dag in efsta. þa er rétt at stefna alt til þess er vii. vicor ero af sumre et sidarsta. en bvar scolo quaddir vera er viii. vicor ero af sumre. EN þar er gagn quod (s. 72, a.) komr til oc hafe. adrir quatt fyrir fardaga en adrir vili quedia eptir far daga. oc scolo þeir ena sömo bva þo quedia. EN ef bvar hafa fört heimile sitt a þui mele oc scolo þeir þar quedia þa sem þa átto þeir heimili er en fyre var quodin. EN sa er eptir fardaga hefr upp bva quod scal quedia bva þa er næstir scolo bva þav missere þeim stad er hann quodr vm. Ef maþr spyr söc þa er hann er adili at drottins dag ifardögom eða sidar. oc a hann cost at bva soc þa eigi til sócnar a þvi sumre. Enda er costr at sökia a eno næsta alþingi. oc ef sv soc er. er heiman scal quedia bva til oc scal hann stefnt hafa ef hann hygr en v.^{ta} dag vico et sidarsta er viii. vicor ero af sumre oc sva quadda bva. anar tuccia scal alla bva quedia þa er bvet hafa fyrir en v.^{ta} dag ifardögom eða eptir fardaga. Sacar þær allar er sidar*

a) = A. M., c. 63.

b) = A. M., c. 64.

1) I Slutningen af første Linie staaer en Plads aaben som til Orerskrift.

coma vpp en viii. vicor ero af sumre þa er sva mælt ef eigi er heiman quod til oc sva þær allar er sva siðarla coma upp þótt heiman quod comi til. at hann mætti eigi fa quadda bva þa er viii. vicor ero af sumre. þa scal þeim söcom stefna sva nær alþingi sem hann vill. ef hann vill þo a eno næsta al þingi sokia. EN ef heiman quod kome¹ til saca ef fyr hefðe upp comit. oc scal hann quedia til þa bva ix. aþingi er næstir bva þa þeim stað er hann átti vm at quedia ef hann quadde heiman til enar sömo sacar.

nymæli. ^a Ef aðili spyr sva siðarla vig söc.

^b Ef aðile er utan fiordungs. oc er honom rétt at hafa þan til buning at lysa aþingi oc quedia bva heiman oc quedia vetvangs bva ix. aþingi. Ef sva nær er alþingi at utanfiordungs monnom þickir eigi rádrúm til at coma at bva mal til sócnar a því sumre hvatki er at þrýtr. oc er rétt at hann lýse at þinglavsnom til soenar anat sumar ef hann vill. enda scal hann quedia bva hvart sem hann vill heiman eða a þingi.

105.

^c Ef menn hlavpaz til eða særz eða verða men (s. 72. b.) vegnir iþingfür oc er rétt at lysa fyrir ix. bvom ef þeir ero þar sva til eða fleire þeim er hann hygr' at eigi mone laga lestir kendir aþeim vetvangi. enda er rétt

a) Det er ikke usandsynligt, at det her antydede Sied har sit tilsvarende nedenfor c. 107 (= A. M., c. 65).

b) = A. M., c. 64, S. 104⁴.

c) = A. M., c. 44.

1) Først skrevet kömt, men derefter r underprikket og a skrevet ovenover.

at lýsa fyrir .v. vetvangs þvóm þeim er réttir se at leiþar lengð allir i ix. bva quíð. EN sa er in þriði costr at þingi helgoðo at lýsa at logbergi ef sva ner er alþingi at hann getr þar lyst fyrir iii.º sól. Þeirre söc scal stefna heiman at heimili þess er sottr er eða ella þar er hann heyri a sialfr oc quedia til ix. vetvangs bva aþingi enda er rétt at maðr stefni þar fyr en hann lysi frumhlavp eða averc. **R**étt er at lýsa þa söc a þingi oc sökia et sama sumar. oc quedia vetvangs bva aþingi ef raðrúm er at því fyr en domar fare ut. Ef lyst ero averc ahönd manne at lög bergi þav er iþingforini gerþuz oc þo at hann se þa aþingi. oc a hann eigi alengr þingvært. oc scal hann samdøgris fara af þingi er lyst er ahönd honom.

106.

^a Of sacar þær allar er upp coma vm alþingi sva at socnar aþile verðr þa et fyrsta viss. oc er rett at stefna heiman þeim söcom. hvar þess er maðr getr gagna til quatt fyr en domar fare ut.

107.

^b Þat er mælt. ef enom vegna manne ero sacir ahönd búnar til ohælgje enda fregn sacar aðile vígít aþingi eða sva sidarla at honom er eigi a því sumre scyllt at bva mál til socnar nema hann vile. oc er rétt at hann lyse þa þegar til socnar oc söke et sama sumar. Ef hinir hafa vetvangs bva quadda heiman vm þan vetvangin er hin

a) = A. M., c. 64, S. 104²¹

b) = A. M., c. 65.

fecc bana sár. Þa skal hann þa bva *quedia* a þingi¹ ena sömo er hinir hafa heiman quadda. Nu bva þeir sidar til oc *quedia* þeir bva til ohælge hinom vegna a þingi oc vm þan vetvang er hann fecc bana sár. þa scolo þeir *quedia* nott fyr en domar fare ut til socnar eða meira méle. En sa er vm vig sökir skal *quedia* ena sömo bva sem hin hefir aðr quadda. oc a sá hruðningar er sidar *quedr.* (s. 73, a.) Nu ef eigi verða allir einir þeir er hinir quoddo oc vetvangs bvar hins manz er bana fecc³. oc skal sa er vm vigit sökir *quedia* a þingi þa vetvangs bva er hann hygr rettazta vera. Ef vegandin hefir til ohelgi ser vercat a oðrom vetvangi við þan er vegin er. oc se sócnar aðilen aðþingi. en se til ohelgi enom vegna bvit. vm þan vetvangen er hann fecc bana sár eða averc þar skal sócnar aðile vigsacarinar lysa til socnar ahönd veganda bæde vigit oc þan lagalöstin er hann hafde aðr til ohelgi ser gervan við en vegna oc skal hann *quedia* bva þá til aðþingi vm þan vetvang er vegandin hefir til o hælgi ser vercat. við en vegna. Ef eigi er sócnar aðilin aðþingi en málin se bvin ahönd enom vegna til ohælginar. Nu ef frændr hans ero aðþingi næsta brøþra eða nánare oc skal sa þeirra sökia er vill vigsoc þa sva sem sa se rétr aðile. En ef þeir bregðaz vm þa á sá er scyllztr er. En ef engi er þeirra aðþingi er sva scylldr se eða vilia þeir eigi sökia. þa a goðe sa með för er sócnar aðilin er i þingi með. hvarz maðr er vegin eða sár sva at hann er eigi at för sialfr at bva mál til enda vm fær engi anan til. Þa eigo frændr slícan cost á því öllo vm sökena sem sacar aðilin ef hann væri aðþingi enda er slíct mælt til handa goðanom. Þat er mælt. at

1) Skrevet alþingi, men de to første Bogstaver ere underprikkede.

2) Skindbogen tilføier: aðþingi, hvilke Ord vi have udeladt som udentrikt hidrørende fra en Afskriverfeil, jfr. A. M., samt ovenfor c. 101.

hvergi er sökír þeirra manna er nú ero talþír her ef gögn beraz ihag enom vegna. Þa, á at dōma hann sycnan þeirra saca er ahond honom voro¹ bunar. En vegandanu sekian fullre seþ. Ef eigi er vigsacar aðile a þingi ne engi þeirra er nú ero talþír enda se malin buen til ohælgí ahond enom vegna. EN vigsökin se eigi til buen. Þa asa er vill at quedia enom vegna biarg quida² allra þeirra er þarf.³ scal hann sva bva quedia til sem aðr var línt. at sa scyldi quedia er malen biøge til sócnar þar a þingi. Nú hvalke er þess ber ihag enom vegna er vegande (S. 73, b.) ætte secr vm at verða. ef at lögom væri malen heiman buen. ahond vegandanom. Þa a at dōma EN vegna sycnan þeirra saca oc sva fe hans. Jafnt scal oc þar fara er maðr verðr vegin aþingi sem aðr var tint er socnar aðilin er eigi a þingi. enn malin se búin til ohælgí enom vegna.

108. vm aliotz rað.

“Fiorbavgs garð varðar ef maðr biðr man annan fara til averka með ser. eða raðe hann aliotz raðvm vm man. Sliet varðar oc hueriom er heítr. Þat er stefno söc oc scal quedia til ix. bva heiman fra heimile þess er sottr er. Ef þeir coma isát fyrir mennu oc scal þa quedia bva heiman fra sátene. En þa er sát er mennu biða af því at þeir hygja þar til averca við menn eða þaðan til at⁴ fara. EN ef þeir hittaz a þott þeir hafe hlavpit fyre er setit er fyrir. oc falla hinir ohælgir er

a) = A. M., c. 85.

1) Først skrevet ero, men derefter rettet saaledes.

2) Skrevet: biargquida. en vigsöken, men de sidste Ord overstregede.

3) Punctum er tilføjet.

4) Skrevet over Linien.

fyrir hafa setit. Þat er, at manne varðar fiorbavgs garð aliótz ráð öll þott eigi comi fram, en scog gang èf fram kómr.

^a Ef maðr ræðr drep ráðom vm man, [eða sar ráðum, eða aliótz raþum huerigo þeirra sem hann ræðr oc scal um þav sokia sem fram coma, þoat hann reðe þar drep eða sár er ben kómr fram. Ef maðr hefnir drepí frum lavps, þa scolo vetvangs bvar scilia vm frumlavp, en xii. quiðr vm drep. Þav ero ráð sva at maðr sva ræðr vm annan, ef hann mælir þat fyrir monnom nokot at hin se þa /bana at nær en heilendi at fir, ef þat quæmi fram er hann mælte].

^b Þat ero aliótz ráð ef maðr gilldrar til þess at vapn scyli falla a man eða fliuga at honom eða anar vaðe nockor, sva oc ef maðr visar manne aforoð eða þar er olm kycvende ero fyrir. Of þær sacir allar scal bva quæðia heiman þaðan fra er sa fecc scaða. En ef honom varð eigi mein at oc var þo til stýrt, þa scal quæðia heimilis bva þess er sótr er. Þat sagðe guðmóndr lög at vettvangs bva ix, scal quæðia vm aliótz ráð þav er a vettvangi ero raðen oc þar coma fram enn heimilis bva ix, vm aliótz ráð þav öll er eigi coma fram, oc scal quæðia ix, heimilis bva til þess er reð aliótz ráð.

109. vm brenor.

^c Þat er mælt, ef maðr biðr man fara með ser at breña men ine eða fe manna oc varðar þat fiorbavgs

a) Suppletet efter A. M., c. 75, S. 1173.

b) = A. M., c. 75, S. 11714.

c) = A. M., c. 86.

garð. oc sva hveriom er heitr oc scal quedia heimilis
bva ix. heiman hvers þeirra. Ef þeir coma aför oc¹
taca elld oc scal þa quedia þadan bva er þeir toco
elldin. En með elde tecnom til breno þa falla þeir
ohelgir oc varðar scog gang. EN ef þeir brena menn
ine eða se manna oc varðar scog gang. oc scal bva
quedia heiman fra brennostaðnom²

^a [109 a].

[Þat er mælt ef scógar manna vig verþa at sva
scal fara sem nu myn her talit. Þar er menn taka scogar
man oc scolu þeir eigi lengra með han fara en avdrag
þadan fra er þeir eigo at vega at honom. Þeir scolu
hræ hylia. þar er hvartki se akr ne eng oc eigi þar er
vavtn þav se er til bæia falle oc lengra fra garde manz
en ordrag. Ef þeir hylia eigi hræ scógar manz oc varðar
þeim þat iii. marca secð. EN ef þeir vega þar at
scógarmanne er fra er scilt. oc varðar þat iii. marca secð.
oc a domr at dæma þat at þeir færi scogar mannin abrott
a xiiii. nóttom enom næstum. oc asa maðr save þa er
land á. En þviat einu sekiaz þeir at með favr scogar manz

a) Da Texten efter Lacunen begynder inde i Materien om Skovmænds Drab, optage vi her Begyndelsen af denne Materie efter det arnam. Haandskrift. A. M., c. 109, 110, samt Begyndelsen af c. 111. De to førstnævnte Cap. betegne vi, efter næstforeg. Cap., med 109 a, og 109 b. Intet af disse har i Skindbogen nogen Overkrift.

1) Først har Afskriveren skrevet með, men derefter overstreges dette Ord og skrives oc ovenover.

2) Her indtræder den i Fortalen omtalte større Lacune. Ordene fra brennostaðnom ere tilføiede ifølge Gising, overensstemmende med A. M.

þoat þeir fare lengra með hann en ordrag. ef þeir kasa hann i ANARS manz lande en þeir túco hann. EN ef þeir vilia fœra scogar man til handa þeim er secþi hann. oc er þeim þat rétt. oc scolo þeir bundin fœra. oc bioþa lið sitt at fylgia þangat til sem hann vill at honom vega. Ef sa er secðe lætr undan ganga scogar maninn. oc varðar honom þat scog gang. oc eigo þeir menn söc þá er honom fœrðo mannin enda er hann af biorgum öllom við aðra menn vm scogar manin. Ef sa maðr er secþi sendir scogar mann a hendr avðrom monnom eða bergr hann honom i nokoro. þa er hann af biorg allri við alla menn aðra enda varðar honom scog gang oc a hverr er vill at sœkia hann vm þat. at hann hafe borgit scogar manne þeim er hann secðe siálfr vísvitande oc lata varða scog gang oc telia hann af biorgum öllom scogar manzens. oc telia ser sakirnar. Engi maðr sekz a því þoat mat gefi scogar manne þa er menn fœra hann hinom er secði. Þar er menn vega scogar man oc a sa giolld at taca er fyrstr com vápnom a hann. EN ef þeir elta hann a vápn eða a foroð. oc eiga þeir þa allir iofnom havndum giolldin. enda sva ef þeir fœra hinum er secðe. oc scolo þeir luta huerr þeirra heimta scal].

[109b].

[Ef scogar menn hlavpa i avðna hús eða i sel ubygd oc eigo menn þa at briota hvs þav ef vilia til þeirra eða brena ef þeir mega eigi sœkia þá anan veg. Giallda scolo þeir hus hinom er átti sva sem bvar v. virða við bók. Ef scogar menn lavpa i hus þav fyrir monnom er syknir menn ero ine firir. þa eiga þeir er eptir sœkia at beiða hina sykno menn ut gongo. EN ef þeir vilia eigi ut ganga oc varðar þeim þat scog gang ef scógar monnom verðr biorg

at. Þóat maðr brioti hus til scogar manna oc verðr hus oheilagt oc sva syknir menn ef fyrir scogar monnom standa. en giallda scal þeim avvisla bötr sem bvar v. virða er hus átte ef þeir ganga eigi ut. Eigi scal brena þav hus til scogar manna er eigi ero avðna hus. Ef scogar menn hafa iafnmikit lið eða meira sem hinir er ini ero með þeim oc na þeir eigi ut göngo fyrir scógar mönnum oc varðar þeim þa eigi við lavg ini vistin ef þeir fá þan biarg quid. at þeir mætti eigi ganga eða þørði þeir eigi. Ef þrælar eða logsculdar menn vega scogar man þa eiga þeir menn giolldin at taca. er fe eigo at þeim monnom er vago scogar man].

110.¹

[Lysa scal maðr samdögris ef hann vegr scogar man oc segia til þess logfostum manne. EN ef hann segir eigi samdögris til. þa ma hann eigi heimta giöld scogar manzens. En þviat eins scal þat morð vera scogar manz drepit ef quidr ber þat at hann villdi leyna þvi].

² (s. 74, a.) Rett er at vega scógar menn til sycno scogar monnom þeim er sættaz ætti á sacar þær er þeir yrði secir vm aðrar en þiof sacir. Ef sycn maðr vegr scogar man til sycno odrom scogar manne. Þa verðr sa scogar maðrin feriande þegar er ein scogar maðr er til sycno honom vegin. Nv vegr hann anan scogar man en til sycno honom þa verðr hin fiorbavgs maðr. EN ef hann vegr in .iii. þa verðr hin alsycn. Slíct munar oc sycna scogar manz þótt hann vegi sialfr aþra scogar menn til sycno ser siálfom. Hvart sem vegr sycn

1) Överskrift i den arnam. Skindb.: At lysa scogar manz vigi.

2) Her begynder Texten efter Lacunen (jfr. A. M., c. 111, S. 159¹²). Ordene Rett er at ere tilföiede ifölge Gising.

maðr til sycno *scogar* manne eða vegr hann siálfr til sycno ser. Nv sa þeirra sem vegr oc scal segia þat at hann vill sycno þess manz eða sina hafa fyrir *scogar* manz giolld oc segia v. hvom þa er þeir lysa vigino. Hann scal slica sycno segia vpp a valt sem þa er til vegit. Pat er mælt. at fleire menn mego vega til sycno einom *scogar* manne ef vilia. scal hverr þeirra lysa fyrir v. hvom at þeir vilia þeim manne til sycno vega. Enda er hann *scogar* maðr feriande er .i. er vegin. en *fiorbavgs* maðr ef ii. ero vegnir. en alsycn er iii. ero vegnir. En við þa menn eina er hann sycn er spurt hafa þa sycno hans er til er vegit aðr lyst er at lögbergi enda scal segia et næsta sumar eptir til huerrar sycno honom er vegit¹. Par er þræll verdr *scogar* maðr² vm víg drottins sins eða drottningar. þeir er taca hann scolo færa hann inan fiordungs til handa þeim manne er secte *scogar* man þan en sa scal hægva af *scogar* maninom hendr oc fotr oc láta lifa meþan vill. Ef sa er seþi vill eigi hægva af *scogar* manenom hendr oc fotr oc varðar honom *fiorbavgs* gard. en þa sök eigo þeir við hann er honom förðo. ef þeir vilia eigi. þa á sa soc er sökia vill til laga. Ef menn drepa *scogar* man þan til heliar inan fiordungs oc vilia eigi færa þeim er seþi ef þeir máttu hann sökia anan veg en vápnom oc varðar þeim *fiorbavgs* gard. En þa soc asá er seþi *scogar* manninn. Vtan fiordungs menn eigo cost hvartz þeir vilia at meiða *scogar* manen þessa lund sem sa er seþi eða færa honom hann ellegar.³

1) Herefter tilføiet aðr lyst er at lögbergi, men disse Ord ere derefter overstregede.

2) Rettelse for man, en Feil, der uidentivt er grundet i at Afskriveren istedelfor verdr næstforan først synes at have skrevet vegr.

3) Punctum er tilføiet.

(s. 74, b.) þeir ero scylldir at pina hann til sagna oc hafa v. bva til ena næsto. þeim varðar fiorbavgs gard er pina hann ef þeir segia eigi satt fra orðom hans eða leyna þeim. Sva et sama scal fara vm sculldar menn þa er at lögom ero isculd tecnir oc er sagt til at lögbergi. Jöfn er sócn við þa sem inan fiorðungs menn. oc ef þeir gera eigi þeirra anat tvegia oc scal quedia ix. bva til a þingi. Eigi er manne scyllt at drepa scogar man þott hann hitte hann at mále ef hann tecr hann eigi oc ræðr honom eigi biarg ráð nema hann hafe sectan. Sa maðr er vegit hefir scogar man scal lysa soc iþingbrecko eða at logbergi til scogar manz giallda mörc lög avra ahönd goda þeim er hann er iþingi með oc samþingis godom hans. oc öllom þing monnom þeirra.¹ lysa til gialda oc til ut gongo. hann scal fa þa menn ii. er þat legi undir þegn scap sin at þeir voro kenendr at þeim scogar manne. oc sa maðr var þar vegin sem hin² segir. Ef hann hefir eigi sanaðar menn. þa scal hann quedia heimilis bva sina v. hvart sa væri þar vegin eða eigi. Domr a at dæma mörc log avra ahönd þeim godonom oc iasfn micit or þeirre mörc ahönd hueriom þeirra iii. oc þing monnom þeirra. oc scal dæma eindaga a þvi fe fyrir buðar durom hvers þeirra godana þa er eina nótt hafa menn verit a þingi. EN³ godi sa er hann a eigi buð scal giallda fyrir buðar dúrom samþingis goda sins. En godi scal heimta at þing monnom sinom oc scolo þeir lata fylgia þingsfarar cavi. Ef maðr vegr scogar man þeirra nockorn .iii.⁴ er dyre ero oc scal hann lysa soc

1) Punctum er tilföiet.

2) Herefter skrevet var, men dette Ord derefter underprikket.

3) Først skrevet Ef.

4) I det arnam. Haandskrift læses liii., der ogsaa stemmer med c. 102 ovenfor (= A. M., c. 47).

þa at lögbergi ahond godom öllom alande her oc þing monnom þeirra. til scoogar manz giallda iii. marca log- avra. lysa til þess fiordungs doms er hann er or fiordungi siálfr en dömaz afe þat at gialda anat sumar dag þan imitt þing iböanda kirkio garðe. sva scal gogn öll til föra sem til anara scoogar manz gialda.

111.¹

^a Hy vig ero þessi ef maðr vegr þræl eða ambött fyrir manne oc varðar fiorbavgs garð. en sva scal sökia sem anat vig. fyrir þat utan. at (S. 75, a.) a þingi scal quedia bva. þott fleire menn se at vigi hans en .i. Drottin ens vegna scal kiosa ein man þeirra til veganda er at voro þan er hann vill. Sökiande a or fe hans ef hann verðr secr vm vigit giold þrælsens slic sem bvar hans v. sökianðans meta þrælin við hóc at dome. Þar er sa maðr vegr þræl manz er þingheyiande er retrr fyrir bu þess manz er þrælin átte at sculldleicom oc secz hann eigi á en gialda a hann þrælin. þræll verðr o heilagr ef hann mælir við man full rétti eða görir hálfrette. Ef drottin þrælsins verðr við staddr er þrællin er vegin oc verðr oheilagr sa er þrælin vegr fyrir drottnenom oc fyrir þeim monnom er þingheyianðr mego vera fyrir bu hans a þeim vetvangi nema þrællin hafe ser gert til o hælgi. A þeim vetvangi eigo menn at hefna þrælsens er hann er felldr en eigi lengr en sva. Ef þræll hleypr undir vápn manna fyrir drottin sin oc varðar² scoy

a) = A. M., c. 108.

1) I Capitlets første Linie er en Plads ledig for Overskrift.

2) Herefter skrevet honom egi, men disse Ord derefter igjen overstregede.

gang þa vig hans. ef hann fær bana af. Ef drottin veqr þræl sin oc varðar honom eigi þat við lög nema hann vegi hann a loqhælgom tídom eða vm langa fosto þa varðar *fiorbavgs garð* oc *scal quedia ix.* hva til aþingi oc á godi sa soc er veganden er iþingi með. Ef hann vill eigi þa a sá er sökia vill. Ecki varðar honom vig þrælsins nærgi er hann veqr hann. ef hann veqr hann um þær sacir er frials maðr felli oheilagr fyrir slicar sacir. Ef maðr drepr þræl manz ovænis hög oc aþar drottin vi. avra. en þrællin iii. avra. Nu ef hann ber þrælin lama barningo eða særir hann þa scal hann giallda verð þrælsens þeim er átte slict sem bvar meta við bók enda giallda vanhagin sem bvar virða ef þrællin¹ verðr at o maga af þeim bardaga. Ef þrælar manna liostaz oc scal sa gialda vi. avra² er lystr. drottninom. en iii. þrælinom. Ef hann a cost til þess enn ecki ella. Ef þrælar manna vegaz. oc a sa er þan þræl á er vegit helir. hvarz hann vill at lata sökia þan (s. 75, b.) þrælin eða gialda en vegna þrælin ella sem bvar meta við bók. Ef þrælarnir beriaz lama barning. þa scolo eigendr fe nyta bápír in heila þræl. oc bápír fram föra en lamþa. Rett. á þræll meira vm ein lut en frials maðr. þræll a vígt vm kono sina þott hon se ambött. en eigi afrials maðr vígt vm ambött þott hon se hans kona.

112. vm man frelsi.

^a Sa maðr er frelse gefr manne at hann scal born hans fram föra. iasnt er þat sem vm arf. Þat er vm

a) = A. M., Festa-þ., c. 43.

1) Rettelse for þrælin.

2) Gising, i Överensstemmelse med A. M., for gialda þrælin.

þræla at sa maðr scal þa fram færa er fe a at þeim. Eigi verðr hann fyr frials en hann hefir goldit hælmínginn verðz sins eða meira. þa er manne frelse gefit at fullo er hann er ilög leiddr. Hann scal i lög leiða goðe sa er hann er iþingi með. Hann scal taca cross ihönd ser. oc nefna vatta. Þat vætte. at hann vinnr eið at crossi lög eið. oc segi ec þat goðe. at hann mun hallda lögom sem sa maðr er vel heldr. oc hann vill þa vera ilögom með oðrom monnom. þeim se goþ gramt er því nitir nema fe sino bote. Eigi þarf sa maðr þan eið at vana er honom var ungom frelsi gefit. Hálfan rétt scal hann taca er hann kómr a iarls iorð. en þa allan oc fullan er hann kómr a konungs iorð. Pening scal hann gefa goða þeim er hann leipir ilög. þat scal hin tiunde lutr eyris. þeim þræli scal hann frelsi gefa er hann hevir fulla verð avra fyrir fundit. Nv gefr hann þeim frelse er hann hevir eigi fullo verðe keyptan. oc ræðr hann ser þan omaga a hönd enn eigi frændom sinom Rétt er at maðr caþpe til carnarþar ser ambüt xii. avrom fyrir lof fram. Ef þræli er gefit frelse oc er hann eigi leiddr ilög eþa ibrecco þa scal hann hvarke taka frials manz rétt ne þræls. eða heitir hann þa gref leysingr. ^a Ef fe viðr afe þa scal þar avalt halfan scaða bota sva sem bvar v. virða.

a) — A. M., Vígl., c. 79, S. 123¹⁸.

bavga tal.

113.

(S. 76, a.) **F**iorir ero lavgbavgar¹. **E**in er þrimerkingr. **A**ttar tuitog avre. **F**riði tuimerkingr. **F**iorðe tolf eyringr. **H**ofuð bavge fylgia vi. avrar bavgpac. oc þveite viii. ens fimtatigar. **T**uitog aura fylgia half morc bavgpac oc þveite ii. ens fiórða tegar. **T**uimerkingi fylgia iii. avrar bavgpac. oc þveite .xxiiii. **T**olf eyringi fylgia ii. aurar² bavgpac oc þveite xvi. **A**t enom mesta bavgæ ero iii. menn bæde bavgbötendr oc bavghygiendr fadir. oc sonr. oc bróþir. **A**t xx. avra ero iii. menn bæde bavgbötendr oc bavghygiendr fador fadir. oc sonar sonr. moþor fadir. oc dottor sonr. **A**t tuimerkingi ero en iii. menn bæde bavgbætendr³ oc bavghygiendr. foþor broþir oc broþor sonr. moþor broþir. oc systor sonr. **T**olf eyring scolo taka brøðrungar. oc systkina sönir. oc systrungar. oc sva giallda. þar ero bavgar farnir. **Þ**eir menn er enom vegna manne ero firnare en brøðrungar eða systkina sönir eða systrungar scolo taka morc af iafn nanom frændom veg-

a) = A. M., Vígsl., c. 114 (fndes ikke i det arnam. Haandskrift).

1) Punctum er tilføiet.

2) Ordene ii. aurar eré skreone to Gange, men overstregede igjen paa det sidste Sted.

3) Over Bogstavet æ i Midten af dette Ord er, uidentvirl med en yngre Haand, skrevet ö eller o.

andans. Næsta bróðrar vegandans *scolo* bota næsta bróðrom¹ ens vegna örtog ens vi. eyris. Þeir menn er ero mane firnare veganda en næsta bróþra *scolo* gialda halfan fiórða eyre. iafn nánom frændom ens vegna. ANARA bróðra ens vegna *scolo* taca örtog ens iii.^a eyris af ANARA bróðrom veganda. Þeir menn er ero manne firnare veganda en *sva*. *scolo* bota hálfom avðrom eyre iafn nánom frændom ens vegna. Þriðia bróðra ens vegna *scolo* taca i. eyri af þriðia bróðrom veganda. þar fellr sac tala. EN þær ero allar lyrit næmar sacir er eyris bót kömr til eða meire. Ef o hægir menn ero vegrir oc vm telrat þar til sac bóta. Nu hafa (s. 76, b.) fleire menn at vigi verit en einn. þa *scal* sökiande kiosa mann til veganda at domi eða at sött fyrir sættar monnom. þan er hann vill þeirra manna er at vigi voro oc *scal* hann ipess átt telia tit sac bota. EN ef hann ger *eigi* kiosa man til oc vm telrat þá til sac bóta. Ef vig *sacar* aðile sættiz a vig fyrir alþingis lof fram. þa a hann ecci at hafa at niðgioldom við aðra frændr. þviat eins *scal* vigsacar aðili bavg taca ef hann a *eigi* vigs betr at taca. oc *sva* ef hann tær *eigi* fe til meire sycno vegandanom en sa se fiorbavgs maðr þa á hann at hafa bavgbót. Apilin ræðr sic af bavg bótom. ef hann færir vigsöcena miðr til laga eða til mini sáttar en þa mundi hann. ef hann scyldi feet hafa oc berr þat quidr. Ef yngri maðr vegr man en .xii. vetra gamall enda verðe engi ANAR maðr saðr at raðom. þa á aðilin ein öll niðgioldin. Ef vig² verðr olyst eða ranglyst oc er þo iófn heimting til sac bóta oc *sva* þot vig sokin verðe onýt ef engar' metaz ohælgis varnir. Nu verðr vegande

1) Herefter skrevet vega, men igjen overstreges.

2) Skrevet to Gange.

secr eða drepin oc er þo slíc heimting þa til niðgiallda sem aðr. **B**avgar allir scolo uppi verà huegi margir er hætendr ero eða huegi er margir við takendr ero. oc scal engi maðr meiom avgom böta en taca. Enn mesta avg scal taca faðir. oc sonr. oc broþir ens vegna manz oc taca af föðor oc sone. oc broþor veganda. oc scal more taca hvar þeirra or avginom oc ii. avra þacs oc þveite .xvi. enda scal sva huerr hinna gialda. ef þeir ero allir til huarirtuegio. Nu er ein sonr ens vegna manz en broþr margir. oc scolo brøðr þo eina more taca. oc i. sönir þott þeir se margir. en broþir .i. enda scolo veganda frændr sva scipta gialdeno með ser þótt eigi se iafn margir brøðr sem sönir. Ef bæde lifir samfedri broþir oc anar sammøpri broðir ens vegna þa scal sammøðri broþir taca or morkine .ii. (S. 78, a.¹) lute en samfedre² iii. enda scal hann ein hafa þak oc þveite. faþir scal taca ii.³ lute avggs ef eigi er sonr til. oc sonr .ii. lute ef eigi er faþir til. Nu lifir i. scap þiggiande at hofuð avgge hvergi þeirra er er oc scal hann fullan avg taca með þake oc þveitum. Nu lifir hvárki ens vegna manz faðir ne sonr oc lifa þo brøðr bæde samfedra oc sammødra. sumir. þa scolo sammødra brøðr taca ii. lute avggs en samfedra brøðr iii. lute enda scolo þeir hafa þac oc þveiten öll. Nu lifir faðir eða sonr oc sa ein broþir er sammøðri er. þa scal hann taca af avginom fullan broþor luta sva sem hann se samfedri ef anar ein er þeirra til. En ef bæde er til faðir oc sonr oc sa³ .i. broðir er sammøðri er. þa scal broðir taca af avgenom hálfom vegnom peningi miðr en halfan .vi. eyri oc einn

1) Burde efter rigtig Paginering være S. 77, a. o. s. frd.

2) Rettelse for sammødre.

3) I Skindbogen: oc a sa.

eyri þacs oc þveite viii. Nu er engi scapþigiande til at havfuð bavge nema broðir sammþri. þa scal hann taca bavgin fullan oc þac. en¹ engi þveiten. EN ef eigi ero scapþetendr til havfuð bavgs. þa scolo viðtakendr allir iafnt missa af iofno² fe. sva a valt sem þeir ero til talþir. ANAR bavgr er tuitög avre EN þan bavgr scal taca fodor faþir. oc sonar sonr. modor faðir. oc dottor sonr ens vegna. oc taca af iiii. monnom þeim er iafn manir ero veganda. þan bavgr scal v. deila með þeim oc scal fodor faðir oc sonar sonr hafa iii. lute bavgs oc þoken oc þveiten öll. EN modor faðir oc dottor sonr ii. lute. Nu ef ANAR ein er til fodor faðir eða sonar sonr. EN hinir báþir. oc sva þótt ANAR ein se þeirra til modor faðir eða dottor sonr EN þesir báþir þa scal þo sva bavgenom til scripta sem aðr var um tínt enda heita þat bavgilde er þeir menn taca er karlsift ero comnir. EN þat heita nef gilde er þeir menn taca er kuensift ero comnir. þótt allmargir se sonar synir eða dóttor synir oc takat þeir þa meira lut bavgsens enn aðr. oc sva þar er aðrir bavþigiendr ero þa scal iafnt hverfa i alla kneruna. (s. 78, b.) þott i. maðr se or ödrom kne runi EN or ödrom all margir ef þeir ero hvarirtvegio or nefgilde eða hvarir tuecio or bavgilde. Nu ero engir scapþigiendr at .xx. avra nema fodor faðir. eða sonar sonr oc scal hann fullan bavgr taca. með þake oc þveitom. EN ef engir ero til nema modor faðir eða dottor sonr þa scolo þeir þo taca fullan bavgr³ oc þacþan EN engi þveite. Tui merking ens vegna fodor broðir oc broþor sonr. modor broðir oc systor sonr scolo taca af þeim monnom

1) Den arnamagn. Udgave tilføier eigi.

2) Skrevet i ofnom.

3) Udeglemt i A. M.

iiii. er iafn nánir ero veganda oc scal modor broðir oc systor sonr hafa ii. lute bavg. enn fodor broðir oc broðor sonr iii. lute. enda scolo þeir hafa þac oc þveite. Nv ef fodor broðir eða broðor sonr er¹ til bavg einn. þa scal hann þo bavg taca fullan með þake oc þveitom. EN ef modor broðir eða systor sonr er ein til bavg. þa scal hann þo fullan bavg taca oc þactan enn þveite engi. At því hofe scal þeim bavg scripta inefgilde sem xx.^{10g} avra. Tólf eyring scolo taca brøðrunga oc systkina sönir. oc systrunga ens vegna. oc taca af þeim monnon öllom er iafn nánir ero veganda². þan bavg scal en v. deila með þeim oc scolo brøðrunga taca iii. lute bavg oc þac oc þveite. en systrunga oc systkina synir ii. lute bavg.³ þott ein se brøðrungr en all margir systrunga. eða systkina synir þa scal hann þo taca allan brøðrungs lut. Nu er systrungr ein en all margir brøðrunga oc scal hann hafa allan systrunga lut. Jafn micit scolo systkina synir taca af því nefgilde sem systrunga⁴. EN ef engi er til nema brøðrungr i. oc scal hann þo taca bavg fullan með þake oc þveitom. Nu er engi þeirra til nema systrungr i. þa scal hann þo taca bavg fullan oc þac með oc þveiten engi. Nv ero engir scappigiendr til at þrimerkingi en scapbøtendr se til. þa scal fodor fadir oc sonar sonr. modor fadir oc dottor sonr taca höfuð bavg scerðan hálfri mörc oc scal þeim bavg sva scripta inefgilde sem xx.^{10g} avra. Sin bavg scolo þeir taca með þake oc þveitom. en aldregi (s. 79, a.) scal skerþom bavg þac fylgia. ne þveite. Nv ero engir til nanare bavg-

1) Tilfötet.

2) I Skinabogen iafn nánir ero vega oc ta, de sidste 4 Bogstuzer igjen overstregede.

3) Punctum er tilfötet.

4) Rettelse for systrungom.

þigiendr en *foðor broðir* oc *broðor sonr* oc systor *sonr* þa *scolo þeir* taca iii. *bavga*¹. Sin *bavg scolo þeir* taca með *þveitom fullan* oc þacþan. en *höfuð bavg skerþan mörc* en xx.^{10g} avra scerðan hálfre mörc. þa ero allir *bavgar tuimerkingar*. þviat eins *scolo þeir sva* taca ef *nockorir* ero scapbetendr at *hveriom bavge*. enda *scolo þeir iafnt* taca þott *nefgillingar einir* se til. *tokonar*. eða *sva* til giallzens. EN ef *engir* lifa *ibavggillde* ens vegna nema *brøðrungr eða systrungar eða systkina synir* en scapbetendr se til *iöllum stodom* þa *scolo þeir* taca iiii. *bavga*. Sin *bavg scolo þeir taca fullan* oc þac með oc *þveite*. *þeir scolo* oc taca *höfuð bavg* scerðan hálf. þa verðr þar enn meste *bavgr* at *minzta bavge*. *þeir scolo* en taca xii. avra at *foðor foðor bavge* xii. avra. at *broþor sonar bavge*. Þa er xx.^{10g} avre scerþr mörc. en *tuimerkingr hálfre mörc*. Engom *bavge scal* þac ne *þveite* fylgia nema *brøðrungr bavge*. þa *bavga alla scal* v. deila oc *scolo* iii. *lutir huerfa undir brøðrungr* en ii. *lutir inefgillde*. Nu er *systrungr*² i. til en *engir brøðrungr* oc *scal hann* þo taca alla *bavga*. Ef *engir* lifa *bavgpigiendr* nema *faðir eða sonr eða broðir*. en allir se til *veganda frændr þeir* er *bavgom scolo* beta. En þa er *sem allir* se til ef *nokorir* ero scapbetendr at *hveriom bavge* oc *scal* þa *faðir* oc *sonr* oc *broðir* taca alla *bavga* fulla hvart *sem þeir* ero allir til eða ein *þeirra*. *þeir scolo sva scripta oðrom bavgom* með *ser sem sinom bavge*. oc *scal höfuð bavge* .i. þac oc³ *þveite* fylgia. Nu er *brøðrungr* ein til en *engvir* *systrungar* ne *systkina synir* þa *scal hann* þo taca alla *bavga* *sem aðr*. Nu lifa *engir*

1) Rettelse for bavg.

2) Afskriveren har først skrevet brøðrungr.

3) Gising for ne.

menn ibavgildi ens davþa nema foðor faðir eða sonar sonr. moðor faðir eða dottor sonr. En allir lifa i bavgilde veganda. þa scolo þeir hvart sem þeir ero allir til eða .i. taca alla bavg fulla nema höfuð bavg .i. hann scal fella halfri mörc. engom bavage scal þac ne þveite fylgia nema xx.¹⁰⁵ avra. Nu lifa engir ibavg (s. 79, b.) gillde ens vegna nema foðor broþir eða broðor sonr. moðor broðir eða systor sonr. En bötendr ero til i öllom stödom. þa scolo þeir taca alla bavg. hvart sem þeir ero allir til eða sumir. hofuð bavg scolo þeir taca scerþan mörc EN XX. ára hafa hálfri mörc. SIN bavg scolo þeir fullan taca oc sva bröðrunga bavg. Engom bavage scal þac ne þveite fylgia nema tui merkingi. EN ef engir ero nánare bavgþigiendr til EN bröðrungar. þa scal fara sem fyr var VM tínt. Nu ero viðtakendr til at hofuð-bavage oc at tuimerkingi EN engir at xx.¹⁰⁶ avra. þa scal hann hverfa með mesta bavage ef bötendr ero til. EN ef sa bavg er nockor er hvarke se til scapbötendr ne scapþigiendr oc fellr sa bavg þa niðr. Frændr veganda ero bavgscapbötendr. oc sva at hueriom bavage sem þeir ero til talþir. Bavg gilldis menn veganda scolo þeim mun meira lut reiða bavgscapbötendr hvers helldr EN nef gildis menn. sem þeir taca meira lut. er bavg gilldis menn ero ens davða heldr enn nef gildis menn. Oc sva scolo þeir þvi gialde öllu scripta með ser er frændr ero veganda hvart sem þeir ero til bavgscapbötendr hvers fleire eða færi. oc slicom lut halda up at öllom reizlom. þott nef gilldingar einir se scapbötendr ens vegna. Frændr scolo scripta viðtökoni með ser i öllom stödom. Nu ero engir scapbötendr til hofuð bavg EN við takendr ero til. þa scal vegande bota hofuð bavage fullom með þake oc þveitom. ef hann er sýcn oc samlendir. enda scalat hann fleirom bavgom bota.

EN ef hann er eigi til, þa scolo þeir bœta bavgom ii. er talþír ero til xx.¹⁰⁵ avra sinom bavgge fullom oc hofuðbavgge scerðom¹ hálfri mörc. Nv ero engir nánare bœtendr en fodor broðir oc broþor sonr. moðor broðir oc systor sonr. þa scolo þeir bœta bavgom iii. Sinom bavgge fullom oc ii. mörc com at þrimerkingi oc ii. mörc com at xx.¹⁰⁵ avra. (s. 80, a.) ef viðtakendr ero til. Ef engir ero nanare bavgbœtendr en brœðrunga þa scolo þeir bœta bavgom ii. ef viðtakendr ero til oc xii. avrom at hveriom bavggi. Engom bavgge scal þac fylgia ne þveite nema brœðrunga bavgge. Nu lifa engir ibavg gillde nema faðir oc sonr oc broðir. þa scolo þeir bœta bavgom öllom fullom ef viðtakendr ero til oc scal höfuð bavg ein þekia. EN ef engir ero bœtendr til nema fodor faðir oc sonar sonr. moðor faðir oc dottor sonr. þa scolo þeir bœta bavgom ii. hofuð bavgge scal bœta scerðom hálfri mörc enn iii. fullom oc þekia xx.¹⁰⁵ avra ein ef viðtakendr ero til allra. Nv ero engir bœtendr til nema föðor broðir oc broþor sonr. moðor broðir oc systor sonr en allir lifa i bavg gillde ens vegna. þa scolo þeir bœta bavgom .iiii. þeir scolo bœta ii. mörc com at hofuð bavgge oc ii. mörc com at xx. avra en fullom sinom bavgge. oc þekia þan ein. en xii. avra at minzta bavgge. Nu lifa bœtendr at mesta bavgge oc minzta. en viðtakendr ero eigi til i öllom stöðom. þa scal faðir oc sonr oc broðir bœta bavgom iii. fullom.² höfuð bavgge einom scal þac oc þveite fylgia. Nu er engi þeirra til nema broðir sammœdre. oc scal hann þa iafnt allre bót uphalda nema þveitom. Su er oc kona ein er bæðe scal bavgge bœta oc bavg taca ef hon er einberne en su kona

1) *Gisning for Skindbogens*: er talþír ero til xx.¹⁰⁵ avra oc sinom bavgge scerðom.

2) *Punctum er tilfœiet*.

heitir *bavgrygr*. EN hon er *dóttir* ens *davða* enda se *eigi* *scappigiande* til *höfuð* *bavgs* en *bötendr* life þa *scal* hon *taca* þimerking *sem sonr*. ef hon *toc* *eigi* full sætte at *vigs* *bótom* til þess er hon er *gipt*. enda *scolo* frændr a *lengr* *taca*. Nu er hon *dóttir*. *veganda* EN *engi* er *scapbötande* til *höfuð* *bavgs* EN *viðtakendr* se *til*. þa *scal* hon *böta* þimerkingi *sem sonr* til þess er hon *kömr* *ivers* (s. 80, b.) *huilo* EN þa *kastar* hon *giolldom* i *kne* *frændom*. Þeir *menn* ero oc .v. er *sac* *avkar* *heita*.¹ i. er *sonr* þy *borin* *éða* *lavngetin*.² ii. er *stiuþ* *sonr*. enda ná *magar* .iii. Ef *maðr* a *moðor* ens *vegna* *éða* *dóttor* *éða* *systor*. þeir *scolo* *taca* *allir* *saman* xii. *avra* oc v. *penninga* *vegna* oc *taca* *sva* *hvert* *sem* er *ein* þeirra *éða* *allir*. oc *iafn* *mikin* *lut* *huerr* þeirra *við* *anan* oc *taca* af þeim *monnom* v. er *iafn* *tengþir* ero *veganda* oc *iafn* *miclo* *scolo* þeir þa *böta* þott i. þeirra se *til* *gialldzens* *sem* *allir*. EN ef þeir ero *engir* til *aðrir* *tuecio* þa *fellr* su *sac* *bót* *niðr*. EN ef þeir *menn* ero *engir* til *sac* *bóta* er *manne* se *finnare* EN *brøðrunga* *enom* *vegna*. þa *scolo* *næsta* *brøðrunga*³ *taca* þeirra *lut* oc þriþiungi *mina* *enn* *hinir*. EN *sin* *lut* *allan*. Nu *hvargi* þess *eptir* *bavga* er *engvir* ero *til* at *taca* *sac* *bót*. þa *scolo* *enir* *scyldri* a *vallt* þeir er *næstir* ero *hinom* *taca* *fullan* þeirra *lut*. EN ef þeir ero *eigi* *til*. þa *scolo* *enir* *finnare* oc *taca* *hina* *lut* þriþiunge *scerðan* at *sins* *föðor* *bótom* ef *bötendr* ero *til*. Ef *scapbötendr* *nokorir* ero⁴ *eigi* *til* *eptir* *bavga*. þa *scolo* *enir* *scyldri* *böta* *allri* *bót*. Nu ero *engir* *enir* *scyldri*. þa *scolo* *enir* *finnari* *reiða* þeirra *bötr* er *eigi* *voro* *til* þriþiunge *scerþan* at

¹ og ²) *Punctum* er *tilföiet*.

³) *Afskriveren* *synes* *først* at *have* *skrevet* *brøðrar*, *men* *derefter* *forandret* *dette* *saaledes*.

⁴) *Tilföiet*.

sins fæðor bótom. En niðr fellr su bót er hvergi ero til.¹ iafnt *scolo* bœtr allar huerfa i alla kneruna þær er eptír *bauga* ero. Ef leysingr er vegin þa *scolo* .xii. avrar at mesta *baug* en ii. avrar at *baug þake*. EN at avðrom *baug* x. avrar oc iii. örtogar at *baugþace*. EN at iii.² *baug* morc oc eyrir at *baugþake*. EN at minzta *baug* vi. avrar en ii. örtogar at *baugþake*. Præl *baugar scol* þar vera er þrælar ero scap þigiendr. Nv scal ina minzta *bauga* segia er þræll scal þræli bœta. þar ero þveite .xxiii. at hofuð *baug* en vii. þveite at *baugþace*. EN at fœðor fœðor *baug* (s. 81, a.) xx. þveite oc iii.² at *baug þake*. At fœðor broðor *baug* xv. þveite oc iii. at *baugþake*. At brœðrunga *baug* *scolo* xii. þveite oc ii. at *baugþake*. Þar *scolo* oc vera at sacbótom eptír *bauga* viii. þveite. oc þriþiungr ens v.⁴ þveites. oc halft iii.² þveite. oc þriþiungr ens iii.² þveites oc hálfst anat þveite. Eitt þveite *scolo* taca þriþia brœðra oc sva gialda enda verþr su sac bót. minzt. þar at eins *scolo* þrælar bœta er þeir hafa orkost til er bœta *scolo*. Þeir menn ero en iii. er nár ero kallapir þott lifi. Ef maðr er hengðr eða kyrcþr eða settr i grof. eða i scer. eða heptr afialle. eða illæðar mále. Þar heitir gálg nár. oc graf nár. oc sker nár oc fiáll nár. Þa menn alla scal iafnt aptr giallda niðgiolldom sem þeir se vegnir þott þeir lifi. Sua er mælt at þat sumar scal niðgialda heimting up hestia er vigsökin er sett eða sótt eða hana scyldi sökia. oc er þa rétt at³ lysa þegar til sócnar ahendr þeim monnom öllom er spurt hafa vigit. Sökiande scal at domi telia frændsemi með þeim er sottr er oc veganda oc með ser oc enom vegna.

1) Punctum er tilfölet.

2) Sandsynligviis corrumperet, ligesom maaskee ogsaa nogle af de övrige Tal.

3) Herefter skrevet søksa hana, men dette igjen overstreyet.

Síþan skal hann nefna vatta. at því vætte. skal hann quæða at ec leg þat undir þegnscap mín at su er frændsemis tala söN oc rétt með oss hvaromtuegiom. er nu er talit. en þær sacir með ocr. N. N. Hann skal oc hafa sanaðar menn ii.^a þa er þat legi undir þegnscap sín at þeir hygi þa frændsemis tolo rétta. EN fer vm þav mál at aðro sem vm ONOR fe vite. **B**ett er oc at stefna heiman til sac bóta. **E**n ef sa telr anan iafn scyldan eða scyldra er sottr er. þa skal hann telia þa frændsemi fyrir sökianda oc vina eið at. enda skal þa dæma slict a hond hveriom þeirra sem lög ber til. enda scolo trygðir (s. 81, b.) coma huervetna at mote sac bótom. eigi verðr ella heimting til þeirra. Ef lyrit næmar sacar ero með monnom obettar. þa skal frænde veganda huergi deila samvisto við ens vegna frænda. nema því at eins ef hann hefir þar vist aðr eða gisting sva tekit at hann vissi eigi hins i þat sín þangat ván. EN ef sa gerir eigi sva þa á hin cost at veria honom lyrite samvistona. EN ef hann fer eigi abrott þa varðar honom fiorbavys gard oc skal þeirre sóc stefna heiman oc quæðia til heimilis bva ix. a þingi þess er sottr er at bera vm þat hvart hann hafe hafða samvisto við hin síþan er lyrite var varet eða eigi oc skal þo¹ sana frændsemi sem aðr var tint. **E**f maðr ryfr trygðir þar er bött er sac bótom þa eycz þar rettr hvers manz hálf. við þan þeirra er bötto. enda skal a þav mál engi sættaz fyrir lof fram. **E**f menn ero eigi fulltíða eða af landi farnir þeir er bötr eigo at taca. þa scolo þeir heimta sit at þeim er þeirra lut tóco. EN ef þa var scerðom bótom bött oc scolo veganda frændr þat giallda er afurde. Nu voro veganda frændr eigi fulltíða eða voro

¹) A. M., udentrikl red en Trykfeil, þa.

þeir erlendis þa er þavgom var bött þa scolo þeir gialda þat er til þeirra com. þa er þeir ero full tíða. eða coma ut oc scripta sva til sem nv var tint. Þat er silfr sac gilldt i þavgom oc sva i þavcom oc þveitum. er eigi se verra heldr en var logsilfr et forna þat er x. penningar gera eyri oc meire se silfrs litr á en messingar oc þole scof oc se iafnt utan sem inan. Enda er rett at giallda þat i lög avrom öllom.

114. Griða mál.

“ Allir vito atburði um missætti þeirra N. N. oc N. N. en nu ero vinir þeirra við comir oc vilia þa sætta. Nu selr N. N. N. N. grip til sattar stefno þeirrar er þeir hafa a queþit firir (S. 82, a.) sic oc sin erfingia oc alla þa menn er hann agridom fyrir at selia¹. en N. N. tær grid af N. N. ser til handa oc sinom erfingiom oc öllom þeim monnom er hann þarf grid til handa at taca. En nu er guð sialfr þeirra fyrstr er haztr er oc allir hægir menn oc allr heilagr domr. Pave at rome oc patriarche², konvngur vár oc byscopar orir oc bóklærdir menn allir. oc allt cristit folc. Ec nefni³ xii. menn igrið þessi a millum þeirra N. N. oc N. N. er nu standa tueim megin at málom oc scal nefna þa xii. menn.

⁴ Siþan scal sa maðr er fyrir gripom mælir nefna vatta ii.^a eþa fleire at þvi vætte. at þessi grip er nv ero

a) = A. M., Vígl. c. 112.

1) Den arnam. Skindb, læser halda.

2) Rettelse for patriarche.

3) Skrevet nēfni.

4) I Enden af Linten er her en Plads til Overskrift.

nefnd *scolo vera full oc favst allra manna a mille þeirra er her coma i mannsöfnöð þena. oc meðan menn ero her lengst amanfundi þessom. oc huerr maðr kömr heim til sins heima. oc þott optar verðe fundir lagðir til mala þeirra. þa scoló þó grið halda til þess er sva er málom þeirra lokit sem þav mego bezt lucaz. Nu heldr iorð griðom upp en himinn varðar fyrir ofan. en hafit ravða fyrir vtan er ligr vm lönd öll þav er ver hofom tidende af. En a mille þessa ende marca er nu hefi ec her talt fyrir monnom. þrifiz sa maðr huergi er þessi grið rýfr er ec hefi her nefnd. oc bindi hann ser sua höfga byrð at hann comiz aldregi undan. en þat er guð drottens greimi oc grið bítz nafn. En þeir menn allir hafe guðs miscun er¹ griðom halda vel oc allra heilagra arnaðar orð til allrar þurptar sinar við almatkan guð. se guð hollr þeim er heldr griðom. en gramr þeim er grið rýfr hollr þeim er helldr. hafit heilir grið sellz.*

(s. 82, b.) Þat ero forn lög a lande óro ef maðr verðr secr vm griða rof at þeir menn xii. er igrið ero nefndir eigo at taca rett ór fe hans viii. aura ens fimtategar. En þat ero log inoregi oc alla dansca tungo ef maðr þyrmir eigi griðom at sa maðr er utlagr fyrir endi langan noreg fram. oc fer bæði londom sinom oc lavsa fe. oc scal aldregi iland coma siþan.

115. trygða mal.

^a Sacar voro a mille þeirra n. n. oc n. n. en nu ero þær settar oc fe böttar sem metendr máto oc teliendr toldo

a) = A. M., c. 113, S. 169²⁴.

¹) Rettelse for oc, i Overensstemmelse med A. M.

oc domr dæmþi. oc þigiendr þágo oc þaðan báro með fe fullo. oc fram komnom eyre þeim i hond sellt¹ er hafa scyllde. Þit scolot vera menn sattir ðc samværir at öldri oc at átte. apingi oc apiodstefno at kirkna sócn oc ikonvngs húse. oc huervetna þess er manna fundir verða þa scolot þit sva samsáttir sem aldregi hefiz þetta yckar a meðal. Þit scolot deila kníf oc kiotstykke. oc alla lute yckar imille sem frændr en eigi sem² fiandr. Ef sacar geraz sipan amille þeirra anat en þat er vel er. Þat scal fe bota en eigi flein rióða. En sa yckar er gengr a gørvar sáttir eða vegr aveittar trygðir. þa scal hann sva víða vargr rækr oc rekin sem meñn víðaz varga reka. cristnir menn kirkior sækia. heiðnir menn hof blóta. elldr upp brenr. iorð grær. mögr moðor callar. oc moþir mög föðir. alldir ellda kynda. scip scriðr. scildir blícia. sol scín snæ legr. fiðr scriðr fura vex. valr flygr várlangan dag. stendr honom byr hein vndir báða vængi. himin huerfr heimr er bygðr. vindr þytr. vötn til sævar falla. karlar korne sá. hann scal firaz kirkior oc cristna menn. Guðs hus oc guma. heim huern nema hælвите. Nu haldit þit háþir abóc einni (s. 33, a.) enda ligr nu fe aboc er N. N. betir fyrir sic oc sin erfingia alin oc o borin³. getin oc ogetin⁴. nefndan oc onefndan. N. N. tecr trygðir en N. N. veitir ævintrygðir þar æ scolo halldaz meðan mold er oc menn lifa. Nu ero þeir N. N. oc N. N. sattir oc sammala hvar sem þeir hittaz alande eþa lege. scipi eða ascide. ihafe eða a hestz bake arar miðla eþa avstscoto. þopto eða

1) Først skrevet-sellde, men derefter forandret saaledes.

2) Skrevet over Linien, muligens med en yngre Huand.

3) Afskriveren har først skrevet alin, men derefter underprikket al og skrevet bor ovenover.

4) Rettelse for getin.

þilio ef þarfar gervaz. iafn sáttr hvar við annan sem
faþir við son. eða sonr við föður isamförum öllum. Nu
legia þeir hendr sínar saman. N. N. oc N. N. halldit væl
trygðir at vilja cristz oc allra manna þeirra er nu heyrðo
trygða mal. hafe sa hylle guðs er helldr trygðir. en sa
reiðe er ryfr rettar trygðir. en hylle sa er helldr. hafit
hæilir sáz. en ver sém váttar er við erom staddir.

lög sögo manz þátr.

116.

“**S**va er en¹ mælt at sa maðr scal vera nockor auallt a lande óro er scyldr se til þess at segia log monnom. oc heitir sa lögsogo maðr. EN ef lögsogo manz missir við. þa scal or þeim fiordungi taca man til at segia þing scop upp et næsta sumar er hann hafði siðarst heimili í. Menn scole þa taca ser lögsogo man oc sysla þat fosto dag huerr vera scal aðr sacir se lystar. Þat er oc væl ef allir menn verða sattir a ein man. EN ef loqrétto maðr nokor stendr við því. er flestir vilia oc scal þa luta ihuern fiordung log saga scal huerfa. EN² þeir fiordungs menn er þa hefir lutr ihag borit scole taca lögsogo man þan sem þeir verða sattir á. hvart sem sa er or þeirra fiordungi eða or avðrom fiordunge nokorvm þeirra manna er þeir mego þat geta at. Nu verþa fiordungs menn eigi asáttir. oc scal þa afl raða með þeim. (s. 83, b.) EN ef þeir ero iafn margir er löqrétto seto eigo er sin logsogo man vilia huarir. þa scole þeir raða er byscop sa fellr³ ifullting með er iþeim fiordungi er. Nu ero löqrétto menn nokorir þeir er nita því er aðrir vilia.

a) = A. M., Lögsögumannz þátr (*findes ikke i den arnam. Skindb.*).

1) Dette Ord er udeladt i A. M.

2) Først skrevet Et.

3) Afskriveren har først skrevet er, men derefter forandret dette saaledes.

fáe engi man siálfir til lögsögo. *oc* eigo enskis þeirra orð at metaz. **L**ögsögo man a ilögretto at taca þa er menn hafa raðit huerr vera *scal*. *oc* *scal* ein *maðr* scilia fyrir. *en* aðrir giallda samquæði a. *oc* *scal* iii. sumor samfast *en* same hafa¹ nema menn vili eigi breytt hafa. Or þeirre lögretto er lögsögo *maðr* er tekin. *scolo* menn ganga til lögbergs *oc* *scal* hann ganga til lögbergs. *oc* setiaz irum sítt. *oc* scipa logberg þeim monnom sem hann vill. *enn* menn *scolo* þa mæla malom sinom. **Þ**at er *oc* *mælt* at lögsögo *maðr* er scylldr til þess at segia up lög þátto alla a þrimr sumrom hueriom. *en* þingscop huert sumar. **L**ögsögo *maðr* a up at segia sycno leyfi oll at lögbergi *sva* at meire lutr manna se þar ef þvi *vm* *nair* *oc* *miss*eris tal. *oc* *sva* þat ef menn *scolo* coma fýr til alþingis *en* x. vicor ero af sumre. *oc* tina imbro daga halld. *oc* fösto iganga. *oc* *scal* hann þetta allt mæla at þinglávsnom. **Þ**at er *oc* at lögsögo *maðr* *scal* *sva* gerla þátto alla up segia at engi vite eina miclogi gær. *en* ef honom vinz eigi' fropleicr til þess. þa *scal* hann eiga stefno við .v. lögmenn *en* næsto dægr aðr eða fleire þa er hann ma hellzt geta af aðr hann segi huern þatt upp. *oc* verðr huerr *maðr* utlagr iii. morcom er olofat gengr a mal þeirra. *oc* a lögsögo *maðr* soc þa. Lögsögo *maðr* *scal* hafa huert sumar ii. hundredð alna vaðmala af lögretto fiám fyrir² starf sitt. **H**ann a *oc* utlegþir allar hálfar þær er a alþingi ero dæmþar her. *oc* *scal* dæma ein (s. 84. a.) daga a þeim öllom annat sumar her iboanda kirkio garðe miðvico dag imitt þing. **V**tlagr er hver *maðr* iii. morcom er sæ lætr dæma ef hann segir eigi lögsögo manne til *oc* *sva* huérir doms upsögo

1) Rettelse for hafe.

2) Skrevet to Gange.

váttar hafa verit. Þat er oc þa er logsögo maðr hefir haft iii. sumor logsögo. oc scal hann þa segia upp þing-scop et iiii.* sumar fösto dag in fyra i þingi. þa er hann oc laís fra logsogo ef hann vill. Nu vill hann hafa lög-sogo lengr ef aðrir una honom. þa scal en meire lutr lögrétto manna raða. Þat er oc at lögsögo maðr er ut lagr iii. morcom ef hann kemr eigi til alþingis fosto dag in fyra aðr menn gangi til lögbergs at navðsynia lavso. enda eigo menn þa at taca anan logsogo man ef vilia.

logretto þátr.

117.

^a **L**avgretto scolo ver oc eiga oc hafa her huert sumar a alþingi. oc scal hon sitia i þeim stað a valt sem lengi hefir verit. Þar scolo pallar iii. vera vmb huerfis lögréttona sva viðir at rumlega megi sitia ahueriom þeirra fernar tylptir manna. þat ero xii. menn or fiordunge hueriom er lögretto seto eigo. oc logsögo maðr vm fram sva at þar scolo ráða logom oc lófom. þeir scolo allir sitia a mið palli oc þar eigo byscopar varir rum. Þeir menn .xii. eigo logréttu seto or norðlendinga fiordungi er fara með godorð þav .xii. er þar voro þa höfð er þeir átto þing siogor. en godar iii. i huerio þingi. ÉN i öllom. fiordungom ofrom. þa eigo menn þeir ix. lögrétto seto or fiordunge hueriom er fara með godorð full oc forn þav er þa voro þriú i várþingi hverio. er þing voro iii. ifiordungi hveriom. þeirra þrigia. enda scolo þeir allir hafa með ser man ein or þingi hverio eno forna. sva at þo eigniz xii. menn lögrétto seto or fiordungi hueriom. En forn godorð norðlendinga öll ero fiordungi scerþ (s. 84, b.) at alþingis nefno. við full godorð onor öll a lande her. Þat er oc vm þa menn alla er sva eigo lögretto seto sem nv var lint. at þeirra hver a at scipa tueim monnom

a) = A. M., Lögrétto þátr (Andes ikke i den arnam. Skindb.).

ilogretto til vm rada með ser öðrom fyrir ser EN öðrom abac ser. oc sinom þing monnom. þa verða pallar scipaðir til fullz oc fernar tylptir manna ahveriom palle. engir menn scola sitia fyrir inan palla þa er logretta er rudd nema þeir er mal eiguz við en sitia avalt þess amille¹. oc a lögsogo maðr at scipa rum þat. ut fra pöllom a alþýða at sitia. Þeim einom monnom er rett at standa upp at lögrétto þa er þar scal köra log eða lof. er vm mal manna scola mæla. oc þeim öðrom er yztir ero þeirra er þar ero comnir. utlagr er huerr iii. morcom er eigi gerir sva. oc a sa soc er vill. EN ef menn troðaz sva mioc at lögretto fyrir öndcost eða gera þar hrang þat eða hareýsti at fyrir því af glapaz mal manna oc varðar þat fiorbavgs gard sem öll þings af glopon. Ef þeir menn coma til lögretto er þar eigo setor EN aðrir hafa setz irum þeirra. þa scola þeir beiða ser ruma. oc er hinom vitis lavst ef þeir ganga þa ibrott. EN ef þeir hira við þa er rums er beítt. oc varðar þat iii. marca utlegð. Þa scal eigande beiða seto sinar með vatta. oc varðar þat fiorbavgs gard ef þa er varnat. Þat ero alt stefno sacir. oc scal quedia ix. heimilis bva þess er sottr er til fiorbavgs saca EN .v. til utlegðar. Þat er oc at lögretta scal ut fara drottins daga báða iþingi. oc þing lavsna dag oc a vallt þess i mille er logsogo maðr vill. eða meire lutr manna. oc i huert sin er menn vilia ryðia logréttó. Þar scola menn rétta lög sín oc gera ny mæli ef vilia. Þar scal beiða monnom sycno leyfa allra. oc satta leyfa þeirra allra er einca lofs scal at beiða. oc margra lofa anara. sva sem tínt er ilogom. Þat scal allt metaz sva ilogréttó sem lofat se (s. 85, a.) er engi maðr

¹) I *Skindbogen*: amille.

neitir sa er loгрéttó seto á.¹ enda vere engi lyrite fyrir utan lögréttó. Huerr maðr þeirra er lögréttó seto á. scal gera anattuegia um leyfe huert at iata eða níta. utlagr er hann ella iii. morcom. Ef menn biðia lofa ilögréttó sva at þeir menn ero o gorla þar comnir eða abrott gengnir er lögréttó seto eigo en þo ero fernár tylptir manna eða fleire. þá má logsogo maðr scipa því liðe irum þeirra manna er setor eigo til fullz oc utlagaz huerr er syniar þess. Nv verðr mið pallr alscipaðr. Þa scal logsogo maðr nefna ser vatta. J þat vætte. scal hann queþa at þesir sitia allir i lög réttó at mino raðe oc rettir til þess at fylla lög oc lof. nefne ec þetta vætte at lögom hueim er niota þarf. Enda scolo þa verða lof öll iafn föst þar sem goðar sæti sialfir. oc fyrir þeim einom scolo hinir up risa er aðr sáto. Þat er oc at þat scolo lög vera alande her sem áscrám standa. EN ef scrár scilir á oc scal þat hafa er stendr a scröm þeim er byscopar eigo. Nu scilir en þeirra scrár á. þa scal sv hafa sitt mal er lengra segir þeim orðom er male scripta með monnom. EN ef þær segia iafn langt oc þo sitt hvar. þa scal su hafa sit mal er iscalaholtti² er. Þat scal alt hafa er finz a scrö þeirre er haflide let gera nema þocat se siþan. en þat eitt af anara lög manna fyrir sögn er eigi mæli því igegn. oc hafa þat alt er hitzug leifir eða glögra er. Nu þræta menn vm lögmál. oc má þa ryðia loгрéttó til. ef eigi scera scrár ór. En sva scal at því fara at beiða með vatta goða alla at lögbergi oc lögsogo man at þeir gange ilögréttó oc isetor sínar at greiða logmal þetta sva sem heþan fra scal vera.³ beiðe ec logbeiðing. scal sa queda

1) Herefter skrevet: scal göra anattuegia vm leyfe huert, men disse Ord ere dernæst igjen overstregede.

2) Rettelse for iscala.

3) Punctum er tilføiet.

er reyna vill. Ef nokorir þeir menn er setor eigo gera eigi ganga irum (S. 83, b.) sín er þeir uito at lögretto scal ryðia. oc varðar þat fiorbavgs garð sem önor þings af glöpon. enda er rétt at telia goðan þa huern utlagan iii. morcom oc or goðorðe sino. þat varðar oc allt slíct et sama þeim monnom öllom er logretto seto eigo at gegna at lögrétto þeirre sem þa scylda lög til. Alengr er goðar coma isetor sinar þa scal huerr þeirra scipa manne apall fyrir sic en avðrom manne a en yzta pall. a bac ser til vm raða. Siþan scolo þeir menn er þar eiguz mal við tína logmal þat er þa scilir á. oc segia til þess hvat ídeilir með þeim. þa eigo menn siþan at meta mál þeirra. til þess er þeir hafa raðin hug sin vm þat mal. oc spyria siþan alla lögretto menn þa er a miðpalle sitia. at scyra¹ þat hvat huerr þeirra vill lög vm þat mál. siþan scal huerr goði segia hvat lögin mun calla. oc með huárom huerfa at þvi mále. oc scal að raða. en ef þeir ero iafn margir lögrétto menn hvarirtuegio er sitt kalla lög hvarir vera. þa scolo þeir hafa sitt mal er lögsogo maðr er ilide með. EN ef aðrir ero fleire. þa scolo þeir ráða. oc scolo hvarirtuegio vina vefangs eið at sino male. oc fela undir eið sin. at þeir hycia þat vera lög vm þat mal sem þeir fylgia at. oc queþa a af hui þat se lög. Nu er nockor logretto maðr sva siúcr eða sár at sá má eigi ute vera. þa scolo þeir hvarir tuegio sækia orð hans til búðar oc segia hvat i deilir með þeim. en hann scal eið vina slican sem aðrir. oc queþa á þat með huárom hann vill huerfa.

1) Skrevet: mál þeirra. oc spyria siþan alla logretto menn þa er a miðpalle sitia. til þess er þeir hafa raðin hug sin vm þat mal. at scyra o. s. v., men derefter er Ordenen forandret ved et a. b. c. øver Ordene þess, oc og at.

EN ef þa er logretto *maðr* nockor omale eða ovite eða andaðr er þessa mals þarf. oc scal sa *maðr* istað hans er dom nefno átte up at taca ef hans væri þa við mist. Nu lysa lögrétto menn hug sín. oc verþa þeir xii. eða fleire er lið hafa mína. þa *scolo* þeir er fære ero saman vinna eida at sino (s. 86, a.) male. Þa verða hinir er lið hafa meira oc scylldir at vana eida at sino male. sva at þeir svere manne fleire eða ii. et fæsta. ef lögsogo *maðr* er í ene míne sueít. EN ef þeir metaz eida við i eno meira liðe. oc *scolo* þeir luta með ser nema þeir vile allir sveria. Nu verða þeir færi saman en xii. er lið hafa mína. þa ero þeir þegar af sino mále oc ero engir menn or eno meira liðe þa scylldir at vana eida at mote eidom þeirra er fære ero saman en xii. Ef þeir ero nökkorir lögretto menn er með huarunge látaz vera¹ muno. eða varna þeir anara scila um þav mál. oc varðar þat allt slict sem ádr var tínt. oc a sa þeirra sacir þær er þar eiguz mál við er helldr vill sækia til fullra laga. EN ef hvargi vill sækia. þa a söc þa hvar er vill. enda scal lögsogo *maðr* scipa rum þeirra manna er þar gera² lögs cil fyrir sec. oc taca man or varþingi því er glöpin kömr ef þat ma enda varðar þá hveriom fiorbavys garð er syniar þess. EN ef lögsogo *maðr* kan þar eigi men fyrir íþa sueít. þa scal hann beida samþingis goda þess er scila varnar at þeir fae honom man i stað sva at þa megi íþvi fylla logrétto. oc varðar þa slict þeim er þess syniar sem hinom er glöp gerþe. Nu vill engi samþingis godanna cil gera. þa scal beida manna ianat þing oc í et .iiii.^a ef eigi fæzc adr. enda eigo þa iafn micít þeirra orð at

1) Afskriveren har skrevet va, med Udeladelse af Abbreviaturen.

2) Herefter først skrevet selag, men dette Ord derefter igjen overstreget.

standaz sem anara logretto manna. Þat er oc at einhver¹ maðr scal tína við vatta log mál þat er afl fæsc til. en² allir scolo samquæði gialda á. síþan scal up segia at logbergi. Þat er oc scyllt þeim monnom öllom er lögretto seto eigo at fylla up sögo avalt. er logsogo maðr vill lög up segia. hvart sem þat er at logbergi eða ilögretto oc þott i (s. 86, b.) kirkio se. ef veðr er osuást ute. EN ef nökkorir logretto menn hafa eigi tóm til þess. þa scolo þeir menn ii. heyra a upsogo fyrir hvern þeirra er til þess ero tecnir af þeim at sitia apöllum ilög réttó. Nu er at huaruge gavmr gefin. þa mego ecki standaz þeirra logretto manna orð er sva scipa asama sumre. Þar er um þat lög mal er þrátt er þa var up sagt. enda varðar iii. marca utlegð. oc eigo aðrir lögretto menn söc þá oc scal stefna at logbergi. oc quedia til heimilis hva v. þess er sottr er. EN lög sogo maðr a at scipa lögberg oc utlagaz þeir iii. morcom er at olofe hans sitia þar. Nu biöða menn þav oscil logsogo manne. at láta hann eigi ná seto sini. eþa þa menn er hann hefir ein nefnda til þess at sitia at lögbergi með ser oc varðar þat tíorbavgs card oc scal þat sökia sem aðra þings afglöpon. Þess er lögsögo maðr scylldr at segia ollom þeim er hann spyria her³ lögmál bæþi her oc heima. en erat hann framarr scylldr⁴ sacraþa við menn. Hann scal oc up segia þingscöp hvert sumar. oc aðra þátto alla. sva at þeir verðe upp sagþir a iii. sumrom

1) *Gisning for hver.*

2) *Först skrevet oc, men derefter en skrevet ovenover.*

3) *Udeladt i A. M.*

4) *A. M. tilføier at, hvilket bag i Bogen er rettet til til. Ingen af disse Læsemaader har imidlertid Hjemmel i Skindbogen.*

hueriom. ef meire lutr manna vill hlýtt hafa. Fosto dag in fyra i þingi scal þingscöp avallt up segia ef menn hafa tom til at hlyða. Þat varðar alt iii. marca utlegð logsogo manne ef hann leysir eigi af hende þav scil öll er hann er scyldr til at navðsynia lavso. oc a sa maðr þa utlegð halfa er sökir en halfa domendr. EN ef logsogo maðr gerir þav ofiöt nokor er meire lutr manna vill kalla þings af glöpon. oc varðar honom þat fiorbavgs gard. Þat er oc. at aþvi eino varþingi a hann útlegþir er hann heyr siálfr.

Arfa þattr.¹

118.

(s. 87, a.) ^a **S**onr a arf at taca at föðor sín oc modor frials borin oc arfgengr. Nu er eigi sonr til þa scal taca dottir. Nu er eigi dóttir. þa scal taca faðir. þa broðir samfedri. þa móðir. Nu er eigi hon til. þa scal taca systir samfedra. Nu er eigi hon til þa scal broðir sammødri. Nu er eigi hann til. þa scal taca systir sammøbra.² † Nu

† ^b Eptir systor sammøbra oc scirgetna. [scal sonr lavngetin taca arf eptir favðor sín. Pvi næst dottir lavngetin. Eptir dottor lavngetna. scal arf taca broðir samfæri lavngetinn. þa broðir sammødri lavngetinn. Síðarst systir sammøbra. Þessir iiii. scolo fram föra systkin sín ef þeir hafa fe til. oc scal sva fara omegð sem arfr. Nu ero systkin þeirra erfþar omagar þeirra. oc scal bápum þar iafn sparir avrar iafnan. Broðir samfedri lavngetinn. oc aNar sammødri lavngetinn ero aþiliar víg saka eptir

a) = A. M., Arfa-þattr, c. 1.

b) Suppleret efter A. M., c. 18.

1) Overskriften saavel som Begyndelsesbogstavet er tilføiet.

2) Her er i Texten gjort Henvisning til en Tilsats, skrevet paa den øerste Deel af Margen. Da Indrykkelsen af samme i Texten vilde forstyrre Sammenhængen, have vi valgt at aftrykke den noteris.

er *eigi* hon til þa *scal* taca sonr lavngetin. Nu er *eigi* hann til þa *scal* taca dóttir lavngeten. Nu er *eigi* hon til þa *scal* taca broþir samfedri laungetin. Nu er *eigi* hann til. þa *scal* taca systir samfedra. Nu er¹ *eigi* hon til. þa *scal* taca broþir sammødra. Nu er *eigi* hann til. þa¹ *scal* taca systir sammødra lavngetin. Þaðan fra ero scirgetnir menn til arfs. Þa ero næstir arfe föðor faþir oc moðor faþir. sonar sonr oc dóttor sonr. þeim næstir eigo at taca foþor moþir oc moðor moþir. sonar dottir oc dóttor dóttir. Þa er föðor broþir oc moðor broþir broþor sonr oc systor sonr. Síðarst taca foðor systir oc moðor systir. broðor dottir oc systor dottir. ^a Nu ero *eigi* þeir menn til. [þa scolo taca iöfnum höndum bröðrungar oc systrungrar. nema ein maðr se or moðor átt eþa

systkin sin. oc þeir eigo festar systra sina oc sva leg-orðz sacir vm þær sva snemma sem ero til arf tóko. Systir samfeþra lavngetin oc önor sammødra eigo sva rétta far at taca eptir systkin sin. sem arf. enda ero sva bændr þeirra oc eigo sva festar ef þess þarf. Eptir firnare menn ero scirgetnir menn til arfs oc omegðar ef eigi taka systkin. Þa ero næstir arfe föðor faðir oc moðor faðir. Sonar sonr oc dottor sonr. Síðarst taka arf. favðor systir oc moðor systir. Broður dottir oc systor dottir. Þaðan fra er iafnan iðn nanasti niðr.] til arf toko.

^b Sonr lavngetin a vig söc. Vsque. eptir omaga.

a) Suppleret efter A. M., c. 1, S. 171¹¹.

b) Dette Sted har neppe noget tilsvarende, hvorefter det kunde suppleres. Slutningsordene erindre om A. M., Omaga-b., c. 29, S. 288-289.

1) Tilføiel.

foðor átt. enn fleiri menn or anari hálfu. þa tecr hann] at hælmingi við þa. Þaðan fra er avallt en nanasti niðr til arf tekio. Nu ero fleire menn iafn nánir þeir er taca eigo. þa scal iafnt scipta iknéruna alla. en þat er kneruðr at telia fra systkinom. Ef iafn naenn er karl maðr oc kona. oc scal karl maðr a valt þar taca. Ef konor ero nanastar oc er þar oc deildar arfr með þeim.

^a Þeir ero menn xiiii. er talþir. [heita til arfs ilögom er fyrst ero tindir. af því at þar ræðr eigi frændsemi. þeirra er fyrst sonr scírborin. en efst systir samøðra lavngetin].

nym. ^b Ef synir ero til arfs alnir. þa á. [faþir oc moþir eigi at gera dottor sina heiman meira fe fyrir rað sonana. en komi iafn mikit fe a hlut hvers þeirra. ef þa væri erfðini scipt].

^c Ef anat tuegia fellr fra faðir. [eða moþir enda se dottir þeirra í umegð oc scal hon at slicum lut huerfa a hendr brøðrom sinum at varðveizlo sem þeir taca avra til. eptir þat þeirra sem andat er].

^d Þat er oc þar er moðir¹ gefr syne sinom. [eða sa maðr er hon verðr erfingi eptir til fostrs eða læringar eða farar eða quanar mundar. eða gelldr giölld firir hann. oc allt þat er hon legr fyrir hann i fe munum eða sa maðr er hon tekr feet eptir. at hon scal taca þat fe eptir hann barn lavsan. iafn mikit sem hon gaf a vaxta lavst. oc sva hennar born ef hon er anduð scolo taca fyr enn faðerin].

(s. 87, b.) ^e Ef sa maðr tecr arf. [eptir man er menn

a) Suppleret efter A. M., 1. c., S. 1721.

b) Suppleret efter A. M., c. 2.

c) Suppleret efter A. M., 1. c., S. 17213.

d) Suppleret efter A. M., 1. c., S. 17219.

e) Suppleret efter A. M., c. 7, S. 1913.

1) Gisning i Overensstemmelse med A. M. for maðr.

ætla réltan erfingia. enda verþi kyn anars tveggia þeirra anat síðar. þa scal hann giallda erfingium er þat reyniz fe þat allt leigo lavst er hann toc. Sua scal oc hvar þess er aðrir taca fyrst arf en erfingi réttir fyrir því at] kyn var villt.

^a Ef menn hafa fe gefit sonom sinom til farar eða til quanar mundar oc sva ef hann hefir ðxt hinom fe fyr en hann væri .xvi. vetra gamall. þa scolo hinir aðrir taca sliet af odeilldom arfe sem þat var þa er hann var xvi. vetra gamall. þa scal hver þeirra þat taca af féno er þeim tømiz arfrin. Nu hefir þeim fleirom ðxt verit feit eða gefit en sumom meira en sumom. oc scolo þeir sva scripta sem þeim væri iafn micit öllom gefit feit eða ðxt. þeir scolo avaxta lavsan þan mismun heimta sem þeirra var því gør lengr er þeim tømiz arfrin. Nu hefir meire munr gør verit þeirra en í arfinom megi iafna lut þeirra. þa eigo þeir heimting sina avra iafn margra sem i því missir við þa er aðr höfðo af féno haft. Þat er oc þar er systr¹ taca arf at fodor sin eða modor oc voro sumar gervar heiman aðr en sumar eigi. þa scolo hinar aðrar taca iafn micit fe af o deilldo sem hinar höfðo ádr haft a vaxta lavst enda scal sliet með þeim fara sem aðr var tint með brøðrom huernge² veg er oc hefir þeirra mismuni gør verit því. Modir á at taca af fe sliet eptir dottor sina barn lavsa sem hou hafðe hana heiman gerva. oc sva mundin a vaxta lavsan þan er þar com til oc sva hennar born. helldr en fadiren. Nu huergi maðr er gefr til heiman fylgionar. þa scal sá

a) = A. M., c. 2, S. 1734.

1) Afskriveren har først skrevet fyrir, uidentiel paa Grund af Feiløsning af det ham foreliggende Haaandskrift.

2) Bogstænet n i dette Ord er skrevet over Linien.

taca gióf þa eptir. hana barn lavsa oc sva viðgiöllin. ef hann lysir at festa málom eða at eigin orde. Ef móþir gefr fe til farar søni sínom eða til quannar mundar. þá ahon at taca þat fe eptir hann barn lavsan iam micit sem hon gaf a vaxta lavst. oc sva (s. 88, a.) hennar born helldr en faðirin. ^a Eigi ero allir menn arfgengir þott frials bornir se. Sa maðr er eigi arfgengr er modir hans er eigi munde keypt morc eða meira fe eða eigi brullavp til gert eða eigi fostnoð. Þa er kona munde keypt er morc vi. alna avra er goldin at munde eða handsolod. eða meira fe ella. ^b Þa er brull lavp gert at lögom. [ef lög- raðande fastnar kono. enda se .vi. menn at brullavpi et fæsta oc gangi brudgumi iliose] isama sæing cono. ^c Barn þat er móþir er munde keypt. er þa arfgengt er lifanda kœmr ilios. oc matr kœmr imun. ^d Sa maðr er oc eigi arfgengr er eigi veit hvart tryio savðull¹ scal fram horfa a hrosse eða apr. eða hvart hann scal horfa. EN ef hann er hynare þa scal honom arf deila. EN ef hann kan eigi til fullz eyris raða. þa scal in nanasti niðr² hafa varðveizlo fiar hans sem omaga eyris. þeir eigo at stefna honom þa er hann er xvi. vetra gamall til scila oc til ravnar vm þat at hann kuni eigi fe sino at raða til fullz eyris oc telia hann af ráðonom fiar sins allz. oc telia ser ráðin fiarens ef quidr ber hann sanan at því. þar scal quedia til ix. heimilis bva a þingi þess er sottr er. hvart hann kune raða fe sino til fullz eyris eða eigi enda a at døma

a) = A. M., c. 3.

b) Suppleret efter A. M., l. c. S. 17511.

c) = A. M., c. 18, S. 223¹⁹.

d) = A. M., c. 3, S. 17515.

1) Rettelse for savðul.

2) Herefter skrevet raða, men dette derpaa igjen overstreget.

at því sem quíðrín ber alengr. Nu ber þat quíðr at hann kune eigi raða fe sino til fullz eyris þa scal dōma þeim manne fiárvarðveizlo hans er stefna let. En sa scal virþa fe þat sem omaga eyri oc sva hafa at öllo. EN ef honom batnar hygiande þa scal hann stefna þeim er feit hesir at varðveita þa er hann er .xx. til giallda oc til utgongo vm féit oc scal hann quedia heimilis bva sina .ix. til aþingi hvart hann kan raða til fullz¹ eyris fe sino eþa eigi. ^a Ef þat ber quíðr ihag honom. [at hann kune raða fe sino til fullz eyris. þa scal hann en quedia heimilis bva ix. a þingi þes er hann sökir at bera um þat við hue miclum avrum sa toc þeim er hann atte. Scal siþan dōma honom fiarvarðveizlo þes er hin toc við avaxta lavst. ef quíþr ber þat at hann kuni þa raða til fullz eyris.] enn eigi ella. (s. 88, b.) Nu scal dōma honom fiarvarðveizlo sina² ef quíðrín berr ihag honom þa. EN eigi ella. EN eigi a hann til call optar. ^b Ef sa maðr quangaz fyrir rað scap arfa sins þa a þat barn eigi arf at taca. enda a barn þat at hverfa .i modor ætt. at framförslo til þess er þat er xvi. vetra gamalt. En hinom varðar fiorbavgs garð. er konona fastnaðe honom ef raðen takaz. oc ása söcena er fiár varðveizlona á þess ens heimsca manz. EN eigi er sócn til nema raðen takiz. enda er eigi mundrín heimill sa er hann handsalar en heimsce maðr. þat er stefno söc oc scal quedia til heimilis bva ix. aþingi þess er sottr er. ^c Ef sa maðr andaz er barn á nym.

a) Suppleret efter A. M., l. c., S. 176¹⁹.

b) = A M., c. 4.

c) Suppleret efter A. M., l. c., S. 177¹⁷.

¹) Rettelse for full.

²) Først skrevet fiarvarðveizlona, men derefter er si tilsat over Linien foran de to sidste Bogstaver.

i vanom. [þa er barn eigi arfgengt nema lifanda komi i lios oc matr komiz niðr]. Sa maðr er eigi arfgengr er þræll getr barn með frialse kono. Þat barn er oc eigi arfgengt er quiet er orðit iquíþe modorine adr henne se frelsi gefit oc er þo þat barn frials borit. enda scal þeim manne gefa frelsi íanat sin. sa maðr heitir hrisungr. EN ef kononi er gefit frelsi adr barnit er kyct orðit iquide henne. oc þarf eigi at gefa þeim manne frelse. Ef kona gefr frelsi þræle sinom til þess at hon vill ganga með honom oc eiga hann. þa er þat barn oc eigi arfgengt er þav geta.¹ sa heitir hornungr. Þat barn er oc eigi arfgengt er kona su getr er sec er orðin scogar maðr. þo at hon geti með sinom boanda osekiom oc heitir sa besingr. Þat barn er oc eigi arfgengt er² sa maðr getr er secr er orðin scogar maðr. þoat hann geti við sini kono siálfs.³ sa maþr heitir vargdropi. Ef maðr quangaz⁴ er attrøþr er eða ellre fyrir rað scaparfa síns. hann a eigi mund at giallda meira EN xii. ávra. EN barn þat er þav geta scal eigi hans arf taca (s. 89, a.) EN þat scal taca anan allan. Sa maðr er eigi arfgengr er iverðgangi er alin. Ef maðr scilzc við kono sina oc er talit einlát ahendr honom oc lofar byscop honom eigi at quangaz. ef hann ræðr rade sino i anat sin oc varðar honom þat fíorbavgs garð. oc verða horn eigi arfgeng ef hann a með þeirre kono. Ef kona scilir við boanda sin sva at einlát er talit ahendr henne ef hon giptiz avðrom manne sva at eigi lofar byscop oc varðar henne þat fíorbavgs garð. oc ero horn þav eigi arfgeng er hon a við þeim manne. sacar þær á at

1) *Punctum er tilföiet.*

2) *Hærestir skrevel ko, men igjen underprikket.*

3) *Punctum er tilföiet.*

4) *Skrevel quangadr, men over de sidste Bogstaver er derefter, skjönt mueligen med en yngre Haand, skrevel z, hvorhos ð er underprikket.*

sökia huerr er vill.¹ stefna scal heiman oc quedia til ix. bva a þingi. ^a Þar at eins er sa maðr arf gengr er averðgangi er alin oc á at taca erfþir oc þav gøde er þvi eigo at fylgía ef faþir hans eða modir gengo eigi fyrir omenzco sacir oc þo eigi fyr enn hann hefir haft vist vi. misseri. ^b Sa maðr er með husom fer landz ofringi með öllo. er hann hvarki til ungr ne til gamall at vina. eða fara þeir at sialfræðe sino þott þeir se gamlir oc scolo þeir eigi arf taca meþan þeir fara sva. oc ero þeir rétt lavsir. ^c Nv huerngi² hlut er maðr vill þessa til þess föra at telia man eigi arfgengian. þa scal stefna honom til scila oc til ravnar. oc quedia ix. heimilis bva til aþingi þess er sótt er³ vm þat sem hann vill hellzt til föra. Sva fremmi akarl maðr arf at taca er hann er xvi. vetra gamall. EN kona su er gefin er hvarz hon er xvi. vetra eða yngri oc á hon arf at taca þegar undir hana ber. oc sva fiárvarðveizlo anara manna. Ef hon er eckia yngri en xvi. vetra gömol oc a hon arf at taca oc sva fiárvarðveizlo anara manna. ef undir hana ber ef logradandi hefir fyrir radit. ^d Þat er at tögsculdar maðr sa er ilogsculd er tekin er arfi ens friða (s. 89, b.) en eigi ens ofriða. Nu er hann or sculdine oc er hann þa hvarstuegia arfi. ^e Ef karl maðrin er yngri en xvi. vetra gamall þa er arfin temiz oc a hann at taca þan arf

a) = A. M., c. 20.

b) = A. M., c. 8, S. 1927.

c) = A. M., c. 4, S. 179¹².

d) = A. M., c. 17, S. 221³.

e) = A. M., c. 4, S. 179²⁷.

1) *Punctum er tilföiet.*

2) *I Skindbogen: hu⁷gl.*

3) *Tilföiet.*

þa er hann er .xvi. vetra gamall oc sva varðveizlo. þa a hann oc at raða fyrir vista fare sino. EN eigi anara manna fiár aðr hann er tuitögr. Ef hann vex up til erfðarinar. EN ef hann var þat vár .xvi. vetra eða ellri er erfðin tömdiz. þa a hann þa varðveizlo anara manna fiar þegar er undir hann ber. Mær a at taca arf er hon er xvi. vetra gömol oc sva vöxto a sino fe EN eigi varðveizlo hvarki sins fiár ne anars. oc eigi raða fyrir vista fare sino aðr hon er tuitog. Sa maðr er hann quangaz i anars konvngs velde EN inoregs konvngs oc a kono her. þa a þat barn eigi arf at taca er hann getr þar¹. Ef maðr a konor ii. her a lande eþa íórom logom þat varðar fiorbavgs garð enda ero born þeirra eigi arfgeng` ef hann elr við þeirre kono er hann tóC sidar. EN þa ahann konor .ii. er hann gengr at eiga oc gerir bruceavp til eða geldr mund við enda a hann aðra² kono aðr. Pat er stefno söc scal quedia til heimilis bva ix. aþingi. nym. þess er soltr er. oc asa söc er vill. ^a Ef scogar menn eþa fiorbavgs menn. [fara utan heðan oc quangaz erlendis þa ero born þeirra öll arfgeng her þav er þeir geta þar. ef þeir quangaz þar at landz lögum. réttum. Sua er oc et sama ef quangaþir menn fara utan heðan oc taca þeir aþrar konor i noregs konvngs veldi at landz lögum. þa eigo þav born er þar alaz at taca arf ut hingat]. Ef þeim manne tömiz erfð er erlendis er þá a sa maðr at taca þat fé er in nanasti niðr er her inom davða. scal hann lata virða fe þat v. land eigendr iafnt sem omaga

a) Suppleret efter A. M., l. c. S. 181¹⁴.

1) Rettelse for þat.

2) Afskriveren har først skrevet aðr, men derefter er tilføjet a over Linien.

eyre. oc sva at öllu hafa sem omaga eyri. EN ef sa *maðr* kómur ut er feet a at taca þa a *hann* at taca instöðan avaxta lavsan. EN ef sa andaz er erlendis er þa eigo *hans* erfingiar þat fe at taca ef *hann* andaz sidar. Ef þeir verða eigi (s. 90, a.) asáttir hvar þeirra sidar andaðiz. þa a þat xii. quidr at scilia. goda þess er sa er i þingi með er sök. ^a Ef sa *maðr* kómur ut or för. [er fe þat nym. a at heimta er annar maðr hefir tekit til vaxta her oc vill sa eigi lavst lata. þa a hinn at stefna til ut göngo vm feit þa er hann heyrir eða at heimili hans oc láta varða utlegð oc sokia við ix. hva quid]. oc queþia aþingi.

119.

^b Maðr a at taca arf eptir leysing sin. oc eptir leysingio sina nema þav hafe alet ser anat tuegia son eða dóttor. þa asonr at taca ef þav ero scírgetin. Þa ef eigi er sonr til þa a¹ at taca dóttir. EN ef þav deya barn lavs þa á þat fe en aprt at huerfa undir frialsgiafan. EN ef born leysingsens andaz barn lavs. þa á þat fe en aprt at huerfa undir frialsgiafan. iafn micít fe sem þav leysingrin áttu þa er þav ondoduz. en ef feet er meira þa eigo frændr leysings² barnana þat at taca. EN ef undir barna bornin comr arfr leysingsens. þa á þat fe iafnt at hverfa i ætt þeirra leysingsens. EN ef fleire men gefa frelse manne. þa skal þvilican lut huer þeirra við anan taca or arfe hans sem þav gáfo frelse til. Leysingr á at taca

a) Suppletet efter A. M., l. c., S. 183¹⁷.

b) = A. M., c. 5.

1) Tilføiel.

2) Først skrevet leysingsens, men de 3 sidste Bogstaver derefter underprikkede.

arf eptir leysing sin. iafnt sem frials borin maðr. enda sva leysingia. EN ef deyr barn lavs leysingr leysingsens þa scal þat fe aptr huerfa undir frialsgiafan. þan er frelse gaf enom fyra. Þat fe aleysingrin at taca epter born sin ef hann gefr sone sinom til farar eða til quánar mundar. oc sva a hann þat fe at taca er hann gerir dottor sina heiman oc sva þat er við er golldit a vaxta lavst. Ef þav¹ deya barn lavs.² oc a sva leysingian at taca iafnt sem leysingin.

120.

^a Ef sa maðr andaz er engi a frænda her a lande. oc (s. 90, b.) andaz at scipe. þa scal fe lage hans taca þat fe eptir hann. Ef hann a eigi felaga³ þa scal taca motonavtr hans. EN ef motonavtar hans ero fleire EN ein. þa scal sa taca er optaz hefir átt mat við hann. EN ef hann hefðiz mioc. þa scolo þeir allir iafnt taca. EN ef hann er ein ser imotoneyte. þa scal taca styre maðr. Nu ero styre menn fleire EN ein. þa eigo þeir sva at taca sem þeir eigo iscipi til. Ef styre maðr er ein i möto neyte oc a ein scip. þa á goðe sa at taca er boande sa er ipingi með er land þat á er þeir eigo buðir á. EN ef hann tecr ser vist oc andaz hann á gotone er hann fer fra scipe. þa scal þat fe sua fara sem hann andiz at scipe er hann hafðe átt. EN ef hann kemr ivistena. oc andaz hann þar. þa a felage hans þat fe at taca nema þeir hafe til þess gert felagit at aðrir menn scyldo eigi

a) = A. M., c. 6.

1) Gising for þa, overensstemmende med A. M.

2) Punctum er tilföiet.

3) Herefter skrevet EN eigi, men disse Ord dernæst igjen overstregede.

taca arf eptir þa. *oc er þa sem þeir hafa ecki vm mælt.* EN ef *eigi er felaga þá á at taka bóandin.* EN ef *hann er ivist með kono er hann andaz þá a hon at taka iafnt sem boanden.* EN ef *hann andaz er hann fer til scips. þa á þat fe sva at fara sem hann væri eigi þaðan faren.* EN ef *þeir sitia búþ seto oc andaz maðr sva at hann a eigi felaga ser. þa a godi sa at taka þat fe er boandin er iþingi með sa er land þat á er þeir búa á.* EN ef *maðr býr her oc andaz hann sva at hann a engi erfingia her alande þa a godi sa at taka þat fe er hann var í þingi með.* EN ef *sa maðr andaz her er her a engi frænda alande. oc scal iafnt arfr fara sem vig söc ef hann væri vegin.* Nu andaz *hann at boanda oc scal hann virða lata fe þa er vii. vicor ero af sumre oc a hann avöxto til þess (s. 91, a.) er erfingi cömr eptir.* Nu calla frændr hins til *oc er eigi scyllt at selia þeim.* Nu andaz *enscir menn her eða þeir er en ero o kunare hingat. oc er eigi scyllt at selia þeim, nema her hafa verit fyr sonr eða faþir eða broþir. þeirra. oc kanadiz þeir þa við.* Allt fe *þat er adrir menn* taka en erfingiar þa *scal þat fe láta sva virða iafnt sem omaga eyre.* ^a *Enda a sa maðr avalt arf at. Vsque ef a þat fyr.* ^b *Ef her andaz utlendr maðr. [af danskri tungo þa scal fe hans biða her erfingia leigo lavst].*

121. vm gongo manz erfð.

^c *Ef göngo maðr verðr davðr ine at manz þa a sa maðr þat fe at taka er in hefir hann. bæde þat fe er*

a) Dette Sted har neppe noget tilsvarende, hvorefter det kunde suppleres. *Begyndelsesordene minde om A. M., 1. c., S. 188⁴.*

b) Suppleret efter A. M. c. 17, S. 221¹⁵.

c) = A. M., c. 8.

hann hevir a ser. oc sva þat er hann spyr til at hann hafe átt. EN ef erfingi gongo manzens callar til fiarens ihendr þeim manne er hefír. Ef þat ber quidr heimilis bva v. þess er sottr er¹. at honom væri su vist uppi látin er honom væri vært at vera oc ginge hann þo heiman at sialfræði sino oc at ovilia hins. oc a þa erfingianom at döma feet. þat er hann atte í ödrom stödom EN eigi ella. EN ef omage andaz ute alande manz. eða gongo maðr. þa á sa maðr þat fe at taca ef hann hefír a ser er land á² EN erfingiar þat er i ödrom stödom er. Par er maðr veitir manne fyrir guðs sacir oc se hann eigi til comin at færa hann fram oc andaz omagin. oc ryðsc sva til at omagin átte fe eptir oc a sa þat at taca er hafðe hann EN eigi erfingiar.

122. vm fiar varðveizlor.

^b *Faðir scal hafa varðveizlo fiár barns sins oc sva vöxto. Ef eigi er faðir lifs þa scal broþir samfedre. EN ef eigi er broþir samfedri. Þa scal taca modir. Nu ero þeir menn sva iii. er eigi vm byðr undan fiárvarðveizlona ne voxtona. sva scal til fiár varðveizlo taca sem til arfs. Ef þeim manne tæmiz erfð er yngri er EN xvi. vetra gamall. þa scolo þeir menn varðveita fe þat er arf atto at (s. 91, b.) taca at þan EN unga man. þeirra manna er*

a) = A. M., c. 18, S. 224²⁵.

b) = A. M., c. 9.

1) *Istedelfor Ordene: þess er sottr er, læser det arnam. Haandskrift: hans er sækir.*

2) *Herefter skrevet sa maðr, men disse Ord igjen overstregede.*

fiár varðveizlo eigo¹ bæðe sins fiár *oc* anara manna ef undir þa ber. *Sva scal* fiarvarðveizlo scipta i kneruna sem arfe. sa *scal* omaga varðveita er feet varðveitir. Þeir menn scolo lata virþa fe þat við bók er varðveizlona eigo v.^{1a} dag þan er vii. vicor ero af sumre at heimile ens davða oc virða til lögeyris. EN ef sa er heilagr þa *scal* virþa en næsta dag eptir rum hælган. *scal* *quedia* bva v. landeigendr vico fyr eða meira mele. þa er rettir se at tengðom i quipom. ^a Ef bvar coma eigi sumir. [at virða omaga eyri. þeir er quaddir ero. oc er rett þeim er quaddi þa at *quedia* aðra bva istaðinn þeirra. ef þeir ero þo nokkorir þar comnir bvarnir er quaddir voro. oc réttir at tengþum. oc verþr þa þo iafn rett þeirra virðing allra saman. Sa maðr er hins unga manz fe a at varðveita. *scal* nefna ser vátta ii. eða fleire. at þvi hue til micils fiar bvar hafa virt. Buar scolo vina eið alengr er þeir hafa virt feit. at þvi at þeir hafe sva virt sem þeim þotti rettast. EN siþan *scal* nefna vatta at þvi. at hann teer við fe þvi er hin ungi maðr a. oc bvar hafa þa virt. til þess at hafa þa avöxto af. oc abyrgiaz at eigi þurfe² instøðor nema omagar comi] a ens unga manz fe. *Þat er oc* rétt at lata þar virða sem þat fe er. er mest er saman. þeir scolo þar búa *vm* *quedia* er feet *scal* virða. EN ef bvar coma

a) Suppleret efter A. M., l. c., S. 193¹⁵ og, fra Sa maðr, S. 195³. Da vi efter Sammenhængen ansee det utvilsomt, at navnlig Begyndelsen har sit tilsvarende i det forsciterede Sted, have vi ikke taget i Betænkning i Begyndelsesordene imellem coma og sumir at tilføie Ordet eigi efter A. M., for at bringe Stedet til at passe til det optagne Stykke.

1) Afskriveren har først skrevet eigo at taca, men derefter igjen overstreget ikke blot de to sidste Ord, men ogsaa Ordet eigo, hvilket vi imidlertid, som nødtvendigt, have bibeholdt.

2) Naar dette Ord i den arnam. Udg. bag i Bindet er blevet rettet til þurþi, har saadant ikke Hjæmmel i Skindbogen.

eigi til þeir er quaddir ero. eða¹ villia þeir eigi virða. þa vardar þeim iii. marca utlegð oc a domr at doma ahendr þeim virðingina xiiii. nottom eptir vapna tac. Þeir scolo fe þat allt lata virþa er en ungi maðr tecr at erfðine nema lönd eða godorð ef til er. Nu scolo þeir menn er feet lata uirþa syna buum þat fe alt er igripom er. en telia aðra avra nema buum se þat fe sva kunt at þeir vili þo virða. oc verðr þo virþingin þeirra rétt. ^a Ef lavn getin born eigo rétta far vm moðor. Vsque er vm getnoð þess gelldz. ^b Ef maðr varðveitir land manz. [þess er hann a fiar varðveizlo. hann scal at husum gera sva at eigi falli ofan. Nu ero þa verri hvs er hann selr af hende ser en þa er hann toc við oc a hann eigi þat at böta. Ef þav ero betri en þa er hann tóç við. oc scal eigi honom þat böta. Nu hefir hann ny hus gøR þav er eigi voro aðr. oc scal hann þav ofan briota oc hafa abrott við. ef hinn vill eigi kavpa. EN ef þar er scógr oc scal hann havgva þar við til husa oc böta bus buluto oc breña kol til ledengingar. Nu gorir hann þar bus buluto nyia] oc a omagin þa. ^c Ef sa sitr utan fiordungs er feet á at varðveita. oc scal hann varðveita feet oc föra huergi þaðan fe þat or þeim fiordungi er feet er aðr mest³ saman. Nu er feet ífleirom fiorþungom en einom. þa scal

a) Dette Sted har neppe noget fuldkomment tilsvarende, hvorefter det kunde suppleres. Fra Stedet A. M., Festa-þ., c. 58, der begynder med de samme Ord, og med hvilket det udentvívél har Indhold tilfálles, adskiller det sig navnlig ved de aføigende Slutningsord.

b) Suppleret efter A. M., c. 17, S. 220¹².

c) = A. M., c. 9, S. 195¹⁴.

1) Tilføiet i Overensstemmelse med den arnam. Skindbog.

2) Tilføiet.

3) Skrevet mest aðr, men Ordenen derefter forandret ved Hensivningstegn.

hann þangat föra alt feét sem aðr er mestr lutr. nema lönd se. i öðrom fiordungi. en í avðrom lavsa ávrar. þa scal þangat föra er land er. Nu ero lönd fleire en (s. 92, a.) eit oc scolo þeir þar virða er þat land er¹ er dyrst er. Ef hualr kómr a land ens unga manz eða við þar scal hual lata virða oc lecia við instøða ens unga manz oc sva viðar verð þat er af því gengr. er þarf þar at hafa til husa a löndom þess ens unga manz oc scolo þeir bvar v. virða er næstir bua recanom landeigendr. Ef sa maðr færir fe þat fiordunga i mille er varðveita á feet anan veg en nv er talit oc varðar þat fiorbavys gard. Þat er stefno söc oc scal quedia heimilis bua ix. a þingi þess er sottr er. Ef erfð² ber undir en unga man. þa scal þat fe lata virða oc fylgia instøðanom. Ef oscyldri menn taca við varðveizlo siarens en aðr talþa ec. Oc er þa costr at biöða undan þeim manne³. varðveizlona ef vill. Sa maðr a þat at gera er hálfo meira fe á en omagin. en ef hann a eigi hálfo meira fe. þa scal hann fa til með ser hvarz er hann ma heldr ein man eða ii. þa er þeir eigi allir hálfo meira fé en omagin. Sa á þo at hafa feet er aðr hafðe ef hann vill. ef hann a iafu micit fe sem omagin. Eigi scal biöða undan manne aðr undir man kómr feit oc hann hefir haft xii. manodr at giolldom eða at handsolom. við þan cost scal hvartuegi þeirra hafa feet ef at logom er undan boðit. at þeir scolo biöða at leggja log leigo a feet. eða leiga lög leigo feet. oc landz leigo. Enda scal eigi meta fúlgo við omagan. Nu ero omagar aðrir aféno. þa scolo þeir neyta vaxtanna.

1) Tilföiet.

2) Rettelse for erf.

3) Skrevet þeim manne undan, men Ordenen derefter forandret ved Hensningstegn.

nema vextirnir se minni.¹ þa *scal* neyta af *instöðanom* til þess. "Ef *fapir* eða *mopir* kömr afe ens unga manz. *oc* *scal* þeim ollom *iafn* spart vera. EN ef *firmare menn* coma a fe *hans* *oc* þo þeir er *hann* á arf *eptir* at *taca*. *oc* *scal* *hann* eiga *ser* framferslo um fram til þess er *hann* er xvi. *vetra*. EN aðr aðrir (s. 92, b.) omagar *vn* kome afe ens unga manz. þa *scal* *hann* eiga *ser* *iiii*." *missera* biorg alengr er *hann* er xvi. *vetra* *oc* *sva* þeim² omögöm ollom er aðr ero afe *hans* *comnir*. Sa *maðr* er feet vill undan biöða þeim manne er varðveitir. *hann* *scal* stefna *honom* heim vico fyrir *sumar* *oc* segia at *hann* *mvn* coma þá at biöða feet undan *honom* at *sumar* mölom. EN *hann* *scal* kíosa þar þegar. Nu kömr *hann* þar at *sumar* malom. *oc* *scal* *hann* nefna *ser* vatta. at þvi. at *hann* byðr fe ens unga manz undan *honom* logbode. enda *scal* *hann* undan *hanom*³ hafa boðit fyrir midian dag. Ef sa er eigi heima enda var *honom* heim stefnt. eða suarar *hann* engo um. *oc* er þa sem *hann* kiose undan *ser* feet. Ef *hann* kýs undan *ser* feet. þa *scal* *hann* mæla ens unga manz male. EN ef *hann* kys at hafa fe *oc* *scal* sa er undan *honom* bavð féet. mæla ens unga manz mále þa. En þa er korit. er *hansalat*⁴ er. þeir *scolo* allir *handsalaz* sa er þa *scal* feet hafa *oc* þeir er *honom* fylgia at þeim þeirra er eigi *scal* hafa féet. þeir

a) = A. M., c. 10.

1) Ordene þa *scolo* — minni ere tilföiede efter den arnam. *Skindbog*, som sandsynligvis udeglemte ved *Afskriverens* Uagtsomhed.

2) Herefter skrevet monn om öllom, men disse Ord derpaa igjen overstregede.

3) *Afskriveren* synes først at have villet abbreviere dette Ord paa den sæd-sanlige Maade, ved et ho med *Streger* over den øverste Deel af h, samt over o.

4) Først skrevet *hansalet*.

scolo oc þat handsala at en ungi maðr 'scal hafa lög-vöxto afe þvi oc þeir muno eigi meta fulgo við hann. Ef hann vill sípar biöða undan honom feet. þa scal hann fara til heimilis þess manz eða fina hann siálfan at male þan er feet varðveitir vico fyrir þing eða meira mele. oc segia at hann mun biöða undan honom feet avarþingi. þvi er sa heýr er feet varðveitir. hann scal þar biöða undan honom aþingi oc mæla þar iþingbrecco ef hann siðr hann eigi sialfan at male. hann scal sva fara þvi male öllo þar sem aðr var tínt. Slican cost eigo oc utanfiorðungs menn ef þeir vilia biöða undan manne feet. Enda eigo þeir cost at biöða undan feet a alþingi ef þeir vilia. oc hafa undan boðit miðvico dag (s. 93. a.) imitt þing. EN hvarz er undan manne boðit féet avarþingi eða a alþingi. þa scal hann reida af hendi ser feet et næsta vár eptir þat er hann kýs undan ser feet aðr oc giallda með leigom þa. EN ef at sumar málom er undan honom boðet feet. þa scal hann et sama vár af hende leysa¹. oc reida at gialdögom ef þeir eigo þa saman. En ef þeir eigo eigi gialldaga saman,² þa scal hann gialda in v.^a dag vico þa er vii. vicor ero af sumre. at heimile sino. hafa a hann xx. avra oleigis. Nu fylgír scógr lande ens unga manz. oc scal³ hin högva til husa við oc beta bus boluti oc brena col til ledengingar. Nu görir hann bus bolute nyia oc ahin ungi maðr þa. Þat er mælt ef fe verðr ovirt eþa rang⁴ virt þa a⁵ en ungi maðr vöxto a fe

1) Rettelse for lysa.

2) Ordene En ef — saman ere tilføiede efter den arnam. Skindb., som nødvendig.

3) Tilføiet.

4) Skrevet to Gange.

5) Tilføiet.

sino. *Eigi* a *maðr* at selia arfvon ef sa *segir* osátt sína á. er næstr stendr til nema iafn mele beriz.

123. v*m* arf vön.

Þar er *maðr* cavpir arfvón at avðrom. þa a þat at hallda huervetna þess er þeir cavpa saman vel lávst ef þeir eigo við at sciptaz eða þeirra erfingiar. Nu andaz sa er arfin selde oc standa aðrir menn til arfsens en þeir cavpit áttoz við eða þeirra erfingiar þa scal arfr sá sva fara sem ecke væri um mælt. EN arf cavpit a apr'huerfa með voxtom undir þann er reitt hefir eða hans erfingia ef en andaðe átte nockot fe til eða hans erfingiar. oc a þat fe at heimta et sama sumar er arfvonen sciptiz. EN ef hann átte ecki fe eptir eða hans erfingi oc misir sa þa allz er við hann keypte.

124.

^a Ef þeim manne tæmiz erfð er erlendis er. þa á sa *maðr* at taca þat fe er scyllztr er enom dävða her alande. en þat scal hann sva lata virða (s. 93, b.) iafnt sem omaga eyre. oc sva at öllo hafa þat fe sem omaga eyre. Hann a¹ avoxto afeno enda ábyrgiz hann. EN ef sa *maðr* kómr ut er feet átte at taca þa scal hann instöðan ein hafa. EN ef hinom verþa lestir. er erlendis andaz.² þa á hans erfingi at stefna þeim manne er fe er undir oc lata sana dävða hans. Þat er ef ecki spyrsc til manz oc scal sva vera sem hann life til þess er dävðen er

a) = A. M., c. 4, S. 181²³ (jvfr. ovenfor c. 118, S. 226²⁴).

1) Tilfoiet.

2) Ordene EN ef hinom — andaz ere upaatvioletigt corrumperede. I den arnam. Skindb, læses: EN ef sa maðr andaz er erlendis er.

sanaðr. Nu a þess þeirra erfinge feet at taca er lengr lifðe. EN þat a at scilia xii. quidr goða þess er hin er iþingi með. er sökir hvar þeirra fyre varþ davðr. ^a Ef sa maðr spyr er erlendis er. [at erfð hefir borit undir hann ut her. oc scal hann innstöðan ein hafa þa er hann kœmr til. ef rétt virt var féit oc rétt tekit. Nu verþa þeir eigi asáttir erfingiar þess manz er erlendis var oc sa maðr er feit er undir hvart sa er andaðr er erlendis var eða eigi eða sva hvart fyr var at erfðin tömðiz eða sa andaðiz er erlendis var. oc scolo þa erfingiar þess er erlendis andapiz stefna þeim manne um er feit er undir til giallda oc til útgöngo. Þeir scolo lata sana davða þess manz at domi er erlendis er. enn goðe sa scal bera xii. quip er hann er iþingi er sóttir er. um þat hvart fyr var at erfðin tömðiz eða sa andaðiz er erlendis var. oc eigo þess þeirra erfingiar at taca feit er siðar] andaðiz.

125.

^b Ef maðr andaz erlendis þa asa maðr at taca þat fe er scyllztr er þar enom davða þeirra manna er ut ført eigi. Hann scal lata virða fe þat til brentz silfrs allt en ef nokot er ovirt þa er sva sem allt se ovirt. ef erfingi er þar þa þarf hann eigi at lata virða ef hann a allan arfen. hann scolo virða islenzcir menn .v. EN ef eigi nair þeim þa er þo rétt at husfastir menn se til þar .ii. EN þeir scolo virða við bók fe þat. EN ef þeir gera eigi. þa scal hann beiða þa at vina eiðin enda verðr þa þo rétt virþing þeirra ef ber .xii. quidr at þeir virðe sva sem þa munde þeir ef þeir virðe við bók enda beidde hann

a) Suppleret efter A. M., I, c., S. 1843.

b) = A. M., c. 13.

þa at lögom. EN hann scal eigi sína meira af fe því en
 nym. cavpa leg oc lícsöng oc blæio oc kisto. ^a Þat er ef
 maðr tecr danar fe avstr. [þa a hann at gefa múto til fiar
 tókunar ef hann nair eigi ella, oc gefa] sem hann ma
 minzta. ^b Hann scal alt feet láta virða þat er hann nair.
 hann scal vega lata gull oc brent silfr oc þat fe allt er
 at vettom scal cavpa. EN hueriscis kyns vara er su er er
 menn cavpa álnom. þa scolo þeir menn mæla er rettar álnar
 hafa oc sua (s. 94, a.) uega þat er scal oc sia at þat se rétt
 vegit. Hann er scylldr at syna þeim fe þat allt er hann nair.
 Hann scal þar lata virða fe þat allt¹ er mest er saman þa er
 hann tecr. Hann scal huergi færa þat fe² á brott or þeim
 garðe adr allt er virt. Hann scal vitne nefna at því alengr
 er lokit er fe virþingone at hann tecr við fe því er hann let
 þar virða oc legr sína abyrgð á. Nu nair hann eigi þar öllo
 feno sen. at lata virða. þa scal hann þar lata fe þat
 virða sem hann tecr. oc fara sva at virðingo sem adr
 var tint. Ef fe er a scipe eða at scipe þa scal hann fe
 þat lata virða at brygio sporðom. oc fara sva at virþingo
 þar sem anars stadar. Ef feet er ibúlca þa er hin andaz.
 oc erat hann scylldr at abyrgiaz þat fe. hann scal oc
 eigi hafa voxtona ef hann lætr eigi virða feet. EN þa er
 þo rétt virðing þeirra ef þeim er þat fe iafn kunt er
 ibulcanom er sem þeir sæi. Ef hann ascip á hlune þa³
 er hann andaz. oc erat hin scylldr at abyrgiaz adr fram
 er dregit scip lengð. Eigi scal meira cavpa i scipe adr

a) Suppleret efter A. M., c. 17, S. 221¹¹.

b) = A. M., c. 13, S. 208¹.

1) Ordene er hann nair — allt ere tilföiede efter den arnam, Skindbog, som uidentvibl udeladte ved Uagtisomhed.

2) Skrevet over Linien.

3) Rettelse for þ a t.

virt er feit en costr er at selia. Hann scal kiosa með vitne hvart hann vill abyrgiaz feit eða vill hann eigi. En þviat eins a hann vöxto afeno. ef hann abyrgiz enda scal hann þa gialda hálfu færi avra brenda her en hann tóke. En ef hann kýs hvarki vm þa scal hann abyrgiaz feet oc hafa ecki af voxtonom. ^a Þat er oc at sa ein maðr scal arf taca [ut her af danskri tungu eptir sin frænða er hann er retrr arftoko maðr ens andaða enda ligr] féet ser her aldregi.

^b Ef vár lande andaz avstr þa scal feet taca næsta brødre eða nanare en feet ligr ser iola nott ena þriþio. ^c Sycnir menn oc þeir menn er landværñ eigo ut her. scolo taca dánar fe til ut hafnar en eigi adrir. ^d Ef maðr er ¹ lengr abrott heþan en iii. vetr. þa scolo þeir menn (s. 94, b.) varðveita feet hans er taca ætte ef hann være andaðr þot hann hefðe adr lengri maldaga á gerva. ^e Ef maðr andaz asaxlande eða sunar. at þat fe scal eigi lata virða adr þat komr til dan marcar. en ef þar er hætt fe hans eða fiorve. þa scal í noregi. Ef maðr andaz a englande eða i eyiom vestr eða idyflini. at þat fe scal eigi virða adr hann kómr þar er ohætt se fe hans oc fiorve. Nv kómr hann inoreg með feet oc er anar maðr þar scyldri. þa scal hann lata ut ganga feet at lögom. hann scal hafa avoxten allan þan er orden er þangat til

a) Suppleret efter A. M., c. 17, S. 220⁸.

b) = A. M., c. 17, S. 221¹⁸ (Regelen i A. M. er tildeels forskjellig og hidrørende fra en yngre Periode, jfr. A. M., c. 13, S. 208²⁴).

c) = A. M., c. 13, S. 209³.

d) = A. M., c. 17, S. 221⁷.

e) = A. M., c. 13, S. 210⁶.

¹) Efter maðr har Afskriveren først skrevet eigi, men derefter overstregel dette Ord og skrevet er ovenover.

hvarge er hann tóć. Ef maðr ferr ut af danmorc eða af avðrom löndom en or noregi með danar fe oc treystiz hann eigi at lata virða feet þa scal hann heimta til scipveria. þa er hann vill þegar þeir ero ihaf comnir. oc segia þeim hve micit fe þat er oc nefna vitne at því at hann tecr fe þat til abyrgþar oc eignaz hann þa voxto afeno slica sem hann tüki i noregi at lögom ef hann fær þan quid at hann munde virða lata fe þat ef hann quæmi til noregs oc visse hann þat at hann mundi ná ut at hafa fyrir noregs manna socom. ^a Ef menn gera felag með ser her a lande oc fara abrott oc andaz anar oc scalat hann scilia felagit aðr hann hittir erfingian. hann scal neyta af feno öllo saman sem mælt var. Eigi scal maðr avstr selia arfvon sína ne þan arf er honom hefir her tømz er hann hefir eigi siálfr til comit. en halldaz eigo þar onor capv öll sem her. vm þav fe öll er hann á her eptir oc sva þav er ut hingat coma. ^b Ef maðr tecr fe a grøn lande. [oc scal hann lata virða feet iafnt sem avstr oc fara utan a því scipi er fyrst fer. Slík sócn er þar til en sama ef hann gerr eigi utan fara sem þa at avstr tekit se feet] oc sva vorn. Ef þeir gera felag með ser erlendis þa scal hann cost eiga at scilia felagit ef hann vill oc láta virða feet oc hafa slica costo a sem hann væri frænde ens davða. enn lavst scal hann lata þegar er nanare maðr kömr til. ^c Nu an- (s. 95, a.) dazc anat tuegia hiona erlendis. þa scal þat þeirra hafa fe ut er eptir lifir oc láta fyrir engom manne lavst nema fyrir erfingia. Nu andaz þav bæde avstr oc coma til þeir menn af hvaratuegio hendi er rétt comnir ero til ut hafnar fiarens.

a) = A. M., c. 14.

b) Suppletet efter A. M., l. c., S. 211²⁷.

c) = A. M., c. 15.

þa *scolo þeir sva* scipta með *ser* sem hvart þeirra hafðe att fe við anat. ef þeir vito þat. Ef þeir vito *eigi* huern lut hvart þeirra hefðir att ife við anat. þa *scolo* kono frændr hafa þriþiung en hinir ii.^a lute. Nu *coma* fleire menn *iafn* nanir til. þa *scal* scipta með þeim at *iafnaðe*. *ikneruna* alla. þeim er lög vana til þar. Nu hvar þess er *maðr* nair sa *eigi* út at hafa feet er til er *comin* af þeim er ut hefðir enda vine hann lög til avstr. þa a hann *heimting* her at þeim er ut hafðe til sva micils fiár sem hann væri til *comin* ef hann hefðe ut haft. enda væri at *logom* tekit avstr feet. EN *ersfingiar* eigo þan lvta sem þeir ero til *comnir* at heimta at þeim er ut hafðe feet. *Hann scal* fara út et næsta sumar en þa er hann *kömr* ut ef hann vill utan fara et sama sumar. þa *scal* hann orð gera *ersfingiom* oc giallda þeim þa þegar er þeir *coma* til oc giallda hálfo fære avra brenda her en hann toc avstr. ef hann hefðir sva at *virðingo* látit fara oc at fiártekio sem nu var talit. EN ef *eigi* er sva at farit þa er sva sem ovirt sé. *Hann scal* þa giallda morc sex alna avra fyrir eyre huern her ef hann vill. Fe þat *scal* giallda her ut *ibrendo* sílfri eþa *ilereptom* nyiom eða *ivaxe* eða i voro *islenzcri* eða *ibú* fé oc giallda at þvi lage allt sem þar gengr er af hende *scal* reiða. Nu fer hann *eigi* tueivegis þa *scal* gialda et næsta var þvi er hann *kömr* ut at heimile sino at¹ gialda en v.^a dag vico. þa er vii. vicor ero af sumre. Nu *leysir*² (s. 95, b.) hann *eigi* fe þat af hende *ser* sem mælt er. þa á *ersfingi* cost at stefna vm. vm sva micit fe sem hann ræðr a at queþa

1) Maaskee bör her læses oc som i den arnam. Skindbog.

2) Rettelse for leytir.

oc hann getr gogn til at hin hafe teket. oc quedia til xii. quidar hue micit fe hann toc. þan goda er sa er ipingi með er soltr er. Þes a hann oc cost at stefna anare stefno vm voxto sva micla sem hann getr gögn til. at á þat fe hefðe gengit ut hingat oc er ret at quedia til hvartz hann vill heimilis bva hins ix. eða xii. quidar hue miclir vextir se a því fe.

126. *sa er svarar vm danar fe.*

HIN a at föra þær varnir fram at lata bera vætte þav idom er hann nefnde at er hann toc fe þat avstr til abyrgðar oc sva þav öll er hann nefnde at virðingo fiarens östr¹ þav er hann hefir til enda scolo þat allt her verða vætte er avstr ero vitne nefnd. EN allt þat er honom scortir i vm vættin. þa scal sa quedia til xii. quidar goda þan er sa er ipingi með er soltr er. oc fylla sva sócn sina ef hann vill at voxtonom comaz. ENDA a sva sa er svarar at quedia xii. quidar til allz þess er hann vill oc hann hefir eigi vitne til. Nu scal domr at því dæma alengr sem þeir fa gogn til. Þat er mælt. vm þa menn er rétt comnir væri til ut hafnar fiarens enda hafe hann til callat avstr at logom. þa scal sa sva fara at heimtingo fiarens ut her at sokia við en somo gogn sem adr var tint. nema þar er hann hefir hofð vitne við til callit avstr oc scal hann þav oll láta fram bera her. Nu hefir hann eigi vitne til. þa scal hann quedia til xii. quidar til þess allz er hann fyller sogn sina við. huerso

¹⁾ *Det første Bogstav i dette Ord er underprikket og av skrevet ovenover, men som det synes, neppe med Afskriverens Haand.*

hann hefir farit at til calli siarens avstr oc *scal* *hann* þan *goða* til *quedia* er *hann* er sialfr í þingi með. til þess allz er *hann* hefir engi vitne til. Ef *maðr* andaz ihafe *eða* at *scipe* sva at *eigi* kómr virþingo at feno. (s. 96, a.) þa eigo þeir *menn* varðveizlo siar þess er taca ætte fæ epter þan *man* er frænd laús væri ut her oc andadiz at *scipe*. þeir eigo at *gera* orð erfingiom þegar þeir *coma* hingat til *islands* oc *selia* þeim þat fe þegar er þeir *coma*¹ til. Nv *coma* þeir *eigi* til aðr þeir fare abrott. þa *scolo* þeir *leggia* up fe þat oc *selia* þeim *manne* landeiganda er næstr býr þeirre höfn er þeir báro *flestir* fot sin af *scipe*. Enda *scolo* þeir sva fara með því fe ef *maðr* andaz at *scipe* þa er þeir *scolo* heþan fara sem aðr var tint. *eða* sva ef þeir bua ilandfestom við island eþa þær eyiar her er bygðar ero þa. *eða* siþan a² því sumri. Ef þeir fara anan veg með því fe en nv er talit. þa *varðar* *fiorbavgs* *garð*. Enda *varðar* oc *fiorbavgs* *garð* þeim *monnom* ollom sem *samscipa* feno fara utan uisir vitendr. EN ef sumir vilia scil *gera* á. en sumir *eigi* þa *varðar* þeim er oscil *gera* á. En þat ero stefno *sacir* oc *scal* *quedia* til *heimilis* bva ix. aþingi vm þan stað sem socen gerðiz. Ef *maðr* leysir danar fe af hende *ser* at logom. þa *scal* *hann* segia til allra avra þeirra er *hann* tóç. Ef *maðr* leynir fe því nockoro. þa a sa orðe at raða vm er feet á at taca. Ef *maðr* reipir af hende dánar fe þeim er taca á oc letz or vera laus oc verða þeir a þat sätter. nu spyr hin er feet atte at taca siðar at *hann* hefir leýnt sumo feno. oc verðr honom þat ecki at vórn. þot þeir

1) Ordene hingat — coma ere tilföede efter A. M., som sandsynligvis udelatte ved Uagtsonhed.

2) Rettelse for af.

hæfe asætz. Ef maðr fer abrott með feno þvi er hann toc avstr. þa á sa cost er taca á at segia lögleigo afe þat. EN ef hann vill eigi þat þa scal hann cost eiga at sokia vm instøðan. oc vm vöxtona sva miela sem xii. quidr ber. EN ef hin a fe ut her. oc scal þa sokia iþat feet. þess a hann oc cost at stefna vm brott höfn fiarens oc lata varða (s. 96, b.) fiorbavgs garð. oc sokia við .xii. quid. Enda a sva at fara at ferans domi sem hann yrðe vm alþingis sáttar hald secr. Ef hann fer eigi ut et næsta sumar með feno. þa a erfingi cost at sokia hann til fiorbavgs garðs enda a hann cost at segia lögleigor a feit ef hann vill þat helldr. En ef sa maðr a fe ut her er með arfinom ferr,¹ þa á erfingin cost at stefna vm ef hann vill oc quedia til xii. quidar til þess hue micit fe hann tóç. Hann scal stefna þeim manne vm er fe hans hefir ut her oc stefna iþat féet er² hin á er erlendis er. oc quedia til ix. heimilis bva til þess hue micit fe hann hefir hins er erlendis er. Ef maðr vill veria fyrir hann þa scal hann quedia xii. quidar hvart hann yrðe sæhæfe til anara landa a þvi sumre er hann villde ut hingat. oc sva ef hann naðe eigi ut fyrir ofrikis monnom eða mátte hann eigi ascip comaz hvatke er til þess gengr. ^a Ef scip huerfr oc se ecki til spurt aþrimr sumrom. enda se spurt af þeim londom öllom er or tunga er á oc sva af þvi lande er þeir foro af. þa scal et fiórða sumar brigða feet. Hann scal til fá ora landa .v. er þat leggi undir

a) = A. M., c. 16.

1) Ordene þa a erfingi — með arfinom ferr ere tilföiede efter den urnam. Skindb., som sandsynligvis udeladte ved Uagtsonhed.

2) Rettelse for en.

þegnscap sín. at ecki se spurt til þeirra a iii. sumrom þeim enom næstom eptir. oc hycia þeir þa davða vera oc þeir bera þat. þa adomr at dōma undan hinom feet. Enda scal þa sva meta sem þeir se andaþir. oc eigi fyr nema rekōlld se kend af scipi þeirra. Nu spyrse ecki til manz. oc scal sva vera sem hann se lifande meþan hann er eigi andaðr sagðr. oc sva scal oc vera sem hann life til þess er davðe hans er sanaðr. ^a Þar er menn sana erlendis davða. þa scal sva vanda menn til sem at sana erlendis víg. ^b Þat er ef maðr fær manne fe avstr at cavpe. [eða at lāne oc mælr hann fe fyrir. oc scal her xii. quid til hafa hve mikit fe þat var ef eigi ero vitnis menn til. Stefna scal at festar hælum. enda er rétt at heimili eða þar er hann hittir hann at male. Enda er costr at stefna þeim til utgongo er fe hans hefir her oc hafa þar til ix. bva quid. hvart hin hefir iafn mikit fe hins er avstr er sem hann kallar til. En xii. quidr scal scilia] hvat hann fecc hinom fiár avstr. ^c Þótt þeir menn life er davðe er sanaðr þar er þeir atburþir verða sem nu er talið¹ at þeim monnom vardar ecke við lög er þeirra manna davða hafa sanat. en sva scal vm fiár vardveizlo þeirra fara alengr er davðe þeirra er sanaðr sem þeir se andaþir. ^d Þar er men verða (s. 97, a.) davþir fyrir scriðum eða vatn davþir eða vapu davdir. eða huerngi davða er þeir hliota allir sva at engi maðr kemr abrott oc sia menn eigi misfarar þeirra sva at

a) = A. M., c. 17.

b) Suppleret efter A. M., l. c., S. 219²².

c) = A. M., c. 18, S. 218¹³.

d) = A. M., c. 18, S. 223²².

1) Først skrevet taliðr, men det sidste Bogstav derefter underprikket.

deili vite á. Þar *scal* meta *sva* sem þeir hafa allir seð dait. fyrir því at engi *scal* arf taca eptir annan. Ef nockor kemz a brot oc *scal* þat standaz er sa sagði huerr þeirra lengst lifðe. ^a Maðr *scal* sialfr raða fyrir fe sino meðan hann ræðr til fullz eyris. ^b Attræðr maðr eða ellre *scal* hvarke selia land ne goðorð undan erfingiom nema hann megí eigi eiga fyrir sculld. ^c Þat er at engi maðr a at selia land undan erfingiom sinom þa er hann er attræðr eða ellre. oc *sva* ef hann licr ihælsótt nema erfingiar lofe. EN þo *scal* maðr sialfraðe fyrir fe sino meðan hann vill ef hann ræðr til fullz eyris.

127. vm gíafar

Maðr a at tiunda fe sitt vm sinn hinzi meíri tiund¹ til salo bóta ser ef hann vill. Eigi a hann optar at tiunda ene meire tiund fe sitt en vm sin fyrir rað scaparfa sins. Nu ber fe undir þan man síðar eða vex honom fe. þa á hann at tiunda *sva* sem hann gære ena meire tiund vm sin af ollom avrom sinom þeim er hann á. Ef maðr gærir eigi ena meire tiund af fe sino þa á hann at gefa sölo gíafir íafn micla avra sem hann hafe² tiundat feet eni meire tiund.³ EN þat ero salo gíafir er maðr gefr þeim

a) Jvfr. Stedet lige nedenfor L. 9 (= A. M., c. 11, S. 202¹).

b) = A. M., c. 18, S. 224⁹.

c) = A. M., c. 11, S. 201²¹.

1) Ordene vm sinn — tiund ere skrevne oover Linien, uvist om med Afskriverens eller en anden, dog omtrent samtidig Haand, men bør ialfsuld ei savnes.

2) Først skrevet hafðe, men ð derefter underprikket.

3) Punctum er tilføiet.

monnom er *eigi* eigo þingfarar cave at gegna oc þurfe fe sitt allt. eða vere sín til omaga biargar at hafa. Hann á at gefa vingiafír at lifanda ser ef hann vill. Þat er. at erfingi acosti .ij. ef honom þiccír hann til arfscota rada at stefna til *fiorbavys cards* eða telia hann af radonom fiarens ella. oc telia ser raden oc *quedia* ix. bva til aþingi. hvart hann hafe arf (s. 97, b.) scot i þeim radom radet eða *eigi*. er hann hafde vm stefnt. Þeim vardar oc *fiorbavys card* öllom er við taca. Ef þeir hafa allir saman um radit enda beriz a hin arf scotit enda á at dæma rof gíafana. honom a at dæma vardveizlo þar þess allz er han átte oc sva omaga þa er hin átte fram at færa. Engi maðr a at ripta gíof sina. Nu heitr hann lavnom *fyrir* gíofna. þa ahin heimting til þeirra avra íafu micilla sem bvar rada at bera heiten. Ef leysingr ræðr arfscót undan frialsgíafa sínom. þa a hann at brigða honom frelse. oc telia ser fe þat allt er hann á ef hann vill. eða hans erfingiar ella. Lavngetin maðr scal sva arf taca at born sin oc leysingia sem scír getin maðr. Ef maðr gefr avðrom manne xii. avra fiár eða meira þeim er hann a hvárke at lávna líþ ne gíafar enda verðe *eigi* hálf lavnoð gíofin. þa a hann heimting til ef hann andaz.

Maðr a at gefa barne sino lavngetno ef han vill xii. avra *fyrir* rad scaparfa sins en *eigi* meira fe nema erfingiar lofe. *Eigi* scal maðr meira þeim syne sinom gefa ev .xii. avra er *eigi* er scirgetin. oc þvrat eins sva ef *eigi* kömr mina a anara lut. nema erfingiar lofe.

^a Engi ero arfsöl fost at lögom. nema v. bvar vine nym. eíða at. at þat þicki íafn mæli oc er sem o mælt se elligar.

a) = A. M., c. 19, s. 225^a.

En þott eidar se unír at þa scal þeygi hallda ef maðr hefír hvarki lagt fyrir man fe ne siolseylde a xii. manodom hinom næstom eptír cavp þeirra. Ef menn seliaz arfsale þa scal anartuegi þeirra er saman caþpa vina eid at þvi fyrir þvom v. at sa er cavp male þeirra sem þeir segia oc engi ero avnor undír mál ne lav- (s. 98, a.) sa kór a mælt en ellegar verðr eigi fast cavp þeirra. Of þat scolo buar bera. ^a Ef menn seliaz arfsale oc a þat at hallda er iafn mæle bersc en þviat eins ella ef erfingiar segia satt sina á. En ef erfingianom þickir eigi iafn mæle oc á hann at stefna um oc quedia bva v. til a þingi hvart þat se iafn mæle eða eigi. Nu bera þeir eigi iafn mæle. oc verðr þa rof mals ef v. avra munr er eþa¹ meire. Ef hins erfingiom þyccir of litit feet tekit. oc ræðrat hann oðrom monnom ahendr þan omaga en siálfom ser. nema iafn mæli beriz. eða erfingiar hafe sött sina a sagða ella. Huarvetna þess er arfsolor rofna. þa asa maðr er við omogom tekr heimting fiár þess allz er omagin hefír eigi neytt. Þat scolo heimilis bvar v. vm scilia hvers hann hefír neytt² af þvi fe eða hvat eptír er. Engi maðr a at seliaz arfsale fra omogom þeim er hann a isculld at ganga fyrir. ne fra þeim er³ a fe hans ero comnir adr. ne fra þeim er hann á arf at taca eptír. fiorbavgs garð varðar ef maðr selsc fra þeim omogom sva at þeir ero staðfesto lavsir. Nv gengr fe af þvi er hann hefír arfsale sellz eða

^a = A M., c. 12.

1) Herefter skrevet eigi, men dette Ord derpaa igjen udstreget.

2) Ordene: Þat scolo — neytt ere tilfoiede efter den arnamagn. Skindbog, som udentvivi udeladte ved Afskriverens Uagtsomhed.

3) Herefter skrevet hann, men dette Ord dernæst underprikkel.

tecr *hann* erfða fe síþan. oc eigo þar omagar a þvi fe at vera ef ahendr honom coma. ^a Nu þiccír þeim of micit til fundit er arf a at taca eptir hin oc scal *hann* cost eiga at riufa þan maldaga fyrir næsta alþingi.¹ eigi scal þat mal lengr standa. ^b Sua scal maðr taca danar fe agrøn lande sem inoregi. ^c Þat er vm þav fiárlog öll er arfscot er í. þa er erfingi scylldr at segia osat á ef *hann* vill riufa et síðarsta a eno þridia alþingi þaðan fra er *hann* veit. Nu verðr anar erfingi at oc scal sa sagt hafa fyrir v. heimilis bvom sinom osatt á hálfom manade enom næsta (s. 98, b.) eða eno næsta alþingi þaðan fra er *hann* veit at *hann* er erfingi. Ef maðr a land eða anan grip þan er anar maðr a at selia ef sa vill. oc scal *hann* sagt hafa ósáttir á með vatta oðromtuegia þeim er við hafa keypz a xii. manodom enom næstom eða at logbergi et næsta sumar sva at lögsögo maðr heyre.² ellegar er ecci rof til um kavpit.

^d Ef kona elr born með oheimilom³ manne oc leynir hou frændr. enda gelldz þo fe vm at hon a eigi varðveizlo þess fiár þott born hennar til arfs alin eigi at taca. ^e enda ahon eigi arf at taca síðar.

a) = A. M., c. 22, S. 227¹⁴.

b) Jvfr. ovenf. S. 240¹⁷ (= A. M., c. 14, S. 211²²).

c) = A. M., c. 21.

d) = A. M., c. 19, S. 225¹⁵.

e) Istedetfor denne Regel indeholder den arnam. Skindb. i c. 23 en yngre Lov, hvorved nærværende Bestemmelse er ophævet.

¹ og ²) Punctum er tilføjet.

³) Abbrevieret paa den sædvanlige Maade ved et oheillo, med Streger over ei (eller snarest alene over e) samt over Slutningsbogstavet o, og naar det derfor i A. M., l. c. Note 3 angives, at Læsemaaden i vort Haandskrift er oheillum, grunder dette sig paa en Feiltagelse.

^a Ef maðr fær líflát eilendis sa er fe a ut her oc verðe menn eigi asáttir hvart hin er andaðr. eða eigi. Þa eigo erfingiar cost at láta sana dauða hans. Þeir scolo leida fram at dome v. ora landa. scolo þeir menn .ii. í því liðe er í þess konungs velde være þa er hin dó. eða síðan sem sa var. Allir þeir menn v. scolo at tengþom réttir. Sva scolo þeir at queþa at ver leggiom þat vndir þegn scap várn. at ver hygiom þan man dauðan.

a) = A. M., c. 7, s. 19014.

GRÁGÁS

ISLÆNDERNES LOVBOG I FRISTATENS TID,

udgivet efter

det kongelige Bibliotheks Haandskrift

og oversat

af

VILHJÁLMUR FINSEN,

for

det nordiske Literatur-Samfund.

Anden Del.

Text II.

KJØBENHAVN.

TRYKT I BRØDRENE BERLINGS BOGTRYKKERI.

1852.

GRÁGÁS.

omaga balcr

128.

(s. 99, a.) ^a **S**va er mælt at sina omaga ahver maðr fram at föra alande her. **M**oðor sina amaðr fyrst fram at föra.¹ **E**N ef hann orcar betr þa scal hann föra fram föðor sin. Nu má han betr. þa scal hann born sin² fram föra. **N**v ma hann betr þa scal hann systkin sin föra fram. **N**v ma hann betr þa scal hann föra fram þa menn er hann a arf at taca eptir. oc þa menn er hann hefir arftake tecna. **N**u ma hann betr þa scal föra fram leysing sin þan er hann gaf frelsi. **E**N ef nockor þeirra manna gengr at hans ráðe er nu var taliðr enda eigi hann fe til at föra hann fram þa verðr hann utlagr vm þat ef þeir ganga. fra þessom monnom öllom scal maðr eigi seliaz arfsale. oc fra engom þeim er afe hans erø comnir. **E**f hann hevir eigi fe til þa scal hann ganga isculld fyrir moðor sina. **N**v þarf faðir hans heldr framførslo þa scal ganga isculld fyrir hann. **E**f hann hefir gengit isculd fyrir föðor sin. enda³ þurfe moþir

a) A. M., Omaga-balkr, c. 1.

1) Punctum er tilföiet.

2) Þaa det Sted, hvor Ordene born sin staae, har Afskriveren som det synes først skrevet systkin sin, men derefter udmaculeret dette og skrevet hine Ord istedet.

3) Først skræret endi, men derefter i underprikket og a skrevet oenover.

hans fram ferslo síðan þá a faþir hans at huerfa til frænda sína at framfærslone EN hann scal ganga i sculld fyrir moðor sína. Ef hann hefir eigi fe til at færa þav fram. þá scal hann fara þangat er EN nanaste niðr er þeim þeirra manna er fe a til at föra þav fram. þá scal hann biöða þeim manne at ganga isculld fyrir þav þar. scalat hann meire sculd eiga EN hann være verðr ef hann væri þræll. Ef hann er isculld tekin aðr oc þicke þeim manne betra at hafa hann EN eigi isculdine er hefir fram at færa anat tuegia föðor hans eða moðor þá scal hann fara at biöða fyrir hann iafr micit fe sem hann er scyldfastr oc scal hann þá or leysazc (s. 99, b.) þaðan or sculldine. EN hann ganga hinnveg isculldena fyrir föðor síN eða moðor sína. Ef hann vill eigi ganga i sculldena. þá a hin þo at sculldfesta hann at hvaro. EN ef hann vill firazc hann eða fleia þá scal hann fara til heimilis hans. oc beida hann til farar. EN ef hann vill eigi til fara. þá scal hann legia lögsculld á hann at hvaro ef hann vill lysa scal hann fyrir heimilis bvom sinom .v. Hann scal lysa at lögbergi at hann hefir lögsculld laget a hann. enda a hann cost alengr at veria lyriti ine höfn hans oc sva at þigia verc at honom. Nv ero firnare omagar EN þeir er hann a arf at taca eptir. oc scal hann þo fram færa afe síno ef hann a til. EN þá a hann fe til ef¹ hann a iiii. missera fulgo ser oc omogom sinom oc þeim er hann tecr við. oc scal² fulla fulgo ætla ollom. þegar er nockot scortir á at han viðr ser. Maðr a cost hvart sem hann vill at ganga isculld fyrir born sin

1) Ordene þá a — ef ere tilföiede i Henhold til Læsemaaden i det arnam. Haandskrift, som uidentviøt udeladte ved Uagtisomhed.

2) Istedet herfor har Afskriveren først skrevet sva, men derefter underprikket dette Ord og skrevet scal istedet ovenover.

eða selia þav isculld ella. Sit barn scal hver maðr fram fœra alande her. ^aFaðir scal fram fœra barn sit at¹ tveim lutom en moþir at þriþiungi. en ef þav hafa felag sitt gert. þa scolo þav at slicom luta hvart þeirra fera omaga fram sem þav eigo fe til. Ef² hiu sciliaz oc hafa þav eigi bæde fe til at halda sino scote upp þa scal at þeim luta hvart þeirra fram fœra omagana sem þav hafa fe til. EN ef anat tuegia³ þeirra orcar at fœra born sin fram oc scalat⁴ þeim meðan abroft scripta ahendr avðrom monnom. Enda a at þeim luta hvart þeirra fram at fœra sem þav hafa hand megin til ef hvarke þeirra hefir fe til. Ef hiu .ii. scripta bornom sinom með ser. þa scal sva scripta at hon hafe þat barn þav misseri (s. 100, a.) er spendreccr er þott þav vile scripta anan veg siðar. Ef faðirin andaz fyr þa scal moðiren þav born hafa en erfingiar hans scolo ina⁵ henne fulgornar. Ef moðirin andaz fyr en faðerin oc er þar fe eptir. þa á hann þav born at hafa meðan þav ero a omaga alldre. En erfingiar hennar eigo fulgor at ina honom. Ef þav ero þroten bæde þa scal scripta bornom i áttir at tueim lutom iföðor ætt en at þriþiunge imoðor ætt. Ef anat þeirra abetr en sialfom ser. þa scolo hvar virða hue miclo þat þeirra orke hetr oc scal þat legia til þar sem bornin ero. en at þeim⁶ luta er þav orca eigi þa scolo ii. lutir huerfa ifoðor ætt en at þriþiunge imoðor ætt. Rétt er at scripta omogom

a) = A. M., c. 3, S. 239°.

1) Det sidste Bogstav i dette Ord er skrevet over Linten.

2) Skrevet Efe, men det sidste Bogstav derpaa underprikket.

3) Først skrevet ANAR tueGI, men derefter rettet saaledes.

4) Skrevet scal at, men Stavelserne derefter forbundne ved en Streg fra den nederste Deel af I til u.

5) Først skrevet una, men derefter forandret ved at udradere den forreste Deel af u.

6) Rettelse for þess.

fra þeim stað er þeir verða þotraða enda er þeim rétt at scipta at heimile sino. **E**f omagar verða þotraða fyrir fardaga þa scal þeim scipta. þegar er þeir verða þotraða. **R**étt er at scipta omögom at fardögom ef þess er von at þav þriote þav missere oc fe með ef er. ef tuegia missera fulga er eptir eða mina þeim omögom er þar ero. Þeim scal til biöða öllom er hlut eigo iomögom a var þingi ef þeir ero sams heraðs oc coma til er .vii. vicor ero af sumre. **E**N ef sidar scal scipta þa scal biöða þeim til vii. nóttom fyrer. **E**N hva scal quedia iii. nottom fyrir sciptit ofvallt. oc quedia fra heimile þvi er þeir lata scipta omogonom. ^a Þeir scolo scipta omogonom við bók bvarnir v. **E**N ef omagin er ein. þa scolo þeir scipta sva at þeir hafe allir er til ero comnir þan omaga atueim misserom **E**N eigi slærom **E**N sva. (s. 100, b.) **E**f bvar coma eigi til sciptissens oc ero þo quaddir. þa verða þeir utlagir iii. morcom. Nu coma bvar iii. oc grið menn .ii. þa verðr þo rett scipting þeirra. Sa¹ er quadde sciptisens scal² beiða hva at scipta omogom við bók. Nu ef þeir vilia eigi þa ero þeir utlagir. enda a domr at dæma a hendr þeim sciptit³ .xiiii. nottom eptir vapna tac. **F**aderen scal scipta lata omögom. oc færa með eið a hendr hinom er hlotit hefir. **E**N ef eigi sciptir faderen. þa asa maðr at scipta er lut a í omögom. eða sa er vill ella. oc scipta til hlut falla. ^b **E**f iafnnánir menn ero barn omaganom fleire. þa scal hann quedia

a) = A. M., c. 4.

b) = A. M., c. 5.

1) Skrevet S^a (den sædvanlige *Abbræviatur for Sva*).

2) Herefter skrevet þo, men dette Ord derpaa underprikket.

3) Tilføjet i Overensstemmelse med den arnam. *Skindbug*.

heimilis bva sina .v. til at *scripta með þeim*. Enda *scolo bvar* luta með þeim huerr þeirra *scal* fyrst hafa *eda* þar næst *eda* efstr. Hann a at föra þeim manne er fyrst hlaút omagan oc segia honom hue lengi hann *scal* hafa *eda* hueriom hann *scal* föra. **Eigi** *scal* föra honom optar með eið en sama omaga en *vm* sin. oc föra at þeim lut er honom var deilldr. Hann *scal* ser af hende föra með *vatta* oc *sva* hverr þeirra oðrom. er hafa þan omaga. EN ef þeir vilia eigi við taca oc *vardar* þeim útlegð, en hin *scal* heim hafa omagan oc heimta fulgor tuenar at þeim. **Omagin** *scal* i þeirre átt vera til þess er hann er xvi. *vetra* gamall. sem hann var ideilldr. Ef misdavðe verðr¹ omagana. þa a þess nyt þat at vera er omagin var deilldr. **Þat** er mælt. at *maðr* a at föra manne omaga þa er hann er xvi. *vetra* þeim er nanastr er hvergi er aðr hafðe.² þa er hann af omaga alldri oc *scal* fara sem erfð³ önor. oc föra með eið at heimili hans oc segia til lögfostom monnom með huer seil þeir hafa fert.

129. vm eiðförslor

^a **Sva** er mælt at *maðr* a at föra omaga manne. með eið at heimile hans. oc fara iamt með sem meþ (s. 101, a.) stefno. Ef *menn* ero iselium oc er þar bu allt. þa er rett at föra þar omagan með eið. Ef hann hittir hann iverke ute. oc er rett at föra honom omagan með eið þar þa. EN ef eigi er omagin ein för til hvss. þa eigo þeir at

a) = A. M., c. 6.

1) Herefter skrevet omaga, men delle Ord derpaa igjen udstregel.

2) Punctum er tilføiet.

3) Det sidste Bogstav i dette Ord er skrevet over Linien.

biöða at föra til hús. ef hin er iverke. ^a Sva scal hann með eið föra at hann scal nefna vatta ii.^a eþa fleire. Þat vætte. at ec vin eið at *crossi* lögeið oc segi ec þat guði at ec veit *eigi* annan man rettara at föra fram þena omaga sams heraðs þan er fe eða føre hefir til heldr en þic oc nefna hann oc queþa á af hueriom rífiom hann förir honom oc ec eið føre hann þer at lögom. oc nefna hvarntuegia. þeir menn .ii. er fylgia honom *scolo* sličan eið vana oc fela þat undir eið sin at hann ueit *eigi* annan man réttara sams heraðs at föra þan omaga fram heldr en hann. Þa er omagin er xvi. vetra gamall eða ellre oc er rétt þa at föra hann með eið þótt hann hafe fyr verit færðr þa er hann var yngri. oc scal hann hafa hvart er hann vill. *cross* eða boc meire en hals bók. Ef *men* föra omaga með eið oc gera *men* lið fyrir þa. sva at þeir mego *eigi* na at fara til túns þa er rétt at föra þar með eið er þeir coma framarst. Ef þeir verða sva ofr liðe bornir at þeir taca omagan oc föra þeim manne með eið er adr fóro með omagan. þa er hver þeirra utlagr iii. *morcom* er iþeirre for var. oc á ecki eið försla þeirra at standaz. Ef hann færir þeim manne omagan er ecki a fe. þa er sva sem ofærþr se. Ef hann færir þeim manne omagan er engi sculd leíc a við. þa er sem ofærðr se. Ef maðr færir sin omaga sialfs¹ odrom manne oc varðar honom utlegð. Ef sa maðr færir með eið omagan er ecki a við. eða er *eigi* afram förslo hans oc færir þeim manne er við (s. 101, b.) a at taca. Nu lætr hann ganga eiðfærðan omagan. þa varðar honom

a) = A. M., c. 7.

1) Skrevet over Linien.

iii. *marca utlegð*. EN ef omagan verðr ute davðr af þeim söcom þa varðar honom þat *fiorbauðs card* oc *scal quedia* til ix. bva aþingi EN .v. til *utlegðar*. hin acost at hafa heim omagan er færðe ef hann vill oc heimta fylgor tuenar at honom. oc utlagaz hann um fram. Hann *scal föra þeim manne er nanastr er*¹ omaganom þeirra manna er hag a til viðtökunar. enda er rétt at föra þeim manne er firnare er samheraðs omaganom. EN sa *scal föra af hondom ser omagan at dome ahendr þeim er við a at taca oc heimta fúlgornar at honom*. Rett er at föra omagan ahendr erfingianom þoat hann se o avðgare EN hann *eigi fram at föra*. EN hann a at föra² af hondom ser oc hrepps menn með honom. Ef scilir a með hreps monnom oc vilia sumir *eigi föra*. þa eigo þeir at raða er föra vilia. Nu vinna³ sumir hvarki at oc er þa sem þeir níte. þa eigo þeir at ala omagan er *eigi vilia föra hann*.⁴ Rett er at föra omagan at scipe ef sa vill abrott fara er við omaganom a at taca. Ef sa maðr a *eigi fe til at föra fram omaga þan er honom var færðr með eid þa ahann at föra af hondom ser at dome*. oc *quedia heimilis bva sina .v. til hvart hann afe til at föra fram þan omaga eða eigi*. Rett er at föra omaga a varþingi með eid ef hann heyrir asialfr. Ef maðr deyr fra omegom þeim er honom voro förþir með eid. þa eigo þeir at fylgia arfenom ef hann var arftoco maðr omagana meþan arfrin vinz til. oc fylgia at þeim luta sem hann atte arfin at taca eptir omagan.

1) Tilföiet.

2) Afskriveren har først skrevet *fa* = fara, men derefter forandret dette uden dog at udstrege r.

3) Gising, overenssstemmende med den arnam. Skindbog, for villa.

4) Her findes i Teksten over Linten en Korsfigur (†). Om denne Figur, der i Form er lig den, der i Skindbogen anvendes for at udtrykke Ordet cross, maatte have tjent Afskriveren som Betegnelse for et eller andet, kunne vi ikke afgjøre.

Ef *eigi* er fe til *eða* var *hann eigi* erfðar omaga. þa á sá *maðr* at taca við omaganom er fe *eða* före hafe (s. 102, a.) til oc scyllztr se. Ef hin er þrotin er fram förir omagan. þa a til sins sculldingia huar þeirra at huerfa. þar calla menn omaga mót. **Eigi** scal hinom sama manne föra fleire omaga EN ein a meðal þingia tuegia. með eið or cinom kne rune. EN ef fleire ero omagarnir or einom knerune EN ein. þa scal föra þá ahendr þeim monnom¹ er firnare ero. En *hann scal* föra af hendi ser at dome oc heimta fulgor at þeim er fram a at föra omagan. **Ef** *maðr* förir fram anars manz omaga. oc vex hinom fe² er fram átte at föra þan omaga þa scal *hann* heimta fulgor at honom slicar sem *hann* hefir fyrir *hann* lagðar avaxta lavsar. Ef omaganom vex fe *eða* ber undir *hann* þa a *hann* at heimta fulgornar at honom slicar sem *hann* hefir lagðar fyrir *hann*³ avaxta lavsar. *Eigi* a *hann* þat fe ierfd omagans at heimta ef *hann* villde eigi heimta at honom sialfom meþan *hann* lifde.

130. vm omaga lysing.

Sva er mælt at lysa scal aþingi til framförslo o maganom ahendr arftoco maninom oc a *hann* at quedia til bva quidar hvart *hann* se arftoco maðr omaga þess *eða* eigi. *eða* hvart *hann* se hans omagi *eða* eigi. oc quedia heimilis bva v. til alengr þes er ahendr er lystr. Þan omaga scal døma ahendr honom. nema *hann* fae ser biarg quid. Oc scal *hann* quedia ser biarg quidar heimilis bva sina v. hvart *hann* eigi fe *eða* före til at föra fram þan omaga. Nu ef þat berr quidr at *hann* a

1) Skrevet over Linien, muligens dog med en anden Haand end Afskriverens.

2) Tilføjet.

3) Ordene fyrir hann ere tilføiede.

eigi fe eða færi til at færa fram þann omaga¹ þa asa er lyst hefir *quedia heimilis bva hans* v. hvart hann orke at nokorom luta at færa fram eða engom. *Hann scal* at slicom luta fram færa omagann sem quidr ber hui hann orkar. Sa *scal quedia* honom biarg quidar er ahendr honom lyste ef eigi vilia adrir. Nu ef þar ber avðn þa *scal* lysa ahendr frændanom þeim er hann hygr at fe eigi til. *Hann scal* telia frændsemi með (S. 102, b.) omaganom oc þeim manne er hann lysir ahendr at dome oc sana með þegnscapar lagningo sinni at su er frænd semis tala sön oc rétt amidle þeirra er þa talþe hann. *Hann scal* hafa sanadar menn ii. þeir *scolo þat* leggja undir þegnscap sin at sia er frændsemis tala rétt oc sön amidle þeirra sem þa talde hann. Þa *scal* honom doma þan omaga nema hann fae logvorn fyrir sec. En su er logvörn ef þat ber quidr at hann a² eigi fe til. En su er ünor ef hann fær scylldra man til. þan er fe eða fære hafe til. oc *scal* hann lysa þa þegar ahendr þeim manne. oc hafa omagan sialfr ef hann festir eigi hize framförlona. Þa *scal* maðr taca undir omaga lysing er adr er boren quidr með ene fyre söcine eða handsoloð er við taca fyrir þa soc. Ef sökiande veit eigi heimili þess er hann sökir vm omaga söc. enda scyli sökiande *queþia bva til*. þa *scal* hann *quedia* fra heimile omagans. Nu veit hann eigi þat. þa *scal* *quedia* fra heimile sino. Ef i sin dom er sottr hvar þeirra arfloco maðren oc sa er til handa horfir omagin. þa *scal* hann þat vætti³ bera fram at dome þeim er sa er sottr í er

1) Ordene Nu ef þat — omaga ere tilföiede efter den arnam. Skindbog, som udentviöl udeladte ved Afskriverens Ünöugtighed.

2) Tilföiet, som nödrengigt, i Överensstemmelse med det arnam. Haandskrift.

3) Tilföiet i Överensstemmelse med den arnam. Skindbog.

siðar var ahendr lyst er nefnt var at þar er fœrleyste bar arf töcomanzens. **Þ**ar er vanefne beraz þes manz er a hendr er lyst. enda vill hann¹ eigi föra meir til staðar. þa scal föra huerr til staðar er vill. Nu vill engi föra til staðar omagan. þa a at döma framfærslu omaganom² sem hann hafðe adr. Ef engi kömr vorn fram fyrir hann. þa a at döma ahendr honom. oc þan hrepp er hann er i. EN þeir scolo hafa hrepps menn omagan þav missere. EN at sumre eigo þeir at quedia honom biarg quidar.³ sva ef þat ber quidr at vanefne mundo beraz et fyra sumarit. ef þa væri quatt biarg quidar-⁴ (s. 103, a.) ens. oc a þa domr at döma ena somo framfærslu omaganom sem hann hafðe adr oc hverfr þa af hende honom. **E**f þeir menn ero samfiörðungs er omagin er dömp̄r ahendr oc hinir er adr hafa. þa scolo þeir föra omagan er adr hosðo þangat til þess manz er ahendr er dömp̄r. **E**f maðr vill eigi⁵ taca við dömpom omaga samfiörðungs oc vardar þat fiörbavgs gard oc er þegar rétt at stefna vm er reyniz för omagans. **B**ett er at maðr före manne dömp̄an omaga inan fiörðungs⁶ ef hann vill. oc vardar slict sem adr var tint ef eigi er við tekit oc avallt vardar fiörbavgs gard ef maðr lætr ganga dömp̄an omaga. **E**f omaginn

a) = A. M., c. 8.

1) Skrevet over Linien, dog maaskee med en yngre Haand.

2) Den arnam. Skindb., tilføier: slica.

3) Punctum er tilføiet.

4) Tilføiet.

5) Tilføiet, som nödvendigt, overensstemmende med den arnam. Skindbog.

6) Den arnam. Skindbog læser: i annan fiörðung, hvilket Sveinbjörnsson i Noten til A. M., l. c. anseer mindre rigtigt end Læsemaaden i vort Haandskrift, en Mening, hvis Rigtighed vi imidlertid finde tvivlsom. Det fortjener at bemærkes, at den samne Forskjel i Læsemaaden findes paa det Sted senere hen i Afsnittet, hvor Stedet atter forekommer i begge codices, nemlig A. M., 33, og nedenfor c. 143.

er utan fiordungs þa scal aqueða at dome huert hann scal sokia omagann en hann scal sokia þangat omagann oc hafa abrott ferðan omagann er .vi.¹ vicor lifa sumars eða fyr. Nu vill hann eigi eptir coma sua. þa scal hin hafa omagann þav missere er adr hofðo oc heimta fulgor tuenar at hinom. þeir scolo stefna vm fe þat et næsta sumar eptir miðvico dag imitt þing. oc stefna hvartz hann vill. iboanda kirkio garðe eða at logbergi oc telia varða utlegð. hann scal quadda hafa heimilis bva sina v. til adr hann stefne at virþa við boc huerrar fulgo omaginn þicki. verðr þav missere. Nu scal fe þat döma anat sumar at gialda miðvico dag imitt þing i boanda kirkio garðe með alögom. oc með leigom. Þes a hann cost at hafa omagann til þings ef hann vill oc föra² hann þangat til búdar er sa er ibup. er við omaganom a at taca. oc föra honom með vatta ef hann er a þingi. En ef hann er eigi þar. þa scal hann föra ahendr hreps monnom hans með vatta oc þangat til bupar er þeir ero. flestir í oc mæla sva at ec före yðr af því at þer erot í einom hrepp allir. Nu eigo þeir heim at³ (s. 103, b.) hafa omaga. oc heimta costnað sin at þeim er omaginn er ihond⁴ dæmþr. Nu hefir hann eigi til þings omagann þa scal hin coma eptir .xiiii. nottom eptir vapna tac. En ef sa kemr þa eigi eptir er⁵ omaginn var dæmþr ahönd þa scal hann nefna vatta at því en sipan stefna þar oc telia varða fiorbavgs garð. Enge maðr a at hafa omaga sin til alþingis oc lata biðia matar þar. En ef hann hefir

1) Den arnam. Skindbog læser: viii.

2) Rettelse for før.

3) Skrevet to Gange, nemlig nederst paa S. 103, a og øverst paa S. 103, b.

4) Saaledes.

5) Skrevet over Linien.

þa varðar *fiorbavgs gard*. Engi maðr skal lata sitia omaga sin eptir a alþingi er hann fer abrott. Nu ef hann lætr eptir sitia omagann þa varðar þat *fiorbavgs gard*. Ef anar maðr flytr eða ferir omagann manz til alþingis oc gengr hann þar oc biðr matar þa varðar honom *fiorbavgs gard*.

131. vm gongo menn

Engi maðr skal gefa mat gongo monnom her aþingi. Eigi scolo menn buþir sinar opnar lata standa¹ til þess vm mat mal. Nu coma gongo menn þar in vm mat mál at biðia matar. þa eigo þeir er buð eigo at fa menn til at færa þa ut. EN þótt þeir se all hart ut færþir þa eigo þeir ecki a ser. ef ecki er örkuubl gört at þeim. EN ef menn gefa þeim mat þa varðar þeim *fiorbavgs gard*. Þeim varðar oc *fiorbavgs gard* er buðena á ef hann fær eigi menn til at færa þa ut. **○** hælgar ero býþir gongo manna við brote þeirra er biðia matar a alþingi. Nu vilia menn veria býþir þeirra þa varðar þat hveriom þeirra *fiorbavgs gard*. Enda falla þeir ohælgir er fyrir standa ef aþeim er unit. Ef gongo menn hafa se at fara með. þa á at taca af þeim gørvalt ef menn vilia. Ef menn liá gongo monnom fiar sins eða selia þeim at leiga til þings upp. enda verðe feet tekit af þeim þa er engi heimting til þess fiár. Til þess eins fiár eigo menn heimting þótt af gongo monnom se tekit. er þeir hafa þiof stólit eða þess anars. er sva com iþeirra för at þess rað fylgðe eigi er fyrir atte at raða².

1) Ordene opnar lata standa har Afskriveren først udeglemt, men derefter tilføjet dem over Linien.

2) Paa Grund af det nye Capitel der begynder paa næste Side, er paa denne Side (S. 105, b.) een Linie mindre end de øvrige.

132.

(s. 104, a.) ^a **Ef** maðr scytr niðr omaga sinom eða ferir ihrepp anan en omaginn eigi at vera. þa varðar honom þat iii. marca secp. **Ef** maðr hleypr ihrepp anan fra omogom sinom þa varðar honom þat fiorbavgs gard nv. Hreps menn scolo eigi lata ganga omagann. þeir scolo föra honom þan omaga. **Ef** maðr hleypr or finrdunge fra omaga sinom eða ferir hann omaga sin i anan fiordung en omaginn eigi at vera oc varðar honom þat fiorbavgs gard oc eigo hrepps menn sacir þær. Sva oc ef han hleypr af lande abrott fra omaga sinom oc varðar þat fiorbavgs gard. **Ef** manne verðr grunr at hann vill hlavpa af lande abrott fra omaga sinom. þa ahann cost at veria honom lyrite ferna hvart er hann vill at logbergi eða at scipe. Hann scal veria styre monnom löglyrite at feria hann abrott fra omogom þeim er hann er til comin. oc sva hásetom. styre monnom varðar fiorbavgs gard farning ef þeir fregna lyrítar vörzlo hans. EN hasetom varðar utlegð. **Ef** omaginn sitr strandsetri eptir er þeir fara ibrott. þa varðar farning hans iafnt sem lyrite se varet. **Ef** maðr tecr omaga oc felr fyrir þeim er abrott vilde hafa þa ræðr hann ser ahendr omagan meþan hann afe til oc hann spyr til hans lifanda. **Ef** maðr hefir folgit omaga sin ini her enda fare hann abrott af lande er á omagann. þa á sa at hafa omagann er við hefir tecit vi. miseri. ef hann heldr eigi vorð til er hin fer abrot. Hann scal fela omaga sin ini vi. miseri. þa fer hann at osekió ibrot.

a) = A. M., c. 9.

133.

“ Ef þeir eigo .ii. omaga saman oc ero þeir báðir ieinom fiordunge þa eigo þeir at fora omaga þan á mille sín. Ef þeir menn ero itueim fiordungom er omaga eigo saman. þa scolo þeir sva scipta at anar þeirra scal hafa ii. missere eða lengr. Ef omagar ero fleire en ein enda se þeir menn eigi allir i einom fiorpungi er fram eigo at færa omagana. (s. 104, b.) Nu scal sa þeirra er scil vill a gera *quediā heimilis bva sina* v. til aþingi at scipta þeim omogom a mille þeirra. En þeir eigo at hluta síþan omagana amidle sin at logbergi. Ef omaginn er eigi för amille heraða. þa scal hann *quediā heimilis bva sina* v. til aþingi. at¹ virða þan omaga amille þeirra huers verðr þicke at taca þan omaga at alda ødle. en þat fe scal eindaga ahendr þeim at giallda² anat sumar iboanda kirkio garde midvico dag imitt þing. enn ða³ er omaginn eigi för a mille heraða ef hann ma eigi fara fullom dagleidom. Ef þeim þickir feet of micit gert er⁴ utan fiordungs er. þa a hann cost at sokia omagan oc heimta feet at slicom máldaganom sem adr var mælt. Ef omagi andaz bralla þa scal sa reida fe slict sem⁵ .v. bvar hans virða ef hann þyckir vanhast hafa. Ef menn eigo saman omaga oc andaz hann oc scal vera allra þeirra nyt.

a) = A. M., c. 10.

1) Gising, i Overensstemmelse med det arnam. Haandskrift, for oc.

2) Ordene at giallda ere skrevne to Gange.

3) I Skindbogen: eñða med en Adskillelsesstreg imellem n og ð. Maaskee har Afskriveren først tænkt at skrive enda.

4) Skrevet over Linien, maaskee med en yngre Haand.

5) I Skindbogen: se, med Udeladelse af Abbreviaturtegnet over e.

134. *vm omegðir*

^a *SIN* leysing *scal* *huerr* *maðr* *fram* *föra* *nema* *hann* *eigi* *ser* *biorg* *eda* *borin* *scaparfa* *son.* *eda* *dóttor.* þan er orke at föra hann fram. þess a hann cost ef leysingrin kómr ahendr honom at taca bornen¹ isculd hvar sem hann vill fleire eda fære ef til ero a þeim .xii. manodom er leysingrin kómr ahendr honom. EN at slicom luta *scal* *hann* *fram* *föra* *leysingian* *sem* *hann* *gaf* *frelse* *til.* ^b *Ef* *ii.* *menn* *eigo* *omaga* *saman* *oc* *vill* *anar* *fara* *af* *lande* *a* *brott.* Nu sa þeirra er scil vill a gera þa *scal* *hann* *quedia* *heimilis* *bva* *sina* *v.* at virða huers *omayinn* þicki verðr at hafa at alda ødle her a lande. Sa þeirra *scal* *kiosa* *er* *her* *alande* *vill* *hafa* *omayann.* Nu vilia þeir² baðir her alande hafa *omayann* þa eigo þeir at luta *med* *ser* *hvar* *þeirra* *hafa* *scal.* EN þar *scal* *eindaga* *feet* *a*³ *xiii.* náttu *fresti* *þaðan* *fra* *er* *þeir* *lutodo* *at* *þess* *þeirra* *heimile* *er* *omayinn* *hlávtz* (s. 103, a.) *til* *handa.*

135. *vm arftacs omaga.*

^c *Ef* *maðr* *tekr* *omaga* *arftacs* *þa* *scal* *þat* *hvar* *þes* *hallda* *er* *iafn* *mæle* *bersc.* Nu þickir erfingiom hins er tekitt hefir *eigi* *iafn* *mæle.* þa *scal* *hann* *segia* *a* *osátt* *sina* *þegars* *hann* *fregn* *oc* *lysa* *at* *logbergi* *oc* *á* *at* *rofna* *malit.* *Ef* *maðr* *selr* *omaga* *af* *hendi* *ser*⁴ *med*⁵ *fe.* *enda* *verðr*

a) = A. M., c. 11.

b) = A. M., c. 12.

c) = A. M., c. 14.

1) Rettelse for boren.

2) Den arnam. Skindbog tilføier eiki. en Læsemaade, der imidlertid udentriert er urigtig.

3) Tilføiet.

4) Skrevet over Litien.

5) Herefter skrevet eid, men dette Ord derpaa igjen overstregel.

lystr ahendr honom sa omagi sidar. þa ma hann eigi þat hafa til varnar fyrir sec anan veg en sokia þan vm er feet hafde með tekit til framförslonar. eða þa er við eigo at taca ef sa er fra fallin. Ef omagi er seldr til þrotz oc redat¹ sa sinom erfingiom ahendr þan omaga þott hann take við.

136. vm erlendis manna omaga.

^a Ef sa madr er erlendis er erfingi er omagans þa² scal lysa ahendr honom til framförslonar oc quedia til xii. quidar þan goda er igegn gengr þingfestini eða þan ella er hann er ipingi með siálfr. oc quedia vm þat hvart hann se hans omage eða eigi. Nv ber þat at hans omage se. þa scal hann beiða vm þat xii. quidar hvart hann munde hag eiga til at föra fram þan omaga eða eigi ef hann væri her alande. með þav avdöfe er hann hefir til. EN ef þat ber quidr at hann munde hag eiga til at föra fram þan omaga ef hann være her með þav avdöfe er hann hefir. þa a domr at döma ahendr þeim manne er næstr er ut her hinom er omagann afram at föra. þoat sa eigi ecki við omagann þeirra manna er fe eða føre á til. Hann scal telia frænd semi a mille þess er erlendis er oc hins er omaginn horfir til handa. oc scolo þat iii. menn legia undir þegn scap sin at su er frændsemis tala söx amille þeirra. er þa hafa þeir talit. ^b Ef sa madr afe ut her er omagan afram at föra þa scal sa madr er omagan hefir. stefna þeim manne er

a) = A. M., c. 15.

b) = A. M., c. 16.

1) Suoledes.

2) Rettelse for þ a t.

fe þat hefir at (s. 105, b.) varðveita her a lande oc stefna vm þat feet er hin á er erlendis er. hann scal quedia heimilis bva v. til þes er sottr er aþingi. En þeir scolo bera hvárt þar er þat fe undir honom éða eigi eþa hue micit þat fe er þar. enda a domr at doma ahendr¹ hinom til fulgnana² sva micit sem til telsc. EN ef ecki er feet ut her þa scal hann heimta fulgornar at hinom lengr er hann kómr ut. með vaxtom.

137. Ef leysingi verðr omagi.

^a Ef madr vill föra leysing til stadar þa scal hann lysa³ ahendr frialsgiafanom ef hann lifir. EN ella ahendr þeim manne er nanastr lifir frials giafanom arf gengra manna. Hann scal beiða bva quidar at bera vm þat hvart hin gaf honom frelse éða eigi. Ef hann sökir arf toco man frials giafans til framforslo omagans, þa scal scilia bva quidr hvart hann átte arf at taca at frialsgiafan eþa eigi. EN ef han sökir firnara man þa scal telia frændsemi i mille frials giafans oc þess er ahendr er förðr omaginn. Hann scal beiða ser biarg quidar heimilis bva sina v. vm þat hvart hann hafe fe éða føre til at föra hann fram éða eigi oc kómz hann undan ef vanefne beraz. Sa er anar costr til at hann scal beiða biarg quidar vm þat hvart hann gaf sinom mans

a) = A. M., c. 17.

1) Ordene a hendr findes ikke i den arnam. Skindbog, hvorved hinom kommer til at referere sig til en forskjellig Person.

2) I Skindbogen: fulgnana.

3) Ordene þa scal hann lysa ere tilføiede, som nödvendige, efter den arnam. Skindbog.

manne frelse eða gaf hann eigi. Nu ber þat, quidr at hann gaf anars mans manne frelse en eigi sinom. þá a at dæma af hendi¹ honom en eigi ella. Þann a hann en iii.^a cost at beiða biarg quidar vm þat at bera hvart hann keypti hann til frelsis eða eigi. Nu ef þat ber quidr at hann keypti hann til frelsis oc gallt in meira luta verðzens. þa dæmiz hann af hendi honom oc ahendr þeim er verðavrana átte at taca fyrir hann af honom.

138. vm utlendra manna omaga.

^a Ef sa maðr verðr at omaga er engi afrænda (s. 106, a.) her alande². þa scal lusa ahendr þeim manne er hann vill oc ahendr fiordungs monnom. hann scal quedia til xii. quidar þan goða er sa er iþingi með er at var nefndr at bera vm þat hvart hin varð þar þrot rade i þeim fiordunge eða eigi. Nu berr quidr þat at hann varð þar þrotrade iþeim fiordunge. þá a at dæma ahendr þeim fiordungs monnom ollom. Ef maðr cavpir mans man til forvercs ser oc a han þan fram at föra ef at omaga verþr oc³ sua á sa i hans ætt at huerfa.

139. vm utflutning omaga.

^b Ef maðr ferir þan omaga ut hingat er hann fær eigi ser mat tuav missere með þat heilende er þa hafðe

a) = A. M., c. 18.

b) = A. M., c. 19.

1) Ordene af hendi ere satte ifølge Gisning, overensstemm. med den arnam. Skindbog, istedetfor ahendr.

2) Rettelse for alanda.

3) Herefter skrevet a, men dette dernæst underprikket.

hann er hann toc við honom. þa ræðr hann þan omaga ser a¹ hendr. oc scal lysa ahendr honom oc quedia til xii. quidar at bera vm þat hvart hann hefir fardan ut þan omaga þa a at dōma ahendr honom. Nu ero þeir fleire styre menn en ein þa scolo þeir sva² hafa þan omaga sem þeir átto iscipi til nema þeir fae lögvorn fyrir sec. En þeir eigo at quedia heimilis bva sina .v. til at bera vm þat hvart þa scyllde lög til at hafa ut þan omaga³ eða eigi. eða yrði þeir ut at hafa þan omaga fyrir ofriki konungs eða anara rikis manna. eða⁴ sva ef hann hygde at hann ætte fe ut her omagen. Nu ef þeir fa þena biarg quid necquern er nv talda ec þa kōmr eigi omagin þeim ahendr.

140.

a Maðr scal hvarke selia af lande abrot fodor sin ne⁵ modor oc eigi kono sina oc (s. 106, b.) eigi born sin. ne sitt kyn ecki. nema lestir þeir se at þeim at þav se verðe at verre. ef þav være mans menn fyrir okostom

a) = A. M., c. 21.

1) Skrevet over Linien.

2) Herefter skrevet fa eller fara, men dette Ord dernæst overstregel.

3) Ordene sem þeir átto i scipi til — scyllde lög til at hafa ut þan omaga ere skrevne to Gange, uden paa det sidste Sted at være blevene overstregede.

4) Skrevet: fyrir ofriki konungs eða anara rikis manna. eða eigi eða yrði þeir ut at hafa þan omaga eða o. s. v., men Ordenen derefter forandret ved et b, a og c over Ordet ofriki, samt over det andet og fjerde eða, hvorhos Afskriveren for Lydeligheds Skyld har sat en Streg foran fyrir og efter manna.

5) Afskriveren har først skrevet e. = eða, men derefter tilføiet n over Linien.

sinom. *Eigi skal lavsto virþa við þav aðr þav ero xvi. vetra. EN ef maðr selr þa vardar fiorbavys garð.*

141. vm barn fostr.

Ef maðr fœðir barn aýðrom manne oc teer til fostrs oc skal hann þat barn fœða til þess er þat er xvi. vetra gamallt. EN er barne verða lestír aðr þat er xvi. vetra gamallt. þa skal feet apr ganga oc telia iafut til huers vetrar ixtœðan. Ef maðr scytr heim barnino fra fostri. þa scolo þav avðese öll fylgia heim er hann hafðe viðr tekit. Ef han hafðe honom lið veitt oc tœc hann af því at fœða barn honom. Nu lætr hann barnit heim fara. þa scolo bvar þat virþa huers þat þyckir vert. Ef maðr tekr barnit abrott fra fostri sa er á. þa scolo eptír avðœlin öll þav er þangat fylgðo nema bvar bere þat at barneno være eigi vært at fostrino þa skal allt racna feet þat er með var fundit. Ef anat tuegia þeirra andaz fóstri eða fostra þa a þat þeirra at hafa er eptír lifír barnet með þav avðese er þa ero eptír. Ef erfingiar lifa eptír þess manz er barnit tœc til fostrs þa eigo þeir at hafa með þeim avðesom êr þa ero eptír. ef vilia. Nu vilia þeir lata heim fara barnit. þa eigo þeir at telia hvat lavnat er eða hvat eigi. Ef hin vill taca abrott barnit er á. þa er þav ero öndod. þa eigo bvar þat at virþa hvat lavnat er eða hvat eigi. Ef barnit er vanheilt at fostrino. þa eigo þeir at fœra heim barnit oc eigo bvar at virþa hvart¹ neytt sé allz siarens eða suns.

1) Afskriveren har først skrevet h^{at} = h o at, men derefter tilføjet r ved Siden af a over Linten.

142. *vm scogar manna born.*

^a Scogar manna eða fiorbavgs manna börn oc omagar scolo fara *vm* fiordung inán þeir allir (s. 107. a.) er þeir atto arf eptir at taca *vm* þan fiordung huerr sem ferans domrin var i áttir. **B**arn scal huerfa ifodor átt huergi maðr er sátt handsalar. **E**f faðir handsalar faðerne at barne þótt hann se o avðigr oc sva þav born öll er aðr ero iquipe modor aðr sangangr hiona er gør til þess er þav ero xvi.¹ vetra gömol. ^b Maðr a at taka giolld *vm* kono þa er hann hefir fram ferða² i esco ef leget er með henne en frændr eigo sökena. sva scal hann heimta af sacar aðiliauom sem annat fe.

143.³

^c Þat sagðe guðmundr lög at faðir barn omaga oc brøþr eða systr þær er hann a arf eptir at taca. þeir menn eigo at eta alla avra omagans sem hann siálfr. Ef firnare omagar ero a avrom hans þa scolo þeir menn abrot huerfa af avrom ef se er eigi meira en fulgor til þes er hann er xvi. vetra gamall.

^d Þuiat eins er maðr scylldr at taca við avdrom omaga ef hann a ser iiii.^a missera biorg oc sinom omogom. enda þeim er þa byðz honom. Fulla omaga scal alla

a) = A. M., c. 22.

b) = A. M., c. 23.

c) = A. M., c. 29, S. 288⁶.

d) Jfr. A. M., c. 27, S. 284¹⁴ (= A. M., c. 2).

1) Rettelse for xv., der utvivlsomt er feilagtigt.

2) Bogstavet r i dette Ord er skrevet over Linien.

3) I Slutningen af første Linie er en Plads uaben til Oderskrift. I nærværende Capitel findes paa nogle Steder ved Begyndelsen af nye Passus større Mellemrum end sædvanligt, hvilket vi paa vedkommende Steder have søgt at betegne.

telia þott *eigi* se *sva*. ^a Nu *eidfærir* *maðr* *omaga* *oc* *er* *rétt* *at* *föra* *at* *heimile* *ef* *lögfastir* *men* *heyra* *eða* *heima* *men* *þar* *eða* *honom* *sialfom* *ella*.

^b **R**ett er at *maðr* *fære* *manne* *dømpa* *omaga* *ixan-*
fiordungs *ef* *hann* *vill* *oc* *varðar* *sliet* *þar* *sem* *aðr* *var*
tint *ef* *eigi* *er* *við* *tekit* *oc* *avallt* *varðar* *fiorbavys*
card *ef* *maðr* *lætr* *ganga* *dømpan* *omaga*. ^c **M**aðr er *eigi*
scyldr *at* *föra* *fram* *lavngetin* *born* *þess* *manz* *er* *hann*
hefir *apr* *fram* *förðan* *fodor*¹ *þeirra* *at* *helmingi* *eða* *at*
meira *lut* *enda* *ætte* *hann* *anara* *omage* *at* *vera* *ef* *þeir*
helde *fe* *til* *at* *föra* *hann* *fram*. **E**f *maðr* *afe* *til* *at* *huerr*
maðr *a* *at* *föra* *fram* *fodor* *sin* *oc* *modor* *þott* *hann* *se*
eigi *til* *arfs* *alex*. *enda* *scal* *hann* *taca* (s. 107, b.) *arf*
eptir *þav*² *ef* *engi* *lifir* *þeirra* *manna* *er* *til* *arfs* *ero*
talþir *at* *logom*. **J**afr *gorla* *scal* *virða* *fe* *til* *omaga*
biargar *sem* *til* *tiundar*. **A**llt *scal* *til* *virða* *nema* *bus*
ælleifar *oc* *huersdags* *gang* *vera* *oc* *slica* *nattbiörg* *icldædn-*
ade *þeim* *monnom* *er* *hans* *omagar* *ero*. ^a **Þ**ar er *kono*
er *omaga* *söc* *a* *hond* *lyst* *oc* *scal* *boande* *quedia* *henne*
biarg *quidar* *ef* *hann* *er* *apingi* *en* *søkiande* *scal* *segia*
honon *til* *þa* *er* *hann* *hefir* *lyst*. **E**n *ef* *bóande* *kono*
er *eigi* *apingi* *þa* *er* *omaga* *söc* *er* *lyst* *ahönd* *henne* *oc*
sva *þar* *er* *carl* *maðr* *sa* *er* *eigi* *apingi* *er* *ahendi* *er*
söcin. **Þ**a *scal* *søkiande* *bioda* *goða* *þeim* *er* *sa* *er*

a) Hertil findes neppe noget fuldkomment tilsvarende i den arnamagn. Skind-
bog; jøfr. iøvrigt ovenfor c. 129 (= A. M., c. 6, 7).

b) = A. M., c. 33, = c. 8, S. 258¹¹ (ovenf. c. 130, S. 12).

c) = A. M., c. 34.

d) = A. M., c. 7, S. 255⁹.

1) Rettelse for forðor (muaskee opstaaet ved Feilløsning fra Afshriverens Side
for favðor).

2) Rettelse for þan.

þingi með er sótr er. at hann *quedi* hinom biarg quíþar. EN *godi* *scal* kiosa huart hann vill *quedia* þa *eigi*. sva at sökiande gete quatt aðr domar fare ut til saca. Þar er sökiande *scal quedia* þess quíðar huart hann a fe eða fere til at föra omaga fram. þa *scal* hann quatt hafa aðr domr fare ut.¹ er þat þa sócnar quíðr. EN ef aðrir *mem* *quedia* þess quíðar þa *scolo* þeir at dome *quedia* oc sva fremi er til varna er boðit aðr oc er þat varnar quíðr. EN ef þar ber avðn vm þan man er a hünd var lyst aðr domr fare ut. þa *scal* lysa til framförslo omaga meðan domar ero ute. enda þarf þa at segia til þess. ahyrgiazc² *scal* þa huerr sic þo. EN þo *scal* sökiande quíþar *queþia* ef *eigi* vilia aðrir. ^a Ef sa maþr a barn eptir ut her lavngetet er hann er nórcæn eða hialltlenzer eða orcneyscr eða færeyscr. eða katnescr. eða or noregs konungs velde. oc come barn þat iátt at handsolom eða scirslom. þa *scal* rétt vera at föra þeim manne er or sama fylke er oc hin er barn a. Oc *scal* föra (s. 108, a.) honom hálfom manade fyr EN hann fare abrot or vist með fot sin fra boanda þes er hann hefir með verit oc bioda honom með x. avra vað mala. Nu vill hann *eigi* við taca. þa *scal* hin föra honom i anat sin at scipe með eid. oc sokia vm síþan ef þarf. þeim manne *scal* föra er hann hefir vi. hundred alna eða meira fe. *Eigi* er hann þa scylldr at lata feet fylgia nema hann vili. ^b *Eigi* er maðr scyldr at taca við þeim monnom er honom er mæne firnare EN næsta brødre eða anara brødre nema

a) = A. M., c. 34. S. 299²⁰.

b) = A. M., c. 27. S. 283¹⁰ (Reglen i A. M. er tildeels forskjellig og yngre).

1) Punctum er tilføiet.

2) Det trediesidste Bogstav i dette Ord er skrevet over Linien.

hann eigi *ser* vi. *missera* biorg oc *sinom* omögom oc *sva þeim* er þa *býðz*. Maðr a *cost* at *beina* x. vi. *alna avrom* til *handa þeim omaga* er *honom* er *firnare*¹ EN ANARA brødre eða þriðia brødre eða *taca við honom* ella. Maðr er *eigi* *scyldr* at *taca við þeim manne* er *honom* er *mane* *firnare* EN ANARA brødre oc *eigi* er *hann* *scyldr* at *taca við þriðia brøpra* *sinom* *nema hann eigi sva* *avra* at *honom* *se siálfom* viii. *missera* biorg oc *hans* *scullda* *liðe* oc *sva þeim* er þa er *honom* *boðin*. ^a *Eigi* *ero* *menu* *scyldir* at *taca við* *eins manz* *bornom* *fleirom* EN *tueim* *lavngetnom* *þeim* er ANARA brøðra *ero* *nema* *gelldr* *se* *faðir* *barnana*. Ef *anat* *hiona* *hefir* *fe* *til þa* *scal þat* *føra* *anat fram* *nema* *anat* *vite* *eigi* *vel* *en þegar* EN er *þvi* *batnar*. ^b [*þa* *scal þat* *hverfa* *til felaga* *sins* *oc* *til hiuscapar*]. ^c Þar at *eins* *scal* *omaga* *føra* at *hrebs* *vist* a *hendr* *arf* *töco* *manne* er *hann* *hevir* *fe* *til* at *vino* *ser* *ena* *næsto* xii. *manadr* eða *ma* *hann* *vina* *ser* *mat*. oc þo *þviat* *eins* *ef* *hann* *asialfr* *varðveizlo* *fiar* *sins*. ^d Ef *maðr* *bleypr* *fra* *omogom* *sinom* *ihrepp* *anan* *or* *avðrom* oc *varðar* *þat* *fiorbavgs* *garð* oc *aland* *eigande* *soc* *þá* eða *hrepstiórar*. *en* *þa* *sa* *er* *vill* *ef þeir* *vilia* *eigi*. (S. 108, b.) ^e **Bett** er at *lysa*

a) = A. M., c. 34, S. 300¹².

b) *Afskriveren har her standset uden Eftersætning, hvortil Grunden udentrikt ligger i at han har fundet Slutningen af Stedet, saaledes som samme læres i den arnam. Skindb. og som den vel ogsaa har været i det ham foreliggende Haandskrift, mindre passende; i den arnam. Skindbog (c. 34, S. 300) er Eftersætningen nemlig: þa er sem aðr var mælt, hvilken Henvisning der er naturlig, da en udførlig Regel om denne Gjenstand indeholdes foran i Skindbogens c. 29, hvorimod en tilsvarende Bestemmelse ikke findes i rovt Haandskrift. For Afrundingens Skyld have vi valgt at supplere Sætningen efter denne sidstnævnte Bestemmelse, A. M., c. 29.*

c) = A. M., c. 27, S. 284⁴.

d) = A. M., c. 9, S. 262¹⁶ (= ovenfor c. 132).

e) = A. M., c. 28, S. 286¹⁸.

1) I *Skindbogen*: *firnare*.

omaga a hendr öllom fiordvngs monnom er frænda þan a engi her a lande er fe hafe til oc nefna ein boanda til þan er i þeirre þing sócn bve er omaginn varð þrotrade i. oc quedia goda þan xii. quidar er sa er i þingi með er ahendr var lyst. hvart hann eigi engi frænda þan her a lande er fe hafe til at færa omaga þan fram. ^a Ef tueir omagar ero lystir sen ahönd einom manne þa scal hann við þeim taca er honom er scyldre ef hann hefir eigi fe til at færa baða fram. Eigi scal fleire omaga en iii.^a lysa ahendr einom manne a eino þingi or einom kne-rune. Rett er at maðr søke omaga sök þótt hann hafe eigi comit til öndverz þings ef hann fær eigi anan man til. ^b Rett er hvartz er vill vm omaga fulgor þær buar scolo gera at þeir göre við eið heima eða a þingi at dome. EN ef maðr vill søkia vm tuenar fulgor oc scal hann iii. mercr lata varða. ^c Þar maðr færir fram þan omaga er hann er lögscyldr til oc hafe hann eigi gefit omaga þat fe er hann lagde fyrir hann oc grøde omaginn fe siþan eða bere undir hann oc a hann siálfr eða erfingi hans sa er eigi er firnare en systrungr at heimta þat fe vaxta lavst ef sa var þa erfingi er hin dó. er fram hafde ført. Nu föra hiu .ii. fram omaga oc eigo þess þeirra erfingiar at heimta þat fe¹ sem omagen var scyldr.² Slic scal heimta et sama þat fe er gelldz vm vig þess er fram var förðr eða retta far ef undir þa menn ber fe toco er frændr ero þess er fram förðe oc i þan kne RUN er sa átte frænd semi við. Ef arstoco maðr ma eigi fram föra

a) = A. M., c. 30, S. 291²⁴.

b) = A. M., c. 34, S. 300²⁰.

c) = A. M., c. 26.

1) Herefter skrevet vaxta lavst, men dette derpaa igjen overstregel.

2) Punctum er tilfoiet.

omaga sin oc kœmr sa af því ahendr firnara manne at lögom oc se omaginn arftoco manne systrungr eða nanare. Nv grœþir arftoco maðr fe eða ber undir hann oc a sa (s. 109, a.) er fram færðe omagann at heimta sitt fe vaxta lavst iafn micit sem hann lagðe fyrir hann oc erfingiar hans systrungar eða nanare. ^a Eigi scoló meir coma lavngetin börn en .ii. ahendr föðor frændom favðorens til fram færðe meðan þav ero ibarn omegð oc sva modor frændom hans. ^b Börn þeirra manna er fyrir omenzco söcom ganga með husom scoló eigi coma ahendr frændom meðan þav ero a hvs gangi. EN ef þav hafa vist ii. missere eptir hús gang þa verðr rétt at fœra börn þeirra a framfærðe. Nu hefir anat þeirra vist eptir husgang oc scal þat þeirra born hafa er með husom fer nema þat bere quidr at þat megi eigi vîna ser mat oc clæði er fer. oc scal þa rétt at fœra bornen¹ til framfærðe. Nu huerfa þav ahusgang síþan oc er rétt at þa se þeim færð bornen af framfærðoni. Þat er omenzca ef maðr gengr með húsom fyrir neningar leysis sacir eþa okosta anara þeirra er goþir menn vilia fyrir þeim söcom eigi hafa þav².

a) = A. M., c. 34, S. 301³.

b) = A. M., c. 35.

1) I Skindbogen born en.

2) Herefter har Afskriveren skrevet et Par Linier, hvilke han imidlertid derefter har udraderet, saaledes at der nu ikke med Sikkerhed kun læses andet end det første Bogstav, P (maaskee Pat er mælt).

Festa þátttr. ¹

144.

(S. 109, b.) ^a **S**onr xvi. vetra gamall eþa ellre er fastnandi moþor sínar frials borin oc arf gengr oc sva hycin at hann kuni fyrir erfð at raða. EN ef eigi er sonr þa er dóttir su er gipt er. oc a þa hönde hennar at fastna mag kono sína. En þa er faþir fastnande dottor sínar. En þa scal broþir samfedri fastna systor sína. EN ef eigi er bróþir þa scal fastna moþir dóttor sína. þar at eins fastnar kona kono. Nu er eigi moþir þa á sa maðr er a systor hennar samfedra. Þa á broþir sammøðri at fastna systor sína. Þa a sá maðr er a systor hennar sammøðra. En þa scal fastna in nanasti niðr karl manna arfgengra oc samlendra nema konor se þær nanare er boendr eigi. þa eigo bóendr þeirra. ^b Þar er eckia er fastnoð manne þa scal hennar rað fylgia nema faþir fastne þa scal hann raða. Ef fleire menn ero til raðana þa scal sa raða er ellztr er brøðrana. EN ef þa scilr á þa scal sa raða er hennar raðe fylgir. EN ef þeir vilia duelia rað fyrir henne oc synia þeir ii. monnom þeim er iafn ræðe þotte. þa scal hon raða við in þridia ef þat þickir oc iafn ræðe

a) = A. M., Festa-þátttr, c. 1.

a) = A. M., c. 2.

1) Överskriften er tilføiet, i Overensstemmelse med den arnam. Skindbog.

við rað frænda sins nokors, Eckia á fastnastz siálf manne þeim er hana atte fyr þott eigi se rað lograðanda til. ef meina lavst er með þeim nema þviat eins at þav væri scilit fyrir omaga sacir. Ef frændsemi komr up með þeim manne er kono hefir fastnað ser oc kononi sv er eigi er bygvande. þa scal sa þeirra fara er raðe vill rena ahálfom manaðenom næsta er hann verþr viss (S. 110, a.) til fundar við annan. oc telia frændsemi sem at domi oc sana sva at legia þat undir þegn scap sin iafnt sem at dome oc hafa menn .v. at sana með ser. EN ef frændsemi er þeim bygiande oc nanare en at .vii.^a manne se hvart. þa scal af þess þeirra fe bera ilögrétto er þat vill eigi fyrir ráðom lata standa. ^a EN þar er frændsemi er at vi.^{ta} manne oc .vii.^a scal bera x. avra ilögrétto. en þar .c. álna er at sétta manne er hvartuegia. ^b EN ef frændsemi er at v.^{ta} manne oc vi.^{ta} vsque oc a huerr soc er vill. ^c Þar er menn scolo gera tiund ena meire [af fe sino fyrir raða hags sakir. þa scal af þvi tiundar fe bera ilögretto c. alna. oc er þa sem v. avrar gialldiz af huerium fiordungi tiundar iþvi. Maðr scal oc giallda lög tiund huert ár af fe sino iafn vel þa sem aðr þott hann geri ena meire tiund. en þat vár er hefz gialld hinar meiri tiundar. scal niðr falla iafn mikit af hueriom fiordungi þeirrar tiundar sem maðr gelldr ifiordung lögtiundar. EN af þvi tiundar fe er þa verðr eptir scal byscop hafa fiordung sa er ifir fiordungi er. en annan fiordung tiundar scal giallda til þingvallar. Siþan scal sa er giallda á raða firir þeim tueim fiordungum tiundar við ráþ byscops er þa ero eptir. EN ef maðr gerir eigi tiund ena meire. þa varðar þat fiordung garð oc scal

a) Jofr. A. M., c. 3 (Reglen i A. M. er yngre).

b) Dette Sted (jofr. A. M., l. c., S. 308¹⁴) læses fuldstændig nedenfor c. 163.

c) Suppleret efter A. M., c. 55.

quedia til ix. bua a þingi. oc a sa] söc er vill. ^a Þar er maðr a at gialda tiund. vsque. lamba gæror sex. ^b EN ef frænd semi er nanare EN at v. manne oc .vi. manne. þa vardar fiorbavgs garð samforin nema þav geti biarg quip þan at hann visse eigi frændsemina þa er hann gecc at eiga kono þá oc se firnare frændsemi EN ANARA brøðra. þa er ecki fe viti at domi oc versc hann maleno. oc scal þa døma scilnað þeirra. ^c Eigi scolo oc vera sifiar scyldre með þeim. ef hann hefir aðr kono átta eða hon boanda EN þripia brøþra. Guðsifiar scolo eigi vera með þeim þær er hvarki þeirra hafe halldit avðro undir scirn. ne undir primsigning. né byscops hond. ne hvartki þeirra ANARS bornom oc hvarki þeirra scal scirt hafa ANAT. ne ANARS born. Slict er mælt um prest ef hann scirði konona eða born þeirra. ^d EN ef sa maðr verðr siúcr er kona er fostnoð þa scal hann orð gera hálfom manade fyrr þeim manne er fastnat hefir konona at hann mun eigi til eiginordz coma fyrr velendes söcom oc eigi þarf þa cono heim at færa þo at þat se mælt. oc segia hvað at söcom er. Þa scal eigi brullavp vera fyr (s. 110, b.) EN at iafnlengð nema sa vili fyr lata vera er kono scal taca oc scal hann þa orð gera halfom manade fyr eða meira méle oc scal hann þa sitt fe eitt til leggja. EN ef honom bötiz eigi a xii. manaðom enom næstom þa scolo lavsar vera festar nema þeir vili hvarirtvegio anat. ^e Ef maðr fastnar ser kono [þa scolo festar haldaz sva

a) Dette Sted har udentrirt Indhold tilføelles med A. M., Kristenr., c. 49, S. 172¹¹, hvorefter det dog ikke, paa Grund af de noget afvigende Slutningsord, kan suppleres.

b) Jfr. A. M., c. 3, S. 309².

c) = A. M., c. 4.

d) = A. M., c. 5.

e) Suppleret efter A. M., c. 54, S. 378³.

lengi sem a var queþit. Enn at liðini þeirre stefno er a var queþit. ef sa orøkiz við at gera brullavp til kono er ser fastnaði hana. þa segia lavg lavsar festar. oc er eigi honom su kona heimilli. en þa at hon væri honom eigi föstnod. Ef eigi er a quedit a brullavps stefno eða hue langar festar scolo vera. þa hallda þær .xii. manaðr þaðan fra er kona var fostnod] *oc eigi lengr.* ^a EN ef hon verðr siúc þa *scal* sa gera orð er fastnaða hefír konona at hon er siúc. En hin *scal* raða hvarth *hann* vill ganga isama sæing kōnōni eða eigi. En ef þa tacaz raðin eigi *scal* hin raða er ine *scal* hafa brullavpit hvarth tacaz *scolo fyrir* iafnlengð eða eigi *oc* gera orð hinom ahálfom manaði *fyrir*. En ef *heune* betiz eigi *fyrir* iafnlengð þa ero oc lavsar festar nema *hann* vile lengr biða. EN ef *sacir* coma ahendr honom eða *henne* þær er *hann* er eigi öll. þa *scal* þat fyrir raðom standa. EN ef sectar *sacir*¹ þær coma ahendr honom er fe *hans* aseþ at döma ef *hann* verðr sanr at. eða þær er *hann*² a vigt *um fyrir* alþingi. þa a hin cost hvarth *hann* vill hætta til hallzens. eða eigi. þa verðr rett halldit conone. ef *hann* verðr saðr at söc. EN ef *hon*³ verðr logen þa verðr eigi rétt halldit konone. Ef frændsemi finz þa *scal* sa er fastnade eða fastnandin göra⁴ til hins oc telia frændsemi oc legia undir þegnschap sin sem at domi. en siþan *scal* segia isundur festom. EN ef sa ifaz raða er ser hefír cono festa *oc vardar* eigi við lög. en mund *scal* heimta sva sem mæltr

a) = A. M., c. 6.

1) Herefter skrevet coma, men dette Ord dernæst igjen udstreget.

2) Tilføiet.

3) Abbrevieret ved et h med Streg over den øverste Deel (ellers = hann.)

4) Den arnam. Skindb, tilføier mann.

var. oc með þeim maldogom sem mælt var at festom ef hann scylde af hende leysa. En hann a cost at stefna at heimile þess er sótrr er eða þar er stefno staðr er rétrr. vm allan mund saman enda er costr at stefna þar er brullavp var mælt oc vm allan mundin saman in næsta dag rumhælgan því er rað scylldo tacaz. (s. 111, a.) oc scal sokia við festa vatt orð en domr scal doma gialldaga sva sem vættip ber maldaga til. EN ef sa maðr ivaz rada er konona hefír fastnaða. þa scal hin fara þangat þan dag er brullavp var mælt oc heida kononar oc vistar ef hann nair eigi ella. EN þan dag er næstr er rumheilagr scal hann fara þangat oc veria lyrite ine höfn hennar eða luca hurð oc hiara vm hana oc er honom rétt at stefna vm heiman fylgið¹ þa er þa scylde fram koma oc sva vm fe þat er hin scyllde til brullavps legia. Rétt er at² heimta heimanfylgio með slícom maldaga öllom sem adr var tint. vm mundin ef hann þyrpti at heimta. Rett er³ at stefna honom oc þar þan dag er næstr er rumheilagr a þeim bólstað er brullavpit scyllde vera vm þat er hann hefír konvne halldit. oc rétt er at stefna sva at hann heyre sialtr eða ella at heimile hans oc lata fiorbavgs garð varða oc sva varðar öllom þeim er a heyra oc samvistom ero við hana. Sipan at han verr lyrite ine höfn kononar oc sva þeim er fregna er samvistom ero við hana. Þeim monnom ollom varðar fiorbavgs garð er fira hann festar kono sinni hvart sem þeir gera þat iraðom eða iöðrom lutom. scal quedia ix.

1) Saaledes.

2) Herefter har Afskriveren først skrevet stefna, men derefter igjen overstreget dette Ord.

3) Tilføiet.

bva til aþingi fra heimile þess er sottr er. Ef aðrir menn standa fyrir raðonom en fastnanden oc varðar þeim fiorbavgs garð við hvarntuegia þann er fastnandinn var oc¹ þan er ser fastnaðe oc er stefno staðr réttir við þa alla er standa fyrir raðonom i þeim stað² sem brullavp var ætlat. þar scal quedia ix. heimilis bva til aþingi. þess er sottr er. EN of samvistor conoñar scal quedia xii. quidaþ þar til. Sa er sottr er scal quedia ser biarg quidaþ. v. heimilis bva sina at hann vissi eigi at hann væri isama huse cono þeirre siþan er lyrite var varet ine höfn hennar eða þess anars at hann visse eigi at lyrite var varet ini hofn hennar. EN ef (s. 111, b.) sa maðr fastnar cono er eigi er lögraðande þa varðar hinom ecci er lograðande er þo at han rene raðeno oc sua oðrom monnom. EN ef maðr gengr kono þa at eiga er eigi hefir log raðande fastnað. þa a lög raðandin at stefna honom oc lata varða fiorbavgs garð oc telia rett or fe hans. hinom varðar fiorbavgs garð við log raðanda er fastnaðe. Sa maðr er konona hefir tecna scal quedia eða beiða ser biarg quidaþ at hann³ hygðe at sa væri lögraðande er honom fastnaðe. ^a Þviat eins bergr honom þat. [ef hann vissi eigi þan er lögraðandin var. Enda varðar fior bavgs garð þa við hann þeim er fastnaðe. EN scalat hann lög villr verða sva at honom] halde þat uppi.

a) Suppleret efter A. M., 1. c., S. 315²⁶.

1) Ordene þann er fastnandinn var oc ere, som uidentvæl udeladte ved Af-skriverens Unöiugtighed, tilføiede efter den ærnem. Skindbog.

2) Omsat for Skindbogens: i þeim stað standa fyrir raðonom.

3) Tilfbiet.

^a *Eigi skal maðr festar taca af cono. vsque. þott hon væri ambátt. Ef þat ber quidr þa er hann varðr sökine. En hann skal þo rettin giallda þeim er festar átte nema conan hafe sic sialf fastnat þa bergsc hann eigi við biarg quipen. oc skal þa sokia sem um legorðz sacir adrar. Ef sa verðr secr er konona hefir fastnat þa á hin rett or fe hans er konona hefir tecna. En þoat hin søki¹ hann² eigi er logradande er þá a þó sa réttin at heimta er konona hefir tecna. ^b Þa er kona fostnoð er hann hefir at vatta. at hin fastnar honom cono þa. N^o. logfostnon heillt rað oc heimillt. Þa er heimillt er sa fastnar er a festarnar. En þa er heillt ef hon væri eigi verðe at vere þo at hon væri ambótt at hon hefðe uheilende slíct eða adrír okostir eða andmarcar þeir er hon væri eigi verðe at verre. EN ef þeir anmarcar reynaz at konone *oc vardar fiorbavys gard* þeim manne er fastnaðe hinom konona viss vitande *oc fyrir* raðom a þat at standa ef hin vill er ser fastnaðe kono. Nu vill hin heimta mund þa skal sa stefna (s. 112, a.) er ser hafðe konona fastnat *vm þat* at hann hafe þa cono fastnat vis vitande. er þeir andmarcar se at er hon væri verðe at verre ef hon væri ambótt. *Hann skal stefna til fiorbavys gards oc quedia ix. bva* hans til*

a) *Det her antydede Sted har Begyndelse og sandsynligvis Indhold tilføelles med A. M., l. c., S. 316⁶, hvorinod Slutningen er forskjellig, hvorfor vi ikke have kunnet supplere Stedet derefter (jfr. maaskee Udtrykkene A. M., c. 7, S. 317⁶). Det vil bemærkes, at Sætningerne Þvial eins — uppl, og Eigi skal — ambátt afbryde Sammenhængen mellem det foregaaende og efterfølgende, hvilket ogsaa Afskriveren synes at have følt, idet han har sat Henviisningstegn over Þvial og Ef (þa t ber quidr). Da det imidlertid ikke er klart, hvorlangt tilbage Stedet skal skydes, have vi ikke kunnet taget hin Antydning tilfølg.*

b) = A. M., c. 7.

1) Skrevet sokia, men a derefter underprikket.

2) Først skrevet þat, men derefter rettet saaledes.

a þingi. Nu ber quiðr ahinn oc secz hann þá. enda er eigi heimting til mundarens þoat af honom bere. Nu ber þat quiðr at hann visse eigi annmarka akonone oc versc hann þa malino enn erat heimting til mundarens nema sökiande fae quið þan. v. heimilis bva cononar at eigi se þeir annmarkar a konone oc racnar þa mundrin.

145.

^a Ef sa maðr verðr vis er kono hefir fastnaða at su er með barne. oc scal hann gera orð þeim er konan er foðnoð oc segia honom. En hann scal raða vm siþan hvart hann vill eiga ganga konona eða eigi oc er hann vareðr sökine ef hann getr quið þan at hann visse eigi at konan var olétt. þa er hann fastnaðe. EN ef siþan er legit með konone er honom var foðnoð þa scal hann kiosa hvart hann vill eiga konona oc á hann þa legorðz sokena en hin a rétt or féno. er konona hefir fastnaða. EN ef hann vill eigi samföör við konona þa ahin legorðz sökina er fastnaðe. enn hann a þa réttin oc sciptiz sva vm með þeim. ^b Ef legit er með kono. Vsque. bœtrnar oc.

. 146.

^c Leysingi scal fastna dóttor sína sva et sama sem frials borin maðr oc rétto at taca a henne. oc sva leysing et sama oc lavngetnir menn.

a) = A. M., c. 8.

b) *Det her antydede Sted* (= A. M., c. 33, S. 352^b) læses fuldstændig nedenf. c. 158 (*Shindb.*, S. 118, b).

c) = A. M., c. 8, S. 319¹.

147.

^a Ef maðr gengr kono at eiga hann scal eioð vina a varþingino næsta at hann veit eigi áttar mot með þeim þat er fe víti fylgi. þat er oc rétt at hann vine eioð fyrir goda þeim er hann er (s. 112, b.) iþingi með. EN godin scal segia með vatta iþingbrecco þa er meire lutr er þar þingheyianda. EN ef hann viðr eigi eioðen þa vardar honom vi. marca secþ. við þan er sökir oc asa sökina er vill. EN ef hann veit áttar mót með þeim oc scal hann þa segia til þess at hann vill þat fyrir eioðe lata standa at bera fe i lögrétto oc queþa a¹ hue micit. EN ef hann ber eigi feet ilög retto et næsta sumar .x. avra þa vardar honom þat .vi. marca vite. ef manz er vant. en þa .c. alna ef ij. er. vant. oc vardar honom þa xii. merkr ef eigi cømr fram oc asa þat fe hálf er sökir EN halft scal døma at bera i lögrétto EN sa asöc er vill.² scal þo domr døma ahendr honom at bera fe ilogréttu sem aðr. EN borit scal feet ilogréttu drottins dag EN fyra iþingi. EN fe þat er þeim scal døma til handa er söc sótte a at dømaz at heimile þess er sottr er xiiii. nóttom eptir vapna tak. þar er þeir ero samfiordungs. EN utanfiordungs manne ahond a at døma miðvico dag i mitt þing iboanda kirkio garðe anat sumar. ^b iafn rétt er at stefna sem at lysa. enda er rett at lysa at lögbergi oc sökia et sama sumar oc quedia heimilis bva v. aþingi þess er sottr er hvært hann hafe fe borit ilogretto eða eigi. Þar er maðr sökir vm lögretto fe oc er rett at

a) = A. M., c. 9.

b) = A. M. c. 10, S. 231¹¹.

1) Tilfoiet.

2) Punctum er tilfoiet.

stefna söc þeirre heiman *oc* scal hann telia þa fränzsemi at domi. hefia upp at systkinom *oc* telia knerunom *oc* legia þat undir þegnscap sin at su er frændzsemis tala sön *oc* rétt með þessom manne *oc* þessare kono er hann á *oc* nefna þav bæde. Sva scoló *oc* sanaðar menn hans legia undir þegnscap sin at þeir hygja þa frændsemis tölo sana *oc* retta er hann talde.¹ scoló þeir allir .iii. hafa unín þegnscapar lagningar eið adr. Hin scal bei- (s. 113, a.) þa ser biarg quíðar v. heimilis hva sina at hann visse eigi áttar mót með þeim. *oc* bergr honom eigi sa lengr en liðr et fyrsta alþingi.

148. vm samgang hiona

^a Ef þeir menn ganga saman er minn fe eigo en c. lögavra vi. alna avra fyrir utan hversdags klæðnað sin omaga lávsir þa vardar þeim fíorbavgs garð nema kona se eigi barnbær. *oc* scal eigi eiga ferans dom at þav. *oc* verðr eigi fe þeirra seþ *oc* scoló þav fara abrott með omaga sína af lande *oc* coma eigi aptr nema fe þeirra vaxe sva at þav eigi .c. eþa meira eða kona se eigi barn bær. Þat vardar *oc* fíorbavgs garð þeim manne er kono þa fastnar nema hann eigi fe sva at hann² fere omaga þeirra fram þa er þav ala *oc* ræðr hann ser ahendr omaga þa en eigi frændom sinom. Pott hann sele öðrom manne ihond festarnar. eða lofar hann at anar maðr fastne. Þa er sem hann sialfr fastne. Ef hin er

a) = A. M., c. 12.

1) Punctum er tilföiet.

2) Tiltföiet.

fastnaðe a *eigi* hag til at taca við omogom þa er *sva* mælt *vm* þan er ini hefir brullavp þat oc varðar þeim slict et sama sem hinom er fastnaðe, oc scal *quedia* til *heimilis* *bva* ix. aþingi þess er *sottr* er. Þeir menn eigo sócn til þessa saca er til omaga standa eða sa er vill. þar er o avðgir menn ganga saman þoat þeir segi osætt sina á, oc er þat sem þeir mæle ecki *vm*, nema þeir søki *vm*, þat er stefno söc oc scal¹ *quedia* til ix. *bva* aþingi þess er sótt er. ^a **MEN** eigo *eigi* þa nótt at ganga saman er logheilagr dagr se eptir næstr eþa lög fasta. **Brudlavp** scal *eigi* gera nær pascom *fyrir* en lokit se lavgar dag þann *fyrir* nio vicna fösto, oc scal *eigi* nær eptir en vica se liðin fra fyrsta pascha degi. **MEN** *scolo* *eigi* brullavp gera fra lavgar degi þeim er næstr er gagn dögom *fyrir* oc allt unuz liðr ena hælgo viko. Brullavpe scal lokit vera lavgar dag (s. 113, b.) in næsta *fyrir* iola fosto. Enda scal *eigi* nær iolom en vika se liðin fra enom þrettanda degi. Þat varþar þeim monnum *fiorbavgs* garð er brullavp gera a þeim tíðom er nu ero fra numnar oc er þat stefno söc oc a sa at søkia er vill, oc scal *quedia* ix. *heimilis* *bva* til þess er *sottr* er.

149.²

⁶ **Hiona** scilnaðr scal huergi vera alande her nema þar er byscop lofar nema þviat eins at þav sciliz *vm*

a) = A. M., c. 13.

b) = A. M., c. 14.

1) Tilföiet.

2) I Enden af Capitlets første Linie er en Plads bestemt til Overskrift.

omaga *sacir* *eda* þav *vinaz* a þan a *verca* er in meire sár metiz. Þar er hiu tuav ero *oc* a anat þeirra fe en anat ecki. Nu coma omagar ahendr þvi er fe lavst er *eda* comit hafa fyr *oc* cytt féno. þa a þat þeirra er fe á eptir at segia til *bvom* v. *heimilis* *bvom* sinom oc nefna *vatta*. at ec vil sciliaz við felaga min *fyrir* þær *sacir* at ec vil *eigi* omaga felaga mins. lata eyða fe mino. Þat þeirra er scilnað *gørir* *scal* nefna *vatta* at scilnaðe þeirra *sva* at hitt heyre. oc segia *bvom* til siþan ef þeir ero *eigi* þa við. *Sva* *scal* fara hvar þess er hiu sciliaz *vm* þessar *sacir* sem her ero taldar. þa *scal* byscop sa er yfir þeim fiordungi er raða hvart þav *scolo* raðom sinom raða *eda* *eigi*. Ef frændsemi su kœmr upp með hium ii. at þav ætti at sciliaz¹ ef þav *væri* sótt *vm*. þa eigo þav at sciliaz at osecio *fyrir* lof byscops fram. Ef scilnoðr verðr *gør* með þeim af þeim söcom *eda* sifiar coma upp nanare með þeim en þridia brøðra oc a þat þeirra scilnaðe at raða er fyr vill sæing scilia. Ef kona vill scilnað af þvi *gera* *oc* *varðar* ecki ini hafnir hennar þot lyrite se varit. Ef scilnaðr verðr *gør* með hium tueim af þeim söcom at þav hafa *eigi* fe til at föra omaga sina fram. oc a þat at hallda hvart sem þav raða þat siálf *eda* sa maðr er omagar þeirra horfa til handa. Sa maðr *scal* *sva* at þvi fara at ganga iþingbrecko þa er hann hefir *vm* nott varit a þvi sócnar þingi er hann heyr sialfr *sva* at meire hlutr heyre þingheyianda (s. 114, a.) oc nefna *ser* *vatta*. at þvi at hann segir scilit með þeim *oc* nefna þav bæðe af þvi at² hann vili *eigi* föra fram omaga þeirra oc mæla

1) Ordene sem her ero taldar þa *scal* byscop — ætti at sciliaz ere tilföiede efter den arnam. Skindbog, som upaaivirlelig udeladte ved Afskriverens Skjædesløshed.

2) Ordene þvi at ere tilföiede, overensstemmende med den arnam. Skindbog.

þat sva fremmi at ein hverr er comin afe hans þeirra omaga. EN ef þav ala born síþan oc er þar soçn til sem um legorð anat. enda eigo frændr kononar sokena en ef þeir vilia eigi þa a sa er scilnað þeirra reð. ^a Þat þeirra er scilnað vill. [gera scal bva lata quedia oc telia tölur með þeim iii. nottom fyr eða meira méli. Rumbelgan dag scal quedia oc sva scipta. Þav scolo eíða vína at tölum at réttar ero talþar. Ef byvom þickir et oavðgara eigi hafa fe til framferslo omögom. þa scal þat þeirra segia scilit er feet a] oc nefna vatta at. ^b Þat er þar er hiu verða eigi samhuga. [þa er byscopi rétt at lofa kononi fiar heimtingar sinar allar undan boanda sinom. þott hann geri eigi lögscilnað þeirra ef honom þickia forurtir til þess. Sva scal fe hennar heimta sem byscop mæli fyrir. hvart sem þat er et næsta vár eða síðar. Kona þarf eigi at lata stefna bönda sinom til byscops fundar um þetta mál. oc þviat eins ef hon vill lög scilnað gera lata. Nu er sott til fiar þess oc hefir veriandi þat til varna at hann se réttir for ráðandi fiar hennar oc eigi se lögscilnaðr gör með þeim. þa scal søkiandi láta bera fram vétti þat er nefnt var at orðum byscops. þa er hann lofaðe fiar heimting. oc a þa at dömaz feet þannug sva mikit sem] gögn baro til. ^c Ef maðr scilz við kono sina. Vsque til arfs alin. ^d Ef maðr scilz við kono sina. vsque radom síþan. ^e Ef frændzsemi su. [eða sífiar coma up með hium er þav eigo eigi saman at vera at lögum. enda vili þav eigi scilnað gera þa scal byscop sa er ifir fiordungi er. fa til iii. menn þa

a) Suppleret efter A. M., l. c., S. 327¹.

b) Suppleret efter A. M., c. 54.

c og d) Til disse Steder findes neppe noget tilsvarende, hvorefter de kunde suppleres. Maaskee kan jernføres A. M., Arfa-þ. c. 4, S. 178²⁶ og Festa-þ., c. 20.

e) Suppleret efter A. M., c. 54, S. 378¹⁹.

er þat legi undir þegnschap sín. at su er frændsemi eða sifjar með þeim. Enda scal þa byscop segia scilið með þeim oc verðr þat þa lögsCILnaðr] a meðal þeirra.

150.- vm hiona scilnað.

^a Þar er hion vilia sciliaz oc a þat þeirra er scilnað vill¹ gera at² biða hino til byscops fundar eigi siðar en vii. vicor ero af sumre ef til þings scal fara til fundar hans. Maþr scal fa kono sinni reiðsciota þan er fær se hvart þeirra sem boðit hefir öðro til byscops fundar. EN ef byscop scer ecki ór vm scilnað þeirra. þa scal³ heimta fe hennar sem hann hafe lofat scilnat. Ef konan býðr avðrom manne vm. þa scolo vattar fara þeir er þat bere at hon hafe þeim manne sín mál seld. Nv scolo þav bera mal sin fyrir byscop þan er yfir þeim fiorþunge er. er þav ero or fosto dag in fyra iþingi. EN byscop scal segia þeim lavgar dagin eptir slict⁴ sem hann lofar. Bera scal láta vætte þav öll fyrir byscope er nefnd voro heima i heraðe. EN þat þeirra er hann lofar scilnað scal nefna ser vatta at lofe byscops oc nefna vatta i anat sin at seilnaðe þeirra at hann eða hon segir scilit með þeim. Scal þat þeirra er byscop lofar scilnað hafa sliCAN lut fiar við anat sem hitt hafe for ótta lavst (s. 114, b.) scilnað gervan. ^b Ef karl maðrin veldr

a) = A. M., c. 15.

b) = A. M., c. 17.

1) Tilföiet efter den arnam. Skindbog.

2) Gisning for oc, overensstemmende med det arnam. Haandskrift.

3) Gisning, i Overensstemmelse med det arnam. Haandskrift, for scolo. Muligt er det dog at Læsemaaden er rigtig, men at der da er blevet udeglemt frændr eller sligt, jvfr. nedensf. c. 158 S. 55 (= A. M., c. 16).

4) Skrevet slict, men det første c underprikket.

scilnaðenom þá á konan heimting mundar sins oc heiman fylgio oc er rétt at stefna vm fe þat in næsta dag rum hælga eptir hælgina ef gogn ero til aðingi en ellegar anat sumar. þó a hon fe at heimta ef hon vill þott hon se eigi comin til mundar. **S**lican farar beina scal hann fa henne af þingi at öllu sem til þings huege er mál fara með þeim. en ef hann görir eigi sva þá varðar honom utlegð. Hon scal sva fara at fjarheimtingo þeirre at hon scal lata bera vætte þat idom næst stefno vætte er hon stefnde honom til byscope¹ fundar oc sva þat er byscop lofaðe henne scilnað at gera ef þess er costr. sva þat er at scilnaðe þeirra var nefnt. þá scal bera festa vætte oc sva felags vætte þeirra ef þat hevur verit hverso scilt var fyrir felage þeirra. En ef eigi var felag þeirra gert. eða sva gert at þat atte rofna þá er scilnaðr þeirra var gör. oc scolo buar hennar v. bera quid vm þat hve micils fjar hon hevur neytt síþan er samgangr þeirra var. **E**f erfðir hafa comit undir þav meþan samför þeirra var cc a þat þeirra iafn marga avra at taca af féno at af náme sem erfð tæmpiz. En bæde scolo þav vaxta hafa neytt nema anan veg hafe mælt verit ifelags lagningo þeirra. **Þ**at þeirra er erfð tæmiz a cost at lata erfða fe eigi coma ifelag þeirra oc taca siálfst voxto af. **Þ**at þeirra er scilnað vill rada við anat oc til byscops fundar vill stefna avðro heima iheraðe scal gera vart við hálfom manaðe fyr eða meira mele. þar er sökia megi byscops fund a xiiii. nóttom.² scal sva þvi male þá at öllu fara sem a aðingi. oc sva öll vætte þar fram bera sem aðingi. ellegar verðr eigi at rétto scilnaþr þeirra.

1) .Saaledes.

2) Punctum er tilföiet.

151.¹

^a Ef maðr vill hlavpa af lande abrott með fe kono sinar. þa a hon cost at selia þat mal þeim manne er hon vill at bana farar honum (s. 115, a.) oc sva sokia hann ef þarf oc þa menn er abrott feria hann. ^b Ef maðr vill feria kono sina navðga af lande heðan þa a hon at segia scilit með þeim. ef hon vill hvarges þav ero stavdd þa er hon gorir þat at söno á hendr honom oc vardar honom bröt höfn hennar oc fiár hennar siþan sem þav hafe engar fiar reidor saman áttar. at engo er su kona honom heim- ðille siþan er lögscilnaþr er gör en sv onor er hann hefir engar reidor við áttar. Hon þarf eigi vanda vatta til þess anan veg en nefna þa menn er vatt bærir sé at því at hon segir scilit með þeim sem karle oc kono scal. þeir scolo eigi segiaz or því vatte. en vm rada hag þeirra scal sva fara sem byscop lofar.

152.²

^c Þar er samfarar hiona ero oc scal hann rada fyrir fe þeirra oc cavpom. Eigi er kono scyllt at eiga ibue nema hon vile. en ef hon á ibve með honom. þa a hon at rada hv rádom fyrir inan stocc. ef hon vill oc smala nyt. Cona a at rada firir háls eyris cavpi eða mina vi. alna eyris a xii. manoðom. Boande hennar a cavp hennar at ripta ef hon cavpír meira enn sva. En honom er heim- ðillt þat er hon tecr við. en þeim vardar utlegð er við

a) = A. M., c. 18.

b) = A. M., c. 19.

c) = A. M., c. 21.

¹ og ²) I Enden af første Linie er en Plads uaben til Overskrift.

hana *cavpir* *meira* *kavpe* *en* *mælt* *er.* *oc* *a* *sa* *eigi* *heimting* *til* *þess* *er* *hann* *selde* *henne.* **Ef** *kona* *scytr* *fe* *boanda* *sins* *abrott* *oc* *a* *hann* *heimting* *til* *þess* *allz* *enda* *a* *hann* *orðe* *at* *raða* *við* *hiz* *er* *við* *tecr.* **Ef** *maþr* *sendir* *kono* *sina* *til* *þings* *at* *lúca* *sculldom* *fyrir* *sec* *eða* *fiar* *reiðom* *þeirra.* *oc* *eigo* *handsol* *hennar* *þav* *at* *halda.* *enda* *sva* *þav* *ef* *hon* *fer* *til* *scipa* *með* *cavpom* *þeirra* *at* *raðe* *hans* *en* *eigi* *fleire* *nema* *hann* *vile.* **Þat** *a* *oc* *at* *halda* *ef* *hon* *cavpir* *þat* *er* *scyldiga* *þarf* *til* *bús* *þeirra* *at* *hafa* *heima* *meþan* *hann* *er* *apingi.*

Kona *a* *eigi* *at* *selia* *land* *hálf* *bygðan* *bólstað* *eða* *meira* *an* *ráð* *lograðanda* *ne* *goðorð* (s. 115, b.) *ne* *haf* *scip* *ef* *hon* *á.*

153. *vm* *felag* *hiona*

^a **Hiv** *tvav* *eigo* *at* *gera* *felag* *sitt* *ef* *þav* *vilia* *ef* *með* *þeim* *er* *iafn* *mæle* *oc* *sva* *við* *erfingia* *þeirra.* **Festa** *mal* *eigo* *at* *halda* *með* *hium* *meþan* *festa* *váttar* *lifa* *oc* *eigi* *ero* *onof* *mal* *agør.* **En** *ef* *festa* *vattar* *lifa* *eigi* *þeir* *er* *þav* *muni.* *þa* *legia* *lög* *fe* *þeirra* *saman.* *ef* *hann* *atte* *möre* *eða* *meira* *fe.* *þa* *er* *samgangr* *þeirra* *var* *oc* *mundr* *var* *gollðin* *ef* *þav* *hafa* *bvet* *iii.* *vetr* *eða* *lengr.* **Ef** *þav* *øxla* *fe* *or* *øreigð.* *þa* *legia* *log* *fe* *þeirra* *saman.* *oc* *sva* *legia* *log* *fe* *hiona* *avalt* *saman* *at* *hann* *a* *.ii.* *lute* *en* *hon* *þriþiung.*

154.

^b **Kost** *a* *kona* *at* *beiða* *talna* *boanda* *sín* *vm* *fiar* *far* *a* *mille* *þeirra* *meþan* *festa* *váttar* *lifa* *.ii.* *en* *davþir* *se*

^a) = A. M., c. 22.

^b) = A. M., 23, S. 336³.

halfir eða meir, skal hon hafa quadda til bva þeirra .v. at telia tolur með þeim, ef þeir vattarnir gera þav eigi sátt afjár tölur eða hann lætr eigi scil uppi. **Eigi** a kona ibve með boanda sinom nema hon iati því. **Ef** giold coma ahendr oðro þeirra oc a þat með sino fe at bota sin misverca er gørt hefír. EN ef þav legia fe sitt saman, þa a þat þeirra er eigi hafa gioldin ahendr comit eða boriz, hafa iafn marga avra at af námi leigo lavsa¹. EN hvar scolo telia með þeim hue lengi fe hennar hefír a voxtom verit undir honom, oc sva hvers hon hefír af neytt. Hon skal nefna vatta at því at þeir bera eða anat tuegia þeirra, enda a þat at halda með þeim síþan meþan þeir vattar lifa, nema þav vile anat mál agera. **Jafnan** cost a hvart þeirra við anat at standa við því at lög legi fe þeirra saman. **Ef** anat þeirra afe EN anat se fe lavst, oc se þat þeirra við þan mun meire vm syslo man vm hag þeirra oc legia þa lavg felag þeirra. **Slican** costnoð (s. 116, a.) skal hvart þeirra hafa fyrir omogom sinom sem fe a til, oc sva vm heiman gorpír döttra sina. Ef þav hafa eigi lagt fe sitt saman þa a hon at gegna þriþiungi fyrir omaga þeirra oc sva at gera dotr heim-an EN hann at tveim lutom. Ef þav eigo fe saman þa aslican lut hvart þeirra at taca ef erfdir barna þeirra ber undir þav, oc sva fe bötr þar er þav eigo at taca vm born sin sem fe á til.

1) *Bestemmelsen Eigi a kona ibve með boanda sinom — af nami leigo lavsa afbryder Sammenhængen imellem det foregaaende og efterfølgende, hvilket ikke finder Sted i den arnam. Skindbog, hvor den anførte Bestemmelse begynder Capitlet og hvor der saaledes efter at afnami leigolavsa læses: Kost a kona at beiða talna o. s. v.*

155. hvat sacnæmt er við kono

^a **Ef** *maðr kysir kono alavn fyrir avðrom monnom oc at rade hennar oc vardar honom þat iii. marca sech en sa a soc sem vm legord.*¹ **En** ef hon reidiz við þa á hon siálf sökena oc vardar þa *fiorbavgs gard.* **Ef** *maðr kysir manz kono lavn coss þat vardar fiorbavgs gard þoat hon lofe oc sva þott hon bane oc scal quedia ix. bva a þingi til.* **Ef** *maðr biðr kono suefnis oc vardar þat fiorbavgs gard. þat ero stefno sacir oc scal quedia heimilis bva ix. a þingi þess er sottr er.* **Ef** *maðr gengr til sæingar kono oc*² *drygia misrædo við hana oc vardar þat fiorbavgs gard.* **Ef** *maðr feldr ser til velar við kono oc vardar þat fiorbavgs gard.* **Ef** *maðr fellir ser kono eþa fer isæing hia henne. til þess at hann vill coma legorde fram við hana oc vardar þat scog gang oc scal stefna heiman oc quedia til ix. bva a þingi þess er sottr er.* **Kona** a sacir þer allar ef hon vill reidaz við enda comi eigi fram legordit ef hon vill sott hafa, en ella lögradande hennar. ef hon vill eigi siökia³. ^b **Ef** *konor geraz sva af siða at þær ganga ikarlfötom eða hverngi carla sið er þær hafa fyrir breytne sacir oc sva carlar þeir er kuena sið hafa huernge veg er þat er. þa vardar þat fiorbavgs gard. huarom sem þat gera. þat er stefno sök scal quedia til bva v. a þingi þess er sottr er. sa á sök þa er sökia vill.* ^c **Ef**

a) = A. M., c. 24.

b) *Hertil findes intet tilsvarende i den arnamagn. Skindbog.*

c) = A. M., c. 24, S. 338¹⁶.

1) *Punctum er tilføjet.*

2) *Maaskee burde her læses at, som i den arnam., Skindbog.*

3) *Saaledes.*

maðr ligr með kono friálse *oe* heimilis fastri. *oe* varðar þat scog gangy. þat er (s. 116, b.) stefno söc oc scal quediá heiman fra vetvangi ef maðr veit hann en ellegar fra heimile hans. enda er rétt at quediá fra hennar heima ef hann veit hvarki hina.

156.

^a Sacar aðile er fyrst boande kono ef til arfs er alin. Þa er faþir¹. Þa er sonr til arfs alin xvi. vetra gamall eða ellre. Þa er sa maðr er a dottor hennar. Þa er broþir samfedre. Þa er moþir. Þa er broþir sammødri. EN þa er a vallt legorðz sacar aðile sa er rétr er fastnande. Ef legit er með lögsculdär kono þá asa söcina er feit a at henne en fiorbavgs garð varðar. Ef legit er með ambátt þa secz maðr iii. morcom vm þat oc scal quediá til v. heimilis bva aþingi þess er sótr er. Ef maðr ligr með leysings kono² þa varðar fiorbavgs garð. nema barnino væri frelsi gefit eða sva ef hon a son frialsan þa varðar scoggangy oc scal þa quediá bva heiman til .ix. enda ero slíc mal vm lögsculdar konona ef hon asonin. ^b Ef legit er með gongo kono. þa varðar eigi við lög. ef maðr gengr igögn legordeno en sökia a til fadernis. retr varðar ef maðr dylr legorðit. þar scal quediá til v. bva a þingi. þviat eins varðar eigi við lög leg orðit ef konan hefir³ a þeim hálfom man-

a) = A. M., c. 25.

b) = A. M., c. 26.

1) I det arnam. Haandskrift og nedensf., Skindb. S. 179 b., hvor Stedet gjen-
tages, stilles Søn og Datters Mand i Ordenen foran Fader.

2) For leysings kono læser det arnam. Haandskrift leysingio.

3) Rettelse, overensstemm. med den arnam. Skindbog, for hefrat, der upaatsv-
relig er urigtigt, jøfr. ovenf. c. 82.

ade með husom farit er barn var byriat á. **Ef** maðr getr við þeirre kono barn er með husom fer, þa scal hann taca við henne oc varðveita hana til þess er barn¹ er alit. oc hon er heil þeirrar sóttar. oc sva ef hann vill til scirslo hallda. **Ef** maðr görir eigi sva þa varðar utlegð² oc scal quedia til v. heimilis bva aþingi þess er sottr er. **Sa** a söc þa er vill nema einhuerr varðveite konona. oc legi costnað sin fyrir. þa a sa maðr sökena oc scal sökia til réttar þat mal oc til fúlgna tuedra oc scal quedia til v. heimilis bva aþingi þess manz er fe hefir lagt fyrir konona. eða barnit vm fúlgornar. **Ef** maðr ligr með (s. 117, a.) gongo manz kono oc varðar slict þat sem vm aðrar manna conor. oc aboande kono söc ef hann fer i löghrepp sinom. en þoat hann fare viðara ef hann er omage. oc a hann þa bœtrnar at taca vm konona sína þo at anar söke vm. Slict varðar frændsemis spell þar oc sífia spell. sem i avðrom stöðom oc a sa þær sacir er sökia vill. ^b **Ef** legorðz söc er ahendi davþom manne. þa a at stefna þar er hann vissi lögheimili hans sidarst til fadernis oc til réttar ife hans oc quedia til v. bva aþingi. en ef höfðut er sökin aþr hann se andaðr oc secz þa fe allt. ^c **Ef** maðr þarf at sökia til fadernis lifanda manz eins saman þa scal hann stefna at heimile hans eða þar er hann heyri sialfr til fadernis oc réttar oc scal quedia v. bva aþingi. oc rétt er at lysa aþingi oc

a) = A. M., c. 27.

b) = A. M., c. 28.

c) Jfr. nedanf. c. 158, S. 53 (A. M. c. 35, S. 350¹⁴.)

1) Ordene er barn ere skrevne to Gange.

2) Istedelfor dette Ord læser den arnam. Skindbog: rettrinn.

sækja et sama sumar ef hann vill helldr. ^a Ef scogar maðr getr laún¹ barn með kono oc er rétt at lysa at logbergi til fadernis ahond honom. oc scal quedia v. bva aþingi þaðan fra er hon segir fund þeirra. Ef hon segir eigi fund þeirra þa scal fra heimile hennar quedia bva. ^b EN ef maðr ifar nockot secp hans. þa scal hann sækja sem sycnan man. ^c Hvertz maðr fylgir kono or fiordungi eða af landi þa vardar fiorbavgs gard þeim öllom er fylgia at sino ráðe visir vitendr at osatt lögraðanda. þa scal quedia bva fra stefno staðinom. Ef maðr fylgir cono oc beinir for hennar til scips. þeirrar kono er af landi vill fara sva at hann veit at eigi fylgir frænda ráð eða for raðanda. þa vardar fiorbavgs gard oc sva styri monnom er a brott feria hana oc sva þeim monnom er fylgio tacaz ahendr við hana EN hásetom avðrom vardar .iii. merer. Nu hvertki er maðr fylgir kono til þess er hann firir hana ipvi² ráðe lograðanda oc vardar fiorbavgs gard. ^d Ef maðr ligr með kono erlendis oc getr barn við þar (s. 117, b.) oc vardar þat scoy gang her. oc scal eigi taca til sócnar her adr iii. vetr ero fra liðnir nema ut komi nokot þeirra fyr fadir eða moþir eða barnit. þa er þegar rétt at taca til sócnar her oc scal sækja við goða quid. Sva oc ef með manz kono er legit erlendis oc vardar þat scoy gang her. ^e oc eigo frændr kononar sökina her. EN boandin botrnar. EN ef

a) = A. M., c. 36, S. 352¹¹.

b) Denne Tilføining findes ikke i den arnam. Skindbog.

c) = A. M., c. 29.

d) = A. M., c. 30.

e) Jesfr. nedensf. c. 158, S. 55 (A. M., c. 36, S. 352²²).

1) Skreret paa Mørgen foran Linien.

2) Herefter skreret (tænda, men tielte Ord dernæst igjen overstregel.

hann andaz erlendis oc a þa erfingi at taca boðr ef boande *hennar* andaðiz avstr. ^a Ef sculdleikar ero með þeim monnom. þa er slíc sócn til *vm* frændsemis spell her þa sem her væri gørt ef sótt er *vm* legorðit. ^b J öllom stöðom *vardar* *siorbavgs* garð hvaromtvegia ef menn sættaz a þav möl er eigi á at sættaz á *fyrir* lof fram. *vm* frændsemis spell eða sifia spell. eða *vm* gvðsifiar þær er quido á at ryðia *vm*. eða *vm* manna conor. oc ahverr sacir þær er vill. frumsökina oc *sva* þa er þeir hafa sætz a mál. þat er eigi átti á at sættaz. þar scal ix. þva quedia til aþingi. ^c þetta ero allt þrigia þinga mal oc *sva* *vm* avstmanna born. við kono. ^d Maðr scal eigi taca¹ mine sátt en rettin *vm* legorðz söc: en ef han tecr mina eða gorir mini sátt þa *vardar* vi. *mercr* en hverr á at sökia er vill *vm* hvartvegia. frumsökina. oc þa er *hann* toc eða gerþi mini sótt.

157.

^e Conor þær allar er eigi a lofs at bidia til satta oc scolo eigi arf taca ef þær ligia *ser* nema þær væri neyddar til. ^f Ef maðr vill sökia *vm* leg orð þa scal *hann* stefna hinom *vm* þat at *hann* hafe legit með² kononi oc ipær

a) = A. M., c. 30, S. 343²⁴.

b) = A. M., c. 31.

c) = A. M., c. 32, S. 346¹².

d) = A. M., c. 33, S. 348⁴.

e) Dette Sted har intet tilsvarende i den arnam. Skindbog, hvorimod denne i Arfa-þ., c. 23 indeholder en nyere Lov, der ophæver nærværende Bestemmelse.

f) = A. M., c. 34.

1) Skrevet eigi taca eigi; det sidste eigi er udeladt som overflødigt.

2) Tilføjet.

vændir komit at þav mundi barn ala ef þeim væri þat scapat. nefna þan er hann stefnir. oc sva konona oc feðr þeirra begia ef hann veit.¹ telia honom varða scog gang. telia ser rétt or fe hans. Sva a hann því male at (s. 118, a.) fara þoat hann søki vm legorð eítt. sem þa at konan sé með barne. sva scal hann því male fara sem nv var talit. þoat hann lyse helldr en hann stefne. scal quedia ix. bva heiman fra vetvange. ^a Ef kona verþr davð af barnburþ oc a sa þa söc er legorðz söc á enda vardar scog gang. scal quedia ix. heimilis bva heiman þaðan fra er konan andaz af barnburþ. ^b Maðr a cost at stefna sva vm legorð ef barn er alet at hann hafe legit með kononi oc nefna hana oc ipær vænþir comit at hann mætti vera þess barns faðir. er hon ól oc queþa á hue nær hon varð léttare oc nefna barnit. en ef sa verðr osanr at oc a hann þa cost at sökia anan anat sumar.

^c Nv ligr maðr með næsta brøðro sinni. Vsque sa asoc er vill. ^d Ef kona er olett. Vsque. heimilis bva ix. kononar.

158. vm legorðz sacir.

^e Legorðz soc engi fyrniz aðr socnar aðili veit sv er barngetnaðr fylgir. Slict vardar huegi lengi er hann er leyndr sem þa se ny er hann spyR.

a) = A. M., c. 52, S. 375³.

b) = A. M., c. 34, S. 349³.

c) Det her antydede Sted har Begyndelse og udentriuel ogsaa Indhold tilfælles med A. M., c. 33, men Slutningen er forskjellig.

d) Dette Sted (A. M., c. 33, S. 347¹⁰) læses fuldstændig nedenfor c. 161,

e) = A. M., c. 35.

1) Punctum er tilføjet.

^a **Ef** retta fars sacir. Vsque aðr var tint.

^b Þar er ANAR maðr sökir legorðz söc en sacar aðili oc tecr hann mini sátt en hann mundi ef hann scyllde feet hafa vardar honom fiorbavgs gard oc scal quedia til ix. bva a þingi. sa a soc er fe a¹ at taca. Scalat maðr sökia fleire menn til fadernis ens sama barns eitt sumar en ein. Sökia a hann sva marga sen sem hann vill a einu sumre vm legorð vm ena somo kono. **Ef** maðr sökir man til fadernis barns. hann scal stefna honom vm þat at hann hafe legit með konone .Nº. oc i þær vænþir² comit at hann hafe getit þat barn .Nº. er su kona ól þá. ef þeim væri þat scapat. Queda á hue nér hon varð léttare þess barns. oc nefna barnit ef han (s. 118, b.) veit oc sva konona. oc sva þan er hann sökir til fadernis. Hann scal stefna at heimili hins eða þar er han hittir hin sialfan at male. til fadernis oc réttar. quedia v. heimilis bva a þingi þess er sottr er. Rétt er oc at lysa oc sökia et sama sumar. ^c **Bett** er at³ nym. hofða legorðz söc eigi fyr en barn er fött. þa er mal up víst er aðili hefir spurt sva at kona segir honom eða þa er barn er alit. **Ef** kona legz með maunne. þa a aðile sacar at taca af henne ef hann vill viii. avra ensfimtá-tigar⁴ ef hon a fe til. Nv ahon eigi fe til þa scal hann legia ahana sculd oc segia til at satt. eða at feráns domi.

a) Hertil kunne vi ikke paavise noget tilsvarende.

b) = A. M., c. 35, S. 350¹.

c) = A. M., c. 36, S. 351¹⁰.

1) Rettelse for at (i Skindb. fe at at taca).

2) Afskriveren har først skrevet vænþir, men derefter underprikket a og skrevet w ovenover.

3) Herefter skrevet lysa, men dette Ord derpaa igjen udstreget.

4) Bogstaverne ti i dette Ord ere skreene over Linien.

“ **Eigi** fylgir lögseð. [lengr en til ens þriðja alþingis. Sækja skal til fadernis oc rettar ef lengr þarf]. ^b **Leg-**orðz sacir allar. ^c **Socn** er til unnz liðr. [et iii. ^a alþingi vm þær legorðz sakir ero um manna konor eða frændsemis spell et meira. oc sva ef avst maðr getr barn við kono þaðan fra er aðili hefir spurt]. ^d **Eigi** skal lysa legorðz soc. ^e **Ef** kona er olétt. ^f **Ef** legit er með kono. [fyr en hon se manne fostnod oc komr þat sva fremmi upp er hon er manne gefin. þa ero frændr hennar aðiliar þeirrar sacar. en eigi böndi hennar. þeir eigo bœtrnar oc. **Legorðz** sacir allar *scolo* sottar vera et næsta alþingi þær er kona er orðin léttare þvattdagin ifardogom eða fyr enda se aðile inan siorþungs oc hafe þa spurt söc þa. **Eigi** skal lysa legorðz. sacir ne vm scaldscap at þinglavsnom til sócnar anat sumar ahendr inan siordungs monnom. **Ef** scogar maðr getr lávn bárn með kono oc er rett at lysa at logbergi til fadernis a hendr honom. skal *quedia* v. bva a þingi þaðan fra er hon segir fund þeirra verit hafa. **Ef** hon segir eigi fund þeirra þa skal fra heimile hennar bva *quedia*. Börn þav er menn verða secir vm faderne. þarf eigi föra til ferans doms. enda skal döma þeim for vm siordung þan er ferans¹ domr er

a) Suppleret efter A. M., c. 35, S. 350¹¹.

b) Dette Sted læses fuldstændig lige nedenfor L. 11, hvilket Afskriveren selv har antydnet ved et a i Margen foran nærværende Sted og nedenfor, hvor Stedet læses fuldstændig. Jofr. tövrigt A. M., c. 52.

c) Suppleret efter A. M., c. 36, S. 351²⁴.

d) Dette Sted er uden tvivl det samme som læses fuldstændig nedenf. L. 13 (= A. M., 1. c., S. 351⁶).

e) Uden tvivl den samme Bestemmelse, som læses fuldstændig nedenf. c. 161.

f) = A. M., c. 36, S. 352⁶ (jofr. ovenf. c. 145).

1) Skrevel⁷ ferans, idet Afskriveren først har villet abbreviere den første Stavelse.

i átt. (s. 119, a.) **Ef** legit er með þess manz kono er erlendis er. þa eigo frændr kononar at sækia þa sök þeir er nanastir ero ut her en hann a at taca botr. En ef hann andaz erlendis. oc a erfingi hans botr at taca. ^a **Ef** maðr huilir eigi isama sæing kono sinni. vi. missere fyrir oröctar sacir. oc eigo frændr siar heimtingar hennar oc sva retta far hennar. enda a hon þa siálf fe sitt at varðveita. ^b **Ef** hiu ero scilit vi. miseri. [oc eigi fyrir hans oröcð. þa scal hann biöða henne til fengingar vistar sva at hon heyri. eða at lögheimili hennar sva at lögfastir menn heyre. Enda er rétt at biöða at lögbergi eða i þingbrecko. oc scal hann þat gera huert vár ella er hann af rétta fare um hana. Ecki stoðar heim boð við hana. ef byscop lofar henne at raða fyrir] vistafare sino. ^c **Of** frænsemis spell en meire oc sifia spell en meiri ef þeim socom verðr rett stefnt oc verðr maðr sanr at. þa eigo eigi varnir at metaz vm þav möl. **Of** manna konor eða nunor varðar slict sem vm frændsemis spell et meira eða sifia spell et meira. ^d **Ef** kona firiz boanda sin þa a hann cost at biöða henne heim oc veria siþan lyriti ini höfn hennar þar er hon er. eða þar er hann vissi sidarst natt stað hennar. enda varðar fiorbavgs garð samvista hennar þeim er vito. at lyriti er varit ini höfn hennar. Hann acost at veria at logbergi lyriti¹ ini höfn hennar. ^e **Fiorbavgs** garð varðar man villa öll. Þat er

a) = A. M., c. 16.

b) Suppleret efter A. M., c. 55, S. 381¹⁴.

c) = A. M., c. 31, S. 344²⁰ = c. 44.

d) = A. M., c. 36, S. 353.

e) = A. M., c. 37. *Begyndelsesbogstavet er betydeligt større end det sædvanlige.*

1) Herefter skrevet er varit, men disse Ord igjen overstrøgede.

man villa ef *maðr kenir ser* anars manz barn. *eða hann kenir* oðrom manne sit barn visvitande. enda gera þeir allir man villo er í því standa hvart sem þeir villa faderne *eða* moderne. *eða* bæðe. ^a Þar er *byscopar* vilia biðia lofs. *Vsque. oc frændsemis* spell et mina.

^b Þat er *mælt.* ef *maðr* getr barn við. [frænd kono sini *eða* sif kono sva at því fylgir frændsemis spell et mina *eða* sifia spell et minna. oc sva ef quangaðr *maðr* getr barn við anari kono. en eiginkono sini. *eða* getr *maðr* barn við þeirri kono er boandi hennar lifir þott hann eigi. eigi at taka retta far vm hana. enda fyr biði byscop sa er ífir fiordungi er *eða* umboðs *maðr* hans þeim samvistor oc hafa þav eigi þat er hann mælir vm. þa a byscop at þeim manne iii. merer vaðmala, oc er eindagi a fe því iboanda kirkio garði miðviko dag i mitt þing et næsta sumar eptir þat er eigi er haft þat er byscop bavð. oc varðar iii. merer halld fiar þessa. oc scal sa söc sökia er byscop byðr um. Ein missare stendr þetta mal. sva at byscop eigi] fe a at taka.

^c Þat er et meira frændsemis spell. *Vsque ix. bva* aþingi.

^d Þar er *eigi* nair *handsolom.* *Vsque* sökiande oc veriandi.

^e Þar er *maðr* þarf. *Vsque* doms upsogo vætti er.

^f Þat er *mælt* ilögom. þar er f. *Vsque* en lögretto menn eigo suör.

a) Dette Sted er uidentvørl det samme som læses nedenf, c. 162 (= A. M., c. 32).

b) Suppleret efter A. M., c. 53, S. 376¹⁶.

c) Uidentvørl den samme Bestemmelse, som læses nedenf. c. 162 (= A. M., c. 32, S. 345¹⁴).

d, e og f) Til disse Steder kjende vi intet tilsvarende, hvorefter de kunde suppleres. Hvorledes Abbreviaturen t skal oplæses, kunne vi ikke afgjøre (maaskee fadir).

159.

^a Ef maðr tekr kono navðga abrott oc vill eiga ganga varðar honom þat scog gang (s. 119, b.) oc svo þeim er honom fylgia at því raðe. Slict varðar honom þoat anar maðr nemi kono abrott honom til handa oc at hans raðe oc svo þeim er iforini voro. Ef menn calla til kononar ihendr honom eða þeim monnom er með honom fara oc na eigi þa ero þeir ohælgir við a verkom öllom við þa menn alla er til kononar calla.¹ bva scal quædia ix. heiman þaðan fra er konan var numin. Sa maðr er sökir þat mál acost heiman at stefna ollom þeim þar er konan átte heimile þa er hon var numin enda a hann cost þess ef hann vill at lysa at lögbergi ahendr þeim oc sokia et sama sumar. Fiorbavgs garð varðar þeim monnom ollom er samvistom ero við þa menn er iþeirri för voro er konan var nvmín visir vitendr. fra því er hon var numin abrott. oc til þess er sótt er vm. Þa menn er konona hafa numit eða þat hafa ráðit eða hafa hana ini. scal iþan fiordungs dom sokia er bvar ero fleire or quaddir or fiordungi. Þar er kona verðr numin abrott oc ahon eigi at selia fiar heimitingar sínar ne sacar einigar apr liðr þat alþingi er sott er vm nema hon come apr til lograðanda sína oc se eigi sacar til búnar.

160.

^b Ef maðr nemr festar kono manz abrot þa varðar ollom þeim scog gang er lut eigo iþvi við lograðanda

a) = A. M., c. 38.

b) = A. M., c. 40.

1) Punctum er tilföiet.

hennar oc sva við festar man hennar. Scog gang varðar þeim manne eigin orð er þa cono gengr at eiga er numin er abrott þoat hann væri eigi ifor þeirre. ^a Of sacir þær allar er af kono namino geraz vm rað oc vm til farar vm nam. oc vm eigin orð. er rett at quedia bva fra heimili kononar. ^b Þviat eins scal stefna fra heimile hennar vm rað eða quedia bva ef sa er sótttr er kona gengr at eiga. enda hafe hann eigi iför verit. Ef rað ero kend odrom monnom þeim er eigi foro til. oc scal (s. 120, a.) þeim stefna fra heimili sino eða þar er hann hittir þa at male. oc quedia bva aþingi¹.

161.

^c Ef kona su er olétt er hon a eigi böanda oc comi sacar aðile til at spyria hana huerr faþir se barns þess er hon fer með oc er hon scylld at segia honom. En ef hon vill eigi segia þa er þeim manne rétt er sacar aðili er at heimta til bva v. þa er stað þeim ero næstir er þa er konan oc pína hana til sagna. Sva scal hann pina hana at hvarki verðe at orkumbl ne ilit. ^d Ef sa madr leynir þvi með henne visvitande er barn þat á þa scal eigi sættaz á legorð þat við hann nema einka leyfis se at beðit. Jafnt varðar þat þar við hvart þeirra sem

a) = A. M., c. 41.

b) = A. M., c. 42.

c) = A. M., c. 33, S. 347¹⁰ (jæfr. c. 48, S. 364³, og c. 52, S. 374⁴) jæfr. ovenfor c. 157, 158.

d) = A. M., c. 48, S. 364⁴.

1) Afskriveren har herefter først villet fortsætte i samme Linie og skrevet et E., men derefter udmaculeret dette og derinod begyndt et nyt Capitel.

þav hafe gert frændsemis spell et meira eða sifia slit et meira, *sva varðar þar manvilla sem anars staðar, oc scal stefna þeirri soc heimán oc¹ quedia til þíngi ix. heimilis bva þess er sottr er. ^a Ef hon segir huerr faþir er barns² þess, oc scal hann spyria hana huar fundr þeirra hafe verit, oc scal hann þa quedia heimilis bva ix, er næstír bva fundinom enda se þeir rettír iquidom. Ef hon segir eigi fund þeirra eða nair hann eigi at spyria hana, oc scal hann quedia heimilis bva ix, þess er sottr er. En ef hann veit eigi, oc scal hann þa quedia heimilis bva ix, konoðar. ^b Ef legit er með kono enda eigi barn hennar bötr at taca eða sa maðr er hon afiár varðveizlo, oc scalat hon³ at heldr varðveita þat fe ne taca voxto af. Ef olett kona verðr sec, þa varða eigi biargír við hana, oc eigi verþr hon oheilög aðr hon rís upp af sæingo.*

162.

^c Þar er byscopar vilia biðia lofs at sættaz vm frændsemis spell et meira eða vm manz kono leg orð. þa scolo þeir segia til hveria sycno þeir vilia at þeir hafe þa þegar (s. 120, b.) er þeir biðia lofsens, oc sva hvat þeim er ahende oc eigo menn sva at sættaz á sem þa fæz lof til. Þat er et meira frændsemis spell ef maðr ligr með næsta brøðro síni eða nanare kono. Ef hann a þa cono

a) = A. M., c. 34, S. 347¹⁹.

b) = A. M., c. 48, S. 364¹⁴.

c) = A. M., c. 32.

1) Skrevet to Gange.

2) Bogstavet r i dette Ord er skrevet over Linien.

3) Skrevet over Linien med en yngre Haand, men bør ialfald si sønes.

er næsta bröðra hans er eða nanare¹ þa bergsc hann ecci við þan biarg quíð at hann hafe eigi vitat frændsemina. Þat er sifia spell et meira ef maðr ligr með þeirri kono oc sva þoat hann eigi hana er bröðrvngr hans hefir atta eða nanare eða getit barn við eða orðin saðr at leg-orðe. Slict er oc ef slict frænd semi er með kononom. þeim er hann hefir áttar eþa getit born við eða orðit saðr at leg orðe. ef þær ero bröðrungr eða systrungar eða nanare. Sifia spell et meira eða frændsemis spell et meira varðar scog gang. oc scal su soc sott fyrir et þriþia þing ef eigi er aðr. Fiorþavgs card varðar sifia spell et minna oc fränzsemis spell et mina.

163².

^a Ef frændsemi er með monnom bygiande oc nanare en at siavnda manne. þa scal af þes þeirra fe bera iii. mercr ilögretto er þat vill eigi fyrir raðom lata standa³. Ef frændsemi er þar at .vi.^{ta} manne oc at vii.^{da} þa scal bera .iii. mercr ilögretto. en þar mercr vi. er at vi.^{ta} manne er hvartveggia. EN ef frændsemi er at .v.^{ta} manne oc at .vi.^{ta} þa scolo þav þa þó raða raðom sinom ef þav villia. en þav scolo gera tiund af fe sino ena meire. enda scal bera vi. mercr af því tiundar feno ilögretto ef sva vinz til. EN þoat tiund se mine oc scal þo bera vi. mercr ilögretto oc scal gialda .c. alna vaðmala fyrir

a) = ovenf. c. 141, S. 30 (A. N., c. 2, S. 308⁴).

1) Først skrevet næsta bröðra hans eða nanare hef, men derefter rettet saaledes og navnlig hef overstreget.

2) I Enden af Capitlets første Linie er Plads ledig til Overskrift.

3) I Skindbogen: vill eigi lata fyrir raðom lata standa. Det ene laða er som overfødtigt udeladt.

þær .vi. merer en byscop scal raða fyrir þeirre tiund er vm er fram. oc ef hann gorir eigi tiund ena meire. þa vardar siorbavgs gard (s. 121, a.) oc scal¹ quedia til ix. hva apingi.² a huerr sœc er vill.

164. vm hross reidir

^a Ef maðr hleypr a bak hrosse manz olofat þat vardar vi. avra afang. Nu riðr hann sva fram or stað oc vardar þat iii. marca utlegð. Þriar hros reipir ero þær er scoy gang varda. Ein er ef maðr riðr sva at .iii. böir ero a aðra hönd oc riðe hann vm þá. Önor er ef maðr riðr vm fiöll þav er vatn föll deilir af a millom herada. Þridia er ef maðr riðr fiordunga a medal. þott en meire se reiden. oc er þo costr at stefna vm ena mine. Þar er maðr stefnir manne vm þa hross reid at hann hafe riðit hrosse hans vm iii.^a böe oc lætr varda scoy gang oc afang með. xii. quid scal til hafa þa er scoy gang vardar. Nu ber quidr a hann þa a hann at beiða ser biarg quidar hvart hann hafe riðit vm þa iii.^a böe er allir lægi a aðra hond sva nær at sia mætti³ reid hans heileygr maðr iliöse af öllom þeiom þeim ef at væri hugat enda⁴ bære eigi leiti fyrir ne hæpir sva at þat meinade. ^b Ef maðr lær manne hross eða hefir hann leigt oc vardar honom eigi með fören nema hann hafe lengr eða

a) = A. M., Kaupa-balkr, c. 32. *Ligesom det vil bemærkes at en ny Materie her begynder, saaledes er Begyndelsesbogstavet større end de sædvanlige Capitelinitaler, skjönt mindre end ved Begyndelsen af nye Afsnit.*

b) = A. M., l. c., c. 33.

1) Tilføiet.

2) Punctum er tilføiet.

3) Først skrevet megí, men derefter rettet saaledes.

4) Rettelse f. ende.

viðara en honom væri lofat. **Ef maðr** lær manne hross anars manz enda varðar honom slíct sem hann siálfr fare með, enda á sa cost er hross á at sokia þan er lét er. En sa versc söc ef þat herr quiðr at hann hyci þan eiga eða leigt hafa er honom léde. **Ef maðr** leigir hross til þingreidar oc abyrgiz sa hrossit er með fer. En ef sárt verþr¹ þa scal standa xiiii. nátr er heim komr ef þa er heilt. oc scal ecki gialda fyrir þa. Ef þa er eigi heilt. þa scal virþa alt saman ef hinom hefir meín at verit at missa sva lengi. Ef hross verðr davitt iping för. (s. 121, b.) þa scal hann sva giallda sem þa var virt er hann leigde. Ef þa var eigi virt þa scolo² bvar v. meta þess er hross átte sva sem vert var aðr hin leigde enda scal þar standa leigan þa ihross verðeno. Eigande asocn við þan er lede eða aleigo selde oc secz sá á ef quiðr ber at lengr se haft hrossit. en hann lofaðe eða a leigo selde, hann acost at hofða soc við hvarn er hann vill. **Ef** eigande sendir mann³ með hross sitt eða með eyk sins orendis oc abyrgiz eigi sá er með fer, ef hann fer sva með sem hin bavð oc sva sem þa mundi hann ef hann ætti. **Ef** hross komr ihaga manz þat er eigi eigo þeir menn er næstir bua honom eða þeirra huskarlar. oc er boanda heimilt at riða því hrossi isins bufiar gangi ísino lande, oc sva þeim monnom er þingheyindr ero fyrir bu hans oc sva heima monnom hans þeim er hann lofar. Hann scal eigi hepta hross þat til nátlar oc eigi riða spell-

a) = A. M., l. c., c. 34.

1) Först som det synes skrevet er, men derefter forandret saaledes.

2) Herefter skrevet q. (udentviel = queðia), men dette derpaa iijen underprikket.

3) I Skindb. m (sædvanlig = menn).

reidar, ne einar. Boande *scal* segia at *kirkio sócnom* eða at *samquamom* at þat hross er þar comit er hann veit *eigi* huerr á. Ef þat hross hefir þar verit hálfan manað síþan er hann sagðe til. oc er rétt at hann heimti til .v. þva at virða hross þat við boc. enn alengr er þat er metit oc er rett at hann neyti þa oc abyrgiz sva sem hann eigi. Eigi *scal* hann neyta lengr en hálfan manað hrossens nema virt se. Ef eigande komr til oc a hann cost at hafa hvarz hann vill hross eþa verð. sva *scal* ¹ hross virt vera sem þa var vert er boandin sagðe til. Hann *scal* abyrgz ² hafa isini naút ef hin. kys hrossit er a oc *scal* boandin tigla honom ef þa er hross þat verra en þa er hann toc við. ^a Ef ii. menn eigo hross saman oc er heimilt huarom þeirra at neyta isina þurpt en huarunge er heimilt at léa avðrom. manne eða aleigo at selia nema (s. 122, a.) begia rað se til. Ef anar þeirra selr at leiga oc varðar þeim þeirra utlegð enda secz hin a naútneni ef hann vissi at þeir áttu báþir. Hvarz menn eigo saman hrós eða anan grip oc vill anar tuegi þeirra scipta. hann *scal* beiða hann með vátta sciptingar at scipta a vico fresti. hann *scal* quadda hafa heimilis þva v. til þess er gripin hefir at hallda. iii. nottom fyr at scipta með þeim oc meta við bók þann grip at heimili þess er gripin hefir at hallda. þeir *scolo* luta síþan oc *scal* sa þeirra hafa er hlytr. enda gialda verð hinom at heimili þess er gialda *scal*. ii. vicna fresti. Ef hann kömr eigi til at gialda oc se eigi handsalat þa varðar þat

a) = A. M., l. c., c. 35.

1) Tilfoiet.

2) Först skrevet abyrglaz, men de to næstsidste Bogstaver derefter underprikkede.

utlegð oc harða fang. ^a Þot bvar manz eigi hross þa a hann at ríða or engiom sinom eþa or heyi, hvart sem er vetr eða sumar, sva scal hann með fara sem með sin hross. Ef fleire menn ríða hrosse manz eða rada þeir fleire vm hross reidina eða huegi er þeir fara með því vm iii.^a böe eða þær reipir adrar er scoy gang vardar. þa vardar þeim scoy gang ollom er saman rada vm meðforna. Ef hross manz heilstamt rennr ¹ eptir manne a næsta bö. oc scal hann beida menn taca hross þat oc secz hann eigi þa a þott reni til anars böiar, hinom vardar utlegð ef þeir varna. ² sva et sama a öðrom bö. Ef a enom þriðia bö biðr hann oc er honom eigi veitt þar. þa varþar þeim monnom fiorbavgs gard er þeim varna enda hafe hann bedit adr itueim stodom, en utlegð ellegar oc a hann þær sacir. Hvárz maðr lætr hross rena eptir ser vm ii. böe, eða i. oc vardar honom .iii. marca utlegð. ef hann bað eigi menn hefta a næsta bö. EN ef hann lætr rena vm en þriþia bö oc vardar honom fiorbavgs gard. Mane er rétt ef hross renr eptir honom at setia (s. 122, b.) in oc segia monnom. Ef þeir bva ³ fleire saman oc vilia sumir scil á gera en sumir eigi oc vardar þeim við lög er oscil gera a. ⁴ Ef maðr ⁵ fer oc tecz hross manz oc se eigi avðrom monnom vm bodit vm varðveizlona sva at hann viti oc före hann þegar þeim manne er a enda fare hann sva með sem þa mundi hann

a) = A. M., l. c., c. 36.

1) Tilføiet, overensstemmende med den arnam. Skindb.

2) Punctum er tilføiet.

3) Den arnam. Skindb. læser fara.

4) Ordene en sumir elgi — gera a ere tilføiede efter den arnam. Skindb., som udentviøt udeladte ved Afskriverens Uagtsomhed.

5) Skrevet maðr, idet Afskriveren udentviøt først har tænkt at skrive menn.

ef hann ætte oc varðar honom eigi við lög. Ef hann toc¹ af því hrossit oc förðe þeim er atte, at² hann villde honom í því gagn gera. Ef maðr lætr hross axars manz rena eptir ser or heraðe oc yfir þær heidar er vatn foll deilir af tvegja vegna amillom heraða oc varðar þat fiorbavgs gard. Ef maðr lætr rena hross manz eptir ser fra böiom fiordunga a millom, oc varðar fiorbavgs gard. Ef hross kómur at manne a obygdum oc varðar manne eigi eptir rásin ef hann heptir a næsta bö. Þótt þat reni fiordunga amillom, eða vm heidar þær er vatn deilir tvegja vegna af milli heraða. Ef maðr bindr tagl imux hrossi manz oc varðar þat fiorbavgs gard. Fiorbavgs gard varðar ef maðr scecr scello at hrosse manz íþingfór a aefongom sva at þav fælaz við en utlegð í odrom stödom. ^a Ef maðr scecr togl or stodhesti manz varðar þat fiorbavgs gard. Ef maðr scecr tögl or þinghesti manz, eða þess manz heste er ibrudfor er, varðar fiorbavgs gard. þa er þinghesti er hann er íþing foreni. Ef maðr scecr sva at bein nemr varðar fiorbavgs gard. Nu scecr hann³ sva at bein nemr varðar fiorbavgs gard. Nu scecr hann togl or odrom hrossom oc verþr hann utlagr þa iii. morcom. Nv særir maðr hross manz oc verþr hann utlagr vm þat iiij. avrom⁴ ef ecci verðr mein at. Nu særir hann sva at mein verþr at þa verþr hann utlagr um þat iii. morcom. Nv verðr v. avra scade at eða meire oc varðar þa fiorbavgs gard.

a) = A. M., l. c., c. 37.

1) Heresier skrevet eigi, men dette Ord derpaa igjen øverstreyet.

2) Gising, overensstemm. med den arnan. Skindb. for oc.

3) Skrevet over Linien.

4) Afskriveren synes først at have skrevet morcom.

165. *vm abyrgðir.*

^a **H**verngi grip er maðr hefir at láne anars manz oc abyrgiz sa er með fer. Ef maðr lér manne scips oc hefir hann sva lengi sem honom er létt, oc eigi viðara. þa abyrgiz sa er með fer. Engom manne scal hann léa ne aleigo selia scipit enda er sva sem olof- (s. 123, a.) at se ef hann hefir lengr eða viðara en þeir voro a sáttir. Hann scal sva um scip bva sem þa var er hann tóç oc þar upp setia nema þeir væri a anat sáttir. Ef hann hefir sva litit lið at hann kómr eigi up scipino sva at ohætt sé. þa scal hann gera orð þeim er á oc segia deile á oc biðða til fór sina. Ef sa fer til sem má fyrst þa á byrgiz hin scipit til þess er eigande kómr til eða hann mætti til comaz ef hann villde, en eigi lengr en sva. **E**f manne er létt scips oc scal hann hafa menn sva marga sem hann vill með ser ascipino enn farma |scal hann eigi feria a nema honom se þat lofat. Ef maðr dregr scip manz fram or stað olofat oc varðar utlegð, oc afang ef hann gengr á. Slict et sama varðar manne ef hann fer a ena mini för þott anar dragi fram. **E**f maðr hrindr ut scipi anars manz oc lætr reka abrott oc varðar fiorbavgs garð. scal quedia ix. bva til a þingi þess er sottr er. **E**f maðr fellir scordo undan scipi manz eða tecr abrott oc varðar utlegð, oc abyrgiz sa scipit enda scal hann giallda avvisla bötr ef scade verðr at. **E**n ef v. avra scade verðr eða meire þa varðar fiorbavgs garð. Ef menn taca scip manz at görröþe sino oc fara a því

a) == A. M., Um scipa-meþferð, c. 1. Dette saavel som de følgende 4 Capittler findes ikke i den arnam, Skindb. og ere aftrykte i den arnam, Udg. som et eget Afsnit under ovennævnte Titel, Um scipa meðferð, der dog ikke har Hjemmel i Skindbogen. Begyndelsesbogstavet er større end det sædvanlige.

vm fiordo eþa sva vm iii. þec fyrir land fram at iii. þeir ero a aðra hond oc varðar scoꝝ gang. scal sva sokia sem vm hrossreid eua meire. Ef þeir fara scemra með scipit en vm .iii.^a böe eða scemra en vm fiord þueran oc varðar þat utlegð. oc afang.¹ scal quæðia til heimilis þva v. aþingi þess er sottr er. Ef scip manz hefr vpp oc lustr a anars manz scip þa a byrgiz sa bæde er þat festi er up hóf. Sva scal fara et sama ef viðe manz castar a scip anars. Ef maðr teer arar eða þillior fra scipi manz eða anat reide þat er þar fylgir oc varðar utlegð. ef hann lætr aptr coma. Nv nytir hann ser þa varðar görtøke oc giallda tuinom giolldom. Of alt þat er maðr meipir (s. 123, b.) at scipi manz oc varðar utlegð oc avere oc böta avvisla. en fiorbavys garð varðar ef v. avra scade verðr eða meire. Ef maðr dregr scip anars manz or navste sino hann a sva at festa sem þa mundi hann ef hann ætte.

166. vm haf scip

^a Ef ii. menn eigo hafscip saman oc vill anar iför þva en anar vill eigi þa scal sa er iför vill þva scipit fara at sína þan er scip á með honom oc beida hann með vatta at coma til scips. xiiii. náttu fresti oc þes at hann láte² honom uppi virðing vm scipit þa sem þvar virða oc þat scipti sem þeir scipta.³ hann scal quadda

a) A. M., I. c., c. 2. *Begyndelsesbogstavet er større end det sædvanlige.*

1) Punctum er tilføiet.

2) Gising for iáti.

3) Punctum er tilføiet.

hafa v. bva landeigendr þa er næstir bva scipino vii. nóttonm fyr en þeir scolo scipta. þa bva er rettir se i quidom oc at herum at þeir scyli meta oc virða við eið scip þat með þeim oc alt þat reide scolo bvar þeir enir somo meta er því scipi fylgir bæde vido oc vatn ker oc ackere oc sva alt er þeir eigo baþir saman. Bvar scolo virþa scip þat til vóro eða til brenz silfrs. oc virða þan dag sem þeir voro quaddir. En lengr er þeir hafa virt scipit bvarnir oc scal sa kiosa er fara vilde hvart hann vill hafa scip eða verð. Ef hann vill verðr helldr en scip þa scal hann sökia verðit til heimilis hins xiiii. natta fresti. oc ef hann kys scipit. þa scal hann giallda verþ hinom vii. natta fresti þar at scipino. **Ef bvar** ero¹ quaddir til at virða scip oc ero þeir scyldir til at fara en utlegð vardar þeim er eigi coma til oc scal døma virðingina ahendr þeim xiiii. nóttonm eptir vapna tac oc vardar þa fiorbavys gard ef þeir coma þa eigi til. **Ef bvar** coma til iii. þott sumir comi eigi til. þa scal quedia grip menn til at virða með þeim sva at .v. se allz. Þat er mælt. vm þav scip er her ero vm vetrin eða vm þav er sva snemma coma ut at raðrum verðr at sø- (s. 124, a.) kia et sama sumar bvana vm þat ef þeir varna logsciptiz. Ef styre maðr varnar sciptis vm scipit oc ger eigi hand-sala. þa scal sva sökia hann sem bvana. oc slict varþar honom sem þeim. Ef eigi er rað rum at at sökia et sama sumar. þa vardar þeim þegar fiorbavys gard styri manne er hann er beiddr sciptis oc varnar hann oc sva búnom ef þeir ero quaddir oc coma þeir eigi. Ef maðr lætr eigi uppi² sciptit vm scipit þa scal sa³ þeirra er fara

1) Skrevet over Linien.

2) Tilføiet.

3) Tilføiet.

vill, fara sva at maleno sem þa at hin léti uppi sciptil. EN alengr er bvar hafa virt scipit þa scal hann selia verð ihönd einom þeirra buana vii. natta fresti þaðan fra er þeir virðo oc verðr hans þa scipit. EN hins verð. Ef styri menn vilia baðir fara oc scilr þa vm hald eða vilia þeir¹ eigi saman eiga scipit þott þeir vili kyrir vera baðir oc scal fara at virðingo sem talit er aðr. EN þeir scolo luta hvar scip scal hafa eða verðr. Ef maðr festir verð fyrir scip oc hefir eigi réitt þa scal hin halda abyrgio scipino til þess er dregit er scips lengð. Ef maðr lætr fram draga hafscip at osatt þes er á scipit með honom oc varðar þat fiorbavys garð. Ef maðr fer abrott með oc varðar þat scog gang. Bæde vm fram dratt scips oc brott för þess scal quedia ix. bva a þingi. þa er næstir bva höfnine. Ef maðr tecr fleire menn til scips sins enn scip here vöro þeirra oc scolo þeir af ganga er sidarst coma til scips með fót sin oc minzt bva at scipino. Styre manne varðar utlegð við huern þeirra er fare hafa tekit oc af urðo at ganga. MEN scolo af ganga til þess er scip er fört. EN þeir er af ganga scolo hafa leigor þær er þeir scyldo reida. oc sva þat er þeir hafa réitt til bvar gagna eða til strengiar. Þa er scip (s. 124, b.) at farlogom hláðit er þat er fimdeillt. þrir lutir ikafe EN ii. fyrir ofan vatn. oc mæla i midio scípi. Ef menn coma eigi til scips þeir er fare hafa tekit þa varðar þeim utlegð við styre menn oc handsals slit. enda eigo styre menn heimting til leigna oc til allz þess er þeir vrðo² asáttir. Ef þeir eyða scipit sva at ofört se þa varðar fiorbavys garð þeim ollom er sva ganga af at því ber avðnena. Ef menn ero quaddir til scips dráttar

1) Skrevet over Linien.

2) Først skrevet verða, men derefter rettet saaledes.

vii. nóttom fyrr eða meira mele. *oc* coma eigi til vardar þeim utlegð. Rett er at queþia a mana mótom *oc* queþa a ut merki. *oc* rétt þott heilact se. þeir scolo scyldir allir til at fara höndr þeir er þingfarar cavpi eigo at gegna. *oc* eigi ero einvirkiar.¹ þeir scolo fara með huscarla sina nema smala menn. Ef böandin dvelr hus carl sin fra. þa utlagaz hann EN hin ellegar. Grid menn scolo sialfir fa ser hros ef þeir eigo til. ef þeir eigo eigi til hrós. þa skal boande fa þeim hross. Eigi er boanda scyلت at fa grid manne hross aðr vii. vicor ero af sumre *oc* eigi sidar EN iiiii. vicor lifa sumars.² Sua skal bva quedia at allir spyre eða gera þeim orð ella. þar er firþir ero fyrir eða sund. þa skal boandin fa þeim scip. enda ero þeir scyldir at fara þott styri menn fae þeim. EN styri menn scolo fæða þa í tvav mál. Styri menn eigo hrófe at scióta *oc* hlun til at fa *oc* festar *oc* vm bva at öllo við haseta fullting. Nu coma menn til scips drattar *oc* fira þeir sic utlegð ef þeir taca a festom þrysvar af öllo afle sva at styre menn ero til búnir. Ef scip gengr eigi upp þa abyrgiaz þeir scipit er at logom ero til quaddir *oc* eigi coma til.³ þar er stefno stadr ihoftini við þa er fare hafa tekitt *oc* eigi coma til. enda er rétt at lysa at logbergi þær sacir *oc* sökia (s. 125, a.) et sama sumar. þar skal quedia til heimilis bva v. a þingi þess er sottr er. Nema menn eyþi scip fyrir styri monnom þa skal quedia til hafnar bva ix. aþingi *oc* sva at virða scaða þan ef scip lestiz af því at menn coma eigi til scips dráttar sem quaddir ero. Þar scolo menn hallda til hafna er scipa upp sát hafa verit fyr ef comaz mego *oc* eigo þeir at

1, 2 og 3) Punctum er tilfóiet.

neyta¹ þar vatz oc haga bæðe þeir². oc sva þeir menn er til cavpa coma við þa. scalat en same maðr þar lengr vera til cavpa við þá samfast en iii. nætr með hross sin. Allir menn scolo gialda hafnar toll nema noregs menn öln vaðmals eða ullar reyfi þat er vi. gøri hespo eða lambs gæro. landeigande scal þat fe hafa. enda scal hann fa husrum til reidis þeirra. enda scolo styri menn reida uppsátz eyri landeiganda .ix. alnar fyrir scip. Hann scal bva vm scip sit torfe oc griote oc vina þav verc þar alandi hins þar er hvarki se acr ne engi. Hasetar eigo at veita lið styre manne oc bera voro hans ascip oc af. þeir scolo fylgia scipi hans til hlunz oc biða hans .xiii. nætr at því. enda föra reidi til hirzlo með honom. Stýre menn scolo bva sva scip sitt at öllo at væl se fört at reide öllo oc at vatne. eigi minn vatn en vi. menn se vm sálld. Styri menn eignaz buðar gagna leigo þegar er neytt er buðar gagna. en scips hálf þegar er þeir hafa segls neytt. en alla þegar er þeir coma til anars landz. sva at nes ganga af megin lande. ut vm scut stafn þeim eða i ackeris sát. Ef menn ero sva staddir ihafe at meira lut manna þeckir rað at casta. þa scal því fyrst casta er ofarst er höfga voro. en iafnt scal allra scade verða þat er castat er. þot fair hafe átt. alla avra scal (s. 125. b.) iafnt scerða. Sa maðr er eigi vill reida scada bötr þeim er atti þat er castat var varðar utlegð. oc gialda tvav slíc sem til hans com igialdeno. Rett er at stefna þeim monnom þar er þeir bera fot sin af scipi enda er rétt at lysa at lögbergi at sokia et sama sumar. Huerr maðr scal húþir fa vm voro sina sva at iafn margir seckir se

1) Först skrevet nytta, men derefter rettet saaledes.

2) Skrevet þeir.

undir iafn mikilli húð. Ef maðr högr scyli hög a haf scip manz. oc varðar fiorbavgs gard. oc sva hvatki er maðr meipir at scipino. eða at reidino. eða at viðom. nema v. avra scade se agør eða meire þa varðar scoy gang. þat er stefno söc oc scal quedia til heimilis bva ix. þingi þess er sottr er. Jafn scylt er bæde at draga scip upp¹ oc fram ef at logom er til quatt. J hofnine at scipi er stefno staðr við þa menn er eigi coma til scip dráttar. EN til saca þeirra scal quedia a þingi v. heimilis bva þess er sótt er. Eigi ero menn scyldir optar a eino sumri en eitt sin at fara til scips dráttar ens sama scips.² slict et sama er mælt vm framsetning scips.

167. vm scipa cavp.

^a Þat er mælt ilögom órvm at menn scolo eigi kavpa dyra avströnan varning at seipom at far monnom en þeir menn rada at legia iii. er til ero tecnir ihuerio heraðs tac marki. Tac marc er fra langa nesi til lóns heidar. fra lóns heide³ til arnar stacs heidar. fra arnar stacs heidi til þiors ár ós. fra þiors ar óse til reykia nes. fra reykia nesi. til⁴ Þeir scolo legia lag a miól oc a lerept oc við oc vax oc tíoro. en þar scolo

a) = A, M., l. c., c. 3.

1) Skrevet over Linien dog uidentificeret med en yngre Haand, men bør ialfald ei sarnes.

2) Punctum er tilføjet.

3) I Skindbogen ved Afskriverens Unøiagtighed: til lons heidar. fra lons heidar. fra lons heide.

4) Her findes en Lacune, svarende til omtrent 9 Bogstaver.

ligia við xii. *mercer* vaðmala ef *menn* cavpa dyra en lag
 er alagt. Þeir *scolo* lag hafa á lagt a enom næsta hálfom
 manaðe er scip er landfast orðit. EN ef fyr er keypt
 (s. 126, a.) EN lag er alagt eða er dyra keypt. þa eigo þeir
menn söc þa er fyrir cavpom *scolo* raða. *scal* sa stefna
 þeirri söc heima at sin sialfs. a þeim hálfom manaðe er
 hann hefir spurt kavpet oc sökia at hreppa domi. Hann
scal quedia heimilis bva sina v. landeigendr iii. nottom
 fyrir domIN. Domr *scal vera* .xiiii. nottom síðar en
 stefnan var.¹ EN sa *scal verða* var við vico fyrir domIN
 er sottr er.² Þar *scal* xii. *manna* domr vera. slict
vardar þat ef sa varningr fylgir kavpino er spilla þickir
 a nockora lund. Domr *scal* doma xii. *mercer* at gialda
 sacar aðilia. EN hann a cost at minca fe giald þat ef
 hann vill oc taca .vi. *mercer* en eigi minna fe. Sacar
 aðili a cost at selia avðrom manne söc ef hann vill oc
scal sa sva með fara sem sialfr sacar aðile. EN ef þeir
 vilia eigi sökia a þeim hálfom manaðe þa soc. þa á huerr
 er vill inan heraðs *manna* í því takmarke soc þa at sökia
 með eno sama atferle. EN ef fleire scip coma ieina höfn
 eða i eno sama tacmarke. þa *scolo* enir sömo forraðs
menn raða hui muna *scal* cavp við hueria scip quamo.
 hafa raðit a vico fresti þaðan fra er scip verða landföst.
 Eigi *scal* cavpa þa viko aðr lag er a lagt. Eigi er rangara
 at bva þav mal til þings eða til varþings ef þat vill
 helldr. **R**ett er at búa mál til þessa heraðs doma ahendr
 utan landz monnom vm vígsacir oc vm averca oc vm
 leg orðz sacir oc vm rán. *scal* mál höfða at heimile eins
 hvers manz þess er fyrir scipa cavpom *scal* raða a hálf-
 om manaðe þeim er sacar aðili spurði mál. *Scal quedia*

¹ og ²) Punctum er tilfoiet.

ix. domstaðar bva iii. nottom fyrir eða (s. 126, b.) meira meile en domren skal vera. EN .xii. manna¹ domr skal dæma vm sök þá xiiii. nöttom síðar en mál er höfðat. Þar skal dæma vm omaga oc vm fe oc slíc gögn öll fram föra sem at feráns domi. en eigi skal hann vera. Þar skal sacar aðile taca við sátt ef þar kómr fram at domi.² skal ein hverr þeirra manna satt gera er fyrir scipa caþpom raða oc skal vina at v.^{tar} doms eið at hann mundi eigi meira fe göra ser til handa fyrir slíca sök. EN sacar veriande skal þaðan til bióða oc erat sacar aðile sátt ella scyldr at taca nema sua se boðit.³

168.

^a Xiiii⁴ dagar ero þeir a xii. manaðom er eigi skal hafscip fram draga eða upp ef til hlunz er ráðit aðr. Of þan man er hann kómr eigi til at setia scip fram ef hann er quaddr eða upp ef þess þarf heldr oc verþr hann secr vm þat vi. morcom ef eigi gengr scip fram⁵ eða upp oc eigo styre menn sök oc er rett at stefna en næsta dag rúmhelgan eptir sva at þeir menn heyre er þar⁶ hafa tekit far sva sem mælt er ilögom. EN ef þeir heyra eigi oc skal lysa fyrir iii. búum þar.

a) = A. M., l. c., c. 4.

1) Dette Ord er noget utydeligt i Skindbogen.

2) Punctum er tilføiet.

3) Herefter har Afskriveren villet fortsætte og skrevet som det synes et E, men derefter udmaculeret dette.

4) Afskriveren har først skrevet Fimtan (hvilket stemmer med c. 14 ovenf.), men derefter rettet dette saaledes, dog uden at udstrege Fimtan.

5) Herefter skrevet: of hann er quaddr, men disse Ord derefter igjen overstregede.

6) Gising f. þat.

169.

Öll *scolo* caup halldaz með monnom váttlaús nema .iiii. Ef maðr caupir land eða goðorð eða haf scip eða fastnar ser kono. *fiorbavgs garð varðar* ef maðr bregðr þeim málom en iii. *marca utlegð vm ünor kaúp hvervetna þess er bvar bera at keypt var eða vattar.*

170.

^a Ef maðr siðr fe fyrir ofan iorð i sino lande *oc scal hann segia til iii. sumor a alþingi.* þa ef ¹ *eigi verðr eigande at et .iii.^a sumar þa eignaz hann seet.* Ef maðr siðr fe i iorðo sine *oc scal hann segia til vm sin a alþingi.* ² ef *eigi verðr eigande at. oc eignaz han þa.* ³ þviat eins verðr at réttu eigande at ⁴ ef sa verðr til er þat fe hefir fra verit stolit eþa hans (s. 127, a.) erfingiar ella.

171. vm iarð fe. ⁵

Ef maðr grefr fe sit i iorð til hirzlo gull eþa silfr *oc varðar þat fiorbavgs garð.* Sa asöc þa er sökia vill. þar scal *quedia heimilis hva ix. aþingi þess er sottr er.*

a) = A. M., Kaupa-balkr, c. 6, S. 403¹².

1) Skrevet over Linten.

2 og 3) Punctum er tilføjet.

4) Ordene oc eignaz hann þa — eigandi at ere skreene to Gange, men overstregede paa det sidste Sted.

5) Ligesom de to foregaaende Capitlers Begyndelsesbogstaver ere noget mindre end sædvanligt, saaledes er dette i endnu høiere Grad Tilfældet ved nærværende Capitel, til hvilket sidste Grunden uden tvivl ligger i den store Plads som optages af Initialen, der begynder det paafølgende Afsnit.

land brigða þattr

172.

^a Þat er mælt þar er maðr vex upp til landz brigðar þa scal hann hefja upp er hann er xvi. vetra gamall. Nu a hann fleiri lönd at brigða en eítt. þa scal brigða land asumri til þess er oll ero brigð. nema hann vili fleire sen brigða. Nu hefr hann síþar upp eða lætr a milli verþa. þa scal hann brigð hafa sumar þat eptir er hann er .xx. aðr. Onyt er brigð hans þa oc a hann ecki til mal síðan. Hann scal lysa at logbergi til brigðar vm land þat er hann vill brigða. oc queþa alandit oc nefna þan man er hann brigðir landit.¹ hann scal lysa til sócnar anat sumar. oc til þess fiordungs doms er landit er i. Sua scal hann lysa at logbergi at lögsogo maðr heyri. en lögsogo maðr er scyldr at segia monnom lög til.² Sa er landit brigðir acost at spyria með vatta hvart hin keni ser land þat eða eigi oc hafi lyrito fyrir er hann vill brigða. Nu kenir sa eigi ser landit þa er þeim scylt at segia hueriom hann hevir sellt. Nu hycr sa er landit brigðir at hin segi honom anat til en er. þa scal hann lysa þeim ahendr er hann hycr at lyrito

a) = A. M., Landabrigða-balkr, c. 1.

1) Punctum er tilföiet.

2) Den arnam. Skindb. læser: segia monnom til at lögbergi.

hafa vel laust fyrir landino. Ef maðr villir landz brigð fyrir manne oc varðar þat fiorbavgs garð. þat er stefno söc enda scal quedia ix. bva til aþingi. scyldr er hver þeirra manna er þat land hevir átt. at stefna sinom heimilldar manne til heimilldar til þess þings er hin brigðir landit. Þat er rétt at huerr þeirra stefne er. spyR at hin hevir lyst til brigðar vm landit enda er rétt at maðr beiðe man heimillðar. Hann scal þat sumar er hann brigðir landit þa söc lysa lög (s. 127, b.) lysing er hann lysti et fyra sumar. til landz brigðar. oc lysa þar til doms. hann scal quedia ix. bva þa er lande þvi ero næstir er hann brigðir hvarf faðir hans átte þat land a deyianda degi eða eigi eða sa maðr er hann toc arf eptir oc queþa a manin oc nefna. Ef þat ber bva quiþr at sá ætti landit a deyianda degi er hann toc arf eptir þá a honom at døma landit. nema hin geti logvöru fyrir sec. Sa scal quedia heimilis bva sina .v. hvárt sculdir gengo ilandit sva at instøðe mundi þuerra. ens unga manz. eða omagar væri a féno eða eigi oc berr þat quidr at sculdir gengi i landit. þa a hin quedia bva vm þat hvarf þar com fullr eyrir ígegn eða eigi. Nv ber þat quidr at eigi com fullr eyrir fullom igegn. þa scal sa quedia quidar vm þat hvarf landit var sellt sem hann mætti dýrst eða eigi. Nv ber þat quidr at hann sellde sem hann matte dýrst. þa helldr hann landeno. Nu scal sa er land brigðir quedia quidar hvarf honom væri betra til fiar at¹ sellt væri sva sem er eða eigi. Nu ber þat quidr at honom se betra til fiar at sellt se en eigi. þa queþr hann þess quidar. hvarf leigo bol væri til at selia fyr eða itök i anara manna löndom eða eigi sva at þo

1) Gísning for e n.

mætti halldaz ávrar í aðalbólino. *eda* instøpi þótt þat væri oselt. Nu ber þat quidr at til væri leigo lönd *eda* ítöc at selia fyr þa brigðiz landit en ellegar eigi. Leigo bol scal fyr selia ef fylgia *eda* sva ítöc i anara manna lönd en síþan aðalbólit ef sculdir ganga í. *Pat* er mælt. ef eigi var landit selt sem hann matti dýrst *eda* gengo þar eigi sculdir iland þa brigðiz landit oc scal þeim dōma er brigði. Ef fleire menn hafa átt landit oc hevir at sölom farit. þa scal huerr þeirra lata bera cavps vatta sina þa er þeir hafa heiman quadda at domi *eda* þva ef þeim villaz vátтар. ^a Þeim vardar *fiorþavgs gard* er fyrst selde landit við þan er keypti at honom oc sva við in vnga man. (S. 128, a.) Ef sa keypti viss vitande þat land er hann visse brigða at van er fyrst keypti. þa verðr hin eigi secr við hann er honom selde fyrstr. en hann scal hafa avra sina *iafn* marga af þeim er fyrstr selde oc sva hverr þeirra af avðrom oc af sinom selianda hver. ^b Domr scal dōma hinom landit er brigðe at gialdögom enom næstom en sa scal bva sem leigo maðr er abýr til fardaga. Domr scal dōma en v.^{ta} dag þan er vii. vicor ero af sunri. aura þeim monnom öllom er átt hafa landit a þvi landino er brigðiz nema þeir eigi gialldaga saman þa scal þar dōma með þeim. ^c Þar at eins vardar *fiorþavgs gard* er maðr viðr eigi avðrom heimilan hálfan bolstað *eda* meira lut þan er bōlt se á. Ef land er mina en sva þa vardar iii. marca utlegð. Ef land er sva lítit at eigi ma domr sitia a oc þeir menn er til ero talþir. oc scal brigða at þinga domi þat oc stefna heiman

a) = A. M., I. c., S. 212³.

b) = A. M., I. c., S. 210⁴.

c) = A. M., I. c., S. 212¹⁰.

oc *quedia* til v. *bva* aþingi vm þa soc. ^a Ef land hevir at husom batnat oc ero iafn morg *hvs* sem þa er tømðiz enom unga manne oc scal hann eigi þat cavpa. EN ef þar hava hus versnat oc ero iafn mörg sem þa er landit varð at erfð ens vnga manz oc scala honom beta þat. Nu ero þar gær fleiri *hvs* upp oc hevir sa maðr or sinom viðe gær er þar bió þa á in vngi maðr cost at cavpa viðen þan er í er sem *bvar* virða við bók. oc slica avra fyrir reiða sem þeir mæla. EN ef hann vill eigi cavpa þa a hin við sin at hava. Nu ero þar *hvs* færi en þa er land tømðiz oc scal sa þat giallda er rena lét þeim er fyrst selde en sa scal gialda enom unga manne sem *bvar* virða. Ef þar er scog land oc scal sva neyta sem aðr var neytt. ellda þar viðe er aðr var viðe eldt oc hafa til husa oc cola at dengia liá við. oc beta bus holuti. Ef þar er reki at landino oc scal hann sva neyta sem scogar. Ef scogar er meir (S. 128, b.) neytt en sva oc eigo *bvar* at virþa þat oc alt þat er spilltz hefir landit af hans raðom.

173.

^b Ef tømiz landz brigð þeim manne er erlendis er. þa scal hann uphefia er hann hevir vm vetr verit ut her et sidarsta enda er rétt at hann hefí upp þat sumar er hann kömr ut ef hann vill. Hann scal sva fara at allri landzbrigð sine sem sa maðr er her vex upp til landz brigðar nema hann scal eigi a meðal láta.

a) = A. M., I. c., S. 210¹⁵.

b) = A. M., I. c., S. 202²⁴.

174. ¹

^a Ef maðr ræðr at selia land sit avðrom manne við verðe oc *scolo þeir* queða amerke með ser hvar tuegia *vm land* oc scóga oc engiar. oc reka oc veiðar oc afréttir ef ero oc a öll avðøse er því lande eigo at fylgia. þat er þeim oc scylt at geta allra avðøsa þeirra er aðrir menn eigo íþat land eða því eigo at fylgia er sellt er i anara manna löndom. hand sala scal landcavp. sva er sem okeypt se ella. ^b Þeir eigo at queda amerkia gongo með ser fyrir vetr nætr enar næsto oc scal þa til gengit. Nv queda þeir ekki a merkia gongo með ser i kavpino þa ² scal queðia selianda sa er keypti xiiii. nottom fyrr eða meira méle. en seliande scal queda þa menn er land eigo fyrir vtan vii. nottum fyr eða meira méli. merkia göngo. oc þa menn er þeir eigo scoga saman eða engiar eða fióro. Þeir *scolo* coma til merkia fyrir miðian dag þar sem cavpandiñ quedr á. þa er hann quedr merkia göngo seliandan. Þar er eigi scylt at ganga til merkia er firðir ganga fyrir eða ár deila þar er netnæmir físcar ganga í. en ef þar ligia eyrar ³ fyrir oc scal queda a þat. Ef maðr a við anan man eyiar þær er mörc ero í oc scal syna þav sem a megin landi. Eigi er scylt at ganga a merki ⁴ þar er fioll þav ero ⁵ er vatn föll deilaz amillom

a) = A. M., c. 2.

b) = A. M., c. 3.

1) I Capitlets første Linie er en Plads ledig til Overskrift.

2) Ordene queda þeir — þa ere tilføiede efter den arnam. Skindb. som udentrirel udeladte ved Afskriverens Uagtsomhed.

3) Den arnam. Skindb. løser eyiar.

4) Ordene at ganga a merki ere tilføiede efter den arnam. Skindb.

5) Skrevet ero þav, men Ordenen derefter forandret ved Henviisningstegn.

heraða. *Eigi* er scyllt at ganga ór búfiár gangi afíall. ¹ *queþa scal þar* (s. 129, a.) *amerki*. Ef þar er snær aiorðo. þa *scolo þeir coma til vii. nóttom síðar eþa minn* ² *mele*. Rétt er ³ oc at þeir handsalez *merkia gongo síðar ef þeir verða allir* a þat *sáttir* er þeir eigo merki saman. ⁴ *Nv verða þeir eigi sáttir amerki oc eigo þeir lyrítar vörn at veria til þeirra merkia er þeir lata rétt er þar eigo lönd við fyrir vtan*. Ef þeir *veria eigi lyríti þa er sem þeir segi sina sátt* a þav merki er hin *quedr* a. Nu reðr sa þat er ny keypt hefir land at *veria lyríti fyri land* oc a sa *eigi* at standa enda *verðr hann* utlagr *vm lyrítar vörnina*. Enda a þar lyrítar at *coma* a lyrít. oc eigo þeir at *veria* er aðr áttó land við *fyrir vtan*. Ef lyríti er varit land oc a sa at kiosa hvart *hann* vill leysa vndan land er keypt hefir eða vill *hann* at sa leyse er selde honom. Nu kys *hann þat* at sa leyse vndan er sellt hefir. þa *scal hann undan hafa leyst* a xii. manðom enom næstom. EN ef *hann leysir eigi sva undan þa vardár honom utlegð* enda *scal hann giallda hinom landit þat er lyríti er varit sva sem hvar v. virða við bók at domi*. Sa maðr er leysir land undan lyríte *hann scal stefna til brigðar vm landit þeim manne er lyríte varðe* a enom næsta manaðe er hin varðe lyríte. EN sa er land er brigpt *scal quedia heimildar man sin heimildar eða stefna honom ella til heimildar* a enom næsta manaðe er *honom* er stefnt. ⁴ *scal hverr þeirra stefna sinom heim-*

a) = A. M., c. 4.

1) *Punctum er tilfötet.*

2) *Den arnam. Skindb. læser meira.*

3) *Tilfötet.*

4) *Punctum er tilfötet.*

illdar manne eða queðia a manaðar fresti sva lengi sem land fór at sölum. Nu hefir nockor. þeirra eigi quatt eða stefnt a manaðar fresti þa spillir han söcom fyrir siálfom ser oc er onýt quop hans eða stefna. (S. 129, b.) Sva scal sa queðia heimilldar er brigðir land oc þessi atferli hafa. sva scolo þeir allir. Land hvar .v. scolo scilia vm merki. EN heimilis bvar v. þess er sottr er vm heimilldena.¹ scal bva alla queðia a þingi. ^a Ef maðr ver lyrite land þat er v. avra er vert eða meira fiar oc veit hann at hann a eigi. þat land er hann kende ser þat varðar honom fiorbavgs garð oc er þat stefno söc. scal queðia ix. bva til aþingi þess er sótt er. ^b Ef sa maðr kýs undir sic vndan lavsn landz er keypt hevir oc er sa eigi scylldr þa er selde at giallda honom þat land er lyriti er varit. nema þviat eins ef hann hevir frammar sellt honom EN hann vine heimilt. Þess land er lyriti er varit eigo þeir at neyta sem þeir eigi til þess er undan er leyst. enda a sa cost at leysa undan þa er hann vill ef keypt hevir landit. oc scal sitt huerr hafa þar vm sipir.

175. ef maðr leynir landz merkiom

^c Ef maðr leynir merki eða villir merke eða fœrir landz merke eða scógar eða engia merki varðar þat fiorbavgs garð hvergi sem þat gorir oc er þat stefno

a) = A. M., l. c., S. 219¹³.

b) = A. M., l. c., S. 221¹.

c) = A. M., l. c., S. 219²⁰.

1) Punctum er tilfœiet.

soc *scal quedia ix. bva* til aþingi. Ef sa kœmr til er sellt hevir land at syna þeim landz merki er keypt hafa. þa *scal hann* heimila honom landit til þeirra merkia sem hann quað á þa er hann selde honom oc rétt ero oc þav merki half. Ef þeir menn ero eigi þar comnir er þar eigo landz merke við fyrir vtan. enda væri þeir quaddir vii. nóttom fyrir til merkia gongonar. þa eignaz cavpandin land með merkiom þeim sem hin selde honom. “Ef cavpandin kœmr eigi til sva sem hann hefir quatt til merkia gongonar eða hevir hann eigi at lögom quatt oc asa maðr cost þess er land aþar et næsta at veria land hans lyrite ef hann vill þriþiung utan garða þess lutar er til hans landz ligr. Eigi *scal hann* veria lyrite vn bolstað hins. Ef sa maðr alyrito er varit hevir enda (s. 130, a.) a sa gras navt alande því bæde engia oc baga.¹ eigi *scal hann* scog hava². enda secz hinn þar a sino. ef hann neytir þess³ landz er honom var lyrite vaet. Ef þeir coma huaregir til merkiana eða er eigi til boðit at lögom. þa eigo þeir lyritar vörnena er þar átto aðr land við fyrir vtan. þeir *scolo* varit hafa landit lyrite a xii. manadom enom næstom þaðan fra er þeim var scyld merkia ganga ef þeir vilia meira veria en sitt land. Ef sa maðr kœmr til merkia er land keypti. en hin kœmr eigi er selde. enda væri hann quaddr at lögom þa verðr hann utlagr við cavpandan enda a domr at doma aþendr honom merkia syningina en v.^{ta} dag vico þan er

a) = A. M., l. c., S. 2229.

1) *Punctum er tilfoiet.*

2) *Den arnam. Skindb. læser höggva.*

3) *Först skrevet sins, men derefter rettet saaledes.*

manaðr lifir sumars. oc þetr scaða þess allz er hann hevir af fengiñ. ^a Þar er manne er land varet lyrite þa scal hann þangat reka bú fe sitt allt i þat horn landz sins er fir er lyritar vornine. Nu hafa þeir fleire varit þa scal hann feit láta reca i miðian haga sin vm apna enda scal fundit feet er sol kómr i avstr mítt. en þat heitir hirðis rismal. enda scal hann at lata menn sitia vm daga. Þott þar beitiz anara manna lönd oc er or rekit sem nu er talit. oc secz hann þa eigi abeitini við þá. Ef hann beitir meir en sva oc vardar honom utlegð við þa er sín lönd vorðo lyrite. Ef boandanom verðr stefnt vm haga beiten. þa á hann at queþia ser biarg quidar vm þat hvárt hann hefðe þan smala man eða eigi er or mundi rekit hafa fe hans or lande hins er sökír vm ef hann villde. Nu ber þat quidr at hann hevir þan smala man er or mundi rekit hafa feet ef hann villde. þa er su beít var er boandin¹ er sótt vm. þa vardar smalamaninom (s. 130, b.) vtlegð en eigi boandanom.

176. vm engi dóm.

^b Ef maðr vill queþia man engi doms þa scal han fara til heimilis þess manz er hann er osátt við vm engit oc queðia þan þar engi doms oc legia á vii. natta stef oc queþa á engit oc a dóm staden.² hann scal

a) = A. M., c. 5.

b) = A. M., c. 17, S. 269⁴.

1) Ordene er boandin ere skreene to Gange.

2) Punctum er tilfóiet.

stefna hinom til brigðar oc til ut gongo oc telia ser engit. Hann scal rumhelgan dag queþia engi doms. hann scal .v. hva queðia .iii. nóttom fyrr eða meira mele at þeir comi til doms at bera quido þa er hann vill þa beidda hafa oc þeir ero scyldir oc réttir vm at scilia. Þeir scolo coma til doms fyrir midian dag. sva at domr se þa nefndr. Hvar þeirra scal hava .xx. menn með ser oc taka þar domendr or.¹ quid menn scolo at fornaðe. Hvar þeirra scal iii. menn nefna idom brigðande engis oc halldande. þar ahvar þeirra at biöða avðrom til hruðningar vm domendr. enda scal dom hryðia sem xii. quid enn sa scal biöða til hruðningar quidar er quadde. scal þan quid² hryðia sem aðra hva quido. Boendr scal queðia fyr en grid menn ef til ero þa er næstir ero þar oc þa er at hærom se réttir. Rétt er þo at grid menn verðe .ii. iquidenom ef boendr verða or ruddir. **a** Hvar þeirra scal coma til nesta hvss engeno því er a göto þeirra er oc scal þar hvar þeirra telia xx. menn liðs sins. scolo þeir af þeim xx. taka domendr oc vatta oc öll gögn þav er þeir scolo hafa at þeim domi. **b** En ef þeim fylgia fleire menn en sva þa verða þeir utlagir við þan þeirra er sótt vill hafa. **c** Eida scolo þeir vina aðr hann segi soc sina fram oc sva þeir allir er lög scil scolo bera at bók eða at crossi. Nv scal hann segia söc sina fram sva scapaða sem hann (s. 131, a.) stefnde. þa scal bera stefno vætti. þa scal bera quid þan hvart sa maðr átte enge þat a deyianda degi eða eigi er hann tóç arf eptir.

a) = A. M., I. c., S. 2705.

b) = A. M., I. c., S. 2731.

c) = A. M., I. c., S. 2712².

1) Punctum er tilfölet.

2) Gising, overensstemm. med den arnam. Skindb., for dom.

Ef maðr hevîr keypt engi þa scal hann bera cavsps vætte sítt. þa err¹ þat eigi til. þa scal v. bva quiðr scilia þat er vattar scylldo. Einîr bvar scolo alla quiðo scilia vm engia brigð. **Ef** fram ero fêrð sócnar gögn. þa scal sa fram fêra varnar gögn er helldr engino. oc sva scal öll lög scil fram fêra sem at þinga domi. en siþan scal domr dëma þeim þeirra engi er helldr heimilld til. **Nv** kômr anar þeirra sinni heimild til. en anar ma eigi. þa scal þeim dëma engis höfnena er heimilld kômr til. en þa scal at þinga domi reyna eigin orð engissens. **Ef** þeir verða eigi asáttir hvern dom þeir scolo dëma. þa scal afl raða með þeim.² þeir eigo at vefengia er þeir ero .iii. hvarîr sem ero. oc fara sva at vefangi sem at fiordvngs domi. þeir scolo þar vera vnz þeir hafa lokit dome sinom. Þar scal engi domr vera er engi er vaxit. enn þar at eins scal engi domr vera er menn ero asáttir hver sem land a undîr. **Ef** þeir vefengia oc scal þat reyna i fiordungs domi þeim sem engi domr var i áttir. **Ef** þat er vefengt í engi domenom. þa scal sa hava er aðr hafðe til þess er reynt er at þinga dome.

177.

^a **Ef** menn eigo land saman oc vill maðr orca landz deilldar a anan hann scal fara til heimilis þess manz er hann vill scilia land at eign við. en v.^a dag vico þa er vica er til sumars. Hann scal nefna ser vatta at han stefnîr honom heim at hann scyli heima vera (s. 131, b.)

a) = A. M., c. 14.

1) Skrevet e7r.

2) Punctum er tilföiet.

a vii. natta fresti oc hann mun þar coma þa at *quedia* hann landz deilldar eða i tölo ef eigi sia bvar landz deilld. **N**v kemr hann þangat þa scal hann nefna ser vátta at því at ec *queð* þic lögsciptis vm landit oc nefna hann eða itölo ef bvar siá eigi logscipti með ocr in v.^{1a} dag þan er iiii. vicor ero af sumre oc garðlags ef hann vill. þat láta fylgia. *Hann scal quæða* aból staðin hvar hann scal fyrst til coma. þeir scolo þar coma hvarirtvegio fyrir midian dag. Sa scal *quæða* bva v. þa er því landi ero næstir er deila scal. Landeigendr scal *quæða* sa er scipta vill láta landeno .vii. nóttom fyr eða meira mele. þa er réttir se i *quidom* vm¹ þa menn alla er lut eigo ilande því er scipta scal. *Hann scal* fara til heimilis hvans es hann vill *quæða* at scipta landeno. hann scal nefna ser vatta. Nefni ec i þat vætte. at ec *queþ* þic landscriptis at scipta með ocr logscipte oc scipta þar husom oc engiom með navta² þína .iiii. coma þar fyrir midian dag.³ *queþ* ec þic lög quop. Þa er maðr er quaddr land⁴ sciptis oc ger hann eigi handsala oc verðr hann⁵ utlagr vm þat iii. morcom. enda a domr at dæma a hendr honom þa er hann er sóttir vm .xiiii. nóttom eptir vapna tac. oc scal þar dæma ahendr honom fe vítet oc láta uppi land sciptit. EN ef bvar coma eigi til oc vardar þeim utlegð oc scal dæma ahendr þeim at scipta landeno xiiii. nottom eptir vapna tac. EN ef þeir coma eigi svá at scipta sem dæmt er þa vardar þeim *fiorbavgs* gard. EN ef dæmt er ahendr honom þa scal *quæða* bva til iii.

1) Maaskee burde der læses við.

2) Gising for vatta.

3) Punctum er tilføiet.

4) Forst skrevet lög, men derefter rettet saaledes.

5) Herefter skrevet eigi, men dette Ord derpaa igjen udstrøget.

nóttom fyrr en ef hann kemr þá eigi til þá varðar honom *fiorbavgs card*. enda *scolo* þeir¹ þo *scipta*. Ef² þetta ero *stef-* (s. 132, a.) no *sacar* oc *scal* *quedia heimilis* bva v. til þess er sótr er.

178³.

Hvar þes er *menn scoló* *lande scipta eða omögom eða huige* er *menn scoló* *logscipte eða virðingar hafa*⁴. þá *scoló* *menn* *logeida* *vina* at *boc eða* at *crossi*. *Sua scoló* þeir *land deila með þeim monnom öllom* er þar eigo *lut ilandeno*. at *sins megi hver nióta oc scal ser hueriom deila*.⁵ *scal* engi þeirra *reca sitt fé yfir anars land heiman*.⁶ *scal* þar *löndom* *igegn scipta*. en *eigi scal* þar *husom scipta* *igegn lande*. en ef þar er *sumt land verra* en *sumt oc scal þat vera* þvi *viðara* at *iam góð* se *bæde*.

179.

Uatn *scal* *falla* þar til *bolstaða* *allra*. enda *scal* *allr saman fara huers þeirra landz lute*⁷. þeir eigo at *scipta husom buarnir* at *iafnade með þeim*. þeir eigo þuerkyrfa *hus* ef þeir *vilia* en *eigi scal* þar *hus deila* at *endlongo*. Ef þar *verðr* *hus* i *anars lande*. oc *scal* þá *hus þar vera meþan* sa *vill* er a en *hann scal* or *sino lande* *föra* til *alt* at *beta vm*. en ef *hann* *vill* or *stað* *föra* þá *scal hann* *isitt land* *föra*.

1) *Tilföiet*.

2) *A. M. udel*. Ef og *læser senere* bva ix. — til *fiorbavgs*saca en v. til *utlegðar*.

3) *I Capittlets første Linie* er en *Plads aaben til Overskrift*.

4) *Tilföiet*, i *Henhold til Læsemaaden* i den *arnam*. *Skindbog*.

5 og 6) *Punctum* er *tilföiet*.

7) *Skrevet lute landz*, men *Ordene derefter forandret ved Henviisningstegn*.

180.

MEN eigo at briota iorð til taðna eða til akra þótt þeir eigi fleire saman en .i. Þeir eigo iafn góðri iorðo at avka sina töðo er sidar avca. Þar er bvar sia eigi¹ logscipti at lande oc scolo þeir scipta husom þo oc engiom oc töðo oc acr londom ef ero, en telia kyfse ihaga. Þeir scolo sva telia ihaga at þeir hygi at eigi myni fe at nytra at færa se í, enda er þo scipat til fullz. Þar scal telia þrevetr² navt við kv eða ellre. En tuevetr navt .ii. við kv eða yngri.³ eigi scal kalfa telia. Hross þrevetr við .ii. kýr eða ellra. Tuevetr hross eða (s. 132, b.) yngra við ku. scalat fyl telia. Lömb .xx. við kú. Gamlir savþir x. en geitr .v. Eigi scal⁴ svín iland telia ne haga⁵. ^a Ef maðr hevîr til þess keypt í landi at hann villde því til sins landz lata scipta er næst vøre þa scal luta þar. Ef hann hevîr eigi til þess keypt oc scal hann þan lut hava er næstr er hans lande. ^b Ef þa er snær a iorðo er menn scolo lande scipta eða i telia eþa garðlag rétta, oc er rett at þeir bíði til þess er vi.⁶ vicor ero af sumri nema þeim se land sva kunt sem þeir se allt.

181.

^c Ef maðr vill beida garð lags annan þa scal hann hefia vpp heimstefno sem þa er hæn beidir land seiptis oc

a) = A. M., I. c., S. 256²².

b) = A. M., I. c., S. 258¹⁹.

c) = A. M., c. 15.

1) Skrevet over Linien.

2) Det sidste Bogstav i dette Ord er skrevet over Linien.

3) Punctum er tilføjet.

4) Tilføjet.

5) Den arnam. Skindbog læser hafa.

6) Den arnam. Skindbog læser v.

sva quædia bva til at deila garð lag sva með þeim at þeir vini lagðan aþrimr sumrom. amedal ana. Þeir scolo sva hafa hið hvar þeirra asino lande at meðal lage. eigi scolo þeir af selia ne onor lönd við hafa fyrir þær sacir. Þeir scolo lög garð gerða. en lög garðr er .v. feta þiockr við iorð niðri en .iii. ofan taca í öxl manne af þrepa. þeim er gildar alnar oc faðma hevir. Bvar scolo retta merki þeirra. iafna þar nesiom. oc þótt munr verði nesia. oc eigo bvar at scipta ef þat er minn vert en .v. avra. hvargi ma scyllda anan til garð lags þar er eigi tecr hiá torf eða griót oc bera verðr til með eyk eða reiða. Þeir scolo háþir hefia up ieinom stað oc gerða til sins enda hvar. garðin nema þeir verðe a anat sáttir. Sa acost at legia lengra garðin ef hann vill er quaddi. Ef sa ger eigi legia garðin er quaddr var garð lagsens. þa scal sa legia er quadde sin lut. enda varðar honom eigi beitin þótt fe hans scioltiz fyrir garðz en- (s. 133, a.) da. Hinom varðar utlegð er eigi vill gerþa. enda secz hann abeitine enda scal domr dema garð lagit a hendr honom enda a hann at beta av visla bœtr hinom er gerþir ef hans fe gerir. Ef hann gerir minn garð en mælt er í lögom eða syniar hann með öllo oc se hann til quaddr at lögom oc varðar honom iafnt bæde. Ef þar verðr tungarðr í garð lage en þat er tungarðr er töðo völlr gengr vt at garðe þar a sa cost er völl á at gerþa ein ef hann vill. oc taca þa utan garðz garð virkit. Ef hann vill at þeir gerþi baðir oc ahann cost at beta ein ef hann vill oc taca utan garðz garðzbœtrnar. en ef hann vill eigi ein beta garðin eða gerþa þar er tungarðr hans er. þa scal þan hvar þeirra beta er gerðe oc taca þar efne garð bóta er þeir tóco garðvirke. EN ef þar verða hög scógar fyrir þa scal fyrir nes þar gerþa. EN ef þar ero rif

hris oc *scal* gerða igegnom þav. en þat ero rif hris ef *menn* rífa. en þat er hōg scogr er *menn* hōgva. Ef þar verða engiar *manna fyrir* garðe oc *scal* gerþa et gegnsta þar enda bēta þeim engiar sínar *sva sem* bvar virða við bōc. at þeir hafi anat engi iafngott oc iafn micit oc iafu hōgt. Ef þar er garðr er *vm* þiōð bravt þvera. þa *scal* hlið vera agarði alnar oc faðms micit oc hava¹ grind fyrir *sva* at *menn* lúci vpp af hrosse oc aprt ef vill. Þess a hann cost at fēra garðz hlið á ör scot eða scemra *sva* at se af þiōð brēt oc se þat iafn gott at ríða. Ef þar er gert *vm* þiōð bravt þvera *sva* at *eigi* er hlið á gardenom. þat varðar utlegð^a enda er garðrin oheilagr oc á at briota hlið a þeim garðe þott heilact sé ef maðr fer igegnum. en ef aprt er gert hliðit. oc a huerr at sēkia þa sōc er vill. (S. 133, b.) ef *eigi* er hlið agarðe. ^b Amíðil ana *scal* lōg garð gerða. en vár avn er til þess er manaðr er af sumre. en garð ön síþan .ii. manaðr. þa er hey önn aðra .ii. manaðr.² en þá er log garðz ön en efsta manað sumars.

182.³

^c Ef maðr hevır lönd fleire vndır bu sitt. en eitt. oc vill hann fara þar isel yfir anars manz land. oc a hann þar at fara tysvar með fe sitt a sumri til sels. oc fra. þviat eins optar ef misgongor verða fiar. oc a hann

a) = ovenf. c. 2, S. 26 (A. M., Krist. R., c. 17).

b) = A. M., c. 15, S. 261¹⁴.

c) = A. M., c. 19.

1) Den arnam. Skindbog læser blarra.

2) Ordene þa er — manaðr ere tilfötiede efter den arnam. Skindbog.

3) I Enden af første Linie er en Plads aaben til Overskrift.

þa at reka heim smala sín. Hann a fornar götor at fara ef þær ero til. en ef hann fer vm engi manz þa scal hann itogi hafa et lávsa hros. Ef þar ero keldor agoto hans oc a hann at gera brvár i anars manz lande oc vina þav a verc þar. en ef hann fer yfir engi manz oc hlytr maðr af því scaða. þat varðar honom utlegð. enda scal hann bœta hinom scaða sua sem bvar hans virða við bók.

183.

^a Þat er mælt. at engi maðr scal legiá bolstað sín ileg. Ef hann getr eigi leigo við þa scal hann fara til hus þeirra manna. er þar bva næstir landi því er þar er obygt oc nefna ser vatta oc biöða þeim at leiga landit þa er vii. vicor ero af sumre et siðarsta sva sem bvar meta. Ef þeir leiga landit oc scolo þeir þar etia heyiom þeim er þar fáz a því landi enda scolo þeir hallda husom sem aleigo landi. oc scolo þeir at öllo hallda landeno sem leigo lande. Ef þeir leiga eigi þa a hann at veria þeim lyrite landit oc fara með lyrite þeim sem með stefno. Þat er oc rétt at hann vere þeim lyrite at lögbergi. Eigi sekiaz þeir a beít aðr þeir fregna lyritin. ^b Ef maðr rekr fe sítt i anars manz land eða lætr reka sva at hann vili anars eigin-beita oc verþi af því v. avra scaðe. eða meire oc varðar honom siorbavgs carð. en ef mini scaðe verðr en sva. þa varðar utlegð. oc bœta avvisla sem bvar meta.

a) = A. M., c. 20.

b) = A. M., c. 9.

184.

(s. 134, a.) ^a Ef menn bua tueim megom ár oc vill anar þeirra gera brv yfir þa scal sa biða hinom at gera brvna. Nv vill sa eigi gera. þa scal sa gera oc vellta báðom megin arenar til. Nv verðr hinom mein at götom þeim er til geraz. þa scal sa er brvna gerði bota hinom þat sva sem hvar v. virða við bók þess er scaðan fecc af. Nu vill sa maðr gera brvna er hvarungi megin a land við. oc scal hann biða þeim at gera en þeir scolo taca til a xii. manaðom enom næstom ef þeir vilia gert hafa. EN ella scal hann gera oc velta baðom megin ár til. Sa er brv gerir scal mæla fyrir sem hann vill. at hui hafa scal brvna oc segia til ilögrétto hueria hælgi hon hevir oc hvat varða scal ef af er brugðit. Scal oc bota þeim er lavnd eigo við sem hvar virða ef honom verðr mein af götom þeim er af geraz. hvargi á at bana avðrom þeim er land eigo við ána at hafa scip á. Nv vill anar maðr hafa scip á áne. þa er þat þviat eins rétt ef á er avalt meþan á er þið oc meta eigi leigo. EN ef mein verðr at götom þeim er af göraz þa scal sva bota sem aðr var tínt.

185.

^b Ef maðr viðr alande anars olofat oc sceðr þar iorð olofat eða slær. þat varðar iii. marca utlegð. EN ef hann hevir abrott eða neytir þa a hinn at raða orðe vm. Ef maðr lætr reca fe sitt i anars manz land eða sva at hann vill at þangat gangi. þa varðar fiorbavys garð.

a) = A. M., c. 16.

b) Hertil findes intet fuldkomment tilsvarende i den arnam. Skindbog, jfr. A. M., c. 9, S. 2294.

^a *Nv verða misgongor fiár oc varðar sva fremmi við lög haga beit er land er lyriti varit oc farit sua með sem með stefno. ef hin heyrir eigi sialfr. Lyritar vörn en sama scal hallda xii. manaðr fyrir haga beit. Rett er at veria lyrite haga beit at lögbergi eða ávár þingi ef þeir ero samþinga oc varðar sva fremmi (s. 134, b.) við lög er sa spyr er lyriti er varit. Ef maþr stefnir lög-hælgan dag eða ver land lyrite. þa varðar iii. marca utlegð. enda verðr onýt stefna eþa lyritar vörn hans.*

186. vm sino brenor

^b *Nv vill maðr brena sino ísino landi þa scal hann biðia lofs þa er næstir bva oc lavnd eigo við fyrir utan oc beta þeim þo ef af geriz. EN ef eldr renr ihvs þeirra manna er eigi hafa lofat eða lönd eða brena fyrir þeim scógar þa varðar fíorbavgs gard. ^c Huerr maðr a iardar avoxt isino landi allan. þat a maðr heimíllt at éta i anars landi ber oc söl. EN vtlegð varðar iii. marca ef hann hevir abrott olofat. Nu tecr hann hvanir oc varðar þat iii. marca utlegð. en ef iii. alna ero verðar þa á eigande at raða orðe vm. ^d Ef maðr rífr hrís ilandi manz oc varðar iii. marca utlegð. föra má til þyfdar ef vert er .iiii. alna ef hann nytir ser eþa til gortekis.*

187.

^e *Ef maðr a engi íanars manz landi oc scal varða við engi því EN v.^{ta} dag þan er vi. vicor ero af sumri ár*

a) *Jofr. nedanf. c. 198 A. M., c. 6.*

b) = A. M., c. 22.

c) = A. M., c. 47, S. 347²⁰.

d) = A. M., c. 35, S. 295¹⁶.

e) = A. M., c. 23.

vm morginín. EN sa maðr er engi á ianars lande hann scal þat fyrst láta yrkia. Ef hann yrkir eigi sva engit sem mælt er oc vili hann ort hafa þa vardar honom vtlegð. oc er oheilact bæde hejit oc sva engit. Nv á hann ífleire manna löndom engi þa scal hann sit sumar slá hvert þeirra fyrst. oc slá suá fremmi heima er þav¹ ero öll slegin. ^a Hann á at gera stíflor í engi þvi ef hann vill oc grafa engi sitt til. oc veita sva vatn a engit. Hann scal a sino engi hefia up veitona enda scal þaðan falla í en forna farveg.² eigi scal hann anara manna lönd meida i veito sini. Ef fe anara manna fær scada iforvm þeim er hann grefr oc a hann at giallda þat. Eigi a maðr at gera veitor i landi (s. 135, a.) sino sva at spilli lande eða engi þess manz er fyrir nedan býr. en ef þeim verðr v. avra scade af þvi eða meire þa vardar honom *fiorbavgs garð* er veitona gerði. en ef mine verðr scaden en sva þa vardar honom vtlegð oc giallda avvisla.

188. vm garð lag

^b Maðr a at gera lög garð vm engi sitt ef hann vill hvar þess er eigi licia beitv teigir manna í v. avra verðir eða meira. hann scal i sino engi marke. velta torfe til garðs. hann scal láta þar hlið a garðe. **R**ett er at hann byrgi aptr garðin ef hann vill þa er .vi. vicor ero af sumri en hann scal hirt hafa hey sítt. or garðenom oc upp lokit garðin er .iiii. vicor lifa sumars þa a sa beiten a er land a undir enda er þa o heilact engit oc

a) = A. M., c. 24.

b) = A. M., c. 25.

1) Ordene er þav ere skreone í Gange.

2) Punctum er tilföiet.

heyit ef þa er ohirt enda á sa upp at lúca hliðom er beit á. Ef hann slær eigi sva engit þat er hann á ianars lande eða gerþir hann eigi lög garð vm þa er engit oheilact við þes manz fe er beit á alande. þvi er engi þat er a.

189¹.

^a Maðr á gera log garð vm hey sitt 'i anars laxde oc grafa i sino engi marki torf til. Ef garðr sa fellr þa scal gera sa orð er beiting á vm staccgarðin þeim manne er hey á igarðenom oc varða við fe sino við hey hans en sa scal til fara þegar er hann fregn. EN ef hann fer eigi sva til þa er heyit oheilact við þess manz fe er beít a vm garðin. EN ef snæ legr at garðinom. oc scal hann gera orð hinom er garð þann á eða moca siálfr vm ella. Nu ger sa eigi til fara er hey á þa er hann fregn snæ vm garðen oc er þa heyit oheilact sem þa er garðr var fallin.

190².

^b Hver maðr a engis voxto isino engi marki. Nu vex þar enge (s. 135, b.) viðara oc a sá þat engi er land a undir. Ef viðr vex í engi manz þar er anar a land undir oc er rétt at sa rísi³ upp þan við er engit á oc

a) = A. M., c. 26.

b) = A. M., c. 31.

1 og 2) I Enden af Capitlets første Linie er en Plads uaben til Overskrift.

3) I den arnam, Skindbog rífl.

scal sa hafa viðin er land a undir.¹ EN ef þat geriz havgscógr oc scal sa hafa scóg er land á undir. oc fa hinom engi þat er bvom þeim .v. syniz hinom iafn gott at hafa er næstir bva engi því er viðrin vox í. Ef engi þat spilliz af eg vere er madr á i anars manz lande oc alandeigande at fa honom iafn gott engi ef hann vill egverit nyta. Ef engit onytiz þa scal sa hafa engit er land á. scal hann fa hinom þat engi er bvom syniz at honom se² iafn gott at hafa sem hitt var adr egverit gerdiz i.

191. vm vatn veitor.

^a MEN eigo vötnom þeim at veita er upp spretta ilandi manz i sino lande huerr. EN ef þat ero brvnr manna þa scal fella i EN forna farveg huerr af sino lande. EN ef þo geriz at meini þeim er adr var þat brunlöcr³ oc scal eigi þa veita. ^b Ef menn veita merke vötn a engi sín oc þiccir þeim mein at er hálf a vatnit. þa scolo bvar v. scripta vatneno með þeim. Ef vatn er sva lítit at þeim hlyþir eigi at scripta. þa scal sina vico hvar þeirra hafa. MEN eigo hrossom sinom at æia ianara manna lande vm sumar þar er mötiz slátta oc sina. eigi scal isláttom æia. ^c MEN eigo at gera lög garða vm hey

a) = A. M., c. 32.

b) = A. M., c. 33.

c) = A. M., c. 28.

1) I Skindbogen: þAN við er engit a oc scal sa hafa viðin þAN er engi a oc scal sa hafa viðin er land a undir. Ordene: oc scal sa — engit a, der staae i Strid med det følgende og hvilke. Afskriveren uidentvørl blot har glemt at udstrege, have vi udeladt, hvorved Læsemaaden bliver overensstemmende med den arnam. Skindbog.

2) I Skindbogen: sō.

3) Saaledes ogsaa i den arnam. Skindbog; i den arnam. Udgave feilagt. brunlöis.

sin i örscotz hælgi við anars manz merki i *sino landi*. ef þeir vilja hey sin hælga. en ef eigi er log garðr vm þav hey er sva ner ero anars landi at í orscotz hælgi ero við. þa ero heyin oheilög við þess manz fe er sva nær býr. ^a Ef fe þess manz trøðz at heyi igarðe þeim er eigi er loggarðr vm. en lög garðr scylde vera. þa á sá þat fe (s. 136, a.) at gialda sem bvar v. virða er garð á oc lögstaccgarð scyllde halda. ^b Ef menn eigo sambeit oc ero hey slegin a því lande. þeim monnom er scylt at¹ hafa log garða vm hey sin er þav hey eigo. ^c Hver maðr a groðr af lande *sino*. en ef þar briota merki vötn suarðfast land af lande manz. oc a sa hólm sin er aðr átte. en eigi scal hann veria lyrite þat land. enda scal hann nyta ser þat land sva sem hann vill. hann scal fella vatn ef hann vill aprt í en forna farveg. Eigi scal hin reca fe sitt íþat land en eigi varþar honom þótt mis göngor verðe fiar. Ef engi² er í því lande oc scal hann sva við varna sem ihans lande se enda scal eigande sva yrkia sem i anars lande se. Ef engi vex i vatz farvegnom enom forna oc ahálfst hvar þeirra þat er land eigo við.

192. vm mala land

^a Ef maðr selr land sit manne oc vill hann lecia alög mala eða lögveðr oc eigo þeir at hannelsaz þan mala sem þeir ero asáttir eða veð. þan mala scal lysa at lög

a) = A. M., c. 29.

b) = A. M., c. 30, S. 287¹⁵.

c) = A. M., c. 33, S. 291⁷.

d) = A. M., c. 12.

1) Skrevet over Linien.

2) Først skrevet eg (Forkortelse for eigi), men derefter i tilføjet over Linien.

bergi *eda þat* veð *sem þeir* handsoloðuz hit næsta alþingi eptir caup þeirra. ^a Ef þeir mæla *sva* at *eigi* scyli scylt at lysa malanu *eda* veðit oc a þat *eigi* at halda. enda er þa hvarke a landeno veð ne male. Þa er lög male er lýstr *eda* lögveð fyrir hvom fyrst. enn síþan at lög bergi. þan mála þarf *eigi* optar at lysa meðan þeir vattar lifa oc hann man vattana oc þeir lifa þarþir er þan mála áttoz við. Ef vattar deya *eda* villaz þeim lysingar vattar er malan á. *eda* deyr sa er málin var við gør. þa scal lysa et þriðia hvert sumar at lögbergi þan mala. en ef *eigi* er *sva* lystr málin þa er malin af. Ef sa deyr er málan átte. þa scolo erfingiar ens davða scipta þeim mala með ser. Ef þeir ero (s. 136, b.) fleire en ein. oc scal sa lysa et þriðia hvert sumar. at logbergi er malan á *eda* veð ef þat er. Rett er at selia avðrom manne ihond at lysa veð *eda* mala. Rétt er at selia landz mala *eda* veð oc *sva* at gefa *eda* suage anara gripa. Hvervetna þess er maðr alögmala *eda* lög veð i eagine anars manz hvart sem er land *eda* anat fe annarr² en sa er lögmalan gerþi á *eda* lögveð fyrst. þa scal sa láta lysa et þriðia hvert sumar enn þann mála á at logbergi at lysa a eno næsta alþingi oc segia þeim er land á. *eda* þan grip er malin er á. *eda* veð oc segia með vatta. Þu scalt mer biöða land þat scal hann queda. *eda* anat eigin ef þar var veð *eda* male. á. oc a ec þan mala nu *eda* veð ef þat er. ^b Þar er lögveð er. oc scal maðr taca tva avra fyrir ein ilande *sva* sem bvar meta við boc landit in .v.^a dag

a) = A. M., I. c., S. 23615.

b) = A. M., I. c., S. 23422.

1) Tilföiet i Överensstemmelse med den arnam. Skindbog.

vico þan er vii. vicor .ero af sumri.¹ et sama sumar er hann misti gialdagans. þa eignaz hann ilandeno halfo meira fe enn hann átte at honom.² bvar scolo quaddir iii. nottom fyrir eða meira meli. Sua scal þar er gripir aðrir ero veð mæltir at maðr scal ii. avra taca fyrir ein nema hann veð mæli ser verra grip en því gegni. Oc er þegar gripin for veði er fe gelldz eigi þan dag er til var mæltr. Slíct er log veð þat þót þeir hafe markat verð alandino. ^a Sa er biöða scal malan scal coma sumar dag in fyrsta með viðrbioðanda imiðian dag eða fyr. hann scal nefna vatta oc biöða þeim manne er a³ mala a landeno lögböde at cavpa sva sem hin byðr við. þa scal við bioðandin segia hverio verðe hann vill cavpa. Nv scal mala maðrin kiosa ef hann vill vndir sec oc er þa cavp þeirra. Nv kys hann undan ser oc er þa af male hans nema (s. 137, a.) þviat eins. at hann cavpi oðýra þeim mun en þeir buðo honom við at hann gøre honom hags mune .v. avra fiár eða meira fiár í cavpeno. ^b Nu kys hann undir sec landit. þa er þeir verða at brekeno sanir oc vardar þeim fiorbavgs garð oc er þat stefno söc scal quedia heimilis bva ix. til aþingi þeirra er sottir ero oc scal hann sótt hafa aþridia þingi þaðan fra er söcen gerðiz.⁴ ef brek sanaz oc scolo bvar v. þeir er næstir ero landeigendr at virða landit við bóc. en sa er mala átte scal giallda slicca avra sem þeir virðo landit. Ef golldit er landz verðit oc a cavpandin heimt-

a) = A. M., 1. c., S. 240²⁰.

b) = A. M., c. 13.

1 og 2) Punctum er tilfoiet.

3) Tilfoiet.

4) Punctum er tilfoiet.

ing til sva mikils fiar at selianda sem bvar virða odyra en hann keypti. Nu ef hann kýs vndan ser landit oc se bréc boðe boðit. þa varðar þeim slict sem aðr var talit. oc scal sva at allri sócn fara sem aðan talða æc. Sa er mála átte scal stefna til rofs cavpeno þeirra oc scal up rofna ef bréc berse oc scal hann brigt hafa a eno næsta alþingi þaðan fra er honom var landit boðit. ^a Nu hevır landeigandın eigi bioðanda til sumar dag en fyrsta oc hevır hann þo er .iii. vicor ero af sumre eða fyr a þvi mele. þa scal hann heim hafa stefnt honom vico fyrir boðit. eða meira méle. oc segia honom hvat við er boðit. ^b En cavpandinn scal taca við lande oc scal giallda verð anat sumar með leigom. EN v.^a dag þan er .vii. vicor ero af sumri nema þeir eigi fyr gialldaga saman. Nu hefır hann síðar bioðanda til. en sva oc hevır hann þo til a varðingi þa scal hann þo en somo atferle hafa vm boð sitt sem aðr var tint. eigi scal hann síðar segia EN vico fyrir þing. Ef¹ (s. 137, b.) cavp þeirra verðr fast oc scal sa a lande bva þav missere er land átte sem aleigo lande. oc sva abyrgiaz við cavpanda hvegi sem hann stafar fyrir sem hann bve sialfr á. oc aseliandenn allar landz nytiar aþeim misserom. oc abyrgiz hann við spellom við cavpanda sem bvar virða. EN verðit scal gialda anat sumar a þvi eno sama lande leigo lavst. EN .v. dag þan er vii. vicor ero af sumre. nema þeir verðe a anat sáttir.

a) *Jefr. nedenf. c. 193, S. 1022¹ (A. M., l. c., S. 243²²).*

b) *Jefr. A. M., l. c., S. 2486.*

¹) *Gisning, i Overensstemmelse med den arnam. Skindbog, for En.*

'193.

^a Ef sa maðr ferr af lande abrott eða or fiordungi þeim er hann a malan í. þa skal hann fara til fundar við þan man er þat land á. oc segia honom með vatta hveriom hann skal biða landit oc skal sa maðr samfiordungs vera við mála landit. er hin skal biða landit er á. Ef maðr deýr er land þat átte er male var á. oc þarf eigi þat land at biða er erfingiar ens davða leysaz at. eða sua kona ef hann hefde átta. ^b Huervetna þess er eigi ero landz málar lýstir eða veð svo sem nv er tálit. þa ero ranglystir enda er þa sem olýstir sé. oc er af landeno þa veð eða mále hverge sem á var. Ef maðr vill mála land selia. hann skal fara til fundar við þan man. er mála á a lande því en fyra lut ein manaðar oc segia honom at landit er falt. Rett er oc at hann comi síðarr þott hann comi¹ vico fyrir sumar et síðarsta oc nefna ser vatta. Þpat vætti. skal hann queda at stefne þer heim oc bið ec þic heima vera sumar dag in fyrsta.² mvn ec þa coma oc biða þer landz mala oc hafa til biðanda þan er cavpa vill oc skal hann queþa a hvat hin byðr við er cavpa vill. ^c Ef hann hefir eigi til biðanda. oc skal þo mæla enom somom málom við þan er málán á nema þat at hann skal segia³ hinom at hann hefir eigi til biðanda. oc búsz þv svo við at ec mvn her coma til heimilis þins sumar dag en fyrsta ef

a) = A. M., c. 12, S. 238⁶.

b) = A. M., I. c., S. 239¹⁸.

c) = A. M., c. 13, S. 243²².

1) Ordene Rett er — comi ere tilföiede, som uidentviøl udeladte ved Unoiagtighed, efter den arnam. Skindbog.

2) Punctum er tilföiet.

3) Først skrevet biða, men derefter rettet saaledes.

æc fæ¹ (s. 138, a.) cavpanda at landeno. **Ef** hann fær til bioðanda .vii. nottom fyrir sumar til landsens². þa scal hann fara oc segia þeim er malan á. oc queþa á hvat við er boðit. þa scal hin ráða vm vikona. **Ef** hann fær fyr til bioðanda en iii. nottom fyrir sumar oc scal hann fara þo til fundar við þan er malan á oc segia honom með vatta hvat við er boðit við landino. oc er hin scylldr at kíosa sumars dag enn fyrsta. ef³ landeigandin hevír sagt honom .iii. nóttom fyrir sumar. **Ef** hann fær síðar til bioðanda oc er honom rétt at bióða hinom landit þa er hann finr hann sialfan at mále. en hin scal kiosa iii. nottvm síðar. **Ret**t er honom at stefna hinom heim vii. nóttom fyrir boðit. ef hann fær til bioðandan síðar en sumars dag en fyrsta til landzens oc scal hin kíosa iii. nóttom síðar hvart hann vill hafa landit eða eigi. ^a **Ef** sa kýs undír sec landit er malann átte á oc kýs hann sumars dagenn fyrsta. þa scal hann gialda verðit en v.^{1a} dag þan er .vii. vicor ero af sumri á lande því er þar var mála land. nema þeir eigi fyr saman gialdaga þa scal þar gialda. **Ef** hann kýs síðar~~er~~ landit undír sic en sumars dagenn fyrsta. þa scal verðit gialda anat sumar eptír enn v.^a dag þan er .vii. vicor ero af sumri. oc gialda aþeim bólstað er malin var á nema þeir eigi fyr saman gialldaga. þa scal þar giallda feet. ^b Sa er scylldr at vera heima sumars dag enn fyrsta ef honom er sva heimstefnt. til boð mála kers sem nv er talet. ef hann er þa eigi

a) = A. M., 1 c., S. 247¹⁴.

b) = A. M., c. 12, S. 240¹⁰.

1) Tilföiet.

2) Rettelse for landens.

3) Rettelse for en.

heima navðsynia lavst., enda hafe hann *eigi* þan man til kers fyrir sic er handsol se eigande við. þa er landit mala lavst. ^a Rétt er at *maðr* sele avðrom manne ihönd at biöða landz (s. 138, b.) mala. Ef sa tortrygvir boðet er malan á. þa *scal* sá láta bera *vætte* þat er boðmalin var ihönd selldr at biöða malan landzens. ^b Sa *scal* lög avra biöða við mala lande ef verð¹ byðr við. ella er *sva* sem obøðet se. mala landit. þeim er malan átte. Þan mala *scal* hvern *maðr* lýsa a lande anars sem hann a. en sa *scal* þan biöða sem hin lyste oc hann átte. þar er aqueþnir avrar ero mæltir a lande oc er *eigi* scyllt at hafa til biöðanda. en *sva* *scal* biöða þat land sem mala land oc *sva* at boðe fara oc at öllo anars sem hann biöði log mala land.

194. vm beite teigo.

Ef sa *maðr* a beite teigo i anars landi er hann a mala land eða *sva* ef i mála landeno ero beito teigir. þa teigo *scal* *maðr* selia ef hann vill ef þeir ero v. avra verþir eða minna² fiar. ^c hann *scal* queþia v. bva til virþingar. oc giallda a enom næstom gialdögom verðit. EN þat heitir oværa teigr. Ef sa vill cavpa þan teig er land á undir oc er sa scylldr er a. Sva oc ef sa vill selia er a þan teig. oc er sa scylldr at cavpa er land á

a) = A. M., c. 13, S. 245¹¹.

b) = A. M., l. c., S. 245⁸.

c) Jofr. A. M., c. 8.

1) Skrevet verðr, men Slutningsbogstavet underprikket.

2) Gising, overensstemmende med den ærn. Skindbog, l. c., og c. 8., for meira.

undir. ^a Maðr a at taca fe fyrir mála land ef hann vill oc eigi lengr en .iij. vetr samfast. Ef þeim er grvnr at því er á mála a landeno at sellt se landit. þar a hann costi .ii.^a Þat er rétt at hann stefne hinom vm land sölo er selde¹ oc calle honom varða utlegð oc vi. aura handsalslit. þess a hann cost at stefna til rofs caþpeno. Hann scal nefna vatta. Jþat vætte. scal hann queda at ec stefne þer oc nefna hann vm þat at þu hæfir² ceypt mála land mitt oc queþa a landit. oc stefne ec til rofs kavpe því. oc tel ec mer landit oc queda a þat. Eigi er scyllt at sokia vm landcavpit nema hann vile.³ þar er maðr cavpir mala land anars viss vitande scal (s. 139. a.) hin stefna til rofs cavpeno oc láta varða iii. marca sect. Nv cavpir maðr mala land oc eigi viss vitande. þa verðr hin utlagr iii. morcom er honom selde við hvarn þeirra þan er keypti. oc við þan er malan átte oc handsalslit við hvarntvegia.

195. vm mala land.

^b Ef barn omagar eigo mála a lande. þar scal fiárvarðveizlo manne þeirra⁴ biða þat land inan fiordungs oc fara sva at boðe sem adr er talit. Ef hann kýs undir sec land oc scal hann hafa landit þa er hin unge maðr vill eigi. Ef sa kýs eigi undir sic landit er varðveizlo maðr er fiár barnana þa á hin at selia landit oc legia a slican

a) = A. M., c. 13, S. 246¹⁰.

b) = A. M., c. 12, S. 238¹⁹.

1) Ordene vm land sölo er selde ere skreone to Gange, men overstregede paa det sidste Sted.

2) Først skrevet væfir, men derefter rettet saaledes.

3) Punctum er tilføiet.

4) Skrevet i Margen foran Linien.

mála sem aðr var. **F**íarvarðveizlo maðr barnana scal lýsa landz mala eða veð ef þav eigo.¹ er þviat eins scylt at bióða hinom landit er á malan ef lystr er. En eigi scal hin sva selia landit at eigi se mále ens unga manz á. EN hin ungi maðr scal lýsa mala sin eða veð er hann er xvi. vetra gamall.

196. vm mala land.

Ef sa er af lande farin abrot er mála á a lande. oc scal sa kiosa at þeim coste undir sec er malen er boðen at hann scal sina avra reiða fyrir ef sa vill eigi hafa landit er hann kömr ut er malan átte. enda scal sa hafa landit ef hann vill er malan átte. en þa scal hann gegna þvi við þan er landz leigor voro mine en verðs þaðan fra er hann keypti. Ef hin kys hvarki vm eða eigi at hafa þa scal selia landit með þeim mala er aðr var á.

197. vm akr² land

^a **E**f menn eigo akr land saman oc scal sa þeirra er scipta vill láta fara til heimilis anars oc queþia hann acr landa sciptis oc sva taðs vii. nóttom fyrir scipti oc fara sva³ at öllo vm acr landa deilld sem þa er menn scipta (S. 139, b.) husom eða engiom.

198. vm hey reka.

^b **Þ**ar er sær eða votn eða veðr recr hey manna saman fleire en eins þar scal sa er hey á ianars heyi

a) = A. M., c. 14, S. 260⁹.

b) = A. M., c. 18.

1) Punctum er tilfötet.

2) I Skindb. arkr.

3) Skrevet to Gange, uden at være overstreget paa det sidste Sted.

oc í anars lande fara til heimilis þess manz er land á undír heyi þvi oc queþia hann heys deilddar rum hælgan dag iii. nottom fyrir scipte eða meira mele. ef hann síðr hin siálfan at mále en vico ella eða meira méle ef hann síðr eigi hin siálfan. Hann scal þa bva quedia er næstir ero heyino þvi er hann quadde sciptis vm þeirra manna er eigi eigo hlut¹ í heyi þvi. oc quedia v. bva iii. nóttom fyrir sciptit vm þat hvern lut hann á iheyi þvi oc coma þar fyrir midian dag.² þa bva scal hryðia sem engi sciptis bva. **Ef** varnar heysciptissens oc vardar þat utleyð. **EN** ef hann nýtir ser oc er þat gørtöke. Nu ef hin krefr eigi sciptis fyr en hann hevir heim fært heyit. oc a hann þat af hegyiolldom sem bvar meta at hey var vert. þa er hann krakade upp. Þeir menn eigo þera hey sin í þess lande er þav voro rekin en eigi a brott at vega eða færa fyr en scipt er. Ef sa ma eigi vega hey þat heim til sin er á. þa scal hann lög garð gera vm heyit í þess lande er hann þerde oc vina þan averka a lande hans þar er hvarke se acr ne enge. **Ef** hey rekr á engi manz oc fær hann scada af þvi er engit á. Pa scal hin beta er hey á sem bvar v. virða þeir er næstir ero engi þvi. Ef hey recr ihaga manz oc asá gera lög garð vm er hey á. oc sva at þera. ^a **Eigi** vardar haga beít nema lyrite sé varit. oc farit sva með sem með stefno ef hin heyrir eigi siálfr á lyritar vörn. oc á at hallda xii. manadr fyrir haga. **Þett** er at veria lyrite haga á várþinge þeim monnom er þeir ero samþinga. en (S. 140, a.) sva fremmi vardar þeim er þeir vito lyritin ef varit er,

a) *Jefr. A. M., c. 6; jofr. ovenf. c. 185.*

1) *Rettelse for er hlut eigo.*

2) *Punctum er tilföiet.*

Sa *scal* aqueþa hveriom hann ver land lyrite oc *scal* rum hælþan dag þat mæla sem stefna. Ef maðr stefnir lög helþan dag eða ver hann land sitt lyrite þa er sa utlagr. oc er onyt stefna hans eða lyretr hvart sem var.

199. v m scoga scipti.

^a Ef menn eigo scoga saman ii. eða fleire. oc þyccir þeim manne er þar a scóg við anan of micil navtn a scóge. Nv vill sa orka deilldar a scogen er miðr neytir. þa *scal* hann fara til fundar oc til heimilis þess manz er hann vill scoge scipta við eða hitte hin at male siálfan .xiii. nóttom fyr oc nefna vatta. at því vætte. at hann stefnir honom heim oc nefna hann a vico freste til scógar sciptis oc hafa heim stefnt þa er iii. vicor ero af sumre. eða fyr oc quedia hann scogar sciptis vii. nottom fyrr. Hann *scal* nefna vatta. nefni ec íþat vætte. at ec queþ þic N.^o deilldar v m scög þan er vit eigom saman oc queþa ascógin at coma þar vii. náttu fresti fyrrir midian dag.¹ queþ ec þic lögsciptis. Hann *scal* handsala honom til quamona ef hann vill láta uppi scogar scipti. Ef hann lætr eigi uppi scógar scipti. vardar honom utlegð. En ef sa quedr eigi sva scógar sciptis sem nv er tint. þa *scal* biða til hávstz oc *scal* eigi fyr þa scipta scóginom en eptir hælge þa er iii. vicor lifa sumars aðr. Sa er scipta vill láta *scal* quedia bva til v. landeigendr þa er scogi bva næstir iii. nóttom fyr oc nefna vatta. Nefni ec íþat vætti² at ec queþ þic

a) = A. M., c. 35.

1) Punctum er tilföiet.

2) Tilföiet.

.N°. at fara til scógar sciptis at scipta með okr N°. at coma þar fyrir miðian dag oc scipta scogi með ocr.¹ *queþ* ec þic lög *quod*. **B**var scolo scipta scógi sva at þeir scolo riodr deila þeim (s. 140, b.) er meir hevîr neytt scógar. Ef *eigi* er riöðrom hægvin scógrin oc er valedr oc scolo þeir þo sva scipta þa at hin hafe þeim *mvn* vidara er miðr neytte at þeim þycki iasfn lutr þeirra. Ef hvom syniz at hin hafe meir neytt en sins lutar scogar. *oc verðr hann secr vm iii. morcom* enda *scal hann gialda tuenom giöldom. sem bvar þeir virða .v. er næstir bva scóge.* ^a **M**en *eigo*² *eigi* at högva iscóge þeim er ii. *eigo saman eða lleire nema þeir lofe allir.* Ef menn hægva þan scóg at eins manz lofe *oc verþr* sa sótt *vm* er hægvit hevîr. *hann* a at beida *ser* biarg *quidar* at bera *vm þat* hvart *hann* hygðe at hin ein ætte³ scógin er *honom* lofaðe *eða eigi*. Nu ber þat *quidr* at *hann* hygðe at hin ætte ein þa vidr *honom* þorf til varnar. en sa verðr secr iii. *morcom* er lofaðe scógar hocit. vid þa er *eigo með homom* iscógenom. oc *scal* *hann* gialda tuenom giöldom hveriom þeirra slict *sem til kómr.* ^b **E**f *maðr* fer *vm* scog anars manz með sleþa eða klybbera. eða vid⁴ bönd eða vagnar eða vagar oc bilar reide hans. *hann* a at högva til þess sem *hann* þarf at bota. *oc lata eptir licia hræ.* *Hann* *scal* segia til a enom næsta bæ þar er

a) = A. M., c. 34, S. 292¹⁴.

b) = A. M., c. 35, S. 293³.

1) *Punctum* er tilföiet.

2) Först skrevet *e*go, men l derefter tilföiet over Linien.

3) Istedelfor de første Bogstaver i dette Ord synes Afskriveren først at høre skrevet *et*, men derefter forandret dette.

4) Först abbrevieret ved *et v*, ligesom Præpositionen *vid*, men ð derefter tilföiet ved Siden af *l*.

aleið *hans* sé *hvat hann* hevir högvit. *hann* *scal* handsala þeim *manne* er scogin á verþ slict *sem* *hvar* virða oc hafa goldit a xiiii. nóttom enom næstom. ella verðr eigi heimillt viðar höget. **Ef** *maðr* hœgr tré eða ii. iscöge *anars* oc færir eigi abrott þa *varðar* utlegð. oc vi. avra averke oc *scolo* scogar *hvar* *bera* *quido* *vm* þat. Ef *maðr* færir abrott þar á sa er scóg á cost at fœra til gertökis oc til iii. *marca* sectar oc til gialda tuedra oc hafa til *heimilis* *bva* v. þess er *sottr* er. **Ef** *maðr* hœgr tré iscöge *anars* eitt eða ii. oc hylr stofn oc hefir abrot tré ór scögi. þar a sa tvá coste er scóg á. þan *anan* er aðr var talit en (s. 141, a.) en *anan* þan at fœra til þyfdar þeim er stofn hulde. oc hafa xii. *quid* til goda þess. er sa er iþingi með er *sottr* er. **Ef** *hann* hœgr .iii. tré iscöge *anars* eða fleire oc færir abrott or scoghe. þar a sa ena savmo coste er scóg á *sem* þa er stofn *være* huldr. **Ef** *maðr* hœgr scyle hög avide eða scefr *sva* at spell se at. þat *varðar* utlegð. oc avere vi. avra. En ef *hann* viðr v. avra scada at þvi eða meira eða hœgr *hann* merke biore. þa *varðar* *honom* *fiorbavgs* *gard* við *huern* þeirra er þar a mark í biore þa. **Ef** *maðr* færir scógar *marc* eða engia eða afretta. eða *landz* merke. þat *varðar* *honom* *fiorbavgs* *gard* við *huern* þeirra er þar a more til oc *scal* *quedia* ix. *heimilis* *bva* a þingi þess er *sottr* er. **Ef** *maðr* ascógh i *anars* lande oc a *hann* at neyta scógar þess *sva* *sem* *ihans* lande *væri* sialfs at hœgva. *Hann* *scal* eigi hross hafa *vm* nætr þar. *hann* *scal* gera col þar oc hafa abrott ferd fyrir vetr nætr enar næsto. oc hylia þar *grafar* *sva* at eigi ligi fe í. Ef *hann* hylr eigi *grafarnar* þa verþr *hann* utlagr iii. *morcom*. *hann* *scal* giallda fe þat er þar fær scada af *grofom* þeim *sva* *sem* *hvar* v. virða þess er *sottr* er. Ef *maðr* vill *ser*

nyta lim þat þa *scal hann bera þat saman* i cösto oc *sva favsca eða stofna* oc hafa brót fört a xii. manadom enom næstom. **Ef maðr vill** ser nyta stofna. þa *scal hann um hafa rött fyrir* vetr nætr enar næsto. **Ef eigi er rött vm stofna fyrir** vetr nætr enar næsto. *eða er eigi saman borit lim eða favscar.* oc a sa þan við þa er *land á undir.* þott icösto se borin viðrin oc *varðar þeim utlegð* er cösto á ef eigi er abröt fört a xii. manadom enom næstom oc a sa við sin er saman bar hcart sem er hrár viðr eða anar. **Sa maðr á** at beita iscoghe anars er *land¹* a undir scogi þeim meþan fe hans bítr meir gras en við. Ef sa maðr sitr *sva nær scóghe þeim er hann á þa a hann* beita fe sino scógh- (s. 141, b.) en ef meir bítr scógh en sino. Þar er maðr *beitir scogh anars meir en sino þat varðar utlegð þeim er þat gørir* oc bota avvisla sem hvar v. virða. Ef hann recr fe sitt eða lætr reca iscóg anars oc verþr af því .v. avra scade eða meire þat *varðar fiorbavys gard* oc a sa söc er scogh á. Ef maðr *beitir þa iscoge þeim er hann a í anars lande* er fe bítr sino meir en scógh þat *varðar honom utlegð* oc a sa þa² söc er land a undir. **Ef sa maðr recr** fe sit iscogh manz eða lætr reca er hvarke ascoghenn eða land undir. þa verðr hann *utlagr við hvarn þeirra.* en ef .v. avra scade verðr ascoge eða meire sa er fe hans gørir. þa *varðar honom fiorbavys gard* við þan er scog á. **Huerr maðr** a vöxt viðar i scogar marke sino meþan hann a fornan við þar. **Ef þeim manne** er grunr at því er land á undir. vide anars at hin neyte miðr viðarens en þa munde hann ef hann ætte siálfr landit. þa á land-

1) Først skrevet lande, men det sidste Bogstav dernæst udmaculeret.

2) Skrevet þa sa, men Ordenen derefter forandret ved Henvisningstegn.

eigandiñ at stefna honom til scila oc telia hann af vextin-
om af því at hann neytir miðr scogarens en þa mundi
hann ef hann sei eigi til vaxtarens oc stefna at heimile
þess er soltr er. oc quedia scogar bva vm þa söc. Ef
þat berr quidr at hin neytti miðr scógar en þa munde
hann ef hann sei eigi til¹ vaxtar. þa er hann af vextin-
om. oc asa vøxt er land á en sa a en forna við sin er
aðr átte. Ef menn høgva scóg þan allan upp er ii. menn
eigo saman eða fleire. oc scolo þeir scipta merki biorkom
með ser oc høgva þær efst.

200. vm misgongor fiar.

^a Ef misgongor verða fiar oc beítir maðr acr anars
eða enge oc varðar þat utlegð þeim er beítir oc beta
avvisla. ^b Ef sa ræðr. at reca sva aptr fe anars sialfs.
at hann recr i akr eða engi eða sva at hann villde
at í akr eða engi gengi. þa varðar þat utlegð vm þat
oc beta avvisla. Ef v. avra sca- (s. 142, a.) ðe verðr
af fiar rétte þeim eða meire þa varðar fiorbavgs garð
oc a sa þa söc er acr eða enge átte eða andvirke ef
þar var til rekit. Ef anar maðr rekr feet i akr eða
engi eða i andvirke manz vis vitande at raðe sino oc þess
er feet á oc verþa þeir þapir utlagir oc varðar þeim
báðom iafn micit hvart sem scade verðr meire eða mine.
Ef maðr recr bu fe manz anars eða lætr reca sva at
mals misir. eða hann villde máls lata missa. þat varðar
fiorbavgs garð en þa misir bu fe máls er þat kómr
vm aptan heim er vm morgen scylde. eða þat vm morgin

a) = A. M., c. 9, S. 229¹¹.

b) = A. M., c. 10.

1) Tilföiet.

er *vm* aptan scyllde. **Ef** *maðr* setr in bu fe *anars* eða recr *sva* hart eða *særir* *sva* at nyt bregðr við oc *varðar* þat *fiorbavys* garð oc asa *sacir* þær er bu *fiar* nyt a. Ef sa *maðr* verðr sóttur *vm* þat at *hann* hafe rekit by fe *anars* *sva* at máls misse. *hann* a at *quedia* ser biarg *quidar* *vm* þat hvart hin *munde* *fi*na bu fe sitt ef *hann* villde *sva* at *eigi* misti máls. Ef þat ber *quipr* at hin *mundi* *fi*na eða *fi*na láta ef *hann* villde bu fe sitt *sva* at *eigi* miste máls. þa *versc* *hann* *sökine*.

201. ef menn eigo afrétt saman

^a Þar er *menn* eigo afretto saman .ii. eða fleire þeir *scolo* reca fe sitt i afrétt er .viii. *vicor* ero af *sumri* oc reka i afrétt *midian*. oc hafa or rekit afréttene er *iiii*. *vicor* lifa¹ *sumars*. **Ef** *aðrir* *menn* reca fe sitt í afrétt en *eigi*. oc hafe *eigi* lof til allra þeirra er afrétt eigo. þat *varðar* *utlegð* við alla þa er *olofat* hafa. **Eigi** *scolo* *menn* slá í afrett en þat *varðar* *utlegð*. enda er *oheilact* heyit. en ef *hann* færir *abrott* þa eigo þeir orðe *vm* at *rada* er afrétt eigo. ^b **Eigi** eigo *menn* lofa i afrett *nema* í tala sé. þa a *huerr* at *fylla* i *tölo* *sina*. Ef fe *manna* verðr epter í (s. 142, b.) afrétt oc er þat vite *lavst*. þeim er eigo. **Eigi** eigo *menn* gera sel í afrétt. þeir *menn* eigo *hriota* sel er þar eigo afrétt. En sa er *utlagr* er sel *gørde* eða gera let við alla þa er afrétt eigo. oc *sini* *utlegð* við *huern* þeirra. **Engi** *maðr* *scal* beita afrétt þær *vicor* ii. er a *midle* ero þess er vi. *vicor* ero af *sumre*. oc *viii*.

a) = A. M., c. 36.

b) = A. M., l. c., s. 301^{2d}.

¹) *Tilfäiet*.

vicor ero af sumre, þeir menn er næstir bva afrétt eigo at beita afrétt a valt b́v fe síno nema fra því er vi. vicor ero af sumre oc til anars dags vico þess er iiii. vicor lifa sumars þuatdagin adr. **Ef menn** beita afrétt þær vicor .ii. er hann a synn at licia oc vardar þat utlegð við hvern þeirra er afrétt þan á. **Þat vardar utlegð ef menn** beita afrétt or seliom við hvern¹ þeirra manna er þan afrétt á. ^a **Ef þar er eigi talit fé í afrétt eða sva þott ise talit oc se afréttir versnaðr sva mioc at fe mundi þa verða feitara ef færa væri í afrétt.** Nu vill maðr lata telia² í afrétt. **hann scal fara íþingbrecco avarþingi því er hann er sialfr þing maðr í. oc nefna ser vatta.** **Þat vætte** at ec queþ þa menn alla at fara til afréttar þess er ver eigm saman. oc queþa á afrettir oc nefna nockora menn oc coma þar fyrir midian dag oc queþa á hvar coma scal at finaz xiiii. náttu fresti oc queþ ec þa menn alla í tölo er eigo afrétt þan oc mvn ec þa hafa quadda bva til at telia fe í afrétt þan. v. **bva scal hann quædia** at telia í afrétt þa er næstir bva afrétt. oc þeim stað er þeir scolo finaz landeigendr .vii. nóttom fyr eða meira méle þa bva er ecki eigo í afrétt oc réttir sé at heyrom við hann oc scal hann eigi queþia feðr eða brøðr ne sono þeirra manna er með honom eigo afrétt þan. Sa er quædia vill bva itölo. **hann scal nefna ser vatta.**³ nefne ec þat vætte. at ec queþ þic .n°. at fara til (s. 143, a.) at telia fe iafrétt várn .vii. natta fresti oc coma þar fyrir midian dag oc quæða a hvar hann scal til coma.

a) = A. M., c. 41.

1) Ordene við hvern ere tilfoiede efter den arnam. Skindbog.

2) Tilføiet.

3) Punctum er tilføiet.

Rumhælgan dag *scal* *bva* *quedja* oc *sva* i telia. Eio *scolo* þeir adr vina. Til allra eida þeirra er *menn* vina *eigi* a þingi oc *scal* sa fá bók til eða cross er *quedr* þeirra mala er eida *scal* vm vina. En þeir *scolo* *sva* itelia at þar verðe *eigi* fe at feitara at því er þeir hygja at færa se í afrétt þeim enda hygi þeir at scipaðr se til fullz. Talit *scal* i afrétt adr viii. vicor se af sumre.

202. vm itolo

Sina itölo *scal* huerr þeirra fylla hvart sem hann vill sino fe eða anars. Sa þeirra er fleira fe hevür i afrétt en sina itölo verðr utlagr við alla hina aðra er afrétt eigo. Kugilldom *scal* i telia sem ibúland. Eigi *scal* svín hafa i afrétt oheilög ero þav. Ef *menn* ero eigi asáttir a afrétt. þar *scal* sa fara iþingbrecko er scil vill¹ gera a afrétt þan dag er fyrstr er rumheilagr i því þingi er hann er þing maðr oc nefna ser vatta. Nefne ec iþat vætte. at ec queþ þa *menn* alla oc beidic er ser telia hlut i afrétt þeim oc eiga lataz at luta með ser hver dome *scal* uphallda við mic oc hafa lutat sva at þeir kuni segja mer a leið oc queda a afrettin. Ef þeir vilia skil a gera þa *scolo* þeir fara til leidarinar oc luta þar ef² eigi er adr lutat. oc *scal* sa handsala er hlavt. En ef sumir biöða luton en sumir coma eigi til. oc ero þeir varðir söc er til coma oc scil biöða en hinir allir utlagir. er oscil gera a við þan er beidde. Ef þeir gera eigi scil á huerr dome *scal* hallda upp við hann sva at hann vite aleið þeirre er sa gode heyr er hann er iþingi við. hann a kio- (s. 143, b.) sa þa hver domi *scal* upp hallda

1) Herefter skrevet a, men dette dernæst udtrykket.

2) Skrevet ef.

við hann þeirra manna er i afrétt þeim á oc segia íþingbrecco eða þar er menn segia nymæli nema sa se þar. þa scal segia honom siálfom. hann scal með vatta segia oc sva kiosa. Sa er doms vill queðia scal fara til heimilis þess manz er hann kys at eiga dom við. oc nefna ser vatta. Nefni æc íþat vætte. at ec queþ þic .n°. afréttar doms at eiga við mic oc coma til xiiii. natta fresti oc queða a domstaðin oc coma þar fyrir miðian dag. queþ ec þic lög quod. Hann scal sva scilia iquod sine at þeir eigi dom anan dag vico þan er lavgar dag hin næsta adr lifa iiii. vicor sumars ef sa er rumheilagr. En ef sa er heilagr þá scal en næsta dag eptir rumhælgan. Rumhælgan dag scal doms queþia en ef sa dagr er heilagr er xiiii. nóttom er fyrir dómín. þa scal hann queþia in næsta rumhælgan fyrir. Þa scal hann doms queþia er rumheilagr dægr se þa er hann legr domstefno oc sva hin næsti eptir. Ef þeir menn verða sivkir eða sárir er þar scylldo domi hallda upp oc eigo þeir at selia avðrom manne ihönd domnefnona. oc sva þav mal öll er þeir scylldo fram færa at domi þeim. Oc scal bera vætte þav i dom er hin sívke selde avðrom manne mál sin. En við þan scal dom ryðia er quaddr var. Ef sa ger eigi nefna dom er quaddr var at hælmingi. Þa scal sa nefna allan er quadde oc er þat þa iafn rétt sem þeir nefnde baðir. Enda er þa engi ruðning til domsens. Ef þeir coma baðir til doms er nefna scylldo. oc scal vi. menn hvar þeirra nefna i dómín. Ef sa kómr eigi til er quaddr var (s. 144, a.) þa scal sa nefna xii. menn er quadde. Hvar þeirra a ruðning ena meiri¹ við anan vm dom er dome hallda upp scal encis þeirra fader ne sonr ne broþir

¹) Ordene ena meiri ere først udeglemte, men derefter tilføiede i Mergen.

idomi¹ er þar eigo lut iafrett þeirre. Sa scal *quedia* v. bva er doms quadda vii. nóttom fyrr eða meira mele þa er næstir ero afrétt. Þeir menn allir er þar eigo afrétt þann scolo *quedia* heimildar vatta sina vii. nottom fyr eða meira meli til doms þess er þeir eigo. EN ef eigi ero vátta til þa scolo þeir *queþia* bva þa at domi istað vatta er sa quaddi til doms er doms quaddi, at bera *vm* þat huern lut huerr þeirra a í. þeir ii. eigð ruðningar er domi hallda upp. Menn þeir scolo eida vina allir er lög scil scolo fram færa at domi þeim. scal þat huerr þeirra fela undir eidð sin. at ec *mvn* þat telia mer i afrétt þena sem ec hyg at ec eiga. siþan scal quidð bera hvart hver þeirra a sva i sem þeir telia eða mina. Vátta oc quidð menn oc domendr scolo sva eida vina sem at þinga dome. Þat scal domr dæma hueriom þeirra sem gögn baro til. Bva þá er þangat voro quaddir scal *quedia* at telia fe í afrétt ef eigi var aðr talit. af² þeim monnom er eigi færa gögn sin fram at dome. þeim scal ecci dæma. ^a Ef þeir menn ero iomegð eða farnir af lande abrott er afrétt þan eigo er domr var á. oc var mál þeirra eigi til buet. þeir scolo heimta sitt at þinga dome oc stefna *vm* þeim monnom ollom er þan afrétt eigo. ^b Frum gögn öll scolo fram boren i dom þan aðr sol se undir. En þeir scolo dæma þa nótt nema þeir vile allir *vm* dagin eptir.³ lokit scal fyrir midian dag dome þeirra anan dag.

a) = A. M., l. c., S. 324²⁰.

b) = A. M., l. c., S. 322¹⁷.

1) Ordene i domi ere tilfæiede efter den arnam. Skindbog.

2) Den arnam. Skindbog udelader af.

3) Punctum er tilfæiet.

203. Ef fe gengr at meine monnom

^a Þat er mælt ef fe gengr iengiar manna eþa í andvirke þat er hann hevîr i afrett rekit. eigî utlagaz (s. 144, b.) hann vm þat. Ef fe manna gengr or afrétt oc íland þess manz er næstr býr afrétt. Sa á coste iii.^a þan einn at reka fé iafrétt miðian. þan anan at hafa i síno lande. en þan hin iii.^a at reka heim til þess er feit á. Ef hann rekr feet i anars manz land oc utlagaz hann við þan. Pat er mælt of þan er þá er rekit feit iland eþa sva þott þat gange sialkrafa oc a¹ sa slica coste ena somo sem sa er næstr býr afrétt. oc sva huerr þeirra manna er fe þat komr i land. Þan eigo þeir oc cost at láta ganga fe þat þangat er vill er gengr or afrétt. Ef maðr rekr geld fe anars sva at v. avra scaðe verðe á eþa meire oc er þat spellvirke et meira oc varðar þat fiorbavgs garð oc á sa² þa sök er fe á við þan er rak feet eða reka lét.

204. fra suelli qui.

^b Ef sa maðr vill gera suellte qui er næstr býr afrétt oc á hann þat. hann scal segia til þess iþing brecco avarþingi því er hann er siálfr í. at hann mvn gera suelli qui ilande síno. til afrettar fra bolstað sinom. eþa sva ef hann hevîr gerva. hann scal nefna vatta at til sögone oc neyta ef hann er³ sótt vm þat at feet

a) = A. M., c. 42, S. 3271.

b) = A. M., c. 43.

1) Tilføiet.

2) Først skrevet þa, men derefter rettet saaledes.

3) Ordene hann er ere skrevne to Gange, uden at være overstregede paa det første Sted.

svalt þar. *Hann scal sva gera suelli qui at eigi drucne fe þeirra manna er þar eigo ne troþiz oc láta hlið á oc grind fyrir eða hurð sva at upp vm luke eða aprt. Hann a lavgar dag in at setia gelld fe þat er ór afrétt gengr fyrir non. Ef fe þat treyðz ísuelli qui þeirre isavre eða iprong eða drucnar eða fellr garðr á. þa abyrgiz sá er in lét setia.¹ ef v. avra scade verðr á oc vardar þat fiorbavgs garð. þoat suelli eða stangiz i qui þeirre sua at deyi oc abyrgiz sa eigi þat er in let. Menn eigo at lata ut fe sítt or qui þeirre þott heilact sé. eigi scolo þeir draga ut ef heilact er. Annattueggia scolo þeir lata ut alt feet or quíne eða ine alt ef draga þarf. (s. 145, a.) Þar er menn lata fé or suelli qui oc er þeim scylt at reka fe þat i afrétt midian eða lengra. Ef þeir lata ut fe þat oc reka eigi sva þa utlagaz þeir a beitene þeirre er þeir beita land hins. þo at maðr reke fe sitt i afrétt midian en hann late anara manna fe ganga vm land hins þat er með hans fe var ine þa er hann lét sitt fe út. þa utlagaz hann við þan er quina á. Rett er at maðr gøre hvar er maðr vill lata ut alt féet oc reka í afrétt midian eða sítt eitt. oc byrgia hitt er ine er. en utlagaz hann vm alt ef af því beitiz land hins at hann lave upp quina. En ef maðr brýtr suelli qui vardar þat utlegð oc vi. avra averke. enda bota avvisla. Ef .v. avra scade verðr at því eþa meire þa vardar fiorbavgs garð. ^a Eigi scal hross setia isuelli qui.*

a) Denne Tilføining findes ikke i den arnamagn. Skindbog

1) Punctum er tilføiet.

205. *vm garð lag.*

^a Ef sa¹ maðr vill beiða garþlags² er næst a land afrétt. en³ þat er afrétt er .ii. menn eigo saman eða fleire. Hann scal fara iþingbrecco ávarþingi þvi er hann er sialfr þing maðr í sva at þar se meire lutr þingheyianda oc nefna vatta runhælgan dag. Þpat vætte at ec queþ oc beiðe þa menn alla garðlags er afrétt þan eigo oc queþa á afréttan at legia lög garð amille landz mins oc afréttar þeirra. coma fyrir midian dag xiiii. natta fresti oc queþa ahvar þeir scolo finaz.⁴ mvn ec þa hafa quadda bva til þa er næstir ero þvi sem garð lag scal vera. oc nefna vatta oc quedia at deila garð amille sin oc þeirra manna er afrétt þann eigo. Buar scolo quaddir vii. nóttom fyrr eða meira meli. Þeir scolo hálfan garð legia er afrett eigo. en sá hálfan er quadde. scolo þeir sva langan legia sem hann vill oc sva scolo þeir hvarir þan bota sem þeir lavgðo.

206. *vm garð lag*

Ef þeir vilia beiða garð lags er afrett eigo (s. 145, b.) þan man er land á næst. þa scolo þeir fara til heimilis hans oc quedia hann garð lags oc fara⁵ sva at sem á millom bólstaða scylde gerþa lavg garð. Sva scal gerða

a) = A. M., c. 44. Dette og det følgende Capitel fattes i den arnam. Skindbog, dog udentrikt som det synes kun formedelst Afskriverens Forglemmelse.

1) Skrevet over Linien.

2) Skrevet med en klodset yngre Haand, da Afskriveren vel har bestemt en en Plads for dette Ord, men glemt at skrive det.

3) Rettelse for er.

4) Punctum er tilføjet.

5) Tilføjet ifølge Gising.

þan garð sem þvar sia at hann má orka á iii. sumrom er bólstað á. en afréttar menn halfan við hann. Ef þvom syniz at lengra þurfi garðin en sa¹ orke hálfom er quaddr var. þa scolo afrettar menn gerða þan lut er hann orkar eigi a iii. sumrom. þar scal lög hlið agarðe oc sva vm buet ef þar er þioð leið at garðe. Men eigo þat at vina við löggarð þan at fá ser elldibranda. oc reka heim smala sin. Eigi scolo þeir sva reka aðra syslo at þat dueli garð lagit. Huarir sem oscil gera öðrom vm garð þan. þa scal sva fara sócn sem þar er menn ero garð lags quaddir amilli bólstaða. Men ero scyldir at lúca lög hlið aptr alög garðe ef sva er vm buit sem ilögom er mælt. Ef sa lýcr eigi aptr hlið er eptr fer igögnom þa verðr hann utlagr vm þat. oc a sa þat fe er hlið scylde halda á garðe. Hvargi er hlið er brotit agarðe varðar þat utlegð. oc vi. avrar at bota avvisla. Þar er lög garðr er gøR a meðal afrettar oc bols þess er næst er af rétt. þar scal eigi vera suelti qui a þeim bolstað. Ef maðr recr fe manz or afrett oc kœmr eigi aptr þa verðr hann utlagr vm þat við hin oc abyrgiz hann feet.

207. vm suín.

^a Eigi scal suín hafa í afrétt ^b oheilög ero þav i anara manna lande við averka en þess er á nema tún suín se þat er hringr eða knappr eða við se i rana. Ef maðr drepr svín anars ilande sino oc banar hann scal

a) = ovenfor c. 202, S. 115¹² (A. M., c. 41, S. 315¹⁷).

b) = A. M., c. 11.

¹) Ordene við hann — en sa, der udgjøre en Linie i Skindbogen, ere meget utydelige og have Udseende af at være enten med Flid udmaculerede eller maaskee skrevne med mindre varigt Blæk end det øvrige.

hýlia þar hræ sva at þar falle eigi á dýr ne fuglar oc gera orð þeim er svín á. Ef hann veit eigi hverr suin á. en þa scal hann segia þvóm sinom til eþa a samquamo (s. 146, a.) íne næsto. Ef hann gerir eigi orð þeim er svín á eða sva siðla at þav spillaz þaðan fra er hann visse hver átte. þa verðr hann utlagr við þan er átte oc giallda giolldom einom. Ef hann drepr suin til þess at hann nytir ser þar a sa orðe at raða er suin á. en ef suin spillaz þviat hann sagðe eigi til sem mælt var. oc verðr at v. avra scaðe eða meire oc vardar þat fiorþavys garð. Ef maðr¹ drepr suin manz i anars lande enn sino. þa er sem hann drepi i þess lande er suin á.

208. Vm veiðar.²

^a **H**ver maðr a at veiða fugla oc fisca í sino lande.³ Ef maðr tecr einkynta fugla. þa scal gera orð þeim er þa fugla á. oc varðveita sva at eigi spilliz. Ef hann nytir ser þar a sa orðe at raða er fogla á. ^b Ef maðr vill veiða fugla avötnom þeim er þeir eigo fleire saman. hann scal fyrir sino lande róa fyrst. en þott þeir fare oc tace hann þa við anat land eða á anars manz lande þa er honom heimil veiðrin. Eigi a hann at ellta fogla or anars manz veiðe stöð. Ef maðr fer iveiðe stöð anars manz olofat oc a sa orðe at raða er veiðe stodna á. Ef merke ar ero oc eigo⁴ þeir baðir at veiða í at odeildo oc draga vá at hvaro lande er þeir vilia. scolo þeir eigi

a) = A. M., c. 47.

b) = A. M., c. 49, S. 349f.

1) Skrevet over Linien.

2) Dette Capitels Initial er større end det sædvanlige.

3) Punctum er tilføjet.

4) Bogstavet i i dette Ord er skrevet over Linien.

veita avðrom monnom at veiða í áne. Nu ef anar þeirra þickiz vera vanlute við anan. þa skal sa beiða deilðar þan er á ána við hann at coma til a .vii. natta fresti oc quedia bva v. iii. nóttom fyrir þat er deila skal ána. eða meira mele. Þa bva skal quedia er næstir ero áne. þeir scolo scripta vikom eða smærom. eigo þeir at raða er lengrom vilia scripta. þót bvar comi eigi fleire til en iii. oc er þo rett deild þeirra. Su deild skal halda með þeim þat sumar. en þa eigo þeir at veita monnom veiðena ef þeir vilia at sinom (s. 146, b.) hlut hvar. Eigi skal maðr leggja net vm þvera á oc bana fisc för. oc eigi gera ker í ne teinor. oc eigi gerþa sva at eigi se hlið á nema hann eigi alla ána. Net skal legja strandlage. Garðr eða net er oheilact ef vm þuera á er lagt eða gert oc varðar þat utlegð. ef¹ sva er gert við hvarn þeirra er veiðina a fyrir ofan. ^a Nu ero quislar fleire oc scalat hann bana fisc för ine eine quisl. nema þar se mini fisc for en i anari oc eigi hann ein quislina fyrir ofan.

209. Vm reka.

^b Hverr maðr a reka fyrir lande sino viðar oc sela oc huala oc fisca nema þar se sölom selt fra lande eða gefit eða goldit oc þat hverr þar sem heimillt er. Ef viðr kómr afiuro manz hann skal marca þan viðar marke sino. rétt er at maðr vaðe til ef tré er sva micit at hann kómr eigi or fløðar male. Ef tré þat kómr a anars

a) = A. M., c. 50, S. 3517.

b) = A. M., c. 52.

¹) Afskriveren har først skrevet Et (med stort E), men derefter forandret dette saaledes.

manz fioro oc asa tré sitt er marc á. en sa scal orð gera er þa er treit a land rekit þeim er á þa er hann ma. Ef við rekr í gegnom merki osa upp a land. oc a sa þan við er land a fyrir ofan. ^a Ef birki við recr ut at merki osom oc a sa þan við er land a fyrir ofan rekan. **Ef** við recr at ám ofan oc festir i eyrom eþa recr a land upp. þa á sa þan við er land a eða eyrar nema ein maðr eigi scóg fyrir ofan. ^b Ef nyia ósa brytr út igognom fioror manna oc rekr við upp igögnom þan ós a land. oc ása þan við er fioro á fyrir utan. ^c Ef maðr tecr tré eða tvav af fioro manz scemre enn .iii. alna bæðe saman vardar þat iii. marca seþ. oc gialda tuenom gioldom. EN ef maðr tecr .iii. alna tré eða lengra eða sva þott scemre se. oc se iii.^a alna öll saman. þa ása orde at ráða er við á. ^d Þar er tré ero hulþ i iorðo ofar en nv gangi floð til. oc a sa þav (S. 147, a.) tre er land a fyrir ofan. EN ef tré ero iðþar male þot se sande orpin eða i griote se föst oc a sa þav tre er fiöro á fyrir ofan.

210. hve fara scal vm reka fioror.

^e Ef menn róa fyrir land fram oc briota arar eða þilior eða meiða þeir farcost sin. oc eigo þeir at taca við af fioro manz oc beta farcost sin oc legia eptir hráe oc segia til at bygd þeirre er næst er. þeirra er þeir coma til hus. Þeir scolo giallda hinom við sin. er þeir finaz sva sem hvar þeir virða er fioro ero næstir. eða handsala.

a) = A. M., l. c., S. 355¹¹.

b) = A. M., l. c., S. 354⁸.

c) = A. M., l. c., S. 355²⁰.

d) = A. M., l. c., S. 354¹⁰.

e) = A. M., l. c., S. 356⁹.

Ef þeir segia *eigi* til viðar tókona^r at næsta huse er þeir coma til. þa sekiaz þeir atokone eða láta þeir *eigi* þeim verð uppi er viðin átte at giolldom eða at handsölom.

211. v*m* viðar flutning.

Maðr a at flytia við þan er hann siðr a flote fyrir utan þat er fisc ser af borðe oflattan fyrir annars manz lande. þat scal þorscr vera sa scal sva micill vera at hann se¹ alnar i eyxarþærom flattr. Sa fiscr heitir gilldingr. A því borðe scal sia þan fisc er til landz veit þaðan or fiore er fyrirv^r utarst. Taca a maðr við þar at flytia við land ef *eigi* er ván at festi nema sva nær se fiore manz at sia mundi fisc af borðe ef *eigi* bære land fyrir or þeirre fióro er festa ma reca á. Sva a allar flutningar at taca oc sva hual. ^a Ef maðr flytr við a anars fiore hann scal *eigi* lengr licia þar en .iii. nætr ef þat er reka fiara. En ef þar ligr lengr þa verðr sa utlagr. Cost a hann at færa up a land or fioreni oc hafa abrott fært a xii. manaðom.

212. v*m* veiþar a siá

Men eigo allir at veiða fyrir utan netlög at osekió (s. 147, b.) en þar ero netlavg utarst er sel net stendr grun .xx. mösqua diupt at fiore. oc comi þa flár up.

213. V*m* hualflutning

^b Ef hual recr afiore manz oc a hann at festa þan hual þott drottins dagr se sva at honom þycki ohætt at

a) = A. M., c. 53.

b) = A. M., c. 55.

ut slíte. hvart sem hann hefir heldr til festar fornar eða þær er hann scer af hval til. Rétt er at hann festi þeim festom er hann rístr af hvalnom oc bera þar festar um stocka eða steina. hann scal scera þan hval. Ef fiósr slítr ut fyrir honom oc rekr a anars fioro. oc a sa þan hval er fióro á ef lengra er fra fioro marki en ördrag en ellegar eigi. Ef hualen slítr ut með festom oc rekr a¹ anars manz fiōro. oc a sa þan hval er á þeirre fioro átte er festar voro fyr ibornar. Ef sumr er festar stúfr á lande oc ber þat quidr at sva var festr hvalrin at haldaz mundi islíco veðri sem þa var er þeir höfðo festan. Nv ber þat quidr at eigi munde halda þa er sem hvalrin se ofestr. oc a sa ecki iþa er festi þan hval.

214. Vm hual reka.

^a Ef hual rekr afioro þa er leigo lande fylgir því er leigo maðr byr á. hann a at festa hval þan oc senda man þan er fare fullom dagleiðom til fundar við þan man er fioro á fyr en hann gange á at scera hual þan. Hann a at scera þa hvalin þegar er hann hevir sendan manin oc þeir menn er vilia með honom oc scera til fiordungs sva at þeir hafe in fiorda lut er scera til þess er sa kómr til er hual á. þa a sa at raða er hual á fyrir þeim er o scoren er. Þeir menn abyrgiaz þan hval allan er scórin er. er scáro við þan er á. EN ef (s. 148, a.) þan slitr ut er o² scorin er oc abyrgiaz þeir eigi þan ef þat ber quidr at þeir festi sva er scáro sem þa munde þeir ef þeir ætte þan hual. EN ella abyrgiaz þeir ef eigi ber

a) = A. M., c. 56, S. 363¹⁵.

1) Tilfóiet.

2) Først udeglemt, men derefter skrevet over Línien.

þat. ^a Ef þar rekr hval afiöro er anar maðr a land fyrir ofan en anar siöro oc ahver at scera þan hval þeirra manna er sa maðr lofar er land a fyrir ofan nema sa hafe vm boðit öðrom manne er fiorona á oc scal sa þa fyrir raða. Sa er land a fyrir ofan¹ scal sva orð gera þeim er fiöro á oc sva at öllo fara sem þa er leigo maðr býr fyrir ofan þess manz fiöro. er landit a þat er hann byr á.

215. vm reka hval.

^b Ef hval rekr aland manz oc a hann allan. en ef scot er í þa á sa halfan hvalin er scot a í ef hann kóm til at scera. en sva scal leita scotzens sem hann ætte scot í hval a anars fiöro en ef hann veit huer á oc scal hann gera orð þeim ef sa er sva nær at comaz má tui-vegis þangat þan dag er þa er. ^c en scothual scolo v. bvar virða pundara vegin. en landeigande scal scera scot manz lut til hælmingar ef sa kómr eigi til er scavt. En ef hann kóm til er sumr er scorin oc a hann at raða enom oscorna avalt en hin er scar scal hafa fiördung þess er hann scar. en ef þa scilr a scotit oc scolo ii. menn sana þat með þegnscapar lagningo sini með honom. oc hans scot se er til telr. ^d En ef eigi finz ihualnom scótit en finz ifiosonom oc scal þa virða með þeim hvum er þar ero næstir er finz scotit. ^e Ef hval slitr ut þan

a) = A. M., c. 57.

b) = A. M., c. 59.

c) Jfr. A. M., c. 60.

d) = A. M., c. 61.

e) = A. M., c. 62, S. 372²⁵.

1) Herefter skrevet nea (nema), men dette derpaa igjen overstreget.

er menn hafa scorit oc finz scot í hvarge sem a¹ land recr þa a scot *maðr* heimting sins lutar at ollom þeim monnom er fiore átto þa er hvalren kömr á huegi er (s. 148, b.) marga staðe sem kömr oc sva þoat menn scere a flóte eða ascere.² a sa er scot a at varðveita scal virða lata hvalin oc vega með pundara. sva at þeir allir se er fiorna átto þar. er sa hualr com. eða af scipi scáro. Ef þeir spyria fyr at³ scot var i en þeir hafe selldan hvárt sem þeir scáro þan hual fyrstir eða siðarstir. Þeir bvar scolo virða er þar ero næstir er hualrin com aland. b Þeir menn allir er af þessom hual hofðo lut oc þeir vito at scot var í scolo hafa verð sva micit sem scot maninom byriar huerr af sinom lut til aldingis. c Nu hafa þeir eigi sva micit verþet oc verðr þat gørtøki oc scolo þeir gialda tvinom giolldom þat er ascortir averðit oc er þat stefno söc oc scal quedia heimilis bva v. aþingi þess er sottr er. d Cost a sa er scot á at lata varða scog gang hinom er leynir scotino oc scal quedia heimilis bva hans ix. aþingi. Slícan cost a hann við þan er hualin nýtir ser oc veit at scoteno er leynt. enda a sa cost er scot á at lata varða gørtøki hinom er leynir scoteno oc secz hann iii. morcom. enda gialda tvinom giolldom hualin allan scot manz lutin. Þeir menn er eigo ihualnom oc vito eigi at scotino er leynt scolo biöða þegar er þeir verða varir við at iarn hevir verit ihualnom scot

a) Hertil findes intet tilsvarende i den arnam. Skindbog.

b) Jvfr. nedenf. S. 129^b (A. M., c. 64, S. 375¹⁶).

c) Jvfr. A. M., c. 64 in fine og c. 65.

d) = A. M., c. 65, S. 378³.

1) Skrevet over Linien.

2) Punctum er tilføjet.

3) Først skrevet en, men derefter at skrevet ovenover, uden at det første er udstreget.

maninom sličan lut hver hvals verðzens sem þeir hafa til fiordungar scorit, en ef þeir fresta til þess er hann byr sacir ahendr þeim oc scolo þeir gialda verð slíct sem scot maþrin hefðe scorit sialfr. þegar. Ef hann þarf at sokia þa *vm* oc *scal* hann *quedia heimilis bva þeirra* .v. ^a Ef hvalr verðr selldr sa er scot var ifundit oc *scal* sa hafa verðit til alþingis er sellt ¹ (s. 149, a.) hevîr sva micit sem scot manz lutr verðr or hval þeim ef til fiordungs var scorin. en ef *eigi* er til þings haft. þa a scotmaðrin heimting huals verðz allz þess er ogolldit er oc ma hann stefna hvart sem hann vill at lögbergi eða iboanda kirkio garðe oc lata *varða* iii. *marca* seþ oc giallda tuenom giolldom alt þat er ogolldit er. ^b Ef hualr er virðr oc comi *eigi* fram verðit þa a scot maðr at stefna hvart sem hann vill iboanda kirkio garðe eða at lögbergi til utgongo fiarens oc láta *varða* iii. *marca* seþ. Sa er stefno staðr rétt þar er menn reiða *eigi* af hende huals verðit sem mælt er in .v. dag vico i mitt þing. ^c EN ef hvalrin kómr aleigo land oc *scal* land bven senda man þegar fullom dag leiðom til hans er land a eþa hvalrettin. EN scera til fiordungar unz sa kómr til er á oc þeir menn er at raðe hans scera, en þeir abyrgiaz in scorna við vt flote. en *scipta scal* sva fremmi er sa kómr til er á. ^d EN ef fleire menn eigo rekan oc coma *eigi* allîr til þa *scal* sva selia anars lut sem sin. EN ef allîr coma til oc scilr þa a eigin orð. oc *scal* engi til

a) = A. M., c. 64, S. 375¹⁶.

b) = A. M., l. c., S. 375⁷.

c) *Jefr. ovenf.* c. 214 (A. M., c. 56, S; 371¹⁴).

d) = A. M., c. 58.

1) Ordene er sellt ere skrevne to Gange i Skindbogen, nederst paa S. 148 b. og øverst paa S. 149 a.

til meira calla EN á EN ef nockor hevir meira EN á oc varðar þat gertøke. EN ef þa scilir asciptit eþa come eigi allir til þeir er eigo oc scolo þa v. þvar enir næsto scipta við bók öllo þvi er fe er í. ^a EN ef fleire scot ero ihualnom oc eignaz ör þvi eino scote er at bana hevir orðit oc sýnt er at lögbergi með hinom somom morkom atre eða a iárne hvártz á ein maðr eþa fleire scotit. ^b EN þott scot finizc a (s. 149, b.) sande¹ eða i iðrom a eno sama marke eða i örscotz hælgi a anare fiore oc eigo bvarnir þo hualin at virða oc scal quedia þa til .iii. nottom fyrir virðingina. EN ef bein finaz eða tálcn a eno sama marke eða i örscotz hælgi a anare fiore þa scolo þav fara sem hvalren. ^c EN maðr scal huals verðit vi.alna avra hafa til alþingis oc segia þar til scotzens oc verðzens, at logbergi enn sa scal ganga til buðar oc segia morc sin er scot á. EN ef hin tortrygvir hann oc scal hann hafa sanaðar menn sem heima eða heimilis þva sina .v. EN ef engi maðr verðr til þa scal hafa heim feet en segia .iii. sumor til.

216. vm hval flutning.

^a Ef maðr fíðr hual a flote utar en sia megi fisc aborðe gillding þaðan af lande er festa ma. hann scal flytia þan hval þangat sem hann vill. en ef menn coma til þa er hann eigi scyldr at taca við þeim ef hann ma

a) = A. M., c. 60, S. 370²¹.

b) = A. M., c. 61, S. 371¹¹.

c) Jfr. A. M., c. 63.

d) = A. M., c. 67.

1) Skrevet a asande.

þo flytia. EN ef þeir bera þo festar í oc eignaz þeir eigi at helldr hvalin ef bvar bera at hin mætti aþr flytia með þat lið er hann hafðe. ^a Ef landeigande er at flutningone oc a hann cost at flytia til sins landz. en ef þangat er lengra þa abyrgiz hann við sina laxs menn. þan hval aland eigande þriþiung en .ii.^a lute þeim er flytia. EN ef fleire ero landeigendr at flytia hvalin þa scal til þess þeirra landz flytia er næst a land þeirra er rétt comnir ero til. Ef anar maðr a land en anar maðr eigi fiorona eþa reka oc eignaz sa eigi hvalin flot funden nema hann hafe keypt með öllom goða. ^b Land eigande a ellegar háscerðing oc hníso oc (s. 150, a.) sela oc fisca oc fogla oc þara.¹ ^c scothvals þriðjüng aland eigande en anan flytiendr en hin þriðia sa er scavt. EN scot manz lut scal landeigande varðveita sem þa at reka hualr vøre. ^d Ef grið menn manz fina hvalin oc a hann verc þeirra allt. þa eignaz hann hvalin. EN ef hann átte fisce þeirra at eins. oc eignaz hann eigi meira en þat er bvar virða at fiscen dvelþiz meðan enda hlvt af scipi sino oc abyrgiaz² þeir þo scipit sem aðr. ^e EN ef hval rekr sva³ mioc fyrir stravmi eða veðri at hann ræþr scipino en eigi scipit honom oc scal þa sem þeir hafe ofunden.

a) = A. M., c. 68, S. 381²⁰.

b) Jfr. A. M. c. 54.

c) = A. M., c. 68.

d) = A. M., c. 69.

e) = A. M., l. c., S. 384²².

1) Punctum er tilföiet.

2) Det næstsidsste Bogstav i dette Ord er tilföiet ved at skrives over Linien.

3) Skrevet to Gange, uden at være udstreget paa det ene Sted.

217. v*m* f*in*anda spik

^a M*en* eigo f*in*anda spik af tuitögom hval odeildom eða meira enn þat ero xxx. vetta. Þar scal f*in*anda spik vera er menn flytia hval eða bera festar í. þott þeir megi eigi einir flytia. Þeir menn eigo f*in*anda¹ spik er fyrstir fina þott aðrir menn bere festar i meþan þeir fara at liðe ser. Ef menn flytia hval fra lande eins manz þaðan eða flere en eins er siá ma fisc á borðe. þa verðr þat gørtøke². ^b Ef hval rekr fra lande manz oc ero festar stúfar í sva ramlegir at quiþr ber at hin hugðe halda mundo er feste þa eignaz hann hvalin þot come i anan stað en þangat scal sokia með scipe eða hrossom oc neyta þar enciscis nema vatz. EN þo fiósið reke ut oc a sa þær er reka á. ^c Jfiordom eða sundom þar er maðr flytr hval þaðan er sia má fra fleirom löndom fisc af borðe oc eigo þeir allir iafnt þot ein flyti a sit land. Ef menn reka hvala a land oc eignaz þeir .ii. luti en landeigandæ³ þridiung. Ef hvalar verða (s. 150, b.) i vökom utar en fisc ser a borðe þa a hver slíct er nyta ma ser af. Nu coma menn til oc bera vápn ahuala þa oc festa við isbrún sva at eigi mvn sœcqua þa eigo þeir er veiða. EN ef þeir níta fulltingi anara manna oc abyrgiaz þeir hvalen við hina er þeir nítto ef þat berr quidr at þeir mundo biarga hvalnom ef þeir væri allir at. Sva micin hlut abyrgiaz

a) = A. M., 1 c., S. 38314.

b) J*esfr.* ovenfor c. 213, S. 1267 (A. M., c. 55, S. 3619).

c) = A. M., c. 70.

1) Rettelse for fina.

2) Skrevet gørtøke.

3) Afskriveren synes først ved en Feiltagelse at have skrevet landeiganda, men derefter forandret Slutningsbogsstavet til æ.

þeir sem hinom byriar at mantale or þeim hval er tapaðiz ef þat ber quidr at þeir mundo öllum biarga ef þeir væri allir at. Nu þoat menn sciote þingbornom scotom ahuala i vöcom oc eigo þeir engo helldr en aðrir menn þoat davðan reke a land. þa eigo þeir scot lut. Nu gengr vöken alt til landz su er menn særa hvala i fyrir utan þat er netlög ero. oc rena hvalarnir aland þa a sva at fara sem menn reke þa með scipom upp. hver a veiðe sina fyrir utan net lög. ^a Ef hualr kemr amerki þat er scilr fioror manna. oc a¹ hálfan hvar þeirra ef sumr ligr a miðio markeno hvart sem meire er. ^b Ef hualr er isæ inetlögom oc asá er land a en ef utak er oc má siá þo fisc á borðe oc a sá enn þo davðan hual er land á.

218. vm vag rek.

^c Þar er líkom kastar aland oc fe. oc asa er næstr byr at² færa lík or fløðar male oc gera orð þeim manne er land á þar. oc asa at varðveita feet oc færa lík með hinom ef sa hevir eigi lið til ein saman. Landeigande scal taca af fe því til legcavps oc lícsongs cavps. oc syna hinom hvat hann tæcr af oc sva þat er eptir er.³ scal hann syna heimilis bvom sinom .v. oc lata virða þat er van er at spilliz oc selia þat ef hann vill. Þat fe heitir vagrek (S. 131, a.) er með líkom castar a land. oc menn ætla alla þa menn fariz hafa er þat fe áttu

a) = A. M., c. 58, S. 366¹⁶.

b) Jfr. A. M., c. 52, S. 3577.

c) = A. M., c. 71.

1) Skrevet over Linien.

2) Rettelse for oc.

3) Punctum er tilføjet.

þott engom casti líkom a land með fe þvi. Land-
 eigandin scal¹ sva varðveita fe þat sem þá mundi
 hann ef hann ætte en eigi a hann abyrgiaz feet. Ef
 erfingiar coma til þeirra manna er þat fe hafa átt, oc
 scolo þeir hafa til kenendr .ii.² þa er iheyrom se réttir
 er þat visso at fe þat baro ascip. þeir scolo eida vina
 at þvi oc lecia þat undir þegn scap sin at þeir menn
 báro fe þat ascip eþa sa maðr ef ein var. Þar er erf-
 ingiar coma til fiár þess. oc ahuerr þeirra at stefna hin-
 om vm er feet hevîr með höndom vm sva mikit sem
 þeir raða a at queþa. stefna til giallda.¹ þeir scolo til
 alþingis allîr stefna oc quedia til xii. quidar goða þan
 er þeir ero iþingi með er feet heimta vm þat hve micit
 fe sa maðr bar a scip þat er hann átte er sa telr til arfs.
 Sva scal huerr þeirra fara þvi male er til þess fiar telia.
 Goðin a at bera slict sem hann hygr réttaz oc scal sva
 micit fe dōma ahendr honom sem quidrin ber nema
 varnir come fyrir nokorar. hann scal queþia ser biarg
 quidar sa er sótt er heimilis bva sina .v. við hue miclo
 þvi fe hann tōc. Nv eigo þeir þat at bera. Ef hann
 hefîr reitt af hende ser nokot feet adr at þeim lōgom sem
 nv ero tind. þa scal hann þeim mun mina reida. Ef
 hann hevîr anan veg reitt eða sellt af hende ser nockot
 feet adr en her er tind. þa eigo erfingiarnir heimting til
 þess. Sua scolo þeir menn heimta fe sitt³ sem nv er
 talit er a þvi scipi hafa átt feet. þot þeir fylgi eigi sialfir.
 Nv ber bva quidr mina feet en xii.*quidr bære adr þa
 scal alla avra iafnt scerða. Ef (s. 151, b.) svmir verða

1) Herefter skrevet hafa, men dette Ord dernæst overstreges.

2) Punctum er tilføjet.

3) I Stedet for se sitt, har Afskriveren først skrevet feet, men derefter rettet dette saaledes.

siðar varir við þeir er til þess fjar telia oc scolo þeir lysa a hendr hinom öllom er feet hafa tekit oc eigo þeir slíct scipti hafa af feno sem hinir hava tekit. Ef meire lutr vagreksens hevir a varðveizlo landeigandans værit heldr en hann hafe af bondom réitt at lögom þa a hann at varðveita þat iii. vetr oc segia siþan at lögbergi, enda scal hann láta virða feet heimilis bua sina .v. við bók eða cross oc neyta leignana. EN ef menn coma til siþan oc heimta feet þa scal ut ganga in stöðan.

219. leiglendinga þátttr.¹

^a Ef maðr leigir land at leigo male rétto oc at lög male oc scal hann coma til er .vi. vicor ero af sumre ef hann vill.² er honom heimill þa hage oc sva fot sin in at bera.³ scolo þeir miðlaz hús rum við. EN ef eigi viðr þeim bápom. þa asá fyrst heimil fjar hús iii. nætr⁴ er aðr bió alandeno enn hvartuegi ini hvs. Þuiat eins a sa er þa scal a bua a landino hafa smala sin ini til þuatdagsens ef hin lofar eða þarf eigi ælt hus rumit. En siþan a sa fyrir lande at raða oc husom er leigt hevir. en þegar er .vi. vicor ero at sumre þa ahin eigi er aðr bio þar at beita engiar hans. Hafa a hann hross þar til drottins dagsens ihaga. ^b Sva a sa er land leigir hiú at taca at hann fae ortar vel engiar.⁵ ^c ef hann selr landit aleigo

a) = A. M., c. 45.

b) = A. M., l. c., S. 33:10.

c) = A. M., l. c., S. 334:17.

1) Dette Capitels Initial er noget større end det sædvanlige.

2 og 3) Punctum er tilføjet.

4) Ordene III. nætr ere tilføiede efter den arnam. Skindbog.

5) Punctum er tilføiet.

með ser oc varðar þeim fiorbavgs garð við landeigandan þeim er at honom leigðe. oc hinom er selde. oc arne oc elde fór a land hans at oleyfe hans. Sua oc ef sa fer af landeno er at landz drottnenom leigðe oc eyþir landit oc varðar honom þat fiorbavgs garð. ^a Nv ef sa kemr eigi til landz er leigt hevır þa er vii.¹ vicor ero af sumre. (s. 152, a.) þa verðr hann utlagr. oc handsals slit. EN landz drotten scal þa selia á leigo land sitt þeim er hann vill eða sialfr láta yrkia ella. ^b EN hin er land leigir agras navt alla a landeno oc sva vina allt a þvi sem hann vill þar er hvarke se akr ne engi. Þat er hann þarf at bot sama vm hvs eða garða eða bva vm andvirke sítt. EN ef hann yrkir eigi landit sem þarf oc licia engiar o slegnar varðar honom þat utlegð. oc hansals slit. enda beta avvisla bótom ef scade verðr at. Ef hann spillir landeno sva at .v. avra scade verðe at eða² meire. varðar þat fiorbavgs garð. ^c NV³ kemr hann eigi til landzens er vii. vicor ero af sumre þa a landz drotten cost at láta licia landit leigo lavst oc sokia hin til fiorbavgs garðs. ef hann vill þat helldr en hafa leigona. Slikan cost aleigo maðrin við hann ef hann selr landit undan honom við verðe eða aleigo oc sokia hann til fiorbavgs garðs. ^d Sa er land leigir scal halda husom abyrgio við handvommom sinom. EN landz drottin á at fá honom við ef hann krefr at styðia hús sva at ohætt se

a) = A. M., I. c., S. 334³.

b) = A. M., I. c., S. 335⁵.

c) Hertil findes intet ganske tilsvarende i den arnam. Skindbog; jefr. A. M., S. 334¹⁰.

d) = A. M., I. c., S. 335²⁰.

1) Rettelse, overensstemm. med den arnam. Skindb., for vi.

2) Tilføjet.

3) Skrevet: NV.

fe hans. Leigo maðr skal sva með elde fara¹ eða fara láta sem hann eigi sialfr húsin. Ef hann fer ogæti-
legar með en sva oc breña hvs upp en þa varðar hon-
om fiorbavgs garð nema quiðr bere at hann villde breña
hvsin þa varðar scoy gang.

220. réttir leiglendingis.

Ef menn beita engiar leiglendingis oc þo at þeir beite haga hans þa a hann at sækia vm þat eða² selia³ söc øðrom manne ef hann vill. EN ef hann vill hvárke þeirra þa a landeiganden sökena. ^a Hann a torf at scera ilandeno er leigt hevir sem hann þarf til elde branda ser þar hiá er aðr er scorit. ⁴ fella saman torf grafar. EN ef torf mór er eigi ilande því er hann hevir leigt (s. 152, b.) oc a hann þa vide at ellda ef aðr var vide ellt et næsta, en hvorotvegia ef sva hevir aðr verit. sva a hann elldingone at scipa sem aðr hevir verit et næsta misere nema þeir hafe anan veg scilit með ser. Ef scogr fylgir leigo lande oc a sa er býr hægva ser sloda hris þar enda sas girðe oc smære.⁵ hann skal hafa oc léðengingar col or scóge þeim. ⁶ sva skal hann neyta elde branda þar sem þa munde hann ef hann scylde þar lengr bva. ^b Ef þar hevir fogl veidr verit eða fisc veidr fylct því lande. oc a hann veide þa ef þat er eigi fra numet.

a) = A. M., l. c., S. 338°.

b) = A. M., l. c., S. 337⁷.

1) Tilföiet.

2) Først skrevet at, men a derefter udprykket og t forandret til e (= eða).

3) Skrevet to Gange, uden at være udstregel paa det ene Sted.

4, 5 og 6) Punctum er tilföiet.

^a Nv vill hann abrott¹ fara af lande þvi at avðro väre oc ganga honom af elde brandar oc alandz drotten þá. Ef maðr býr a þvi leigo lande er reke fylgir oc a hann at taca alnar kesse af fioro þar. en ef hann vill bota bus bolute sína. oc a hann hafa við til þess. hvart sem hann vill or scógi ef fylgir eða af fioro oc lata eptir lígia hræ. En ef hann vill gera ser nyia bolute. hann á at gera oc lata þar eptir er hann fer abrott oc vanda sva við til sem þa munde hann ef hann ætte scógh eða fioro sialfr. ^b Ef við rekr a fioro þar oc aleigo maðrin at draga or fløðar male. enda er honom rett at marka viðin ef hann vill marke þess er a fióróna. Hann a þar at feria farma a land hins. Ef hvalr rekr áfioro þa oc a hann at hafa hlass af hvalnom slíct sem ein eykr ma draga ef hvalr er .xx. ^c Ef hann a ker ine þar oc scal hann ut hafa fært þat oc sva anat gagn sitt þvattdæg et sidarsta ifardögom nema hin lofe honom lengr at (s. 152, c.²) hafa. Eigi scal hann briota hus³ til at færa ker sin ut nema⁴ hann bote iafnvæl aptr sem aðr var en ellegar scal hann istöfom ut færa. Ef han hevir eigi abrot fært bu fersci sitt er .vii. vicor ero af sumre þa vardar honom utlegð. nema hin lofe honom. Ef hann á hey eptir þar alandeno⁵ ihusom eða hey⁶ gordom. oc scal hann abrott hafa fært fyrir mitt sumar nema

a) = A. M., I. c., S. 338²⁴.

b) = A. M., I. c., S. 337¹¹.

c) = A. M., I. c., S. 339¹².

1) Rettelse for Nv vill hann eigi abrott o. s. v.

2) Ved en Feil i Pagineringen ere 2 Sider efter hinanden i Skindbogen betegned med S. 152; den sidste Side betegne vi derfor med S. 152, c og S. 152, d.

3) Herefter skrevet sld, men dette Ord derpaa udprikket.

4) Istedetfor dette Ord har Afskriveren først skrevet ef.

5) Herefter skrevet þar, men dette Ord derefter udprikket.

6) Skrevet over Linien.

þeim vixiz þaðom garðrin, en hann á at bua vm hey sitt oc vixna alandeno til þess þar er hvarki se akr ne engi. Nu vill hann fe sit reka þangat til heysens, oc scolo v. hvar ætla til heysens en eigi til haga sva at þeir ætla rett oc scolo þeir eida vixna adr at bók eða crosse. EN hann scal cavpa gæzlo a x. kýr eða ku gillde vi. alnom vaðmals þess er hæft se til klæða, en landeigande scal fa husrum oc gæzlo enda abyrgiaz við mægre oc van gæzlo. Ef hann vill eigi við taca þa má hin abrott föra hey sitt ef hann vill til fiar sins hafa en ef hann vill selia þa scal landeigande fyrst eiga cost at cavpa, a Allt þat er til laga af brigða geriz iþesso mále¹ scal stefna socom þeim öllom heiman oc queðia hva aþingi til ix. heimilis hva þess er sottr er vm fiorbavgs sacir allar. EN v. hva þar er fe vite ligr við.

a) = A. M., c. 46, S. 34511.

1) Istedetfor iþesso male læser den arnam. Skindb.: I landabrigðis þætti.

vm þar leigor.

221.

^a **M**aðr *scal* *eigi* selia fe sitt dyra aleigo en x. avrar se leigðir eyri til iafn lengðar hvatki fe sem er. Ef hann selr dyra *oc* a hann *eigi* til meira heimting en slicra avra sem hann selde. oc lögleiga með. en honom varðar iii. *marca* sect hvarz er at hann selr dyra fe sitt at leiga eða metr dyra en at lögom.¹ sa a söc þa er hann (s. 152, d.) selr feet dyra eða metr við ef sa vill. ^b Sva *scal* maðr fe eindaga at *quæða* a dag þan er fe *scal* gialldaz oc a stað þan er feet *scal* gialdaz.² væl er ef fyr gelldz.³ þo verðr eindage a at sva se at *quæðit* at gialldaz scyle a sculda þingi er menn hava vm nott verit ef astað er *quæðit*. Nu kómr hann til eindagans⁴. þa *scal* hann nefna vatta at hann er comin til eindaga þess er mæltr var með þeim oc er buin at taca við fe þvi er þar er giald mælt á. *oc* engi maðr gelldr honom fe þat. Nv *scal* hann nefna vatta i anat sin. at hann stefnir honom vm sva marga avra sva stóra sem mæltir voro her at gialda með ocr. stefna til gialda oc til ut

a) = A. M., Kaupa-balkr, c. 1. (Overskriften Kaupa-balkr finder ikke Iljemmel i Skindbøgerne; den arnam. Skindb. anvender her ingen Overskrift).

b) = A. M., c. 2.

1, 2 og 3) Punctum er tilføjet.

4) Først skrevet eigandans, men derefter rettet saaledes.

göngo *oc* *vm* *halfa fimto mörc alaga oc queþa a þingit hvert hann stefnir oc stefna¹ lögstefno.* "Ef mæltir ero logávrar með monnom *oc* ero lögavrar kýr *oc* ær. þat er *oc* lög eyrir vi. alnir vaðmáls eða varar felldir *sva* at þeir þicki iafnir sem .vi. alnir vaðmáls. Brent silfr er en. *oc* er eyrir at mörc lög avra. Enda lögsilfr þat er meire litr se silfrs á en messingar *oc* þole scor *oc* se iafnt utan *oc* inan. Melracka scin vi. þat er en lög eyrir. Ef maðr mælir *sva* at þu scalt gialda mer vaðmál *oc* scil ec fra anat fe alt þa komrat hann avðro við. Ef maðr mælir *sva* at þu scalt gialda mer vaðmál *oc* scilrat hann fra aðra avra. þa nítir hann eigi lögavrom ef þat ber quidr at hin hevir eigi vaðmal til at gialda *oc* hann matte eigi a því mele fá. Ef þeir coma til bápír er mala eiguz við *oc* verða þeir eigi a sáttir þa scal hvartuegi nefna til lög sianda af sine hende at sia fe þat er þar scal gialdazc. (s. 153, a.) *oc* scolo þeir sia þat fe hvart þat se gilldt eða eigi. hveregir avrar sem ero. Ef þeir verða eigi asáttir þa scal sa þeirra hafa sitt mal er eið vill vina. Ef þeir vilia vina eiðin bápír þa scolo þeir luta. Ef logsiaendr ero osáttir á *vm* þat hvart þat se lög silfr eða eigi þa scal hvar hina stefna lögsianda anars *vm* þat at hann hafe þat callat lögsilfr er eigi er *oc* láta varða iii. marca utlegð. EN alengr er sacar coma idom *oc* verðr sa fe secr er domendom þickir rangara mælt hafa. scal bera fram silfr *oc* láta siá.—Þeir scolo lögsiaendr vera er réttir se at tengðom iquidom við hvarntvegia þeirra. Nv ero lög siaendr osáttir á *vm* met orð

a) = A. M., c. 3.

1) Skrevet stefna.

oc vill ANAR luta EN ANAR *eigi*. þa *scal* eið vINA sa er lut fallit byðr ef *hann* vill oc meta *oc scal* hans met orð þa standa.¹ *verðr þat sem hin mæle ecke er eigi* vill luta. ^a Ef *maðr sendir* ANAN MAN til eindaga at gialda fe *fyrir* sec. *oc* erat hin scylldr við at taca. nema *hann* vitæ at sa *maðr* er heimilis fastr *oc* *hann* eigi sva fe at þat se iafn micit sem hitt er *hann* gelldr. ef *hann* viðr *eigi* heimillt. Ef sa kómr til er gialda *scal* *oc* lætr fe uppi. en hinn sendi menn til viðtokonar. Nv nefnir gialldandin vatta. at *hann* lætr þat standa fyrir gialdi at engi er viðtoko *maðr* þar retrr. þa *scal* viðtöco *maðren* vatta sina láta vINA eiða. oc bera vætti þat at *hann* scylde við fe því taca oc þeim malom mæla sem hinom byriade aðilianom. Nv hefir *hann* *eigi* vattorð til þa ef quidr ber at hin mundi *eigi* gialda þoat vattorðit væri til borit. oc er þa iöfn (s. 153, b.) heimting til fiarens sem hin hefde til viðtokonar comit fyrir öndorðo sialfr er feet atte at taca. ^b Ef eindage *verðr* a loghælgom dëgom eða *vm* langa fosto. þa *scal* viðtoco *maðren* nefna vatta. at því at *hann* er buen við fe at taca iþeim stað sem giald var mælt. oc *hann* ser engi þar þan man er því gialde halde upp sva sem mælt var. Nefna *scal* *hann* vatta i ANAT sin at því. at *hann* lætr þat standa fyrir stefno þa at log heilog tíð¹ er þa. eða langa fasta. þa á *hann* at stefna EN næsta rumhælgan dag i enom sama stað sem giald var mælt. Þar er *maðr* kómr til eindaga *oc* *hann* nefnir vatta at því at *hann* er hvín við fe því at taca er þar

a) = A. M., c. 4.

b) = A. M., c. 5.

1) Punctum er tilföiet.

2) Skreret í (ellers = til).

var gíald mælt oc þar er eigi sa maðr er gíald reide af hendi eða sva láte þat upi sem mælt var. þa er rétt at hann stefni þar hin næsta dag rumbælgan eða þar er hann hittir hann at mále sialfan, eða at heimili hans at þriþia coste. þoat þat se síðar oc fylgia þo alogin öll slíc sem a eindogodo fe oðro því er at eindaga er vm stefnt. Þes a hann oc cost at segia log leigor a feet at eindaganom. meðan stendr undir honom. enda segia slíc at lög bergi et næsta sumar eptir. þa hlypír¹ honom þat meðan hann man vattana. Ef eyct hælga dag er eindagen. oc a maðr cost at stefna fyrir eyct ef hann vill. en við scal hann taca þott við aptan gíalldiz ef allr dagr var til stefno. Ef þeir coma báþir til eindaga oc a sa cost er gíalda scal at bioda hinom til heimilis þess er hann átte vm vetrin. hann scal handsala at eindaganom at gíalda a xiiii. natta fresti kyr eða ær ahond ser.² sva þat ef hann vill gíalda ilande. ii. avra fyrir ein. því landi ær bœllt se á hálfan bolstað eða meira. sva oc ef hann vill i mane gíalda .ii.³ (s. 154, a.) aura fyrir einn³ oc a hann lavsn⁴ a maneno en næsto misere ef hann hevír upp alet. Eigi scal maðr heim bioda i anan fiordung til gíalldz. Erat manne⁵ scyilt at taca bú fe fyr en vi. vicor ero af sumre. enda er eigi scyilt við at taca síðar en viii. vicor ero af sumre. Sa er feet reiþir scal quatt hafa heimilis bva v. vico fyr eða meira mele. at þeir comi til at miðiom degi oc meta fe þat með þeim við boc. Þeir scolo þeim mvn oðyra virða fe þat en a sculda móte gecc. sem þeim

1) Istedetfor Bogstavet y i dette Ord har Afskriveren først skrevet u.

2) Punctum er tilføjet.

3) Tilføjet, overensstemmende med den arnam. Skindbog.

4) Retelse for lavns.

5) Først skrevet m (= maðr)

þykkir verra¹ þa við at taka. Ef hin komr *eigi til* er við féno *scal* taka² ne gærir anan man. þa agjaldandin coste iii. þan ein at reka fe til handa hinom er við átte at taka. en af *scal* hann segia abyrgð sina alengr er metit er. ef hann lætr sva með fara sem hans abyrgð se á. Sa er anar kostur at lata ganga ilande sino. Sa er hin þriðe costur at reca iafrett þan er hann á. Ef hin kemr til oc teyr við kyc fe. oc *scal* hann bregða af marke asavðom þan dag er hann hevur abrott. EN af navta marke *scal* hann brugðit hava a xiiii. nóttom enom næstom. Ef við-toko maðr kemr *eigi til*. þa er eindagin er oc ero .xiiii. nætr fra gengnar. þa eignaz sa bu feet er giallda átte. þat er hann gallt ef *eigi*³ er af marke brugðit en næsta dag. enn hin á ongva heimting til fiar er goldit var. ^a Ef sa kemr til eindaga er gialda a⁴ fe en *eigi* hin er við *scal* taka. þa *scal* hann biðða með vatta feet oc nefna til lögmetanda af sini hende. Nu gelldr hann þar silfr þa *scal* hann heim hafa þat. EN hin á *eigi til* meira heimting en til instøða ef bréclavst (s 154, b.) er uppi látet. Kost agjaldandin af at segia abyrgð sina oc lata þar ligia fe allt eptir fyrir silfr utan. enda a hann cost at hava allt feet heim oc hafa-leigo lavst feet þav misserin. EN ef hann gallt savðe oc kemr hin *eigi til* at bregða af markeno. þa eignaz gjaldanden savðena en næsta dag eptir. Nv stefnir hann vm feet sa er á. þa *scal* hann neyta vatorðz þess er hann bavð feet at giallda. þa *scal* sökianðen quæðia heimilis bva hans .v. hvart hann bavð

a) = A M., c. 6.

1) Skrevet [?] va.

2) Herefter skrevet ef hin kemr *eigi til*, men disse Ord derfter udstregede.

3) Skrevet over Linien.

4) Tilføjet.

af því at hann villde giallda eða eigi. Nu ef fe er¹ þar handsalat oc eigi eindagat. þa scal sa er feet a at avðrom stefna honom heim at hann se heima .vii. natta fresti er hann kóm til at heimta feet þat er hann á at hinom oc queþa a hue micít er. feet. Þeir scolo hafa logsiaendr til með ser ef met fe er. EN ef eigi er met fe. þa scal gialdanden hafa quatt til bva iii. nóttom fyr eða meira mele. at meta þat fe. EN ef sa vill eigi giallda oc scal hann sva stefna vm innstöðo sem vm eindagat fe oc sva vm alög sem eindagat fe fyrir utan harða fang. þat eitt fellr niðr. Nu selr maðr fe at leiga vátlavíst. þa ef hin vill eigi gialda. þa kemz hann eigi til leignana. nema sagðar se lögleigor a. Cost asa er hand salat er at stefna hinom heim er gialda scal. biðia hann heima vera .iii.^a natta freste oc mvn ec þá coma at taca við fe eða stefna vm sva micít fe sem er oc lata varða .iii. marca utlegð. oc vi. avra harða fang. stefna til gialda oc til utgongo. Ef maðr a fe at manne oc er fe handsalat. nv gelldr hann af sumt. oc er rett at hin kíöse er féét a hvart hann vill stefna vm allt feet. (S. 155, a.) oc lata hin² neyta gagna til hvat af er golldit. enda er hitt³ rétt at stefna vm þat er o golldit er. Þat varðar iii. marca utlegð ef maðr stefnir vm fe þar er allt er golldit oc er við hin heimting er fe er at.⁴ Þa er maðr á fe at manne oc queða þeir a dag oc a stað nær giallda scal eða hvar giallda scal fe þot þeir hand salez eigi. eða þott þeir taciz ihendr oc se þeir sáttir at þar scylde lög eindage. þa scal hann sva sokia sem þar se eindagat feet. nema

1) Tilfötet.

2) Herefter har Afskriveren begyndt med et e, men derefter udprykket dette.

3) Rettelse, overensstemmende med den arnam. Skindbog, for hin.

4) Den arnam. Skindbog læser: felt a.

þat at niðr fellr handsalslit.¹ *scal hann quedia heimilis bva v. til aþingi þess er sottr er. Ef maðr selr manne í hönd at taca við fe sino þar er hann a eindagat at manne. enda tecr sa við. oc vill hann eigi giallda hinom feet er á. ne lata hann ná feno. þa a hann cost at sokia hvárt hann vill hin er feet var undir. eþa þan er hansöl-om tóç fyrir feet. oc versc sa maleno er feet var undir ef sa getr þan quid at hann galt þeim manne feet er hin hafðe til sendan. Sa er feet átte scal stefna þeim vm feet er hann bavð vm. oc taca gialdit. oc lata varða iii. marca utlegð. scal hann quedia til heimilis bva v. aþingi þess er sottr er. Ef sa maðr heimtir fe anars manz er honom er eigi vm boðit oc hann a eigi at heimta. þat varðar honom fiorbavgs gard við þan er hann heimtir fe at. scal quedia til heimilis bva ix. aþingi þess er sottr er. Nu ef hann gelldr feet þa scal hann stefna til giallda oc til utgongo vm feet. Ef maðr selr manne fe af trvnaðe at lánç eða til hirzlo oc dylr hin oc quezc við engo tekit hafa. þa scal sa er feet á sokia til þyðar ef hann vill enda a hann cost at stefna til gertökis vm feet. oc til gialda (s. 135, b.) tuedra oc lata varða iii. marca secþ. Ef maðr hirpir fe manz oc huerfr feet or hirzlo hans. Nu áttó þeir fe þar þapir saman iþeirri hirzlo. þa helldr hvar sino fe abyrgio.² ef or einç hirzlo hverfr hvartuegia feet. Nu huerfr þess fe eitt er sellde at hirða. hann acost at heimta feet at honom ef hann vill þeim er hirðe oc asa at gialda honom enda a sa søkena vm feet er hirðe. enda a hann cost at sokia þan er hann vill vm oc raða sialfr orðe. Ef maðr afe*

1) Punctum er tilfóiet.

2) Herefter skrevet en, men dette Ord dernast udprikket.

aleigom oc fellr hann fra. Nu ef hann a sono eptir eþa lifir fadir hans þa of þat fe er eindagat er oc eigo þeir iafnt at stefna vm at eindaganom sem þeim se handsalat. ANAR costr er sá er þeir eigo hvarz ero sönir eða aðrir erfingiar at sökia vm handsalat erfðar fe. við ix. bva quip a þingi oc lata varða iii. marca utlegð haldet. Ef fleire menn telia til arfs oc ero osattir a hvern taca á. þa ahin at halda til doms oc vardar þa eigi vtlegð. Ef sa fellr fra er fe a at giallda þar er sönir ero eptir til arfs. Þa er rétt at maðr stefne enom ellzta brøðrana vm alt feet saman. ef fe er engo scipt oc scal sökia við ix. bva quip. ef brøðr hafa scipt arfe eða sva þott aðrir erfingiar take arfin en sönir oc scal vm sva miken lut hveriom stefna sem þeir toco arf til. Þar er sa maðr fellr fra er fe er eindagat at. þa scal at lögheimile stefna erfingia hans vm þat fe. EN ef hann legr lögleigor á oc kómzc hann eigi meir til at helldr enn til instøðans. Þat sagðe markús lavg.

222. vm fiar dëmingar

^a Fe a at døma sva micit sem gogn báro til. xiiii. nóttom (s. 156, a.) eptir vapna tac iþeim stad sem eindagi var oc sva marga avra sem gogn báro til. Nu er eigi eindagat fé. þa scal døma giald at lögheimile þess er gialda á i orscotz hælge við garð þa er hvarke acr ne engi þangat fra garde er sa a heimile er fe scal taca. EN ef menn vito eigi þat. þa scal døma giald at heimile þess er söc sótte. Nv er or sinom fiordunge hvar þeirra. þa scal døma gialdit miðvico dag imitt þing anat sumar eptir

a) = A. M., c. 7.

iboanda kirkio garðe. Oc sva scal fara þótt eindagat fe se ef or sínom fiordvngi er hvar þeirra er mál attoz við. Ef maðr metr fe sitt dyra aleigo eða selr en alögleigo. þa er rétt at lysa söc þa iþingbrecco avarþingi ef þeir ero samþinga. oc sækia þar idom fram. Þar er menn verða fe sekir þa scal dæma gialld fiarens at heimile þeirra er fe sekir verða ef þeir ero samfiordungs oc hin er feet scal taca. Ef þeir ero or tueim fiordungom. þa scal gialdet dæma a alþingi iboanda kirkio garðe. Slíca ávra scal dæma sem mæltir voro a instøðanom. Vtlegðir halfar scal dæma at gialda anat sumar imitt þing. iboanda kirkio garðe en halfar heima þar er instøðen var dømþr. oc þar alög öll. vtlegðir oc öll alög scal dæma logavra.

223. scullda domr.

^a Ef sa maðr andaz er öreigi er. oc er engi maðr scylldr at gialda sculdir hans. þa var hann öreigi ef hann átte eigi more eptir eða meira fe. Nu var þar meira fe¹ oc voro þo sculldir meire en fe. oc er erfingi scyldr at biþa til sculda doms eptir hann. ef hann hafðe átt eptir mörc eða meira fe. Nu ef hann býðr (s. 156, b.) eigi til sculda doms at lögom eða gelldr hann nocorom manne af féno aðr hann biðe til sculda domsens. þa scal hann giallda sculdinrar meðan hans avrar vinaz til. eigi a hann isculd at ganga fyrir. Sa maðr er til sculda doms vill biða. hann scal ganga i þingbrecco avárðingi því er hin er or andapr. þa er .ii. nætr ero af þingi. oc nefna ser vatta sva at heyre meire lutr manna þingheyianda.² hann scal sva

a) = A. M., c. 8.

1) Ordene Nu var — fe ere tilföiede efter den arnam. Skindbog.

2) Punctum er tilföiet.

mæla. Þat vætti. scal hann queþa at sculda domr scal vera ii.^a vicna fresti at heimili þvi er hann er and-adr fra oc ec byð þangat þeim monnom öllom er fe látaz at honom hafa átt oc coma þar sva at domr se fyrir midian dag nefndr. Sa er til sculda doms bavð. scal quedia bva v. iii. nottom fyrr eða meira mele. þa er næstir bua þvi er domren scal vera. þeirra er rettir se iquðom at tengðom. ^a Peir menn er þar þickiaz fiár ván eiga scolo þangat coma með vatta sina. Nu ero eigi váttar eþa naer hann þeim eigi. þa scolo þeir hvar v. scilia er hin hevir þangat quadda er domenom helldr upp. eþa þeir er þeir vilia til hafa quadda vm domstaden. iii. nottom fyrir domen eða meira mele. Sa er til doms bavð scal bioda þeim með vatta at nefna halfan domen. en þeir eigo at hluta huerr dome scal up halda við hann hvárz þeir ero adrir ofúsir eða keppaz þeir vm. Nv vilia þeir eigi þa scal hann nefna allan dominn. En siþan scal bioda til ruðningar vm þá domendr. hvarir sem nefndo. Dom þan scal ryðia sva at þar scal engi þeirra manna sitia í dome er þar eigo fiár ván at heimta. oc encscis þeirra faþir ne sonr ne broþir. ne namágar .iii. Þa scolo menn (s. 157. s.) luta hue sacir scolo fram segia idom þan oc færa fram siþan hverr vætte sin eþa quido. Sa er til doms bavð scal þangat hafa fe þat allt er hin hevir átt. Nu atte hann fe undir avðrom monnom oc scolo halldaz maldagar þeir allir er a þvi fe voro. Ef þeir menn eigo þangat fiar vón er eigi eigo sialfir varðveizlor fiar sins fyrir øsco sacir þa ero þeir menn scyldir til farar þangat er fe þeirra eigo at varðveita enda abyrgiaz þeir við þa ena vngo menn. þat er til þeirra

a) = A M., c. 9.

kœmr. ef þeir göra eigi coma til eða færa eigi gögn til þav er þarf.¹ oc sva ef vngir menn ero erfingiar þess ens andaða þa er sa maðr scyldr at biöða til sculda doms er fiárvardveizlor a² ef þeir fe ætte. Ef menn leyna fe því nockoro er hann hafðe átt þar oc vardar fiorbavys gard. er þat stefno söc scal quedia heimilis bva ix. aþingi þess er sottr er. Þar scal hværr hafa sina avra ef sva má. Nv atte hin lönd eptir eða godorð oc scolo bvar þat virða landeigendr v. þeir er næstir bva³ aðalboleno virða öll lönd oc scal sa hava þa boanda til quadda er domenom helldr upp vico fyrir dominn eða meira mele. Sa maðr scal þar i lande taca er mest fe átte at hinom. Nv átte hann cono oc scal hon hafa bæðe mund oc heiman fylgio ef hann átte fe til mundarens fyrir vtan sculdir oc er þav gengo saman. Nu hafe hann eigi átt þa munden sculdavsan oc hafe hann þo átt mörc eða meira fé. Þat er af sculldom gecc þa scal þa avra iafnt scerða sem aðra. Nu hefir hann eigi atta mörc þess fiar er af sculldom gecc⁴ er þav gengo saman. þa scal hon engi hafa mundin en hafa a hon þo heiman fylgiona sem adr. Nv havðo þav fe sitt saman (s. 157, b.) lagit. þa scal hon gegna sculdom öllom at þeim luta sem hon atte ife við hann. EN ef hon átte ibue við hann oc var eigi fe þeirra saman laget þa scal hon gegna at sinom luta þeim avrom öllom er til bus þeirra voro keyptir oc öllo því

1) Punctum er tilföiet.

2) Tilföiet efter den arnam. Skindbog.

3) Herefter skrevet landeno, men dette Ord derpaa igjen udstreget. Den arnamagn. Skindbog læser: næstir bva landino. Nu ero lönd fleiri þa scolo þeir er næstir bva aðalbolino, o. s. r.

4) Ordene: þa scal þa avra — af sculldom gecc ere tilföiede efter den arnam. Skindbog, ligesom vi af det næstforegaaende, der i vort Haandskrift lyder: Þat er ef af sculldom gecc, hafe udeladt ef.

er til hennar þurptar var keypt en engom þeim er til hans þurpta eins var keypt. Ef maðr átte ved mælt ife hans oc scal hann¹ hafa þat ef hann hevîr at lögom ved mælt oc lyst at lögom. Nv hafa þeir .ii. menn ved mæltan ein grip. oc þaþîr at lögom². þa scal sa hafa er fyr ved mælte. en ef eigi hafa þaþîr at lögom ved mælt. þa scal sa hafa er at lögom hefîr vedmælt. Nu hevîr hvargi at lögom vedmælt þa scal hvargi hafa. þott hann hafe betra grip ved mæltan enn hans sculd gegne. oc scal hann eigi hafa huegi er mælt var. meira en sculd hans var fyrir ondorðo. Rett er at þeir v. hvar virðe gripen er þangat ero til quaddir þan er hin hafðe ved mæltan oc scal hann þa scióta igegn slico sem þeir virða gripen dyra en hans sculd var fyrir öndverðo oc scal hann þa hafa gripen. Jafnt scoló allîr missa sina avra þeir er þar áttó ef eigi vinz til sculda þeir er eigi hafa ved mælt. oc scal þar alla ávra iafnt scerþa. Nv þeir menn allîr er þar calla til fiar scolo vina eida iafnt sem at þinga domi. oc sva þeir menn allîr er þar scolo lögscil mæla. en siþan lata bera vætte oc þav gögn er þeir hafa. Sacar scolo fram comnar aðr sol se undîr. siþan scal dæma vm nottena. eða vm morgonin eptîr. lokit scal dome at midiom degi anan dagin. Enga heimting a sa til sins fiár ef eigi vill til (s. 138. a.) sculdar doms coma ef hann spurðe oc hann matte til coma. Nu matte hann eigi til comaz sculda domsens eða spurði hann eigi at domr scylde vera. þa scal hann lysa söc at logberge ahond þeim monnom öllom er þar toco fe til gialda oc til ut gongo slics fiar sem a hans lut munde coma ef

1) Skrevet over Linien.

2) Herefter skrevet ved mælt oc lyst at lögom, men disse Ord derpaa igjen udstregede.

hann være þar. oc lysa til þess fiordvngs doms sem domren var i átt. oc a honom at dæma sina ávra sva at þeir misse allir iafnt.

224. vm fiár leigor

^a Ef maðr leigir bu fe at manne at leigo mala réttom. þa *scal hann þvatt dag þan ifardögom* scyldr at leysa af hendi *ser þeim er næstir ero eptir. þa er hann leigde. Ef hin kœmr eigi sva eptir oc a hann cost at segia af abyrgð sina en næsta dag hægini eptir ef þa er heillt feet oc ohætt. Ef hann heldr a feno. þa er hin kœmr eptir er a oc náir hann eigi enda ser hann oc er þa rán. oc vardar scoy gang. Nv naer hann eigi at siá oc er þá sem hann take fra honom.* ^b Nv nytir hann *ser nyt fiár þess fyrir þat ofan. oc vardar honom þa scoy gang. oc sva hveriom þeirra er fiar nytiar þeirrar neytir visvitande. Nv lætr hann feet þa uppe at lögom. þa scal hann taca við fe sino því er hann selde honom at leiga ef þat fe er þa iafn gott sem mælt var at hann scylde honom af hende ina. En ef þat fe er þa verra þa scal sa er af hende leysir hafa quadda til heimilis bva sína v. oc scolo þeir virða þan mun oc scal hann þar gialda honom þan mun. Nv er honom verra fé uppi látet en hann ætte mælt. þá a han cost hvarz hann vill at hafa fe þat abrott¹. er honom er boðet oc heimta þat er eptir er eða hafa ecki abrott oc stef-*

a) = A. M., c. 25.

b) = A. M., c. 26, S. 428².

1) Herefter skævet² oc stefna til giallda, men disse Ord dernæst igjen udstregede.

(s. 158, b.) na til gialda oc ut gongo um alt saman feet.¹ En ef hann tegr *eigi* við þa er honom er boðit feet. þa secz hin *eigi* anyt fiar þess. er aðr hevir haft feet. Ef þat fe er davtt er hann hafðe á leigo sellt. þa scal hann gialda honom bu fe anat slíct fyrir ef hann hevir til. scal bu fiar eyrir leysa hverr anan oc sva vara ef hann hevir *eigi* bv fe til. hann scal *eigi* lamblavsar ær gialda nema hann hafe sva leigðar. ^a Ef andmarcar þeir verða a bú féno er honom syniz sva at þat se *eigi* avetr fòranda eða mune þat *eigi* igiold ganga þott þat komiz fram. þa á hann cost af at lata fe þat oc gialda honom anat fyrir iafn gott. ^b Nv lætr hann af fe þat eða lógar a nòkorn veg er *eigi* ero þeir andmarkar at. þa er þat gørtøke oc fòrir til meira máls oc varðar scoq gang. Enda a hann heimting til fiar þess hvar sem niðr komr er hin hevir selt eða gefit. Ef sa kòm *eigi* eptir leigo feno er a sva snemma sem mælt er. enda segi hin *eigi* sina abyrgð af er hafðe en næsta dag hælginge. þa secz hann *eigi* á nyt fiar þess til ens v.^{ta} dags þess er vii. vicor ero af sumre. ef hann byr isama stað enda comi hin *eigi* til er á. en hvergi scal hann abrot fara með. Rett er þeim manne er þar býr í sama stað at lata miolca fe þat oc lata varðveita nyt fiar þess til þess er sa kòm eptir er á. enda á hann cost at reka fe þat til handa þeim er á oc fara sva með sem með sitt fé. enda abyrgiz hann *eigi* þa feet ef hann fer sva með. ^c Hvar þess er maðr þigr nyt af anars manz fé en þess er á. o lofat visvitande þa a hin

a) = A. M., c. 27.

b) = A. M., c. 28.

c) = A. M., c. 29.

1) Punctum er tilfötet.

cost at lata *varða scoy gang* eþa gör (s. 159. a.) tåke ef þat vill hældr. Ef hann vill til ens meira máls féra oc *scal hann stefna oc láta varða scoy gang* oc *quedja* til xii. *quidar goða þan* er sa er iþingi með er sótr er. hvart hann hafe þegna nyt af fe því er hann hevır stefnt vm. Nv ber .xii. *quidr a hann þa* *scal hann beiða ser* biarg *quidar heimilis bva sina* v. til þess sem hann þickiz hellzt efne hafa hvárz er at hann hevır *eigi* vitat eða hevır sa lofat honom er á. Nv hvarn þeirra sem ber ihag honom oc secz hann *eigi* þá enda *scal hann* slict *queþia ser* biargquibar þott til gertokes se fott. *Eigi* tór boandanom sa biarg *quidr* at hann hafe *eigi* vitat ef fiár nytin hefır þar verit hofð halfan manað eða lengr. samfast. ^a Ef maðr felr fe ine at avðrom oc asa maldage at halda með þeim sem þeir verða asáttir. Nv felr hann fe ine at fúlgo mála réttom. hann *scal* ala fe þat sva at ohátt sé fyrir holda sacir oc gæta sva sem sins fiár. oc sva sem þá munde hann ef hann ætte þat fé. hann abyrgiz við þeim andmorcom oc avvirðom öllom er þat fe fær af því scada er hann gætir þess anan veg en sins fiar þess kyns. þegar er hann nytir nyt af fúlgo féno. þa abyrgiz hann at öllo þat fe hvárz þat er fyr eða sidar. enda *scal hann* sva af hende leysa þat fe sem leigo fe. Nv hvatke er fe því verðr at vaglata. þa *scal hann* sva fe því at biarga oc sva af láta oc sva varðveita at öllo sem þa munde hann ef hann ætte.

225. vm einkunir

^b Hver maðr *scal* eina einkun eiga a fe sino. bæde navtom oc savdom. Maðr *scal* einkynt hafa fe sit þa er

a) = A. M., c 30.

b) = A. M., c. 11, jfr. ved denne Materie A. M. Landabrigða-þ., c. 37 ff.

viii. vicor ero af sumre. þat er hann náir. Ef hann gørir eigi sva oc varðar utlegð. Ef se o einkynt (s. 139, b.) kemr i ANARS manz land en þess er á ANAT EN dilcar sipan er viii. vicor ero af sumre eða siðar. þa á sa er a lande því byr at einkyna fe þat sine einkun oc eignaz hann þá. ef hann synir hvom v. feet adr. ^a Ef maðr einkynir lamb ANARS manz i stecc. oc varðar þat eigi við lög ef quidr ber at hann hygð eiga. Hann scal biða hinom gott lamb fyrir o einkynt ef hann hevir þat til þegar er hann verðr var við. oc a hin cost at kíosa hvárt hann vill hafa þat eða hitt er hann atte adr. Ef hann byðr eigi lambit oc varðar honom vtlegð. við þan er atte. Ef maðr einkynir fé manz sine einkun oc vill ser eigna ANARS fe oc leynir þioslavnom þa asá orde at raða er fe á. Ef maðr einkynir fe manz oc legr ANARS manz einkun á en þess er á. oc varðar honom fiorbavgs garð við hvarntuegia þan er átte feet oc hin er einkunena á. Nv markar maðr fe ANARS manz olofat þess marke er feet á oc varðar þat utlegð. Navt oc savðe oc svín scal maðr marka a eyrom EN fogla scal marka a fitiom. oc ero þav ein lög mörc a því fe. ^b Hverr maðr er scyldr at safna vm land sitt eða vm þat ból er hann býr á. fe því öllo er hann ma fina oc hann a at varðveita. oc láta reca til lögrétta þeirra sem heraðs menn ero asáttir at vera scal. utlegð varðar þeim er eigi gørir sva. oc a sa süc þá er vill þeirra manna er þar eigo lögrétt við hann enda abyrgiz hann feet þat er hann safnar eigi sva. við þa er eigo. Maðr scal sitt fe eitt a brott reka fra rétt. þviat eins ANARS manz fe ef sa hevir vm boðit er á. Nv recr hann ANARS manz fe fra rétt at

a) = A. M., c. 12.

b) = A. M., c. 13.

olofe þess er á. oc utlagaz hann við þan er a vm þat.
 enda abyrgiz hann fe þat. (s. 160, a.) til þess er hin ma¹
 heimta er á. ^a Sa maðr eignaz dilc er ána á þa er leipír.
 Nu villaz dilcar irétt oc scilr menn a eigin orð þa scolo
 þeir beida sciptis þa menn er til telia enda scal þa huerr
 þeirra sýna þa sina savde er þess være at vön at þa
 dilca mundi leiða. *bvom v. þeim er næstír* bva rettene
 þeirra manna er þar se þá. oc scolo þeir scipta dilconom
 þeim öllom með þeim er eigi kenaz ær við. Nu verða
 eptír dilcar þeir er eigi kenaz ær við. enda se sciptissens
 til beitt at ene efsto réttene. þa á boanden sa er rettena
 varðveitír at sýna buvm. oc legia sina einkun á. oc eignaz
 hann þa. Nu ganga þeir þaðan abroft þa a huerr at
 einkyna er vill isino lande. ein log ero vm dilc savde oc
 navta oc geita. ^b Ef maðr a hruta oc scal hann in hafa
 látna fyrir vetr nætr. eða fyrir gört sva at eigi fae ær
 við þót blësma gange. þa alla er hann ma heimta geta.
 En ef hann görir eigi sva þa vardar honom utlegð. ef
 eigi geriz mein at oc a sa süc er vill. Ef hrvtrin görir
 scada þa scal hann bota av visla bótom sem hvar þess
 meta er scadin var gör enda a hann þa sökена. En ef
 hrvtrin görir manne v. avra scada. eða meira þa vardar
 siorbavys gard þeim er hrut á. Ef hrvtr manz gengr i
 anars manz savdom eptír vetr nætr. oc se eigi fyrir
 gört þá a hann at gellða hrvt þan ef hann vill oc fara
 sva at sem hann gelde sin hrut. sva scal fara vm hafra
 et sama. Ef hrútr deyr af gellingo þa scal hann gera

a) = A. M., c. 14.

b) = A. M., c. 15.

1) Afskriveren har skrevet naar at, men derefter skrevet ma orenorer, uden at overstrege det første.

til oc varðveita til handa þeim er á ef hann sigr. ^a Fe þat er þar verða eigi eigendr at. sa maðr er rettena (s. 160, b.) varðveitir. scal quedia til bva v. landeigendr þa er næstir bva rettene þeirra manna er þangat eigi savðom til at safna. at scripta savðom þeim með ser til varðveizlo. er þar verðr eigi eigande at. þeir bvar vi. er savðæ þa varðveita scolo segia til at kirkio sócnom eða at manna fundom hve margir savþir þar ero þeir eptir er eigi er eigande at eða sva með hverio marke ero. ef hann veit. Nu coma þeir er eigo þat fe. oc scal þat hafa abrott hverr er á at osekiu oc syna þeim er land varðveitir þat er savðrin var í þa er hann tóç. ^b Hvar sem maðr hittir fe anars manz ilande því er hann a at varðveita. oc scal hann sagt hafa monnom til a xiiii. nóttom enom næstom er hann veit. Ef hann¹ hefir feet til þess er manaðr er af vetri eða lengr þa scal² hin láta honom uppi fulgo slica sem bvar meta at vert er. Ef hann hevir sva abrott feet sa er a. at hann lætr eigi fulgo uppi þa verðr hann utlagr vm þat iii. morcom við þan er feet hafðe at varðveita oc a þo at dæmaz fúlgan. Ef sa verðr var við er feet hefir at varþveita at hin vill abrott taca er a oc vardar honom eigi þott hann late eigi a brott hafa ef honom er eigi fulga láten uppi. ^c Nv kœmr sa eigi til er a at miðiom vetri. þa a sa at heimta til heimilis bva sina v. þa er næstir bva er varðveitir feet. oc virða við bôç. enda scal hann sýna þeim einkvn aféno. oc sva fœra til marcs sins enda eignaz þa feet

a) = A. M., c. 16.

b) = A. M., c. 17.

c) = A. M., c. 18.

¹ og ²) Tilfoiet.

alengr. þeir scolo sva virða fe þat sem þa var vert er þangat com.¹ hann scal þat fe giallda sem þeir virða et næsta vár er hann veit huerr á. oc hin heimtír. Ef hann heldr fe því fyrir hinom er a oc varðar honom utlegð. Nv bregðr hann eigi af einkun eða lætr eigi virða feet sa er (s. 161, a.) varðveitír. þa ma sa hafa abrott er a þegar hann kómr eptír oc lata hinom uppe fulgo slíca sem bvar meta. ^a Sa maðr er feet hevír varðveitt vm vetrin hvart er hann hevír af einkun brvgðit eða eigi þa scal hann segia til einkunar fiar þess er hann hefír varðveitt vm vetrin iþingbrecco a socnar þingi því er hann heyr sialfr oc vísa þeim monnom til heimilis sins. oc taca þar hvart er þeir eigo heldr sitt fe at hafa. eða verðit. þa er vii.² vicor ero af sumre. Nu kómr eigi eigande til enda hevír hann eigi virða latet feet þa ahann at hafa nytiar af því fe sem hann eigi. enda abyrgiz hann eigi. scalat hann lóga fe því a engi veg.³ hann scal til segia iii. vór iþingbrecco sva at meire lutr⁴ þinghevianda heyre. Nu verðr eigi eigande at því fe aprimr sumrom. þa scal hann segia til at lög bergi et þriþia sumar. enda eignaz hann þa ef engi gengr við. ^b Ef menn taca einkun at erfð. þa scolo þeir sva scripta sem anare erfð. Nv vill sa maðr gera bú er engva á einkun adr. þa scal hann segia til iþingbrecco a þingi því er han heyr siálfr hveria einkun hann vill hafa oc spyria at þar ef menn vite nockorn mann þan er þa einkun eigi.

a) = A. M., c. 19.

b) = A. M., c. 20.

1) Punctum er tilföiet.

2) Den arnam. Skindbog læser viii.; jefr. iøvrigt ovenf. S. 155 (A. M., c. 11).

3) Punctum er tilföiet.

4) Rettelse for lut.

Nu lataz menn eigi þan man vita sams heraðs honom er þa einkun eigi. þa á hann at hafa einkun þá at osekio. Huerr maðr þeirra er hann ferir bv sítt i þan hrepp er hann bio eigi adr. hann scal segia til þeirrar einkunar er hann á a samquamo þeirri er næst verþr¹ i þeim hrepp er hann hevir bvit iført. Ef nokor maðr er sa i því heraðe er þá einkun á oc scal sa bregða af er scemr hevir verit bve sino i því heraðe. hvar þess er savða gang (s. 161, b.) þeirra ber saman. Hvar þess er þeir verða varir við þat at² hvartuegia ber saman savða gang þeirra oc einkun. þa scal sa þeirra er fyr fregn göra orð til fundar við anan oc segia deili a. Nv hevir anar þeirra erfða marc. en anar cappa mark. eða at gíof tekit enda hafe þeir iafn lengi báþir verit bvi sino iheraðeno þa scal sa afbregða er eigi hevir erfða marc. J öllom stöðom þeim er þeir hafa anat tuegia báþir erfða marc eþa hvárgi. þa scal sa þeirra afbregða er færa savð fe á. En ef þeir eigo báþir iafn marga þa scolo þeir luta með ser. Ef þeir verða sva fremmi varir við at einkunena ber saman með þeim ef fe þeirra er afíall rekit þar er þeir eigo samgengt. þa scolo þeir telia fe þat er þeir léto reka í afrétt oc vina eið at því at sva mart er feet sem þá hafa þeir talit. oc þess kyns fe. oc sva gamalt sem hann á. Nv scal hvar þeirra vm havstet syna heimilis bvom sinom v. þat fe er þeir heimta. Nv scal at iafnaðe scipta með þeim vm heimtingar sva at bvom þeim .v. syniz iafnt hafa heimt er næst bva rétt þeirra er þeir heimta mestan luta siarens. Ef anartuegi þeirra komr kenendom til sins siár scal sa hafa fe þat at afname.

1) Istedensfor dette Ord synes Afskr. først at have villet skrive er eller sligt.

2) Skrevet to Gange.

oc eiga þeim mýn mína oc færia¹ fiar ván i afrétt sem² han getr kenendr til. ^a Þeir scolo kenendr vera er réttir se at tengðom iquidom. Sa maðr er kenendr vill færa til fiar sins. hann scal vina eið at því at hann átte fe þat er³ i afrétt fór oc hevir eigi síþan lógat. EN kenendr scolo vina eiða at því at hann átte fe þat er i afrétt fór. oc leggja þat undir þegnscap sín. (S. 162, a.) Nv heimtír ANAR þeirra betr eða fleira fe enn⁴ van eigi oc legr lávn á. þá asa orðe at raða vm er einkvn a við hann. Nv heimtír ANAR þeirra betr en ANAR. þa scal hin beiða hann lavgscriptis.⁵ ef sa lætr eigi hinom uppi lög scripti vm feet. þa varðar honom þat utlegð oc stefna til gialda vm feet iafn mart sem hann hevir oheimt þat sumar oc a honom þat at dæma oc iafn gamalt fe. Heimilis bvar hans scolo scilia þat hve marga savðe hann atte eða hve gamla. ^b Ef sa maðr bregðr bue sino er einkun á. oc á hann at liá einkvnar þeirrar þeim manne er hann vill. oc a hann þo at hafa þegar er hann vill. sina einkun. Nv bregðr hann bue enda lér hann engom⁶ manne einkunar oc verðe hann ör savðe oc a hann eigi þa eín kun helldr en aðrir menn. ^c Engi maðr a at hafa alstyfinga nema lofat se ilögretto. en ef hann hefir þa varðar honom fiorbavgs garð. Ef maðr tekr þat fe at erfðom

a) = A. M., c. 21.

b) = A. M., c. 22.

c) = A. M., c. 23.

1) Saaledes (for færa).

2) Rettelse for se.

3) Skrevet over Linien, maaskee med en yngre Haand.

4) Herefter skrevet ANAR, men dette Ord derpaa igjen udstreget.

5) Punctum er tilføjet.

6) Først skrevet avðrom, men derefter rettet saaledes, muligen med en yngre Haand.

alstyfinga oc er honom vite laúst at eiga þat fe meðan þat lifir en eigi skal hann sva einkyna ne eitt. Maðr skal eigi alstyfinga giallda manne. enda skal eigi taca nema þegar lóge af. eða sá eigi þat marc aðr hann tegr. Nu skal til saca þeirra allra er her geratz ipesso mále *quedia ix. heimilis bva* a þingi þess er sottr er. þa er *fiorbavgs garð varðar*. EN *bva v.* þar er fe vite ligr við. Enda allt þat anan veg er gert ipesso male enn her var mælt. þa ligr við *iii. marca* fe vite nema talit se meire sect til.

226. vm hross neyzlor

^a Ef maðr felr¹ hross ine at manne. at fulgo mála réttom oc abyrgiz² hin þat iafnt sem fulgo fe anat. Ef menn neyta hross þess oc á sá at sökia vm navtnena er á. enda verðr iafn secr sa er varð- (s. 162, b.) veitir vm navtnena sem aðrir menn nema hann scyllde at öllo abyrgiaz. þa a hann at neyta sem sína hrossa. oc spilla eigi oc a sa at sökia vm hross navtnena er abyrgiz. eigi a sa at neyta sialfr er a. ne lofa avðrom monnom.

a) = A. M., c. 31.

1) Del sidste Bogstav i dette Ord er skrevet over Linien.

2) Herefter skrevet h a n n men udmaculeret.

Rann socna þátr

227.

Þat scal huerr maðr hafa alande osso er a. nema gefit vili hafa eða golldit. Ef maðr tekr þat er anar maðr á olofat oc a maðr at föra þat til görtökes ef penningis er vert eða meira. Sva scal stefna sa er a gripen vm görtöke oc til giallda tuedra slicra sem bvar meta oc láta varða iii. marca secþ oc quedia til heimilis bva v. aþingi þess er sottr er. Ef maðr tekr fe fra manne þat er vert er hálfis eyris eða meira fiár. oc leynir sa eigi er tecit hevir. oc vardar þat scog gang. oc scal stefna vm tökona vm þat at hann vile ser fe nyta¹ enn eigi vm þiof scap. Ef maðr tekr fe fra manne hálfis² eyres vert eða meira oc leynir þiof laðnom. þa er costr at föra til þiofscapar oc stefna oc telia hann sekian scogar man ef quiþr ber han sanan at söc. oc quedia til xii. quidar. Nv berr quidr af honom oc er eigi sócn til þa at sökía vm illmælit. ef hann quað sva at istefnone. Enda stefne hann af því at hann hygðe hann sanan at en eigi fyrir háðungar sacir. Ef maðr stefnir manne ifa lavst vm þat at hann hafe því stolet ef quidr ber

a) = A. M., Vigsl. c. 115. Dette Afsnit findes ikke i den ærnam. Skindbog.

1) Skrevet neyta, men e udprykket.

2) Retteelse for half.

hann osánan at; oc er þá sócn til illmælisens. Hann a cost at nefna ser vatta þá þegar ef hann heyrir oc stefna vm illmælit. oc telia varða fiorbavgs gard. oc sokia við váttord. Enda a hann cost at nefna vatta at framsögoni oc stefna um illmælit at lög bergi síþan er quíþr bar af honom oc se- (s. 163, a.) kia et sama sumar. Þess er oc costr at stefna síðar vm ill mælit oc sokia við xii. quíþ. Enda nytr hann eigi biargquidar ef hann stefnde ifa lavst. Ef maðr stefnir þeim manne vm þiofscap er aðr hefír kudr oc saðr orden at þiofscap oc vardar þat eigi við lög þot þá verðe hann ósaðr at. ef hann stefnde af því at hann hugde hann sanan at. oc hann¹ visse hann eigi osánan at. Þíof söc skal sótt a eno .iii.^a þingi þaðan fra er hann spyr sócnar aðilen. alldregi fyrniz leynd þiof söc. Sva skal sokia at öllo vm fiartokona þar er maðr lætr scoy gang varða sem þiof söc fyrir utan atquæþi. Görtækis söc fyrniz eigi. Cost a maðr at höfða söc við hvarn er vill þan er gripen hevír at halda eða hin er hann hygr at stolit hafe. Jafn micít vardar manne ef hann þigr eða capþir vis vitande þiof stolit. sem hinom er stal. Sa er þiofs þavítr. oc sva þeim er reð þiof raðom. þá skal sokia við en söino gögn sem þiofin. Ef maðr selr manne eða gefr þat er hann veit at þíof stolit er. oc villír hann heimild at. þot hann visse eigi þá er honom var heimildr. oc vardar scoy gang við hvarntvegia þann er hefír gripin selldan oc sva þan er átte. skal sokia við xii. quíð. Hvar þess er maðr hefír heimilld til þess gripar er teken er fra manne eða stolen. oc hugde hann ser heimilan mundo verða þótt hann fregne síðar anat. oc er honom rett at hallda þeim

1) Skrevet over Linien.

grip til doms. Þar er maðr þermlaz sins gripar oc þickiz hann vita at maðr hevîr grip þan at hallda. sa er keyptan hevîr eða þegin eða at lâne oc naer (s. 163, b.) hann eigi at siá. Sa er gripenn á scal beiða með vátta at hin syne honom gripin eða sele¹ fram.² Ef hin selr eigi fram þa er costr at fela a byrgð ahende honom til doms. oc stefna honom til brigðar oc til ut gongo oc lata varða iii. marca utlegð. ef hin synîr eigi gripenn. lengr er beiðt er. Ef maðr kenîr grip ihondom manne oc quez sa eiga at gïof eða at cavpe. eða at varð veizlo. Ef hin tecr abrott oc varðar þat scoq gang.

228. vm rán.

^a Þat er haund rán ef sa tecr or hende honom eða af honom. Ef maðr helldr eigi á oc quez hann þo eiga. en hin tecr þan grip abrott. oc er þat ravða rán. varðar þat scoq gang. At hværetuegio atferþ þeirre þa secz maðr þar a síno eigne. ef hann tecr af þeim manne er heimild hefîr til. Þa hefîr maðr heimild til. ef sa maðr heimîlar honom er foráð á avra sinna oc hann hygr at sa mætti honom heimîlat vina þan grip en eigi ellegar. Ravða rán scal sva sokia at queþia scal til heimilis hva ix. aþingi þess er sottr er. Ef maðr fîðr grip sin vti eða ine oc tecr hann a brott. oc scal hann segia lög fostom monnom til ef þeir ero hia þar a þeim bæ. Enn ef þeir ero eigi hia þa scal hann fara leið sina oc segia a næsta bæ. oc mæla sva. Ef nokor kenîr ser þena grip

a) = A. M., c. 116.

1) De to sidste Bogstaver i dette Ord ere skrevne over Linien.

2) Punctum er tilføiet.

comi sa þingat til min oc queþa a hvar hann a heima oc feli mer abyrgð á hendi til doms. þviat eins scal hann sva með fara ef hann átte þa er fra honom villtiz. Ef maðr vill brigþa grip þan þa scal hann coma til aenom næsta manade oc fela¹ honom abyrgð ahendi til doms. Hvarz áto þyfe er meire eða mini þa er maðr steln þvi er átt er. eþa blougru² bráð. þa er costr at stefna til scógar.

229. vm rannsocnir.

(s. 164, a.) ^a Hvert er maðr misser fiar sins .ii. avra eða meira við ein man a xii. manaðom. Þar er costr at stefna vm stuld þan til þræl doms ef hann hevîr þióf lavnom leynt. sva sem þræll vøre faðir hans en ambatt moþir. oc felle hann a navðigr aiorð.³ telia ser fe hans allt. þar scal quedia til heimilis bva ix. aþingi þess er sottr er. hvart hann hafe þvi fe stólit. a þeim xii. manaðom oc nefna hann. oc þióf lavnom leynt. eða hafe hann eigî. Ef quidr ber hann sanan at þvi. þa a at døma hann þræl fastan afótom oc hinom fe hans. Sa scal oc hafa omaga þrælsens ef ero er hann sökîr til þrældoms. Sa acost at legia lög sculld á omaga þrælsens. honom scal frelse gefa ef hann þickîr þess verðr vera oc scal hann ifrials giafa æt at framferslo. oc at arftöko.

a) = A. M., c. 117.

1) Rettelse for fella.

2) Rettelse for bligðugri.

3) Punctum er tilføiel.

230. rannsöcna þátr.

^a *Sa maðr er misser fiar sins, hann á at ransaca ef hann vill. Hann scal biðia menn til ransócnar með ser inan hús oc af næstom bæiom til þess er hann hevîr xxx. manna. Ef men vilia eigi fara með honom oc varðar þeim iii. marca utlegð. Hann scal eigi fleire menn hafa en xxx. hann scal þar upp hefia ransócn er hann vill. Ef hann vill fleire bolstade ransaca en ein oc scal hann eigi yfir hefia ransócn vm þa bolstade er þeim ero næstîr er hann hóf upp ransócn. þeir lax menn scolo ganga at garðe þar er þeir vilia ransaca, þeir scolo iii. einîr i garð ganga oc til huss. hann scal sialfr en þride. eða sa maðr er hann fær til at mæla malom sinom. Hann scal beida böanda þan er þar byr með vatta at hann oc þeir er fyrir ero festi (s. 164, b.) þeim oc handsale grîð at lögom til ransócnar. Hann scal oc eigi hafa fleire menn fyrir en .xxx. han scal¹ oc handsala² þeim grîð oc hvarîr ævðrom. Ef boande varnar grîða oc varðar þat scog gang. Nv lætr hann grîð uppe oc handsalar. þa scal hvar þeirra nefna þar vi. menn or anars flocke þa er hann vill i þav grîð. þa ero xii. menn igrîðom af þeim vi. tegom manna. en allîr þeir vi. tegîr manna undîr grîðom. Boanden er eigi scyldr at láta grîð uppi ef þeir ero fleire saman en xxx. Ef menn ganga ilîð þeirra obedit oc varðar hveriom þeirra iii. marca utlegð oc asa söc er ransaca vill. Ef hin hefîr fleire menn fyrir en xxx. oc varðar honom þat scog*

a) = A. M., c. 118.

1) Tilföiet.

2) Skrevet eghandsala, da Afskriveren først har villet skrive eigi, og senere har glemt at strege det ud.

gang. oc er þa varnat gríða. Nv festa þeir gríð með ser oc scolo þeir allir þa til dura ganga er aðr voro utan garðz. þeir scolo þa beiða boandan með vatta at hann láte þeim ransócn uppi. Honom varðar scoy gang ef hann varnar ransócnar. Þeir scolo beiða hann þess at ut gangi menn þeir allir er ine ero þar aðr nema sa maðr ein er líós bere fyrir þeim oc luke lásom upp. Þegar er anan veg er beiðt ransócnar en nv er talit. þa er hann eigi seyldr uppi at láta. Ef onor atferð er af boandans hendi en su er her er nv talet at þeir eigo hann at beiða. oc er þa varnat ransócnar. Ef ransócn er uppi láten. þa scolo þrir¹ menn in ganga af þeim er ran saca vilia oc ein or hina liðe. sa scal bera líos fyrir oc lúka lásom upp. Þeir scolo iii. menn in ganga. Men scolo láta ransacaz aðr gange in at eigi bere þeir fola ahendr² monnom. enda sva þeir er út ganga. Ef þeir vilia eigi láta hafa lucla at lúka lásom upp. oc verða lóc þeirra oheilög við brote. Þeir scolo enir somo (s. 165, a.) ransaca iöllum stüðom uti oc ine. Þeir scolo eigi avvisla gera iransócn þan er hinom se mein at. ne síarscade er fyrir búa. Ef þeir bera ofr afle eða fara at ologom at ran sócn anan veg en nú er talit oc varðar scoy gang ef þeir fina eigi þar ine enda verðe boandin osaðr at en ellegar varðar ecke. En þott þeir fini inne þar föla. oc scalat drepa þa menn ne at þeim gera ecke nema þeim verðe handnumit. Sva scal at soen fara vm þan þiofschap sem þar er eigi er ran sacat. Ef þeir bera in fola a hendr monnom er ransaca scolo eða lata bera aðra menn. þa varðar þeim scoy gang enda varðar þeim þa þat allt er þeir fara at ransócn slict sem aðr.

1) *Gising for þeir.*

2) *Herefter skræet þeim, men dette Ord dernæst udstreget.*

Nu *scal* *vm* *sacir* þær allar er af ran sócn geraz stefna heiman *oc* *quedia* *heimilis* *bva* v. til *þingi* þes er sottr er.

231. *vm* gripa tak at misfanga.

^a Ef *maðr* *tecr* grip *manz* at *hibylum* *oc* *vill* han *calla* *ser* misfanga. þan *scal* *hann* þan grip hafa *aptr* *borin* *avico* *fresti* *eda* *fyr* *oc* *selia* *ihönd* þeim *manne* er þar byr næst því er hin *mistóc* *gripen* ef hin er *eigi* þar er á. Nu *vill* sa *eigi* við *taca* þa *scal* *hann* heim hafa *með* *ser* *oc* *segia* til *sins* *heimilis* *oc* *abyrgiaz*. *enda* hafa til þings¹ et næsta *sumar* *oc* *segia* til at *lögbergi*. *Sva* *scal* *søkia* *sem* *vm* *aðrar* *fiartekior*. Ef *maðr* *fer* *eigi* *sva* *með* *sem* *nu* er *tint* *þa* *sva* ef *eigi* er *misfangi* þott *sva* se *callat*. Þar a *misfanga* at *bera* er *maðr* *tecr* þess *kyns* *grip* *abrott* *sem* *hann* lætr *eptir* *ivapnom*. *en* *hross* þess *kyns* *sem* *hann* *átte* *oc* *sva* *litt*. *enda* *sva* *vm* *aðra* *gripe* *sem* *nu* er *tint*. *hvert* er *kyk* *fe* *eda* *þrír* *gripir*. þa *scal* *hann* þess *kyns* *grip* *abrott* hafa. *sem* *hann* *átte* *oc* *með* þeim *lit*. *oc* er þo þvíat *einv*² (s. 163, b.) *misfangi* ef *bvar* *vilia* *sva* *borit* hafa. *Oc* ef sa *maðr* er þan *grip* *átte* *tecr* *oc* *hins* *grip* at *misfanga* *oc* *scal* *sva* *með* *fara* et *sama* *sem* *hinom* *var* *aðr* til *handa* *talit*. *oc* er þar *hvaromtuegia* *misfangi*. Ef *maðr* *tecr* *grip* *anars* *manz* a *þingi* *eda* *afiöllum* *uppi* *eda* at *ohygðom* at *misfanga*. *oc* *fiðr* *hann* *eigi* *aðr* *hann* *kömr* *iherað*. þa *scal* *segia* til *bvum* þeim .iii. er þar *ero* *næstir* *agöto* *hans* þegar er

a) = A. M., c. 119.

1) En nyere Haand har tilføiet al foran dette Ord (= alþings), og saaledes er ogsaa Læsemaaden i A. M.

2) Først skrevet eins, men Slutningsbogstavet derefter forandret til v.

hann fiðr at *hann* hevír misteket oc secz *hann* þá *eigi* a með för þess gripar. en *hann* scal abyrgiaz oc hafa til alþingis anat sumar ef *hann* mistóc þar. Hin secz oc *eigi* a með för *hans* gripar ef sa hafðe i ombon þan abrott hafðan. ef sa ferr *sva* með sem *hinom* var til handa tínt. Maðr scal fært hafa *hinom* er á ahálfom manaðe þeim er *hann* veit misfangan ef þeir ero sams fiordvngs eða *sva* ef *hann* má comaz ahálfom manaðe fyrir leipar lengð þott *eigi* se samsfiordungs.

232. vm reízlör

^a Þat er lögpundare er viii. fiordungar ero ivétt en .xx. merkr scolo¹ ifiordung vera. Ef maðr apundara meira eða minna en mælt er oc varðar þat iii. marca seþ. Nv reipir *hann* rangar véttir eða mælir rangar alnar. *sva* at munar vm öln i xx. álnom. þa varðar þat fiorbavgs garð. Sa asoc þá er sins hevír iþvi mist. En ef *hann* vill *eigi* sökia þa á sa er vill. Nio *bva* scal til þess quedia aþingi. stefno soc er þat.

233. vm verpla kast oc tafl

^b Þat er mælt ilögom várom at menn scolo *eigi* casta verplom til fiár ser en ef casta oc varðar fiorbavgs garð. Men scolo oc *eigi* tella *sva* at þeir legi fe við. oc enga þa lute er manne þickir betra at hafa en on at vera. En þeim er fe legr við tafl eða aðra lute þa er varðar fiorbavgs garð. enda erat heimting til fiar

a) = A. M., c. 120, samt (efter den arnam. Skindbog) A. M., Kaupa-b., c. 83.

b) = A. M., c. 121.

1) Skrevet over Linien.

þess. En eigi (s. 166. a.) skal kasta. Sa asöc þa er vill. inau fiordungs manna. oc er rett at lysa a varþingi ef þeir ero sam þinga enda er sa aþingi er sótttr er. oc quedia þar til heimilis bva v. þess er sottr er. oc scolo inau fiordungs menn lýsa fyrir drottins dagen. ef þeir hycia. En þa ahver er vill eptir hælgena ef sa er aþingi er sottr er. EN ef hann er eigi aþingi oc er rett at lysa at þinglaúsnom oc til sócnar anat sumar. oc bana for ef vill. En ef .ii. sokia ein man vm þan lut oc a sa at raða er sokia vill til laga.

vm hreppa scil.

234.

^a **L**oghreppar *scolo vera* alande her. En þat er löghreppr er xx. boendr ero i eða fleire. þviat eins *scolo vera* fære ef lögrétto *menn* hafa lofat. Þeir boendr *scolo* eiga at gegna þingfarar caupe er til hreppatals ero talþir. þoat *maðr* scipte hreppom sinom ifiordunga eða ifriðiuunga eða *sva sem þeir* vilia scipt hava til mat giafa eða til tiundar sciptis oc er rétt at þeir verðe þar fære ilut hreppsens en xx. *Sva scoló* hreppar séttir at huerr bóande *scal* sitia et næsta avðrom *scolo* *sva* hreppar allir settir *sem* nu ero. Landeigendr .v. *scolo vera* *tecnir* til sócnar i hrepp¹ hveriom at sokia þa *menn* alla er oscil gera ihreppenom oc *sva* at scipta tiundom *manna*² oc matgiofom. eða sia eida at *monnom*. Rett er at þeir *menn* se eigi landeigendr er sócnar *menn* ero ihrepp ef hrepps *menn* ero allir a þat sáttir. Ef *maðr* sitr at hreppa móte oc kómr hann ianan hrepp með bú sitt. þa a hann cost at kiosa sic ianan hrepp með hv sitt ef hinir ero þo

a) = A. M., Kaupa-balkr, c. 39. (Denne Materie udgjör nemlig i den arnam. Skindbog en Deel af Afsnittet Kaupa-balkr, eller Um flarleigur.)

1) Rettelse, overensstemmende med den arnam. Skindbog, for hve n.

2) Skreret over Linien.

xx. eptir. *eda* fleire enda lofe hinir er fyrir sitia. *Peir menn* ero til þess scyldir er til socnar hafa hlotiz. *eda* sva ero til tecnir at allir hreps menn ero a þat sáttir at (s. 166, b.) *scripta matgiofom oc tiundom oc manna elde isinom hrepp hverir socnar menn.* *Peir scolo sva scripta manna elde at þar verðe iafn mikil gisting ahundraðe hverio sculd lavso þeirra manna er þar bua ihrepp.* Hreps menn ero scyldir at ala þa menn er sócnar menn *scripta a hendr þeim til eldes.* Þeim monnom *scolo þeir scripta ahendr þeim er þeir verða þar þrot raða ihrepp oc þeim er sva coma ahendr þeim er þeir visso eigi þá von til er þeir bygðo lond sin eda toco ser hiú.* Sini landz bygð *scal huerr maðr biarga hvart sem hann a isinom hrepp eda iavðrom til fardaga þeirra er hann hevir þeim bygt. þa scal hann lata neyta sins fiar fyrst en ef þeim viðr eigi sitt fe þörf. þa scal sa leðia sitt fe fyrir þa er þeim bygðe. eda færa þa menn til fram ferslo ella.* iii. *marca seþ vardar ef maðr bergr eigi sini landz bygð.* " *Þat er vm fiordungs omaga oc vm þa menn er hrepps menn ero scyldir at ala. at þeir scolo þa ala iafn væl sem hiu sin oc fa þeim klæde þa menn scal eigi af lande selia ne isculd taca.* Ef erfingiar omagana ero itueim hreppom þa *scolo þeir scripta þeim omógom oc færa þa amillom hreppa til framfersla sina. eigi scolò þeir lata ganga þa með húsom.* Ef maðr læt ganga sin omaga ihrepp *eda scýtr niðr eda förir ihrepp anan en vera eigi. eda hleypz fra oc vardar* iii. *marca seþ. oc scal honom föra en lata eigi ganga með húsom.* Ef omagi er þar færðr ihrepp at ológom ahendr manne

a) = A. M., c 40.

eða er þar scotet i hrepp. þa *scal* sa *maðr* er *omayinn* er forðr scera *cross* ef hann þickiz hrepps fundar þarfe oc bera þar til næsta hús oc nefna þar hrepps fund at sin .vii. náttu fresti *eða* meira meli oc queþa huert hin *scal* bera *cross*. sidan *scal* hverr þeirra láta bera *fra ser* sva sem sa *mælti*¹ er scar oc láta fara sem dagr deiliz. (S. 167, a.) Ef *menn* duelia *cross* forna *eða* coma þeir *eigi* til hrepps fundarens. þa *vardar* þat hveriom þeirra iii. *marca* seþ. en þa duelia þeir *cross* forna ef þeir færa *eigi* þegar af hende *ser* er þeir vito at *cross* com navðsynia lavst. EN þa coma *menn* *eigi*² til hrepps fundar ef *eigi* coma *fyrir* midian dag þan er a er *quedit*. Allir hændr *scolo* bera hrepps fundar boð þeir er i hrepp ero saman. þo at þeir se sumir oavðgare en þeir *eigi* þingfarar cavpe at gegna. enda ero þeir oc iafn scyldir allir at coma til hrepps fundarens. *Menn* ero iafn scyldir þa at coma til hrepps fundar ef *menn* vito þótt *eigi* fylgi *cross* boðeno ahendr þeim. Socnar *menn* eigo iafnt at *scripta* þeim monnom ahendr er heima sitia man elde sem hinom er þar ero. *Eigi* *scolo* þeir bæde sen ala þa *menn* er þar eigo at fara i hrepp karl man oc kono barn bæra.³ *scalat* sva *scripta* man elde ahendr þeim at þav se bæde sen þar. *Menn* eigo *eigi* at ala göngo *menn* vtan hrepps. ex ef ala oc *vardar* þat iii. *marca* seþ. Þat *vardar* oc iii. *marca* seþ. ef þeir ala *eigi* þa *menn* sem hiu sin er socnar *menn* hafa *script* ahendr þeim. *eða* gefa *eigi* sva matgiafar sem *script* var. Hvervetna þess er *maðr* gørir sva illa vid

1) Rettelse for mælt.

2) Tilføiet, overensstemmende med den arnam. Skindbog.

3) Punctum er tilføiet.

þan man er hann scylde fram föra at honom se ovært við. hvart er hann hevır hann með ser eþa felr hann ini. þa á huerr maðr cost er vill at taca þan man af þeirre vist er honom er ovært við. oc fá honom vist betri oc heimta fulgor tuenar at hinom slícar sem bvar v. virþa við bók heimilis bvar þess er heimta¹ afúlgona. Þar ero tuenır aðiliar þeirrar sacar við boanda ef hann gefr eigi matgióf þeim manne er honom var scipt at gefa. þar er aðili sócnar maðr ihrepp. enda er sa aðili er þigia scyldi. (s. 167, b.) Socnar menn ero iafn scyldır at ala menn ihrep oc gefa matgiafar, sem aðrir menn. enda ero socnar menn sekır iii. morcom ef þeir sokia eigi þa menn ihrepp er eigi gefa matgiafir, eða ala eigi þa menn er sócnar menn hafa scipt ahendr þeim at rétto eða sokia eigi hrepps fundi eða bera eigi hrepps fundar bod. eða ala utan hrepps menn. ^a Ef maðr vill anan sokia at hreppa domi. þar skal sócnare fara oc marka dom stad i örvar scótz hælge utan garz þess manz er hann vill sokia oc marka til sins heimilis þar er hvarke se acr ne engi. hann skal þat gera rumhælgan dag. Hann skal fara til hús þess manz er hann vill sokia. oc nefna vatta. iþat vätte. at ec leg dom stefno við þic oc nefna hann. vii. natta fresti at vit scolom dom eiga. coma þar sva at domr se nefndr fyrir miðian dag oc queþa a dom-staðen. En siþan stefna honom vm þat sem hann vill hann sokia vm oc til þess doms er hann hevır lagðan oc telia honom varða iii. marca secp. Socnaren skal

a) = A. M., c. 41.

1) Rettelse for helta.

quedia heimilis bva v. þess er sottr er vm þat sem hann hevır stefnt vm oc quedia .iii. nóttom fyrir dominn eða meira mele oc quedia rumbælgan dag oc sva stefna. Hvar þeirra scal hafa inan hrepps menn til doms oc scal hvar þeirra hafa x. menn oc taca þar or domendr oc vatta.¹ quid menn scolo at fornade. Þria menn scal hvar þeirra nefna idom. Nv vill verianden eigi nefna domen. þa scal sokianden nefna allan dominn. oc er þat iafn rétt sem þeir hefde badır nefndan domen. Domr scal vera rumbælgan dag. domr scal eigi vera vm langa fösto ne vm löghælgar tíþır. Eigi scal domr vera þar vicor vi. ii. fyrir alþingi oc þingvicor .ii. oc .ii. vicor epter alþingi enar næsto. Þa er domr er nefndr at hvar þeirra scal biöda til hrudningar avöröm at ryðia dom þan oc scal sua ryðia dom (s. 168, a.) þan² sem quid. Sa scal biöda til hrudningar vm quidın er quadde oc biöda þeim er vm er quatt. Fullr er quidr þótt grid menn se .ii. í ef buar ero or ruddır.³ þeir scolo eida vinna⁴ þar sem at þinga domi. Ef þeir hafa fleire menn til doms en x. hvar þeirra þa verþr sa þeirra utlagr iii. morcom er til þess biðr menn enda er utlagr hverr þeirra er varnar til farar eða nockors þess er þarf til at hafa inan hrepps manna. Ef utan hrepps menn coma til doms oc scolo þeir eigi vera ilogscilum. en ef þeir mæla lögscil þa er þat sem þeir mæle ecke. Ef þat ber quidr a man at hann hafe alet utan hrepps menn. þa a hin beida

1) Herefter skrevet oc, men dette Ord derpaa udprykket.

2) Herefter skrevet: oc skal sva ryðia, Avilke Ord, der indeholde en tøjentagelse af det foregaaende, vi have udeladt.

3) Punctum er tilføiet.

4) Tilføiet.

ser biargquidar at bera *vm þat* hvart han hugde at hin væri heimilis fastr eða eigi. Nu ber *þat* quidr at hann hygde at hann ætte heimili. þa versc hann sökine. Þeir domendr *scolo* sit mál hafa er fleire ero saman þar. En ef þeir ero iafn margir. þa *scal* afall dæma. ^a Þeir menn er at *scipom* eigo búþir. þeir *scolo* eigi ala utan hrepps menn. ne konor þær er barn bærar ero. þo at þær se inan hrepps menn. þa *menn scolu* menn eigi ala er gongo *menn* ero. sva *scal* fara at sócn allri við *scipa menn* sem við boendr nema *þat* at sa er sökia vill *scipa menn vm* man elde *scal* legia dom stefno heima at sín enda *scal* hann sökianden hafa sva marga menn sem hann vill til doms. en verianden x. menn. oc a *scipa maðr* slica vorn fyrir sec sem boanden. þeir *scolo* þan dag luka dome sinom. er þeir coma til. Domr a at dæma gialld ahendr *scipa monnom* xiiii. nóttom eptir dominn þar sem domr var átr. Gialld *scal* dæma ahendr boandanom þors dag þan er vii. vicor ero af sumri. þar idomstadnom viti gialld. enn mat giald (s. 168, b.) xiiii. nottom eptir dominn. ef *vm þat* er sótt. Ef þeir eigo giald haga saman oc *scal* þar gialda vitet. ^b Vite *scal* gialda i lög avrom enda er rétt at gialda igripom. en gripir *scolo* vera eigi verre en tuegia avra se verþir in odyrste.¹ *þat* fe *scal* ofund lavst vera. Lögmetendr *scolo* þeir² hafa til fiar metz þess sa er taca *scal* oc giallda. þeir *scolo* meta til fullra avra. þar

a) = A. M., c. 42.

b) = A. M., c. 43.

1) *Punctum er tilföiet.*

2) *Istedetfor dette Ord synes Afskriveren først at have skrevet scolou eller lignende, men derefter forandret dette saaledes.*

er domr dæmer giald. þa scal dæma fyrir miðian dag enda scolo þeir sva til coma. sa er taca scal oc gialda. Ef glepia dom þa varðar fiorbavgs gard þeim manne er þat gerir.¹ þeirre söc scal stefna heiman oc quedia heimilis bva ix. til apingi þess er sottr er. ^a Herads söcn scal upp vera höfð a xiiii. nóttom þeim enom næstom er socnar adile veit sökena. Ef vite verðr sva nær þingi at eigi mátte sökia at herads dome. þa scal socnar maðr ihrepp stefna heiman þeirre söc oc quedia heimilis bva v. til a þingi þess er sottr er. Ef sócnar menn vilia eigi sökia at hreppa dome. þa a hver at sökia er vill þær sacir inan hreps manna oc stefna til þings. Par er sócnar menn vilia eigi sökia þær sacir er þeir ero til tecnir oc varðar þeim þat iii. marca seþ oc eigo hrepps menn þær sacir. Stefna scal heiman þeim söcom oc quedia² heimilis bva v. til apingi þess er sottr er. eþa sa er vill ef þeir vilia eigi sótt hafa. Ef anar maðr sökir þa söc en socnar maðr er til er tekin oc stefnir til þings oc bregðr sökene við þan er sökia scylde. Sócnaren acost þo at sökia ef hann vill ef getr þan quip at han visse eigi sva at hann mætti domín hafa áttan xiiii. nóttom fyrir alþingi. at hin hefðe gürva sokena þa er hin hevir stefnt vm. enda ber þat quidr at hann mundi þo sökia vm. (s. 109, a.) þot hin hefðe eigi stefnt.³ Rett er at sócnar menn scipte hreps monnom með ser hveria hverr þeirra scal sökia þeirra manna er oscil göra i hrep

a) = A. M. c. 44.

1) Punctum er tilföiet.

2) Tilföiet.

3) Punctum er tilföiet.

oc *scal* þa hverr þeirra sækia er *scipt* er til handa. Hvervetna þess er *seviti* ero dæmð af hreppa male at þinga dome þat *scal* dæma a xiiii. *nottom* eptir vapna tac iörvar scótz hælge utan garðz þar er hvarke se akr ne engi þangat fra garde er sa aheimile er sótte.

235. vm hreppa mal

^a HVER maðr *scal* þar eiga lög hrepp sem hann hefir *afram* ferslo *verit* nema hann se at lögom af *comin* eða þar ellegar sem næsta brøðræ hans er vist *fastr* eða nanare maðr. En þat er rétt at ala þa *menn* er fara til loghrepps sins. nátt *verðar* elde. þviat eins at dagverðe ef lög heilact er. En þa er þeir *coma* ilöghrepp sin þa ero þeir boendr er þingfarar *cavpe* eigo at gegna allir *scyldir* at ala¹ þa *menn* slico elde sem hreps *menn* verða asáttir. nema þeir fore þa a *framferslor*. EN ef þeir *verða* veðr *fastir* eða meina þeim *votn* eða firþir þa er rett at ala þa *menn* meþan maðr vill. eno sama elþeno. Ef þeir *menn* ero *framferslo* lavsir er engi eigo næsta brøðra vist *fastau* eða nanara man. þa ero *landz* *menn* allir *scyldir* at ala þa *menn* slico elde sem hinom var mælt adan. Eigi *scal* gongo monnom veita hus *rum* þeim er eigi er elde mælt. oc engar *veizlor* nema til *seva* eða til *fata*. ^b EN afhrigð öll þessa máls hvártz *menn* ero van *alnir* eða of *alnir*. þa *vardar* *fiorbavgs* *gard*. eigo hrepsoctnar *menn* þær *sacar*. Nv þickir *bysc-*

a) = A. M., c. 45.

b) = A. M., c. 46.

1) Rettelse for alla.

ope *eigi* gavmr at gefin þa er rétt (s. 169, b.) at hann fae man til sócnar. EN þar er hrepps menn gera *eigi* sækia. þa er utan hreps monnom rétt at taca til sócna sva sem vm aðrar hrepp socnir. EN *fiorbavgs gard* vardar þeim monnom er til sócnar ero tecnir ef þeir sækia *eigi*. EN v. *bva scal quedia til fiorbavgs* saca allra þeirra aþingi. Þat er rétt at stefna heiman at logheimile manz þar er hann heyre sialfr til alþingis eða til várþings. þess er sa er í er sottr er. Rett er at lysa at þinglavsnom til sócnar anat sumar. Ef menn stefna þeim söcom igögn er þat ber quidr at *eigi* mundi ellegar sóttar vera þa eigo þær *eigi* at metaz. Þar er menn ero sóttir vm man elde. þa er þat lögvorn ef þeir geta þan quip at þeir hugdo at þeir ætte at ala þa menn. Þat er en lögvörn ef¹ maðr byðr gorð byscops á oc hand-salar þat. þa scal þvi *eigi* nita. Þat er en lögvörn ef menn taca gongo menn oc hyða fullri hyðingo. Verðr þo rétt at aðrir² boendr hverfi at at hyða ein man. metaz þær varnir vm þær sacir allar er þeir hofdo aðr gervar aðr barsmiden være. Byscopar eigo at þoka þesso male ef þeir vilia oc hafa uppi ilögrétto. þeim monnom er rett lög vorn siá er til sócnar ero tecnir ef þeir geta þan quid at þeir visso *eigi* at þær sacar voro gervar er þeir voro sottir vm at þeir hofdo *eigi* til tekit. Þeir gongo menn ero til hyðingar talþir her³ er *eigi* ero elde mælt.

1) Herefter skrevet ef þeir geta þan quid, men disse Ord dernæst igen ud-stregede.

2) Istedet herfor læser den arnam. Skindb. iii.

3) Istedefor dette Ord synes Afskriveren først at have skrevet er, men vattet dette saaledes.

236. vm fiár gíafir

^a Þott maðr gefe manne fe eða heimile asculdar stöðom þa kemscat hann til heimtingar vm þat fe nema hin sele honom sacar oc fiar heimtingar ahönd sér hvarom þeirra. EN ef þeir iata at gialda honom at raðe hins er fe átte þa. á hann alt mál (s. 170, a.) við þa en ecke við¹ hin. er fe atte fyrir önd verðo.

a) = A. M., Kaupa-b., c. 6, S. 406⁸.

1) Dette Ord er udeladt i den arnam. Skindbog, hvorved Meningen mauskee bliver en anden.

237. *vm fullrettis orð*

^a **F**lorbavgs *gard*¹ *varðar* ef *maðr* mælir við *man* fullrettis orð, hvart er *hann* mælir við *hann* aheyranda eða af heyranda enda a *hann* rétt or fe *hans* viii. avra ens fimtategar ef *hann* verðr *secr vm*. *En þat* er full rétte ef *maðr* mælir *þat* við *man* er *eigi* ma ráða til goðs. hálfrette er *þat*. er ræðr til hvárstvegia. goðs oc illz. *Þat* ahvergi at standa amillom *manna* nema grið *maðr* mæle við boanda. eða þræll við frialsan *man*. *Þeir scolo sva* sækia *vm* orð *þat* sem fullrette se mælt. *Þat* á grið *maðr* til varnar *fyrir* *sec* at fara or griðe sino oc hafa ecke *vistar* *sinar* þa fellr sv söc niðr við *hann*. *Sua scal vera* orð huert sem mælt er.² *scal* ecke at scáldscapar male ráða. Ef *maðr* heyrir á oc *scal* *hann* nefna *vatta* at orðeno. ef *menn* segiaz or *vætte* þvi þa *varðar*

a) Ved de her følgende Capitler indtil Tiendeafsnittet, der ere af meget afvexlende Indhold, har Samleren vel neppe tænkt sig Balk-Inddelingen bibeholdt, hvorimod disse Capitler vistnok rettest bør antages at være bleevne tilovers ved Ordningen af Balkerne, noget, der iørrigt maaskee ogsaa er Tilfældet med ialfald det næstforegaaende Stykke Um hreppaskil. Nærværende første Materie, om Æresfornærmelser (c. 237 og 238), er i den arnam. Skindb. bog optaget i Vígslóði, c. 104, II.

1) Ovenover Ordet Florbavgs Gard har Afskriveren skrevet s. G. (scog gang), hvilket maaskee er et Spor af en ældre strengere Bestemmelse, men iørrigt ikke stemmer med det følgende, eller med Løsemaaden i den arnam. Skindb.

2) Punctum er tilføiet.

þeim iii. *marca utlegð*. enda ero þeir þa *iafn* scylldir at bera *vætte* sem ádr. Ef þeir ero ii. *saman oc* se eigi *costr* at nefna *vatta* at. þá *scal hann* hefna orðe orðz. Nu ef han *segir fra* oc hēliz þa *vardar fiorbavgs gard*. *oc* er þa bac mæle.¹ *scal hann* sēkia við xii. *quid*. Ef hin þripi *maðr* heyrir *oc* er *costr* þa at sēkia við xii. *quid*.² Ef *maðr* mælir við man a alþingi oc eycz þa þar retrr manz hálfo. Ef *maðr* mælir við man af heyranda *oc* er *costr* at sēkia til ens þripia alþingis. þaðan *fra* er *hann* fregn. oc sēkia hvárt er *hann* vill við xii. *quid* eða við heyren orð v. *manna lanðeiganda þeirra* er réttir se í *quidom* hvárz mælt var³ *fyrir* öllom *saman* eða *ser* hveriom þeirra. oc *scolo* þeir at *domi* legia þat vndir þegn scap sin at þeir heyrðo þat mal ór (s. 170, b.) *hans* mune. ^a Ef *maðr* bregðr *manne brigzлом* eða mælir *honom* aliót þott *hann* segi satt oc *vardar fiorbavgs gard*. *scal* sēkia við vátt orð ef *hann* heyrir á en ella við v. *manna* heyrin orð eða xii. *quid*. Ef *maðr* gefr *manne* nafn anat en *hann* eigi adr. oc *vardar fiorbavgs gard* ef *hann* vill reidaz við.⁴ *sva* oc þeim er reipir til höðungar *manne* oc *vardar fiorbavgs gard*. *scal* við xii. *quid* sēkia. Ef *maðr* mælir við man háðung eða gērir ýki *vm* oc *vardar fiorbavgs gard*. *scal* sēkia við xii. *quid*. Ef *maðr* gērir *manne* nið *oc* *vardar fiorbavgs*

a) = A. M., Vigsl., c. 105.

1) *Punctum er tilföiet.*

2) *Ordene* Ef hin þripi — xii. *quid* ere *blevne skudte ind imellem de to følgende Sætninger* (foran: Ef maðr mælir við mann af heyrauda), *men dette derefter rettet ved et b, a, c over Begyndelsesordene af de 3 omhandlede Sætninger.*

3) *Tilföiet.*

4) *Punctum er tilföiet.*

gard. EN þat ero nið ef *maðr* scer manne tré niþ eða rístr eða reisir manne niðstöng *scal* sækia við xii. quíð.

238. vm scaldscap.

^a Hvarke a *maðr* at yrkia vm man löst ne löf. Scalat *maðr* reidaz við fiordungi víso nema last mæle se í. Ef *maðr* yrkir ii. orð EN ANAR ONOR .ii. ef þeir ráða þapir vm oc *vardar scog gang* ef löstr er i eða hadung. Ef *maðr* yrkir þa víso vm man er eigí er háþung í. oc *vardar* iii. *marca* sekþ. ef hann yrkir fleira vm man oc *vardar fiorbavgs gard*. þot eigí se háþung í. *Scog gang vardar* ef *maðr* yrkir vm man háfa víso þa er löstr er í eða háþung eða lof þat er hann yrkir til hadungar. Ef hann quedr þat eða kenir ödrom manne oc er þat avnor söc oc *vardar scog gang*. sva *vardar* oc hveriom er nemr. ^b Þott iiiii. menn yrke hælming oc *vardar scog gang* hveriom þeirra oc *scal* sækia sem vm anan scaldscap. ^c Su reipung *vardar* oc *scog gang* er til hadungar metz. Stefno söc er vm scaldscap oc sócn til ens þridia þings þaðan fra er hann fregn en hva *scal* quedia til ix. aþingji enda er costr at sækia við .xii. quíþ. Slict *vardar* með for sem verken enda *vardar* ecke hvárt fyr sækir oc *scal* við en somo gögn sækia. *Scog gang vardar* þót *maðr* yrke vm davðan man cristen eða queþe þat er vm davðan man er ort til lýta. (s. 171, a.) eða til hadungar.¹ fer sva soc sv sem víg söc. Ef *maðr* heyrir²

a) = A. M., l. c., c. 106.

b) = A. M., l. c., c. 107, S. 152⁸.

c) = A. M., l. c., c. 106, S. 148¹⁴.

1) *Punctum* er tilföiet.

2) *Den arnam. Skindbog læser*: hefir.

iscaldscap orð þat er maðr a vígt vm. at hann se ragr eða stroðen. hefnir hann víge eða averkom oc scal hann vm ill mæle sokia. Ef maðr quedr níð vm man at logbergi oc varðar scog gang enda fellr sa oheilagr fyrir honom til þess alþingis er næst er eptir oc scal hann quedia vetvangs bva vm þat hvart hann hafðe quepit þat níð eða eigi honom til haðvngar. Ef maðr yrkir haðung vm konvng dana eða suia eða norðmanna oc varðar scog gang oc eigo hus carlar þeirra sacarnar. ef þeir vilia eigi. oc a sa söc er vill. Ef maðr yrkir mansöng vm cono oc varðar scog gang. kona asöc ef hon er xx. eða ellre. ef hon vill eigi sokia láta. oc a lavg raðande hennar sökena. Ef maðr queþr scald scap til haðungar manne þott vm anan se ort eða snýr maðr ahond honom nockoro orðe í. oc varðar þat scog gang. scal sokia sem anan scáldscap. ^a Þar er maðr vill stefna vm scáldscap oc scal hann queda fyrir váttom sinom sva at heyri log fastir menn ef þeir ero hia oc sva fyrir þeim er í tune ero fyrir hælming viso eða lengra i þeim stað oc nefna siþan vatta oc stefna. Þa er sa maðr kemr at domi er sökir vm scáldscap scal hann nefna vatta at því at hann byðr goða þeim er hann hevir quaddan xii. quidar. eða buum ef hann hevir þa til quadda at heyra þan scaldscap er hann hevir stefnt vm. en siðan scal hann queþa þan scaldscap idom fram. Þar er maðr stefnir einom manne tueim söcom anare vm scáldscap. enn anare vm með för ienom sama stað vm enn sama scaldscap. þa er costr at queþa eino sini scaldscap þan er hann stefnde vm. þótt tuær være (S. 171, b.) stefnornar. Enda er rett at queþa eino sine idom fram þótt .ii. se

a) = A. M., l. c., c. 107.

sacar ef hann stefnde sva vm. Ef maðr lysir at lögbergi soc ahond manne vm scáldscap oc scal hann queþa fyr en hann lyse vm. enda er hann eigi scyldr at queþa et eþra sumaret at lögbergi nema hann vili. Þótt eítt orð se ort vm man oc fare þo hælmingr saman eða lengra. þa er costr at sokia vm. oc láta varða scoy gang. ^a Ef maðr yrkir víðátto scáldscap oc a maðr cost at dragaz vndir sa er vill oc stefna vm. þoat quíðr bere at hann hafe eigi ort vm þan er sökír vm. en þat bere at hann hafe ort oc secz hann þo vm víðátto scaldscap. Pat er víð átto scáldscapr ef maðr yrkir vm engi man einkom oc fer þat þo vm herað inan oc varðar scoy gang.

239. ef maðr fiðr grip anars manz

^b Ef maðr fiðr grip manz eða anat fe oc veit hann ihvers lande hann hevír fundit þa scal hann þeim manne færa til varðveizlo er a lande byr. EN sa scal varðveita oc halda upp a manna mótom oc a várþingi oc a alþingi. Nv ger sa eigi up halda er til varðveizlo er sellt þa á sa süc er fe á. Nv ger sa eigi vp halda er fiðr. þa a söcna er land a. Nu fiðr maðr i lande sino eða i iorðo. þa scal hann segia bvvum sinom til enda á þingi. Nv gróf sa maðr niðr er átti land. eða sa er bio a lande. oc a sa þa er niðr gróf ef fyrir vetr nær fínz. Nv fínz a alþingi þa scal selia þeim til varðveizlo er þar býr. Sa eignaz þar er fiðr ef¹ eigi verðr eigande

a) = A. M., I. c., c. 106, S. 15014.

b) Dette Cap., der er aftrykt i A. M., Landab.-b., c. 51, har intet egentligt tilsvarende i den arnam. Skindb.; jefr. orenf. c. 170, A. M., Kaupa-b., c. 6. S. 40312.

1) Tilføiet.

at. Nu fiðr maðr' a heiðom uppi þa scal hann selia þeim manne at varðveita er næstr byr göto. hann scal uphalda þa. En sa eignaz er land á næst fialleno. Ef fe (s. 172, a.) finz a varðingi eða aleið. oc scal þar vp halda oc selia þeim manne at varðveita er næstr býr þar. Sa á er land á ef eigi kanaz anar við. Nv eigo þingo návtar þar land. þa a sa er fiðr. Nv fan vtan þings maðr. þa eigo þingonávtar. Nu finz ialmenning þa er menn ero ialmenning þa scal sa uphalda er fan. Eignaz hann ef eigi verðr eigande at.

240. vm almenningar her alandi¹

^a Almenningar ero alande her. þat ero almenningar er fiordungs menn eigo saman. þar eigo menn at fiscia oc fylgla coma þangat er manaðr lifer vetrar. oc vera þar vii. manþr. Þa scal licia v. manaðr sva at sa ein scal þangat beita er næstr byr þar. Eigo menn við at hogva þar oc telgia oc færa til scips eða buða. oc er þa heilagr viðrin. Nu coma menn þangat avðro scipe oc fa eigi farm þá sino scipe. en hinir hafa þa meir en farm sino scipe. þa er rett at þeir take farm sino scipe. Nv kómr þar hualr meþan ero ialmenning oc er sva vm hann mælt sem vm viðin. Nv kómr hualr þar meþan þeir ero eigi ialmenning. þa scal scera crossa oc láta fara alla vega abrott. verðr sa utlagr .iii. morcom er eigi lætr fara crossin ef fært er. Þar scal scera huerr sem vill. oc hava a brott. Nv coma menn þangat sva at þeir hafa scorit meira en þa megi þeir þegar ibrott hafa

^a) = A. M., Landabr.-þ., c. 72.

¹) Dette Capitels Begyndelsesbogstav er større end det sædvanlige.

oc eigo þeir at taca þat er hinir fara eigi með. Hvert er menn coma eptir scipom eða hrossom þa scal sva hver abrott hafa sem má.

241. v m hundz bit

^a Hundar eigo eigi hælgi aser. Ef maðr a hund ólman. þa scal hann bundin vera sva at hann tacæ eigi til manna þar er þeir (s. 172, b.) fara leiðar sínar. Ef hundr er bundin firir hvre manz eða búð eða stío. til varðar. þa abyrgiz sa sec er iband honom gengr. oc sva þott fe gange iband honom oc abyrgiz eigi sa er hund á. Eigi scal hundr lengra bundin vera en .ii. álna se a meðal stavrs oc hælsis. Ef hundr er bundin isete. þa scal hann eigi taca fram astocc at bita menn er ganga agólfe. Nu er hann bundin í gáng. þa scal hann eigi taca til manz er maðr gengr til gangs eða sétz a tré. eða tecr ser bord före. Ef maðr bindr hund¹ ovarlegar en nv er mælt. eða er laús oc bítr man sva at blóð cømr ut. oc vardar honom iii. marca secp. Ef hundr bítr ibriósc eða ibein. eða ísinar. eða sva at örkvæmbi verða at eða ilit. eða sva ef læningar þarf við. þa vardar fiorbavgs gard þeim er hundin á. Scog gang vardar ef hin meire sár metaz. En þat ero stefno sacir oc scal quedia heimilis bva aþingi. Ef hundr bitr man sva at hann fær bana af þa vardar scog gang oc scal sva sokia sem víg söc. Ef² hundr bítr smala manz eða elltir aforað. oc scal sa er hund á biöða þeim

a) = A. M., Vígsi, c. 76.

1) Rettelse for hundr.

2) Rettelse for EN.

er átte sliet fe sem fariz hevir af hundzens söcom, enn ef hin vill hafa fe sitt. þa skal biöða honom avvisla betr. EN ef hann byðr eigi þessa coste. þa skal hin stefna¹ honom vm þat til utlegðar oc til gialda tveþra. Sa er hund leysir eða fer með at hann vill ser láta fylgia þa abyrgiz sa þo at anar maðr eigi. Ef hundr kómr ifor með manne oc biðr hann mat gefa honom eða syslir vm hann er þeir coma til húss. þa abyrgiz hann hund þótt anar eigi. EN eigi ef hann sciptir ser ecki af.

242. vm griþunga

^a Ef maðr a griðung þrevetran eða ellra oc sære hann menn eða castar hann sva mane (s. 173, a.) at honom verðr illt vip. eða særir hann fe manna eða castar sva at illt verðr af þa vardar fiorbavgs gard. Gridungr er o heilagr við averkom þegar hann viðr a monnom ef hann er þrevetr eða ellre. Ef hann banar manne þa vardar sliet sem hundr bane manne. oc a at sættaz a þær sacar fyrir lof fram. Sliet et sama vardar oc ef hann viðr þat a manne er en meire sár metaz. HVER maðr abyrgiz sic við horns gange oc hófs.

243.

^b Ef maðr a ale biorn huítan þa skal hann sva fara með honom sem með hund oc sva scaða gialda ef hann gerir. Ef maðr særir alebiorn manz huitan saclavsan. þa vardar honom utlegð. oc gialda avvisla. Ef v. avra scaðe

a) = A. M., I. c., c. 78.

b) = A. M., I. c., c. 77.

1) Rettelse, overensstemm. med den arnam. Skindb., for þa hin stefno.

verðr at eða meire þa varðar *fiorbavgs gard*. Biorn verþr o heilagr við averkom ef hann gørir scada monnom. Ef maðr hægr hund eða biorn til haðvngar manne. þa er sa helldr a er varðveitir oc varðar þat *fiorbavgs gard*. Þat varðar oc monnom *fiorbavgs gard* ef feria viðbiorn ut hingat. þeim varðar er á oc styre monnom. en hásetom iii. *marca* utlegð. oc scal *quedia* bva aþingi. ix. til *fiorbavgs* saca allra. en v. til utlegðar. Ef viðbiorn verðr lavs út her oc gørir hann scada monnom eða fe manna. oc abyrgiz sa biorn at öllo er uthafðe sva sem anan alebiorn. Slíct varðar ef hingat er farðr vargr eða refr.

244. vm settir manna.

^a Ef maðr handsalar avðrom manne sátt slica sem hann vill gert hafa. Vsque. oc aþat alt at halda. Nv handsalar maðr secp sina eða satt eða fe á queþit fyrir sec eða anan man sva at þat ber navþa handsal oc a þat engo at halda. En þat er navða handsal¹. er maðr handsalar sva at ellegar er hætt fiorvi hans eða fe eða hann ygðe ser aliót eða fiár ran. En hvar þess er quidr ber at navða handsal hafe verit. sva sem (s. 173, b.) nu var tínt oc a þat aldriþi at halda. enda varðar *fiorbavgs gard* þeim monnom öllom er þess handsals beiddo. þat er stefno söc oc scal *quedia* til ix. bva aþingi fra þeim stað er navða handsöl vrðo. Nv luca menn sva malom

a) = A. M., Kaupa-b., c 75. Det i Begyndelsen antydede Stykke læses fuldstændig ovenfor c. 71, jefr. c. 60 (A. M., Plingskapa-þ., c. 50 og c. 40).

1) I Skindbogen: En navða handa handsal, hvilket vi have rettet saaledes, overensstemmende med den arnam. Skindb. der læser: En þat ero navða handsöl.

sinom at þeir nefna aðra menn til gerþa a meðal sin oc scolo haldaz í því öll a quæþe ef hinir iáta igongo imalit. EN ef gerðar menn verða eigi á sáttir oc scal afl raða. Nv ero ii. menn igerð oc verða eigi a sáttir. þa scolo þeir luta oc scal¹ sa gera er hlavt. Nv gærir sa eigi við eio er hlavt eða hlutan bavð þa er sem ogört se. EN ef hvargi vill luta enda vill sitt hvar oc görir hvartuegi þa er hvárskes gerð neyt þott eio fylge. nv segir sa maðr sátt up er gerð átte oc viðr sidar eio at oc scal eio UNIN fyr EN gialdhage comi. Þat er oc gerðar monnom rétt ef þeir verða eigi á sáttir hvat gera scal. at þeir take man þan til gerþar er þeir verða asáttir. enda iáte sa gerþene sva at þeir heyre báþir. oc ero þeir þa fra lavsír ef hins gerð scal þa standaz enda varðar þa honom einom ef gerðin glepz þar er sva er at ort. EN ef þeir menn glepia gerðena er sva ero til tecnir sem nv var tint. oc iátto igongo þa varðar þeim fiorbavgs card oc scal stefna heiman vm mals afglöpon oc queda til heimilis bva ix. aþingi þess er sottr er. ^a Ef menn afglapa gerð allir þeir er til voro tecnir eða deya allir fyr en sátt se ger. þa scal sa maðr er þat mál átte eða hans erfingi beioa þan man með vatta er satt handsalaðe at hann tace man til sáttar gerðar af sine hendi a vii. natta fresti at heimile sino. en ec mun fa anan til scal hann queda. beioe ec lögbeioing. Ef sin man tekr hvar þeirra til gerþar. þa scolo gerðar menn leita or lavsnar at lögom nema þeir verðe sáttir a. Nv (s. 174, a.) vill handsals maðr eigi fa man til gerðar. þa scal sa ein

a) = A. M., l. c., c. 76.

1) Skrevet over Linien.

gøra er heimtande fecc til. ^a Ef gærþar menn verða allir omala eða allir vitlavser, þa skal en et sama at fara sem aðr var tint. En ef gagn nefna er með monnom oc andiz anar gerðar maðr eða verðr omále eða vitlaús. þa skal sa taca man istaðen er hins missir. Ef gerðar maðr verðr sivcr eða sár oc má eigi coma til þess stadar er gerð var mælt at nefndom degi þa skal en et sama fara sem gærþar maðr¹ deyi. At slíco móte skal alt fara sem nv var tint með gerðar monnom þott þeir se fleire en .ii. ^b Ef sá maðr deyr er gerð handsalade fyr en gørt se, þa skal gera ahond erfingia, eða fiarvarðveizlo manne hans ef hann er eigi fulltiðe. ^c En ef sa maðr andaz er gerð var handsöloð þa skal gera til handa erfingionom eða fiarvarðveizlo² manne hans ella. ^d Ef ein maðr skal gera sátt enda verðr hann siucr eða sak eða meina honom vötn eða veðr eða menn sva at hann comiz eigi til þess stadar er satt skal gera, þa skal hann þar segia³ satt upp sem hann kóm framarst. Nu hygr maðr ser hætt við aliót eða bana sa er sætt skal vpsegia ef hann leysir þar sva af höndom ser sem hann var til settr þa skal hann segia sátt upp þar er hann treystiz. þott þat se siðar. Enda skal sva fara þot fleire menn scylde⁴ gera sætt. ef þeim er eigi ohætt. ^e Nv ef maðr er sva nefndr til sættar gerðar ef hann iátir eigi igöngo imalit

a) = A. M., l. c., c. 77.

b) = A. M., l. c., c. 78.

c) = A. M., l. c., c. 79.

d) = A. M., l. c., c. 80.

e) = A. M., l. c., c. 81.

1) Skrevet m̄ a ð r.

2) Rettelse for fiarveizlo.

3) I Skindbogen: skal hann segia þar segla.

4) Skrevet over Linien.

þa varðar honom eigi við lög þott hann gøre eigi sættena enda er engi heimting til málsens. En slíc heimting til sættarenar ef hann gørir gerðena sem hann hefðe iátt igongo imalit.

245. fra silfr gang

(s. 174, b.) ^a J þan tíð er cristni com ut hingat til islandz gecc her¹ silfr iallar stórsculdir. bleíct silfr oc scyllde halda scor. oc vera meire lute silfrs oc sva slegit at lx.² penninga gerþe eyre vegin oc var þa allt eítt talit oc vegit. Þat var iafn micít fe callat .c. silfrs. sem iiii. hundredò oc xx. alna³ vaðmala. oc varð⁴ þa at halfri mörc vaðmala eyrir.

246. vm fiárlag mana

^b Þat er fiarlag at alþingis male at .vi. alnir vaðmáls gilldz nytt oc onotit scolo vera i eyre⁵. varar felldr fyrir ii. avra sa er fiogora⁶ þv mal alna er langr. en .ii. breiðr xiii. rogvor vm þveran fell. Nv ero felldir betri þat er virðingar fæ. Melracka bellgir vi. fyrir eyre. Lamba gæror vi. fyrir eyre. Gelldinga klippingar vi. fyrir eyri. Katbælgir af fressom gomlom .ii. fyrir eyre.

a) = A. M., Kaupa-b., c. 84. Dette Capitel findes ikke i den arnam. Skindbog.

b) = A. M., Kaupa-b., c. 85. Ogsaa dette Capitel findes i den arnam. Skindb.

1) Rettelse for hann.

2) Istedesfor l har Afskriveren som det synes først begyndt at skrive noget andet, maaskee x, men derefter forandret det saaledes.

3) Skrevet over Linien.

4) Skrevet v⁷d; muligens er iøvrigt et r i Slutningen udeglemt og der burde da læses verðr.

5) Ordene scolo vera i eyre ere skrevne to Gange.

6) Rettelse for fiogora.

Af sumrungom iii. *fyrir* eyre. Morendz vaðmáls v. alnir *fyrir* eyre. Eyrir gullz þess er stendz elding *fyrir* lx. Morc brendz silfrs *fyrir* .lx. Jarnketill nýr oc oelldr oc vegi hálfá vett oc lici í viii. sciólör *fyrir* xv. avra. Stælltr le eggelningr oc vegi xviii. avra heill oc stálsorfen. Þeir *scolo* iii. *fyrir* .ii.^a avra. Vett blastr iarns *fyrir* .v. avra. Vett fello iárns *fyrir* vi. avra. Þat er katla máls sciola er tré er sett ilögg oc tegr avðrom megin apröm xii. þumlunga meðal manne i nagls rótom. Þetta er en fiár lag. At kýr þrevetr eða ellre .x. vetra eða yngri kalbær oc miolk hyrnd oc lasta¹ lavs. eigi verre en meðal naýt herað ræk at fardögom oc mólke kalfs mála sv er giald geng. Þriu naýt vetr (s. 175, a.) gavmol við ku. ii. tvevetr við kú. Kyr gellð miolc oc quiga ii. vetr kálb bær leigo vere en kýr. Öxi. iiiii. vetra gamall *fyrir* ku. gellðr eða graðr. Gellð kýr oc öxi þrevetr iii. lutir kugildis. Öxi .v. vetra gamall. þriþiungr anars kú gilldis. Öxi .vi. vetra gamall *fyrir* .ii. lute anars kugildis. Öxi. vii. vetra gamall *fyrir* .ii. kýr. oc sva þott ellre se. Arðr öxi gamall a vár þat er met fe. Vi. ær við kú. ii. tuévetrar oc iiiii. gamlar. oc ale lömb sin oc orotnar loðnar oc lembðar. Ær viii. alsgelldar iii. vetrar oc ellre við kú. Viii. gellingar við kv. ii. vetrir. Viii. lambgymbrar oc ale lömb sin. vi. geldingar iii. vetrir við kv. iiiii.^a vetra geldingr oc anar .ii. vetr. *fyrir* ær .ii. Rutr .ii. vetr a gildir. xii. vetr gamlir savþir við kv. Allt þetta fe gillt oc i ullo. Rutr .iii. vetr oc ellri oc forosto gellingr þat er met fe. Geitr vi. með kiðom oc sva faret sem ám. enn viii. gellðar við kv. þrævetrar eða ellre. viii. havðnor við kv. oc ale kið sin. Viii. ii. vetrir hafrar við kv. oc iiiii. kiarn hafrar. oc iiiii. algeldir en vi.

¹) Skrevet to Gange.

þrevetrir við kv. hálfir hvárs alsgelldir oc kiringar. iiii.^a *vetra* gamall hafr oc anar ii. *vetr fyrir* geitr .ii. Tvevetr hafr við geit. Ef hafrar ero ellre en nv ero talþir oc er þat met fe. ii. vetrgamlir geitsavðir við geit. hálfir höðnor eða alsgelldingar en hálfir kiarn hafrar. eða graþ hafrar. Hross ero oc lavgð. Hestr .iiii. *vetra* gamall eða ellre. oc x. *vetra* oc yngri heill oc lasta lavs við kv. Mer iiii. *vetra* oc ellre oc x. *vetra oc* yngri gelld heil oc lasta lavs. fiordungi verri en¹ kýr. Hestr iii. *vetr* iafn við mere. (S. 175, b.) Mer iii. *vetr* ii. lutir kugilldis. Tuav hross tvé *vetr*. hestr oc mer við kv. Þriu *vetr gomol* hross við kv. oc er eitt hestr. Ef maðr gelldr mer hross *vetr gamalt fyrir* þriþiung ku gildis. þa scal fylgia *eyrir*. Þetta *scolo vera* meðal hross oc *eigi verre*. Stod hestr oc se verðe betri *fyrir* sacir vigs. oc gelldr hestr oc se verðe betri *fyrir* reidar sacir. oc fyl mer istóðe þat er met fe. Sýr ii. *vetr* eþa ellre oc ix. *grisir með* við kv. Breitt lerept iii. *alnir fyrir* ii.^a avra. Enset lerept tui elnt ii. *alnir fyrir* eyri. Tuær merkr vax *fyrir* eyre. Scrud klæde ný scoren eða oscoren. Hafnar vaðmál ny oc onoten. Hafnar felldir nyir. Katta scin oc lamba scin ny. Flat smiðe nýtt oc voro smiðe. Teint iárn. Eirkatlar nýir. þat er allt met fe. Allt met fe þat er gialda scal *scolo þeir* taca til er giolld eiguz við sin man hvar logmetanda oc lögsianda. EN ef þeir verða *eigi asáttir*. þa *scolo þeir* luta oc meta við eið sa er hlytr. Þriar véttir gamalla savða ullar við kú. Þriar véttir miol vægs matar við kv. Vetr gamalla savða ullar eða avlldungs húð oc bota eyre hvárt. ii.^{ær} kýr húþir við

¹ Skreot verre en en.

ölldungs húp. Rett er oc ef snöggvar ær ero golldnar. at láta fylgia vett ullar xx. ám.

247. fra rétt noregs konvnngs ajslandi;

“Sa er rétr konvnngs or noregi a islande at sialf stefnt scal socom hans vera. oc at logom þar landz manna sokia. Lög oc rett scolo hans menn þar hafa. slícan sem landz menn. Arf scal taca a islande frænde eða felagi. EN ef þeir ero eigð til. þa scal biða þaðan erfingia.

248. vm rett jslendinga inoregi;

(s. 176, a.) ¹Jslendingar eigo at hava havldz rétt i noregi. Arf eigo at taca i noregi af islandi næsta brødra. sliet konor sem karlar eða nánare menn. Eidr iii.^a manna scal sana frændseme þa er menn vilia þess beiða. EN ef eigð er her arftöko maðr. þa scal halda her fe þat sá maðr² vetr iii.^a er hann var ihusom með nema fyr comi næsta brødre eða nanare maðr. Jslendingar scolo engi toll giallda i noregi nema land avra. eða varð monnom í cavpangom³. Karl men friálsir þeir er fullan rétt eigo scolo gialda landavra vi. felde. oc vi. alnir vadmals. eða hálfá morc silfrs. Þa er comit til þess gialdz er menn coma i ackeris sát eða iland festar. Jslendingar eigo í noregi at nióta vatz oc viðar. En þar at eins eigo þeir

a) Dette og det følgende Capitel, der fattes i den arnam. Skindbog, ere vel snarere at betragte som Overeenskomster end som Love, ligesom ialfald c. 248 aabenbart er affattet i Norge. De ere i den arnam. Udgave aftrykte (som særskilte Afsnit) i 2. Bind, S. 407 ff.

1) Begyndelsesbogstavet er omtrent som ved Begyndelsen af nye Afsnit.

2) Först skrevet boande, men derefter Ordet maðr skrevet ovenover, uden at det förste er udstreget.

3) Skrevet cavp.

at hægva við þan allan er þeir vilja er konungs more er. Þa ero islendingar scylldir utfarar með konungi er her er viss í noregi oc almenningr er úte. Þa scal eptir sitia hin þride hver enn .ii. fara. Noreg ero islendingar scylldir at veria¹ með konungi en eigi til lengri her ferða. Eigi scal taca þat fe af islendingom inorege er tæmiz ianars konungs vellde. Vt för eigo islendingar til islandz nema viss se herr i noregi. En islendingar eigo at fara af sino lande til hvers landz er þeir vilja. En ef islendingar gialda land avra i eyiom eða a hialtlande þa ero þeir eigi scylldir at giallda aðra land avra i noregi, nema þeir fare ut amille. Karl maðr hverr a utan at fara heill oc hravstr er land avra ma gialda. En bu ferla eigo utan at fara þeir er omogom sinom mego vorð vm veita. (S. 176, b.) oc utgerþir þær gera. Oc kona hver sv er fylgiz boanda sinom, eða feðr eða sone eða bróðor ef hon a iii. mercr fiár. Ef utlendr maðr andaz her þa scal hús boande taca af vi. avra talþa til þurptar honom. En siþan scal hann láta husfasta men iiiii. þa er næstir ero a tvær hendr virða fe þat. Ef næstabrødre eða nanare maðr kœmr til þa scal hann æsta tacs at biarceyiar rétte til mótz. Tacs æstingar váttar ero eigi scylldir at vina eiþa. ef husboande gengr igegn tacs æstingo a móte. Frændsemi scal sa maðr telia er fe heimtir með ser oc enom davða oc vina eið at. oc sva at þvi at² hann tekr þat fe til uthafnar oc vill erfingiom föra a næsta sumre ef hann ma. Sananar menn hans .ii. scolo eida vina at sv er frændsemis tala savn oc ero þeir eigi scylldir at telia frænsemi, oc eigi at fela fleira undir eið. þa eigo býiar menn at legia dom á. oc veita vápna tac at. siþan scal hus boande reida

1) Skrevet v 7 a.

2) Istedetfor de to følgende Ord synes Afskriveren først at have skrevet þvi at.

fe af hendi *oc* legia eið á at þat fe er¹ allt af hendi goldit er hinn davðe átte. Ef maðr tynir sva fe sino at hann á eigi hag at giallda alla land avra þa er hann eigi scyldr at giallda. Ef þeir menn verða sáhafafa i noreg er vart hafa til grøn landz eða fara í landa leítan. eða slítr þa út fra islandi þa er þeir vilde færa scip sin mille hafna. þa ero þeir eigi scyldir at giallda land avra. Þan rett *oc* þav lög gaf olafur hin hælgi konvngur islendingom. er her er merkþr. Gitzor. byscop *oc* Teitr filius eius. Marcus. Hrein. Einar. Biorn. Guðmundr. Daðe. Holmstein. Þeir svoro þess. at Jsleifr byscop *oc* menn með honom suordo til þess rettar sem (s. 177, a.) her er merkþr. At þan rétt gaf olafur en hælgi islendingom eða betra.

249. vm avst manna arf her alandi.

^a Ef avst maðr deyr út her sa er her a engi frænda. þa afelaga hans at taca arf. Ef þeir gerðo þat felag at sa lagðe alt sitt fe til er o avðgare var þat er hann hafðe i þeirre för. Ef eigi er sa til. þa á motonavtr sa er optaz atte mat við hann. scipta scolo þeir með ser ef þeir áttó allir iafn opt. Ef engi er þeirra til þa ascips drotten. ef þeir ero fleire til. þa scolo þeir scipta með ser sva sem þeir áttó iscipe. Ef en andaðe atte ein scip *oc* engi felaga ne mavto navt. þa á goðe sa er sa maðr er iþingi með er land þat á er þeir verða landfastir. Ef avst maðr andaz ivist. þa á boande sa er honom veitte vist ef eigi er felagi til. En þott hann andiz afor aðr hann

a) = ovenf. c. 120, = A. M., Arfa-þ., c. 6.

1) Tilföiet.

kœmr til scips. þa scal iafnt sem hann andiz ivist. Ef sa átte hv enn frænd lavse. þa á gode sa er hann var ipingi með. Ef hann er hvergi ipingi. þa a gode sá er sa er ipingi með er land á þar er hin bio eða sat budseto. Ef sa maðr ræðr eða gerir fiorlavst enom utlenda er nv er aðr til erfðar taledr. þa scal sá arf taca oc bœtr er næstr er til talðr eptir. Ef avst maðr andaz iför þeirre er hann fer til vistar. oc er þat sem hann andez at scipe. Ef gode sa er til arftöko er talðr vegr en utlenda þa eigo arf oc bœtr samþingis godar hans. Ef sidar coma ut erfingiar. þeir er se af danscri tungo. þa eigo þeir at taca arf oc bœtr ef þær ero vaxta lavsar. Alt fe þat er eigi taca erfingiar¹. hvart sem ero vigsaca bœtr eða arfr þa scal virða láta sem omaga eyre. ^a oc eignaz þeir þa (s. 177, b.) voxtona. EN ef eigi er rett at virðingo farit. þa verða at racna leigornar; Ef maðr andaz her sa er arftoco maðr hans er erlendis. þa asa maðr fe at taca er enom andaða er nánastr. En sa scal virða láta feet iafnt sem ungs manz fé oc ahann varðveizlo oc voxto á. meðan hin er erlendis. Ef sa kœmr ut. þa scal hann heimta instöða at enom næstom gialldogom. engom manne a hann at selia arfen meðan hann er erlendis. Ef sa andaz er erlendis er oc verða menn eigi a sattir hvar fyr andaðiz þa scal quedia xii. quidar goða þan er sa var ipingi með er her andaðiz. EN ef engi godi gengr við því. þa scal þan quedia er sa er ipingi með er sökir. Sva scal at því fara at erfingiar þess er avstr andaðiz scolo stefna þeim er feet hafa til gialda oc til utgongo. en sana láta at dome davða þess er erlendis var. Nu ber þat quidr

a) = A. M., l. c., S. 189°.

1) Rettelse for erfingiar.

at sa dó fyr er her var. þá racnar vndan þeim er aðr höfðo. EN ellegar geta þeir halldit.

250. vm fiár heimtor.

^a Ef maðr a fe at manne oc varnar hann honom fiarens þa er rett at lysa sök ahönd honom at þinglavsnom til sócnar anat sumar oc láta honom varða halld fiarens .iii. marca utlegð. Sa er socna lysti scal segia þeim er söken er ahende með vatta fyr EN VI. vicor ero af sumre ef hann er samfiordungs at hann hevır söcna lýsta ahönd honom. Ef hann ma eigi honom segia siálfom þa scal hann segia til þingbrecco a varþingi eða aleið þeirre er sökianden heyr siálfr. Ef hann segır eigi sva til enda verðr hann eigi var við aðr VI.¹ vicor ero² af sumri. at honom er soken ahond búen þa verðr onyt söken. Þar er maðr hevır sök ahond manne lýsta (S. 178. a.) et fyra sumar. þa scal hann þar þa bva til quedia er þa hafa heimilis bvar hans verit er sök var höfðot ahönd honom enda bue þeir þar þa næstır því heimileno er socen var sótt. Vm allar sacar þær er sva ero til búnar scal bva þa hafa er þa bva næst er söken er sótt því heimile er hin átte þa er söken var höfðot ahönd honom. Ef manne verðr grunr at því at sa maðr vile abrott hlaþpa af lande er hann hevır at þing lavsnom sök ahond búet. þa a hann at bana honom för at lögberge oc veria lyrite styre monnom öllom oc sva hásetom at feria hann abrott af lande. EN þeim monnom öllom er spyria lyrit þan. þa varðar

a) = A. M., Kaupa-b., c. 6, S. 404².

1) Rettelse, overensstemmende med Sammenhøngen samt Læsemaaden i den arnam. Skindbog, for liii.

2) Tilføiet.

styri monnom *fiorbavys* garð. EN hasetom iii. *marca* utlegð. ef þeir feria hann abrott. Sliet *vardar* þeim þott þeirre söc se heiman stefnt eða se hon at scipe til búen. Ef þar er lyrite varit brott hofnen at festar hælom.¹ *scal* þeim stefna vm samfarar allar oc *quedia* v. bva a þingi til iii. *marca* saca EN ix. til *fiorbavys* saca. Huerge a *maðr* at lysa sacar vm fe ne stefna fyr en hann hevir heimt at manne. oc honom er varnat.

Ef *maðr* a at manne fe eíndagat oc vill sa hlvpa abrótt af lande. þa er rétt at bana honom för þótt þat se fyrir eindagann. EN þviat eins verðr soken við hann eða við þa menn er hann feria abrott. ef feet kómr eigi fram at ein daga.

251. socnir vm fiár heimtor.

^a Vátta sina a *maðr* at *queþia* heiman hvárz hann vill² hafa þa vátta til socnar eða til varnar. Hann *scal* *quedia* EN meira lut þeirra vatta er hann nefnde þa at þeim orðom er hann vill maldaga vm reyna.³ *scal* hann *queþia* at lög heimile þess er hann telr i þat vætte oc nefna hin oc *queþa* a hvert vætte þat er. Þar er honom oc rétt at *queþia* er hann fiðr hin sialfan at mále er hann vill quaddan hafa. (S. 178, b.) *scal* hann quatt hafa vatta sina heiman EN .v.^{ta} dag vico er .viii. vicor ero af sumre. Ef boande sa er quaddr vettis er þingfarar cavpe a at gegna oc *scal* hann eigi *quedia* igegn hvarke hestz ne matar. Ef *maðr* er þess vættis

a) = A. M., Vigsf. c. 29.

1) *Punctum er tilfötet.*

2) *Ordene hann vill ere skreone to Gange.*

3) *Punctum er tilfötet.*

quaddr er hann veit aðr ván til at þingfor mundi af gøraz þa er hann var inefndr. oc scal hann eigi igegn queðia þess er hann þarf til þingfarar at hafa. Ef sa boande er quaddr er eigi a¹ þingfarar cavpe at gegna eþa grið maðr oc er þeim rétt at queþia igegn ef þeir vilia. Sa scal nefna vatta er queðia vill igegn. At því vátte. scal hann queþa at ec queþ þic hestz oc savðols at coma til lög heimilis mins fyr en ec riða heiman oc nefna hann. oc queþa a dag nær hann mun heiman riða. Matar a hann oc at queþia hann oc tialldz oc buðar rums oc þeirrar reiþo sem hann þarf aþingi at hafa. Hann á at biðða honom fylgio sina oc þing menn þa er hann hlýtr. er þeir coma til þings. Sa maðr er scylldr er vættis quadde at láta coma hest til handa þeim manne er quaddr var þan er hann megi fara fullom dagleidom. Ef hann lætr eigi hest þan hingat coma sem quatt var. oc er rétt þeim manne þa heima at sitia er vættis var quaddr. " Quatt scal vatt orða allra. xiiii. nóttom fyrir alþingi nema maðr láte nefnaz iþat vátte er hann veit þingfarar af vón oc scal queþia þess vættis hvegi nær þingi er þat er.

252. vm vatta quöð

^b Ef maðr queðr sva vættis anan man. at sa heyrir eigi á er quaddr er. oc er honom rétt at fara til lögheimilis þess manz er hann quadde vættis. oc queþia hann þar þeirrar reiðo allar² er hann ætti at queðia at

a) = A. M., I, c., c. 30.

b) = A. M., I c., c. 29, S. 5511.

1) Ordene eigi a ere tilföiede i Överensstemmelse med den arnam. Skindbog.

2) Saaledes for allrar.

lög heimile sino ef hann heyrðe a quod hins. ^a Ef sa maðr verðr siúcr er quaddr er vættis (s. 179. a.) scal hann göra orð þeim er hann hevîr quaddan vættis. oc bioda honom at rétta vátte við þa menn aðra er íþat vátte voro nefndîr með honom. scal hann bioda at lög heimile sino. Sa maðr scal fara er vættis quaddi oc fina þa menn er ivátte voro með hinom siúca. oc queþia þa til farar at rétta vátte við hin siuka man.¹ Eið scal hin siuke maðr vina oc queþa a huert vátte hann mundi bera. oc scolo .ii. menn taca við ens siuka manz vátte eins. Rett er at .iii. menn tace við .ii.^a manna vette. ef .ii. ero siukîr. Þeir menn er við vátte taka scolo styðia með frumvattom a þingi oc queða á huert vátte hin siúke bar. Ef sa maðr er quaddr vættis er af lande vill fara oc er hann comin afliótande furo. Þa er hann comin afliótande fúro er hann hefîr fôt sin ascipe oc þeir scipveriar hafa meira luta vöro sinar² aborit. scal hann sva leysa vátte af hende ser sem hin siuke maðr átte af hendi at leysa. þat vátte er hann var quaddr. Ef van heill maðr lætr ivátte nefnaz. oc scal þat eigi standa fyrir þingför hans. nema hann hafe þa meire sótt er hann scal heiman rîða en þa er hann var ivátte nefndr. ^b Ef maðr er þess vættis quaddr er hann hycz eigi ivera oc scal hann þo rîða til þings oc beraz at dome or veltteno³. ^c Ef maðr queðr man þess vættis er sa hycr er quadde at hin væri eigi í. oc vill hann þat göra til

a) = A. M., l. c., c. 30, S. 587.

b) = A. M., l. c., c. 29, S. 577, = ovenf. c. 32, S. 57—58.

c) = A. M., l. c., c. 2°, S. 56²².

1) Punctum er tilföiet.

2) Skreret orer Linien.

3) Rettelse for veltteno.

ogagns hinom. þat varðar fiorþavgs gard þeim er quatt hevir. söc þeirre scal stefna heiman oc quedia til aþingi ix. heimilis bva þess er sótt er.

253. vm festar mal

^a Sonr xvi. *vetra* gamall *eða* ellre er fastnande modor sinar arfgengr. EN ef *eigi* er sonr þa er dóttir su er gipt er. oc a þa boande *hennar* at fastna mág cono sina. EN þa er fadir fastnande dottor sinar. En þa *scal* broþir sam- (s. 179, b.) fedri fastna systor sína. EN ef *eigi* er broþir þa *scal* modir fastna dóttor sina. EN þa *scal* EN nánaste niðr fastna karlmanna. nema konor se nanare þær er boendr eiga. þa eigo böendr þeirra.

254. hverr sakar aþili i legorz sök

^b Sacar aðile er ^{i.)} ¹ boande kono ef er. Þa er ^{ii.)} sonr til arfs alen. xvi². *vetra* gamall. Þa er sa er ^{iii.)} dottor *hennar* á til arfs alna. Þa er ^{iiii.)} fadir. Þa er ^{v.)} brodir samfedre. Þa er ^{vi.)} modir. Þa er ^{vii.)} syster. Þa er ^{viii.)} broþir sammødri. Hin scyldaste *maðr* *scal* sökia leg orðz söc sem vigsöc; ^c Rett er at gellda gongo menn oc varðar *eigi* við lög þoat þeir fae örkuembl af eða bana.

^d Ef kona klæðiz karl klædom eþa scer ser scavr³

a) = *oenf.* c. 144 = A. M. Festa-þ., c. 1.

b) = *oenf.* c. 156 = A. M., Festa-þ., c. 25.

c) = A. M., Omaga-b., c. 35, S. 301²⁵.

d) *Hertil findes intet tilsvarende i den arnam. Skindbog. Dette Stykke findes aftrykt ved A. M., Festa-þ., c. 24, S. 338, Not. 4.*

1) *Disse Tal ere i Skindbogen satte orenorer Ordene.*

2) *Rettelse for xv.*

3) *Horefter skrevet tyvir, men dette Ord derpaa igjen udstreget.*

þá fer með vápn fyrir breytni sacir. þat varðar fiorbavgs garð. þat er stefno söc oc skal queþia til þva v. aþingi. sa a söc er vill. Sliet er mælt vm karla af þeir klæðaz kuena klæðnaðe.

^a Eigi sciptir sculldom til handa kono sva at aðrir menn eigi við¹ hana heimting meðan boande hennar lifir. nema hon hafe ein við sic sculldir átt en heimillt verðr honom allt fe þeirra at hafa til scullda gilldris.

a) = A. M., Omega-b., c. 35, S. 302.

¹) Istedetfor det første Bogstav i dette Ord har Afskriveren først skrevet et h.

vm tiundar gjalld

255.

^a Þat er mælt ilogom her at menn scola tiunda fe sitt allir a lande her lögtiund. Þat er lög tíund at sa maðr scal gefa .vi. álna eyre atueim misserom. ef hann á tiotegø fiar vi. alna avra. Sa maðr er hann á x. vi. alna avra fyrir vtan fot sin hvers dags buning sculd lavst. sa scal gefa áln vadmáls eða ullar reyfe þat er .vi. gøri hespo eða lamb gæro. en sa er xx. avra á. sa scal gefa tuær alnir. En sa er a .xl. sa scal .iii. alnir. en sa er a hálftr hundrad sa scal iii. alnir. Sa er attatego á sa scal v. alnir. Sa er a x. tigo sa scal vi. alnir. Þat fe þarf eigi til tiundar at telia er aðr er til guðs þacka laget. hvárz þat er til kirkna laget eða til brúa eða til sælo scipa hvarz þat fe er ilöndom eða ilavsom avrom. Prestar þurfo oc eigi at tiunda þat fe er þeir eigo ibócom oc ímessu klædom oc þat allt er þeir hafa til guðs pionosto. tiunda scola þeir anat fe. Bús alleifar þarf maðr eigi at tíunda vm vár ef maðr helldr bve sino. Ef hann bregðr því eða selr hann or því þat scal hann

a) Dette Afsnit indeholder vel i det Væsentlige de Bestemmelser om Tienden, der bleve giøne ved Biskop Gissur 1096 (Gissurar statúta). Det findes afstrykt i Thorkelins Udgave af den ældre Kristenret, c. 36 ff., som en Deel af Kristenretten (Kristinna laga þátt), samt (efter nærværende Haandskr.) i første Bind af J. Sigurdssons og O. Stephensens Islandske Lovsamling.

tiunda. Ef maðr a goðorð *oc þarf eigi þat til* tiundar at telia, vellde er þat enn eigi fe. Boendr allir *scolo* tiund gera þeir er þing farar caýpe eigo at gegna af fe sino sculd lavso, eigi *scal* omogom fe ætla. þoat hann eigi minna fe ef hann a x. avra sculdlaýsa *oc scal* hann þa tiund af gera hvárz hann er boande eða gríð maðr. nema hann eigi þa omaga er hann scyle a vercom sínom fram færa. Rett er at þurfa menn þeir allir þiggi tiund er eigi *scolo* gialda. (S. 180. b.) Jafnt *scolo* conor giallda tiund sem karlar. ^a Samquamor *scolo* menn eiga vm havst ihrepp hveriom, eigi fyr en .iiii. vicor lifa sumars *oc* scripta tivndom. *Script* *scal* tiundom drottíns dag en fyrsta i vetri. v. menn *scal* til taca ihrep hueriom at scripta tíundom *oc* matgiofom *oc* sia eiða at monnom þa er bazt þickia til fallnir hvárz þeir ero boendr eða gríð menn. *oc* sækia menn vm laga af brigð. Scylldr er huerr maðr til þeirrar samquamo at fara, er hann at iund at gera eða fá man fyrir sic þan er lög scilom halde up fyrir hann *oc* handsöl se at þigiande. Ef hann kemr eigi sialfr fyrir midian dag *oc* engi af hans hendi þa verþr hann vm þat utlagr .iii. morcom *oc* *scal* hann þa tiund giallda sem script verðr a hond honom. Þar *scal* telia fe manna hue micit fe hverr á, *scal* virða lönd *oc* lavsa avra *oc* *scal* þat fe virða er at lög far dögom var sculld lavst. Sialfr *scal* hverr virða fe sitt, *oc* telia, enn þa er hann hevir talit fe sitt *oc* virt. þa *scal* hann taca bók ihond ser eþa cross *oc* nefna vatta, at þvi vætte, *scal* hann queþa, at ec vin eið at bók lög eið *oc* segi ec þat gude at ec á sva fe sem ec hefi nv talit, eða minna. En ef hann vill eigi vana eið þa er hann er beiddr þa verðr

^a) = Kristnr., c. 37.

hann vm þat secr .xii. morcom. þa er hann beiddr er hann er beden. Hans tala skal standa afeno síálfs oc skal hann af því gera tiund. nema hann sueri fiórþungi miNA en se. Ef hann suerr fiórðungi miNA en sé. þa verðr hann secr vm þat .xii. morcom oc skal hann sva micla tiund gialda sem samquamo menn¹ telia oc scripta ahönd honom eið lavst. Þar er maðr hevîr eið svarðan. oc skal hann sva tiund af (s. 181, a.) gøia sem hann hevîr til svaret nema fe hans þuere eða vaxe x. tigom. Ef fe² hans þuer x. tegom þaðan fra er hann hevîr til svarit oc er honom rélt at fara til samquamo oc telia fe sitt oc vîna eið at oc gera þar tiund af er hann suer til. Nv vex fe hans x. tegom eða meira þa er honom rett at fara til samquamo oc segia til þess oc gera þar tiund af. Nv hygja hrepps menn at meira hafe vaxit fe hans en hann segi eða hann vile ecke fra segia þoat fe hans hafe vaxit .x. tigom eða meira þa eigo samquamo menn at gera honom orð. at hann comi til samquamo oc vîne eið at fe síno. ianar sin. Ef hann vill eigi vîna eiðin i anar sin þar er samquamo menn vilia. Þa verðr hann secr vm þat .xii. morcom. oc er þat eið fall oc skal hann sva micla tiund gialda sem samquamo menn telia oc þeim gialda sem þeir raða a at queda. Þar er manne verðr eiðfall oc eigo hrepps menn söc þa hverr þeirra fyrst er vill. Söc þeirre skal stefna at lög heimile þess er sótt er oc telia hann sekian vm .xii. morcom oc quedia til heimilis bva hans v. aþingi. Ef quidr ber a hann eiðfallit oc skal domr dæma vi. mercr þeim er sótte. en aðrar .vi. scolo fylgia anare tiund.

1) Tilføiet; istedetfor h i det følgende Ord synes Afskriveren først at have villet skrive þ.

2) Tilføiet.

256. *vm þurfa manna tiund*

^a Hrepps menn þeir er ero til tecnir scolo scipta hvers manz tiund ifiora staðe nema mine se en eyris tiund. enda er þo² rétt at hon hverfe i ein stað. Fiordung ein tiundar scal gefa þurfa monnom innan hreps² þeim er til omaga biargar þurfo at hafa. aþeim misserom. oc scipta með þeim. gefa þeim meire er meire er þavrf. Eigi atiund or hrepp at gefa nema samquamo menn verðe a þat sáttir. oc þicke vtan hreps monnom meire þorf. Þat fe er ge- (s. 181, b.) fa scal þurfa monnom. þat scal vera i vaðmölom eþa í varar felldom eða i ullo eða igærom eða i mat eða i kvic fe öllo nema i hrossom. Þat scal golldit vera oc fram comit þeim monnom er við scolo taca fyrir marteins messo. Ef³ þa er eigi fram comet oc verðr þat tiundar halld. oc verþr sa secr vm þat vi. morcom er giallda scal. þurfa maðr sa er til handa er scipt. hann er aðile at sök þeirre bæde søkiande oc seliande. Sa er anar aðile er til sócnar er tekin ihreppenom oc tiund skipte⁴ til handa honom. Sök þeirre scal stefna at lögheimzle þess er sótt er. oc quedia til bva v. aþingi. þa er næstir bva stefno stödom. Þeim manne er rétt at stefna heima at sín er tiund scipti til handa þurfa manne .v.^{1a} dag vico er .iiii. vicor ero af sumre ef eigi er aðr fram comit. Rétt er at hann tace þan dag við vað málom til handa þurfa manne ef hin vill þa hafa

a) = Kristenr., c. 38.

1) Maaskee feilskrevet for þa.

2) Istedesfor Ordene innan hreps er først blevet skrevet noget andet, der har oplaget større Plads, men derefter er blevet udraderet.

3) Herefter skrevet sa eigi, men disse Ord dernæst igjen udstregede.

4) Istedesfor dette Ord synes først at være blevet skrevet scal.

golldit. Era hann þá scylldr at taca við i avðro fe nema hann vile. Ef eigi komr þan dag fram. oc scal sa maðr er til sócnar er tekin ganga ut í tún at sin eða sa maðr er hann selr söc oc nefna vatta at því at hann er bvin at taca við tiund þeirre er hin scylde giallda oc nefna hann oc queða á hve micit feet er. oc hann sér engi þan er giallde halde vpp fyrir hann. hann scal nefna vatta i anat sin. At því vætte. scal hann queða at stefne honom oc nefna hann. vm þat at hann heldr tiund fyrir honom. oc nefna þurfa manin. oc tel ec hann sekian vm þat vi. morcom. oc giallda fiorbungen tueNom giolldom sva sem bvar virða. þan luta er ogolldin er. ef sumr er goldin. stefne ec til giallda oc til utgongo vm fe þat oc queða á hvar hann stefnir til þings. oc stefna logstefno. (s. 182, a.) hann scal quedia til bva v. apingi. þaðan fra er hann stefnde.

257. vm byscops tiund

^a ANAN fiordung tiundar scal hafa byscop. en¹ þat fe scal vera ivadmáloM eða ivarar feldom eða ilamba gærom eða igulle eða ibrendo silfre. Þar er byscop fer um fiordung þa scal hann segia til at kirkio sócnom ihrepp hveriom hvern við þeim fiordunge scal taca tiundar er hann scal hafa. Þar er mæltr eindage afe því er menn scolo byscope gialda. en v.¹² dag viko er iiii. vicor ero af sumre at lögheimile þess manz er byscop havð vm. Rétt er þótt fyr se golldit. Ef þa kómr eigi fram. þa scal sa er sökiande er rétrr ganga út itún at síu oc nefna

a) = Kristenr., c. 39; jofr. ovenfor c. 5.

1) Abbrezieret: s. = sed.

vatta at þvi at hann er buen við fe þvi at taca er hin scyllde gialda oc nefna hann. oc queþa á hve micít feet er. oc hann ser eigi þan man er gialld ine af hendi. Honom er þar rétt at stefna sva vm þena fiordung. tiundar sem um hin er fyr var um tínt. Þat er honom oc rétt at stefna síðar vm þat fe at lögheimzle þess er gialda scal. þess a hann oc cost at segia byscopi til oc lata hann heimta sva sem hann vill.

258. vm kirkna tiund

^a Nv ero eptir .ii. fiordungar þat er hálf tíund hvers manz. þat scal leggja til kirkna oc til presta reiðo sva til huerrar kirkio sem byscop scipar tiundom til oc reiða þeim manne ihönd er kirkio þa varðveitir. er tiundene er til scipt. Hann scal cavpa at preste tíþir sva sem hann ma við comaz. oc fá þa lute aðra til kirkio þurptar er hafa þarf sem fe þat vinz til. Sva scolo menn gialda tiund af öllom þeiom iheraðe til kircna. sem byscop hefir boðit. hveregir sem á bólstöðom bva. Böande sa er a kirkio bæ (s. 182, b.) þeim býr er tiundeni er til scipt¹. hann er réttir heimtande oc søkiande oc seliande þeirrar sacar ef hann vill. EN ef hann vill eigi. þa er réttir aðile þeirrar sacar lærðr maðr sa er kirkione þionar sá er til kirkio þurptar vill feet hafa. Fiordung tiundar þan er til presta reiðo scal legia. hann scal gialda ivaðmálom. eða ivarar felldom. eða ilamba gærom eða igulle. eða i brendo silfri. EN þan lut tíundar er til kirkio þurptar scal legia. þan scal giallda ivaxe. eða iviðe. eða ireykelse.

a) = Kristenr., c. 40.

1) Rettelse for scip.

eða ittoro¹ *eða* ilereptom nyiom þeim er hæf se til kirkio bunadar *sva sem* getr at *cavpa með* vadmáлом íþvi heraðe. Rétt er þótt vadmál ein se gollden. Þat fe *scal* goldit et sidarsta EN .v.^{ta} dag vico er .iiii. vicor ero af sumre. EN ef *eigi* kómr þa fram. þa *scal* sá er heimtande er stefna þan dag itvne a kirkio þe þeim er tiund á til at hverfa oc sokia *sva sem* vm aðra tiund. Hann *scal* stefna sini stefno vm hvárn fiordungin oc láta varða² vi. *mercr* ihvár-om tuecia stað halldit. Costr er oc at stefna eini stefno vm bápa fiordunga oc fylgia þa ein alog þviat ein er aðile at bápom. ^a Rett er at stefna heiman til várþinga vm tiundar mál ef þeir ero samþinga oc sokia þar idom ef hin er þar er sótr er^a. Þa er rétt vm byscops fiordung at sokia þott sa se eigi þar er sótr er. Ef lyst er a þingi. þa *scal* *quedia* til heimilis hva v. þess er sótr er.

259. vm tiundir

^b Ef maðr hevir omaga eyre at varðveita þan er hann hevir voxto af. oc *scal* hann þan luta vaxtarens tiunda er undir hann ber. sem þat fe er hann átte (s. 183, a.) aðr. Jslenzicr menn allir scolo tíunda fe sitt. EN vm utlenda menn ef þeir coma ut hingat oc erat þeim scyllt at tiunda her fe sitt. aðr þeir hafa her verit iii. vetr samfast. nema þeir gøre bv fyr. EN þat vár scolo þeir gera tiund er þeir gera bv oc þav missere eptir. EN ef órir landar fara heþan oc eigo fe eptir. oc *scal* maðr

a) = Kristenr., c. 41.

b) = Kristenr., c. 42.

1) Rettelse for tíor.

2 og 3) Tilføiel.

gjallda tiund af er at varðveita hefir feet. en vm þat fe er hann hevir abrott með ser oc erat hann scylldr at giallda her tiund af því þott hann se allengi abrott. EN ef hann kómur ut hengat þa scal hann giallda her tiund af því fe er hann hevir ut með ser en næsta vetr eptir er hann hevir ut comit apr vm sumaret þott hann se i gerdóm avstr. Ef maðr kómur ut hengat oc hevir vaxit fe hans eða þorit eða hann hevir eigi eida fyr at unit. oc er hann scylldr at vína eid at fe sino ef menn vilia beida hann. Ef hiu eigo fe saman oc scal karl maðr vína eid fyrir fe þeirra begia. Ef karl maðr oc kona eigo fe saman þott þav se eigi hiona oc scal karl maðr vína þar eid. Ef karlar eigo fe saman oc er rétt þótt anar vine þar eid. Ef þeir metáz við oc vill hváрге vína oc er söc við hvarn tuegia. Sa scal eid vína fyrir fe hvert er lögráþande er fiarens. Ef vöxtu ber undir man af þess manz fé er erlendis er oc scal hann þat fe sva tiunda sem vöxt ber undir hann af omaga eyre. Þar scal maðr tiund giallda i þeim hrepp sem hann alögheimile þav misseri hvargi er fe er. Rett er at sættaz atiundar mál meðan eigi er stefnt vm. þo er rétt at sættaz á þott stefnt se vm oc scal eigi meira niþr falla alagana en hælmingrin. Ef maðr tecr mine (s. 183, b.) sát en iii. mercr oc varðar honom .iii. marca seþ oc asa soc er vill. Ef tiund gelldz eigi heima iheraðe enda er eigi stefnt vm. þa er rétt at lysa et næsta sumar eptir a alþingi at lögbergi. Innan hrepps menn eigo at lysa fösto dag oc þvatt dag vm tiundar mál oc þeir menn er af þeim taca. ef hrepps menn hafa eigi lýst fyrir hælgena. þa er rett eptir helgina hveriom at lysa er vill til þes er domar fara ut. Sa er lysa vill vm tiund hann scal ganga til lögbergs oc nefna ser vatta. At því vætte. scal hann

queþa at lyse söc a hendr honom. oc nefna hann¹ vm þat at hann hafe halldit þeim fiordunge tiundar oc queþa a hverr sa er. tel ec hann sekian vm þat vi. morcom oc gialda þan luta er ogolldin er tuenom giolldom sem bvar virða oc queða á hvar hann lysir til doms. lyse ec loglysingo. Þar er maðr lysir vm tiundar mál. þar scal hann queþia til bva v. a þingi. þess er sótt er. EN þar er maðr stefnir heiman vm tiundar mál. þar scal hann quedia til v. bva aþingi. þa er næstir ero stefno staðnom. Engi er hrvðning² til vm þa bva nema at leidar lengð. Eigi scal spell meta atiundar málom ef rett er hoðdot söken. Ef maðr tecr gagn söc upp í gegn tiundar mále. oc a eigi at meta þa söc nema hon se fiorbavgs söc eða meire.³ meta scal ef tiundar söc er. Puiat eins er rett at lysa aþingi oc sekia et sama sumar vm tiundar mál ef sa er aþingi er sótt er. Þo er rétt at sekia vm byscops fiordung þott sa se eigi aþingi er sótt er⁴. Eigi scal tiundar söc fyrnaz helldr EN avnor fe söc eða fiarheimting.⁵ ef hann gelldr eigi en fyrsto missere þa er hann átte at gialda þa scal stefna at lög heimile þess er sótt er eþa lysa aþingi. ^a Þar er maðr stefnir heima at sín (s. 184, a.) þa .iiii. vicor ero af sumre. vm tiundar mál. oc a domr at dæma at giallda iþeim stað enom sama xiiii. nottom eptir vapna tac. instøðan oc vi. merer alaga oc scal þeim dæma .iii. merer er səcir. EN aðrar .iii. scolo fylgia þeim fiordungi tiundar sem vni er stefnt. EN ef

a) = Kristenr., c. 43.

1) I Skindb. oc N^o.

2) Rettelse for hrvðning.

3) Punctum er tilföiet.

4) Tilföiet.

5) Punctum er tilföiet.

stefnt er at lög heimile þess er sótt er. oc scal þar þa dæma at giallda instæða oc alög .xiii. nottom epter vapna tac¹. EN ef lýst² er aþingi vm tivndar mál. oc a dæmr at dæma instæða oc álög at lög heimile þess er sótt er .xiii. nottom eptir vapna tac. EN vm fe víte öll þav er her fylgia oc utlegðir. þar scal dæma vi. alna avra.;

Of alla tiund þa er mine er sciptingar tiund. at hon scal hverfa með þurfa³ tíund a hávst nema byscopar einkom vile til kirkna leggja láta.

260. vm tiunda mál⁴

Byscop scal ráða til hvevrrar kirkio scal leggja tiund af hveriom bæ^a oc scal þat halldaz meðan en same byscop ræðr fyrir. Þat scal rétt ef byscop leyfir at þar se kirkia gær er eigi er aðr at hann leggi til þeirrar kirkio tíund af þeim bæ þótt hann⁵ ligi til anarar kirkio aðr. Heimilt abyscop at taca tiund fyrir⁶ kirkiom. þótt hann hafe til lagðar ef þær ero verr varðveittar en mælt er. Nv hevür byscop ecki vm rétt oc lætr vera sem aðr var oc er honom rétt þar er han vill at scipta á anan veg oc scipta eigi optar en vm sin. ^b Huerr maðr scal eida vana at fe sino oc er scylldr til þess þa er hann er .xvi. vetra gamall. Enda scolo allir eið vana ahveriom iii. vetrom. Grid menn scolo eið vana fyrir

a) Jøfr. Kristenr., c. 9, S. 44 Not. 5.

b) = Kristenr., c. 37, S. 144b.

1) Skrevet over Linien.

2) Ordene ef lyst ere skrevne to Gange.

3) Maaskee er manna udeglemt.

4) Dette Capitels Begyndelsesbogstav er mindre end det sædvanlige.

5) Maaskee burde Abbreviaturen (h med Streg over) opløses til hon.

6) Saaledes efter Abbreriaturen.

boanda *æða* siálf eldis *menn*. Fyrir þeim boanda er rétt at þeir vine eið er þeim monnom þyckir (s. 184, b.) þat fallt er til ero tecnir at sia eida at monnom ihrepp hveriom. Ero boendr scyldir at segia til tiundar þeirra *asamquamo*. Þar *scal* maðr giallda vár tiund sem *scipt* er a havst tiund *hans*. EN ef þat er hvergi þa *scal* þar giallda sem *hann* er marteins *messo* vistfastr.

261. vm barn scirn

^a Ef faþir scírir barn sitt siúct oc *scalat* hann scilia *sæing* fyrir þa söc við kono sina. Svein vii. *vetra* gamall *scal* scíra barn ef *eigi* er roscin¹ til. þviat eins *scal* yngri svein scíra ef *hann* can *pater noster*. oc Credo. Scíra *scal* cona ef *eigi* er carl maðr til. oc *vardar* henne slict sem kórlom ef hon kan *eigi*. *Eigi* *scal* barn optar scíra þot scorte orð *æða* atferle ef aðr er scírt inafne fodor oc sonar oc anda heilags. enda hafe nacquat vátt orðit. Ef prestr fer *eigi* sva at scírn at byscope þickir rétt oc *vardar* þat *fiorbavys gard*. oc á byscop söc. Tólf *vetra* gomlom cörlom oc konom er scyllt at kuna barn scírn oc þav orð oc at ferle er þar fylgia. EN ef þav kuno *eigi* fyrir oræctar sacir *æða* verðr *eigi* rétt at farit þa er þarf. þa *vardar* *fiorbavys gard*. oc a byscop at raða fyrir söc.

262. vm lík song

^b Ef finz af like cristins manz at syngva *scal* lík söng allan yfir ef ser merki á hvalt verit hevir carl maðr

a) = Kristenr., c. 3, S. 1219, jefr. ovenf. c. 1.

b) = Kristenr., c. 46.

1) Først skrevet roscnare, men derefter rettet saaledes.

eða kona. Sva scal scipa et sama ef menn vita vist af hvers liki er þat er fundit er þott eigi se merki á hvart verit hafe karl eða kona nema noccot hafe þes verit um hag hans at fyrir þær sacir scyli eigi syngia licsöng yfir like hans.

263. vm vapna burþ i kirkio.

^a *Maðr scal eigi bera vapn i kirkio ne ibon hus þat er lofat er tíðir at at veita. oc eigi scal setia við kirkio brióst ne við kirkio veci. En þav ero vápn til þess talet ox oc sverþ oc spiót oc (s. 185, a.) suíðor oc bryntroll. Ef maðr bregðr af þesso male þa vardar fiorbavgs garð. Sacar þeirrar aðile er sa maðr er byscop byðr vm. eða prestur sa er tíðir veitir at kirkio eþa boande sa er þar byr. Soc þa scal sækia við vatorð ef þvi kemr við en ellegar við .xii. quíð. EN maðr er varðr söc þeirre ef hann getr þan quíð at hann bære þess örendis vapn til kirkio at smíða at henne nockot þess er hon þurpti. Þat er oc til varnar mælt ef maðr byðr gerð byscope a þesso male. oc þav handsol með er honom þicke tøk. þa scal þvi eigi nita. EN sa asüc þessa er vill ef engi vill þeirra er nu voro taldir.*

264. vm scírslor.

^b *Byscopar scolo cost eiga at gera scírslor optar en vm sin vm faderne manz ef þeim þickir þess þurfa oc scal sv scírsla rétt er síðar er gor.*

a) = Kristenr., c. 46.

b) = Kristenr., c. 47, s. 168⁶.

265.

^a Ef menn vilja hafa tíðir lög hælga daga oc taca þeir þar prest þing. þeir *scolo* xii. *morcom* cava á millom alþinga .ii. þat scal hálf vara vera eða til voro virt oc vi. alna avrar. EN halft þeir avrar er þar ganga i því þingi. Þat fe scal giallda þa er vi. vicor ero af sumre en v.^a dag vico at heimile prestz. Prestr verðr utlagr .iii. *morcom* ef hann metz dyra en sva oc asa söc þa er við hann keypte. Nu vill sa eigi oc a huerr er vill. Lög cavn eigo prestar at heimta at þingonavtom eptir því sem þeir syngia til nema þeir sættiz a anat sin amille oc a þat at halldaz sem þeir sættaz a. ^b Eindage er atíða cavnpe presta en v.^a dag vico þa er vii. vicor ero af sumre við alla þingo navta oc ligr við half .v.^{ta} mörc vi. alna avra ef haldit er. oc er at heimile prestz stefno staðr vm tíða cavn hans við alla þingonavta.

266. vm staðar abuð¹

^c Ef maðr byr a kirkio bóle. þa scal hann þar halda (s. 185, b.) husom oc gürdom sva at land spilliz eigi. EN ef land spilliz i abuð hans þa scal þat bota kirkio slico sem bvar v. virða við boc. Ef maðr betir kirkio land þa scal hann guðs þavcc fyrir þat hava. eigi má hann fe betr fyrir þat heimta.

a) Jfr. ovenf. c. 6, S. 2027 (= Kristenr., c. 15, S. 70).

b) = Kristenr., c. 49.

c) = Kristenr., c. 48, S. 170¹⁹.

1) Dette og de to følgende Capitlers Begyndelsesbogstaver ere ikke større end sædvanligt midt i Texten.

267. *vm licagröpt*¹

^a Þat er mælt at þa eina menn skal at kirkio grafa er byscop lofar sa er yfir þeim fiordungi er. Ef maðr færir þess manz lic til kirkio er byscop hevîr banat oc vardar þat fiorbavgs garð þeim er færðe. sa a soc þa er varðveizlo kirkionar á oc skal quedia til þingi ix. heimilis bva þess er sottr er. þeim vardar oc fiorbavgs garð er við tecr oc sva presti ef hann syngr licsöng yfir.

268. *kirkio maldagar*²

^b Þar er menn legia fe til kirkna at byscopa raðe oc at erfingia sátt þa a þat iafnt fast at halda sem ilogretto se lofat oc ero slíc viðr lög ef fra er brvgðit oc slíc heimting til. Þat er byscopum lofat þar er þeir vilia gera máldaga ilönd manna at þeir scolo eigî lysa lata at lögbergi nema þeir vili³. En iþingbrecco scolo þeir lata til segia a var þingi því er þeir heyia oc hafa vatta við et nesta varet eptir. ^c Þat er mælt at af ero tecnir utroðrar oc oll veiðr fisca oc fogla vm lög hælgar tíðir. Of xv. daga ena hæsto þa scolo menn festa andvirke sitt. við ofviðri eða vatna gange eða elde oc vina þat allt sem aðr var mælt. fiorbavgs garð vardar nv ef fleira er unit.

a) = Kristenr., l. c., S. 170¹⁴.

b) = Kristenr., c. 47. *Den første Passus findes ogsaa i A. M., Arfa-b., c. 18, S. 223¹⁵.*

c) = Kristenr., c. 49, S. 172¹⁰.

1) Skindbogen har her ikke ny Linie; Overskriften er abbrevieret v̄ licag.

2) Skrevet kirkio m.

3) Skrevet over Linien.

Tillæg.

I.

A. M., 315 fol. Litr. D.

(Et Skindblad i 4to eller lille fol. af høi Ælde, indeholdende en Deel af Landbrigða-páttur, uidentvivil Levninger af en fuldstændig Codex af Grágás; Redactionen forskjellig fra saavel cod. reg. som cod. arnam; imellem 2. og 3. Side har været et Mellemrum af 2 eller 4 Blade).

land brigðar þotr.

^a **P**at es melt ef vngom manne tómesk land |
(1ste Side.)giøf ok selr flarvarþveizlo maþr.
..... |Ef maþr vex vpp til lands brigðar
.....es hann es |vetra gamall. Nv a hann
fleire en eit þa scal hann | brigða land
a sumreero brigðfleire.....
brigða |hefr þa upp brigð
..... |hann brigt hafa avll þav es
hann hyggst sumar þataþr | tvitugr ef hann es her
alande alen oc up føddr. ^b Ef sa maþr es erlendis es | lands brigð
tómesk ut her ok kómr.....brigðena
|of vetr veret ut her et siparsta
.....at h..... | ...sumar es hann kómr ut ef.....

a) = ovenf. c. 172, A. M., Landabrigða-þ., c. 1.

b) = ovenf. c. 173. I den arnam. Skindbog er Ordenen den samme som her.

.....Hann skal sva | fara at alre lanzbrigþ....
nema þat | at hann
 skal eigi lata a mipli verþa. ^a sa maþr es land.....scal
 ganga til logb... | ...ok nefna vatta .ii. eþa fleire. nefne
 |brigþar of land
 þat es hann kenner..... | ok...
epter frænda m.....
 | No. lysek log lysingo til soknar aNat
hliope..... | log berge oc til þes fiorþungs doms es
 land.....log | sogo maþr heyre. En
 logsogo maþr es skyldr at..... | ...
^b ma hins lyri(?).....k etti..... | til
 þess ilogretto þa es logsogo maþr es þar.....
 cost at..... | of land oc queþa a huar þat es
 |gena. En log
 sogo maþr skal.....þar at..... | Ef verianden
 es þar þa..... |
 ...matto
 |allr. Þes a brigþanden
 oc cost at spyria |huart.....kenne ser.....eþa e.....
 |eignar lyrit fyr.....
 |scylt at segia
 hueriom..... selt..... |
 |
 |
 |sen(?) þat
 varðar SCOG gang.....
 (2den Side.) es hann hygr at eignar lyrit hafe vellaust fyr

a) = A. M., I. c., jvfr. ovenf. c. 172, S. 76¹⁰.

b) Det følgende indtil Þes a brigþanden synes intel tilsvarende at have i de andre Skindböger.

lande. Skyldr es hverr | þeirra manna es þat land henn
 att at stefna sinom heimildar mane til | heimildar oc til þes
 þings es hann briggþer landet. þat es ok rett at huerr |
 þeirra stefne es spyr at hinn hever lyst til briggþar of
 landet. enda es rett | at maþr queþe man¹ heimildar.
 Briggþanden scal oc lysa þat sumar es hann briggþer |
 landet þa sok es hann lyste et fyrra sumar. lysa þar þa
 til doms. | Siþan scal hann queþia ix. bva aþingi þa es
 nest ero lande þui at bera of þat huart hans | faþer ette
 þat land adeyianda dege sinum eþa eigi. eþa sa maþr es
 hann tok arf efter. | ok nefna þan ok sua landet. En ef þat
 berr quipr at sa ette þa landet es hann | tok arf efter.
 þa a² at døma honom land nema hinn gete logvorn fyr
 sik | es varþveitte te ens unga mans. Sa maþr scal queþia
 ser biargquipar .v. bva | ör þeim soknar quip þa es næster
 bua landeno at bera of þat huart skulder | gengo i land
 þat eþa eigi eþa voro omagar a feno sua at instøþan |
 mynde þuerra eþa eigi. Ef þat berr i hag honom. þa
 scal briggþanden queþia v. bva | ena somo.
 hvart þar com fullr cyrer fullum igeign eþa eigi. | Nu berr þat quipr
 at.....ena somo bva at
 | bera of þat hvart land vas selt sem dyrst matte koma
 eþa eigi. | Ef þat berr quipr at hin selde sem hann matte dyrst þa
 heldr hann landeno | nema hinn þreyte meir. Þa scal
 briggþanden queþia of þat quipar huart | honom vere betra
 til fiar at selt vere sua sem es eþa oselt. Nu | ber þat
 quipr at honom vere betra. til fiar at selt være. þa scal
 hann queþia | þes anars huart leigo bol vere til at selia
 eþa itok i anara | manna lond sua at þo mæste avrar haldasc

1) Skrevet ^{AN}Ψ og saaledes andre Steder.

2) Skrevet over Linien.

i aþal boleno eþa instv- | þa þo þat vere oselt. Nu berr þat quiþr at til voro leigo bol eþa itök i avnor | lond sua at þorþ yni ef þav væri fyr seld. ok brigþesk þa landet. en eigi | ellegar. Ef land vas eigi selt sem dyrst matte eþa gengo eigi skvldir i land | sem nu vas tint. eþa voro til leigo bol eþa itok i lond at selia til skvl | da eþa omaga. þa brigþesk landet. ok scal dōma þeim es brigðe. Ef flei | re hafa at landet en ein ok hefer at solom faret. þa scal hver | þeirra lata bera kaups vatta sina þa es þeir¹ hafa heiman..... | at dome eþa bua ef..... vattar. Þeim varþar florþavgs garþ es | fyrst seld.....
 | man. Ef maþr keypte.... and....viss...brigþ.....(3die side.)^a eins rett ef hann vill þar lata a valt vesa meðan ðen es þiþ oc meta eigi le- | igo. Sua es þar of gotor sem aþr vas umb tint. En ef hann gerer ananveg þa | es hann vtlagr iii. morcom. ^b Ef maþr varþveiter brv eþa scip þat es fe es til laget. oc es hann | vtlagr ef hann iner eigi maldaga oc a þa soc hverr es fars misser. Sa maþr a oc þa | söc es fe lagþe til eþa hans erfingi. oc verþr hann utlagr .iii. morcom oc gialda tvav | slic sem ferioþvar .v. meta þa syslo en hann ende eigi. enda a domr at dōma a | hond honom scips varþveizlona. oc varþar þa fior þavgs garþ ef hann orøesc. Eigi scal scip þat | onytasc sva af fyrningo at eigi se anat til fenget aþr. ef sa² scylðe scipeno | halda es feet varþveiter. Nu brotnar scip þat i votnom eþa i veprom. þa scal hann | ta:a anat scip sem hann ma fyrst. Ef sa ræþr fyr scipe

a) = ovenf., c. 184, S. 931⁹ = A. M., Landabr.-þ., c. 16, S. 267⁶.

b) Dette findes alene i den arnam. Skindbog, l. c., ikke i det kongl. Bibliotheks Haandskrift.

1) Tilføiet.

2) Først skrevet hann, men dette udtrykket og sa skrevet ovenover.

es hann fecc til far | ningar þa abyrgesc sa *eigi* es farþr
 vas. þot scip lestesc ef hann vilðe vel. Sy- | niat es þa
 fars. ef leigo es metet ef væita scyldē. oc a ferio maþrenn
 at bota | þeim es fara scyldē sem bvar v. virþa ef hann
 fær auvisla af. enda a hann heimting til lei- | go þot ræidd
 se. Sa a byrgesc scip es hever sem anat lán. Nv es
 brvar hald | melt a honð manne oc scilet *eigi* gorr. þa
 scal hann at gera svat halðe fyr fyrnosko. | en gera
 sem fyrst. ef öen brytr. oc scal sokia sem aþr vas tint ef
 hann örekesc. Pat | ero alt stefno sacir oc scal queþia
 heimiles bva ix. til fior bavgs saca en .v. til vtlegþa.

of slotto ok beit¹

^a Pat es oc ef maþr virþa a | lande mans oc sceþr iorþo
 þa verþr hann utlagr .iii. morcom. Nv sler maþr oc
 varþar þat slict. | En ef hann fører abravt oc ma þa færa
 til þyþar eþa til gortokes. ^b Sa maþr a a voxt | allan a
 lande sino es a þat. en aþrer menn eigo þar at eta sem
 vina her oc söl. þeir verþa | aller vtlagir .iii. morcom
 es til þess taca at a braut vilia hava ölofat. Sa maþr
 verþr | oc vtlagr .iii. morcom es hann tecr hvanner. oc
 .vi. aura a verc. Færa ma til þyþar. | ef .iii. alna scape
 es at gor. ^c Eigi scal maþr æia i enge mans. Nv væit
 hann enge marc | eigi. þa scal hann eigi þar æia es
 stacgarþr es i hia. oc sva þar es eigi es sina i. | ^d Eigi verþr

a) = ovenf. c. 185. Den arnam. Skindbog har intet fuldkomment tilsvarende
 jeffr. A. M., l. c., c. 9.

b) = ovenf. c. 186, S. 94¹⁵ = A. M., c. 47, S. 347²⁰.

c) = A. M., Landab.-þ., c. 11, S. 233⁹. Det kongel. Bibliotheks Haandskrift
 har intet tilsvarende.

d) = A. M., l. c., S. 233⁷.

1) Denne Overskrift er skrevet ude paa Margen.

maþr utlagr þot þat fe kome i ængiar es yr af rætt gengr. ^a *Bíþia scal maþr* | lofs þa menn es næstir hva. ef hann vill sino brena. oc verþr hann utlagr .iiii. morcom ef eldr | renr i þeira lond. oc bota scaþa. en *fiorbavgs garþ varþar* ef hann brenner scog eþa hvs. þat varþar oc | *fiorbavgs garþ* ef hann baþ eigi lofs at ef eldren renr i annara manna lond. en scoggang | ef þeim verþr kugilðes scape at. þat ero alt stefno sacar. oc scal *queþia heimiles* hva ix. a þingi | þess es *sottr* es til *fior bavgs* *saca* en .v. til vtlegþa.

of selfarar ok beiter.

^b | Ef maþr hevir lond fleire en .i. vndir bu sitt. oc vill hann fara þar i sel yver | annars mans
fara með fe sitt .ii.^{ar} a sumre til sels. en | þviat eins offtar ef þar verþa misgongor iar. þa a hann at reca heim smala sin. | (4de slide.) Hann a fornar gotor¹ at fara ef þær ero til. En ef hann fer of enge mans þa scal hann i toge | hava et lavsa hross. Ef þar ero keldor a goto hans oc a hann at gera þar brvar | yver oc vina þav a vere a annars mans lande..... | ...af þvi scaþa þa varþar honom þat vtlegþ
 | virþa við bók. ^c Enge maþr scal bolstaþ sin....ileg...
 | við þa scal hann fara til huss þeira manna es.....þvi es þa es o | bygt. oc nefna ser vatta oc bióþa þeim at leiga.....vii. vicor | ero af

a) = *oventf. c. 186* = A. M., I. c., c. 22.

b) = *oventf. c. 182* = A. M., I. c., c. 19.

c) = *oventf. c. 183* = A. M., I. c., c. 20.

1) Skrevet over Linien.

sumre et siparsta sva sem bvar .v. meta.....
 ...oc scolo | þeir þar ætia heyiom þeim es þar fasc i því
 lande oc halda þar husum sva sem a lei- | go lande oc scolo
 þeir sva at ollo halda landet sem leigo land. En....leiga
 eigi þa a hann | at veria þeim lyrite landet oc fara sva með
 lyrite þeimmeð stefno. þat | es oc rett at hann vere
 þeim lyrite at lögberge en eigi sekiasc þeir abeitene | apr
 þeir frægna lyriten. ^a Ef maþr recr fe sitt i anars mans
 land eða letr reca | sva at hann¹ vilde anars æigin beita. oc
 verþr af því v. avra scape eða meire oc | varþar þat fior
 bavgs garþ. En ef mine verþr scape at en sva þa varþar
 vtleggþ oc bota auvisla | sua sem bvar meta. ^b En ef
 þar verþa misgongor fiar oc beitesc akr anars mans eða
 æn- | ge. oc verþe þo .v. avra scape eða meire. oc varþar
 þat vtleggþ oc bota auvisla sem bvar | virþa. ænda varþar
 sua þót minne se scapen. En ef sa maþr es fyr beit
 verþr | rækr sva afftr fe hins sialfs at komr i acr eða i
 enge eða hann vile at i akr | genge feet eða i ænge. eða
 i andvirki. þa.....þat vtleggþ ok.....
 | v. avra scape verþr at eða meire þa warþar fior
 bavgs garþ oc a sa þa soc es.....Ef | anar maþr
 gorer þat viss vitande at rape þess es feet a oc verþa þeir
 þafir vtlagir | oc iasnt warþar þeim boþom hvart sem
 scape varþ at meire eða mine. Ef maþr rekr | hvfe
 anars mans eða lætr reca svat mals misser.....
 mis | sa. oc warþar þat fior bavgs gard. En þa misser
 hv fe mals es.....heim..... | of morgon scylde eða þat

a) = orenf. l. c., A. M., l. c., c. 9.

b) = orenf. c. 200, A. M., l. c., c. 9, S. 229¹¹, c. 10.

¹ og ²) Skrevet-over Linien.

kømr of morgon..... es scyldē of.....^{Er} | maþr
 setr inn bv fe mans eþa rekr sva hart eþa.....^{bregþr}
 | oc warþar þat fior bavgs garþ oc a sa maþr
 sakar þer es bv..... of | þat at hann hafe
 reket bv fe anars sva.....^{misse}.....
 beiþa | ser biarg quiþar of þat hvart.....
 | eigi miste mals. En ef þat.....
 |^{hann(?)}
 sökine(?).....

of enge.

| ^a Er maþr a enge i anars mans lande. oc scal hann
 varþa viþ enge þvi en fimta dag.....

a) = *ovenf.* c. 187, A. M., l. c., c. 23.

II.

A. M. 315 fol. Litr. B.

(Et Skindblad i 4to. Brudstykke, indeholdende Bestemmelser af forskjellige Afsnit af Grágás og navnlig som det synes hidrørende fra de yngre Perioder; af disse findes ingen i det kongl. Bibliotheks Skindbog, med Undtagelse af den første Bestemmelse, hvoraf dog kun Begyndelsen og Enden findes der).

I.

..... (1ste Side.) ^a til arfs talit. Bröðr laúngetnir eigo at fastna systur sínar. oc hvandi lavngetinnar kono á at fastna systur hennar. eigo þeir allir legorðz sakar um þær enar sömo konor *sva sem* festar. æn *sva* greínist þat síðan a miðil fiögurra systkina. hvert þeirra afyrst æða þúi næst festar æða sakar sem tínt er með arbornum systkinum. ^b Þessi systkin fiögur æn laúngetnu scolo fram föra systkin sin ef þav hafa fe til þótt aðrir se erfingiar. Nv verða bröðr æða systur erfðar ómagar laúngetinna systkina oc scolo þat þá handmegins omagar vera. laungetins broður æða lavngetinnar systur. hvart sem firir þeirri omegð sitr.

II.

^c Sua er mælt ef maðr scal heimta fé at erfingia þess manz er hann átti fé at a deyianda degi hins at hann scal sökia við .ix. búa quid.

a) Jofr. A. M., Arfa-b., c. 18 = *ovenf.* c. 118, Not. b.

b) Jofr. A. M., Omaga-b., c. 29, S. 288¹⁶.

c) = A. M., Kaupa-b., c. 6, S. 402¹⁹.

III.

^a Þat er mælt um konor þær er o arfgengiar uóro af þeim rifium at þær höfðu leynt barngetnaði sinum. æða logit til fadernis barna sinna uisar uitendr. æða hefði þær legit með næsta bröðra¹ sinom æða nanara. æða systrungum tveimr æða nanörum monnum at siálf ræði síno. at þær scolo nú allar arfgengiar uera sva sem þat væri ó orðit.

IV.

^b Þurfa menn scolo eignaz þá tiund alla er eigi er scipti tiund. nema byscup uili leggja til kirkna. byscupi er rett at leggja til kirkna allan þurfa manna lut þar er hann vill þat. Ef hann leggr þeirra lut til kirkna. þa verðr kirkiu drottinn iafnt² aðili at þeim fiordungi tiundar oc sva prestur sem þeirro at hinum .ii. aðrum fiördungum er þeim ero til handa mæltir. oc verðr einn þá eindagi á þeim .iii. fiördungum. Við scal kirkio drottinn taka þvrfu manna fiordungi þótt hann sé goldinn ísliko sem scilt er til handa þurfa manni. Ef þat komr til handa þvrfu manningum oc se goldit oc framkomit fyrir marteins messo. Nú er eigi sva gjald boðit at þá megi lukaz. oc erat kirkiu drottinn þa scyldr (2den Side) at taka þar aðra aura heldr æn iþann fiördung ero mæltir er prestfiordungr heitir. þar scal maðr giallda tíund alla er hann er íuist um haustit þa er scipt er tiundum. Ef

a) = A. M., Arfa-þ, c. 23.

b) Jvfr. ovenf. c. 259 (Kristenr., c. 43, S. 162).

1) Rettelse for bröðra.

2) Skrevet to Gange.

engi.. er þar samquáma átt iþeim hrepp at þui. þa scal *hann* giallda þar er *hann* er uistfastr marteíns messo. Scal sa *maðr* iafnan gialda tíund af féno er lögráðandi er fiarins.

V. um lögleigor.

^a Þat er mælt ef *maðr* a fé at *manni oc* vill sá *eigi* giallda *honom*. at lögleigur scoló leggiáz afe þat suá lengi sem *hann* heldr fé þui. þótt *eigi* se leigor sagðar afé þvi at lögbergi æða at eindaga¹. Ef *quiðr* berr þat at sa *maðr* myndi gialda ef heímt væri at *honom oc* legðz þa *eigi* lögleiga a féet enda a *hann* kost at biða innstöðona af höndom þegar er *hann* vill.

VI.

^b Þat er mælt at alla *menn* scal þá föra a framförslor er *eigi* mego uinna sér mat *oc* klæði. hvárt er *menn* ero scyldir at föra þa fram á fe sino æða hand magni. En um þá *menn* er þá framförslo hafa hvarega. þa scoló fara íhrepp þann er arftöko *maðr* omagans er í. ef *hann* er næsta bröðri o magans æða nánari. Ef sá *maðr* er engi uistfastr er *sva* náinn sé ómaganom arfgengra *manna* þa scoló þeir *menn* eíga för *vm* alt land. Svá scoló *menn* scyldir at ala innan hrepps *menn* sem mælt er í hreppa malom. firir þat utan at nú vardar fiurbavgs garð ef þeir ero *eígi* alnir. æða er þeim hnect á annan ueg æn hreps *menn* eígo mælt. Vtan hreps göngo *menn* scoló *menn*

a) = A. M., Kaupa-b., c. 6, S. 403⁴.

b) = A. M., Omaga-b. c. 30, S. 292²⁵.

1) Bogstaverne da i dette Ord ere skrevne over Linien.

önga ala *oc* eigi gefa þeim mat hvárki meira ne minna. Gefa skal til klæða *oc* til scva ef vill, nema þa eína er *menn* ætli at til síns hrepps fari, æða för *eigi vm* alt land. þa skal ala hváratveggio í eítt mál *oc* gefa *eigi* dögurð ef rumheilact er. ráða skal *hann* sialfr þá er heilagt er. Nema þeir *menn* sé er *eigi* ero til lögfösto scyldir. þa skal *maðr* ala ef *hann* vill ítvað mál. þótt rum heilact sé. Ef *maðr* elr utan hreps göngoman æða gefr þeim mat annan veg æn nú er tínt *oc varðar* þat alt fiorbavgs garð.

.....

III.

A. M., 315 fol. Litr. C.

(Afskaarne Stykker af en gammel Skindbog i fol. Det første Stykke, der kun er beskrevet paa den ene Side, udgjør omtrent den halve Bredde af Siden; de øvrige Stykker ere ikke bredere end 3 à 4 Bogstaver).

Iste Stykke.

..... *a* sva þeim er ráþr þíofsraþom.
 þa | scal sækja við en sömo gogn sem þíofin. Ef maþr selr manni
 e- | þa gefr þat er hann veit at þíofstolit er. oc villir hann heilm-
 ið | at þo at hann vissi eigi þa er honom var heilmídr. oc varþar skog-
 gang | við hvarntveggja þann er hann hevir gripin seldan. oc
 | sva þann er atli. scal sækja víþ tólftar quiþ; Hvar þess er |
 maþr hefr heimíð til þess gripar er tekin er fra manni eþa stolin. |
 oc hugþe hann ser heimilan myndo verþa. þót hann fregni siþan |
 annat oc er honom rett at halda þeim grip til doms; Þar er maþr
 | þermlaz sins gripar oc þickisc hann vita at maþr hevir grip þan
 | at halda sa er keyptan hefr. eþa þegin. eþa at lani. oc | naer hann
 eigi at sia. Sa er gripin á scal¹ beiþa meþ vata at | hin syni
 honom gripinn eþa sele fram. Ef hin selr eigi fram þa er | costr
 at sela abyrgþ a hendi honom til doms. oc stefna honom til |
 briggþar oc til utgongo oc lata varþa þrigia marka vtlegþ | ef hin synir
 eigi gripinn lengr er beitt er; Ef maþr kenir | grip i hondom manni
 oc quez sa eiga at giöf. eþa at kavpi eþa | at varðveizlo. Ef hinn tekr

a) — *oenf. c. 227, S. 163²¹* (Rannsókn-aþátt).

1) *Tilföiet.*

abrávt oc varþar þat skogzán: | ^a Pat er handran ef sa tekr or hendi honom eþa af honom. Ef maþr heldr | eigi a oc quez hann þo eiga en hin tekr þan grip abrávt. | oc er þat ravþa ran oc varþar¹ skógyang. Af hvaritvegio at | ferþ þeirri þa secz maþr þar a sino eiginu. ef hann tekr af þeim manni er | heimild hefr til. Þa hefr maþr heimild til ef sa heimilar | honom er forraþ a avra sinna oc hann hygr at sa mætti honom heimilan | vinna þann grip en eigi ellegar. Ravþa ran scal sva sokia | at queþa scal til heimilis bva ix. aþingi. þess er soþr er. Ef maþr² | flþr grip slon vti eþa inni oc tekr hann abrávt oc scal hann segia lofostiom monnom til a þelm bæ. er hann toc. ef þeir ero hia en ef þeir ero eigi hia þa scal hann fara leiþ sina. oc segia a næsta bæ oc mæla sva. Ef nokkorr kennir ser grip þenna comi sa þingat til min oc queþa a hvar hann a heimili. oc feli mer abyrtþ a hendi til doms. þviat eins scal hann sva meþ fara ef hann atti þa er fra honom villtiz. Ef maþr vill brigþa grip þan þa scal hann coma til a enom næsta manapi oc fela hinom abyrgþ ahendi til doms. Hvarz ato þyð er meiri eþa mini. þa er maþr stelr | þvi er ætt er eþa bloþugri braþ þa er costr at stefna | til seogar.

b) 2det Stykke.

(1ste Side)	gar.....		nda.....
	lia.....		; Til.....
	la þ.....		kit.....
	so menn.....		þes.....
	menn lia.....		ga s ³

a) = *avenf.* c. 228.

b) Hvor de følgende Fragmenter høre hen, er vanskeligt med Bestemthed at udfinde.

1) Tilføiel.

2) I det følgende kan Linieskifte ikke nøiagtig angives.

3) En Papirsofskrift i Nye kgl. Saml. 1633, 4to, fra f. Aarh., paa hvilken Tid Stykkerne have været noget større, tilføier følgende Linier:

.....ar b.....
aga.....
eigi.....
maðr.....

(2den Side)	iana.....	at.....
	t ef.....	i f.....
	ga d.....	n hann.....
	ran l.....	vil.....
	t h.....	h se ¹

3die Stykke (i 2 Parter).

(1ste Side)	sengo.....	(2den Side)	r þ.....
	ó(?)þ.....		dømp.....
	órþi.....		øþ.....
	ef.....		gi.....
	scog gang.....		a v̄.....
(2den Part)	ero.....	(2den Part)	aga.....
	menn ver...		tínt.....
	r al.....		gang.....
	ha.....		a f.....
	ge.....		a a.....
	verþi.....		agt.....
	þes.....		vta.....
	er.....		

4de Stykke (i 3 Parter).

(1ste Side)	ra.....	scog gang..	
	nom.....	inom.....	
	honom þat...	(3die Part)	hla.....
	sin.....		h(?) ō.....
	lat.....		veria.....
(2den Part)	oley.....		er.....
	an.....		n l.....

1) Papirsaufskriften tilføier:

.....ei mta.....
sv.....
hva.....
h se.....

(2den Side) sex

..... a. þ.....

..... sc h.....

..... esta

..... ull (?).....

(2den Part) gþ.....

..... i. a

..... a a.....

..... kio.....

(3die Part) N t.....

..... ón

..... f hann.....

..... oc þ¹.....

5te Stykke.

(1ste Side) sigla.....

..... t; E

..... hafa.....

..... hann sp.....

..... misse.....

..... a sin

..... a sa.....

..... eldr

..... o²

(2den Side) N.....

..... an.....

..... ign.....

..... telia

..... s. oc.....

..... Ens

..... brav.....

..... maþr³.....

6te Stykke.

(1ste Side) veria.....

..... scal

..... þeim

..... r f.....

..... setvin

(2den Side) a þin.....

..... laga.....

..... r e.....

..... angat

..... oc⁴.....

1) *Papirsafskriften tilföier:*

..... a.....

2) *Papirsafskriften har oc.*

3) *Papirsafskriften tilföier:*

..... g⁰ b.....

..... g⁰.....

4) *Papirsafskr. tilföier følgende Linie:*

..... d.....

IV.

A. M., 347 fol.

(Indeholdende Jónsbók, den ældre Kristenret, m. m. Efterstaaende Capitler udgjøre i Skindbogen Slutningen af Kristenretten og betegnes her med Capitlernes Løbenummer efter Skindbogen.)

XXXVIII. *vm hiona skilnað*

^a Ef frændsými su kemr vpp með hionum eða sifjar er þau eigu *eigi* saman at vera at lögum enda vili þau *eigi* skiliaz þá *scal byskup* sa er *jfir* þeim flordungi er fa til þria *menn* þa er þat leggi vndir þegnskap sinn at su er frænsæmi með þeim eða sifjar ænda *scal byskup* segia skilit með þeim. ok verðr þat þa lögskilnaðr a meðal þeirra.

XXXIX. *vm rettar far mannz konu.*

^b Ef hiu eru skilin sex misseri ok *eigi fyrir* hans vanrækt þa *skal* bióða henni¹ til fænginnar vistar sua at hon heyri, eða at lögheimili hennar sua at logfastir *menn* heyri. enda er rett at bióða at lögbergi eða j þingbrekku ok *skal* hann þat gera hvert var. elligar er hann af rettar fari hennar. ekki stoðar heimboð við hana. ef *byskup* lofar henni at rada *fyrir* vistafari sinu.

^a) = *ovenf.* c. 149, S. 412¹, A. M., Festa-þ., c. 54, S. 378¹⁹.

^b) = *ovenf.* c. 158, S. 358, A. M., l. e., c. 55, S. 381¹⁴.

¹) *Rettelse for hann.*

XL. v*m* hionaskilnað.

^a Þat er mælt at hvergi skal hiuna skilnaðr vera fyrir fatækis sökum sa er þau raði sialf. Skipta skal vmögum þeirra ok föra frændum sem j lögum er mælt. þa er hann lofaði henni fear hæimting. ok a þa fe at dömaz sua mikit sem gögn baruz til.

XLI. v*m* frönsymis spell ok sifia spell hit meira.

^b Þat er hit mæira frændsemis spæll ef maðr liggr með næsta bröðru sinni eða nanari konu. Ef hann a þa konu er honum er næsta brøðra eða nanari. ok bergðz hann ekki við þann biargkvið þo at hann hafi eigi vitat frændsæmi. þat er sifiaspæll hit mæira af maðr a eða liggr meðr þeirri konu er brøðrungr hans hefir atta eða nanari. eða getr barn við. eða hefir orðit sannr at legorði við. Sua ok ef þær eru brøðrungror eða systrungror eða nanari. er hann hefir attar eða getit barn við. eða orðit sannr at legorði. Sifia spæll hit meira eða frændsæmis spæll hit meira varðar skoggang. Su sok skal sott vera fyrir hit þridia þing. ok skal kuædia til heimilis bua a þingi .ix. þess er sottr er. Sifia spæll hit minna eða frændsæmis spell hit minna varðar þiorbavgs garð. Ef sa maðr er aðili er þeirrar sakar er eigi a at sættaz fyrir lof fram vill eigi sökia sök til fullra laga. þa varðar honum þiorbaugs garð. sa a sök er vill ok kuæði til .ix. heimilis bua a þingi þess er sottr er.

a) = A. M., I. c., c. 53; *det kgl. Bibliotheks Haandskr. har intet tilsvarende.*

b) = *ovensf. c. 162, S. 592^b, A. M., I. c., c. 32, S. 345.*

XLII. vm frænsemíss spell hit minna ok sífia.

^a Ef maðr getr barn við frænd konu sinni eða sífkonu sinni sua at því fylgir frændsæmis spell hit minna. ok sua ef kuangaðr maðr getr barn við annari konu en sinni. eða getr maðr barn við þess mannz konu er hann a eigi sialfr rett vm hana at taka enda fyrir biði byskup sa er jfir fiordungi er eða hans vmboðs maðr þeim navistur. ok hafi þau eigi þat er hann mælir vm. þa a byskup at þeim manni þriar merkr vaðmala ok er eindagi a því fe j-bonda kirkju garði. miðviku dagh j mitt þing hit nösta sumar epter. er eigi er haft þat er byskup byðr vm ok varðar .vi. merkr halld fear þessa ok skal sa sök sökia er byskup byðr vm. Ein misseri stendr þetta mal sua at byskup eigi fe a at taka. Til þeirra saka allra er sott er vm fröndsæmisspell eða sífia spell skal kveðia hæmilis bva .ix. a þingi þess er sotr er.

XLIII. vm vanþyrmslor.

^b I ollvm staðum varðar fiorbaugsgarð hvarumtueggia ef menn sættaz a þau mal er eigi aa at sættaz fyrir lof fram vm fröndsýmisspell hitt meira eða sífiaspell eða guðsifiar þær er kviðv þarf vm at hryðia eða vm mauna konur. eða nunnvr. ok a sa sakar þær allar er vill böði frumsokina ok sua þa er þeir hafa sötz a þat mal er eigi atti a at söttaz. Þar skal kveðia til .ix. heimilis bva a þingi. ok metaz eigi varnir vm þat mal ef rett verðr stefnt ok verðr maðr sannr at sök. ^c Þar er byskupar biðia

a) = A. M., I. c., c. 53, S. 376¹⁶ Stedet findes ikke i det kgl. Bibl. Haandskr.

b) = orenf. c. 156, S. 514, A. M., I. c., c. 31.

c) = orenf. c. 162, A. M., I. c., c. 32.

lofs til at sættaz *vm* fröndsæmisspell hit meira. eða sífia spell hit meira. eða *vm* mannzkonulegorð. þá skolu þeir segia til hveria syknu þeir vilia at þeir menn hafi þa þegar er þeir biðia lofsins *ok* sua hvat þeim er a hendi. *ok* eigv menn sua at sættaz a sem þa föz lof til.

XLIV. *vm* tiund hina meiri.

^a Ef *maðr* görir *eigi* tiund hina meiri sa er skyllðr er til þa varðar fiorbaugs garð. ok *skal* kuæðia til .ix. bua aþingi. hin somu eru *viðr* lög *vm* lögtiund huegi lengi sem tiund er halldit.

XLV. *vm* arftekio.

^b Sonur¹ a arf at taka epter föður sinn ok möður freals borinn ok arfgengr. þa *skal* *dottir* til arfs alin skirborin. þa faðir. þa *skal* broðir. samfæðri. þa möðir. þa syster samfæðra. þa broðir sammæðri. þa systir. sammæðra. þa sonr laungetinn. þa *dottir* laungetin. þa broðir samfæðri laungetinn. þa systir samfæðra laungetin. þa broðir sammæðri laungetinn þa systir sammæðra *laungetin*. þa *erv næstir* menn arfi. foður faðir. sonar sun ok dottur sonr. þeim næst eigu at *taka* föður möðir ok möður möðir. sonar *dottir* ok dottur *dottir*. þa eigu at *taka* föður broðir. ok möður broðir. broður sonr ok systur sonr. Síðan eigu at *taka* foður *systir*. ok möður *systir*. broður *dottir* ok systur *dottir*. Þaðan *fra* er a v allt hinn nanasti niðr til arf-

a) = A. M., l. c., c. 55, S. 379²³, *jeðr. ovenf.* c. 141, S. 30²⁴.

b) = *ovenf.* c. 118, A. M., Arfa-þ., c. 1.

1) *Rettelse for Konur.*

toku frealsboreнна ok arfgengra. Engi arf skolo taka laungetnir menn at firnare monnum en föður sinn ok móður, ok syskin sin.

XLVI. vm framförslor.

^b Þessir menn fiorir skolo fram föra syskin sin. ok sua föður sinn ok móður, ef þeir hafa fe til. Broðir samföðri laungetinn, ok systir samföðra, broðir sammöðri ok systir sammöðra, ok skal sua fara vmegð sem arfr. Nu ero syskyn þeirra ok skolo þaðum þeim þar iafnsparir aurar a vallt. Broðir samföðre laungetinn, ok annarr sammöðre laungetinn ero aðilar vigsaka eptir syskin sin, ok þeir eigu festar systra sinna ok sua legorðz sakar vm þær sua snemma sem þeir ero til arftoku. Syster samföðra laungetin ok onnor sammöðra eigu sua rettar far at taka eptir syskin sin sem arf, enda ero sua ok böndr þeirra aðilar at legorð sekt eptir systir þeirra ok sua festar ef þess þarf við.

XLVII. huerer menn eigi ero arfgeingir.

^b Þeir menn ero eigi arfgeingir kallader sem nu man ek telia. Sa maðr skal eigi arf taka er hann veit eigi hvart treyio soðull skal horfa fram eða aprtr a hrossi. Sa maðr er ok eigi arfgeingr er þræll getr við frealsre konu. Sa maðr skal eigi arf taka er fyrr kviknaði j kvide móður sinnar en henni vöre frelsi gefit. Sa maðr er eigi arfgeingr er kona getr við þræli sinum þoat hon gefi honum aðr frelsi til þess at hon vill ganga með

a) = A. M., l. c., c. 18; jfr. ovenf. c. 118, Not. b.

b) = ovenf. c. 118. S. 222°, A. M., l. c., c. 3.

honum. Sa maðr skal *eigi* arf taka *er* skogar maðr getr. Sa maðr er *eigi* arfgeingr er kona su getr er sek er vorðin fullri sekt. Sa maðr *skal eigi* arf taka *eptir* fofur sinn. er faðir hans hefir kuangaz attröðr eða ellri fyrir rað skaparfa sins *ok* er hann við þeirri konu getinn. sua fremi a karlmaðr arf at taka *ok* varðueita sealfr. er hann er xvj. vettra gamall. kona *skal* arf taka þegar er hon er gefin. ok sua ef hon er ekkia. þott hon se yngri en sextan vetra gaumul. Mær *skal* arf taka ef hon er xvj. vetra gaumul. ok sua a hun voxtu fear sins. en *eigi* varðveizlu sins fear ne annarra aðr hun er tvitug. Sa maðr er *eigi* arfgeingr er getinn er viðr þeirri konu sem hann fær sidarr ok *eigi* hann tvær konor senn ok varðar *honum* tuikuæni. fior baugs garð. þat er stefnu sok ok skilr ix. bua kuidr. Ef manni tömiz her ærfð þeim sem herlendr er. þa a sa her at taka. er nanastr er hinum dauða.

XLVIII. vm festar.

^a Sonr .xvj. vetra gamall eða ellri er fastnande rettr modur sinnar. þa er sa er dottur hennar a. þa faðir dottur sinnar. þa broðir samföðri þa modir þa sa er a systur hennar. samföðra. þa broðir sammöðdr. þa sa er a systur hennar sammöðda ok skilgetna. þa a sonr laungetinn festar. þa a sa er a dottur hennar laungetna. þa a sa broðir samföðri laungetinn. þa sa er a systur hennar sammöðra laungetna. þa a hinu nanazti niðr karlmaðr nema konur se nanari þær er giptar eru þa eigu böendr þeirra festar. ^b þeim *skal* ekkiau fastna er hennar raði fylgir. nema faðir hennar fastni. þa *scal* hann raða. Ekkia skal fastnaz hinvm

a) = *oenf.* c. 144, A. M., Festa-þ., c. 1.

b) = *oenf.* l. c., A. M., l. c., c. 2.

þrjú þá manni ef löghradendr hafa hnekt aðr tueim biðlvm hennar. þeim er jafnröði hefðir vera þott, ok þikki ok jafnröði við þann. Mær a ok þann kost ef hon vill tvitug eða ellri.

XLIX. vm brullavps giorð.

^a A þessum tíðum skal brudlaup gera en *eigi* aðrum. Brullaup skal *eigi* vera nörr paskum en lokit se þuattdagh hinn nösta fyrir .ix. vikna föstu. ok *eigi* nörr epter en vika er liðin fra paska deginum fyrsta. Brullaup skal *eigi* gera fra þvattdeghi þeim er nöstr er fyrir gagndagha ok vnz liðr hina helgu viku. Brudlaupi skal lokit vera þuattdagh hinn nösta fyrir iola fostu ok vera *eigi* aðr liðin ero iol. Ef menn gera brudlaup a þeim tíðum er nu ero fra teknar þa varðar *fiorbauys* garð. ok a sa sok er vill. Menn skolo *eigi* þa natt saman ganga er lögheilagr daghr er nöstr epter. eða lögffasta. ^b þa er brudlaup gort at loghum ef lögradande fastnar konu. ok se sex menn at brudlaupi hit fösta ok gange maðr j liose j sama sængh konu.

L. vm rettarfar kuenna.

^c Ef maðr kyssir konu launkoss ok at radi hennar þa varðar þat þriggia marka sökt ok a sa sok þa sem ætti vm legorð hennar. En ef hon reidiz við þa varðar *fiorbauys* garð ok a hon þa sealf sokina. Ef maðr kyssir mannz konu launkoss ok varðar *fiorbauys* garð. þat eru stefnu sakar ok skal kuæðia til heimilis bua .ix. a þingi þess er sottr er. Ef maðr liggr meðr konu frealsri ok

a) = orenf. c. 118, S. 399, A. M., I. e., c. 13.

b) = orenf. c. 118, S. 222¹¹, A. M., Arfa-þ, c. 3, S. 175¹¹.

c) = orenf. c. 155, A. M., Festa-þ., c. 24.

heimilis fastre. þa varðar skogang ok skal kuæðia¹ heiman .ix. vettfangs bua ef maðr veit vettfang en ellar fra heimili hans. enda er rett at kuæðia fra heimili hennar. ef hann veit hvarki hinna. ^a *Eigi* varðar við log ef maðr liggr gongu konu ef hann gengr j gegn. rettenn varðar ef hann dylr. sökia a til fadernis.

LI. vm aðila mals.

^b Legorðz sakar aðili er fyrstr bonde konu. þa næstr sonr sextan vetra gamall. eða ellri. þa sa er a² *dottur* hennar skirgetna. þa faðir hennar. þa broðir samfœðri. þa moðir. þa a sa maðr er a systur hennar. samfœðra. þa broðir sammœðri³ þa sa maðr er a systur hennar sammœðra ok skirgetna. þa sonr laungetinn. þa sa maðr er a *dottur* hennar laungetna. þa broðir laungetinn. samfœðri. þa sa maðr er a⁴ systur hennar laungetna samfœðra. þa broðir laungetinn sammœðri. þa sa maðr er a systur hennar laungetna sammœðra. þa hinn nanazti niðr karlmaðr. þaðan fra. nema þær konur se nanari er giptar eru. þa eigu böndr þeirra. Sa a sök vm⁵ laugskylldar konu. er fe a at henne. ok varðar *fiorbaugs* gard. Sa a sök vm ambatt er hana a ok varðar þriggia marka sekt. ok skilr fim bua kuiðr aþingi⁶ þess er sotr er.

a) = *ovenf.* c. 156, S. 48²⁰, A. M., l. c., c. 26.

b) = *ovenf.* c. 156, A. M., c. 25.

¹ og ²) *Tilföiet.*

³) *Først skrevet samfœðri.*

⁴) *Tilföiet.*

⁵) *Rettelse for er.*

⁶) *Ucorrect, formedelst allfor stor Stræben efter at exerpere kort, for fim buar quaddir a þingi eller sligt.*

LII. vm legorð kuenna.

^a Legorðz sok engi fyrniz aðr soknar aðili veit sakar. Slikt varðar hvegis lengi hann er leyndr. sem þa se nytt er hann spyrr. ^b A hinu næsta alþingi eptir er kona verðr lettari afardögum. eða fyrr. ok se aðili jnnan fiordungs ok hafi spurt. skal sott vera legorðz sok. Sokn er til vndz liðr hit þriðia alþingi. vm manna konur. eða fröndsemis spæll hit meira. eða sífia spell hit meira ok sua ef aust maðr a barn við konu.

LIII. vm nymæle.

Ef legit er með konu fyrr en hon se fostnuð manne. ok kome þat sua fremi vpp er hon er gefin manne. þa erv frændr aðilar. þeirrar sakar. en eigi bondi hennar. ok þeir eigu botr.

LIV. vm rett manz kono.

^c Ef maðr tekr brott konu nauðga ok vill eiga ganga. þa varðar skog gang ok ollum þeim er því fylgia at. Ef menn kalla til konu j hændr þeim ok na eigi. þa eru þeir vhelgir við averkum þeirra manna allra er til konunnar kalla. Bua skal kuæðia heiman fra heimili konunnar .ix. þui er hon var brott numin. enda er rett at stefna þar ollum. þat er ok rett at lysa a hendr þeim ollum at logbergi ok sökia hit sama sumar. ^d Vm sakar þær allar er af konu name goraz vm rað ok til farar. nam eða eigin orð. er rett at kuæðia bua fra heimili konunnar. ^e þviat at eins skal sökia þaun mann er eigi

a) = *oenf.* c. 158 = A. M., I. c., c. 35.

b) = *oenf.* I. c., S. 54 = A. M., I. c., c. 36.

c) = *oenf.* c. 157 = A. M., c. 38.

d) = *oenf.* c. 160, S. 583 = A. M., I. c., c. 41.

e) Hertil findes neppe noget tilsvarende i Skindbøgerne.

var j förlinn ef sa er sottr er eiga gekk konuna. ^a Þor-
baugs *gard* varðar sam vista við þa menn alla er j for-
voro. þa er konan var numen.

LV. vm sokn faðernes.

^b Einge *skal* a einu þinge meirr sökia en einn mann.
til faðernis eins manz. sækia *skal* sua marga vm legorð
sem maðr vill.

LVI. vm aðiliar vigsaka.

^c Sonr ¹ sextan vetra gamall er vigsakar aðili eptir
foður sinn. Rett er at hann söki tolf vetra gamall ef
aðili lofar. ok þarf hann eigi at taka sok. þa a faðir. þa
broðir samføðri þa broðir sammøðri. þa sonr laungetinn
þa broðir laungetinn samføðri. þa broðir laungetinn sam-
møðri. þa a hinn nanasti niðr karlmaðr frealsborenn ok
samlendr. Sa *skal* raða iafnan einna manna er sökia vill
til laga. Eigi ræðr alldr. meðr iafn nanum *monnum* nema
bröðrum. ^d Ef kona verðr vegin su er bonda a. ok börn
með skirgetin enda eigi hon sonu fulltiða til arfsalna. þa
eigu þeir iafnt sakar ok fe bötr. En bondi hennar er
ellar einn sakar aðili. ok eigu þo halfar bötr erfingiar hennar.

LVII. vm kono víg.

Ef kona er vegin su er meðr barni er kuiko þa ero
tuær vigsakar. ok skal sök fara vm barns víg. sem aðrar

a) = *ovenf.* c. 159, S. 57¹⁴ = A. M., I. c., c. 38.

b) = *ovenf.* c. 158, S. 53⁵ = A. M., I. c., c. 35, S. 350.

c) = *ovenf.* c. 94 = A. M., VigsI. c. 35.

d) = *ovenf.* c. 95 = A. M., I. c., S. 68¹⁸.

1) Rettelse for Konr.

vigsakar. Eigi a maðr at vega at konu þeirri er barn hefír kuikt j kúði. þo at hon hafi aðr ser orkat til vhelgi. eða se hon vordin sek. ok verðr hon þa eigi vheilog. ^a Biorg þeirra manna varðar fíor bavgs garð er lyst er a hond vigi. eða enn meiri sar. ¹ eða hernoð hafi drygðan. eða brenna menn sua at bana hafa af fengit eða orkumbl. þat ero stefno sakar ok ² skal kuedia til tolfstar kúðar goða þann er sa er j þingi með er sottr er.

LVIII. vm ekkio ok mey.

^b Ekkia a sealf ok mör tuitug eða ellri at rada fyrir sokum sinum ef hlaupit er til þeirra. eða veitt sar hin minni. hvart sem þær vilia til soknar selia. eða sæltaz a ef þær taka eigi minna en loghrett en þat ero atta aurar hins fimtatigar logh aura.

LIX. vm uigs bötr.

^c Bötr allar um ³ vigsakar. eigo arftoko menn. hvart sem þeir ero karlar. eða konur. hverge er sok a eða sökír. Rettr seliande er sa er rettr er sökiande.

LX. vm hernað.

^d Þeir menn er hernoð drygia ok fara a skipi. eða j holma. eða j virki eða hella. eða take þeir fe manna.

a) = ovenf. c. 98, S. 174¹³ = A. M., I. c., c. 40.

b) = ovenf. c. 94, S. 170¹ = A. M., I. c., c. 66. Redactionen slutter sig til det kongl. Bibliotheks Haandskrift.

c) = ovenf. c. 95, S. 171⁴. Den arnam. Skindbog har intet tilsvarende.

d) = A. M., I. c., c. 95. I det kongl. Bibl. Haandskrift findes intet tilsvarende, mauskee paa Grund af den i samme stedfindende Lacune.

1) Rettelse for sok.

2) Herefter skrevet ste, men udprikket.

3) Skrevet over Línien.

ok hafi at herfange, eða föri þeir menn nauðga. eða bindi. þa verða þeir þegar vhelgir. dræpir ok tiltækir fyrir hverium manne. ok gilldir atta avrum. ok sua hylia hrö þeirra sem skogar manna. En ef þeir verða¹ eigi drepnir j hernaði. þa er rett hvart sem vill stefna heiman ok lata varða skoggang. eða lysa a þingi ok sökia hit sama sumar.

LXI. ef maðr biðr mann fara með ser til auerka.

^a Fíorbaugs garð varðar ef maðr biðr annan mann fara til a verka með ser eða til fars manne. eða til aliotar við mann. eða ræðr hann aliotz raðum vm mann þott eigi komi fram. en skoggang varðar ef fram kemr. ok slikt varðar hverium sem heitr. þar skal kuædia til .ix. heimilis bua. heiman fra heimili þess er sottr er. ^b þuattdagh j fardöghum skal hit siðarsta lokit bua kuöð. Fimta daghinn er siau vikur eru af sumri. þa skal stefnt ollum sokum þeim er stefna skal heiman þeim er aðr eru vpp komnar.

LXII. vm fiarlagh j arnes þingh sokn.

^c Þat er fearlag j arness þingsokn at þriu hundrat alna vaðmala. skolo ganga fyrir hundrat þinglags aura. Vaðmal skolo ganga j giolld ny ok onoten. þriskept ok tvieln breið. ok skal sa möla hvart sem vill at hrygg eða jaðre er við skal taka. Eyrir gullz skal vera at hundraði. þriggia alna aura. þat gull at eigi vesni at lit j elldi

a) = ovenf. c. 108 = A. M., I. c., c. 85.

b) = ovenf. c. 104 = A. M., I. c., c. 63.

c) Jofr. ovenf. c. 246. Nærærende Capitel indeholder Exempel paa Vedtægter for enkelte Vaarthingsdistracter.

1) Tilføiet.

ok se aðr vel litt. mörk vegin brendz silfrs *skal* ok at hundradi. Gull ok silfr *skal* vega at metom *byskups* eða þeim öðrum er þar se jofn við. þriar alnar af breiðu lerepti nyio þui er vel se klædhæft *fyrir* storleiks sakir. ok se halfrar þriðiu alnar breitt. *skolo vera* at halfri mörk. þriggia¹ alna aura ok *verðr* þa aln at fíorum alnum. Enskt lerept tveggia alna *skal vera* aln við sik ok þinglags *eyrir*. Mork vaxs *skal vera* at eyri. kyr kalf bör *skal vera* at xxx. þriggia alna aura. Vxe fíogurra vetra gamall íafn við ku. Vxe .vj. vetra gamall at halfum fimtatíge. ok sua þott ellre se. Vxe .v. vetra gamall. at halfum átta eyri hins fíordatígar. j. kyr gelld miolk ok kuíga tvævetr. su er kalf hefír borit *skal vera* at átta aurum ok .xx. ok er þa sem leíga fylgi þeim aðr þær *verða* kugílldar. Gelld kyr ellre en þrevetr. *skal vera* at fíorum aurum ok .xx. enda eru þau þa fíogur at þrímr kugílldum. tvau² tvevetr naut *skolo* íofn við ku. ær lodín ok lombod er at .v. aurum. þríu vetr gaumul naut *skolo* jofn við ku. Gelldingr tvevetr ok ellre er agílldr. ær gelld ok gymbur su er lamb leídir er at fíorum aurum. vetrgemlíngar tveir ero íafner við a. Reyfi sítt *skal* hverr saudr hafa. heradrækir *skolo* saudir vera. ok sua naut hit sama. vætt gamalla sauda vllar *skal vera* at .x. aurum. Vett vetrgemlínga vllar ok hundrat fiska skarpra. hlutr mannz vríldr³ er at átta aurum. Ef fískar eða vll gelldz eígi at fardöghvm. þa *skal* sa er gelldr föra til heimilíss þess er við *skal* taka. En ef hann ferr or hrepp þa *skal* föra til heimilíss þess er hann átti fyrer fardagha. Enda *verðr* þar eindaghi a þui fe hinn fimta dagh víku þa er .viij. víkur ero af sumrí. Vett matar

1) Rettlese for þiggla.

2) Rettlese for tau.

3) Sauledes.

skal vera at x. aurom. ostr. eða smior. eða miol. eða morr. sa er a haust giorr. her er ok hross möllt j giolld. hestr. fíogurra vettra gamall ok ellri. hvart sem hann er¹ graðr. eða gelldr skal vera kugilldi. Eigi skal graðr hestr ganga j giolld ellri en .x. vettra gamall. ok eigi gelldr hestr ellre en .xij. vettra skal vera at þrim morkum. Merr þreuettr. at .xx. aurom. tuö tueutr hross skolu iofn við kv. þriu vetrgömol við kv jofn. j eingo gealld skal hross a gealld taka. meira en þriðiung gealldzins. af þui ma ekki minna gealld j hrossum geallda en kugilldi.

LXIII. vm logleigo a fe.

^a Þat er loghleiga a fe at hinn ellepti eyrir vaxe a þuilikt fe sem jnnstöðan er. ^b Rettr er at maðr reiði vett vllar af am .xx. kyr skal vera at .ix. alnum j hond. en at .x. alnum a frest. a leigo. Rett er ala vettrung eptir kv at leigu ok skal maðr abyrgiaz sem fulgu fe. tvevett naut a maðr at ala eptir ku. ef eigi er kalf bært. ok abyrgiaz við megri ok við hondvömmum sinum. ^c Þeir menn sem eigi verða asatter vm giolld skolo taka tva logseandr a meðal sin. þa er fyri orði ok eiði kunni hyggia ok rada kunni fe sino. til fullz eyris. ok er þat loggealld er þeim þikkir sua. Ef þeir verða eigi a eitt satter. þa skal sa hafa sitt mal er eið vinnr at. Ef baðir vilia sveria þa skolo þeir hluta ok skal sa er hlytr vinna eið at honum þikkir sua sem hann segir. enda skal þat þa standaz. At þui vætti at ek

a) Jfr. ovenf. c. 221; A. M., Kaupa-b., c. 1.

b) Hertil findes intet tilsvarende i Skindbøgerne. Ved den første Passus jefr. ovenf. c. 246 fn.

c) = ovenf. c. 221, S. 14114 = A. M., I. c. 3, S. 39215.

1) Tilføiet.

vinn eið at bok. ok segi ek þat guði at ek ^a a sua fe sem nu hefi ek talt. eða minna.

I.XIV. v m loghpundara eða metar rangar alnar.

^b Þat er logpundari er atta fiordungar eru j vett. en .xx. merkr skolo j fiordung vera. Ef maðr a pundara meira eða minna en mællt er ok varðar þat iii. marka sekt. Nu reidir hann rangar vettir. eða mælir hann rangar alnar sva at munar v m oln j xx. alnum. þa varðar fiorbavgs gard. sa a sok er sins hefir j þui mist. en ef hann vill eigi sökia þa a sa er vill. til sakar þeirrar. skal kuæðia a þingi .ix. heimilis bua þess er sottr er. ^c Sök þeirri skal stefna at heimile þess er sottr er. þeða þar sem hann heyrir sialfr aa. Rett er þeim er sökir at stefna j þingbrekku a varþingi. þui er hann heyr sialfr. ok skal þui at eins rett at stefna þar j dom ef sa er a þingi er sottr er. en elligar skal stefna til alpingis. Ef sia sok verðr rett höfðut. ok koma þau gaugn fram með henni at domi sem henni eigu at fylgia þa skolo eigi varnir metaz v m þat mal ok eigi skolo gagnsakar. metaz ef þat eru eigi¹ sekðar sakar amot.alna mals sok. þott eigi se lengra vaðmal mællt rongum alnum. en .iij. alnar ok varðar þo fiorbavgs gard ok von er at muna mundi oln j .xx. alnum ef sua langt vaðmal væri. slikum alnum²

a) Her synes Samleren at være kommen ind i Edsformularen for Tiendean-givelse, see ovenf. c. 255, S. 206²⁸, Kristenr, c. 37, S. 144.

b) = ovenf. c. 232 = A. M., Kaupa-b. c. 83 = A. M., Vigsf. c. 120.

c) = A. M., Kaupa-b. c. 51 (Avor tillige det foregaaende fra: mællir hann rangar ulnir fndes). Det kongl. Bibl.s Skindb. har intet tilsvarende.

1) Tilføiet efter A. M.

2) Istedelfor det første Bogstav er først blevet skrevet m.

mællt. Slikt varðar vm rangar alnar a lerepte sem a vaðmalum. Rett er at sökia vtan landz menn vm alnar¹ rangar at heraðs domi, slikri sokn sem til er mællt vm retta fars sakar.

LXV. vm mal a klæðom.

^a Menn skolo mæla vaðmal ok lerept ok klæði oll með stikum þeim er jafnlangar se tiu sem kuarðe tvitugr. sa er merkðr er akirkju vegg a þingvelli. Rett er at draga kuarða við vaðmal ok við lerept .x alna long eða lengre ok skal at hrygg mæla en eigi at jaðri. Eigi skolo alnar ganga aðrar en þessar. ef menn hafa stikur rangar. eða kuarða rangan sua at muni vm oln j .xx alnum. eða meira þeim er þeir mæla. ok varðar þat fiorbavgs gard ok skal vm oll af brigð þessa mals sua sokn fara sem mællt er ef menn mæla alnar rangar. Sa skal raða er kaupir lerept eða klæði hvart hann vill mæla at hrygg eða at jaðri. Ret skal at sökia við vatt orð þat er nefnt er. þa er maðr mælir rangar alnar. þa sök er j þui geriz. ef sokiandi vill þat helldr en kviðburð. Slikar alnar skal mæla með stiku a viðum. ok ateindo jarne sem a vaðmalum. eða klæðum eða lerepti. þat er mællt at at graftar kirkju hverri skal merkia stiku lengð. þa er rett se at hafa til alna mals. ok megi menn þar til ganga ef a skilr vm alnar.

a) = A. M., l. c., c. 82. Dette Capitel findes ikke i det kongl. Bibl. Skindbog.

1) Rettelse for alnan.

LXVI. vm lagh huerso menn skulo kaupaz viðr.

^a Nv er ok lag lagt a hversu menn skolo kaupaz við at retto. Tvær alnar breiðz lerepz skolo vera at .vj. alnum þrir raptar at .vi. alnum. Pund katla skal vera at .xij. aurum. Pund reykelsis at .xij. aurum ok sua vax. vett miols ok sua annars matar¹ skal vera at .v. aurum. morr haust gerr ok ostr skal iafn at verði við miol. at .v. aurum skal vætt vera j haust tiund. Vætt tiöru skal vera at .vj. aurum. Jarn teint skal vera jafnlangt² vað-mali. Slik skolo vetr kaup sem sumar kaup. Jofn erv log³ við vara landa sem við vt lenda menn. ef af þess⁴ mali bregða vm allt þat er nu er akuæðit hversu dyrt vera skal. ef maðr kaupir dyrra. eða selr dyrra en mællt er. þa varðar *fiorbavgs garð* hvarumtveggja þeim er selr ok þeim er kaupir. Vm afbrigð þessa mals er slik sokn til vm vtan landz menn sem mællt er vm retta fars sakir eða vm alna mal. vm oll afbrigð þessa mals a sa sok er sökia vill. vm tvær þingsoknir arness þing sokn ok rangæinga þing sokn skal eigi kaupa ok eigi selia dyrra hundrat skarpra fiska. en at .v. aurum. þetta mal skal hallda vm kaupa far. vnz liðr alþingi at sumri. en alna mal skal fast vera framleidis.

LXVII. vm boðföstur.

^b Þessar föstur bauð þorlacr byskup alþyðu vm fram þat er lögföstur eru taldar. Föstu dagha alla rumhelga

a) Med Hensyn til disse Vaarthingsvedtægter kun tildeels jævnføres c. 246 ovenf.

b) Jfr. Kristenr., c. 26; jfr. c. 27 ff. (ovenf. c. 15 ff.).

1) Skindbogen: matar annars matar.

2) Rettelse for iafnlang.

3) Skrevet over Linien.

4) Maaskee feilskrevet for þessa.

skal fasta. nema fostu dagh j paska viku. þa er lofat at eta tvímællt. Fra þui er vetr kemr *skal* fasta fostu nætr allar til paska nema þa er nöst jolum eptir. þa er lofat at hafa hvítan mat. Fra þui er vetr kemr *skal* fasta miðviku dag hvern til jola. fra jolum er *eigi* boðin miðviku dagha fasta til nio vikna föstu. þa er niv vikna fasta kemr til sio vikna föstu *skal* fasta þria daga j viku. ok eina nott. Lofat er at hafa tvímællt annau dagh viku. j sio vikna fostu. ok hinn þriðia. Jola föstu *skal* fasta hvern dagh. ok tvær nætr j viku nema messu daghar taki föstu af. Fra paskum til vætrar er setu *monnum* skyllt at fasta föstu nætr en *eigi* verk *monnum*. Öllum *monnum* er lofat at hafa hvítan mat. föstu nott hina næstu eptir vppstigningar dagh. lofat þeim *monnum* er *eigi* hafa vel fostu mat at hafa huitan mat föstu nætr fyrer huita daga. Sex dögra fostu *skal* fasta. aðra fyrir allraheilagra messo. eða símons messo. en aðra *skal* fasta fyrir jol sem nöst ma jolum. þessar fostur ero boðnar heilom *monnum* ok *eigi* ellrum en siauröðum. ok *eigi* yngrum. en sextan vettra gomlum. Eingi nott skal skyllt at fasta fyrer messo dagh þann er hann sealfan *skolo menn* fasta. nema fyrir annarrar tíðar saker se þa skyllt at fasta. Öllum *monnum* voru boðnar her a landi tvær sex dægra föstur. heilum. yngrum en siauræðum. ok ellrum en sextan vettra gomlum. ok sua þessar allar fostur.

Den følgende *Efterskrift* og *Rettelser*
er optrykt efter
bind 2 af Vilhjálmur Finsens oversættelse,
der udkom 1870.

Efterskrift.

De os fra Fortiden levnedede Optegnelser af de Love eller Retsregler, der vare gjældende i Island i Tidsrummet fra Landets Bebyggelse i det 9. Aarhundrede e. Chr. — eller fra c. 930, da Ulfjot skal have stiftet Althinget og indført de første for hele Landet gjældende Love — indtil Fristatens Undergang 1262—1264, da Islænderne underkastede sig den norske Konge, indskrænke sig fornemmelig til Indholdet af to gamle og fortrinlige Pergamentshaandskrifter, nemlig Skindbogen paa det Kjøbenhavnske store kongelige Bibliothek, hvorefter nærværende Udgave er besørget, gl. kgl. Saml. 1157 fol. (codex regius, konungsbók, i nærværende Efterskrift betegnet K.), og Skindbogen 334 fol. i den arnamagnæanske Samling paa Universitetsbibliotheket i Kjøbenhavn (codex arnamagnæanus, Stadarhólsbók, her betegnet St.), hvortil for den geistlige Rets Vedkommende (Kristenretten og Tiendeloven), der efter Fristatens Undergang endnu i længere Tid bevarede sin Gyldighed og derfor oftere blev afskreven, kommer Skindbögerne i den arnam. Saml. 346 fol., 351 fol., 347 fol., 135 4°, 158 B 4°, 50 8°, jfr. 148 4° og 173 C 4°. Enkelte mindre Dele af den verdslige Ret findes derhos i det ovennævnte Haandskrift A. M. 347 fol., og i A. M. 279 A 4°, samt i Brudstykkerne A. M. 315 A—D fol., jfr. ogsaa A. M. 136 4° og 624 4°. Endelig haves der endel Papirshaandskrifter fra en meget nyere Tid, der dog alle maae antages at være Afskrifter enten af K. eller af St.

Disse vore to Haandskrifter ere hvad Texten angaaer, temmelig forskjellige. Vi lægge ikke i saa Henseende særdeles Vægt paa den Omstændighed, at K. indeholder enkelte

Afsnit, som savnes i St. (deriblandt Thingsordningen, Afsnittene om Lovsigemanden og Lovretten); dette kunde f. Ex. være grundet paa den Tilfældighed, at Eieren af St. allerede havde disse Stykker i et andet Haandskrift. Men ogsaa Anordningen af de övrige Afsnit, disses Inddeling og Rækkefølge er forskjellig; indenfor de Hovedmaterier, som begge Skindböger omhandle, indeholder St. mange større og mindre Stykker, hvortil K. ikke har noget tilsvarende, og de Stykker, der ere fælles for begge Skindböger, findes jevnlig i en meget forskjellig Orden og i en afvigende Affattelsesform, idet da navnlig St. ofte giver den udförligere Redaction.

Vi kunne ikke i nærværende Efterskrift gaae ind paa en udförligere Dröftelse af de forskjellige indviklede Spørgsmaal, der frembyde sig med Hensyn til den islandske Rets Udvikling og Beskaffenheden af de forskjellige Recensioner og disses indbyrdes Forhold¹. Som Momenter, der kunne bidrage til at forklare den omtalte Uoverensstemmelse mellem Hovedhaandskrifterne — en Uoverensstemmelse, der tildels paa lignende Maade viser sig i Forholdet mellem disse og det övrige haandskriftlige Materiale — skulle vi alene kortelig henvise dels til Bestemmelsen i Lovsigemandsafsnittet, nærv. Udg. c. 116, I., S. 209 (Overs. III., S. 208) om Lovsigemandens Forpligtelse til paa det aarlige Althing for den forsamlede Mængde nöiagtigen at foredrage den gjældende Lovgivning, dels til Lovrettesafsnittet c. 217, I., S. 213 (Overs. III., S. 212), der omtaler den saakaldte Hafrides Lovbog eller Lovsamling (Hafliðaskrá) — 3: den efter Althingets Beslutning paa Hafride Márssons Bopæl i 1117—1118 nedskrevne Samling af Landets Love, som derefter af Althinget i 1118 vedtoges² — og hvor det sees, at der ved Siden af denne

1) *Jefr. Indledn. til en Afhandl. af nærværende Udgifter om den islandske Familieret efter Grágás i Annaler for nord. Oldkyndighed 1849, S. 156 ff., hvortil vi hvad Hovedspørgsmaalene angaar i det væsentlige kunne henholde os. Iövrigt henvises i det hele til Prof. K. Maurer's lærde og udtømmende Afhandling i Ersch u. Grubers Encyclopädie, Artiklen Graagaas. hvis Opfattelse vi dog ikke i alle Punkter kunne tiltræde.*

2) *Herom hedder det i Are frodes Islendingabók, c. 10. (Islend. sögur 1843, I. 47): „Den förste Sommer Bergthor (Rafnsson) var Lovsigemand (1117) blev den nye Lov vedtaget, at vore Love skulde skrives i en Bog paa Hafside Márssons Bopæl den följende Vinter, efter Bergthors og andre dertil udnævnte vise Mænds Meddelelse (at sögu) og Raadslagninger. De skulde gjöre alle de*

Haflides Lovsamling existerede forskjellige andre Lovhaandskrifter, der vare uoverensstemmende saavel indbyrdes som med Haflidaskrá. Ligesom nu Lovsigemanden i Tidsrummet för hin förste Nedskrivning af Lovene i 1117—1118 (for Kristenrettens Vedkommende 1123—1133) maatte efter Hukommelsen samle og ordne Lovene for at kunne holde sit Lovforedrag, saaledes maatte han i den fölgende Tid indordne de efterhaanden givne nye Love paa de passende Steder, og medens Opgaven var at foredrage Lovene saa ordret stemmende som muligt med den Affattelse, hvori de af Lovretten, den lovgivende Forsamling paa Althinget, vare vedtagne, maa der iövrigt med Hensyn til Formen og Ordningen, ligesom med Hensyn til Samlingen af Stoffet, saavel efter 1118 som för den Tid antages at have tilkommet Lovsigemanden en vis Frihed, navnlig ogsaa ligeoverfor hin förste, i Löbet af kun een Vinter og maaskee derfor ufuldkomment nedskrevne Haflideske Lovsamling. Den enkelte Samlers Individualitet maatte da let give sig et Præg i Textens Anordning saavel som i Udtryk og Farve, og med de vexlende Lovsigemænd og ved de af disse og andre private Samlere foretagne Compilationer maatte der da opstaae indbyrdes forskjellige Recensioner. Det er formentlig saadanne Recensioner, vi have for os i vore ovennævnte Haandskrifter. Naar nu disse Recensioner betegnes med det i det 16. Aarh. opstaaede Navn Grágás — en Benævnelse, der forövrigt beroer paa en Forvexling med en af Magnus den gode udgivet norsk Lovbog af dette Navn, og som rimeligvis har sigtet til, at det paagjældende Haandskrift har været indbundet i Gaaseskind, — da er vel en saadan fælles Benævnelse forsaavidt uegentlig, som den omfatter Texter, der ingenlunde ere identiske, men tvertimod i Orden og Omfang meget forskjellige, men det forekommer os dog, at hin fælles Betegnelse lader sig forsvare. Til trods for alle Forskjelligheder findes der nemlig

Forandringer (nymæli, nye Love) i Lovene, som de fandt bedre end de gamle Love; derefter skulde Lovene foredrages den fölgende Sommer i Lovretten, og alt det skulde da gjælde, som Flerparten ikke stemte imod. Det skete da ogsaa saaledes, at da blev skrevet Vigslódi (Drabsafsnittet) og mange andre Lovstykker, og opläst i Lovretten af geistlige Mænd den fölgende Sommer, og det fandt alles Bifald og ingen mælede derimod“.

ikke blot i de enkelte Hovedmaterier en fælles Kjærne: et Indbegreb af fælles, ofte ordret enslydende Bestemmelser, men der er ogsaa i det hele en stor og væsentlig, man kunde sige systematisk Overensstemmelse i Indholdet, der medfører, at Haandskrifterne, eller navnlig vore to Hovedrecensioner, tilsammentagne maae ansees at give en fuld og harmonisk Fremstilling af det hele oldislandske Lovomraade, ligesom de overhovedet i Aand og Tone kunne siges at danne en Enhed. K. antages at være nedskreven c. 1250 og St. c. 1271—1280, men begge ere vistnok Afskrifter af ældre Haandskrifter. At dog ingen af Recensionerne kan antages at være identisk med den i 1118 vedtagne Haflidaskrá fremgaar allerede af, at K., der i det hele viser sig at give en noget ældre Text end St., i det ovenanførte Sted c. 217 selv omtaler Haflides Samling; c. 18, hvor Biskop Magnus Gissursson (1216—1236) omtales, viser endog, at K. ikke kan være afsluttet tidligere end 1216. Naar bortsees fra de enkelte Love fra en senere Tid, der ere indordnede i Texten, og paa den anden Side fra de Uoverensstemmelser, der ere en Følge af, at ældre ophævede Love ere blevne staaende, medens de nye istedetfor dem traadte ligeledes ere anførte, ere vi tilbøielige til at antage, at vor Text i dens væsentlige Indhold giver os en Fremstilling af den islandske Lovgivning, saaledes som den har været omtrent 1150—1200.

Som allerede antydet, betragte vi de foreliggende Recensioner af Graagaasen som ved privat Flid tilveiebragte Samlinger af de ved den offentlige Myndighed, den lovgivende Forsamling paa Althinget, vedtagne Love, og vi kunne ikke slutte os til den Anskuelse, at Indholdet af vore Texter, foruden af egentlige Love, tillige tildels skulde bestaae af Optegnelser over Sædvaneretten eller af private juridiske Udarbejdelser (Afhandlinger eller Glosser). Det er i Modsetning til en saadan Opfattelse — hvorefter Graagaasen tildels vilde være at betragte som en Retsbog — at vi paa Titelbladet have betegnet den som Lovbog, en Benævnelse, der forsaavidt efter den moderne¹ Anvendelse af Ordet er

1) Med Hensyn til Graagaasens Sprogbrug jfr. St. Arfab. c. 23, S. 228: þat er oc af tekít er ritat var i fornum logbócum.

uegentlig, som Graagaasen ikke er nogen af den lovgivende Myndighed affattet eller vedtagen Codification, men som turde finde sin Retfærdiggjørelse i vor ovenanførte Hovedanskuelse, hvorefter Lovsamlerne maae antages at have bestræbt sig for at gjengive Lovene ordret i den Affattelse, hvori de vare vedtagne, hvortil kommer, at Lovforedraget paa en Maade fik en Sanction ved at holdes paa Althinget under Lovrettens Control, jvfr. c. 117, I, S. 216 (Overs. III, S. 215). Iøvrigt bemærkes, at ligesom Fremstillingen undertiden — f. Ex. ved den brugte Taleform i første Person („jeg“), I, 23, 61, o. s. v. — bærer Præg af, at det er Lovsigemanden, der foredrager Lovene, saaledes findes der ganske vist enkelte Stykker, der ved Compilerernes overdrevne Iver for at samle saa meget som muligt ere blevne optagne, uden at være af legislativt Udspring; hertil henføre vi c. 247 og 248, der maae antages affattede i Norge, Formularerne i c. 114 og 115, og den historiske Notits i c. 245.

Kristenretten (med Tiendeloven) er tidligere udgivet 1776 af G. J. Thorkelin efter St. med afvigende Læsemaader efter nogle andre af de ovenanførte Haandskrifter, og de øvrige Dele af Graagaasen ere i 1829 udgivne af den arnamagnæanske Commission ved Th. Sveinbjörnsson, for hvilken Udgave St. ligeledes er lagt til Grund, idet de Afgivelser, der findes i K., ere anførte notevis og de Afsnit, K. alene indeholder, ere meddelte efter dette Haandskrift. I Mod-sætning til denne Udgivelsesmaade, der paa Grund af Recensionernes Forskjellighed og navnlig den forskjellige Orden, hvori de enkelte Bestemmelser ofte findes i disse, har vist sig aldeles ufyldstgjørende, have vi valgt alene at udgive Skindbogen K., uden noget Forsøg paa tillige anmærkningsvis at paapege de Afgivelser fra samme, der findes i det øvrige haandskriftlige Materiale. Denne vor Skindbog¹, der i 1656 fra den islandske Biskop Brynjolf Sveinsson blev nedsendt til Kjöbenhavn, bestaaer af 93 Blade i stor Folio, hvert med to Spalter paa Siden, og er skrevet med to forskjellige Haandskrifter, begge meget smukke og tydelige,

1) En nærmere Beskrivelse af den findes i *Jón Sigurðssons Diplomatarium Islandicum I.*, 73 ff.

hvoraf den første ender med det 13. Blad, uden at der er Grund til at antage, at den sidste Del af Haandskriftet skulde hidrøre fra en væsentlig senere Tid end den første. Efter det 37. Blad findes en Lacune, formentlig af 2 Blade, og af den överste Del af første Blad er et Stykke bortrevet eller bortslidt, hvorhos den første Side tildels er vanskelig at læse; herved kommer imidlertid til Nytte en Papirsafskrift af første og af endel af anden Side, der findes indbunden foran Texten. Af begge Skindbogens Haandskrifter findes i Udgayen af 1829 gode Facsimiler. Ved Udgivelsen have vi bestræbt os for at give et saa nöiagtigt Aftryk af dette i alle Henseender fortrinlige Pergamentshaandskrift, som det ved Anvendelsen af de almindelige Skrifttegn lod sig gjöre. Ikkun aabenbare Afskriverfeil ere blevne rettede, i hvilken Henseende vi have vist megen Varsomhed; om enhver saadan, endog nok saa ringe Rettelse eller Udeladelse eller Tilföining er altid i Noter under Texten gjort Bemærkning. Forövrigt er Texten trykt ganske som den findes i Skindbogen, navnlig ogsaa med den der brugte Skrivemaade; Forkortelserne, ved hvis Oplösning vi have fulgt den af hver af Afskriverne i det hele fulgte Retskrivning, ere antydede med Cursivskrift. Vi have aftrykt det hele Haandskrift, idet vi navnlig finde det utvivlsomt, at saavel Kristenretten, hvormed det begynder, som Tiendeafsnittet (med nogle dertil knyttede Capitler, henhörende til Kristenretten), hvormed det ender, bör henregnes til Graagaasen. Skindbogens med en nyere Haand tilföiede Sidetal have vi anfört i Klammer, idet hver Sides første og anden Spalte er betegnet med a og b; da Sidetallet imidlertid först begynder med anden Side, ere det første Blads fire Spalter betegnede med S. 1 a, b, c, d. Angaaende de Tilskrivninger, der hist og her findes i Skindbogen med en aabenbart meget nyere Haandskrift, have vi i Almindelighed ikke fundet Anledning til at gjöre Bemærkning i Noterne. Capitel- eller Paragraphinddelingen er tilföiet, hvorved der, forsaavidt Skindbogen ikke indeholder Overskrifter, som betegne en saadan Inddeling, er taget Hensyn til Initialernes Störrelse. Hvor der i Skindbogen findes Initialer, der ere mindre end de sædvanlige Capitelinitialer, men større end de almindelige

Begyndelsesbogstaver, ere de i Udgaven betegnede med federe Typer. Endel af Balkerne eller Afsnittene have i Skindbogen Overskrifter, der i saa Fald ere anførte i Udgaven uden Bemærkning, men hvor Overskrifter ikke findes, har det maattet beroe paa et Skjøn — navnlig tildels efter Initialernes Størrelse — hvor et nyt Afsnit skulde antages at begynde. Paa nogle Steder ere Overskrifter tilføiede, hvorom da Bemærkning er gjort i Noterne. Hvor der i Skindbogen paa nogle faa enkelte Steder findes betegnet, at Bestemmelsen er en ny Lov (nýmæli, i Skindbogen staaer i Almindelighed ným.), er dette altid anført i Udgaven; hvor Ordet nym. findes i Margen i Skindbogen, er det i Udgaven trykt paa samme Maade. Af enkelte Bestemmelser findes i Skindbogen ikkun Begyndelsen, eller Begyndelsen og Slutningen, forbundne ved et „usque“ eller usque in finem — hvilket tildels kan forklares ved at man allerede har haft disse Bestemmelser i et andet Haandskrift og derfor har fundet det ufornödent at optage dem fuldstændigt. Hvor i saadanne Tilfælde Stedet findes i St., have vi udfyldt det efter denne sidstnævnte Skindbog og ved Klammer betegnet, hvad der er tilföiet, idet vi da i det saaledes optagne Stykke have fulgt Retskrivningen i St., hvorimod vi ikke have fundet tilstrækkelig Grund til ogsaa at betegne de oplöste Forkortelser med Cursivskrift. I Anmærkninger under Texten er der henvist til de ovennævnte tidligere Udgaver, ligesom der ogsaa, forsaavidt angaaer de Dele, der ikke have noget tilsvarende i St., herom er gjort Bemærkning; imidlertid er en saadan Anmærkning glemt ved Thingsordningsafsnittet, der som anført ikke findes i St.

I et Tillæg have vi givet et Aftryk af det ovennævnte Brudstykke A. M. 315 D, bestaaende af to Pergamentblade, hvis Linieinddeling vi tillige have betegnet med Streger. Dette mærkelige Brudstykke er sandsynligvis en Levning af et fuldstændigt Lovhaandskrift og dets Text er forskjellig fra begge vore to Hovedrecensioner; det hörer til de allerældste islandske Haandskrifter, formentlig fra Midten af eller ialfald den sidste Halvdel af det 12. Aarh. Endvidere er aftrykt A. M. 315 B, bestaaende af et Pergamentblad, formentlig fra det 14. Aarh., hvilket Brudstykke

synes at afgive Exempel paa et Supplement til et ældre Haandskrift, samt 315 C, der bestaaer af afskaarne Stykker af et formentlig fra den første Del af det 13. Aarh. hidrørende Haandskrift; endelig have vi optaget nogle Capitler af A. M. 347 fol. (Belgsdalsbók, formentlig fra det 14. Aarh.), som der ere knyttede til Kristenretten¹. Ved disse i Tillæget optagne Stykker have vi notevis gjort Henvisninger til de tilsvarende Steder i K. samt til Sveinbjörnssons og Thorkelins Udgaver. Brudstykket 315 A, der antages at være skrevet i det 14. Aarh. og indeholder endel af Vígslóði, (I. S. 171⁶ til S. 178⁹⁹ i nærværende Udgave), have vi ikke optaget, da det i det hele er stemmende med K.², og til at optage de mindre Stykker i A. M. 136 4⁰ (nærv. Udg. c. 247 og 248) og A. M. 624 4⁰ (c. 245) kunde der ikke være Anledning, da disse Stykker som ovenanfört ikke kunne ansees henhørende til den egentlige Graagaas. Først efterat den islandske Text var fuldstændig trykt, ere vi blevne opmærksom paa Skindbogen A. M. 279 A 4⁰ (Þingeyrabók), hvori findes Forstrandsretten (c. 209 ff.) i en Recension, der er meget lig St.

I Oversættelsen have vi søgt at bevare Originalens Aand og Tone og med Klarhed og Tydelighed at gjengive dens Mening, i hvilket Öiemed vi undertiden have gjort Tilföininger, der ere satte i Klammer; ikke sjeldent have vi i Oversættelsen nedlagt Resultatet af mere omfattende Under-søgelser, uden at der dog, efter den lagte Plan, herfor kunde gjøres Rede enten i Anmærkning eller paa anden Maade. Enkelte af Originalens technische Udtryk have vi

- 1) Med Hensyn til disse i Tillæget optagne Stykker jefr. Maurer's Graagaas, S. 8 og 15, hvor der bl. a. efter Guðbr. Vigfussons Meddelelse bemærkes, at 315 C formentlig ikke er skrevet paa Pergament, men paa fint Papir, saakaldet chinesisisk Papir. Hvad angaaer Afstrykket i nærværende Udg. af 315 D. har Guðbr. Vigfusson, s. Maurer S. 15, medens han iøvrigt med Anerkjendelse har udtalt sig om min i det hele rigtige Læsning af dette Brudstykke, ment, at der bør læses afstr, ofstarr, f. afftr, ofstarr, kömr f. komr. S. 221¹⁵ yr f. ör, S. 221¹⁶ gengo f. gengo, S. 222⁵ gingo f. gengo S. 222²² varþveizlona f. varþveizlona. Af 315 D. findes et Facsimile i P. G. Thorsen: De danske Runemindesmærker, I., ved S. 312. Med Hensyn til 347 fol., hvoraf et Facsimile findes i Thorkelins Udgave af Kristenretten, henviser til Dipl. Isl. I., 117 ff.
- 2) Ogsaa Skriftefeilen S. 175 Not. 1 og Referentserne S. 174 Not. b, c og d, og S. 177 Not. b findes i dette Brudstykke paa samme Maade som i K.

troet at kunne bibeholde, f. Ex. Gode = Herredsforsander, Kvid = Nævninger (Jury), Hrep = Commune.

Nærværende Udgaves Text er trykt i 1852, og med det første Hefte af Texten, S. 1—60, fulgte i sin Tid tillige den tilsvarende Del af Oversættelsen. I det nævnte Aar blev jeg ansat i Island og medens jeg opholdt mig der, blev i Aarene 1853—1855 trykt S. 61—192 af Oversættelsen, hvorefter der indtraadte en længere Tids Standsning fra min Side, da Embedsforretninger og andre offentlige Hverv gjorde mig Sysselsættelsen med dette Arbeide umulig. I de senere Aar og navnlig siden 1864, efterat jeg under forandrede Embedsforhold havde optaget Arbeidet paany, skyldes Forsinkelsen ikke mig, men Literatursamfundets hensygnende Tilstand, der har medført, at Trykningen er skredet langsomt frem, indtil nu endelig i et Slutningshefte kan leveres den hele tilbagestaaende Del af Oversættelsen (tredie Del fra S. 193 og hele fjerde Del), tilligemed nærværende Efterskrift, der træder istedetfor den oprindelig paatænkte udförligere Fortale, og endelig nogle Rettelser til Texten. Det hele Værk udgjör saaledes ñre smaa Dele, de to förste indeholdende Texten, de to sidste Oversættelsen.

Kjöbenhavn, i Mai 1870.

V. Finsen.

Rettelser.

Förste Del.

Side

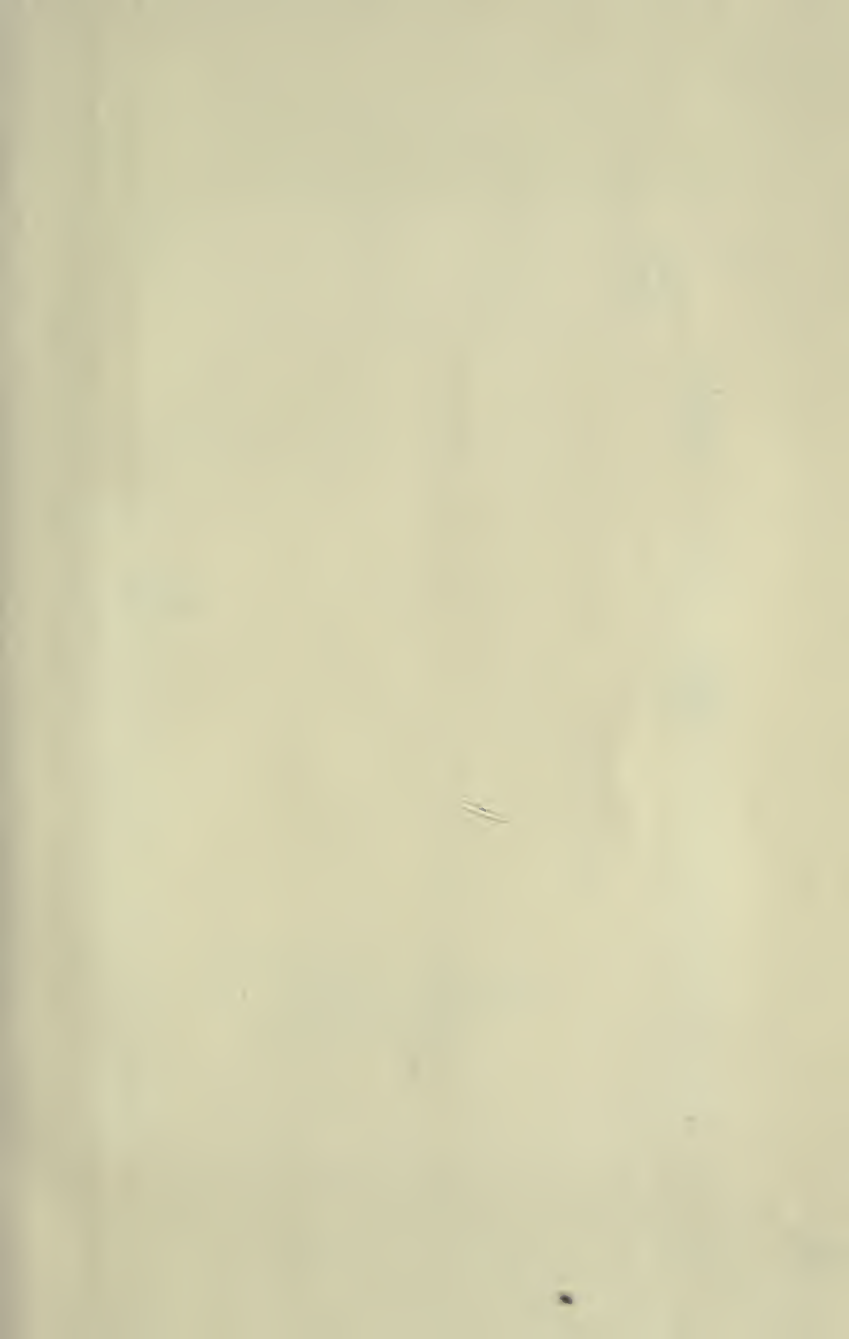
- 55³ *casrl* vætt, l. *scal* vætti.
 85 nederst, 61, l. 62.
 93¹³ *bciðt*, l. *beiðt*.
 105¹⁶ e o, l. *ero*.
 123²³ Ef, er sandsynligvis en Afskriverfeil istedetfor: En.
 138²⁰ *eeci*, l. *ecci*.
 159²⁵ *einvirke* er formentlig en Afskriverfeil istedetfor:
 (som i St.) *rettr* i *quod*.
 175¹⁹ *hcfir*, l. *hefir*.
 180¹³ Efter *heiman* er formentlig udeglemt: enda er
 honom rett at *stefna heimann* (St.)
 182⁹ *fecc³*, l. *fecc²*.
 194¹⁵ *tit*, l. *ti/*.
 194¹⁶ *telra/*, l. *telrat*.
 198¹ Efter: *broðor sonr* er formentlig ved en Afskriver-
 feil udeglemt: *moðor broðir*.
 199²⁸ *scaphötendr ens vegna*. Frændr — er formentlig
 af Afskriveren urigtig interpungeret istedetfor: *scap-
 bötendr*. Ens vegna frændr o. s. v.
 200²⁴ *viðtakendr ero eigi ti/*, er formentlig en Afskriverfeil
 istedetfor: *viðtakendr ero ti/*.
 218¹² Efter: *broþir samfeþri lavngetinn* — er formentlig
 ved en Afskriverfeil udeglemt: þa *systir samfeþra
 lavngetin*.
 223¹⁰ *fc*, l. *fe*.

Anden Del.

Side

- 52¹⁶ at, l. at.
 88² Ef, bör formentlig rettest udelades.
 112¹ stcfna, l. stefna.
 129²⁶ og 130¹ til til, l. til.
 136² þeim er at honom leígðe. oc hinom er selde, er formentlig en Afskriverfeil istedelfor: þeim er selde oc hinom er at honom leígðe (cfr. St.)
 142²⁴ tíð¹, l. tíð².
 156¹⁰ Efter enda se — er formentlig ved en Afskriverfeil udeglemt: eigi. (cfr. St. II, 312.)
 204³ af, l. ef.
 247²⁴ vrrliðr bör formentlig læses vvaliðr, jfr. Dipl. Isl. I, 317.
 249³ metar, l. mælir.
-

Okeme
12.16.7
K. 108.50

K

.G737
1852

Grágás

Grágás

K

.G737
1852

PONTIFICAL INSTITUTE
OF MEDIAEVAL STUDIES
59 QUEEN'S PARK
TORONTO 5, CANADA

